
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

DANSK
ORDSPROGS-SKAT

ELLER

ORDSPROG, SKJÆMTESPROG, RIMSPROG, MUNDHELD, TALEMAADER, TANKESPROG,
SAMT ET LILLE UDVALG AF BIBELSTEDER,

EFTER TRYKTE OG UTRYKTE KILDER SAMLEDE OG ORDNEDE, TILLIGE MED NOGLE VARIANTER, OPLYSNINGER OG HENVISNINGER.

UDGIVET

AF

E. MAU.

ANDET BIND. **M—Ø.**

KJØBENHAVN.
FORLAGT AF G. E. C. GAD.
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.
1879.

2

6218. Der skal være Maade med Alting. Gr. 1761. — Alting til Maade! 1, 295. Hold Maade i Alting! — Der er Maade i Alting. Moth.

6219. „Alles mit Maasen", sagde Skrædderen, han bankede sin Kone med Alenmaalet. — „Alt med Made" (ɔ: Maade), sa'e Skrædderen, han slog Konen med sin Alen. K. 56.

6220. Maade (Maadelighed) gjør gammel. 1, 295. — Vil du leve læng' og vel, æd og drik med Maad' og Skjel. 1, 265.

6221. Maade (Maadehold) gjør Ingen fattig. 1, 295.

6222. Til Maade er Alting godt. Gr. 1762. — Maade er bedst. 1, 295. — Det, du vil gjøre tit, gjør med Maade! 1, 295.

6223. Mad, Drikke, Søvn, Elskov, Alting til Maade! 1, 265. — Æd, arbejd, elsk med Maade og Skjel! Moth. Hold Maade i Arbejde og Mad! 1, 264.

6224. Stundum svæng (ɔ: svang, tom: Syv), og stundum spræng (ɔ: som sprænger sig, fortager sig: Syv). 1, 296. („Snart for Lidt, og snart for Meget").

6225. Hold Maade og lad dig raade, 1, 295. — Lær at holde Maade! Moth.

6226. Det er en viser (ɔ: viis) Mand, som altid Maade ramme kan. 1, 296.

6227. Det kommer meget an paa Maaden. Gr. 1763.

6228. Tilpas til To, for Lidet til Tre, for Meget til Én. 2, 190. jvf. 2642.

6229. Maadelighed er Sundheds Moder, Sjælens Styrke. 2, 190.

6230. Man skal bestænke, ikke overøse Planterne; saa' Kornet, ikke styrte det ud af Sækken. 1, 470. (ɔ: ikke give Enkelte saa Meget, at det bliver dem til Skade og Fordærvelse).

Der er Maade med. (siges, naar man vil tilkjendegive, at Noget dog ikke er saa Udmærket, som Andre mene). — Nogenledes — saa Smørret kan blive i Skabet.

Vin, Kjærlighed og Nat raade intet Maadeligt. 1, 296.

Tugt mig Herre, dog med Maade, ikke i din Vrede, at du ej sønderknuser mig! Jer. 10, 24. — En sund Søvn følger en maadeholden Mave; en saadan Mand staar aarle op, og hans Sjæl er frisk. Sir. 31, 22.

Maade, Maadehold, se 5429. 5820. 6279. 7567. 11, 673. 11, 719.

6231. Et hungret Maal (= Maaltid) drager (det) andet i Haar. P. L. 221. — Et hungrigt Maal drager andet i Haaret. 1, 130. (ɔ: efter et Maaltid, som ikke mætter, følger snart ny Hunger; eller: den, der ikke bliver mæt ved det ene Maal, længes efter det følgende). — To Hungriges Maaltider drage det tredie med sig. Syvs Tillæg.

6232. Dagene ere mange, og Maalene flér (flere). Moth. — Der er mange Dage i Aaret, og (end ell. endnu) flere Maaltider. 1, 2. (Mindelse om at føre en ordentlig og fornuftig Husholdning), jvf. 21.

6233. Fattig Mand lider mangt et sultent Maal. Moth.

6234. Det var godt, kunde Maaltid vare saa længe, som graa Kjortel. 1, 128.

6235. Snart løber Tiden, men (ɔ: mens, medens) Maaltid gjøres. 1, 130. Dette Ordsprog anfører Nyerup i Forbindelse med det af P. L. 17: „Sammerlige (ɔ: sammen) ligger æden Mad," der kan betyde: „Al Mad skal forliges i Maven." C. Pedersen vil i det første se en Formaning til, ikke at sidde for længe til Bords. Den simpleste Forklaring er den, at Tiden gaar saa hurtig, fordi det er fornøjeligt at spise, naar man er sulten.

6236. To Maaltider slaas ikke. („Maven er bekvem eller skikket til at tage to Maaltider"). 1, 130.

6237. Et godt Maaltid og et mindre gjør sund. 2, 90.

6238. Lav saa til, at du kan holde Maaltid igjen! 1, 405. (om at spare paa eller holde til Raade med hvad man har).

6239. Morgenmaal føder, Aftenmaal øder. A. S. Vedel.

At gjøre Heste-Maaltid. (siges, „naar man ej drikker til sin Mad, eller først drikker, naar man er mæt“). 2, 91. — Der er intet Maal forløbet (ɔ: det er tids nok, der er intet Maaltid gaaet fra Eder). V. S. O. — Det skal staa for mangt et Maal. 2, 193.

Hold længere Middags- end Aftensmaaltid! 1, 265.

Man gjør Maaltid, for at le, og Vin glæder de Levende. Præd. 10, 19.

Maal, Maaltid, se 67. 3048. 8951. 9967. 11, 263.

6240. Mange maale langt med en stakket Alen. (gjøre unyttige Beregninger for Fremtiden). 1, 92.

6241. Mener du at være af mange Alen? maal dig ikke med den korteste! M. M.

6242. Man skal tage ind med den samme Maade (ɔ: Maal), man maaler ud med. V. S. O. — Han skal tage ind med den samme Skaal, som han har givet ud med. Moth. — At maale ud med samme Skjæppe, man maaler ind med (ɔ: „at handle med En, som han har handlet med Andre“). Moth. jvf. Matth. 7, 2.

6243. Maal dig med din egen Alen! (ɔ: „døm dig selv, som du dømmer Andre; eller: vurdér dig ikke højere, end du er værd“). V. S. O. jvf. Rom. 12, 3.

6244. Man maaler gjærne Folk med sin egen Alen. Gr. 1766. — At maale Andre med sin egen Alen (ɔ: „at dømme om Andre efter sig selv“). V. S. O.

6245. Enhver Tid skal maales med sin egen Alen.

6246. Man skal maale saadan (ɔ: saaledes), at man ikke skal maale om igjen. K. 1092.

6247. Man skal maale tre Gange, før man skær af én Gang. 1, 296.

6248. Man maaler ej Folk i Alental. 1, 196. (ɔ: man bedømmer dem ikke efter deres Størrelse eller Højde).

6249. Med den samme Maade (ↄ: et Maal, Kar til at maale med) I udmaale, skal Eder tilmaales igjen. 1, 296. (jvf. Luk. 6. 38).

Man maa hellere lade Skrædderen, end Snedkeren tage Maal af sig (til Ligkisten). P. Balling. — Han kom ikke ud over Stregen (ↄ: overskred ikke det rette Maal, den rette Grænse). — Han maaler Silke og Vadmel med én Alen (ↄ: han bedømmer Alle paa samme Maade; agter Alle lige; behandler ulige Mennesker éns). V. S. O. — At maale En Noget til i Lod og Kvintin (ↄ: meget knapt). V. S. O. — Han maaler ham, min Tro, Skjæppen fuld (ↄ: er grov imod ham). L. Holberg. — At maale sig selv med den store Alen (ↄ: gjøre meget af sig selv, have høje Tanker om sin egen Person. V. S. O. — Du kan maale fra dig med en kort Alen og klippe knapt af (ↄ: „du er ikke saa rén, som du vil gjøre dig"). Molb. S. 302. — At staa Maal (ↄ: „have sit rette Maal"). V. S. O.

I maa ikke gjøre Uret med Alen eller Vægt eller Maal. 3 Mos. 19, 35. — Himlens Hær kan ikke tælles og Havets Sand ikke maales. Jer. 33, 22. (jvf. Hos. 1, 10). — Gud tilmaalte Enhver Troens Gave (ell. délte Troens Maal til Enhvér). Rom. 12, 3).

maale, Maal, se 1957. 1961. 3035. 8200. 11, 912.

6250. Vej heller Maanen end alle Stjærner! P. L. 834. (veje = vige for, give efter; altsaa anbefales Ydmyghed).

6251. Det skal være en stiv Bue, der skal skyde til Maanen. 1, 415. — Han skal skyde langt, som vil skyde til Maanen. 1, 396.

6252. Hav hellere Venskab med Maanen, end med alle Stjærner! P. L. 864. (Efter C. Pedersen: man skal især stræbe efter at vinde indflydelsesrige Personers Gunst og Velvillie, og mindre bryde sig om Smaafolk). jvf. 9250. — Det er bedre at have Maanen til Ven, end alle Stjærner. 1, 477. (Nyerups Forklaring, at man hellere maa rejse en Nat, naar Maanen skinner, end naar det er stjærnelyst, turde være vel søgt).

6253. Hunden gøer og ad Maanen. („og Maanen gaar alligevel sin stadige Gang uforstyrret"). 1, 29. (Man skal ikke

sense Bagvaskelse). — Hunden bjæffer ad **Maanen**, men bider den aldrig. L. Holberg.

6254. Den, som har skabt **Maanen**, véd vel, hvor gammel han er. 1, 11.

6255. Har du sét Manden i **Maanen**? Gr. 1768.

6256 a. „Gid jeg var hos Kaalmanden i **Maanen**!“ sagde en Kaaltyv (som ønskede sig did, hvis han havde stjaalet Kaalen, som han beskyldtes for). 2, 252. — Hos Kaalmanden i **Maanen**. Moth. (om den, som lever for sig selv paa et énligt Sted).

6256 b. „Jeg skal nok naa dèn“, sagde Drengen, han sprang ud efter **Maanen** i Vandet.

Han vil udgrunde, hvad Folk der bo'r i **Maanen**. Moth. (om den, som hengiver sig til unyttige Grublerier). — **Maanen** staar op i hans Pande (ɔ: „han er gammel og flénskaldet“ eller skaldet fra Forhovedet, fra Tindingerne af og over Issen). 2, 13. — **Maanen** er bag Døren hos hende. (om en „Kvinde, som har sine Maanedstider“). V. S. O. — Man kan se Sol og **Maane** igjennem ham (ɔ: „han er meget mager; kun Skind og Bén“). Moth. — Det er **Fuldmaane** hos ham (ɔ: „han er drukken“). V. S. O. — Man kan bilde ham ind, at **Maanen** er gjort af en grøn Ost (ɔ: han tror Alt, hvad man siger ham). — **Maanen** drikker. („naar den kommer sildigere op end den foregaaende Dag“). K. 1952. — Han har sit Grevskab i **Maanen**; ogsaa: somme Grevers Grevskab ligger i **Maanen**. F. F. (om dem, der ville spille store Herrer, uden at have Formue). — Det er saa umuligt, som at klyve op til **Maanen**. V. S. O. — Han var tilfreds, at hun sad i **Maanen** (ɔ: „at hun var død og borte“). V. S. O. — Hans Hjærne er saa let, at den kan flyve til **Maanen** i en Spindelvæv. V. S. O. — En lille Ring om **Maanen**, stor Forandring i Vejret. F. F. — En lille Ring om **Maanen** gi'r et stort Uvejr, og en stor Ring et lille Uvejr. K. 1659. — Han var ikke god at møde i **Maaneskin**. V. S. O. (om En, som er meget styg).

Jeg er kommen til Indsigt; som **Fuldmaanen** er jeg opfyldt. Sir. 39, 16. — Herren skabte **Maanen** til at indtage sin Stilling til den bestemte Tid, til at vise Tidsskifter og til at være Tegn for Fremtiden. Sir. 43, 7. — Én er Solens Glans, en anden **Maanens** Glans, en anden Stjærnernes Glans; thi én Stjærne overgaar en anden i Klarhed. 1 Kor. 15, 41.

Maane, se 4226, 5802. 9980. 11, 865.

Mad, se Føde.

Madlavning, se koge.

6257. En vigtig Sag drives bedst med **Mag** (ɔ: Rolighed, Betænksomhed). 1, 364.

Han giver sig **Mag** og gode Stunder. V. S. O. (om den Langsomme og Séndrægtige). — Han er i god **Mag** (ɔ: „har begivet sig til Hvile"). V. S. O. — Han har god **Mag** (ɔ: Hjælp) af ham. V. S. O. — Kan jeg gjøre dig et **Mag** (ɔ: en Villighed, Tjeneste), vil jeg gjærne. V. S. O. — Det er **Mags** Folk (ɔ: føjelige, gode at komme til Rette med). Moth. — Det er **Mags** Vejr, Vind (ɔ: gunstig, god Vind). — Gjøre Noget, kjøre, ride i **Mag**, i god **Mag** (ɔ: uden Anstrængelse).

Mag, se 3502. 7301.

Mage, se Lige.

6258. **Mager** Lus bider værst. V. S. O. — **Magre** Myg stikke mest. 1, 52.

6259. Det er en **mager** Steg, hvoraf Intet drypper. V. S. O. og 1, 415. (om en Bestilling eller en Handel, hvorved der Intet er at tjene). jvf. 278. 2085.

6260. Fornemt skal det være, **magert** og forbandet er det. jvf. 9702.

Han er saa **mager** som en Fjæl; som en tør Sild; som en Stokfisk. V. S. O. — Han er **mager** som en Hornfisk paa Næbbet. F. F. („som en Stok". Moth.) — Hun er saa **mager** og tør, at hun kan ikke brande (ɔ: snyde eller pudse) et Lys med Fingrene, uden der gaar Ild i dem. Molb. S. 335. (jysk). — Det er en **mager** (ɔ: daarlig) Trøst; en **mager** Tale (ɔ: uden Fynd og Klem eller Kraft). V. S. O. Ogsaa: et **magert** Skrift (ɔ: af ringe Indhold, fattigt paa Tanker).

Min **Magerhed** rejser sig og taler imod mig. Jobs B. 16, 8.

mager, se 2095. 2297. 2585. 2991 b. 3684. 3970. 4269. 4492. 10, 621.

6261. **Magt** bryder ofte store Planker. (om Fæstningers Indtagelse). P. L. 589. (Udg. 1515: „**Magt** bryder Borge"). — **Magt** bryder Bjærg.

6262. Du skal veye (veje ɔ: vige, give efter for) den, der Vælde haver. P. L. 1196. jvf. 11, 506 fg.; 8769. 1074 fg. 2624. 8769. — Man skal vige (føje) den, der Vælde haver. H. Thomesen. — Du skal veje den Vældige. Gr. 2854.

6263. Man skal fire (for) Magten, om den sad i Hunderumpen. 1,297. — Om Magten var i en Katterumpe, skal den æres og højagtes. Moth. — Man skal fire (ɔ: give efter) for Magten, om den end var i en Kattehale. P. Enevoldsen. — Vig den Større! 1, 296. — Det er ingen Skam, at den Ringere viger den Mægtigere. 1, 296.

6264. Naar Magt og Vrede følges ad, sidder den Fattige imellem. 1, 297.

6265. Kundskab er Magt.

6266. Magt og Mod vil have Vid (med) i Følge. 1, 298.

6267. Magt hos en Taabe gjør Overmod. Moth.

6268. Man skal fare sagt (ɔ: sagte, sindig, med Lempe), dog man haver Magt. Pouch. — Naar Stymperen faar Magt, véd han ei at fare 'sagt'. 1, 490. jvf. 75. 2527. 8268.

6269. Magt bliver aldrig mæt. 1, 298.

6270. Hvor Magten gjælder, ligger Visdom under. 1, 490

6271. Det var ikke godt, om Alle havde Magt, som de har Agt. Gr. 15.

6272. Magten gaar ofte for Retten og for Kunsten. 1, 297. jvf. 7867. 5664.

6273. Kunst er mægtig, Naturen mægtigere, Gud mægtigst. 1, 243.

6274. Der hjælper ingen Ret, hvor Magten raader. V. S. O. — „Det er Magten, der raader," sagde Drengen, han bankede Katten.

6275. Naar Magt gaar for Ret, er det bedre at være Herre, end Knægt. V. S. O.

6276. Hvo som haver Magt, har og Ret. („tit den, som har en hél Sæk fuld af Ret, men ikke Magt, bliver underlagt"). 1, 277. — Retten er Magt.

6277. Ondt at dele med den Mægtige; thi han vil gjærne raade, som Magten har. 1, 62. jvf. 1291. 4594.

6278. Magt uden Raad falder snart. 1, 298.

6279. Maadelig Magt trives bedst. 1, 298.

6280. De, som have Magt, handle med Magt; de Svage handle med Ret. 1, 490.

6281. Hvo Mere formaar, stikker den Anden i Sækken. 1, 297.

6282. Samlet Magt har Kraft. 1, 367.

6283. Kraft, som hentes fra Apotéket, duer ej dért. (ɔ: ikke ret meget, ikke synderlig). Moth. — Han søger Kraft i Krukker (paa Apotéket). Moth. jvf. 1492.

6284. Magt og Penge, dertil Gunst dæmper Retten, Ær' og Kunst. 1, 490.

6285. Aands-Magt er Overmagt.

6286. Aanden har mere Magt i sin lille Finger, end Verden i sine bepansrede Næver. C. Kold.

6287. Overtal er Overmagt.

6288. Naar Pokker kommer til Vælde, véd han ej, hvad det er at hælde (ɔ: naar den Ringe opnaar Magt og Velstand, tror han, at det aldrig vil kunne gaa tilbage for ham). Moth. jvf. 8805. 5737.

8289. Ordets Magt (ogsaa: Pennemagten) er en Verdensmagt.

8290. Tre mægtige Ting: Vin, Kongen, Kvinder; men Sandhed overvinder Alt. 2, 191.

Der ligger Magt paa (ɔ: det er af Vigtighed). — Der er ikke meget Mon om (ɔ: „der ligger ikke stor Magt paa"). Moth. — Holde ved Magt (ɔ: „bevare, holde i uskadt Stand"). V. S. O. — Det er, staar ved Magt, ved fuld Magt (ɔ: gjælder, bestaar). — At være vel ved Magt (ɔ: fyldig, trivelig af Udséende.

At kjende ved Magt (ɔ: stadfæste, bekræfte). V. S. O. (f. Ex. Dommen blev kjendt ved Magt for Overretten; ogsaa: Overretsdommen bør ved Magt at stande).

Han kan ikke være ved Magt derved (ɔ: ikke være tjent dermed eller skadesløs derved). Moth. — De gave hans Ord Magt (ɔ: gave ham Ret, samtykkede). — Han brejer (breder?) bredt, men mægter lidt (ɔ: bruger store Ord, men udretter Intet). sællandsk. — Det var dem over Magten (ɔ: de for-

maaede det ikke). — At sætte ell. bruge Magt imod Magt; fordrive Magt med Magt. — At have Nogen i sin Lomme, i Lommen (ɔ: have Nogen i sin Magt, beherske ham). — At komme, være i Vælten (ɔ: have Magt, Indflydelse, Anséelse; komme i Ry). Molb. — Hans Mønt gjælder nu ej længer (ɔ: hans Magt og Indflydelse er ophørt). 2, 110. — Han er ikke sig selv mægtig (ɔ: kan ikke styre sit eget Sind, beherske sig selv). 2, 7. — At sætte en Lov i Kraft (ɔ: bringe den til Anvendelse; gjøre den gjældende). V. S. O. — I Kraft af Loven, hans Embede o. s. v. (ɔ: i Følge af). — Jeg kan ikke faa Bugt med ham (ɔ: faa Magt med, tvinge ham).

Stene, Urter og Ord have stor Kraft. 1, 428. — Enten hav mindre Tanker eller større Magt! 1, 297. — At elske Magten som Middel, ikke som Maal. — Man skal stræbe af al Magt. Moth.

En Mand bliver ikke vældig ved sin (egen) Kraft. 1 Sam. 2, 9. — Hvo forstaar Guds Almagts Torden? Jobs B. 26, 14. — Gud er mægtig i Forstandens Styrke. Jobs B. 36, 5. (jvf. 12, 13; Ps. 24, 8). — Gud befæster Bjærgene ved sin Kraft; han er omgjordet med Vælde. Ps. 65, 7. (jvf. 1 Krøn. 29, 11). — En Slægt skal berømme dine (ɔ: Herrens) Gjerninger for den anden, og de skulle forkynde din Vælde. Ps. 145, 4. — Mennesket har ikke Magt over Aanden, til at holde Aanden tilbage, og ingen Magt over Dødsdagen. Præd. 8, 8. — Ungersvende skulle blive trætte og mattes; men de, som forvente Herren, skulle forny deres Kraft. Es. 40, 30. 31. — Du, Herre, har Magt over Liv og Død. Visd. B. 16, 13. (jvf. 1 Sam. 2, 6). — Mit Barn! bevar din Alders bedste Kraft sund, og giv ikke Fremmede din Styrke. Sir. 26, 21. — Giv ikke en Søn eller Hustru, Broder eller Ven Magt over dig, medens du lever. Sir. 33, 22. — Mig (Jesus) er given al Magt i Himmelen og paa Jorden. Matth. 28, 18. — Min (ɔ: Herrens) Kraft fuldkommes i Skrøbelighed. 2 Kor. 12, 9.

Magt (Kraft, Vælde), se 1123. 1280 fg. 4655. 4670. 5054. 5060. 5113 fg. 5186 fg. 5637 fg. 5664. 5757. 6293. 7508. 7625. 9198. 9612 fg. 9684 fg. 11, 084. 11, 601. 11, 807. 12, 150.

6291. Den er Mand, der gjør Mands („Manddoms“ Gr. 1779) Gjerning. P. L. 575. jvf. 6435.

6292. Du skal enten være Mand eller Mús. P. L. 1106. (ɔ: Herre eller Intet; Alt eller Intet).

6293. Een (ↄ: man) maa prøve en **Mand** i sit (sin) **Vælde.** P. L. 218. jvf. 4539. — Udg. 1515: Man prøver bedst en Mand i sin Vælde. (fordi et Menneske, naar han kommer til Magt og Anséelse, tit viser sig anderledes, end han var før sin Ophøjelse). — Vælde prøver Manden. 1, 298.

6294. Bedre er fej (ↄ: Dødsens, i Dødsfare, bestemt til at dø, hvem Døden forestaar) **Mand** i Hus end udfús. (ↄ: udfaren, ført uden for Huset.) P. L. 404. (ↄ: bedre at være hjemme, selv om man er stedt i Dødsfare, end at være uden for sit Hus, skilt fra sine Kjære). — Bedre er at være fég (ↄ: fej eller fejg) i Hus, end uden for Hus. svensk.

6295. En **Mand** er **Mand** i sit Hús, var han (end) ej større end en Mús. 2, 191. — Man maa være Mand i sit Hus.

6296. En **Mand** er en **Mand**, om han saa er af Lér og Langhalm. Gr. 1778. — En Mand er en Mand, om han saa ikke er større end en Myre. Sv. Gr. — Ringe Mand er og Mand. 1, 196.

6297. Jeg holder Den for en ussel **Mand**, som ingen **Manddom** gjøre kan. Rimkrøn.

6298. Der skjænkes Mjød i, som **Manden** er til (ↄ: man gjør Forskjel paa Folk, behandler dem ikke éns). 1, 21.

6299 a. En **Mand** er en **Mand**, et Ord er et Ord, (og en Kælling er en Kælling) Gr. 1777. jvf. 7245. 834. — Et Ord et Ord, en Mand en Mand, 1, 274. — Mands Ord, Mands Ære (ↄ: Ordholdenhed er Mandens Pligt). 1, 274 og 427.

6299. b. **Mands** Arbejde, **Mands** Ære.

6300. Bedre er **Mand**, (som er) hus- og pengeløs, end Hus og Penge (som er) mandløs. 1, 299.

6301. Naar **Manden** elsker det, som Konen hader, saa hader Konen det, **Manden** elsker. M. M.

6302. **Mands** Villie, **Mands** Himmerig. 1, 486. (ↄ: naar Mennesket faar sin Villie, naar det gaar ham efter Ønske, saa er han glad og fornøjet). jvf. 11, 605.

6303. **Mand** dø'r, men **Mands** Minde dø'r ikke.

6304. Han befaler som en **Mand**, men han agtes som et Barn. 1, 38 og 417.

6305. Stedet bør ej saa meget at pryde Manden, som Manden Stedet. 1, 468.

6306. Intet giver mere en Mand til Kjende, end (at) taale en Uret af sin Fjende. 1, 423.

6307. Mand uden Hustru er (som) Hoved uden Legem. 1, 211.

6308. Mand skal ei Madskab være. (Advarsel mod Fraadseri).

6309. Manden sømmer ikke Sminke. 1, 337.

6310. Mandens Ære er Konens Dyd. Iris.

6311. Det er ikke Skjalden, der gjør Manden. (Digtergaven borger ikke for en hæderlig og agtværdig Karaktér).

6312. Naar et Mandfolk er lidt kjønnere end Fanden, saa er han kjøn nok. F. F.

6313. Alle Mandfolk ere Adams Sønner. (de have deres Fejl). 1, 250. jvf. 5172.

6314. Størst er den Manddom, som bedrives med mindst Daarlighed. 2, 192.

6315. Rost Manddom ægges til større. (om den Kjække og Modige). 1, 300.

6316. Mandigt (ɔ: modigt) Hjærte vinder. 2, 193.

Jeg kjender min Mand; jeg holder mig til min Mand (ɔ: „den Person, med hvem jeg har at gjøre, eller som jeg har modtaget Noget af“). — V. S. O. — Jeg vil være Mand for ham (ɔ: „jeg vil svare for ham“, f. Ex. være hans Forlover). V. S. O. — Jeg er Mand for, at han skal betale (ɔ: „jeg er Borgen derfor“), V. S. O. — Han véd sin Mand (ɔ: „véd, af hvem han har kjøbt“). V. S. O. — Jeg har Mand for mig, jeg har min Mand (ɔ: „jeg véd min Hjemmel“). V. S. O. — At finde sin Mand, at finde Mand for sig (ɔ: „finde kraftig Modstand hos En“). V. S. O. og Moth. — Han har faaet sin rette Mand. 2, 179. — At være Mand for Noget (ɔ: „være dygtig, i Stand til“). V. S. O. — Han er ikke Mand for at gjøre det alene. — Han er Mand for hundrede Tusend (ɔ: „ejer saa mange Rigsdaler“). V. S. O. — Det er han ikke Mand for (ɔ: det har han ikke gjort sig skyldig i; en saa slet Gjerning er han ikke i Stand til). V. S. O. — At holde sig som en Mand; at holde sit Ord som en Mand. V. S. O. — Mand for Mand, Mand efter Mand (ɔ: hver Mand især, hver for

sig). — Der strides **Mand** imod **Mand** (ɔ: „én mod én, saa det gjælder om legemlig Styrke og Behændighed“). V. S. O. — Udbyttet blev ti Daler til **Mands** (ɔ: „til hver Enkelt, til Enhver især“). V. S. O. — **Mand** des værre (ɔ: i det ældre Lovsprog den, som har mistet sin borgerlige Ære; Mindremand, Tremarksmand). V. S. O. — De bedste **Mænd**. (ɔ: Rigets Store i gamle Dage). V. S. O. — Den geméne, almindelige **Mand** (ɔ: Menigmand, Almuen af begge Kjøn). — Selskabet besluttede **Mand** for **Mand**. (siges, selv om der ogsaa var Kvinder tilstede). V. S. O. — Skibet forgik med **Mand** og Alt, eller: med **Mand** og Mús. V. S. O. — Hver **Mand** paa sin Post!

Du (David) er **Manden**! 2 Sam. 12, 7. (ɔ: den Skyldige, den, der tales om, og den, der tales til). — Du er en Dødsens (Dødens) **Mand**. 1 Kong. 2, 26. (jvf. 2 Sam. 19, 28). — I **Mænd**! elsker Eders Hustruer, ligesom og Kristus elskede Menigheden og hengav sig selv for den. Ef. 5, 25. — I **Mænd**! elsker Eders Hustruer, og værer ikke bitre imod dem. Kol. 3, 19. — I **Mænd**! lever med Eders Hustruer, som med den svagere Dél, med Forstand, og viser dem Ære, da de ogsaa ere Medarvinger til Livets Naadegave. 1 Pet. 3, 7.

Mand, se 1323. 1332. 1524. 1582. 1655 fg. 3036. 3519. 3696. 4106. 4837. 5199 fg. 5206. 5862. 6255. 7274. 7441. 7469. 7511. 9200 fg. 9738. 10, 053 fg. 10, 139. 11, 498.

6317. **Mange** kunne hjælpe Én, Én kan ikke (ogsaa: „sjelden“ 1, 184)) hjælpe **Mange**. 1, 18. — **Mange** muæ (ell. mue ɔ: formaa, kunne) snart hjælpe Én. — P. L. 234. — **Mange** kan bedre hjælpe Én, end Én kan hjælpe Mange.

6318. **Mange** Hænder gjøre snar Gjerning. P. L. 620. — **Mange** Hænder gjøre ra (ɔ: rap eller hurtig, snar) Gjerning. 1, 18 og 156. — **Mange** Hænder gjøre rask Arbejde. Moth. — **Mange** Hænder gjør let Arbejde. K. 1295. (eller: „gjøre Arbejdet let“). — Gud ske Lov for **mange** Hænder, for de gjør rask Arbejde; men Pokker komme efter mange Tænder, for de æder det op. F. F.

6319. **Mange** Munde gjøre tomme Fad (Fade). 1, 18. — **Mange** Munde gjøre rap Gjerning og tomme Fade. Moth. — **Mange** Munde gi'r tomt Fad. K. 1296. („giver tomme Fade“. Sv. Gr.).

6320. Hvo mange Jærn haver i Ilden, brænder somme. P. L. 455. („fordi han bliver kjed af at passe dem"). — Hvem der har mange Jærn i Ilden, faar gjærne noget af dem brændt. Gr. 1792. jvf. 1, 41. — Har man flere Jærn i Ilden, da brændes nogle. 1, 322. — Man skal ikke have for mange Jærn i Ilden paa én Gang. Sv. Gr. 3, 217. — Hvo mange Jærn vil have i Ilde, skal somme brænde og somme spilde. P. Enevoldsen.

6321. Han skal Meget syde (koge), der Mange vil byde. P. L. 1116. — Der skal en stor Gryde til mange Folk. Nyerup.

6322. Der vorder Mangt i mange Dage. P. L. 1123. (Udg. 1515: „man vorder Meget vár i mange Dage." 1, 120). jvf. 1189. — Der skér Meget i mange Dage. 1, 442.

6323. Mange Bække og smaa gjøre en stor Aa. P. L. 38. — Af mange Bække kommer der en stor Aa. K. 1280. — Mange Draaber gjør en Bæk. 1, 303.

6324. Mange Kokke forsalte Suppen. 1, 303 og 349. jvf. 2176. 10, 299. Syv føjer til (1, 263): „og mange Læger føre snart til Graven". (fordi man i Almindelighed først lod flere Læger hente, naar den Syge var Døden nær). — Mange Kokke fordærve Suppen (ɔ: „det gaar slet, hvor Alle ville raade"). Moth.

6325. Mange Hunde ere Harens Død. 1, 17. („Mange mod Én gjør den Klogeste raadvild, standser den Hurtigste og betager den Stærke en Dél af hans Kraft. I Længden maa Én imod Mange give tabt"). jvf. 8593. 4553.

6326. Hvor Mange samles (eller sankes), dér ere de ej Alle gode. 2, 222.

6327. Mange Svin (at føde) gjør Dranken (ɔ: Bærmen) tynd. 1, 18 og 204.

6328. Mange Sandskorn kommer Skib til at synke. Molb. 2339. — Mange Sandskorn sjunke Skibet. 1, 303.

6329. Mange skal man vige, men ej følge i det Onde. 1, 17. jvf. 11, 506.

6330. Mange Ris gjøre en stærk Kost (til at feje med). 1, 367. (det er godt at holde sammen og leve i Enighed og Fred, som giver Styrke).

6331. Der er mange Hænder om et lille Levebrød. Gr. 1783.

6332. Mange Hænder, faa Hoveder. 1. 236. (Raadsnildhed og Kløgt findes kun hos de Færreste).

6333. „Her er mange, og store er de alle“, sagde Drengen, han saa' i sin Huė. F. E. Boisen. „Der er mange, og de er store“, sagde Drengen om Lusene. K. 1163.

6334. Mange Hyrder vogte ilde (ɔ: hvor Mange raade, gaar det ikke vel til). 1, 349.

6335. „Mange Herrer ere værst“, sagde Tudsen til Harven, da alle Tænderne gik over hende. jysk. — Mange Herrer regére ikke vel. 1, 349.

6336. Mange Anslag tillige gaa Krebsgang. 1, 321.

6337. Har du Mund til Mange at tale, hav og Øren til Mange at høre! M. M.

6338. Mange Ord gaa i en lang Sæk. 1, 371. (om at høre Meget, uden at agte derpaa).

6339. Mange fælder godt Sværd; Flere frelser godt Raad. Gr. 1795.

6340. Der er mange Snushaner, men ikke mange Snaphaner.

6341. Mange Tjenere, mange Fjender. („naar de skulde være Venner“). 1, 439.

6342. Mange Døtre og mange Høns gi'r en arm Bonde. K. 60.

6343. Mange Aar, megen Møde (Møjė). 1, 13.

6344. Mange Aar lære Mere, end mange Bøger. Iris.

6345. Mange Heste og mange Hunde kan gjøre en Herremand til Bonde. F. F. — Mange Stude, mange Køer gjøre en Bonde til Monsjeur (ɔ: Herre).

Saa mange, at Fanden kan ikke slæbe flere efter sig paa en hal (ɔ: glat) Is. Moth. — Saa mange, som Sand i Havet, som Stjærner paa Himmelen (ɔ: om en utallig Mængde). jvf. 2, 303 og 1 Mos. 22, 17. — Saa mange, som Fluer om Høsten, som Lus i Stodderkappen), som Lopper i Hunderumpen. Moth. og 1, 303. — Saa mange ere Ordene.

At gjøre mange Retter af ét Slags Kjød (ɔ: behandle én og samme Ting paa forskjellige Maader"). Moth. — Der har Mange spædet til den Potte — den maatte vel blive fuld (ɔ: „Mange have hjulpet til"). Moth.

Mange Haandværker berige Ingen. 1, 244. — Mange ville sætte, men Faa hjælpe mig til Rette. 1, 6.

Det er ikke svært for Herren at frelse ved Faa eller Mange. 1 Sam. 14, 6. — En Daare gjør (bruger) mange Ord. Præd. 10, 14. (jvf. Sir. 13, 14), — Mange ere kaldede, men Faa ere udvalgte. Matth. 20, 16. — Vi støde Alle an i mange Ting. Jak. 3, 2.

mange, se 1692. 2463. 3066. 3587. 6232. 6652. 6670. 6824. 7616. 7620 fg. 8480. 9151. 9472.

6346. Brøster (ɔ: fattes, mangler) Nogen Hjemmel, saa brøster ham ej Bastreb. Moth. (ɔ: „kan han ej skaffe Hjemmel for sig, saa maa han lide Straf." V. S. O.) — Hvo der brøster Hjemmel, brøster ej Réb. 1, 281. — Brister (= brøster) Hjemmel, da brister ej Strikke.

6347. Tag dér det er, og læg dér det tarves (ɔ: behøves)! V. S. O.

6348. Vanter (ɔ: mangler) det her, saa sidder det dér. K. 1367.

6349. Hvad man fattes, skal man lede om. jvf. 4300.

6350. Fattes dig Noget, da er det gjærne, fordi du ikke har det. 1, 301.

6351. Den Friske fattes alle Ting, den Syge kun det Ene (nemlig Sundheden). M. M. jvf. 9314. — Den Sunde fattes saa Meget, den Syge kun Ét. R. 607. — Den Sunde fattes mange Ting, men den Syge kun én.

6352. Der er anden Trang end Brødtrang. 1, 300. (Sjælen har højere Fornødenheder. jvf. Matth. 4, 4).

6353. Det er Smalhals at spise Vælling med en Syl. Gr. 2433. (bruges, naar det gaar knapt til i et Hus). jvf. 5361.

6354. Den trænger lidt, som trænger kun én Gang. („om den, som ogsaa kan komme til at trænge en anden Gang"). 1, 301.

6355. Har man ej Kalk, faar man (at) mure med Lér. 1, 300. (man hjælper sig, som man kan).

6356. Mangel er ond i Bondens Bo. V. S. O.

6357. Naar Gud skjuler Manglerne, skal Ingen aabenbare dem. 1, 301.

Det var en god Tyve (ɔ: Tvege, tvegrenet Fork, Høtyv), havde hun to Grene. 1, 300 (om den eller det, som mangler det Nødvendige). — Det var en prægtig Tyv, havde den blot to Grene. F. F. — Dér er Smalhans Køgemester (eller Køkkenmester). V. S. O. — Smalhans er (eller regérer) i Køkkenet. V. S. O. — Smalhans holder Hus for ham. V. S. O. — Det er ikke godt, naar Pér-Knap er i Køkkenet og Hans-Mangel paa Framgolvet (ɔ: i Forstuen). K. 809. — Ham fattes altid Noget, som S. Mortens Kærling. („thi hvor Meget han end gav hende, saa vilde hun altid have noget Andet"). 2, 193. — Det er i Olsmisse Krog (ɔ: St. Olufs- eller St. Olsdag, den 29de Juli, da Bonden i ældre Tider havde størst Mangel, til han fik indhøstet). 1, 301.

Han vil finde Mangler i Alt. — Hvo der ikke vil arbejde, maa til sidst mangle. V. S. O. — I Mangel af det Bedre tager man til Takke med det Ringere. V. S. O.

Herren er min Hyrde; mig skal Intet fattes. Ps. 23, 1. — De, som frygte Herren, have ingen Mangel. Ps. 34, 10. (jvf. Sir. 32, 24). — I alt besværligt Arbejde er der Fordel; men hvor det bliver ved Læbers Ord, fører det kun til Mangel. Ordsp. 14, 23. — Hvo som giver en Rig, skal have Mangel. Ordsp. 22, 16. — En Mand med et ondt Øje jager efter Gods, og véd ikke, at Mangel skal komme over ham. Ordsp. 28, 22. — Der gives den, som umager sig og slider og haster, og ham fattes des Mere. Sir. 11, 13.

Mangel (Brøst, Trang), se 160. 1643. 2879. 2974. 4733. 5166. 5676. 5912. 6854. 6906. 7442. 7499. 7507. 7605. 8417. 9390. 9886. 10, 801. 11, 329.

Mark, sé Ager.

6358. Man gjør ej godt Drikkehorn (Udg. 1515: „Tudehorn") af Hundehale. P. L. 206. (f. Ex. en Lærer kan ikke sætte Skik paa en doven, dum og klodset Dreng). jvf. 1030. 8719. 2138. — Man gjør ej godt Jagthorn af en Svinehale. Nyerup

6359. Hvad der er hugget til et Svinetrug, bliver sjælden et Drikkekar. (Ingen kan blive Mere, end hvad Vorherre efter hans ringere Evner har bestemt ham til). F. F. jvf. 1438. 8902. 2471. 9229. 2496.

6360. Af Hampegarn gjør man ej gode Silkepunge. 1, 302. — Man sy'r ej Silkepunge af Hampesejl (Sejldug) eller Silkekjorteler (Silkekjoler) af Hampesæk. 2, 193. — At gjøre Silkepunge af Hampelærred (ɔ: at gjøre forgjæves Arbeide). Moth.

6361. Som Hampen er, bliver og Traaden. 1, 302. — Af groft Garn gjøres groft Lærred. 1, 302.

6362. Af ondt Læder gjøres slemme Sko. 1, 302.

6363. Man kan ej tage et Lammeskind og gjøre en Elgshud (ɔ: Elsdyrshud) af. 2, 193.

6364. Man kan ej gjøre Rokkesnore af Fluetarme. Moth. (om den, som ikke duer til Noget).

6365. Man kan ikke gjøre Silkepung af Svineøre. jysk.

6366. Man kan ikke spinde godt Garn af alle Slags Hør. 1, 302.

6367. Naar Hud og Haar ikke duer, bliver ingen god Pels deraf. 1, 302.

6368. Man gjør ikke gjærne Ankersmed af en Silkeskrædder (som sy'r Silkeklæder). Moth. jvf. 2356.

6369. Godt at være af godt Tov (eller To ɔ: Uld eller Hør). 1, 303.

6370. Raat Læder rækkes vel (H. Thomesen); eller: lader sig række. 2, 26.

6371. Leret bliver, som Pottemageren danner det.

6372. Værket bliver som d e t, det gjøres af. 1, 302.

Mave, se Bug.

Medgang, se Lykke.

6373. Mér vil (have) Mér, saa (ɔ: saaledes) vil og mæt Kone af Grød. P. L. 434. jvf. 11, 107. 140. — Mér vil altid Mér. — Jo Mér man har, des Mér vil man have. — Meget

vil Mér ha' (ɔ: have). Sv. Gr. 3, 209. — Til Mere vil Mere. 1, 350. — Meget række efter Mér. Gr. 1802.

6374. Den, som har Meget, faar Mere.

6375 a. Det Mere skal til det Mere", sagde Myren, hun pissede i Stranden. Molb. 2369. jvf. 5568.

6375 b. Megen Æden ej Fedme giver; af megen Læsning man viis ej bliver. L. Holberg.

6376. Den (ogsaa: hvo der) Meget haver, han Meget tarver (ɔ: behøver). 1, 204.

6377. Hvem Meget er givet, af ham skal ogsaa kræves Meget. (jvf. Luk. 12, 48).

6378. Der følger Meget med Flykket (ɔ: et Kjødstykke, en Skinke), (men) der følger Intet med Stykket. 2, 253. („Det Store forslaar noget at tage af." Syv).

6379. Meget ugjort, Lidet ulevet. („vi tale, Gud raader"). 1, 271.

6380. Der er Meget, som hverken kan tages fra eller sættes til. 1, 115. jvf. 5967,

6381. (Der er) megen Halm og lidet Korn. 1, 187. (det er ikke, som det synes).

6382. Megen Gødning, meget Ukrudt. M. M.

6383. Den, der æder Meget, gjør Meget. K. 1303.

6384. Der vil meget Lammekjød til Persille for hundrede Mark. 1, 303.

6385. Den Meget kan (V. S. O. „vil") gjøre, faar Meget at røre. 1, 42. („duelig Mand finder altid Arbejde." Moth).

6386. Der kan Meget hændes i en Haandevending (ɔ: i et Øjeblik). Gr. 1799.

6387. For Meget og for Lidt fordærver Alting. 1, 295. — For Meget og for Lidt skjænder Alt. K. 766. — Ondt at have for Meget eller for Lidet. 2, 200. — For Meget er usundt. 1, 303 og 327. (Alt for Meget ... 1, 295).

6388. For meget Smykke, stort Utykke. 1, 230.

6389. For Meget gjør Madlede. 1, 303. jvf. 6678.

6390. For Meget piner Sækken sønder, tynger Vognen i Stykker, nedsænker Skibet. 1, 304.

6391. Hvo for Meget vil have, faar undertiden for Lidet. 2, 111.

6392. Den, der vil dække for Meget, dækker Intet. (om at forsvare en Landgrænse). jvf. 11, 896.

6393. Baade tigge og betale er for Meget.

6394. Det er for Meget at gaa hver Dag med. 2, 190.

6395. „For Meget er for Meget", sagde Fanten, han fik en Dukat. — „For Meget er for Meget", sagde Peter Bruun, han fik Prygl baade hjemme og i Skolen.

6396. Værp ej Mere op (paa Væven), end du kan væve! 1, 39. — Rend ej Mér, end du kan væve! Gr. 1803.

6397. Slagt ej Mere, end du kan salte, eller du faar sure Stege. 1, 39 og 156. (ɔ: tag dig ikke Mere paa, end du kan udføre).

6398. Hvo der vil have det Mere, skal lade det Mindre. 1, 142. jvf. 4631.

6399. Han brokker Mere sammen (ɔ: kommer flere Brokker eller afbrækkede Brødstykker sammen), end han kan æde af. K. 483. jvf. 9488. — Han har lidt Mere, end han kan æde op (paa) én Gang. 2, 215. — Brok ikke Mere i, end du selv kan æde af! K. 1414. (Læg ikke større Planer, end du kan gjennemføre!)

6400. Der er Mér, hvor det kom fra.

6401. Det skroller mér, end det virkelig er (ɔ: sér større eller bedre ud). Molb.

Saa Meget, (som) fire Øg kan slæbe paa glat Is (ɔ: en saare stor Mængde). V. S. O. (jysk). — Han taler om alt Muligt og noget Mere. — Jo Mér, jo bedre. — Hvad skal man med det Møjet (ɔ: Meget), naar man kan komme ud af det med Mindre? — Mér end gjærne (ɔ: meget gjærne). — Det er mig lige meget (ɔ: ligegyldigt).

I (et) stort Hus behøves Meget. 1, 204.

Enhver, som Meget er givet, hos ham vil man søge Meget; og hvem Meget er betroet, af ham vil man kræve Mere. Luk. 12, 48. — Den, som er tro i det Mindste, er og tro i Meget; og den, som er uretfærdig i det Mindste, er og uretfærdig i Meget. Luk. 16, 10. — En Retfærdigs Bøn formaar Meget, naar den er alvorlig. Jak. 5, 16.

megen, meget, mér, se 605. 1189 fg. 2648. 2846. 3172. 3546. 3614. 4284 fg. 5576. 5582. 5593. 5810. 6897 fg. 7134 fg. 10, 660. 11, 469 fg. 12, 026.

6402. Intet Mél (er) saa fint, som jo har Saader. 1, 301. jvf. 2110. 10, 544.

6403. Naar Gud giver Mél, vil Fanden gjærne stjæle Sækken bort. Iris.

6404. Det er ikke godt at bage, naar man ikke har Mél. — Man faar at bage Brød af det Mél, man har. 2, 194.

At banke Dyst (eller Dystmél ɔ: meget fint Mél) af fremmed Sæk og komme i sin egen. Chr. Falster. — Han vil ælte, før Melet er malet (ɔ: begynde paa en Sag, inden den er forberedt). F. Rostgaard.

Himmeriges Rige ligner en Surdej, som en Kvinde tog og lagde ned i tre Maader (ɔ: Maal, Fjerdingkar) Mél, indtil det blev syret alt sammen. Matth. 13, 33.

Mél, se 1929. 2581. 3159. 3993. 4148 fg. 4497. 6676.

6405. Vel at mene kommer tit Mangen til at vene (ɔ: klage). 1, 340.

6406. Mangen mener, han er i Sadelen, førend han har Foden i Stigbøjlen. Iris.

6407. Mangen mener, at hvad han har i Sinde, derefter skulle alle Klokker slaa. 1, 217.

6408. Mangen mener at fange Fisk, og faar kun Frøer.

6409. Mening er ej altid Sanding (ɔ: Sandhed). 1, 216.

6410. „Mig tykkes“ er en stor Hindring for Ret og Sandhed. 1, 217. — Hvo (der) begynder med „tykkes“, ender med „angre“. 1, 217.

6411. Lader man Hver have sin Mening, saa gjør man Ingen vred. 1, 217.

6412. Der er to Meninger om en Tale, men kun én Ende ved en Hale. jvf. Gr. 2706. — Der er to Meninger i en Tale, og to Ender i en Hale, naar den bliver afhuggen. K. 1698.

6413. De fleste Meninger ere ej altid de bedste. Moth.

6414. Sig altid ej din Mening frem, du ellers Spot før' (fører) med dig hjem. 1, 397.

6415. Kværtagend (eller kværtiende ɔ: den rént tavse) Mand mener og Noget. 2, 265. — At tie har mange Meninger. 2, 264.

6416. Er det ikke saa vel gjort, saa er det vel mént. 1, 45.

6417. Hver Mening sin behage vil, thi ere mange Gjække til. 1, 216.

6418. Verden regéres af Meninger. 1, 217.

6419. Man slaar tit paa Vognen og mener Hestene.

6420. Hun er ligesom Madame Nickelby, der mênte Muslinger, naar hun sagde Østers.

6421. Den er værd at tage efter, som mener det, han siger. Moth.

Det er dig mént (ɔ: „dermed sigtes til dig“). V. S. O. — Det er ikke saaledes mént (ɔ: „ikke saaledes at forstaa“). V. S. O. — Jeg ménte intet Ondt dermed. — At tage Noget op i en god Mening. Han tager Alting op i den værste Mening. — Der er ikke Mening skabt deri (ɔ: det er urimeligt). Han ménte, det var en Mand, og det var et Skib. Moth. (om et meget dumt Menneske).

Han siger Ét, og mener et Andet. — At mene er ej at vide. 1, 216. — Somme Mennesker er der kun én Mening om, og den er god. — Den offentlige Mening har en særdeles kort Hukommelse. (glemmer snart baade Fortjenester og Forbrydelser). — Ingen har nogensinde gjort noget Stort eller Nyttigt ved at lytte til Stemmerne uden for.

mene, Mening, se 3313. 4222. 5687. 6791. 7311. 8565. 11, 535. 11, 725. 11, 864.

6422. Vi er Alle Mennesker, naar vi ere afklædte. V. S. O. og Gr. 25. jvf. 6859. 141. — „Vi er Alle Mennesker“, sagde Hvalfisken, han stod paa Bagbenene og spyttede. — Han er et Menneske; han kan fejle. Moth. — Lad os være Mennesker!

6423. Faa Mennesker, men Folk nok. 2, 192. — Mandfolk nok, men faa Mænd!

6424. Regnepenge ere alle éns, men gjælde, som de sættes: saa (ɔ: saaledes) Menneskene. 1, 299.

6425. Mennesket er den lille Verden; et kort Begreb af Alt. 1, 299.

6426. Der er tit onde Mennesker i et godt Land, ligesom onde Heste af alle Slags Haar. 1, 299.

6427. Der er ingen bedre Mennesker til, end Mandfolk og Fruentimmer (Fruentimre). Gr. 184.

6428. Tre vederstyggelige Slags Mennesker: en fattig Hoffærdig, (en) rig Løgner og (en) gammel Horkarl. 1, 299.

6429. Menneskene ere ikke saa gode, som de burde være. N. E. Balle.

6430. Det ene Menneske kan ikke undvære det andet. 2, 192.

6431. Et Menneske er det andet værd. 1, 299.

6432. „Han bliver aldrig til Menneske mér," sagde Dyrlægen om den syge Gris. Gr.

Mennesket er som Lérkar (ɔ: skrøbeligt). Moth. — Det er en sær, underlig Patron. (siges i Skjæmt med et Stænk af Foragt). — Jeg er et Menneske, og betragter intet Menneskeligt som mig uvedkommende. lat.

Er du et Menneske, lid det, som er menneskeligt. 1, 423. — Til et levende Menneske maa man forsé sig (ɔ: vente sig af ham) baade Godt og Ondt. 1, 298. — Først maa vi blive Mennesker, før vi kan blive Guds Børn. Birkedal. — Alt Menneskeligt er usikkert.

Hvad er et Menneske, at Du (Herren) vil agte ham stort, og at Du vil lægge dig ham paa Hjærte? Jobs B. 7, 17. — Hvorledes skulde et Menneske være retfærdigt for Gud? Jobs B. 9, 2. (jvf. 12, 14 og 25, 4; Rom. 3, 10). — Hvad er et Menneske, at Du, Herre, kommer ham i Hu, og et Menneskes Barn, at Du besøger ham? Ps. 8, 5 (jvf. Hebr. 2, 6). — Forlader Eder ikke paa Fyrster, paa et Menneskes Barn, hos hvem der ikke er Frelse. Ps. 146, 3. (jvf. 118, 8. 9; Jer. 17, 5). — Som Leret er i en Pottemagers Haand, saaledes ere Menneskene i Dens Haand, som har skabt dem, saa at han tildeler dem efter sin Dom. Sir. 33, 14. (jvf. Es. 45, 9; Rom.

9, 20. 21). — Hvilket Menneske véd, hvad der er i Mennesket, uden Menneskets Aand, som er i ham? 1 Kor. 2, 11.
Menneske, se 1489. 1885. 2298. 3268. 3277. 4943. 9920. 10, 260.

6433. Mergel (uden tilsvarende Gødning) gjør (eller giver) en rig Fader, men en fattig Søn. V. S. O.

6434. Mergel er som Pisken, men Møget er som Havren. (Billedet er taget fra Hesten). R. 715.

6435. Kunsten og Gjerningen priser Mesteren. („ja skjænder ham ogsaa“, føjer Syv til). 1, 243 og 155. jvf. 6291. — Arbejdet priser Mesteren. Moth. (jvf. Sir. 9, 22). — Mesteren kjendes af sit Værk. — „Hvo Kunsten véd, skal ikke beskæmme Mesteren,“ siger Gjøgleren. Fr. S. Birch.

6436. Den er ret Mester, som Mesterstykke kan gjøre. 1, 243. (ɔ: som kan vise sin Duelighed). — Dette Maleri holdes for hans Mesterstykke (ɔ: hans fortrinligste Arbejde). Molb.

6437. Der er ingen Mester født. 1, 459 og 243. — Ingen fødes Mester eller som Mester.

6438. Ingen bliver Mester i sin Faders Hus. (Børn maa ud og lære Noget til Gavns).

6439. At vide, kunne og ville gjør en god Mester. 1, 243.

6440. Idelig Brug (ɔ: Øvelse, Erfaring) gjør kyndig Mester. V. S. O. — Dagligt Haandværk gjør kyndig Mester. K. 1282.

6441. Der springer mange Strænge paa Lutten, før En (ogsaa: „før Spilleren“) bliver Mester. 1, 121. (man maa give Lærepenge).

6442. Prøve er Daarens Mester (ɔ: „ved Prøve røbes hans Daarlighed“). V. S. O.

6443. Der er allevegne flere Bønhaser (ɔ: Fuskere, som gjøre daarligt Arbejde), end gode Mestere. 1, 244.

6444. Ondt, naar en Mester skal lade sig mestre af en Uforstandig. 1, 243.

6445. (Der er) tre Slags uskikkelige Mestere: mild Barskær (eller Badskær ɔ: Barbér, Saarlæge), súr Vært og skabbet Kok. 1, 244.

6446. Der vil alt (ɔ: altid) Flere være Mestere, end Læredrenge. 2, 160.

6447. En Mester kan ej Alt. 1, 263. („Alle duer ikke til at lære eller gjøre den samme Ting“).

6448. Naar Mester kommer over Mester, saa er Mester ude. 2, 159. — Der er Mester over Mester. V. S. O. (siges, naar to Mestere begge ere meget duelige i deres Fag).

6449. Er du ikke artig, kommer Mester Erik (ɔ: Stokken paa Ryggen af dig).

Jeg har fundet min Mester (ɔ: En, som overgaar mig i en Kunst eller Videnskab“). V. S. O. — Nu sér han sin Mester i Øjet (ɔ: en Mester over sig“). 2, 159. — Han er løbet for tidlig fra Mesteren (ɔ: han har ikke lært sin Kunst eller sit Haandværk til Gavns). 2, 159. Moth. — De har lært af én Mester. Moth. (om dem, som ere lige slemme). — At spille Mester (ɔ: vise sin Overlegenhed; have Magten). — At gjøre sig til Mester (ɔ: Herre) over Nogen. — Han blev snart Herre og Mester i Staden. — At sætte en Sinke i Mesterlektien (ɔ: give Én et Embede, som han ikke er voxen). V. S. O.

Discipelen overgaar Mesteren. Moth.

Discipelen er ikke over sin Mester; men hver, som er fuldkommen, skal være som hans Mester. Luk. 6, 40.

Mester, se 1090. 1645. 1778. 2935. 5115. 5125. 5369. 5456. 6012. 8757. 9413. 9840. 12, 146.

Middel, se Redskab.

6450. Mildhed er øm til at medlide (ɔ: føle og vise Medlidenhed), let til at forlade, færdig til at hjælpe. 1, 308.

6451. Gud mildner Luften for de klippede Faar (ell. Lam).

6452. Mildhed udretter Mere, end Strænghed. 1, 308.

Han er saa mild som en ny (nymøntet, nyslaaet) Toskilling (2, 196); som et Toskillings-Lys. F. F. — Han sér saa mildt som en Eddikebrygger; som En, der er killet (kildret) i Øjet; som han ej havde ædt Andet, end Sennep; som han havde ædt

En og vilde til (ɔ: i Lav med) en Anden. 2, 196. — Han sér ikke tiere mildt, end By brænder eller Barn falder i Ilden (ɔ: „han er meget særsindet og uvenlig"). Moth.

Et mildt Svar dæmper Hidsighed (Vrede). Ordsp. 15, 1.

mild, Mildhed, se 2747. 2880. 2985. 3070. 3574. 9808. 10, 282. 11, 858. 12, 152.

6453. Den Meget har i Sindet, falder Somt (ɔ. Noget) ud af Mindet. 1, 161.

6454. Mindet hun siger slet ingen Ting, men er dog et lønligt Kildespring. Gr.

6455. Det er Lykke at gjemme Mindet.

6456. Lykken svinder, naar Mindet tabes.

6457. Minde (= Kjærlighed, Yndest) vil fødes med søde Ord. Moth.

6458. Hvo mindes æden Mad og slidne Klæder? P. L. 1114. — Hvem mindes ædt Mad eller opslidte Klæder? Gr. 1835.

6459. Det Onde mindes man længst. 1, 198. — Man husker bedre Uret, end Velgjerning. 1, 198. Intet huses (ɔ: huskes) længere, end ilde-gjort. 1, 161.

6460. Hukommelsen er som Fiskergarnet: Noget beholdes, Andet gaar igjennem. — Hukommelsen er som Garnet: det Store beholdes, det Smaa gaar igjennem. 1, 198.

6461. Ingen lever, som Intet mindes.

6462. Børn og smaa Hunde huske længe. Gr. — Smaa Drenge huske længe. F. F. — Langt er Drengeminde. F. F. — Barnemindet er langt. 1, 35. („og det er kjært"). — Man ogsaa i Alderdommen grandt mindes Barndommen. Syv.

6463. Hukommelse er Visdoms Moder. 2, 129.

6464. Pennen har en god Hukommelse. 1, 198.

6465. Hukommelse uden Brug forsvinder. 2, 129.

6466. Stærk Drik er Hukommelsens Død. 1, 198.

6467. Man husker det længst, man har givet Lærepenge for. 2, 26.

6468. Daarligt at ihukomme det, hvorved vi glemme os selv. 2, 129.

6469. Kom i Hu er en god Ting. 1, 198.

6470. Før du bliver sovende, kom i Hu, hvad du har sagt og gjort vaagende. 2, 129.

6471. At man hukommer den gode Tilstand, gjør den onde des værre. 1, 293.

6472. Det, som var surt at lide, er (1, 198: „bliver") sødt at hukomme. 1, 293.

6473. „Man kan ikke huske paa Alting," sagde Postmesteren, han havde glemt Postsækken. — „Man kan heller ikke huske Alting", sa'e Brændehuggeren, han havde glemt Øxen hjemme.

At drikke Ens Minde. — Hans Hukommelse har gjort ham en Buk (ɔ: den slog ham fejl). — Drages til Minde! („siges, naar man kræver Nogen til Vidne, f. Ex. i Kæmpevisen: „hvad I mig lovet har, det drages Eder vel til Minde"). V. S. O. — Det skal altid være i frisk Ihukommelse. Moth. (om det, som aldrig glemmes). — Det er os Alle i frisk Minde. — Jeg skal komme det i Hu, om jeg lever en Hunds Alder (ɔ: snart; thi Hunden lever ej længe). 2, 116. (siges af den, der vil hævne en virkelig eller indbildt Fornærmelse). — Han kan ikke huske fra Næsen til Munden; over et Dørtrin.

Bedste Hukommelse om det, man har tænkt, sagt og gjort vel. 2, 129.

Jeg kommer i Dag min Synd i Hu. 1 Mos. 41, 9. — Kom Sabbatens Dag (ɔ: Hviledagen) i Hu, at du holder den hellig. 2 Mos. 20, 8. — Kom de gamle Dage i Hu; betragt (forstaa) Aarene fra Slægt til Slægt! 5 Mos. 32, 7. (jvf. Ps. 143, 5. Hebr. 10, 32). — Kom mig i Hu, min Gud, mig til Gode (ell. Fromme)! Neh. 13, 31. — Herre! din Ihukommelse bliver fra Slægt til Slægt. Ps. 102, 13. — Herren kjender vor Skabning; han kommer i Hu, at vi ere Støv. Ps. 103, 14. — Den Retfærdiges Minde er til Velsignelse. Ordsp. 10, 7. (jvf. Sir. 45, 2 og 46, 20).

Minde, mindes (Hukommelse), se 2624. 3364. 4686. 6144. 6303. 9534. 9651. 11, 572.

6474. Grumt Ansigt, grumme Lader. 1, 313.

At gjøre eller have Mine til Noget (ɔ: „lade, se ud til, give sig Anséelse af"). V. S. O. — At gjøre Miner ad En (ɔ:

„spotte En ved usømmelige Lader"). V. S. O. — At gjøre Miner efter En (ɔ: efterabe Ens sædvanlige, noget sære Lader). V. S. O. — Han holder, maa holde gode Miner med slet Spil (ɔ: søge at skjule det ubehagelige Indtryk af en og anden Begivenhed eller Erfaring). Ogsaa: han gjør gode Miner til slet Spil. — At tage sig en alvorlig Mine paa ligesom Glaspusteren. F. F. — Hun maaber, som hun var Brud; som en Tudse paa et Spid. Moth.

Mine (Lader), se 486.

6475. Misbrug hænger altid ved som Rust. 1, 53.

6476. Alting kan misbruges. Gr. 1840. — Alt hvad der kan bruges, kan ogsaa misbruges. Gr. 301. — Hvad kan ikke misbruges? Gr. 1839. — Intet (er) saa godt, at det jo kan bruges ilde. 1, 53. jvf. 8704.

6477. Misbrugen hæver ikke Brugen. — Misbrug fortager ikke den rette Brug. 1, 53. — Mangen Misbrug maa taales for Brugens Skyld.

6478. Vil du bruge dè Unges Styrke, misbrug ej de Gamles Raad! M. M.

6479. Det Bedste bliver, naar det misbruges, tit det Værste.

6480. Naar Misbrug kommer i Brug, lader den sig ej straffe eller afskaffe. 1, 53.

Det er godt for Menigheden, at Ingen misbruger sit Eget. 1, 53.

(Der er) ugudelige (Mennesker), som misbruge vor Guds Naade til Utérlighed. Jud. Brev 4.

Misbrug, se 2422. 2778. 7969. 11,045.

Misgjerning, se Synd.

Mishag, se Behag.

6481. Mistanke er Venskabs Forgift. 1, 305. — Mistanke er for Venskab Gift. Moth.

6482. Mistanke er hver Mands Plage. („men mest hos store Herrer", føjer Syv til). 1, 305.

6483. Hvor Mistanke (i Ægteskab) gaar ind, dér gaar Kjærlighed ud. 1, 87.

6484. Ringe Mistanke kan spilde godt Rygte. 2, 195.

6485. Godt Navn og Rygte fortager al Mistanke. 1, 95.

6486. Mistanke er Dyd, naar man har Fjenden hos sig. 1, 305.

6487 a. Mistanke er en skadelig Mand, mener, (at) Alle ere ligesom han. 1, 305.

6487 b. Mistanke lugter Stegen, førend Kalven er slagtet.

6488. Den, som frygter ej, mistænker ej. 1. 305.

6489. Hastig Rigdom gjør Manden mistænkt. 1, 354.

6490. Man skal sky Mistanke med Gjerningen. 1, 306.

6491. Daarer mistænke vise Mænd, men Vise kjende Daaren. 1, 306.

6492. Det er ondt at omgaas med mistænksomme Mennesker, og farligt at have Samkvem med mistænkelige. Sporon.

Han er øm over sin Kone (ɔ: mistænksom, skinsyg). Moth.

Medgang bliver ofte mistænkt. („der falder adskillige Domme derom"). 1, 306. — Den Mistænkelige og Skyldige ere begge lige. 2, 195.

Vær ikke mistænksom mod dit Tyende! Sir. 4, 33.

Mistanke, se 5226.

6493. Ingen véd, hvad han haver, før han mister det. Pouch. jvf. 3167. 8421. 1442. — Man forstaar ikke det Gode, man har, før man har mistet det. 1, 306.

6494. Den, som ej gider, naar han kan, faar miste, naar han vil. Moth.

6495. Mangen mister, for (ɔ: fordi) han tør ikke tale derom. 1, 47 og 69. — Man mister (tit), for man ej taler derom. 1, 435. (om den, som ej paataler sin Ret). — Mangen mister, fordi han har ikke at tage ud. Syvs Tillæg.

6496. Sækken mister mangt et Brød, for hun kan ikke tale (1, 435: „skrige"). (ɔ: man lider ofte Tab, ved at tie i Utide). 1, 435.

6497. Naar Faaret bræger, mister det Fóret (Foderet) af Munden. 1, 435.

6498. Alkymist (ɔ: Guldmager), Alting mist'. („thi for at faa Guld, tilsætter han alt sit Guld og Gods"). 2, 170.

6499. Meget maa mistes, for at Mere kan vindes.

6500. Den, der taber Modet, taber Alt. — Gods forloret, Mod forloret; Ære forloren, Mere forloren; Sjæl forloren, hél forloren. 2, 71. — Guld er vel kjært, og godt er Gods, men Æren er værre at miste.

6501. Den mister tit sit Eget, der staar efter en Andens. 1, 307. — Mangen søger saa en Andens, at han mister sit Eget.

6502. Hvo som har mist' (ɔ: mistet) en god Dag, skal søge en god Nat. 1, 441. — Gode Dage ere onde at miste. 1, 472.

6503. Hvo (Gr. 1198: „hvem") der gaar i By at bage, mister (tit) baade Kul og Kage. 1, 201. (om et forgjæves, frugtesløst Arbejde).

6504. Den, der mister et Fruentimmer og en Halvskilling, mister to Bagateller. P. A. Heiberg. — Den, der mister sin Hustru og en Skilling, har et stort Tab med Hensyn til Skillingen.

6505. At miste sin Kone, det er Albuestød, men at miste sin Kjæreste, det er Helvedpine. K. 888. jvf. 4114.

6506. Hvo som mister Gods, mister og Sind. 1, 292. (han tager sig Tabet nær).

6507. Den gamle Mand lærte sin Søn: hvor du har mistet (Noget), (dér) skal du søge det igjen. 1, 306.

6508. Har man end mange Børn, man har dog ingen at miste.

6509. For et Søms Skyld mister man (tit) en Sko, for en Sko's Skyld en Hest, og for en Hest en Karl. 2, 231. (ɔ: for en ringe Tings Skyld kan man komme til at lide stort Tab og Skade).

6510. Man kan forlore (tabe) Mere i én Time, naar Gud straffer, end vinde al sin Livstid. 1, 307.

6511. Man kan let miste (ɔ: undvære) det, man aldrig har haft. V. S. O.

6512. Hvad hjælper det at vinde en Landsby, naar man taber et Land? 1, 27.

6513. Fitting (Udg. 1515: Fetting ɔ: en féd og før Person) haver tabt sin Tællebasse. P. L. 81. — Fetting haver tabt sin Tællekniv. (Syv: „som han brugte til at æde sig féd med“). 1, 345. („siges, déls naar En, som har været meget féd, i en Hast er bleven mager, déls naar Nogen har mistet et for ham værdifuldt Gode“. V. S. O.)

Han har Intet at miste. V. S. O. — Han kan ikke miste en Lus, uden han skal have en Loppe for den, eller: før han har en Loppe i Stedet. Sv. Gr. 3, 209 og 218. — Han skulde vel tabe Rumpen med, om hun var løs. 1, 307. — At miste sin Fred (ɔ: „blive fredløs“). V. S. O. — At miste sin Hud (ɔ: „i Lovsproget: at blive pisket“). V. S. O. — Hun har mistet sin Krans. V. S. O. (om en falden Pige). — At tabe Hovedet (ɔ: „komme rént ud af Fatning“). V. S. O. — At tabe Traaden i sin Tale. — At tabe baade Næse og Mund. („om den, der bliver meget forundret, saa han ikke ret véd, hvad han skal sige“). V. S. O. — Uhret taber (ɔ: sagtnes i sin Gang) fem Minutter i Døgnet. — Tabe sig (ɔ: synke hen, fordybe sig) i Betragtninger, i Beundring af Noget o. s. v. — At give tabt, give sig tabt (ɔ: „erklære sig for overvunden“). Moth. — Han kom i en stor Bét; maatte sætte en temmelig stor Bét (ɔ: „kom i Udgift, Skade iblandt dem“). 2, 250. — Det gaar i Skabet for dig (ɔ: „du mister det“). V. S. O. — — Du skal ikke faa Halsbrynde deraf. (nemlig af at miste dette eller hint). 2, 195. — De Finker (ɔ: Bogfinker) ere alt udfløjne. 1, 306. — Han griber efter to og mister begge. 2, 102. (om den Begjærlige). — Hun har tabt en Hæl (ɔ: har ladet sig besove). Molb. S. 323. — Han er saa god tabt som hittet (ɔ: der er ikke Noget ved ham; han er en daarlig Person). 1, 117.

Alt er tabt, naar Guds Fred er tabt.

Giv ikke din Sjæl hen til Skjøger, at du ikke skal miste din Arv. Sir. 9, 6. — Hvad der var mig Vinding, det har jeg for Kristi Skyld agtet for Tab. Filipp. 3, 7.

miste (tabe), se 155. 189. 1259. 1720. 2214. 2600. 2876. 2907. 3167. 3301. 3464. 3686. 4078. 4252. 4391 fg. 5191. 6666. 6828. 7246. 7504. 8210. 8251. 8291. 9092. 9281. 10,007. 10,024. 10,500. 11,365 fg. 11,700 fg. 11,973. 12,028. 12,053. 12, 132.

6514. Misundelsens Brød bliver ogsaa spist. Gr. 1844. — Misundt Brød ædes ogsaa. V. S. O. — Misundt Brød mætter ogsaa.

6515. Hvo som misundes, haver Brød, hvo som misunder, lider Nød. 1, 173.

6516. Hvor der ingen Misundelse er, dér er ingen Lykke (ɔ: „den Ulykkelige misundes ikke"). V. S. O. — Det er en ringe Lykke, som ikke har ti Misundere. 1, 174. — Jo bedre Velstand, jo flere Misundere. 1, 174. — Misundelse bo'r næst op til Lykken. Moth.

6517. Misundelsen sidder næsten altid paa Ærens Ryg. Kingo.

6518. Hvem der foragter Ære, dræber Misundelse. Iris.

6519. Misunderne dø, men Misundelsen aldrig.

6520 a. Den Misundelige føder et Dyr, som fortærer ham selv.

6520 b. „Den Misundelige tror, at Naboens Høne er lige saa stor som hans egen Gaas. Sv. Gr. jysk.

6521. „Hellere misundt, end ynket", siger den Stolte. — Hellere se'r jeg, at min Uven misunder mig, end at min Ven ynker mig. V. S. O. — Bedre Misundere, end Miskundere. 1, 175. — Misundelse er bedre end Ynk. Moth.

6522. Bedre at misundes for at have Rigdom, end (at) ynkes for at have forødt den. 1, 406. — Misundelse for Sparsomhed er bedre, end Ynksomhed (ɔ: Medlidenhed) for Overdaadighed. 1, 406. jvf. 2773. 10, 861.

6523. Udyd og Armod har ingen Misundere. 1, 175. — Fattig Mand har ikke mange Misundere. 1, 174. — Den Fattige misundes ikke.

6524. Høj Stand, rigt Gods og dejlig Kone føder Misundelse. 1, 174.

6525. Ved Spejl dræbes Basilisken; ved Dyd dræbes Misundere. M. M.

6526. Misundelse er sin egen Svøbe. — Den Misundelige trives ikke. V. S. O.

Han misunder ham det Sted, han staar paa. 2, 112.

Der er Intet i Verden, som mere forstyrrer Glæden, end Misundelsen.

Vær ikke misundelig over en Synders Ære; thi du véd ikke, hvad Vending det vil tage med ham. Sir. 9, 14. — Et ondt Øje er misundeligt over Brødet, og har Mangel ved sit Bord. Sir. 14, 10. — Kom i Hu, at et misundeligt Øje er en slem Ting. Sir. 31, 14.

6527. Rig Kvinde og kornféd (ɔ: fedet med Korn) Hest faa (Moth: fange) snart Mod. 1, 190. — Han fatter Mod i Brystet. — Han tager Mod og Mandshjærte til sig. Moth.

6528. Frisk (eller friskt) Mod er halv Tæring. 1, 69 og 380. (bruges, naar man vil opmuntre En, som har Betænkelighed ved at indlade sig paa en Sag, til at være ved frejdigt Mod). jvf. 3367. — Frit Mod er halv Tæring. 1, 299. — Godt Mod er det halve Liv; vår dig for den bøse (ɔ: onde, slemme) Viv! 1, 210. jvf. 1, 380.

6529. Frisk Mod er et godt Harnisk. 1, 69 og 2, 152. — Uforsagt Mod er det bedste Harnisk. 1, 300. — Godt Mod er et godt Værge. — Frisk Mod er Ballast god.

6530. Paa et slet Marked hører et frisk Mod. V. S. O.

6531. Er Lykken god, da sankes Mod. 1, 290. — Den har altid Mod, hvem Lykken er god. — Lykke giver Mod, og Mod giver Lykke. — Ære føder Mod, og Mod Hovmod. 1, 93. — Penge giver Mod, Mod Overmod. — Naar mig voxer Gods, saa og Mod. 1, 351. Middel gjør Mod. Sv. Gr.

6532. Stort Mod kommer gjærne før Fald. Moth. — Naar Mod stiger, synker Lykken. 1, 189. — Gods gjør Mod, Mod gjør Fald. M. M.

6533. Erret (ɔ: irret, ophidset) Mand faar Mod. 1, 493.

6534. Jo mere af Mod, jo stillere Blod. 1, 300. — Jo bedre Blod, jo mindre Mod. 1, 190. — Jo ædlere Blod, des mildere Mod (ɔ: jo mere højsindet En er, desto mere sagtmodig er han lige over for dem, der fornærme ham). P. Balling. — Modet gjør mere ædel, end Blodet.

6535. Modig Hest agter ikke Hundeglam. 1, 43.

6536. Mandhaftig er standhaftig i begge Slags Lykke. 1, 300.

6537. Modig Haand værger Land. 1, 299.

6538. Modet fører Mand over Bæk, om han ellers gider sprungen. Moth.

6539. Mod uden Fare er Daarligheds Søster. 1, 300.

6540. Mod vil have Forstand i Følge. 1, 299.

6541. Lykken hjælper de Kjække.

6542. Alt for kjæk er største Gjæk. („thi hvo Faren elsker, omkommer deri"). 1, 69. jvf. 1996 fg.

6543. Ringe Vid og tappert Mod vender ofte store Ting. 1, 299.

6544. Jo mindre Vid, jo større Mod. 1, 504.

6545. Jo kjækkere Mand, jo mindre af Ord. 1, 300.

6546. „Dér staa vi Helte!" sagde Frøen til Molboen. Fr. S. Birch.

6547. Kummer er (ogsaa: „gjør") klejnmodig. Moth.

Hans Mod falder ej dertil (ɔ: „han har ingen Lyst dertil"). V. S. O. — At have Mod paa Noget (ɔ: have stærkt i Sinde). V. S. O. — Han har stort Mod dertil. Moth. — Han har Mod for hundrede Daler (ɔ: er overmodig). Moth. — At være vel, ilde til Mode (til Sinds). — At tabe Modet, lade Modet falde. Moth. — At køle sit Mod paa En (ɔ: „tilfredsstille sin Vrede eller Hævngjerrighed"). V. S. O. — Har du Mod, saa kom an! Gr. 1477. — Holde sig tappert. V. S. O. (om den, som er udholdende i Arbejde eller Strid). — Drikke tappert (ɔ: „stærkt og vedholdende"). V. S. O. — Der er Mod (her = Stempel) paa hans Mønt. (om den, som har store Tanker om sig selv). Moth.

Tag Modet fat igjen! Moth. — Et godt Mod trænger igjennem. — Bevidstheden om Velstand giver Mod. — Man skal være modig, men hverken klejnmodig (ɔ: forsagt) eller hovmodig. („den er modig, som ej er ræd og ej dumdristig"). 1, 299.

Deres Hjærte blev forsagt, og der var ikke Mod i dem. Josva B. 5, 1. — Et nedslaaet Mod gjør tynde Bén (eller: udtørrer Benene). Ordsp. 17, 22. — En Mands Mod opholder

ham i hans Sygdom; men naar Modet er faldet, hvo kan rejse det?" Ordsp, 18, 14. — Vær ved godt Mod paa en god Dag! Præd. 7, 14. (jvf. Judits B. 7, 19; Visd. 18, 6; Sir. 26, 4).

Mod (Kjækhed), se 5537. 5543. 5554. 5927. 6213. 6266. 6500. 6714. 7035. 7557. 9679. 11, 847.

6548. Det er en Nar som begynder en Mode, og en Nar, som ender den. F. F. — Vær ej den Første og ej den Sidste i Moden! 1, 231.

6549. Alt efter Modens Lov sig retter. F. F.

At være i Mode, paa Moden. — At klæde sig, leve efter Moden. — Han har sin egen Mode. Moth. (om den, som bruger til Stads, hvad Andre have aflagt). — At gaa af Mode (ɔ: Brug). Komme i Moden (ɔ: blive Skik, ogsaa: komme for Orde). V. S. O. — Hun er ret en Modedukke (ɔ: en Kvinde, som pynter sig meget).

Hun er saa moden som en brun Nød. (om en ældre Pige, som gjærne vil giftes). Moth. — Moden Alder (ɔ: Mandsalder, naar Mennesket er bleven fuldt udviklet); i modnere Aar. — En moden Forstand, Dømmekraft — Efter modent Overlæg. — Et modent Svar; moden til Galgen (V. S. O.), til sin Undergang. — Sagen er endnu ikke bragt til Modenhed (ɔ: endnu ikke afgjort). — V. S. O. — Mode (ɔ: modne) Nødder lade sig vel nøsle. 2, 26.

moden, se 1860 fg. 3533. 4270. 10, 252. 10, 761 fg.

6550. Barn (1, 35: Barnet) er Moderens bedste Leger. P. L. 722. (C. Pedersen: „En Moder har større Fornøjelse af sit Barns Lader og Kjærtegn, end af den bedste Skuespiller").

6551. Den er Moder, som Mad giver. P. L. 599. („Hvo der mætter den Hungrige af sand Medlidenhed, har et moderligt Hjærte." Nyerup). — Den er Moder, som mader (ɔ: giver Mad). 1, 206. (deraf Ordet „Madmoder").

6552. „Lad Kyllingerne patte deres Moder", sagde Kjøbenhavnerinden: „saaledes har jeg gjort." Gr. 2068.

6553. Moderens Skjød er blødere end blød. 1, 116. — Moderens Skjød er Barnets Trevned (ɔ: Trivelse, Trivelighed; svensk: „Trefnad"). 1, 116.

6554. Moderen gaar i Døden for sit Barn. 2, 82.

6555. En blød (mild) Moder føder op en skurvet Datter. 1, 116.

6556. En treven (ɔ: flittig, duelig) Moder føder (stundum) en lad Datter op. 1, 34. — En doven Moder føder en duelig Datter, og en duelig Moder en doven Datter." („thi den dovne Moder holder Datteren til Arbejde, men den duelige gjør det selv"). 1, 116.

6557. Hvad Moderen føder, bør hun selv opføde. 1, 116.

6558. Mands Moder er ej Sønnekone god, uden at der er syv Dages Rejse til hende. 1, 398. (jvf. Matth. 10, 35). — Sjælden er Mands Moder Sønnekone god. Moth.

6559. Føllet slaar tit op mod Moderen. 1, 34. (om Børns Opsætsighed).

6560. Engen er Agerens Moder. F. F.

6561. Moders Mad smager bedst. K. 61.

6562. Retfærdighed er alle Dyders Moder. Moth.

6563. Fire gode Mødre føde fire onde Døtre: Sandhed Had, Lykke Hovmodighed, Sikkerhed Fare og Geménskab (?) Foragt. 1, 116.

6564. Naar vi kommer hjem til Moder, saa er der ingen Djævel, der kan gjøre os Noget. K. 62.

6565. „Fanden plager Somme", sagde Drengen, da ménte han hans (sin) Moder. K. 92.

6566. „Det gad jeg se", sagde Drengen, da bandede hans Moder: „Fanden ta'e mig!" Sv. Gr. 3, 209. jvf. 879.

6567. „Dér ligger Koen", sagde Drengen til Moderen, da smed han hende om i en Tornebusk. K. 94.

6568. Moderen skjuler gjærne Barnets Fejl. 1, 116.

6569. Moderkjærligheden er blind. jvf. 4658 fg.

6570. Hvo kjender en Moders Hjærte?

6571. „Stat op, Lilie!“ sagde Bøddelen, han løftede sin Moder paa Kagen. 2, 70.

6572. Gjøgen æder sin egen Moder. Gr. 2981.

6573. Danmark er min anden Moder. Øhlenschlæger.

6574. Sørg ikke for din Moder, saa længe din Fader lever.

6575. Ryk min Fader i Skjægget, men tal ikke ilde om min Moder! (skal være af tyrkisk Oprindelse).

Det var den Gang, jeg ikke var tilstede, da min Moder døde. F. F. — Han er saa vel forvaret, som han laa i sin Moders Dragkiste (ɔ: han er i Sikkerhed). — Han ligger som i sin Moders Dragkisteskuffe. — Det gik i sin Moder igjen (ɔ: det blev ikke til Noget). V. S. O. (om det, som var begyndt, men maatte opgives, uden at blive fuldbyrdet). — Her hjælper ingen kjære Mo'er (ɔ: Bønner og Overtalelser ere forgjæves). — Dersom det skér, dersom det er sandt, da skal jeg give dig min Moder for en Mø. 2, 183 og 294. (brugtes, naar man vilde betegne, at Noget var umuligt, og derfor aldrig kunde ské). — Har din Moder flere vise Børn? 2, 38. (om En, som er gal eller dog noget forstyrret i Hovedet). — At have ondt af Moderen. V. S. O. (om Kvinder, som lide af Modersyge m. m.). — Der kommer aldrig en Mo'ers Sjæl til ham. Moth. (om En, som lever for sig selv og ej tager mod Gjæster).

Vor Mo'er (ɔ: Husmoderen) er ikke hjemme i Dag. — Moders Navn er en himmelsk Lyd, saa vide som Bølgen blaaned. Gr.

En daarlig Søn er sin Moders Bedrøvelse. Ordsp. 10, 1. (jvf. 15, 20). — Lad din Fader og din Moder glædes, og lad hende, som fødte dig, fryde sig! Ordsp. 23, 25. — Foragt ikke din Moder; ær hende i alle dit Livs Dage, og gjør, hvad der er hende behageligt, og bedrøv hende ikke! Tob. 4, 3. — Hvo som hædrer sin Moder, er som den, der samler Liggendefæ. Sir. 3, 3. — En Moder i Vanrygte gjør Børnene Skam. Sir. 3, 10. — Glem ikke din Moders Smerter. Sir. 7, 28. — Jeg (Visdommen) er Moder til den skjønne Kjærlighed og til Gudsfrygt og Kundskab og til det hellige Haab. Sir. 24, 21. — Det Jerusalem her oven til er den frie Kvinde, som er alle vores Moder. Gal. 4, 26.

Moder, se 303. 500. 727. 1251. 1257. 1769. 1935. 1962 fg. 2190. 2786. 3152. 3265. 3560. 4439. 4488. 5060. 5749. 5787. 6196. 6663. 6836. 8183. 8982. 9100 fg. 9666. 9776. 10,207. 10,670. 11,089. 11,588.

6576. I **Modgang** skal den Rige hjælpe med Daad og den Vise trøste med Raad. 1, 293.

6577. Naar En misgaar (ɔ: er uheldig), saa misbrydes hannem (ɔ: saa handler man ilde med ham). 1, 292. (ɔ: naar det gaar rént tilbage for En, og han bliver ulykkelig, saa finder han liden Deltagelse, men faar tit Bebrejdelser).

6578. Vær besindig og varsom i Medgang, uforsagt og raadsnild i **Modgang**!

6579. De Ondes Medgang er (tit) de Godes **Modgang**. 1, 293.

6580. Kommer man først paa Knæerne, saa er der sén Rejsning. 1, 293.

6581. Gaar Verden dig imod, da hjælper ej Sorg, men Bod. Moth.

6582. Hvo som til Himmerig er fød, maa vente sig **Modgang** og Stød. 1, 168.

6583. **Modgang** prøver Sindet. 1, 291.

At staa Last og Brast med En (ɔ: „dele Medgang og Modgang, i Et og Alt at dele Skæbne med En").

Ikke enhver **Modgang** er en Ulykke. V. S. O.

Herre! hvorfor vil du skjule dit Ansigt, glemme vor Nød og vor **Trængsel**? Ps. 44, 25. (jvf. 25, 17; Ordsp. 1, 27). — Herren vil give Eder Angest til Brød og **Trængsel** til Vand. Es. 30, 20. — Det være langt fra mig, at jeg skulde spare mit Liv i al denne **Trængsels** Tid; thi jeg er ikke bedré end mine Brødre. 1 Makk. 13, 5. — **Trængsel** og Angest skal være over hvert Menneskes Sjæl, som gjør det Onde. Rom. 2, 9. — Værer taalmodige i **Trængsel**! Rom. 12, 12. — Vor **Trængsel**, som er stakket og let, skaffer os en over al Maade stor, evig Vægt af Herlighed. 2 Kor. 4, 17.

Modgang (Trængsel), se 3348. 3729. 9506. 11, 323. 11, 330. 11, 927.

6584. Slagen Mand gjør ingen **Modstand**.

Gjøre Fjenden tapper **Modstand**. V. S. O. — Han er ikke god at stanges med (ɔ: „han er en farlig Modstander"). V. S. O. — Gjøre **Modværge**; gribe, sætte sig til **Modværge**. V. S. O.

Vær snart velvillig mod din Modstander, medens du er med ham paa Vejen. Matth. 5, 25. (jvf. Luk. 12, 58).

6585. Hvo Én slaar ihjel, tør nok slaa Flere ihjel. 2, 196.

6586. Varsel slaar Ingen ihjel. 1, 280. (thi Stævningen er stundum kun en Trusel; det er først Dommen, som gjør Udslaget). jvf. 10, 518 fg. 798. 7746.

At falde, dø for Morderhaand, Morderkniv. — Træde En saa smaa, som han var møllemaalen (ɔ: „malet paa en Mølle"). 2, 196. — At ødelægge Alt med Mord og Brand. („om en fjendtlig Krigshær, som farer frem uden Skaansel"). V. S. O. — Du gav ham Kniven i Haanden, som han dræbte sig med (ɔ: du har hjulpet til at styrte ham i Ulykke). Moth.

Hvo som udøser Menneskets Blod, ved Mennesket skal hans Blod igjen udøses. 1 Mos. 9, 6. (jvf. 3 Mos. 24, 21; Matth. 5, 21. 22). — Du skal ikke ihjelslaa. (Lindb.: „du maa ikke myrde"). 2 Mos. 20, 13. (jvf. Jak. 2, 11). — Ulykken skal dræbe den Ugudelige. Ps. 34, 22. — Hvo som borttager Næstens Næring, han dræber ham. Sir. 34, 23. — Alle de, som drage Sværd, skulle omkomme ved Sværd. Matth. 26, 52. — Bogstaven slaar ihjel, men Aanden gjør levende. 2 Kor. 3, 6.

Mord (Drab), se 1571. 11, 937.

6587. „I Morgen" har fordærvet mangen Mand. Moth.

6588. Naar Gud siger „i Dag", siger Djævelen „i Morgen". Fr. S. Birch.

6589. Saa godt i Dag Farvel, som i Morgen. 2, 222.

6590. Morgenstund har Guld i Mund (her = Haand). Moth. (ɔ: „Flid, især i Morgentimerne, giver Rigdom". V. S. O.). jvf. 11, 514. — Morgenstunden har Gud i Munden: saa skal man sige og begynde med Gud. Syvs Tillæg. — Morgenstund har Brød i Mund. 1, 446. (det lønner sig at staa tidlig op og strax tage fat paa sit Arbejde). — „Morgenstund har Guld i Mund", sagde Kællingen, hun solgte sin sidste Dyne for Brændevin. F. F. (ogsaa: „hun rendte om Morgenen med Dynen paa Nakken, og vilde sælge den for Brændevin").

6591. Morgenvejr er bedst at prise ad Aften. Molb. 2426.

6592. Morgenlatter er (ogsaa: „bliver" ell. „gjør") ofte Aftengraad. 1, 114. — Morgengrin bliver til Aftenflin. („Glæde kan snart omskiftes til Sorg"). Moth. — Den, der lér om Morgenen, græder inden Aften. K. 1621. — Den, der synger om Morgenen, kommer til at græde inden Aften. F. F.

6593. Morgenstjærne bliver Aftenstjærne. M. M.

6594. Hvad vi gjør i Dag, er gjort i Morgen. Gr. 1853.

6595. Jeg kunde sige Meget, naar jeg vidste, jeg skulde dø i Morgen. Gr. 1856.

6596. Sørg ikke for den Dag i Morgen! (jvf. Matth. 6, 34). Moth. — Man skal tænke paa, men ikke sørge for den Dag i Morgen. — Han tænker ikke for den Dag i Morgen (ɔ: han omgaas letsindig med det Jordiske, og er ligegyldig med Hensyn til Fremtiden). Moth.

6597. Gjem Noget til i Morgen! Gr. 1851.

Her er Morgen i Gaarde (ɔ: „her fattes Intet, her er fuldt op af Alt"). 2, 249. Moth. — Byde En god Morgen. V. S. O. — God Morgen, Dronning Elisabet! (siges, naar En langt om længe forstaar en Sag). H. Hertz. — Han er vant til god Morgen (ɔ: „han kan taale Ondt, er forsøgt"). — „God Morgen!" siger Skalke om Aftenen. — Den Dag i Morgen er og en Dag; eller: i Morgen er der og en Dag. V. S. O. (siges undertiden, naar man ikke kan udrette Noget saa hurtigt, som man ønskede; men anvendes maaské mere af den Dovne, som mener altid at blive tids nok færdig med sit Arbejde). jvf. 2, 249. — Ej i Dag, men i Morgen. Moth. (om den, som gjærne vil opsætte en Ting). — I Morgen bliver det bedre. — Livets, Barndommens, Ungdommens Morgen (ɔ: Begyndelsen, den første Tid af samme). — Naar Livets Morgenrøde alt længst forsvunden er. Molb. — Ingen véd, hvad den Dag i Morgen kan bringe.

Min Sjæl længes efter Herren mere end Morgenvagten efter Morgengry. Ps. 130, 6. — Ros dig ikke af den Dag i Morgen; thi du véd ikke, hvad Dagen vil føde. Ordsp. 27, 1. — Værer ikke bekymrede for den anden Morgen; thi den Dag i Morgen skal have sin Bekymring. Matth. 6, 34. — I som sige: i Dag eller i Morgen ville vi drage til den eller den Stad, og blive dér et Aar og kjøbslaa og vinde, — I vide ikke, hvad der vil ske i Morgen. Jak. 4, 13. 14.

Morgen, se 58 fg. 532. 1041. 1176. 1201 fg. 1909. 2882. 2897. 3105. 3202. 3669. 3695. 3733. 4628. 4923. 5285. 5497. 6753. 7628.

6598. Han skal have lange Arme, (som) alle Munde vil lukke. P. L. 1057. (om Vanskeligheden af at hindre Bagvaskelse). — Der skal lange Arme til at lukke alle Munde (ɔ: bringe Alle til at tie). Gr. 1571. — Man kan ikke lukke for Folks Mund. K. 457.

6599. Han skal have meget Smør, som skal stoppe hver Mands Mund. 1, 363. — Den skal have meget Mél, der vil stoppe alle Munde. Molb. 2431.

6600. Ee (ɔ: altid) er sød Tunge i hver Mands Mund (ɔ: Enhver véd at give gode Ord, naar derved er Noget at vinde). P. L. 362.

6601. Det er ej Alt i Mave godt, (som) i Mund er sødt. P. L. 733 og 805. (jvf. 9786. — Mange Ting kunne være søde for Ganen, men onde for Maven. V. S. O.).

6602. Naar Armen krøger (ɔ: krummer sig), da gaber Munden. P. L. 741. — Naar Haanden krøger, saa vil Munden gabe (ɔ: „naar Nogen vil give, saa finder han nok den, som vil tage.") Moth.

6603. Den stiller ilde sin Mund, som ilde rymer (ɔ: skriger, skraaler). P. L. 510.

6604. „Meget af Munden, Lidet af Ulden, sagde han, som klippede Soen. 1. 187. (om den, som fører det store Ord). jvf. 1813. 7489. 5739. 10, 364. — „Du har Nok af Munden, men kun Lidt af Ulden", sagde Fanden, da han klippede en So. V. S. O. — Meget af Munden, Lidet af Haanden. („thi Gjerninger ere tavse"). 1, 187. — Han har Nok af Munden, men kun Lidt i Panden (ogsaa: „i Grunden"). — Nok af Munden, Intet i Gjerningen. Moth. („han har Hjærtet i Munden").

6605. Han har det i Munden, som Egernet i Rumpen. Moth. (om den, der er meget snaksom og tilbøjelig til at prale).

6606. Mude (ɔ: Skjænk, Gave, Bestikkelse), stopper Mund og Mæle. Moth. (jvf. 1, 64). — Mad stopper Munde. Gr. 1865.

6607. En ond Mund skal lave sig paa (til) en stærk Ryg. 1, 432. (ogsaa: „behøver" en s. R.). — Ond Mund skal have en stærk Ryg. 1, 391. („en bred Ryg". Moth).

6608. Hvo der sætter sig ud med **Munden**, skal tage sig ind med Ryggen. 1, 432.

6609. Hvo der har en viis **Mund**, skal have en stærk Bag. Moth. (ɔ: „den, som siger, hvad han vil, maa taale, hvad han ikke vil.“ V. S. O.) — Den, der har en slem **Mund**, skal have en stærk Ryg og brede Skuldre. V. S. O.

6610. Jeg giver min **Mund** at æde; han (ɔ: den) skal tale, hvad jeg vil. 1, 433. — Min **Mund** er i mit Brød; den skal sige, hvad jeg vil. Gr. 1859. jvf. 7229.

6611. **Munden** taler ofte det, (som) Halsen maa betale. („fører En i Livsfare“). 1, 429. — **Munden** taler tit det, Halsen maa gjælde. Moth.

6612. Naar Sværdet er i **Munden**, skal man klappe Balgen (ɔ: Sværdskeden). 1, 398. (om Sladder og Snak). — Han har et godt **Mund**sværd (ɔ: „han har en skarp Tunge, er bidende i sin Tale“). F. Rostgaard.

6613. Den, der snakker efter Andres **Mund**, faar Skam paa sin egen.

6614. Man lader heller **Munden** op, end Pungen. 1, 405.

6615. Naar Mad er opspist, har **Mund** Helligaften.

6616. **Munden** er en Skalk; naar man byder den Noget, tager den imod det. F. F. — Man maa byde **Munden** Noget. („for at vække Madlyst“). H. Hertz.

6617. Jeg har en god **Mund**; jeg kan baade kjøre og vende. K. 458. (om den, der godt kan belægge sine Ord, saa at han reder sig ud af Vanskeligheder).

6618. Præsten, Degnen og Hunden tjener Føden med **Munden**. 2, 90. (Syv bemærker herved: „De onde Lærere lignes ved stumme Hunde (Es. 56, 10); men dette siger gemén Mand (ɔ: Menigmand) Præsterne til Foragt, enddog (ɔ: endskjønt) de ej alene med Munden, men ogsaa med Forstanden, saa vel som mange Andre, fortjene deres Ophold“).

6619. „Vorherre bevare min **Mund**!“ sagde Kællingen, hun havde faaet sagt Alt, hvad hun vidste. R. 692.

6620. De délte deres Hø med **Mundene**, som Stige-Mænd (ved Odense): de solgte det og drak Pengene op. Jak. Birkerod og N. M. Petersen. 3, 516. (en Vandflod

havde nemlig drevet Høet sammen, saa at Enhver ikke kunde kjende sit, hvorfor de bleve enige om at sælge det Hele).

6621. Enhver maa vide, hvad hans Mund siger. Gr. 1862.

6622. (Sladderhankens) Mund maa være glad, naar han vil sove; thi da hviler den. 1, 397.

6623. Pas paa din Mund, hvor Ord koste Penge! Gr. 1863.

6624. Mangt et Tyende rider sin Husbond eller Madmoder i Vand (ell. til Vands) med sin onde Mund. P. Plade.

6625. At bruge uforskammet Mund stryger ikke Skammen af. 1, 167.

6626. Uforskammet Mund, uforskammet Hjærte. 1, 48.

6627. Rejs ikke ud og lad din Mund blive hjemme! Gr. 1864.

6628. Man kan ej bøde for onde Munde, naar man er død (ɔ: „ikke forsvare sig mod Bagtalelse"). Moth.

6629. Luk din Mund, ellers bliver Hjærtet koldt. F. F.

6630. Gjør ej din Mund til en Vante! (ɔ: „vogt dig for at miste Tro og Love!") V. S. O. Moth.

6631. En Mund koster Meget Aaret igjennem. 1, 128. (nemlig at føde).

6632. „Det klæder godt, at alle Munde gaa", sagde Manden, han aad Hø med sine Faar. Sv. Gr.

6633. Hvad Munden er fuld af, løber Pennen over med. (om Breve, som vexles mellem Forlovede og Venner indbyrdes). jvf. 3763.

6634. „Munden som Saláten", sagde En, da Æselet aad Tidsler. 2, 178. (det Ene maa ligne det Andet). — Til Salát hører en stor Mund og skarp Eddike. 2, 178.

Han stak Intet under Stol; tog Bladet fra Munden (ɔ: udtalte sig frit). 1, 432. — Han har det i Munden, ligesom Skaden i Halen. Sv. Gr. — At have Noget altid i Munden (ɔ: tale atter og atter om det Samme). V. S. O. — Han har godt Mundlær (ell. Mundlæder). V. S. O. — Munden gaar paa ham, som Kjæppene i et Hjul. — Munden løber paa ham som paa en Æblekærling ell. Æblekone, en Peberkværn (ɔ: „han snakker uden Ophør"). V. S. O. — Munden løber over paa ham (ɔ: „han snakker hen i Vejret, uden at vide, hvad han siger"). V. S. O. — At tale i Munden paa hverandre. V. S. O.

— At bruge Mund paa En (ɔ: overskjænde). V. S. O. — At komme for Ens Mund (ɔ: „blive overskjændt af En"). V. S. O. — At have en skiden Mund (ɔ: „bruge Ukvemsord"). V. S. O. Ogsaa: der sidder en skiden Mund paa det Menneske. — Han har ikke mere Hold paa sin Mund, end et spædt Barn paa sin Bag. O. Lade. (om den, der siger Alt, hvad der falder ham ind). — Munden staar aldrig stille paa ham. V. S. O. — Han slog en Mund op som en Ladedør (ɔ: „han slog en høj, uhøvisk Latter op"). Moth. — At lade Munden raade (ogsaa: „løbe" ɔ: tale ubetænksomt"). V. S. O. — At faa Munden paa Gang (ɔ: komme i med at snakke, og blive ved dermed. Moth. — Munden holder nok. Gr. 1867. — Han har Munden paa det rette Sted (ɔ: „kan tale godt for sig").. Molb. S. 336. — Han har Munden med sig; Munden føjer, lyder ham vel. V. S. O. (om den, som har let ved at tale). — Tal af Munden! (ɔ: rént ud, højt). 2, 262. — Han er ikke bange for at lukke Munden op. („om den, som er dristig til at begjære"). V. S. O. — At tage Munden alt for fuld (ɔ: „forlange for Meget"). V. S. O. — At holde rén Mund (ɔ: „tie stille med det, som er En betroet", som bør holdes hemmeligt). V. S. O. — At lægge, sætte Laas for Munden (ɔ: være tavs, varsom i sin Tale). Moth. — Det skal ikke komme (ud) af min Mund. Moth. — Munden løber (ell. gaar) i Baglaas (ell. „Bagflod") for ham. A. S. Vedel. (siges, naar Nogen pludselig standser sin Tale). V. S. O. — Det er ikke godt, naar Munden gaar af Hængslerne. — Munden (ogsaa: hans Tale) gaar i Staa. V. S. O. — At tale uden Mund (ɔ: uden Fynd og Eftertryk; uden Betænksomhed). A. S. Vedel. — At smøre En om Munden med Noget; eller: at stryge En om Munden med en Harefod (ɔ: „skuffe En med glatte Ord eller tomme Løfter"). Moth. — Han stryger sig om Munden og gaar bort (ɔ: „vil være eller holdes for uskyldig"). 2, 95. (jvf. Ordsp. 30, 20). — Det gaar uden for min Mund som bredt (Molb. „bredet" ɔ: smeltet) Smør (ɔ: „det faar jeg Intet af"). V. S. O. — Han er lam i Munden; mundlam (ɔ: tavs); og omvendt: han er mundkaad (ɔ: fræk, letsindig i sin Tale); mundstærk; („kræng i Munden" ɔ: som siger, hvad der falder ham ind." P. Terpager). 2, 263. — Han sidder, som han havde hverken Mund eller Mæle (ɔ: „ganske tavs og forlegen"). Moth. — Jeg skal lægge dig en Mulekurv paa Munden (ɔ: „jeg skal nok faa dig til at tie"). Moth. — Det er ægte paa Snuden. H. Hertz. — At slaa sig selv paa Munden (ɔ: „kalde tilbage, hvad man kort i Forvejen har sagt"; tage sine Ord i sig igjen). Moth. — At slaa sig paa Munden som en Tre-

marksmand (ɔ: den, som har mistet sin borgerlige Ære). F. F. — At snakke En efter Munden. — Det Rygte løber om i alle Munde. V. S. O. — At være i alle Folks Munde. — At komme i Folks Munde eller i Folkemunde (ɔ: „blive ilde omtalt"). V. S. O. — At vare sig for Folkemunde (ɔ: at være forsigtig i Tale og Handling). — At snakke efter Andres Mund (ɔ: efter hvad man har hørt). Moth. — Der kan Ingen staa for hans Mund. V. S. O. (om den, som er slem til at laste og gjennemhegle Folk). — At staa til Munds med En (ɔ: „have Trætte, Ordstrid med En"). V. S. O. — At lægge En Ordene i Munden (ɔ: „indgive En, hvad han skal sige"). V. S. O. (jvf. 2 Mos. 4, 15 og 5 Mos. 18, 18). — Det stod mig for Munden (ɔ: „jeg vilde netop til at sige det"). V. S. O. — Jeg havde ham (ell. det) i Munden. Moth. (om det, som man ej strax kan huske og udtale). — Det slap, faldt mig af Munden. Moth. — Han tog mig Ordet af Munden (ɔ: „han sagde, hvad jeg netop vilde have sagt"). V. S. O. — At tage Noget fra sin egen Mund (ɔ: nægte sig en og anden Nydelse). V. S. O. — Han blæser baade Hedt og Koldt af én Mund (ɔ: han roser og laster paa én Gang; er falsk, tvetunget"). 1, 419. — Der flyder Honning af hans Mund. Moth. (siges om en veltalende Mand). — At løbe med Ens Mund (ɔ: fortælle og udbrede i en videre Kreds, hvad En har sagt). V. S. O. — At knebre; lade Knebberen løbe; Knebberen gaar paa ham (ɔ: „lade Munden løbe; snakke rask væk"). — Munden er Livets Bøddel og Læge. 1, 265. (det Første ved Umaadelighed, det Sidste ved Maadehold). — At have ét Mundheld (ɔ: „være sig selv lig i sin Tale"). F. Rostgaard. — Han har ikke altid ét Mundheld eller er ikke altid ved ét Mundheld (ɔ: „han er ustadig i sin Tale, tvetunget, modsiger sig selv"). V. S. O. — Min Himmerigs Mundfuld. (om noget meget Kjært, f. Ex. et smukt Digt). — Det er vel et Mundsvejr værd (ɔ: „det er vel værd at bede om"). V. S. O.

(Der er den,) som beder og bander, lover og laster med én Mund. 1, 419.

Denne Lovens Bog maa ikke vige fra din Mund. Josva B. 1, 8. — Deres Munde skulle stoppes til, som tale Løgn. Ps. 63, 12. (jvf. Matth. 22, 34; Rom. 3, 19). — Jeg vil oplade min Mund med Ordsprog (Lindberg: „kjærnefulde Ord"). Ps. 78, 2. — Hvo som vogter sin Mund, bevarer sin Sjæl. Ordsp. 13, 3. (jvf. 21, 23). — Vær ikke snar (ɔ: overil dig ikke) med din Mund! Præd. 5, 1. — I Daarens Mund er deres Hjærte; men de Vises Hjærte er deres Mund. Sir. 21, 28. — Vilde man dog give mig en Vagt for min Mund og et kunstigt Segl for mine

Læber, saa jeg ikke skal falde ved min Tunge, og den bringe mig i Fordærvelse! Sir. 22, 32. (jvf. Ps. 141, 3). — Sæt Dør og Stang for din Mund! Sir. 28, 29. — Af samme Mund udgaar Velsignelse og Forbandelse: det bør ikke være saaledes. Jak. 3, 10. — En mundkaad Mand skal ikke bestaa paa Jorden. Ps. 140, 12. (jvf. Jobs B. 11, 2; Sir. 25, 21 og 26, 30).

Mund (Mæle), se 832. 1362 fg. 1590. 2553. 2568. 2646. 2884. 2892. 2896. 3368. 3373 fg. 3655. 3764 fg. 4438. 4835. 5167. 5329. 5355 fg. 5692 fg. 6319. 7560. 9389, 10, 883.

6635. Naar den Onde (1, 422: „Fanden") bliver syg, vil han være Munk. 1, 63. — Der (da) Djævelen blev gammel, da blev han Munk.

6636. Fanden tro Munken, naar han bliver grønklædt! Pouch; 1, 219.

6637. Der er Ingen tilsammen viet, uden Munken og hans Kappe; Hofmand rider og Hofmand bier, hvor han kan tjene til Takke. 1, 439. („om Personer eller Ting, som ere uadskillelig forenede." V. S. O.).

6638. Ligesom Munken er, saa bliver ham skaaren hans Kappe. Iris.

6639. Ydmyg Munk bliver tit hoffærdig Abbed. 1, 190 og 2, 298.

6640. Som Abbeden, saa Konventet. M. M.

6641. Det er ikke nær til syv Sønner, at gaa i Seng med en gildet Munk. 2, 137.

6642. Naar saa' man en Graamunk (ɔ: en Munk af Fransiskaner-Ordenen) i Bryllup eller en Hund i en Badstue? P. Plade.

6643. Det er ikke alle Munke, der bære sorte Kapper. („det Indvortes svarer ej altid til det Udvortes; Skjægget og Kappen gjør ikke Magisteren"). V. S. O.

6644. Hvor Fanden ikke vil hen, der sender han en Munk. (ogsaa: „en Prokurator") V. S. O. jvf. 1908.

6645. Det er bedre at være gladhjærtig, end at gaa og tænke ondt og se súrt, ligesom en Skarns Munk ud af en Kappe. P. Plade.

6646. Munken vil have Næsen i alle Hul (Huller). Moth.

6647. Munkenaade er til liden Baade.

6648. Med Gaver gjør man Munke andægtige.

6649. Et Kloster bli'r ej øde, for (ɔ: fordi) en Munk deri døde. 2, 46.

Det er det, Munkene slaas om (ɔ: „det er herom, det gjælder"). 2, 273. (siges ogsaa om To, der trættes om Penge). — Munkene ville ikke nøjes med (2, 98: „ej have") det, som har været godt. 1, 163. — Stryg Kappen af Munken, og lad ham gaa ad Klosteret til!" („siges om Klumper i Grød, Suppe m. m., som kaldes Munke"). 2, 91. — At tage, vælge Sløret, Nonnesløret (ɔ: gaa i Kloster). At lægge Nonnesløret (ɔ: gaa ud af Klosteret). V. S. O.

Munk, se 551. 2754. 4399. 6661. 7292. 10, 463. 10, 770.

6650. Det er en ussel Mús, der ej haver uden ét Hul. P. L. 488. — (Det er en) arm (ogsaa: „daarlig") Mús, som har kun ét Hul. 1, 343. — Ingen Mús fortror sig ét Hul alene. 1, 465. — Klog Mús har mere end ét Hul. Nyerup. (om den Forsigtige, som har flere Midler til at rede sig ud af Vanskeligheder).

6651. Ee (ɔ: altid) er Mús, som hun maa (ɔ: hvor den kan komme til) i fattig Kones Pose. P. L. 601. (om den Selvraadige). — Immer er Mús, som hun maa, i fattig Kones Pose; men kommer Kat og jager hende fraa (ɔ: fra), hun tør deraf lidet kun rose. Gr. 1869 eft. Rimkrøn.

6652. De skulle være mange Møss (ɔ: det gamle Flértal af Mús), (som) én Kat skulle binde. P. L. 600. — Der skulde være mange Mús, (som) en Kat skulde bide. 1, 297. — Saa mange Mús, de bide én Kat. Sv. Gr. Folkeviser 3, 669. — Der skal være mange Mús om at bide én Kat. (de Smaa maa give efter for den Mægtige). — Saa mange Mús kan der komme om Katten, at de æde ham op. Moth. (om den, der udæsker en Mængde Svage, som holde sammen).

6653. Mús fjærter ej som Hest, uden Rø ... revner. P. L. 627. (ɔ: naar den Fattige vil leve som den Rige, saa gaar han til Grunde).

6654. Mús giver Lórt for Peberkage. 1, 24.

6655. **Mús** vil have Madro, alligevel det er med Rædsel. P. L. 858. (om Smaafolk, som ønske at leve i Fred). — „**Mús** maa have Madro", sagde Biskop Muus, da Kongen vilde ind til ham. „Dog ej længer, end Katten vil", svarede Kongen. 2, 204.

6656. **Mús** drukner ej under Hølæs. 1,55. (Byrden er den ikke for tung). — Naar blev **Mús** kvalt under et Kornlæs? („om den, som har det efter Ønske"). V. S. O.

6657. Ofte finder **Musen** Hul, om end Stuen er fuld af Katte. 1, 343. („om den, som altid véd at finde paa Udflugter"). — Blind **Mús** kan finde sit eget Hul.

6658. **Musen** véd Meget, men Katten endnu Mere. Iris.

6659. **Musen** kommer saa ofte (eller „saa længe") for Fælden, til hun fanges. 1, 101. (om den, der tit udsætter sig for Fare). jvf. 2612. 2630. 6672. — **Musen** kommer let i Fælden, men besværligt der ud (ɔ: ud af den). 1, 420.

6660. Man tager **Musen** om Rumpen, saa gaar hun, men (ɔ: mens) hun kan. 2, 191. (om den, som er svag og afmægtig).

6661. **Musen** er ej Munk eller Nonne, for (ɔ: fordi) hun æder Klosterbrød. 1, 191.

6662. **Mús** føder **Musling** (eller Mysling ɔ: Museunge). 1, 412. (om Slægtlighed).

6663. **Mús** som Moder; Katten bider dem baade (ɔ: begge). 1, 412. (lgl.)

6664. **Mús** og Mælk er Katteføde.

6665. Hvilken (bedre: „den") **Mús**, der én Gang har ædt af (ogsaa: „smagt") Osten, kommer vel igjen. 1, 391. (om Vanens Magt).

6666. Hvor **Musen** og Katten gjør baade Ét, dér plejer god Bonde (ɔ: Husbond) at tabe.

6667. Der er ingen **Mús** saa liden, hun jo skær' et Ankertov med Tiden. Iris.

6668. Intet Hus uden **Mús**. 1, 301. (ɔ: der er Noget i Vejen allevegne).

6669. I gamle Huse ere **Mús**, i gamle Pelse Lopper og Lus. 1, 15.

6670. Mange samles, naar Musene løbe. (ɔ: om Natten). 2, 189.

6671. Mod Mús er Kat som Løve, men mod Tiger som Mús.

6672 a. Den bedste Ost gnaves af Mús.

Han er som en nærig Mús, æder helst i fremmed Hus. (ɔ: „han er lig en Mûs, æder gjærne en Andens Mad"). Moth. — Hun tripper som en Mús i en Flødebøtte. Moth. — At have saa travlt som Mús i Barselseng. 1, 25 og V. S. O. (om den, der er meget sysselsat, især med Smaating, som „løber og hvismer eller vimser", siger Syv, men udretter Intet"). — Han hvismer (ɔ: vimser eller løber ud og ind) som en Mús i en Grynkube. 2, 17. (om et forgjæves Arbejde). — Det er som at slaa Vand paa en druknet Mús (ɔ: „at gjøre noget rént Overflødigt"). Molb. S. 336. — Han er fuld af Musereder; der er mange Musereder i hans Hoved, dog man kan ej se det paa hans Pande. (om den, som er træsk og pønser paa Skjælmstykker). Moth og Syvs Tillæg. — Der er nok mange Musereder. (siges, naar en Mand har efterladt sine Sager i stor Uorden). — Han har mange Musereder (ɔ: gammel Gjæld). — Det er ikke værd at gjøre en Muserede ud af det (ɔ: „at gjøre Sagen indviklet og vanskelig"). K. 1017. — Der er Muselort i Peberen. 1, 324. — Han er saa ræd, at han kunde løbe i et Musehul. A. S. Vedel. — Man kan let jage ham i et Musehul. V. S. O. (om den, som let forskrækkes).

Mus, se 849. 1026. 1406. 1748. 2897. 3064. 3961. 5541. 6292 fg. 6718. 7264. 9554. 10, 345. 10, 830.

Musik, se Spil.

6672 b. Myggen flyver saa længe om Lyset, at den brænder Vingerne. 1, 101 og 416. jvf. 2630. 2612. 6659.

Han bliver bange for en Myg (ɔ: for det Allerubetydeligste, for ingen Ting). Moth. — Man skal ikke gjøre en Myg til en Elefant (ɔ: ikke gjøre megen Ophævelse af en ringe Ting eller tillægge den stor Vigtighed). Moth. — At si Myggen og opsluge Kamelen. 1, 21 og 249. (om dem, der ivre mod smaa Fejl, eller mod det, som ikke er Synd i sig selv, medens de hemmelig gjøre sig skyldige i grove Laster eller se igjennem Fingre med dem hos Andre). — Han er som en Myg mod en Ørn. V. S. O. (om To, som ere hinanden meget ulige i Evner og Gaver).

For **Myg** er Ingen sikker.

I blinde Vejledere, som afsi **Myggen**, men nedsluge (nedsvælge) Kamelen! Matth. 23, 24.

Myg, se 407. 4184. 9046.

6673. „Det er **Mængden**, der skal gjøre det", sagde Kræmmeren, han solgte sine Varer under Indkjøbsprisen. F. F. — „Det er **Mængden**, der skal gjøre det", sagde Manden, han tabte en Skilling paa Snesen.

At følge **Hoben** (ɔ: „at tænke og handle som de fleste Mennesker"). V. S. O.

Han kan kun formere, men ej forbedre **Hoben**. 2, 83. — Der var Kjøbere i Mængde, men næsten Ingen, som vilde sælge.

Du maa ikke følge **Mængden** (den store Hob) i at gjøre Ondt. 2 Mos. 23, 2. (jvf. 4 Mos. 32, 14).

6674. Hvo sig ej æder **mæt**, han slikker sig ikke **mæt**. P. L. 639. jvf. 2088. — Spiser du dig ikke **mæt**, du slikker dig ikke **mæt**. Gr. 1877. — Den, der ikke kan æde sig **mæt**, kan langt mindre slikke sig mæt. O. Lade.

6675. Naar Bugen er **mæt**, da er Hovedet glat. P. L. 278. — Naar Maven er **mæt**, er Hjærtet glad.

6676. Naar Musen er **mæt**, er Melet bésk. 1, 304 og 473. — **Mætter** (ɔ: **mæt**) Mave i Maden vælger. N. M. Petersen.

6677. **Mæt** træder paa Honningkage; men for en Hungrig er bésk sødt. 1, 304. (jvf. Ordsp. 27, 7).

6678. **Mæt** gjør Madlede. V. S. O. jvf. 6389.

6679. Den **Mætte** og (den) Hungrige sjunge uligt tilsammen. 2, 225.

6680. Den, som skal æde af en Andens Haand, bliver sjælden **mæt**. 1, 305.

6681. Man æder sig (lige) saa **mæt** paa sort Brød, som paa hvidt. 1, 304 og 165.

6682. Vorherre **mætter** Maven førend Øjnene. Gr. 770. — Man kan før **mætte** Bugen, end Øjnene. 1, 130. — Gud **mætter** Bugen før Øjnene. 2, 195. — Øjet og Øret **mættes**

aldrig. 1, 368. (jvf. Præd. 1, 8). — Livet bliver mæt før Øjnene. K. 408.

6683. Tre Ting (ere) umættelige: Barn af Gaden, Pige af Dans og Klerk (ɔ: Præst) af Offer. 1, 304.

6684. Purepenge æder sig aldrig mæt. Pouch.

6685. Ingen er saa mæt, at han jo kan spise Noget paa ny.

Han nænner ikke at æde sig mæt. Moth. (om den Karrige). — Han bliver ikke mæt, uden han stoppes fra Maven til Kraven. V. S. O. — At mætte sine Lyster (ɔ: følge, tilfredsstille dem). V. S. O. — Man kan ikke se sig mæt paa denne Udsigt. V. S. O.

Han har ikke det, han kan mætte sig paa (ɔ: er meget fattig).

Kong David døde i en høj Alderdom, mæt af Dage, Rigdom og Ære. 1 Krøn. 29, 28. (jvf. 1 Mos. 25, 8 og 35, 29). — Naftali er mæt af Naade og fuld af Herrens Velsignelse. 5 Mos. 33, 23 (jvf. Ps. 90, 14). — Jeg blev mæt af Uro. Jobs B. 7, 4. (jvf. 14, 1); af Forsmædelse. 10, 15. (jvf. 9, 18 og Jer. Begr. 3, 30). — Min Sjæl er mæt af Ulykker. Ps. 88, 4. — — Jeg (Herren) vil mætte ham med et langt Liv og lade ham se min Frelse. Ps. 91, 16. — En Mands Bug skal mættes af hans Munds Frugt; han skal mættes af sine Læbers Frembringelser. Ordsp. 18, 20. — Helvede (Dødsriget) og Afgrunden kunne ikke mættes; saaledes kunne Menneskets Øjne heller ikke mættes. Ordsp. 27, 20. — Øjet mættes ej af at se, og Øret fyldes ej af at høre. Præd. 1, 8. (jvf. 4, 8). — Den Gjerriges Øje mættes ikke med en Dél. Sir. 14, 9.

mæt, mætte, se 1228 fg. 2022. 4001. 4129. 4909. 5110. 6269. 6373. 6972. 9189. 9471.

6686. Mø er bli (ɔ: bly, blu) som Brud; hun sprang i Seng til Dreng (ɔ: Karl) med baade (ɔ: begge) Sko. P. L. 21. („hun var saa bly", siger Syv, „at hun ej vilde trække Skoene af"). 1, 47. (om falsk Undséelse).

6687. Gammel Mø bryder alle Kar sønder. („fordi hun er skrøbelig og ikke godt kan se sig for." C. Pedersen). P. L. 161. (om Tjenestefolks Skjødesløshed).

6688. Møer ville alle mandes (ɔ: have Mand, giftes). Moth.

6689. Mø maa ej gifte sig (Moth: „mandes") uden sin Værges Villie. 2, 327.

6690. Mandvoxen Mø er ond at vogte. („hun kan ej skrinlægges"). 1, 215.

6691. Ræd Mand frier ikke (til) vakre Møer. 1, 88. — Bange Hjærte vandt aldrig fager (faver) Mø. Molb. 2459. jvf. 2442. 8172.

6692. Blanke (ogsaa: „fine") Møer (blive) tit skidne Søer (naar de komme i Ægtestanden). 1, 215. — Uden blank, inden krank (ↄ: svag, ringe, daarlig). 1, 215.

6693. Man skal skue en Pige i et Trug Dej, og ei i Springedans. 1, 440. — Mø kjendes i (et) Dejtrug (eller Dejntrug); og ikke i en Springedans (Springdans). Molb. 2461. — Man skal skue Mø i Dejtrug, og ikke i Springdans. — Man skal skaade (= skue) Piger i et Dejtrug, og ikke i en Springedans. Gr. 2084.

6694. Regntø og Kjøbstedmø varer (ell. holder) ej længe. 1, 468. — Regntø og Kjøbstedmø blive ikke gamle. F. F. — Hun var i Slægt med Regntø (ↄ: „hendes Mødom varede ikke længe"). Moth.

6695. Unge Møer maa (ↄ: kan) ej lide, at man sér paa dem med Glarøjne (ↄ: gifte sig nødig med gamle Mænd). 1, 84.

6696. De ridende Svende ville have de agende Møer (ↄ: de Rige og Fornemme vil helst fri eller bejle til Piger af samme Stand og Livsvilkaar). 1, 84. — Ridende Svende og agende Møer de vil gjærne tilsammen blive.

6697. Sort Svend faar og hvid Mø. 1, 165 og 355. (den Ringe kan ogsaa gjøre Lykke).

6698. Ørkesløs Jomfru faar mange Tanker. 1, 215.

6699. Han maa have Los-Øjne, som kan kjende en Jomfru. 1, 215.

6700. Mange ere Piger mod sin Villie og Kvinder i Hjærtet. 1, 215. — Mangen er Jomfru mod sin Villie og Kvinde i sin Hu. Molb. 2467.

6701. Jomfru-Kjød og varm Sol om Jul findes sjælden. 1, 376.

6702. Jomfru-Skjænder (ɔ: Forfører) ej vel ender („uden han gjør hende Ære igjen for Skam“). 1, 216.

6703. Venligt og lidt at tale er Jomfru-Ære. 1, 216.

6704. Mødom, Ord og Tid kommer ej igjen. 2, 281. — Mødommen mistes kun én Gang. V. S. O.

6705. Forvidenhed (ɔ: Indbildning om egen Indsigt og Klogskab) gjør Jomfruer rare. M. M.

6706. Hun er kysk, som er af Ingen begjæret. (lat.). — Knibske Møer tit i Kloster dø'r.

6707. Det er en gammel Jomfru-Syge, at ville giftes. V. S. O.

6708. Udvælg en Jomfru paa tyve Aar, en Ven tre Gange tyve Aar! 2, 142.

Hun (ell. han) sidder i Tanker, som de forlovede Møer. H. Thomesen. — En forsøgt Mø; en blaasur Mø (ɔ: en Pige, som er bleven forført, eller som er ukysk, uden at Følgerne deraf komme til Syne). V. S. O. — Hun kan snart tjene for Mø (ɔ: voxen Pige). jysk. — Hun har mange Jomfru-Nykker eller Noder (ɔ: sære Lader og Manérer). V. S. O.

„Mon en Jomfru glemmer sin Prydelse, en Brud sine Hovedbaand? men mit Folk har glemt Mig i Dage uden Tal“, siger Herren. Jer. 2, 32. — Hyl (Lindb. „klag“) som en Jomfru, der har iført sig Sæk (ɔ: Sørgedragt) for sin Ungdoms Trolovede! Joel. 1, 8. — Betragt ikke en Jomfru, for at du ikke skal ærgre dig over Straffen for hendes Skyld. Sir. 9, 5. — Himmeriges Rige lignes ved ti Jomfruer, som toge deres Lamper og gik Brudgommen i Møde. Matth. 25, 1 flg. — Jeg har trolovet Eder med én Mand, at jeg kunde fremstille Kristus en rén Jomfru. 2 Kor. 11, 2.

Mø (Jomfru), se 131. 135. 1224. 1476. 1695. 2426. 5105. 5861. 7244.

6709. Venner mødes, men Bjærge mødes aldrig. 1, 477. — Venner kan mødes, Bjærge ej. Gr. 1880.

6710. At mødes og skilles, det er Livets Gang (eller Lod).

6711. Hindrer jeg dig ikke, jeg møder dig vel.

6712. **Det er ondt at møde Røvere, Majgrever** (ɔ: Anførere ved de forhen paa Landet brugelige Gilder i Maj Maaned), **Tyve og gale Hunde.** 2, 215.

At møde En paa Halvvejen. („siges, naar man forud fatter, hvad en Anden vil sige, eller forud billiger en Andens Mening"). A. S. Vedel. — Kom kun! jeg skal møde dig paa Halvvejen (ɔ: „Svar paa en trodsig Udæskning: jeg skal dristig gaa dig i Møde"). jvf. 2, 276. — Vi mødes vel, (om ikke før, saa) paa Bundtmagerens Loft. („siges, naar man skilles fra Nogen, og ikke véd, om eller naar man kan vente at se ham igjen"). Molb. S. 306. — Vel mødt! Hil mødt! (ɔ: Hilsener, naar Folk mødte hinanden). Moth. — Han er ikke god til at møde Svin. K. 1907. (om en Hjulbenet). — At møde for En (ɔ: hindre ham i hans Gang eller Fart"). Moth. — Der er mødt mig et Uheld i Dag. (jvf. 1 Mos. 42, 38; 5 Mos. 31, 29; Sir. 12, 24).

Herren har mødt os. 2 Mos. 3, 18. — Miskundhed og Sandhed møde hinanden. Ps. 85, 11. — Rig og Fattig mødes; Herren har skabt dem Begge. Ordsp. 22, 2. — En Fattig og en Voldsmand mødes; Herren giver Begges Øjne Lys. Ordsp. 29, 13.

møde, se 3270. 6138. 7249. 8203.

Møje, se Umage.

6713. **Meget løber Vand** (fra Møllen), **men** (ɔ: mens, imedens) **Mølleren sover. P. L. 1069.** (om Guds uafladelige Forsorg for Menneskene). jvf. 4966. — Vandet løber, mens Mølleren sover. 1, 403. (ogsaa om dem, der komme sovende til deres Lykke).. — Der løber meget Vand til Strande, imedens Mølleren sover. 1, 444. — Der løber meget Vand til Dammen, medens Mølleren sover. V. S. O. (bruges ogsaa om den Efterladne og Forsømmelige, som ikke passer paa Tiden). — Medens Mølleren sover, løber Vandet i Dammen. Molb. 2472. (jysk).

6714. **Af Dystkagen** (ɔ: Kage eller Brød af fint Mél) **vorder Mølleren modig. P. L. 779.** (Gods, Vinding giver Mod).

6715. **Hvo først kommer til Mølle, faar først malet.** 1, 38.

6716. **Mølleren er aldrig saa drukken** (ell. fuld), **at han glemmer at tolde; han tolder hellere** (2, 51: „han gjør det heller") **to Gange for en Fejls Skyld.** 1, 27. („om

ham kan man da med største Føje sige, at han „er Tyv i sin Næring“. Nyerup).

6717. „Kan I ikke lade Den tolde, som tolde skal“, sagde Mølleren, da Konen, Svenden og Drengen havde toldet før ham. F. F.

6718. Naar Musen kommer i Møllen, mener hun, at hun er Mølleren selv. Iris. — Én Mús alene i en Mølle mener, at den selv er Møller. M. M.

6719. Enhver kalder Mølleren sin Svoger, saa længe han er i Møllen. Iris.

6720. Møllere og Bagere stjæle ikke; man bringer dem det. Bresemann 160.

6721. Naar Mølleren mangler Vand, drikker han Vand; men har han Vand, drikker han Vin. F. F.

6722. Hvo ej kan faa malet paa én Mølle, gaar til en anden. 2, 252.

6723. Møllen gaar ej ved det Vand, som er forbi. Syvs Tillæg.

6724. Langeland har femten Bøller (ɔ: Byer, som ende sig paa Bølle) og femten Møller og femten Kirkesogne. (Med Bøllerne og Kirkesognene skal det endnu have sin Rigtighed, men næppe med Møllerne). F. F. —

6725 a. „Jeg hører Møllen klapre, men sér ikke noget Mél“, sagde Manden om den Snakkesalige. Fr. S. Birch.

6725 b. „Det er aparte Gryn“, sagde Mølleren om Muselorte. Sv. Gr. 3, 208.

6726. Hvo som gaar i Møllen, bliver støvet. 1, 410. (om Virkningen af slet Selskab). jvf. 688. 7103. 8479 fg. 9848.

6727. Hvor mange ere nitten Møllere og din Fader! Svar: Tyve. Altsaa er din Fader en Tyv. F. F.

Han har en Svikmølle (det Tyske „Zwickmühle, som bruges i det saakaldte Møllespil“) ɔ: han véd at rede sig ud af Noget, at finde paa Udflugter. Moth. — At dreje, vende Mølle (ɔ: en Børneleg eller Legemsøvelse, som bestaar i at slaa Kolbøtter til Siden, hvorved Legemet antager en Skikkelse, som har nogen Lighed med en Vejrmølle. V. S. O. — Han fægter

gjærne mod Vejrmøller. — Du maa ikke tage en Mølle eller Møllestén i Pant; thi det er at tage Livet i Pant. 5 Mos. 24, 6.

Mølle, Møller, se 1620. 1886. 3325. 5166. 6769. 7002. 7329. 10, 552.

Mønster, se Exempel.

6728. Tyvene elske altid gjærne Mørke. P. L. 249. (jvf. Joh. 3, 20). — Tyven elsker Mørket. Gr. 1881.

6729. I Mørke ere alle Katte graa (Moth: „sorte"). Molb. 1759. (bruges skjæmtevis som et Slags Trøst for den, der har giftet sig med en Person, som er styg af Ansigt). jvf. 4067. — Natten gjør alle Katte graa.

6730. Alle Svin ere sorte i Mørke. 1, 294. (ɔ: „Legemslyder kjendes ej i Mørke").

6731. Hvem der hvisler i Mørke, har Skjælmen bag Øret. Gr. 1207.

6732. Mørkhed skjuler Fejl, dølger Skalken. 1, 294.

6733. Man (ogsaa: „han") sér lige saa godt i Mørke, som foruden Lys. Gr. 1690 og 1883.

6734. En Gnist skinner og i Mørke (ɔ: „fattig Mands Dyd er ikke at foragte"). V. S. O. — Den mindste Gnist glimrer og i Mørke. — Ogsaa Trøske kan skinne i Mørke.

6735. Mørket var før Lyset. 1, 324.

Han famler i Mørke. Moth. (om den Tvivlraadige). — Han skal ikke mørke (ɔ: formørke, gjøre mørk) Eders Døre tiere. P. Plade. (om den, der gjør En Livet surt). — Jeg skal ej mørkne hans Dør (ɔ: jeg skal ej komme i hans Hus, naar jeg véd, at jeg ikke er velkommen). — Han faar gaa til Sengs i Mørke. 2, 67. (om den, der er bleven ulykkelig og forarmet). — Ægyptens (ogsaa: „ægyptisk") Mørke. 1, 294. (ɔ: et stort Mørke). jvf. 2 Mos. 10, 22. — Over hans senere Skæbne hviler endnu et tykt Mørke. — Bælgmørkt: ɔ: efter Syv saa mørkt, som var man i en Bælg eller Sæk. 2, 189. — Det er saa mørkt, at man ej kan se sin Haand for sig. 2, 189. — Der er en mørk Krog i ethvert Hus. K. 706. — Det er en mørk Tale (ɔ: uforstaaelig; en Gaade). Moth.

Du, Herre, er min Lampe; Herren skal gjøre min Mørkhed klar. 2 Sam. 22, 29. — Herren sagde, at han vilde bo i Mør-

ket. 1 Kong. 8, 12. (jvf. 2 Mos. 20, 21; Ps. 97, 2). — Guds Lampe skinnede over mit Hoved, og jeg gik igjennem Mørket ved hans Lys. Jobs B. 29, 3. — De Ugudeliges Vej er som Mørket; de vide ikke, hvad de falde over. Ordsp. 4, 19. — Daaren vandrer i Mørke. Præd. 2, 14. — Vé dem, som gjøre Mørke til Lys og Lys til Mørke. Es. 5, 20. (jvf. 29, 15). — Dersom dit Øje er ondt, bliver dit hele Legeme mørkt, hvis derfor det Lys, som er i dig, er Mørke, hvor stort bliver da Mørket! Matth. 6, 23. — Lyset (ↄ: Kristus) skinnede i Mørket, og Mørket fattede det ikke. Joh. 1, 5. (jvf. 3, 19). — Den, som vandrer i Mørket, véd ikke, hvor han gaar hen. Joh. 12, 35. (jvf. 1 Joh. 1, 6). — Haver ikke Samfund med (ↄ: Del i) Mørkets ufrugtbare Gjerninger, men straffer dem hellere! Ef. 5, 11. (jvf. Rom. 13, 12). — Vi ere ikke Nattens Børn og ej Mørkets (Børn). 1 Thes. 5, 5. — Den, som hader sin Broder, er i Mørket og vandrer i Mørket; og han véd ikke, hvor han gaar hen, fordi Mørket har forblindet hans Øjne. 1 Joh. 2, 11. (jvf. 1, 6 og 2, 9 og Joh. 12, 35).

Mørke, se 2014. 8356.

6736. Bedre er Naade end Ret. P. L. 525. — Naade er bedre end Retten. 1, 170 og 2, 319.

6737. Alt (Gr. 1884: „Alting“) forgaar („forganger“ 1, 30 og 446) uden Guds Naade. P. L. 728.

6738. Fattig Naade er god. 1, 30 og 170. (ↄ: Lidet er bedre end Intet). — „Nogen Naade er god“, sagde Manden, da saa' han Konens Knæ. K. 337. — „Nogen Naade er ogsaa god, sagde Fanden (ogsaa: „Trolden“), han fik Degnens Sjæl, men vilde have haft Præstens. jysk. jvf. 6880. — „Nogen Naade er god“, sagde Spillemanden, han fik et Ørefigen, for at spille en hél Nat. — Liden Naade er og Naade. 2, 110.

6739. Stol ikke paa gammel Naade! der kan følge en ny Unaade paa. 1, 30. — Gammel Naade og nyt Venskab er ej at stole paa. Gr. 846.

6740 a. Der skal være Naade hos Retten. 2, 183. (man skal ogsaa tage Hensyn til Billighed).

6740 b. Det En skér med Naade, bør ej hver Mand at nyde for Lov.

6741. For megen Naade er skadelig. („thi Tugt og Ære gaar derved under". Syv). 1, 170.

6742. Det er ej vel med den, som beder om Naade; dog er Den Naade værd, som Naade begjærer. 2, 110.

6743. I Verden er ej Nød saa stor, Guds Naade er dog større. Ingemann.

At lade Naade gaa for Retten (ɔ: „eftergive noget af den strænge Ret"). V. S. O. — Vi bede om Naade, ej om Ret. Gr. 1885. — Kongens Naade er som Dugg paa Græsset. Hedegaard. — At se i Naade til Lovens Overtræder (ɔ: vise Lemfældighed, Eftergivenhed). V. S. O. — Uden Naade (ɔ: „uden Skaansel, med Strænghed"); f. Ex. han slog ham uden Naade. V. S. O. — At tage En til Naade. — At sidde paa Kongens Naade (ɔ: „være i Fængsel paa ubestemt Tid, indtil Kongen eftergiver Straffen"). V. S. O. — Hos ham er ingen Naade at vente (ɔ: „han lader sig ikke let overtale"). Moth. — At give sig paa Naade og Unaade (ɔ: „underkaste sig Sejerherrens Godtbefindende; overgive sig til ham ubetinget"). V. S. O. — At leve af en Andens Naade (ɔ: „ved hans Understøttelse"). V. S. O. — Leve af Guds Naade og Barmhjærtighed (ɔ: „Intet have at leve af"). Moth. — At faa sin Afsked i Naade (ɔ: forlade et Embede med sine Foresattes Tilfredshed). V. S. O. — At have Naade for En; staa i Naade hos En (ɔ: være yndet af ham). — Gud naade mig! (ɔ: se i Naade til mig!). V. S. O. — Gud naade dig, om det skér tiere! (ɔ: „dig truer en haard Medfart, Straf, om det skér"). V. S. O. — Det var en naadig Straf; eller: jeg slap med naadig Straf. (siges, naar man kommer bedre fra en Sag, end man havde ventet). V. S. O.

Noa fandt Naade for Herrens Øjne. 1 Mos. 6, 8. (jvf. 18, 3; 19, 19; 32, 5; 34, 11 og 39, 4; 1 Sam. 16, 22). — Gud Herren er Sol og Skjold; Herren giver Naade og Ære. Ps. 84, 12. (jvf. 5. 13). — Af hans (ɔ: Kristi) Fylde har vi modtaget endog Naade over Naade. Joh. 1, 16 (jvf. 1 Pet, 5, 12). — Hvor Synden blev fuldere kjendt, der viste Naaden sig rigere. Rom. 5, 20. (jvf. Ef. 1, 7). — Af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade mod mig har ikke været forgjæves. 1 Kor. 15, 10. (jvf. 2 Kor. 6, 1). — Herren sagde til mig (ɔ: Paulus): min Naade er dig nok. 2 Kor. 12, 9. — Af Naade ere I frelste. Ef. 2, 5. (jvf. 2, 8; Rom. 11, 6). — Ligesom Enhver

har faaet en Naadegave, saa tjener hverandre dermed, som gode Husholdere over Guds mange Slags Naade. 1 Pet. 4, 10.

Naade, naadig, se 528. 539. 1725. 6647. 7624. 10, 295.

6744. Naar Strængen er stindest (ɔ: stivest, strammest, mest spændt), da brister han (ɔ: den) snarest. P. L. 189. (om at vise Maadehold ogsaa i Fordringer til Andre; ikke drive en Sag for vidt, ikke anstrænge Andre eller sig selv over Evne). jvf. 981. 562. 4985. — Naar Buen spændes for hart (ɔ: haardt), da brister den. 1, 295. — Naar man spænder Buen for højt, da brister den. Gr. 1300. — Naar Strængen spændes haardest, brister den snarest. P. Syvs Fortale.

6745. Naar Hjorten først gaar i Kæret, er den slem at vejre.

6746. Naar der bliver (1, 446: „kommer") to Søndage i én Uge, kan man faa Alt, hvad man vil have. Gr. 1918. — Naar der kommer Maddiker i Salt; naar Mulæslet føder (da skér det). 2, 272. (ɔ: det skér aldrig; det er umuligt).

6747. Naar Hunden begynder at snærre, Slangen at hvisle, Kvinden at græde, da vil den første bide, den anden stinge (ɔ: stikke), den tredie bedrage. 1, 436.

6749. Naar Hunden hinker (ɔ: halter), Horen vinker, Kvinder græde, Kræmmere sværge: derom skal sig Ingen kere (ɔ: det skal man ikke ænse eller bryde sig om). 1, 120.

6750. God Nabo er bedre end Broder i anden By. 1, 309. — Det er saa god en Ro, at have en god Nabo. 1, 309. — Bedre er en Nabo nær hos, end en Broder langt borte. Ordsp. 27, 10.

6751. God Nabo er tit bedre end Penge. 1, 309. — At have en Nabo god og fin, er dig tit bedre end Guld i Skrin. 1, 309. — God Nabo er Guld værd (ɔ: er et stort Gode). V. S. O

6752. Bedre er god Nabokvinde end Søster i anden By. Pouch.

6753. Hvo som har en god Nabo, har en god Morgen. 1, 310.

6754. Det er ej godt at have enten for fattig eller for rig en Nabo. 1, 310.

6755. Ingen er saa rig, han har jo sin Grande nødig. I. H. Smidth. — Ingen saa rig, som ikke behøver sin Grande. 1, 309.

6756. Det er godt at have gode Naboer. Moth.

6757. Gode Naboer ere Landets bedste Værn. 1, 348.

6758. Man gjør Meget for Naboskabs Skyld. (hvad enten Naboerne ere onde eller gode). 1, 309.

6759. Ond Nabo er daglig Skærsild; er hver Dags Ulykke. 1, 309. jvf. 5177.

6760. Ond Nabo tier (ɔ: fortier) det Gode og taler det Onde om dig. 1, 309.

6761. Der er altid noget Ondt af en ond Nabo. 1, 309.

6762. Nabos Øje er avindsfuldt. 1, 174 og 309. (ogsaa: „avindsygt").

6763. Mistro og Fjendskab ere Naboer. 1, 454.

6764. Ond (stridig) Nabo kan gjøre mere Skade, end en fremmed Hovedfjende. 1, 309. — Ond Nabo gjør saa stor Skade, som en god (gjør) Gavn. 2, 197. („derfor lod Themistokles udraabe, da han vilde sælge et Hus, at der boede gode Naboer hos." Syv). — Stridig Nabo er daglig Skærsild."

6765. Sneglen bær Huset med sig, at han ej skal bo hos onde Naboer. 1, 310.

6766. Nabo vil tit, at Anden ikke skulde bo hos sig. 1, 309.

6767. (Det gjør) intet Gavn, at gjøre sin Nabo Skade. 1, 310.

6768. Mangen er god Ven, men ond Grande. 1, 309. (thi naar han bo'r En saa nær, kommer der let Noget i Vejen). — Jeg vil gjærne have ham til Ven, men ikke til Nabo. 1, 309.

6769. Det er ej godt at have en Bagerovn, en Ambolt og en Mølle til Nabo. 1, 310.

6770. (Der er) tre skadelige Naboer: store Floder, store Herrer og alfare Veje (Alfarveje, egl. Adelfarveje). 1, 310.

6771. Hvo sig kjender ej selv, han trætte med sin Nabo! 1, 309. — Hvem der ikke kjender sig selv, lad ham trættes med sin Nabo! Gr. 2760.

6772. I Nabotrætte bære flere Ild til, end Vand. 2, 274.

6773. Laan Ild i Nabos Hus, og ej i anden By. 1, 184. (ɔ: om at søge Hjælp i Nærheden).

6774. Naar vor Nabos Væg brænder, maa Hver ræddes (ɔ: frygte for) sin egen. 1, 313. (lat.) — Naar din Nabos Væg mon brænde, er dig Skade nær i Hænde. 1, 99 og 309. („nær at hænde“. Moth). — Naar din Nabo er i Fare, vær da snild og tag dig vare! Moth. (bliv klog af Andres Skade).

6775. Kande af Gaarde og Kande i Gaarde holder Grandelag. V. S. O. (Naboer skulle gjensidig hjælpe og tjene hinanden). jvf. 11, 307.

6776. Mands Lov skal ikke spørges i Nabos Gaard.

6777. Nabo er Nabo værst. (den ene Nabo misunder den anden). Moth.

6778. To Ting har Ens Nabo saa godt af, som En selv: en ond Mund og en Klokke. 1, 309.

6779. Man sér gjærne rigere Høst paa Naboens, end paa sin egen Ager.

Han har nok onde Naboer; eller: han maa have en ond Nabo. (siges om den, som roser sig selv). Moth. — Gaa til min Nabo! Moth. (siges til en Tigger; ogsaa naar man vil bringe En til at forlade, hvad han ingen Nytte mér kan have af. Der er Intet mere at gjøre). — Først Nabo, saa Hus (ɔ: bedre at have god Nabo end smukt Hus). — At lege utro Naboskab (ɔ: at handle bedragersk). Moth. — Her er et stort Nabolag (ell. Nabolav). V. S. O. (det er en folkerig By eller Egn).

Nabo vil ene have Næringen. 1, 309. — Hvo der vil blive ved Æren, skal holde med sine Landsmænd og Naboer. 1, 309. — Se til, du kan have Nabo-Held! 1, 309. — Skik dig, som dine Naboer, saa lider du bedst. 2, 196. — Han var min Nabo ved Bordet. — Hvo det vil vide, hvem han mon være, han skjælde sin Nabo én eller flere; om tre endskjønt med ham ville tige (ɔ: tie), saa skal den fjerde det alt sige. 2, 196. (Syv føjer til: „Hebræerne sige: „ikke som din Moder, men som dine Naboer tale om dig“). 2, 197.

Herre! du sætter os som Tvistens Æble for vore Naboer, og vore Fjender spotte os. Ps. 80, 7.

Nabo (Grande), se 1256. 1552. 2217. 2369 fg. 3341 fg. 3787. 4348. 4971. 5695. 8037. 9081. 9307. 10,928.

Det rider paa Naglen (ɔ: „Sagen er kommen til det Yderste"). Moth. — Han slaar ingen falsk Nagle i (ɔ: „han gjør sine Ting til Gavns"). V. S. O. — Han slaar ingen fast Nagle i Fadet (ɔ: „han véd at tage til sig"). V. S. O. — Han har Naglen færdig til Hullet. V. S. O. (om den, som ikke bliver Nogen Svar skyldig). V. S. O. — Den ene Nagle driver den anden ud (ɔ: med Magt fordrives Magt). V. S. O.

At tage Foden paa Nakken (ɔ: løbe sin Vej, skynde sig bort). V. S. O. — At være paa Nakken af En (ɔ: forfølge En; nære Uvillie og Fjendskab imod ham). — At faa Skam paa sin Nakke (ɔ: „komme galt afsted"; komme til Ulykke; ogsaa: blive ilde lønnet). V. S. O. — Bøje Nakken under Aaget (ɔ: „gjøre sig til Træl af En, underkaste sig"). V. S. O. — Du var rede til at løfte Nakken over Trælleaag. Gr. — Have Øjne bag i Nakken (ɔ: „være træsk"). V. S. O. — Slaa med Nakken (ɔ: vise sig stolt og overmodig). V. S. O. — At plukke Nakkebær (ɔ: „falde baglænds om; ogsaa: lefle, bole med"). V. S. O.

Juda (Stamme)! din Haand skal være paa dine Fjenders Nakke. 1 Mos. 49, 8. — De (ɔ: Israels Børn) forhærdede deres Nakke, ligesom deres Fædres Nakke. 2 Kong. 17, 4. (jvf. 5 Mos. 10, 16 og 31, 27; Es. 48, 4; Jer. 19, 15).

6780. Man skal kjende en Nar paa Noget. 2, 37. jvf. 4622. 4857. — Narren bliver snart kjendt. 1, 58.

6781. Leger du med Narren i Huset, saa leger han med dig paa Gaden. 1, 56.

6782. Narre og Gjække lyndes (ɔ: enes) altid vel. 1, 58. — Starre (= Stære) og Gjække lyndes vel. 1, 267. N. M. Petersen.

6783. Narren skal lyskes (ɔ: renses for Utøj) med Knipler (ogsaa: Køller). 1, 60.

6784. Der skal altid være en Nar i Spillet. 1, 256.

6785. Naar Narren gaar, tager han én med sig. Gr. 1931.

6786. Enhver Nar holder sin Kaabe for den bedste (ɔ: „tror sig selv at være klogest"). Moth. — Hver Nar synes bedst om sin Kappe (ɔ: holder mest af sit Eget). O. Lade.

6787. Narren er andet Folk lig, saa længe han tier. 1, 58. jvf. 10, 167.

6788. To Narre kan ej forenes i ét Hus. Moth. („den ene vil stedse mønstre eller rette paa den anden.“ V. S. O.).

6789. Skalken og Narren have mere Lykke end Ret. („thi de blive ikke saa tit revsede og straffede, som de have fortjent“). 1, 59.

6790. Hvo meget vil modsige Narren, er selv en Nar. 1, 57.

6791. Narren mener, at Alle ere som han. 1, 59.

6792. Hvo ej vil være Nar, skal give en Nar efter (ɔ: give efter for en Nar). 1, 307.

6793. Ingen bliver Nar, uden han gjør sig selv til Nar. 1, 61. — Den maa have Narren meget nødig, som gjør sig selv dertil. Iris.

6794. Én Nar (Syv føjer til: „som er agtet“) gjør flere. 1, 58. jvf. 3027. — Én Skalk gjør en anden og én Nar flere. Iris.

6795. En Nar og hans Penge, de blive ikke længe sammen. Molb. 2502. — Narre og Penge blive ej længe sammen. 2, 209.

6796. Der er ogsaa gamle Narre. Gr. 860. jvf. 3023. — Man finder og gamle (1, 351: „rige“) Narre. 1, 15.

6797. Mangen er en Nar; Mangen gjør (handler) som en Nar.

6798. Man kan føre en Nar til Rom og tilbage, og han er Nar endda. Gr. 1925. — Han kom som en Tosse til Rom, og drog som en Tosse derfra. L. Holberg. (om indskrænkede Personers Udenlandsrejser, som de ingen Nytte havde af). jvf. 9853. 4552. — Man leder aldrig saa langt et Nød, at det bliver ej et Nød. P. L. 111. — Han kom en Dosmer til Rom, og kom lige saa klog tilbage. — Før Narren, hvor (hvorhen) du vil, han driver endda Gjækkespil. 1, 58. — Nar er Nar, ihvor han er. 1, 58. — Naar man skikker en Stud til Rom, kommer en Stud tilbage. K. 960.

6799. Vare ej Narre (eller: „var der ikke Narre“), hvor skulde man kjende de Vise? 1, 57.

6800. En **Nar** gjør gjærne, hvad ham befalder (ɔ: behager), og taler det, (som) ham indfalder (ɔ: hvad der falder ham ind). 1, 58.

6801. Én **Nar** kan kaste en Stén i Brønden, som ti Forstandige kunne ej faa op igjen. 1, 119.

6802. **Narren** er ond at vedfaaes (ɔ: „at komme i med"). 1, 58.

6803. **Narren** skæmmer snarere To, end hædrer Én. 1, 58.

6804. Gjør aldrig **Nar** ad (af) gamle Folk! („du kan selv blive gammel"). Gr. 1929.

6805. Gjør du **Nar** ad mig, gjør du **Nar** ad Vorherre; gjør du **Nar** ad mine Klæder, gjør du **Nar** ad min Skræder (egl. Skrædder). Gr. 1930. — Laster du min Skabning, saa laster du Gud; og laster du mine Klæder, saa laster du Skrædderen. L. Holberg.

6806. Klæder, Latter, Tale og Gang giver **Narren** til Kjende. 1, 231. jvf. 4622 fg. 4857.

6807. **Narre** ere de bedste Prædikere for store Herrer. („thi de ville ellers ikke høre Sandhed af Nogen"). 2, 37.

6808. **Narren** er næsvis. 1, 59. — Uvid (ɔ: Mangel paa Forstand) gjør dumdristig. 1, 59.

6809. **Narre** skulle have Noget at forundre sig over. F. F.

6810. Til store **Narre** skulle store Bjælder. 1, 60.

6811. Hvad **Narre** fordærve, maa Vise forbedre. Moth.

6812. Hvad den Vise gjør først, det gjør **Narren** sidst og bag efter. 2, 38.

6813. Man behøver ikke at hænge Klokker paa **Narren**: han ringer (ɔ: røber, forraader) sig nok selv. V. S. O. — En **Nar** har ingen Bjælder fornøden, han lader sig selv desforuden vel høre. Iris.

6814. „Vor Jord er fuld af **Narre**", siger du; men vil du ingen se, saa luk din Dør og — slaa dit Spejl itú. Fr. S. Birch.

6815. **Narre**-Skibet findes i alle Havne. 1, 57. — Al Verden er fuld af **Narre**; jeg og du løber i med. 1, 57.

6816. Narre have Narrefore (ɔ: Narrefærd = Skik, Lader). 1, 58. (ɔ: det kan ikke undre Nogen, at en Nar bærer sig naragtig ad).

6817. Narre-Lykken slaar ofte fejl. 1, 60.

6818. Lærde Narre ere de bedste. 1, 57. — De lærde Narre ere de største Narre. 2, 38.

6819. Med gode Ord kan man lede Narren, som man vil. 1, 213.

6820. Narre og Aber kan man se, let at græde, let at lé. 1, 58.

6821. Daaren ynker man, Narren belér man.

6822. Den, som gjør Nar af Andre, er Narren selv. R. 367.

6823. Man har ej behov at stemme en Nar; han stemmer sig vel selv. 2, 38.

6824. Der er mange Narre til i Verden. Moth.

6825. Var han saa lig en Hare, som (han er) en Nar, da var han længe (ɔ: for længe siden) baade stegt og opædt. 1, 59.

Han er Narren ligest. 1, 59. — Stik ej Narren Fingeren i Munden! faa (ræk) ham ej Kjæp i Haand! 1, 59. — Han er kun Nar syv Dage om Ugen. 1, 61. — Han er en Narrifas (ɔ: en naragtig Person). V. S. O. — En Aprilnar (ɔ: „den, som lader sig gjække eller narre til at løbe den 1ste April"). 2, 36. („gjøre En til Aprilnar"). — At dreje En en Knap (ɔ: at narre, bedrage En). — Han er ingen Nar (ɔ: han er klogere, end som saa, end du maaské tror). V. S. O. — Da maatte jeg være en Nar (ɔ: „ikke have bedre Forstand"). V. S. O. — At være en Nar efter Noget (ɔ: have meget stor Lyst dertil). V. S. O. — Han er nær ved at blive til Nar over det (ɔ: „nær ved at tabe baade Vid og Sans derover"). V. S. O. — At gjøre sig til Nar for En, for Folk (ɔ: „vise sig naragtig, uden egentlig at være det"). Molb. — At holde En for Nar (ɔ: skuffe, narre En). — Han er Selskabets Nar (ɔ: „han søger at more det med Narrestreger, Gjøglerier"). Molb. — Jeg vil ikke være Eders Nar. — Mange Narre i én Gaard! F. F. — At skære En for Orm (ɔ: holde ham for Nar). Moth. — Jeg vil ikke længere narres med dig (ɔ: „jeg vil fra nu af tage Sagen alvorligere"). V. S. O. — De narrede hende længe

med ham (ɔ: de talte skjæmtevis om, at de havde Godhed for hinanden). V. S. O. — Sætte En en Narrehætte paa (ɔ: „gjøre Nar af ham, have ham til Bedste"). V. S. O. — Hænge En en Narrekappe paa, skære En en Narrekappe. V. S. O. — Han har kastet Narrekappen til dig (ɔ: „du er bleven lige saa narágtig som han"). V. S. O.

Fanden har ført os alle disse Narre paa. 2, 38. — Hvo som begjærer Vittighed (ɔ: søger Vid, Forstand, Klogskab) hos en Nar, er selv en Nar. 1, 57.

Nar, narre, se 717 fg. 1452. 3586. 3812. 3908. 4040. 4811. 4814. 4823. 5400. 6200. 6548. 7663 fg. 7950. 9888. 11, 530.

6826. For en god Nats Skyld faar man saa mangen ond Dag. 1, 194. — Mangen søger gode Nætter og finder derover onde Dage. (om ulykkelige Ægteskaber). Iris.

6827. Natten er ej hver Mands Ven, som Dagen er. 1, 345. Pouch. — Natten er Ingens Ven; men Ravnen han flyver om Aftenen. 2, 272. („ved Nattetid kan man let fare ilde". V. S. O.).

6828. Hvo (der) pløjer om Natten, mister et Brød ved hver Fure. 1, 444.

6829. Nattefrist er god. 1, 122 og 442.

6830. For en Daghænger (ɔ: Én, som skal hænges næste Dag) er Natten kun Galgenfríst (eller Galgefrist ɔ: kort Opsættelse af en forestaaende Straf eller Ulykke).

6831. „Natten er vor egen", sige Tyve og Trælle. Gr. 1933.

6832. „Har tolv ikke kunnet faa os ud", sige Natteravnene (ɔ: dem, der svire om Natten), „saa skal ét endnu mindre." F. F.

6833. Vil I gaa i Jer Seng, saa faar I en lang Nat. V. S. O. (en gammel Bonde-Vittighed. Ordspillet ligger i den dobbelte Betydning af „gaa i").,

6834. St. Ibs Nat (ɔ: Natten til den 25de Juli) gjør Agerne-Hat. 1, 9.

6835. **Efter Mikkels-Nat** (ɔ: den 29de September) **duer Brombær ikke.** („da har Fanden været ude og smurt sine Støvler i dem"). Molb. S. 300. (jysk).

6836. **Natten er alle Tings Moder.**

6837. **Nat er Flygtnings Paradis.**

6838. **Nat skjuler Ank** (ɔ: Lyde, Fejl). V. S. O.

Natten falder paa. Moth. (om Fare, som er i Vente). — At gjøre Nat til Dag; Dag til Nat. V. S. O. — God Nat! god rolig Nat! — Han sagde god Nat (ɔ: „gik sin Vej"). Moth. — At rejse bort uden god Nat (ɔ: hemmelig). 1, 112. — At sige mange gode Nætter (ɔ: i ældre Skrifter = at sende mange Hilsener). V. S. O. — Han har sagt sit sidste god Nat (ɔ: han er død). Moth. — God Nat, Ole! Pengene ligger i Vinduet; Smørret staar i Skorstenen. F. F. — Dér nattes og dages han (ɔ: dér opholder han sig næsten stadig). V. S. O. — At tage Nattekuld (ɔ: „paadrage sig en Forkølelse i Natteluften"). V. S. O. — Gravens, Sorgens, Vankundighedens Nat. — Et Nattens Barn (ɔ: et Gjenfærd, Spøgelse). — Han er af dem, der gaa om Natten. 2, 189. — Han er en Nathue, en gammel Nathue. V. S. O. (siges spotvis om et fejgt og uselvstændigt Menneske).

Nat forkynder Natten Vidskab. Ps. 19, 3. — Herre! Dagen hører dig til; Natten hører dig ogsaa til. Ps. 74, 16. — Herre! Du gjør Mørke, og der bliver Nat: i den krybe alle Skovens Dyr frem. Ps. 104, 20. — Der kommer en Nat, da Ingen kan arbejde. Joh. 9, 4. — Natten er fremrykket, og Dagen er nær. Rom. 13, 12. — De, som sove, sove om Natten; og de, som ere drukne, ere drukne om Natten. 1 Thess. 5, 7.

Nat, se 1352. 2898. 4350. 5192. 6502. 8441. 8450. 9340. 9970 fg. 9982. 11, 279.

6839. **Naturam furca pellas ex** (ɔ: paa Dansk: „du kan drive Naturen ud med en Fork"), **hun kommer dog igjen, den Hex.** J. Baggesen. jvf. 4552. 9853. 3931 fg. 10, 880. 3788. — Driv ud Naturen med en Stang, hun kommer dog igjen engång. 1, 311. — Den onde Vane bider bedst, hun har saa hvasse Tænder; om end med Fork hun jages bort, hun flux tilbage vender.

6840. **Naturen gaar over Optugtelsen.** („som med Markolf (en vanskabt Viis) og Salomons Kat"). 1, 312. — Naturen er

stærkere, end Optugtelsen. O. Lade. (om visse Tilbøjeligheder, som vanskelig kunne overvindes). — Naturen gaar over Kunsten. 1, 310.

6841. Naturen er den bedste Læremester. jvf. 1778.

6842. Det er bedst at lade Naturen hjælpe sig selv. Gr. 1936. — Naturen maa hjælpe sig selv.

6843. Naturen nøjes med ringe (Ting): den begjærer Lidt, men vor Hu Meget. 1, 310.

6844. Naturen gjør Intet forgjæves. („fejler ikke i de fornødne Ting, eller er tilovers i de overflødige"). 1, 310.

6845. Naturen gjør det, som er bedst. 1, 310.

6846. Naturen gjør intet Spring, men gaar ordentlig frem. 1, 310.

6847. Naturen drager stærkere, end mange Par Øxen. 1, 310.

6848. Naturen vil have en god Anfører. 1, 310.

6849. Naturen er aldrig saa yde (ɔ: god til at yde), hun giver jo Hver sin Lyde. 1, 310. Pouch.

6850. Vàr dig for den, som Naturen har tegnet! 1, 312.

6851. Kunsten maa komme Naturen til Hjælp. Gr. 1937. („Lægen maa hjælpe Naturen"). — Kunsten efterfølger Naturen. 1, 242. (er Naturens skjønne Efterligning. V. S. O.). — Kunsten bedrer Naturens Fejl. 1, 243. — Kunsten fuldkommer det, (som) Naturen forglemmer. 1, 243.

6852. Man kommer ingen Vej, naar man har Naturen imod sig. Gr. 1938.

6853. Liv og Død er Naturens Rettighed. 1, 311.

6854. Hvad Naturen fattes i Ét, opretter hun i et Andet. 1, 310.

6855. Den kan ej forandre Naturen, som ej er Herre over Naturen (og det er kun Gud). 1, 313.

6856. Skolen tæmmer Naturen, og en tæmmet Natur er en fuldkommen Dyd (?). 1, 457.

6857. Naturen hænger Hver en Bjælde paa. 2, 197.

6858. „Det er den menneskelige Natur", sagde Pér Færgemand.

6859. Vi ere Alle Adams Børn, og vil gjærne have Pandekage. K. 187. jvf. 6422. 141.

6860. Det krummer (krummes) strax, som bliver Hakke. 1, 312.

At have en stærk, svag Natur. — Alt er Natur hos hende (ɔ: alt Kunstlet er borte). V. S. O. (Hun er lutter Natur). — At leve efter Naturen (ɔ: føre en simpel Levemaade).

Bedre at forsé sig mod Høflighed end mod sin Natur. 2, 197. (lat.) — Naturens gode Ting: først Sundhed, saa Skjønhed, siden Rigdom. 1, 312. — Hans Laster vare blevne til hans anden Natur. — Han er knyttet til ham ved Naturens Baand (ɔ: ved Slægtskab). — Det følger af, ligger i Sagens Natur.

Kan en Morian (Mór) omskifte sin Hud, eller en Parder sine Pletter? Jer. 13, 23. (om at forandre sin Natur). — De, som synde mod Naturen, skulle ikke arve Guds Rige. 1 Kor. 6, 10. (jvf. Rom. 1, 26. 27). — Al Natur, baade Dyrs og Fugles, baade Ormes og Havdyrs, tæmmes og er tæmmet af den menneskelige Natur. Jak. 3, 7.

Natur, se 37. 5079. 5126 fg. 5488. 5935. 6273. 10, 163. 11, 139.

6861 a. Krist er det Navn, dér Lykken er til god Havn. P. L. 1194. (ɔ: den, der svarer til sit kristne Navn, er lykkelig, og lander engang i Frelsens Havn. jvf. 5771).

6861 b. Navnet gjør Intet til Sagen. Gr. 1939.

6862. Det er bedst at kalde enhver Ting ved sit rette Navn. Gr. 1942. — Han kalder en Ting ved sit rette Navn (ɔ: „siger det, som det er; bruger ingen Omsvøb"). Moth.

6863. Kukkeren (ɔ: Gjøgen) raaber altid sit eget Navn. 1, 1 og 397. (om den, der gjærne fremhæver sin egen Person, snakker om, hvad han selv gjør). — Kragen raaber altid paa sit eget Navn. V. S. O.

6864 a. En Nidding er sit Navns Fornægter.

6864 b. Den, som har et ondt Navn, er halv hængt. Iris.

6864 c. Ustævnt skal være unævnt.

6865. Barnet maa have et Navn. Gr. 140. (ɔ: man maa nævne den Person eller Ting, som man har antydet). — At give Barnet Navn. 2, 1. — Give En Navn og lade ham løbe. 2, 198. — Giv ham et Navn, og lad ham løbe! F. F. — Han gi'r ham et Navn og lader ham rende.

6866. Kjært Barn gives (ell. „har") mange Navne. 1, 35.

6867. Vi ere Mange til Navn, men Faa til Gavn. V. S. O.

Kommer han ikke igjen, da faar vi nævne Børn op efter ham. 2, 281. — Du maa kalde mig Mads (om jeg nogensinde gjør det; bruges som Udtryk for en stærk Benægtelse). — Det er et Navn, man kan skrive paa en Stén, og slaa en død Hund ihjel med. Moth. (siges skjæmtevis om et langt eller sjældent Navn). — Jeg gider ikke høre hans Navn nævne (ɔ: jeg kan ikke udstaa ham). — At skrive Ens Navn paa det sorte Bræt (ɔ: erklære ham for ærcløs"). V. S. O. — At slaa Ens Navn (op) paa Galgen (ɔ: „dømme ham værdig til Galgen"). V. S. O. — Et ærligt Navn er Guld værd. V. S. O. — At efterlade sig et hæderligt, berømt, et glimrende, et udødeligt Navn. — Hans Navn staar højt anskrevet. V. S. O. — Han har ikke det bedste Navn paa sig. V. S. O. — Han er en Mand af Navn (ɔ: ansét); en Person uden Navn (ɔ: ubekjendt, ubetydelig).

Jeg (ɔ: Herren) vil gjøre dít Navn stort. 1 Mos. 12, 2. (om Abraham). jvf. 2 Sam. 7, 9. — Du maa ikke tage Herren din Guds Navn forfængeligt; thi Herren vil ikke lade den være ustraffet, som tager hans Navn forfængeligt. 2 Mos. 20, 7. (jvf. 3 Mos. 18, 21 og 24, 16). — Herre, vort Herskab! hvor herligt er dit Navn over hele Jorden! Ps. 8, 2. — Ikke os, Herre! ikke os, men dit Navn giv Ære for din Miskundheds og for din Sandheds Skyld! Ps. 115, 1. — De Ugudeliges Navn skal raadne. Ordsp. 10, 7. — Herrens Navn er et fast Taarn; den Retfærdige løber til det og bliver beskjærmet. Ordsp. 18, 10. — Et godt Navn er at foretrække for stor Rigdom. Ordsp. 22, 1. — Bedre er et godt Navn, end en god Salve. Præd. 7, 1. (jvf. Højs. 1, 3). — Herren siger: frygt ikke, thi jeg gjenløste dig; jeg kaldte dig ved Navn; du er min. Es. 43, 1. — Helliget vorde dit Navn! Matth. 6, 9. — Jesus sagde: „hvor To eller Tre ère forsamlede i mit Navn, dér er jeg midt iblandt dem." Matth. 18, 20. — Jesus sagde til sine Disciple: „gaar ud og gjører alle Folk til mine Disciple, i det I døbe dem til Faderens og Sønnens og den Hellig Aands Navn. Matth. 28, 19. — Jesus sagde til sine Disciple: „hvad som helst I bede Faderen om i mit Navn, vil han give Eder." Joh. 15, 16. (jvf. 14, 13 og 16, 23). — Hver, som nævner Kristi Navn, maa afstaa fra Uretfærdighed. 2 Tim. 2, 19.

Navn, se 42. 1486. 2774. 4370. 4952. 6485. 6976. 8124. 8786. 9576. 9686. 10, 517. 11, 309. 11, 618. 12, 008.

6868. Aften-Nej og Morgen-Nej ere ikke éns. (ɔ: Afslag, som gives om Aftenen, kan forandres, naar man faar sovet paa det. H. Thomesen. — Aften-Nej er ikke altid Morgen-Nej.

6869. Nej er godt Svar, naar det kommer i Tide. Pouch. (naar man f. Ex. siger Nej til det Onde).

6870. Heller et hastigt Nej, end et langsomt Ja. Moth. — Et kort Nej lukker bedre, end et langt. — Uvilligt Ja er nær Nej.

6871. Nej er ikke altid Nej i Pigens Mund. Molb. 2511. — Nej er ikke Nej i en Kvindes Mund. 1, 215. — Pigernes Nej er ofte Ja (ɔ: „deres Afslag kommer ikke altid fra Hjærtet"). V. S. O.

6872. Pigens Nej er Ungersvends (Ungersvendens) Ja. 1, 215. — (ɔ: „Pigens Nej er tit det samme som det Ja, hun mener").

6873. Man skal ej sige Nej for Mad, men for Hugg. 1, 129.

6874. „Jeg tvivlede nok", sagde Pér Tækker (Tækkemand), da han fik Nej i Helvede (ɔ: en Kro med dette Navn, hvor han friede til Pigen og fik Nej).

6875. To (ogsaa: „ti") Nej er bedre, end én Løgn. 2, 198. — Bedre ét Nej end to Ja. 1, 313.

6876. Man kan ikke faa Mindre end Nej. Gr. 1944.

6877. Ja og Nej (ɔ: at sige sin Mening rént ud) bedrager Ingen. V. S. O. — Nej bedrager Ingen. 1, 313.

6878. Ja og Nej giver ingen god Theologi.

6879. At vægre sig lidt, er høfligt; for meget. er skadeligt. 1, 314.

Det er kun Ja og Nej med ham. A. S. Vedel. (om den Enfóldige). — Der var aldrig Nej i hans Mund (ɔ: „han var strax villig"). V. S. O. (jysk). — Man kan tro ham paa Ja og Nej. Moth. — Nej saa men; rettere: saa Mænd! (ɔ: hellige Mænd, Helgene, som man i Pavedømmets Tid svor ved). V. S. O. — Nej, slet ikke, vist ikke! (ɔ: en forstærket Benægtelse). — Nej, se engang! (siges i Forundring over Noget). — At gribe i Kurven (ɔ: „faa Afslag, faa Nej"). Moth.

Han vil ej have Nej, naar han kommer. 2, 199. — Han friede og fik Nej (Afslag) eller: fik en Kurv; tidligere sagde

man ogsaa om den uheldige Frier: han fik en Hornské, en lang Næse. 1, 314.

Nej (Afslag), se 158. 534. 536. 1554. 3585. 8576 fg. 8764. 10, 603. 11, 301.

---

nemme, se lære.

Nid, se Avind, Misundelse.

Nidding, se Skalk.

6880. Noget er bedre end Intet. 1, 352 og 356. Pouch. — „Noget er bedre end Intet", sagde Spillemanden, da man slog ham paa Tuden. — „Noget er bedre end Intet", sagde Fanden, da aad han Kjærnemælk med en Høfork (eller Høtyv). K. 336. — „Noget er bedre end Intet", sagde Kærlingen, hun slikkede Gryden bag efter Mynden (Myndehunden). K. 336. — „Bedre er Noget end Intet", sagde Ulven, han slugte en Myg. 2, 143.

6881. „Noget er Noget", sagde Fanden, da tog han en Degn. K. 340. jvf. 6738. — Noget er Noget, men Intet er Intet. V. S. O. — Enten Noget eller Intet. 1, 69. (om den Dristige).

6882. Noget er godt; Intet er værst. H. Thomesen. — „Noget er godt", sagde Spillemanden, han fik et Ørefigen. Moth.

6883. Noget for Noget, om Venskab skal holdes. V. S. O. jvf. 2919. 9183. 2741. 11, 306 fg. 5611.

6884. „Noget for Noget", sagde Kræmmeren, han gav en Synaal for et Maaltid. Nyerup. — Noget for Noget og Lidt for Lidt. F. F. — Ingensteds faar man Noget for Intet; allesteds Noget for Noget og Intet for Intet. 2, 179.

6885. Nogenledes — saa Smørret kan blive i Skabet. F. F.

6886. Naar No't (ɔ: Noget) kommer til No't, bliver det No't, siger Jyden.

6887. Han er Noget i Alt og Intet i Noget (ɔ: „han kan Meget, men Intet til Gavns"). Moth.

6888. Naar man er Noget, bliver man altid til Noget. H. C. Andersen.

6889. Lad os Alle være Noget. (Svar til en Praler). K. 1733.

6890. Hvor Noget er inde, kommer ogsaa Noget ud. Gr. 1950.

6891. Noget maa der gjøres.

6892. Enhver vil gjærne have Noget for Sit. Gr. 1946.

6893. Der er Noget om Alting, saa nær som om skindløs Pels. jysk. (ogsaa: „Pølse").

6894. Somme (Nogle) til Land og Somme til Vand. 1, 271. (Hver har sit Kald, sin Gjerning i Livet).

Han har hverken Børn eller Noget, nogen Ting. (bruges tit blandt Almuen i Sælland, for at betegne, at Nogen let maa kunne komme ud af det). — Ja, du siger Noget (ɔ: det bør nærmere overvejes). — Der er Noget i det (ɔ: det er ikke urimeligt; der er nogen Sandhed deri). — Hvad for Noget? (ɔ: „hvad siger du? er det muligt?"). V. S. O. — Hvad er det for Noget? (ɔ: det maa du ikke gjøre). — Det er altid godt for Noget. — Der er Noget om Alt, undtagen om en skindløs Pølse. Sv. Gr. (sællandsk). — At være Noget (ɔ: gjælde, formaa Meget"). V. S. O. — Der bliver Noget af (ɔ: „det vil ské; blive sat i Værk"). V. S. O. — Der vil blive Noget af ham. V. S. O. (om et ungt, haabefuldt Menneske). — Det koster Noget at leve, at opdrage en Flok Børn o. s. v. (ɔ: det er dyrt, der skal Meget til). V. S. O. — Det er noget længe, du bliver (ɔ: for længe, alt for længe). — Det var noget nær ti Rigsdaler (ɔ: næsten, omtrent ti Rigsd.).

Der er ikke Nogen, som Herren vor Gud. 2 Mos. 8, 10.

Nogen, Noget, se 2917. 4352. 4436. 4502. 5166. 5577. 5765 fg. 5806 fg. 5990. 7101. 7205. 11, 653. 11, 675. 11, 907.

6895. En gjerrig Mand af føje (ɔ: lidet) lader sig ej nøje. P. L. 649. (Udg. 1515: „madgjerrig" ɔ: graadig).

6896. Nok har den, som nøjes. 1, 315. (jvf. 1 Tim. 6, 6). — Den har Nok, som er fornøjelig (ɔ: nøjsom). Moth. — Den holder jeg (for) bedst rig, som er fornøjelig. — 1, 316. — Nøjsomhed er Rigdom nok. V. S. O. — Det er stor Rigdom at nøjes. Pouch.

6897. Mange have for Meget, men Ingen Nok. 1, 317.

6898. Der vil Meget til Nok. 1, 303 og 353. — Der skal Meget til Nok, og Mere til for Meget. F. F.

6899. Det er nok at give Skjæppen fuld.

6900. Ingen (er) saa rig, der (ↄ: at han) siger: jeg haver Nok. 1, 353. — Aldrig hører man rig Mand sige: jeg har Nok. jvf. 7917.

6901. Slaa til er en god Ting, naar det er Nok. Moth.

6902. Mér vil have Mér, saa man faar ikke Nok, før man faar Munden fuld (af Jord). Moth.

6903. Det er nok, som nok er (ↄ: „med det Fornødne maa man nøjes“). V. S. O.

6904. Nødtørftighed (Nødtørft) er nok, hvo nøjes kan („for den, som nøjes kan“). 1, 315. — Du est (er) lyksalig nok, om du dig lader nøje med hvis (ↄ: hvad, hvor lidt det end er) som Gud dig vil tilføje. 2, 200. — Det er vist en lyksalig Mand, som hjemme i Ro vel nøjes kan. 1, 316.

6905. Hvo (som) ej nøjes med Nødtørft, kan ej fyldes med Rigdom. 1, 317. — Den, som ej nøjes med Lidt, nøjes aldrig med Stort (ell. Meget ↄ: „den Unøjsomme faar aldrig Nok“). Moth.

6906. Den har ingen Mangel, som nøjes med sin Armod. 1, 316.

6907. Vi faar nøjes, som vi kan, naar vi ej kan gjøre, som vi vil. Moth. V. S. O.

6908. Alle Fugle blive ej Høje (egl. Høge), Hver med Sit sig lade nøje! 1, 316. (Alle have ikke éns Lykke).

6909. Man faar at pløje med de Bæster, man har. 1, 316.

6910. Ingen er sig selv nok; den Ene har altid den Anden behov. 1, 186.

6911. Den er lyksalig, som nøjes med sin Stand. Moth.

6912. Det, du er, skal du ville være, og Intet heller. 1, 316.

6913. Den er næst Gud, som Mindst behøver. („thi Gud behøver Intet“). 1, 316.

6914. Den behøver Mindst, som Mindst begjærer. 1, 316.

6915. Faar han Intet af Stegen, saa faar han nøjes med at slikke Pinden, hvormed den fæstes til Spiddet. Moth.

6916. Det Tingen drøjes, det kommer den til Nøjes.

6917. „De Fattige faar ikke Sukkerrod", sagde en Lugekone, „de maa nøjes med Peberrod." 2, 251.

6918. Hvo ej har Nøjsomhed, har Intet. Syvs Tillæg.

6919. De Kyllinger, som ere i Kurven, ville gjærne ud, og de, som ere uden for, ville gjærne ind. 2, 200. („om den, som ej er tilfreds med sin Lykke i Verden, men agter en Andens højere." Moth.). jvf. 3397. 4896. 5411.

6920. „Det slaar lige til", sagde Lars Mathiesen (en Vært paa Frederiksberg, som ikke gjærne gav Penge tilbage].

6921. Nok er saa godt som et hélt Gilde.

Det forslaar ej mere, end en Ært i en Bjørnerumpe. 1, 414. — Det fylder som en Ært i en Bjørn. K. 792. — Det klækker (ɔ: forslaar) ikke mere, end et Blaabær i en Bjørn. Moth. — Det klækker ej mere, end en Loppe i en øde Lade. 1, 414. — Det forslaar lige saa lidt, som en Skrædder i Helvede. F. F. — Det (ell. alt dette) kan ikke gjøre Sagen klar (ɔ: er ikke nok eller tilstrækkeligt f. Ex. til et lykkeligt Liv). — Han vil have sit Føl i hver Mands Hors (Hoppe). Moth. (ɔ: „han kan aldrig faa Nok, vil ikke nøjes med sit Eget"). — Mangen ligger i Hø og drømmer om Halm. 1, 318. (om den Unøjsomme, som tit har det Bedre og attraar alligevel det Ringere, fordi det er noget Nyt). — Nu har han Nok. (siges om en Død). V. S. O. — Han gjør mig Nok af det (ɔ: volder mig Bryderi, Ubehageligheder). V. S. O. — Jeg har Kyllinger nok til mine Gryn. (om den, som har mange Børn, og derfor mener, at han ikke kan undvære Noget til Andre. — Han kan have Nok i (ɔ: fuldt op at bestille med) sit Eget. V. S. O. — Jeg faar ham nok (ɔ: han skal ikke saa let undgaa mig"). V. S. O. — Han nøjes med Flæsk og Rugbrød. Moth. (om den, der lever af haard Kost). — Han kan nøjes, han har levet sin Tid ud. Moth. (om en Gammel, som dø'r). — Nok for den, der tænker. (sat sapienti). — Der er jo Nok til Bodil og alle Børnene. — Lad det nu være nok! (hold nu op!). — — Naar skal det være nok? Moth. — Lader os nøjes med daglige Retter. Moth. (siges, „naar man vil overtale En til at skikke sig i Tiden og tage Ondt og Godt, som det kommer").

Han faar nøjes med Levningerne (ɔ: „med det, jeg vil unde ham"). Moth. — Man faar nøjes med Guds Villie (ɔ: „skikke eller finde sig i sin Skæbne"). Moth. — Man skal nøjes med Nærværendes (ɔ: det, som er tilstede eller ved Haanden). 1, 466. — Da Fornøjelighed (ɔ: Nøjsomhed, Tilfredshed) er bedste Rig

dom, har Hver selv Skyld, som ej er rig. M. M. — Man skal være tilfreds med det, som ej kan være anderledes. 1, 42.

Det er Discipelen nok, at han bliver som hans Mester (Lærer) og Tjeneren som hans Herre. Matth. 10, 25. — Jeg (Paulus) har lært at nøjes med hvad jeg har. Fil. 4, 11. (jvf. Hebr. 13, 5.) — Vist nok er Gudsfrygt med Nøjsomhed en stor Vinding. 1 Tim. 6, 6. — Naar vi have Føde og Klæder, skulle vi dermed lade os nøje. 1 Tim. 6, 8.

nok (nøjes, nøjsom), se 2080. 2979. 3266. 4471. 4973. 5588. 5781. 6214. 6843. 7503. 7861. 7947. 9190. 9626.

6922. Ee (ɔ: altid) ere ny Kar Hjon (ɔ: Tyende) kjære, og gamle flyde (Gr. 1964: „flyve"; 1, 318: „om Ilden") i Ilden. P. L. 1105. (Chr. Pedersen foretrækker dog de gamle Trækar).

6923. Ny Koste feje vel. 1, 318 og 440. (bruges især om Tjenestefolk; ogsaa om Embedsmænd). — Ny Koste fejer renest. Hr. Iver. — Nye Koste (ogsaa: „Limer") fejer bedst. V. S. O.

6924. Nye Knive skære bedst. V. S. O.

6925. Ny Viser høres helst. 1, 318. („Nyt fornøjer Sindet". Moth.).

6926. Nye Herrer, nye Skikke. V. S. O. — Med nye Folk kommer ny Skik. Gr. 1962. — „Nye Herrer, ny Skik", — om ej mere, saa hænge vi Ledet i den anden Stolpe. (jysk). — Ny Vært, ny Skik; ny Øvrighed, ny Regéring. 1, 332. — Ny Herre, ny Lov. 1, 276.

6927. Ny Vogne knarre (knarke) og skrumle (rumle), førend de blive vel smurte, saa og ny Øvrighed. 1, 332. — Nye Vogne knarre mest. V. S. O.

6928. Naar Sløven (eller Sleven ɔ: en Grydeské) er ny, bruger Kokken den; naar den er gammel, kastes den paa Ilden. 1, 318.

6929. Ny Gjæst traktéres vel. 1, 318.

6930. Ny Vin og ny Ven blive med Tiden sødere. 1, 475.

6931. Ny Vin har megen Bærme. (om Ungdommens stærke Lidenskaber). 1, 499.

6932. Nyt Øl maa ruse (gjære) ud, før det sætter sig. 1, 499. (om unge Mennesker, som skeje ud fra den rette Vej).

6933. „Nu begynde vi paa ny", sagde Tyven, han stjal Nyaarsmorgen („om et tidligt Tilbagefald til ældre Synder"). V. S. O.

6934. Nykommen er velkommen. 1, 472. — Nykommen er ikke altid velkommen.

6935. Ny Vin er sød, gjør dog ondt i Hoved og Liv. 1, 85. — Ny Vin er sød og foraarsager Sygdomme. 1, 318.

6936. Alle Børn ere Narre efter nye Klæder. Gr. 1965.

6937. Man er mere begjærlig efter (det, som er) nyt, end (efter det, som er) nyttigt. 1, 318.

6938. Ny Vín, gamle Flasker; ny Klude, gamle Klæder. („naar Noget bekvemmer ɔ: passer ej vel (godt) sammen"). 1, 41. (jvf. Matth. 9, 16. 17). — Man skal ikke sætte en ny Klud paa en gammel Kjole. Gr. 1966.

6939. Nye Paafund kommer fra Fattigfolk. Gr. 1965.

6940. Der kommer altid Nyt fra Barskérhus og Badstue. 2, 242. (ogsaa: Badskér, Bartskér, af det Tyske „Bart" ɔ: Skjæg; altsaa = Barbér.).

6941. Intet er saa nyt, som jo før er skét. 1, 318.

6942. Det Gode er ej nyt, og det Ny er ej altid godt.

6943. Ny Fund, ny Raad; ligesom mod ny Sygdomme ville ny Lægedomme. 1, 342. — Ny Syger, ny Lægedomme. 1, 318.

6944. Nyt Svogerskab, nyt Knebelspyd (ell. Knevelspyd ɔ: et Slags Jagtspyd). 2, 243. (af nye Slægtskabsforhold opstaar tit ny Kiv og Trætte). jvf. 9122.

6945. Ny Skrædder, Skjøger og Viser ere snart afholdne (egl. afholdte = vel lidte). 1, 319. — Nyt er afholdet (afholdt). 1, 318.

6946. Man skal ikke sætte Støtter under nye Huse.

6947. Alting er nyt uden Lasterne: de ere gamle. 1, 318.

6948. Altid noget Nyt; sjælden noget Godt. 1, 318.

6949. Nyt er smukt og kjært; det Gamle er undertiden bedre. 1, 12 og 318. Pouch. — Alt Nyt er kjært. Moth.

6950. Til ny Gave vil ny Tak. 2, 260.

6951. Det Ny skal og have sin Begyndelse. 2, 201.

6952. Et nyt Nav (Hjulnav) drikker mere Tjære, end to gamle. 2, 201.

6953. Jo højere paa Dagen, jo mere Nyt.

6954. Det er Nyt, som sjælden skér. V. S. O.

6955. Det er noget Nyt, at gamle Heste faar Føl. K. 1555.

6956. Den gjør ogsaa Nyt, som slaar det Gamle itú. Gr. 1974.

6957. Det Gamle forgaar, det Ny opstaar. Gr. 1975.

6958. Hvert halv hundrede Aar en ny Verden. Gr. 1967.

6959. Nyaarsaften-Storm gi'r Krig og Strid. K. 1558.

6960. Efter Ny kommer Næ (= Næde). M. M. (ↄ: Lykken er omskiftelig). — Efter Nymaane kommer Fuldmaane.

6961. Stündum er det saa: ny Theolog, nyt Helvede; ny Jurist, ny Galger; ny Medicus, ny Kirkegaard; ny Filosof, ny Narrekappe. 1, 319.

At forny sin Mønt (ↄ: begynde paa ny, hvad man i nogen Tid har forsømt; søge paa et andet Sted at forbedre sine Kaar). V. S. O. — Det skér engang i Ny og i Næ (ↄ: kun sjælden). V. S. O. — Han tager sig intet Nyt for. („om den, som gifter sig med en gammel Kvinde"). Moth. — Det er intet Nyt hos ham (ↄ: saaledes bærer han sig tit ad). — Hvad godt Nyt? V. S. O. — Hvad Nyt fra Afrika? (lat.). Holberg. — Der er intet Nyt for Tiden. — Du faar Nyt førend jeg. („siges til den, som forekommer En, ved at ytre, hvad der just ligger ham paa Tungen"). V. S. O. — Det er mig ganske nyt, hvad du dér siger. V. S. O. — Et nybagt (ↄ: nylig født, spædt) Barn. Moth. — En nybagt Adelsmand, Officér m. m. — Det er efter den ny Kogebog. 2, 201. — At faa et Nys af eller om Noget. 2, 289. (ↄ: komme paa Spor efter, under Haanden faa en Nyhed at vide). — At give En Nys om Noget (ↄ: hemmelig give En Vink om Noget, som man gjærne vilde holde skjult).

Alt Nyt er ingenlunde ret, alt Gammelt heller ikke slet. — Skulde man sky al Nyhed, saa var det endnu som i Noæ Tid. 1, 318.

Herren lagde en ny Sang i min Mund, en Lovsang for vor Gud. Ps. 40, 4. (jvf. 96, 1; 98, 1; 144, 9 og 149, 1; Es. 42, 10). — Der er slet intet Nyt under Solen. Præd. 1, 9. — Herrens Barmhjærtighed er ny hver Morgen. Jer. Begr. 3, 23. — Jeg (Herren) vil give dem (ɔ: Israels Børn) ét Hjærte og give en ny Aand i deres Indre. Ezek. 11, 19. — De, som tro, skulle tale med nye Tunger. Mr. 16, 17. (jvf. Ap. Gj. 2, 4 og 10, 46; 1 Kor. 12, 28). — I bør (maa) fødes paa ny. Joh. 3, 7. (jvf. Tit. 3, 5). — Vi skulle tjene i Aandens nye Væsen, og ikke i Bogstavens gamle Væsen. Rom. 7, 6. — Efter Herrens Forjættelse forvente vi nye Himle og en ny Jord, hvor Retfærdighed bo'r. 2 Pet. 3, 13. (jvf. Es. 65, 17 og 66, 22; Aab. 21, 1).

ny, Ny, Nyt, Nyhed, se 1612. 3083. 3925. 7638. 8827. 9578. 10, 741. 11, 020. 11, 334 fg. 11, 436.

6962. Den, som vil nyde, faar og at tilskyde („faar og at lade Noget til", at yde Bidrag). 1, 146.

6963. Det er ondt at nyde det, hver Mand vil bryde (ɔ: gjøre Indgreb i Retten til). 1, 83.

6964. Hver nyde, som han nemmer, da Ingen skér Fortræd. Rimkrøn.

6965. Den, som vil nyde, maa kunne undvære.

At nyde En ad (ɔ: „erholde Noget ved en Anden"). V. S. O. — At nyde en Anden Ondt ad (ɔ: behandles ilde for en Andens Skyld). P. Claussøns Norges Beskrivelse. A. 1632. — At nyde sin Ret (ɔ: at faa Ret). V. S. O. (ogsaa: nyde den Lykke, Ære, Fred. jvf. Ap. Gj. 24, 3). — Jeg nød ham dog (ɔ: han maatte dog af med Pengene, punge ud). V. S. O.

Af sin Munds Frugt nyder en Mand Godt (ɔ: har Nytte af). Ordsp. 13, 2.

De, som gjøre, hvad der behager Herren, nyde af Udødeligheds Træ. Sir. 19, 19.

nyde, Nydelse, se 1650. 4405. 7961. 11, 052. 11, 955. 12, 024.

Nykker, se Indfald.

6966. Hvo som haardelig nys (ɔ: nyser), han faar god Skæbne. P. L. 1124. (Syv: „fanger god Skæbne eller haard Helsot". 1, 344 og 2, 266. Syv regner dette Ordsprog blandt dem, som vidne om gammel Overtro).

6967. Nysen er en ond Moders gode Datter. („derfor hilser man"). 1, 264 og 344.

6968. Hvem der nys (nyser) fastende, skal have en Rús eller en vaad Fod inden Aften. K. 1624. — At nyse fastende, betyder en Rús inden Aften.

6969. Naar man nyser i den ene Ende af Byen, siger man Prosit (ɔ: vel bekomme!) i den anden. (om smaa, spidsborgerlige Forhold).

„Nys du, det signe dig Gud! („en meget gammel Sædvane", siger Syv, „at hilse de Nysende, som ej haver sit første Ophav fra Rom i Pavernes Tid, men var og i Brug hos Hedningerne"). 2, 299. — Det nøs du paa (ɔ: „det forholder sig saaledes; eller det vil gaa i Opfyldelse"). V. S. O. (Menigmand paa Landet ménte nemlig, at naar man efter at have ytret Noget, pludselig nøs, da havde det sin Rigtighed). — Det kom paa mig som en Nysen (ɔ: pludselig, hastig). K. 1519.

nyse, se 11, 288.

6970. Forvidende spør' Tidinger (= Tidender ɔ: „den Nysgjerrige faar en hél Dél at vide). 1, 322.

6971. Nysgjerrighed skal man drille; slig Næse, slig Brille. F. F.

6972. Nysgjerrighed mættes aldrig. Moth.

6973. En Kones Nysgjerrighed kan ingen Mand blænde (ɔ: „Manden skuffer ikke let sin Kone, naar hun er nysgjerrig").

Nysgjerrighed, se 5172.

6974. Den bør have Nytten, som har Faren. — Hannem bør at have Nytten, som haver Faren. 1, 101.

6975. Den er Ingen nyttig, som ej er sig selv nyttig. 1, 147.

6976. De nyttigste Stjærner har de ringeste Navne. Gr. 1980. — Nyttigste Stjærner, sletteste Navne. M. M.

6977. Liden Nytte er og Nytte. 1, 27.

6978. Nytte uden Lyst er ej Nytte. 1, 294.

6979. Man skal ikke have Nytte af Alt, hvad man har. F. F.

6980. Det nytter til Intet, at hænge Perler om Soens Hals.

6981. Hvad kan det nytte, man sér det, naar man Intet faar af det? Gr. 1979.

6982. Hvad nytter det et Menneske, om han vandt al Verden, og tabte sig selv. Gr. 1984. (jvf. Matth. 16, 26).

6983. Det kan ikke nytte, at Vagtmesteren vil sige Noget til Ritmesteren. F. F.

6984. At nytte og fornøje, det skal man have for Øje. Gr. 1982. — Jeg har baade Nytte og Fornøjelse deraf.

6985. Der er Ingen saa slem, man kan jo nytte ham til Noget.

6986. Bodel (egl. Botolfus ɔ: 17de Juni) med Bytten (egl. Bøtten) tager halve Nytten („af Mælkningen").

6987. Hver gjør sig Sit det nyttigste han kan. 2, 33.

6988. Ingen gjør Godt, uden han véd Nytte deraf (?) („de sige med Judas: hvad ville I give mig?"). 1, 469.

6989. Det nytter ikke at stampe mod Brodden. (jvf. Ap. Gj. 9, 5). F. F.

6990. Den geméne (ɔ: almindelige, fælles) Nytte tjener Mangen til sin egen Nyttes (egl. Egennyttes) Skjul. 1, 146.

(Han er) nyttig som en So i et Stegers (ɔ: Køkken). 2, 26. (om den, der gjør mere Skade end Gavn). — Han er saa nyttig, som det femte Hjul paa en Vogn; som Røgelse i et Apotek. 1, 117 og 2, 26. (ɔ: han er slet ingen Nytte til). — Han er saa nyttig i Verden, som Rust paa Jærn (ell. Jærnet). 2, 83 og Moth. (om En, som ingen Ting er til). — Han er saa nyttig, som en Lus paa en Tjærespaan. („om den, som vil gjøre Noget, uden at være skikket dertil"). — Det nytter dig ikke (ɔ: „du udretter Intet dermed"). V. S. O. — Det nytter ikke at brænde Høns paa Olden (ɔ: er ganske forgjæves). Moth. — At komme til Nyde (enten af „nyder" eller af „nytter") ɔ: „blive duelig eller værdig til Noget." V. S. O. — At nøde En til Nyde (ɔ: til at blive skikkelig). Moth.

Kan du være ham (ↄ: den Rige og Mægtige) nyttig, da vil han bruge dig; men lider du Mangel, da vil han forlade dig. Sir. 13, 5. — Skjult Visdom og Liggendefæ, som ikke sés, hvad Nytte gjøre de begge? Sir. 20, 30. — Jeg søger ikke det, som er mig selv, men det, som er Mange-nyttigt, for at de kunne blive frelste. 1 Kor. 10, 33. — Aandens Aabenbarelse gives Hver til det, som er nyttigt. 1 Kor. 12, 7.

Nytte, nyttig, se 448. 1638. 5684. 9246. 9408. 10,174. 10,187. 10,799. 11,431. 11,546.

6991. Det Kjød er sødest, (som) næst Benene sidder. P. L. 273.

6992. Vær nær til Hjælp, naar (det) nær brænder. P. L. 999. — Vær nær til Hjælp, naar næst brænder. Gr. 1989.

6993. Den er næst, (som) i Hænde haver. P. L. 460 og 471. jvf. 3473. 11,747. — Den er Tingen næst, som har den i Hænde. Moth. — Han er næst, [som] i Hænde haver bedst. 1, 488.

6994. „Nær ved" skyder ingen Hare; „langt fra" har (det) ingen Fare. F. F. — „Nær ved" har ingen Fare; „langt fra" skyder ingen Hare. Molb. 2562. — „Nær ved" skyder ingen Hare, og vidt fra ingen Ræv. Sv. Gr. 3, 213. — „Nær hos" er ej truffet. 1, 396. — „Nær" rammer ingen Mand. V. S. O.

6995. „Nær ved" slaar ingen Mand ihjel. V. S. O. — „Nær ved" slaar ingen Mand af Hesten. Gr. 1988. — Næsten kaster Ingen af Hesten. jysk. (siges om Noget, som kunde være skét, men dog ikke skete).

6996. Nær ved Solen bliver enten snart mod (ↄ: moden) eller forbrændt. 1, 294.

6997. Nær redder mangen Mand. 1, 313. — Nær hjælper mangen Mand. V. S. O.

6998. Havde „nær" ikke været, da havde Kærlingen bidt en Ulv (ogsaa: „en Ræv"). Moth.

6999. Skjorten er Kroppen nærmere, end Kjortelen. 1, 313. — Skjorten er nærmere end Vesten. K. 105. — Huden er nærmere Kroppen, end Skjorten. svensk. (ↄ: Frænder foretrækkes i Almindelighed for Fremmede). jvf. 9829. — Skjorten er mig nærmere end Kjolen (ↄ: „man maa først sørge for det, som er En nærmest"). V. S. O.

7000. Skjelligt (ɔ: rimeligt, billigt) er næst det Værste. 1, 296.

7001. Jo nærmere Rom, jo slemmere (værre) Kristen. 1, 177.

7002. Kjøge-Møller ere nærmere Kjøbenhavn, end Kjøge. F. F.

7003. Enhver er sig selv nærmest. Gr. 1997. jvf. 406. — Man er sig selv næst. K. 343.

7004. Man søger Raad, som nærmest er. 1, 315.

7005. Luen er ikke langt fra Røgen. 1, 313.

7006a. „For nær Næbbet!" sagde Gubben, da Kuglen ramte ham i Øjet. jvf. 7018.

7006b. Der er Omslag nærmere ved, end i Kiel. Sv. Gr. 3, 217. (sønderjysk).

Vi ere Alle lige nær (ɔ: „have alle lige Adkomst dertil"). V. S. O. — Du skal være lige saa nær som nogen Anden (ɔ: „have samme Ret; ikke staa tilbage for Nogen"). V. S. O. — Du er mig dog næst (ɔ: „jeg skylder dig Mest"). V. S. O. — Vi mødte Alle saa nær som han ell. paa ham nær. V. S. O. — Vi ere endnu lige nær (ɔ: Sagen er endnu ikke kommen videre, sin Afgjørelse nærmere). — Komme En for nær (ɔ: „forurette eller fornærme ham"). V. S. O. (kom mig ikke for nær!). — At tale En for nær, Ens Ære for nær (ɔ: fornærme En i Ord). V. S. O. — Det er min Ære for nær (ɔ: det strider mod den Agtelse, jeg har for mig selv). V. S. O. — Jeg vil ikke være eller gaa dig for nær (ɔ: „ikke regne det for nøje, ikke afdrage dig for Meget"). V. S. O. — At komme en Ting nær (ɔ: „ligne den"). V. S. O. — Du skal gaa ham nær (ɔ: nøde ham meget), om du skal faa det af ham. V. S. O. — Det staar ham nær (ɔ: „klæder ham smukt, lader godt"). V. S. O. — Sælge sig for nær (ɔ: „Mere, end man kan undvære"). V. S. O. — Det gaar ham nær (ɔ: han græmmer sig derover). Moth. — At tage sig Verden alt for nær. — Det var nær gjort med ham (ɔ: han var nær gaaet til Grunde). V. S. O. — Det er ikke nær saa godt, smukt o. s. v. (ɔ: der fattes Meget deri). — Han kommer Ingen nærmere, end de vil have ham (ɔ: han gjør Ingen Fortræd eller Overlast). V. S. O. — Næst Guds Hjælp. Næst Gud, har jeg ham at takke for min Lykke.

Det er mig godt, at Gud er mig nær. Ps. 73, 28. (jvf. 119, 151). — Hold dig nærmere til at høre, end Daarer til at ofre. Præd. 4, 17. — Kalder paa Herren, medens han er nær!

Es. 55, 6. (jvf. Jer. Begr. 3, 57). — Du, Herre, er nær i deres Mund, men langt borte fra deres Indre. Jer. 12, 2. (jvf. Es. 29, 13 og Matth. 15, 8). — Er jeg kun en Gud nær hos, siger Herren, og ikke en Gud langt borte fra (ell. fra det Fjærne)? Jer. 23, 23. — Guds Rige er kommet nær til Eder. Luk. 10, 9. (jvf. Matth. 3, 2). — Holder Eder nær til Gud, saa vil Han holde sig nær til Eder! Jak. 4, 8.

nær, næst, se 678. 1016. 1988. 2464. 3332. 3615. 3721. 3791. 4000. 4249. 4286. 4290. 4576. 6913. 7037. 7053. 8667 fg. 9061. 9270. 9305. 9878.

7007. Sæt din Tæring efter din Næring! 1, 405. — Man faar at sætte Tæring efter Næring (ↄ: „indrette sine Udgifter efter sine Indtægter"). V. S. O. jvf. 1788.

7008. Opvarmer du en Slange i din Barm, maa du frygte for dens Brod. M. M. — Nær ikke Slangen i Barmen! Gr. 1992. — Han føder Ormen i Barmen. 1, 382. — Han opammer en Slange i eller ved sin egen Barm. (om at opdrage et Menneske, som bliver troløs og utaknemmelig, til sin egen Skade).

7009. Hvo ej driver sin Næring, saa driver og jager Næringen hannem (ham). 1, 205.

Man skal holde sig efter sin Jordebog (ↄ: „efter sin Indkomst i Føde og Klæder"). 2, 206. — Han tærer paa Huldet (egl. Kjød, legemlig Kjødfylde; Sundhed, Velmagt). Moth. (om den, som lever af det, han tidligere har erhvervet). — Han sidder i en god Næring (ↄ: har godt at leve af). — Næringen gaar fra ham, fra Huset. — Næringen slaas til (ↄ: der bliver altid mere Søgning). V. S. O. — At komme til Næring og Bjæring (ell. Bjærgning). V. S. O. (ↄ: ved sin Virksomhed at erhverve sig det Nødvendige til Livets Ophold). — De leve kristeligt og nære sig af Vrag. L. Holberg. (skjæmtevis om Anholtboerne). — Om man satte ham paa en Stén, saa nærer han sig endda (om en god Husholder). V. S. O. — Han nærer sig med Gud og Æren og sine fem Fingre. (om den, som er meget nærig). Moth. — Jeg kan ikke nære mig blandt disse Mennesker. (om en haard Behandling). — Han fik saa Meget (ↄ: saa mange Prygl) den Gang, at han nok kan nære sig. V. S. O. — At være fri for, at lide under Næringssorger.

Forlad dig paa Herren og gjør Godt! bo i Landet og nær dig trolig (ærlig)! Ps. 37, 3.

nære, Næring, se 2932. 3385. 6239. 9412. 9625. 10,624. 10,765.

7010. Den Nærværende Kjødet, den Fraværende Benene (1, 466), og det er ikke altid sagt, at den er ude af Sind, som er ude af Øje. jvf. 12,060.

7011. Nærværende med Legemet, borte med Sindet. 1, 466.

Man tænker paa de Nærværende. 1, 466.

Alt er Eders, være sig det Nærværende eller det Tilkommende. 1 Kor. 3, 22.

nærværende, se 4698. 10,077. 12,118.

7012. Den er snart snydt, der (som) Næsen er af. P. L. 885. jvf. 3393. 4391. 9651. — Den er snart snydt, som ingen Næse har (ɔ: „fattig Mand har ikke Meget at tabe"). V. S. O. — Den er nemt snydt, som Næsen er halvt af. K. 991. — Den er slemt snydt, som Næsen er af. Gr. 362.

7013. Hvem der har sin Næse allevegne, faar den let i Klemme. Gr. 1222. — Den, der vil have sin Næse allevegne, faar den undertiden skiden tilbage (ɔ: „den, der blander sig i Alt, farer tit ilde"). V. S. O. — Han skal ogsaa have sin Næse allevegne i hvert Hul. (om den Nysgjerrige og Paatrængende). jvf. 1014. 10,545. 10,652.

7014. Den, der skærer sin Næse af, skæmmer sit Ansigt (ɔ: „Frændes Skam er ikke vor Ære"). Syvs Tillæg. — Naar man bider Næsen af sig selv, er Ansigtet skamféret. F. F.

7015. Man kan ikke skære Næsen af den, som ingen har (ɔ: „Intet fratage den, som Intet ejer"). V. S. O. — Det er ingen Kunst at bide Næsen af den, som har ingen. Moth. jvf. 4391. 7085.

7016. Den slaar ikke Døren haardt i, som har sin Næse imellem.

7017. Hvo som snyder Næsen, faar Blod, og hvo som kjærner, faar Smør. 1, 4. (Alt har sin Aarsag).

7018. „Det kom nær ved Næsen,“ sagde Bonden, man skød ham i Øjet. Gr. efter Snorro. jvf. 7006.

7019. En stor Næse er bedre end ingen (ɔ: „Noget er bedre end Intet“). V. S. O.

Hans Næse er fuld af Rubiner. Moth. (om den, som har en rød Næse). — Han fik en lang Næse; maatte drive af med en lang Næse (ɔ: blev skuffet i sit Haab). 2, 249; Moth. — Man maa se videre, end Næsen er lang til. Moth. — Han sér ikke længere, end til Næsen (ɔ: han er meget indskrænket og uerfaren). V. S. O. — Han sér vist med Næsen. V. S. O. (siges spotvis om En, som har et svagt Syn). — At kaste, rive (P. Plade: „ride“) En Noget i Næsen (ɔ: „lade høre, bebrejde). V. S. O. — Fare En over Næsen (ɔ: „overfuse, tiltale haardt“). V. S. O. — Sidde En paa Næsen (ɔ: „behandle ham med haanligt Overmod“). V. S. O. — Spille En paa Næsen (ɔ: „drille, gjøre Nar af ham“). V. S. O. — Slaa Knep (= Knips) for En eller Ens Næse, i sin Lomme (ɔ: „trodse, haane ham“). A. S. Vedel. — Kaste med Næsen ad En (ɔ: oversé, ringeagte ham). V. S. O. — Gjøre Næse af Noget (ɔ: „være misfornøjet med Noget“). V. S. O. — At dreje En en Næse = dreje En en Knap (ɔ: narre En). — Han lader sig ikke saa let tage om ell. ved Næsen. (om den Snilde og Kløgtige). Moth. — Han lader sig lede ved Næsen; lader sig pirre paa Næsen. 1, 118 og 2, 60. (om den Enfoldige). — Trække En om efter Næsen. (ɔ: have Magt over En). V. S. O. — Hver tage sig selv om Næsen! 1, 365. (= hver gribe i sin egen Barm!). — Tag dig selv ved Næsen, saa faar du at vide (ell. fornemme), du har Kjød i Haanden. — Sætte En Voxnæser paa (ɔ: bilde ham Noget ind, narre ham). 2, 255. — Man kan tappe en Tønde Basthaar (ɔ: „Vand, som flyder af Biværket, naar man presser Voxet ud“) af hans Næse. Moth. (om den, som har en meget stor Næse), — At sætte Næsen højt i Sky. — Han sætter (stikker) Næsen [højt] i Vejret som en tysk Ornegris; som om han vilde søge Syvstjærnen dermed. 2, 119. (om den Stolte og Overmodige). — Naar han engang ligger med Næsen i Vejret (ɔ: „naar han engang er død“). V. S. O. — At sætte Næsen paa Taa (ɔ: „ydmyge sig dybt“). V. S. O. (maaské af den Skik, at stedes til Fodkys hos Paven). — Han snyder Næsen i sin Kjole (ɔ: driver en skiden Haandtéring). Moth. — At hugge sin Næse i Stén for Nogen (ɔ: „tage sig Besværlighed paa for En;“ udsætte sig for Fare for Andres Skyld). 2, 27. — At hænge med Næsen (ɔ: „være forsagt“). V. S. O. — Græde med Næsen (ɔ: lade som man er bedrøvet, og dog

glæde sig i Hjærtet). A. S. Vedel. — Sove med Næsen (ↄ: „lade som man sover"). V. S. O. — At gaa, løbe, rende efter Næsen (ↄ: „gaa tankeløs, hen i Taaget"; udrette Noget galt). V. S. O. — At have Vinden lige i Næsen (ↄ: „lige imod sig"). V. S. O. — Det ligger [lige] for din Næse. Moth. — At tage Noget bort lige for Ens Næse, lige for Næsen af En (ↄ: „mod hans Villie, just som han selv vilde bruge det, eller da han mindst ventede det"). V. S. O. og Molb. S. 338. — At lukke Døren for Næsen af En. Molb. S. 338. — Det gaar min Næse forbi (ↄ: „det faar jeg Intet af"). Molb. S. 338. — Det er ikke for din Næse (ↄ: „det faar du Intet af"). V. S. O. — Gid din Næse var, hvor dine Tanker ere! V.S.O. (siges til den Vellystige). — Han kom ej, før alle Næser vare skifte (ↄ: skiftede, udskiftede), derfor fik han saa liden én. 2, 107. (Syv føjer til: „saa han kan slaa den i en Væg og staa og sove dertil"). — Din Næse er som Libanons Taarn," sagde En til en stornæset Pige. 2, 107. (jvf. Højs. 7, 4). — Han har ikke staaet bag Døren, da Næserne bleve udskiftede. K. 632. — Det er du for bleg om Næsen til (ↄ: „for ung eller for svag til at gjøre"). V. S. O. — Han har Næsen fuld (ↄ: er drukken, beskjænket. V. S. O. — Det tør jeg nok ikke byde min Næse til (ↄ: vove at paatage mig). V. S. O. — Han kommer ej saa let i Folkenæse (ↄ: „kommer sjælden ud iblandt Folk;" lever stille, for sig selv). V. S. O. — Han har Andet for sin Næse, end du (ↄ: „hans Omstændigheder ere bedre end dine"). V. S. O. — Du skal holde din Næse derfra (ↄ: „ikke blande dig deri eller befatte dig dermed"). V. S. O. — At gaa lige op i Næsen paa En (ↄ: „ubeskeden træde En alt for nær"). V. S. O. — Det er som Pudder i hans Næse. 2, 25. (det er ubehageligt, modbydeligt). — Det var Peber i hans Næse. Moth. — Han er mig som en Brand i Næsen (ↄ: „er mig modbydelig"). V. S. O. — Det staar ham i Næsen som Sennep. P. Plade. (ↄ: det er ham ubehageligt). — At spidse Næsen ell. sin Næse efter Noget (ↄ: vente Noget med Begjærlighed). Molb. S. 338. — Han er saa viis, som hans Næse er lang (ↄ: han er meget klog i sine egne Tanker); han véd, hvor en Humle har Æg. 2, 289. — At vende Næsen hjem eller hjemad (ↄ: „søge Hjemmet"). Molb. S. 338. — At være nær ved at tabe baade Næse og Mund over Noget (ↄ: blive meget overrasket af Forundring og Forbavselse). — At have en Hundenæse. V. S. O. (om den, som har en meget skarp Lugt). — Han har en god Næse (ↄ: han véd, hvor der vanker lækker Mad). Moth. — Lægge Ring i Næsen paa En. V. S. O. (ↄ: lægge Baand paa Ens Nysgjerrighed og Dumdristighed). — Det gjøres ej behov at kline

enhver Slyngel det paa Næsen. Moth. (om Noget, som fortjener at vides, men som man ikke vil gjøre almindelig bekjendt). — Han slaar Krøller paa Næsen ad det (ɔ: lader haant derom, agter det ringe). — Jeg skal sige ham det, der skal ryge i hans Næse (ɔ: som han ikke vil synes om at høre). Moth. — At faa, give En en Næse (ɔ: en Irettesættelse af en Foresat eller Overmand). V. S. O. — Han slap med en Næse (ɔ: „uden videre Straf"). V. S. O.

Den, som trykker Næsen, faar Blod af den; og støder to Næser sammen, kommer Kiv deraf. Ordsp. 30, 33.

Næse, se 749. 980. 1606. 2122. 3246. 3954. 5719. 6646. 7372. 7830. 8435. 9109. 9449.

7020. Nød gjør næsedjærv (ɔ: næsvis, paatrængende, uforskammet). P. L. 216. — Nød gjør næsvis. Gr. 2005. jvf. 7022 fg.

7021. Næsvis Kniv er altid først i Smørret. Moth. jvf. 1157. — Næsevis Kniv er altid først i Fadet.' („om den Ubeskedne, der ikke glemmer sig selv"). V. S. O.

Hvad kommer det dig ved, Pér Næsvis? O. Lade.

Nej, Næsvished og Fattigdom sig ej tilsammen rime. A. Bording.

næsvis, se 1412. 2197. 6808. 7453. 11, 557.

7022. Nød bryder Ret. P. L. 4 og 70. jvf. 7020.

7023. Nød bryder alle Love. 1, 314. jvf. 5704. — Nød bryder Budet. 1, 314. — Forfald og Trang bryder alle Love. Pouch.

7024. Trang og Nød bryder Tro og Ed. 1, 314.

7025. Nød bryder Jærn og Staal. 1, 314.

7026. Nød har ingen Lov uden ond. 1, 314. — Nød retter sig efter Menneskene og ej efter Loven. 1, 314.

7027. Nød kjender (ɔ: lærer) nøgen Kone at spinde. P. L. 645. (den Lade bliver flittig af Trang). — Nød kommer nøgen Kone til at spinde. Hr. Iver. — Nød tvinger (ell. drivet) nøgen Kvinde til at spinde. — Nød kjender fattig Kone at spinde. Nyerup.

7028. Nød kommer en gammel Kærling til at trave. Iris.

7029. Det er Nød at have Børn og ikke Brød. P. L. 750. — Det er Sorg og end halv større Nød: Fæ uden Fór (Foder) og Børn uden Brød. 1, 200. — Børn uden Brød, det er en stor Nød. jvf. 1, 33. — Jammer og Nød er hver Dags Brød. 1, 168.

7030. Nød lærer at bede. 1, 48.

7031. Nød lærer Kunster. 1, 315.

7032. Nød er haard at gaa paa. 1, 314.

7033. Nød er et surt Æble at bide i. 1, 314. — Nød er en haard Nød at bide. Moth.

7034. Det er ondt i Nød at trygle af Træl. Moth.

7035. Til hastig Nød skal hastigt Mod. 2, 199. (man bør have et let Sind, uden at være letsindig). — Nød giver Mod og Raad. („undertiden er man og da raadvild"). 1, 315.

7036. I Nød hjælper Raad, ej Graad. V. S. O. — Død hjælper af Nød.

7037. Jo større Nød, jo nærmere Gud. 1, 315. — Jo haardere Kors, jo nærmere Gud. Hr. Iver.

7038. Gud giver Villie, Nøden giver Tvang. 1, 315.

7039. En viis Mand nægter Nøden Intet. 1, 314.

7040. Hvor Nøden ej er, agtes Hjælp ej meget. 1, 315.

7041. Nød driver Hunden i Baand. 1, 314. — Nød tvinger Hund i Baand. F. F.

7042. Naar Nøden flytter ind, springer Kjærligheden ud af Vinduet.

7043. Nød gjør nep (o: næppe) Bekostning. 2, 199.

7044. Yderste Nød og Fare giver frimodig Tale. 1, 314.

7045. Er man i Havsnød, saa tager man en Tovende, selv om den er lidt beget. — Hvem griber ikke efter et Straa i Havsnød!

7046. Nød sætter Blusel til Side. 2, 199. — Trangen bør ej at skamme sig. 2, 199. — Nød kjender ikke Skam. V. S. O. — Nød taaler ej Skam. Moth. („det duer ikke at være bly, naar Nøden vil, at man skal tale").

7047. Nød gjør opfindsom. R. 186.

7048. Gud og Lægen kjendes i Nød. 2, 173.

7049. Andres Nød giver Lægen Brød. 1, 264.

7050. I Nød prøves Tro og Dyd. 1, 315.

7051. Nøden kan man ej fly, men overvinde. 1, 315.

7052. Hyrdens Nød er Faarenes Død. 2, 207. (om Øvrighed og Undersaatter).

7053. I Nødsfald den Næste er immer den Bedste.

7054. I Nødsfald kan og et Barn være Skriver. Moth.

7055. Nød har aldrig helligt. 2, 199.

7056. Nød oplader (1, 315: „aabner“) vel Pungen. 1, 199 og 334.

7057. Nød sætter Pris paa Varerne. 1, 315.

7058. Den er ikke stærk, som ej er fast i Nød.

7059. Nød tvinger Hovmod, og Trang gjør Ydmyghed. 1, 315.

7060. Jammer lær' græde, Hunger at æde. 2, 199.

Det kan bruges, være godt, nyttigt i en snever Vending (ɔ: i Nød, Trang, naar man ingen anden Tilflugt har). — At være i Nød for Penge (ɔ: fattes Penge). — Det har ingen Nød (ɔ: „der skal Intet blive af, det skal ikke ske“). V. S. O. — Han har sin Nød, sin haarde Nød med at følge de Andre; med at skaffe hende Alt, hvad hun forlanger m. m. (om en stor Vanskelighed). — Det var med Nød og næppe. — Det kan til Nød gaa an (ɔ: det er næppe nok). V. S. O. — Han har det, han til Nød kan leve af. — Knæk mig den Nød! (ɔ: „løs mig den Gaade; red mig ud af den Forlegenhed!).

Nød er Aarsag nok til en Gjerning. 1, 315. — Nød søger Brød, enten at tjene, tigge eller stjæle det. 1, 314. — Nød volder, at god Mand [undertiden] gjør Ondt. 1, 314. — Den er bedet nok, for hvilken (ɔ: hvem) man klager sin Nød. („thi da begjæres enten Raad eller Daad“). 1, 315. — Hvor Borgmester tapper Øl og Vin, og Raadmanden slagter Kvæg og Svin, men Bageren udvejer Brød: dér lider den Geméne (ɔ: Menigmand) Nød. 2, 295. — Én Nød gavner, den anden skader, [den] tredie dræber. 1, 208.

Herre! hvorfor staar du saa langt borte? hvorfor skjuler du dig i Nødens Tider? Ps. 10, 1. (jvf. 77, 3). — De Retfærdiges Frelse er fra Herren; Han er deres Styrke i Nødens Tid. Ps. 37, 39. (jvf. 25, 22). — Kald paa mig (Herren) paa

Nødens Dag; jeg vil udfri dig, og du skal prise mig. Ps. 50, 15. (jvf. 1 Mos. 35, 3; Ps. 20, 2; 59, 17; 60, 13 og 81, 8). — Herren friede mig af al Nød. Ps. 54, 19. (jvf. 91, 15; Ordsp. 11, 8).

Nød (Trang), se 450. 1464. 1604. 3722. 4004. 4016. 4186. 5626. 6086. 6515. 6743. 7553. 7596. 8482. 9775. 11,296 fg. 11,385. 11,574.

7061. Man maa (ɔ: kan) lede Oxen til Vandet, man kan ej nøde hannem (ham) til at drikke. P. L. 110. jvf. 1327. — Man kan nøde Hesten til Vands, men ej til at drikke. 1, 488. (Gr. 2011: „et Faar"). — Den Hest drikker ikke vel, [som] man skal nøde til Vands. V. S. O. (ogsaa: „til Kilde").

7062. Den haver svárt (ɔ: svært) Løb, der nødes til at løbe. P. L. 615. (ɔ: tvungent Arbejde falder tungt. „Naar Aand og Hjærte skal tvinges, er Løbet svarest").

7063. Man driver gjærne den Vægge, der gaa vil. P. L. 847. (1, 487: „gange"). — Væggen maa did, hvort (ɔ: hvorhen) Nødden driver. 1, 497. (om Øvrighedens Tvang). jvf. 1006. 10,272. 11,662. — Den ny Vægge driver den gamle. 2, 201. — Vorherre driver paa de Vægger (= Kiler), der gaa bedst. — Den ene Vægge driver den anden. 1, 101. — Man skal slaa paa de Vægger, som vil gaa.

7064. Den Hund, man skal nøde til Skovs, beder (ɔ: opjager, fanger) ikke mange Dyr. Moth. jvf. 11,663. 4441. 5317. — De Hunde, som skulle nødes til Skoven, bede ej mange Dyr. 1, 488. — Man tager ikke mange Harer med de Hunde, man skal drive (ogsaa: „slæbe") til Skovs. Gr. 387.

7065. Man kan vel tvinge En til at gjøre Noget, men ikke (til) at gjøre det gjærne. 1, 488.

7066. Man kan nøde (tvinge) En til at blunde (her = lade som han sover), men ej til at sove. 1, 488. Moth. — „I kan prygle mig snart i Seng, men sént i Søvn," sagde Drengen, da Moderen bankede ham til at lægge sig. F. S. Birch.

7067. Hugg kan man nøde Folk paa.

7068. [Det er] en god Tvang (1, 315: „Ven"), som nøder os til Godt. 2, 199.

7069. Det er Synd at nøde Godt i Ondt. V. S. O. (siges om den Snerpede, som endelig vil nødes). — Man skal ikke

nøde Godt i Ondt. K. 1183. — Hvad skal det Gode i det Onde?

7070. Den skal helst Ret gjemme, der skal tvinge Andre til at gjøre Ret. 1, 65.

7071. Man har Lidt at give bort, Intet at nøde bort. — Jeg har Noget at give, men Intet at nøde bort. Moth. V.S.O.

7072. Tvungen Tjeneste varer ej længe. 1, 440.

7073. Tvungen Tjeneste, daarlig Tjeneste. F. F.

7074. Tvunget Kvad gjør sjælden glad. V. S. O.

7075. Tvungen Kjærlighed og revet Rødt er Intet værd. 2, 148. — Tvungen Kjærlighed, fremmede Lader og selvgjort Farve have ingen Bestand (ɔ: Varighed). 1, 44.

7076. Tvang til Tro er Snak i Taaget, Hjærtet værger sig med Fynd; Tvang til Skrømt, som Pave-Aagét, det er Tvang til Løgn og Synd. Gr.

7077. Hvo der er forspændt, maa frem. 1, 314.

7078. Nødvendighed er en bitter Urt (ɔ: Tvang er forhadt). V. S. O.

7079. Du nøder mig til at sige det, jeg nødig vilde. Moth.

At nøde Maden i sig (ɔ: tvinge sig til at nyde Noget). — At nøde gammel Hest til at gaa i Spring (ɔ: „tvinge En til at gjøre, hvad han ej formaar"). Moth. — Nøde sig paa (ɔ: komme ubuden); nøde sig ind paa En. V. S. O. — At faa En paa Slæbetovet (ɔ: faa ham til at déltage i Noget ved moralsk Tvang, ved stærke Overtalelser). — Han lod sig tage paa Slæbetov af den Anden. — Sætte en Klemme paa En.. V. S. O. — Han har faaet en Klemme paa sin Hale (ɔ: „er kommen i Tvang"). Molb. S. 318. — Han faar deran (ɔ: han maa til det, han nødes til at gjøre det), enten han tripper eller traver, piber eller sjunger. 2, 199. — Jeg skal pille det ud af dine Neglerødder (ɔ: „jeg vil ved Tvangsmidler vidè at bringe det frem"). V. S. O.

Loven tvinger Ingen til at gjøre Godt, men forhindrer kun at gjøre Ondt.

Han nødte dem meget (ɔ: anvendte kjærlig Overtalelse). 1 Mos. 19, 3. (jvf. 33, 11; Luk. 24, 29). — Som en aaben Stad uden Múr, saa (ɔ: saaledes) er en Mand, som ikke kan tvinge sin Aand (Lindberg: „sin Heftighed"). Ordsp. 25, 28). — Dersom Nogen

nøder dig til at gaa én Mil, gaa to med ham! Matth. 5, 41. — Herren sagde til Tjenerne: gaa ud paa Vejene og ved Gærderne, og nød dem at gaa ind, for at mit Hus kan blive fuldt. Luk. 14, 23.

nøde (tvinge, Tvang), se 1464. 2437. 3060. 4111. 6093. 7882. 8342. 11,253. 11,617. 11,655. 11,982.

7080. Hvem der sidder godt, skal nødig rejse sig. Gr. 2014.

7081. Han gjør og, der nødig gjør: Ét er, han vil; et Andet, han skal. 2, 199. jvf. 1237.

7082. Man gjør tit baade Ondt og Godt nødig.

7083. Den kommer nødig i Arm, der var ikke i Barm (ɔ: der var ikke først i Hjærtet). 2, 148. (om tvungne Giftermaal). jvf. 487.

7084. Det, som er let, gjøres vanskeligt, naar det gjøres nødig. 1, 488.

Han har, hvad han har nødig til Husbehov. Moth. (om den, som ikke har Meget at leve af). — Det er saa nødigt (ɔ: uundværligt, nødvendigt), som Salt til Mad. Moth. — Det har du ikke nødig at bekymre dig om (ɔ: det kommer dig ikke ved). V. S. O. — Han vil nødig til det (ɔ: ikke gjærne have med Sagen at bestille). V. S. O.

nødig (ugjærne), se 1237. 2876. 4534. 7079. 8924. 10,013.

Nødværge, se Værge.

7085. Det er ondt at tage Klæder (Pouch: „Klæderne“) fra den Nøgne (ɔ: „hvor Intet er, kan man Intet faa“). V. S. O. jvf. 4391. 4886. 7012. — Ti Røvere kunne ej drage én Nøgen af Klæderne. 1, 495. — Møder du nogen Nøgen, da tag ikke Klæderne fra ham! H. Thomesen.

7086. „Det har ikke Noget (ell. „ingen Ting“) paa sig,“ sagde Pigen, hun fødte et nøgent Barn. Sv. Gr. (sællandsk).

7087. Man maa lige saa gjærne ligge nøgen, som Intet have paa sig (ɔ: „den ene Ulykke er som den anden“). V. S. O. — [Det er lige saa godt], at ligge nøgen, som Intet [at] have paa sig. 1, 211.

7088. Sult lærer nøgen Kone at spinde (ɔ: „Trang gjør flittig"). V. S. O. jvf. 7027.

Han er saa nøgen som en Aal; som en Lús; saa nøgen, som han kom af Moders Liv (ɔ: „han er rént uden Klæder paa Kroppen"). Moth. — Han er saa nøgen, at man kan sigte Mél igjennem ham. J. Junge. (om den, som er usselt, pjaltet klædt). — En nøgen Stakkel; et nøgent (ɔ: klippet) Faar; de nøgne (ɔ: afløvede, bladløse) Træer. — At sætte nøgen Mand paa Skildvagt (ɔ: „vælge sine Folk slet"; „betro En Noget, som han ej kan udrette"). Moth. — Det er den nøgne Sandhed (ɔ: den ukunstlede, utvetydige Sandheds Tale).

Nøgen kom jeg af min Moders Liv, og nøgen vender jeg did tilbage. Jobs B. 1, 21. (jvf. Præd. 5, 14).

nøgen, se 5267. 8369. 10, 303 fg.

7089. Nøglen hænger ej altid ved en Kones Laar (ɔ: „strænge Herrer regére kun kort"). Moth. — Nøglerne ere aldrig fra hendes Laar (ɔ: „hun har et Øje overalt"). V. S. O.

7090. Det er ondt at vare den Laas, som hver Mand har Nøgel til. V. S. O. — Det er ondt at forvare [det], hvortil Hver haver Nøgel. 1, 210. — Ondt er at være det Skrin, som hver Mand har Nøglen til. Moth. — Det er vanskeligt at vogte det Hus, Alle have Nøgle til.

7091. Hvad gavner det, at have Kister fulde, naar Fanden har Nøglen? — „Han har Penge nok i Kisten, men Fanden har Nøglen til den," sagde Manden om den Gjerrige.

7092. „Dér ligger Nøglerne," sagde Aagerup Degn, han var den Sidste, som gik ud af Kirken, og saa', at de Andre gik, fordi Prædikenen blev for lang. F. F.

7093. Den Nøgle, som stedse bruges, er altid blank. (om stadig Arbejdsomhed og Flid). — Den Nøgle, som tit bruges, ruster ikke. jvf. 1048.

7094. Hustruen er Husets Nøgel (Nøgle). Syvs Tillæg.

Hun bærer Nøglerne (ɔ: er i en Kones Sted, styrer Huset). V. S. O. — At sætte Nøglen i Døren (ɔ: gjøre Opbud, spille Fallit). 2, 99. — At kaste Nøglen paa Graven (ɔ: „at gaa fra Arv og Gjæld"). 2, 100 og V. S. O. — Den Fæstning er Nøglen til hele Landet. — Sende En Stadens, Fæstningens Nøgler (ɔ: „overgive Stedet til ham"). V. S. O. — Nøglen til en

Hemmelighed (ɔ: hvad der tjener til at bringe Lys i en noget dunkel Sag). V. S. O. — Hun har haft Nøglen til Rendestenen, og vil nu være Frue paa Stuen. („siges spotvis om den, som uværdig og uventet er kommen til Ære og Højhed"). V. S. O. — Han fik tidlig Nøglen (ɔ: „blev Kammerherre i en yngre Alder"). V. S. O. — Der er et Nøgle (Garnnøgle) under ham. Moth. („om den, der ikke kan sidde stille paa en Stol"). — At vinde op paa det store Nøgle med En (ɔ: „udsætte, men skærpe Straffen"). V. S. O. — Han løber om som et galt Nøgle (ɔ: „er i stadig Bevægelse"). V. S. O.

Jeg [Herren] har Helvedes og Dødens Nøgler. Aab. 1, 18. (jvf. 3, 7; Jobs B. 12, 14).

Nøgle, se 1689. 2916. 3272. 3307. 4065.

nøjsom, se nok, nøjes.

7095. Man finder Nok, som ville pudse Lampen, men Faa som ville komme Olie i den. Molb. 4398.

7096. Naar Olien brister (ɔ: mangler, fattes), slukkes Lampen. 1, 129. — Der vil Olie til Lampen, om den skal brænde (ɔ: „ethvert Foretagende maa fremmes ved Opmuntring" og Understøttelse. Efter Moth: „naar man ønsker at have Godt af Nogen, maa man søge at vinde ham for sig").

7097. Man skal ikke kaste (ogsaa: gyde eller øse) Olie i Ilden (ɔ: „gjøre Ondt værre; ophidse de Forbitrede", og derved f. Ex. fremkalde Oprør). — Gyde Olie i Ens Saar (ɔ: lindre hans Smerte, trøste og husvale ham). jvf. Luk. 10, 34.

7098. Salàt skal salves med Olie. 1, 213. (om Smiger og andre Lokkemidler).

Han har Olie i Munden. Moth. (om Hykleren).

Gud, din Gud, har salvet dig (ɔ: den himmelske Konge, Messias, Kristus) med Glædens Olie fremfor dine Medbrødre. Ps. 45, 8. — Jeg [Herren] har fundet David, min Tjener; jeg har salvet ham med min hellige Olie. Ps. 89, 21.

7099. „Om igjen! har Fanden skabt," sagde Soldaten. F. F.

7100. Den er om sig, der bestandig er sig om Noget. V. S. O.

7101. Hvem der er om sig, han faar Noget. Gr. 2021. (om den Stræbsomme). — Han er om sig som en Bi. F. F.

7102. Der er Intet saa vist, at der jo er et „Om" derved. Moth. — Det Meste i Verden er der et „Om" ved. Gr. 2022.

Han er altid om Kongen (ɔ: i hans Selskab). — Der er Noget om (ɔ: „det forholder sig saaledes; eller: det er rimeligt"). V. S. O. — Der er Intet om. V. S. O. — Om og om (ɔ: „frem og tilbage"). V. S. O. — Der er intet „Om" i (ɔ: der er Intet i Vejen; Sagen er klar). V. S. O. — At sy, vaske om Børn (ɔ: for dem, til deres Fornødenhed). — At være længe om Noget. — Hele Aaret om. — At være Flere om Noget.

7103. Sig mig, hvem du omgaas, og jeg vil (ell. skal) sige dig, hvem du er. J. H. Smidth. jvf. 688. 11,395. 6726. 8479 fg. 7480. — Sig, hvem han omgaas; derefter kan man dømme ham. K. 142. — Enhver kjendes af den, han omgaas med. 1, 409.

7104. Man nemmer, som man er hos; som man omgaas med. 2, 201. — Hver nymmer thelig (ɔ: saadant), som han omgaas med. P. L. 867. — Hver nemmer bedst, hvad han omgaas med. V. S. O. — Noget hænger der altid paa (ell. ved) fra dem, man omgaas med. jvf. 7197.

7105. Man kan saaledes omgaas med Fæ, at man selv bliver til Fæ. J. H. Smidth.

7106. Omgængelse i Ungdommen gjør Broderskab (1, 475: „Venskab") i Alderdommen. 1, 320.

7107. Omgaas med dem, af hvis Selskab du bliver bedre! 1, 319.

7108. En god Omgang er Meget værd. F. F.

7109. Omgaas med Gode og hold dig vel hos Onde! 1, 409.

7110. Det er ej Kunst at omgaas med Gode, men med Onde, og ej blive ond. 1, 409. — Man kan ej omgaas med Alle paa én Maade. Moth.

7111. Høj Omgængelse er farlig. 1, 319. jvf. 9644. — Højt Selskab [er] utrygt. („thi hvad skal Lérpotte og Kobbergryde sammen?"). 1, 319.

7112. I Omgængelse skal man vige den Større, lide den Ringere og holde sig til sin Lige. 1, 320.

7113. Omgaas din Ven, som kunde han blive din Fjende, og din Fjende, som kunde han blive din Ven! M. M.

7114. Omgaas din Fjende med Klogskab og din Ven med Forstand! M. M.

7115. Det er med nogle Mennesker, som med Elefanter og Løver: man vil gjærne have sét dem, men man ønsker ingen videre Omgang med dem.

Han maa omgaas som et raaddent Æg (o: med Varsomhed, fordi han er meget pirrelig). F. F. — Han omgaas med Rænker. (jvf. 2 Kor. 4, 2).

Man lærer Mere af en Times Omgængelse, end (af) en hél Dags Studéring. 1, 319. — Vær varsom i (med) at vælge din Omgang! — Omgængelse med Én er ingen, med Tó er Nok, med Flere for Meget. 2, 201.

Den, som omgaas med Vise, bliver viis. Ordsp. 13, 20. — Lader Eder ikke forføre! slet Omgang fordærver gode Sæder. 1 Kor. 15, 33. — Sér til, at I omgaas varlig, ikke som Uvise, men som Vise. Ef. 5, 15. (jvf. 2 Thess. 3, 6). — Ligesom I have antaget den Herre Kristus Jesus, saa omgaas i Ham! Kol. 2, 6. — Omgaas med Frygt i Eders Udlændigheds Tid! 1 Pet. 1, 17.

omgaas, Omgang, se 1782. 5099. 6492. 10, 873.

7116. Stor Omhu har tit stor Løn. 1, 320.

7117. Omsorg er ikke Sorg.

7118. Man skal sørge, men lægge det Største paa Gud; Han er stærk at bære, viis at vende den (det). 1, 320. jvf. 3274.

7119. Vi sørge saa meget for det, som ej er vort, at vi glemme vort. 1, 321.

7120. Det maa de sørge for, som leve igjen. Moth.

7121. Man skal og sørge for den Dag, man ikke lever. 2, 202. (tænke paa og gjøre Noget for sine Efterlevende).

7122. Ingen sørge for Vuggen, før Barnet bliver (1, 445: „er") født. 1, 321. jvf. 3519. 1166. 8443.

7123. **For megen Omhyggelighed, for tidlig gammel.** 1, 321.

7124. **Der er dem, som sørge baade for det, de har, og for det, de ikke har.** Moth.

Alle Stavre gaa igjennem hans Hoved (ɔ: „det er ham, der skal sørge for Alting"). Moth. — Han skjøtter (ɔ: har Omsorg for, passer) sit Øl og sine Viser. („fordum brugtes meget Viser i Ølsmaal" eller ved Drikkegilder). 2, 202. — At bekymre sig om Nyrnberg, hvor man ej har en Stén udi. 1, 321. — Det maa en Anden sørge for. 2, 245. — Han lader Fiolen sørge (ɔ: han er ligegyldig og sorgløs med Hensyn til det Jordiske).

Sorg (ɔ: Omsorg) og Frygt er god i alt Forehavende. („dog til Maade"). 1, 125.

Der er Omsorg hos den Højeste for de Retfærdige. Visd. 5, 16. — Sørg for Sundheden, før du bliver svag. Sir. 18, 21. — Dersom Nogen ikke har Omsorg for sine Egne og især for sine Husfolk, da fornægter han Troen og er værre end en Vantro. 1 Tim. 5, 8. — Kaster al Eders Sorg paa Gud; thi Han har Omsorg for Eder. 1 Pet. 5, 7. (jvf. Ps. 37, 5 og 55, 23).

Omhu, Omsorg, se 3200. 3274. 3462. 3639 fg. 5786. 10,954.

Omskiftelse, se Forandring.

omsonst, se forgjæves.

7125. **En sand Omvendelse er aldrig for sildig, men en sildig Omvendelse er sjælden sand.** jvf. 218. — Silde Bod [er] sjælden god; dog er det bedre, silde at omvende sig, end aldrig. 1, 19. — Sildig Bod gjør sjælden god.

7126. **Han lever ilde, som ej bedrer sig.** 2, 15.

7127. **Omvend dig en Dag før Døden** (ɔ: „hver Dag, thi du kan dø i Morgen"). 1, 20.

Han bedrer sig som Ulven og Ræven. 2, 15. — Han har faaet Omvendelse, er krøben i et andet Skind. 2, 81.

Den Ugudelige forlade sin Vej og den Uretfærdige sine Tanker, og omvende sig til Herren, saa vil Han forbarme sig over ham. Es. 55, 7. — „Dersom du vil omvende dig, Israel!" siger Herren, „da maa du omvende dig til Mig." Jer.

4, 1. (jvf. 15, 19). — „Vender om til Mig," siger Herren, Hærskarernes Gud, „saa vil Jeg vende om til Eder." Zak. 1, 3. (jvf. Tob. 13, 7). — Tøv ikke med at vende om til Herren, og opsæt det ikke fra Dag til Dag! Sir. 5, 8. (jvf. 17, 25 og 18, 23). — Véd du ikke, at Guds Godhed leder dig til Omvendelse? Rom. 2, 4. — Dersom Nogen iblandt Eder farer vild fra Sandheden, og Nogen omvender ham, da maa han vide, at den, som omvender en Synder fra hans Vejs Vildfarelse, han frelser en Sjæl fra Døden og skjuler Synders Mangfoldighed. Jak. 5, 19. 20.

7128. Onde Mænd Aaringe[r] spilde, fordi (ɔ: derfor) kommer Avlen silde. P. L. 28. (om dem, som Overtroen i gamle Dage tilskrev Evnen til at lade Sæden forsættes i dens Væxt, hvoraf Følgen blev en sildig Høst).

7129. Onde Urter skal man oprykke. P. L. 456. — Onde Urter skal med Rod oprykkes. Gr. 2029.

7130. Onde Urter voxe mest. P. L. 799. jvf. 10,851. — Onde Urter voxe snarest og forgaa senest. 1, 322. — Ondt Krudt (ɔ: Urt) forgaar ikke. 1, 322. (det, som ikke duer, trives gjærne bedst).

7131 a. Onder (ond) Foged er ej god, førend halve (halv) værre kommer. P. L. 1089. jvf. 3141. — Der kommer en værre Foged, og gjør den forrige god. 1, 322. — Ond Foged bliver ej god, før man faar en værre. — Ondt bliver ikke godt førend halve værre kommer. 1, 322. jvf. 7204.

7131 b. Den er ond, som Ingen gjør Godt uden sig selv. Pouch.

7132. Det er en ond (ɔ: slet, daarlig) Kniv, (som) ej kan bide paa en Pung. P. L. 202. — Det er en daarlig Kniv, som ikke kan skære Hul paa en Skindpung (ɔ: det er en daarlig Kjærlighed, som gnier paa Skillingen, og ej kan lukke op for Pungen).

7133. Det er et ondt Øg, (som) ej taaler en Kørmisse- (ɔ: Kirkemesse-, Kirkefest-) Rejse. P. L. 1186. (Der holdtes aarlig en Fest paa den Dag, da Kirken var bleven indviet, og da var der tillige Marked).

7134. Ondt skal man rædes (ell. ræddes ɔ: frygte for, fly), og Godt er ej for meget (ɔ: godt er, hvad der ej er for meget, eller: hvad der ikke er alt for stort og herligt, er just godt nok). P. L. 595.

7135. Ondt er øffred (ɔ: meget, overflødigt), og Godt er ej for meget. P. L. 1032. — Ondt er øvred (ell. øvret), og Godt er aldrig for meget. 1, 163 og 325. (der er altid mér end Nok af Ondt, og aldrig for meget af det Gode).

7136. Ildt (ɔ: ondt) skal imod Ildt, og Bagstak (ɔ: Bagdelen af en Kappe eller Kjole) mod Søndenvejr. P. L. 1072. (ɔ: med Ondt skal man Ondt fordrive). jvf. 3405. 7175.

7137. Ingen (er) saa ond, at der jo findes en argere. 1, 322. — Ingen er saa arg (ɔ: ond), at han finder jo en værre. 1, 385. — Ingen saa ond, at jo argere findes.

7138. Ingen er saa arg (ɔ: ond), at han vil vide af, han er det. Moth.

7139. Er han ond, der giver ondt Raad, da er han værre, som gjør (ɔ: følger) det. 1, 340.

7140. En er ikke ond, for (ɔ: fordi) en Anden er god. 2, 204.

7141. Ondt Barn gjør Faderen from. 1, 322.

7142. Onde Børn skal man ilde vugge. 1, 326. (om fornøden Tugt og Revselse). — Ondt Barn skal ilde vugges. M. M.

7143. Ond Søn er Faderens Skam, ligesom god Søn er hans Ære. 1, 33.

7144. Onde Tunger, onde Øren, — de ene saa gode som de andre (ell. den Ene saa god som den Anden). 1, 29. — Ond Mund taler om Ingen Godt. 1, 29.

7145. Det er en ond Mand, som bærer Faaret paa Hovedet og Ræven i Hjærtet. Iris. (om Hykleren).

7146. Naar den Onde vil synes god, da er han værst af Alle. 1, 249. — Ondt er ej værre, end naar man stiller sig (ɔ: lader som man er) from. 1, 249.

7147. En ond Mand kan fordærve et Land. 1, 324.

7148. Ild (ɔ: slem) er ond Mand (ɔ: Ægtemand); værre er ingen. H. Thomesen.

7149. Ond Hyrde fordærver Hjorden. Moth. (om en uværdig Præst).

7150. Onde Fluer fordærve god Salve. 1, 384.

7151. Ondt Æg, ond Unge, og ondt Barn kvæder fúl (ɔ: styg) Vise. Moth og V. S. O.

7152. Onde Førere (ɔ: Budbærere) gjøre (give) den onde Fred. 1, 53. (1, 229: „ond Fred“ ɔ: Sladder volder Splid iblandt Folk). — Onde Førere gjøre (ɔ: give) onde Raad. — Onde Raadgivere gjøre kranke (ɔ: ringe, daarlig, svag) Fred.

7153. Naar en ond Mand er som en Djævel, da er en ond Kvinde som et (hélt) Helvède. M. M.

7154. Var der ingen Vind og ond Kone, saa var og intet ondt Vejr og ingen ond Dag. 1, 240.

7155. Den, som er sig selv ond, hvem skulde han være god? jvf. Sir. 14, 5.

7156. Der er Onde og Godt (ogsaa: Ondt og Godt) allevegne. Moth.

7157. Ond (ɔ: slet, daarlig) Gjerning faar en ond (ɔ: uheldig) Ende. Molb.

7158. Ond Sag, ond Stank (ɔ: som Aarsagen, saa Virkningen). 1, 4.

7159. Ond Gjerning, ond Frugt. 1, 494.

7160. En ond Mund vidner om et ondt Sind. 1, 29.

7161. Den er ond, der ej staar til Bedring. 1, 325.

7162. For én ond Mands Skyld maa tit mange Fromme lide. 1, 324.

7163. Ond Sæd har dyb Rod.

7164. Onde (ɔ: slette, daarlige) Vare[r] gjøre slet Marked. 1, 226. — Onde Varer behøve en god Forspreker (ɔ: Talsmand). 1, 227.

7165. Gode Ord sælge onde Varer. 1, 227.

7166. Man finder og onde Varer i en god Krambod. 1, 251. — I god Kram findes og onde Varer. 1, 324.

7167. Den, som haver en ond Kniv, skal skære i Ledet og ikke i Benet. A. S. Vedel.

7168. [Det er] ond Uld, som ej vil lade sig farve. 1, 325.

7169. De Ondes Lykke er kun Ulykke. 1, 289. — Ond volder sig ond Skæbne. 2, 234.

7170. Fromhed mod de Onde er Ondskab mod de Fromme. M. M.

7171. Ondt Kar brydes ikke. 1, 322. (ɔ: det Onde bliver man ikke saa let af med).

7172. „Du skal“ er et ondt Krudt (ɔ: det er slemt at være tvungen). V. S. O.

7173. Det er ondt (ɔ: daarligt) Jærn, som er intet Staal udi (eller: som der ikke er Staal i). 1, 162. (ɔ: „det düer ikke, som ej kan blive bedre.“ Molb. 2621).

7174. Man maa tage det Onde med det Gode. Gr. 2040.

7175. Med Ondt skal man Ondt fordrive, om Godt skal nogen Tid blive. 1, 324 og 490. jvf. 3405. 7136. — Der skal Ondt til at fordrive Ondt. K. 1428. — Der skal Ondt til Ondt, om Godt skal blive. 2, 293.

7176. Der maa være meget Ondt i Gryden, førend Laaget springer selv af. 1, 324.

7177. Hvor der er Ondt inde, kommer der ikke meget Godt ud (ɔ: „Tænkemaaden røber sig i Handlemaaden“). V. S. O.

7178. De dø ikke Alle, som Ondt lide. 1, 291.

7179. Ondt vil have Raad og ej Graad (ɔ: „naar Verden gaar En imod, nytter ej Sorg, men Bod og Bedring“). Moth.

7180. Ondt (ell.: det Onde) er snart gjort, men sént bodet (egl. bødet ɔ: gjort godt igjen). 1, 324. — Det Onde lader sig let gjøre. 1, 324.

7181. Ondt er bedre ladt, end gjort. Moth.

7182. Ondt bliver sjælden ulønnet. 1, 324.

7183. Den faar Ondt, som Ondt forskyldte. 1, 323.

7184. Ondt øder sig selv. 1, 324.

7185. Der er Ondt blandt Godt. 1, 324.

7186. Ondt er paa alle Markeder fal (ell. til fals). 1, 228.

7187. Ingen giver Ondt for Ondt, uden han er selv ond. 1, 270.

7188. Hvo som overvinder Ondt med Ondt, overvinder ikke, men overvindes; er værre end den Anden. 1, 270. — Gak stille frem og overvind det Onde med det Gode! det er en Kunst, som Faa forstaa; gid Alle den forstode!

7189. Ondt gjør kun Ondt værre. Sv. Gr.

7190. Ondt føder Ondt. 1, 322. — Ondt Træ, ond Frugt. 1, 322.

7191. To Ting lærer at gjøre Ondt: Fattigdom og Gjerrighed; da er Fattigdom tyngste (tungeste) Byrde. 2, 75.

7192. Man faar aldrig godt af det, som ondt er. 1, 145.

7193. Oprør ej det Onde, som ligger vel! 1, 323.

7194. Hvo som gjør Ondt og haaber Godt, han bedrager sig selv. 1, 172. — Man skal ikke gjøre Ondt, for at det Gode kan ske. 1, 323. (jvf. Rom. 3, 8).

7195. Vil du gjøre Ondt, saa søg et Sted, hvor Gud ikke sér dig.

7196. Den er ilde troendes, som Ondt jætter (ɔ: forjætter, lover). 1, 456.

7197. Det Onde lodder (ɔ: hænger) gjærne ved. 1, 410. (om Følgen af slet Selskab). jvf. 7104.

7198. Det Onde har Ærende allevegne.

7199. Det Onde faar altid Tilfælde. („hvo Ondt vil gjøre, faar vel Lejlighed"). 1, 254.

7200. Hvo der slipper Godt og tager ved Ondt, skal ej vredes, om ham times Ondt. 1, 388.

7201. Man skal gjøre et Skarn Godt, for ikke at have Ondt af ham. jvf. 8813.

7202. Det er bedst at stille (ɔ: standse, dæmpe) det Onde, før det bliver halve værre. 1, 40.

7203. Den, der vinker med Øjet, har Ondt i Sinde.

7204. Aldrig er Noget saa ondt, det kunde endda være værre: K. 1382. jvf. 7131 a.

7205. Der er aldrig noget saa ondt, det er jo godt for Noget. — Aldrig saa ondt, det er jo til noget Godt. 1, 324.

jvf. 3181. — Intet er saa ondt, at jo noget Godt deraf kan flyde. L. Holberg.

7206. Intet er saa godt, der jo er ondt hos, og Intet saa ondt, der jo er godt hos. Moth.

7207. Det Onde skal nok spørges.

7208. Hvad Ondt der skér i vore egne Huse, det erfare vi undertiden selv allersidst.

7209. Af Ondt kommer Værre. — Han gjør Ondt halve værre. 2, 203. — Ondt gjør kun Ondt værre. K. 1429.

7210. Lider du Ondt, men (ɔ: mens) du er ung, det gavner, naar du er (ell. bliver) gammel og tung. 1, 11. — Hvo intet Ondt vil lide, naar han er lille og ung, han intet Godt kan bide (ɔ: bie, vente), naar han bliver gammel og tung. Molb. 2614.

7211. Ondt føles ej, naar det ej agtes. Moth.

7212. Lad det Onde tages fra dig, saa vil Gud give dig det Gode; men vil du beholde det Onde hos dig, faar du af Gud alt Ondt til det Onde. P. Plade.

7213. Man skal skille sig af med det, man har Ondt af. 2, 203.

7214. Der bliver tit Ondt af Godt: Djævle af Engle, Horer af Jomfruer, sød Eddike af súr Vin. 1, 325.

7215. Hvem der har døjet Ondt, skjønner bedst paa det Gode. — Man skjønner ikke ret paa det Gode, før man har lidt Ondt.

7216. [Det er] ondt at drage fastende af By, æreløs fra Tinge og ugudelig fra Kirken. 2, 204.

7217. [Det er] ondt at tjene Satan og endda lide Ondt til. 2, 123. (om den Vellystige).

7218. Det er ej ondt, at lide Ondt; ej at kunne lide Ondt, er ondt. 1, 423.

7219. Han gjør Ondt nok, som gjør intet Godt. 1, 159.

7220. Det er værst for dem selv, som Ondt gjør. 2, 164.

7221. Det Onde, som ej skader, og det Onde, som ej gavner, er snart ét. 2, 204.

7222. Tag bort det Onde, saa bliver Kroppen sund! Moth.

7223. Ondskab ender paa sig selv (ɔ: „onde Handlinger straffe sig selv“). V. S. O.

Man bruger undertiden fem Fingers Urt til de Onde. Syvs Tillæg. — Han er en ond Mønt. Moth. (om et meget slet Menneske). — Han er saa ond (ɔ: vred) som en Fjesing (en Fisk med skarpe Pigge). V. S. O. (siges paa Læsø). — Her er ond Tov (= To ɔ: Uld eller Hør) paa Rok ell. Rokke. 1, 101 og 323. (Mistanke, hemmelige Anslag; Fare i Vente). — Der er Ondt i Gryden. Moth. (om en forestaaende Ulykke, som man frygter for). — At lægge Alting ud til det Onde (ɔ: optage det i den værste Mening); men: det blev regnet, lagt mig til Onde (ɔ: blev lagt mig til Last, regnet mig som Brøde). V. S. O. — Der er ellers intet Ondt i ham (ɔ: han er godmodig, velvillig). — Han er saa ond (ell. arrig) som Peber og stødt Glas. K. 499. — Han sér saa ondt, som en Rotte i en súr. Ost. K. 500. — Lad den Syge have Ondt! (ɔ: „den, som ikke kan have det bedre“). 1, 324. — [Han er] ond, siden han randt af Roden, fra Barns Bén. 2, 203. — [Han, det er] et fornødent (nødvendigt) Onde. — Han er vant til Ondt som Holger Vinds Buxer. Nyerups Fortale til nogle af Syvs Ordsp. S. 69. (Rigsraad Holger Vind ménte nok selv at kunne bære en Sum Penge, som Skyldneren lovede at sende ham; thi han troede ikke denne, og „hans Buxer vare vante til Ondt“). — At give Ondt af sig (ɔ: knurre, skjænde saa smaat). V. S. O. — Der er Ondt i Gærde (egl. = en Gjerning ɔ: man har noget Ondt for). 1, 323. (især om det, som hemmelig forberedes).

Onde Folk gjøre undertiden [saa kaldte] gode Gjerninger. 1, 325. — Ingen er saa aldeles ond, at han jo har sin gode Side. V. S. O. — Ondt er førend det Gode. 1, 324. — Hvo som kan og bør hindre det Onde, og ej gjør det, [han] er skyldig deri. Syvs Tillæg. — Det Onde er Straf for Synden. 1, 163. — Ingen kan vare (ɔ: vogte) sig for det Onde, uden man kjender det. 1, 323. — Hvor noget Ondt du kjender, dér kald du det kun ondt! — Er dit Øje ondt, saa er Alting mørkt. (jvf. Matth. 6, 23). — Onde Mennesker redde (frelse) og tit et Skib, som vil forgaa. 2, 192. — Ondt varer nok ved. 2, 203. — Sig aldrig noget Ondt om et Menneske, uden du véd det for vist, og véd du det, saa spørg først dig selv, hvorfor du sigér det!

Menneskets Hjærtes Tanke er ond fra hans Ungdom. 1 Mos. 8, 21. (jvf. Sir. 17, 16). — Herre, Du er ikke en Gud, som har Behag i Ugudelighed; den Onde kan ikke bo hos dig. Ps. 5, 5.

— Herrens Ansigt er mod dem, som gjøre Ondt, til at udslette deres Minde af Jorden. Ps. 34, 17. (jvf. 1 Pet. 3, 12). — I, som elske Herren, hader det Onde! Ps. 97, 10. (jvf. Ordsp. 8, 13). — Kloge Raad skal bevare dig fra Ondskabs Vej, fra dem, som glæde sig ved at gjøre Ondt og fryde sig i Ondskabs Forvendthed. Ordsp. 2, 11—14. — Ved Herrens Frygt viger man fra det Onde. Ordsp. 16, 6. (jvf. 1 Pet. 3, 11). — Hav ikke Lyst til at være hos onde Mennesker! Ordsp. 24, 1. — Ond Mands Fald er Snare; men den Retfærdige kan fryde og glæde sig. Ordsp. 29, 6. — Vé dem, som sige om det Onde, at det er godt, og om det Gode, at det er ondt! Es. 5, 20. — Optænker ikke Ondt imod en Broder i Eders Hjærte! Zak. 7, 10. (jvf. Visd. 1, 4). — Gjør ikke Ondt, saa skal Ondt ikke komme over dig. Sir. 7, 1. — [Gud] fri os fra det Onde! Matth. 6, 13. (jvf. Luk. 11, 4). — Lad dig ikke overvinde af det Onde, men overvind det Onde med det Gode! Rom. 12, 21. — Sky'r det Onde under alle Skikkelser! 1 Thess. 5, 22. (jvf. Rom. 12, 9). — Sér til, at Ingen betaler Nogen Ondt for Ondt, men stræber altid efter det Gode, baade mod hverandre og mod Alle! 1 Thess. 5, 15.

ond, ondt, Ondskab, se 507. 541 fg. 1714. 2796. 2958. 3053 fg. 3127. 3178. 3581. 4037 fg. 4066. 4079 fg. 4615. 4922. 4988. 5174 fg. 5417. 5556. 6426. 8121. 9128. 9184. 9992 fg. 10,102 fg. 11,135. 11,142 fg. 12,053 fg.

---

ondt, se vanskeligt.

Opdragelse, se Tugt.

Opførsel, se Færd, Adfærd.

Oplysning, se Lys.

oprigtig, se ærlig.

7224. Jo større Stempling og Sammenrotting (Sammenrottelse ɔ: urolig Bevægelse og Forbindelse mellem Flere til Oprør), jo snarere Adspredelse. 1, 326.

7225. Oprør gjør to Byer af én. 1, 326.

7226. Oprør blev aldrig ustraffet; thi Ingen maa være sin egen Dommer. 1, 326.

7227. Kiv og Oprør stor Skade gjør. 1, 326.

7228. Oprør er værre end Krig. 1, 326.

Hele Huset, mit hele Sind, mit Blod var i Oprør (ɔ: i stærk Uro og Bevægelse).

Synd ikke mod Mængden i en Stad, og giv dig ikke selv ind iblandt oprørske Folk! Sir. 7, 8.

Oprør, oprørt, se 4345. 8306.

7229. Man skal ej alle Ord Æde give. P. L. 354. — (man skal ikke tage, regne det saa nøje med et og andet mindre overlagt Ord, som i Talens Løb undslipper en Anden). jvf. 2142. 5263. 11,209. 6610. — Man skal ej alle Ord Ære give. Molb. 2622.

7230. Øl gjør store Ord. P. L. 143.

7231. Det er haard (Gr. 2052: „drøj“) Kost, at æde sine egne Ord (ɔ: „tage dem i sig; sige: Mund, du løj!“). 1, 432.

7232. Bedre (er) ét Ord før, end ti (Ord) efter. 1, 118. (Bagsnak efter gjort Aftale gjælder ikke). — Ét Ord i Tide er bedre, end ti Ord bag efter. — Ét Ord saa godt som ti (ɔ: uden lang Fortale eller Indledning). V. S. O.

7233. Favre (fagre) Ord uden Fynd naa ikke langt. Moth.

7234. Favre Ord gjøre ikke Kaalen féd.

7235. Tungen slides ej eller Tænderne stumpes (ɔ: blive stumpe, sløve) af gode Ord. 1, 431. — Gode Ord slide ej Tungen.

7236. Havde gode Ord Pennings (ɔ: Penges) Værd, man holdt dem heller[e] inde, end gav dem ud. 1, 431.

7237. Gode Ord læge Venne-Saar. 1, 431. — Et godt Ord i rette Tid kan gjøre en Uven blid. A. S. Vedel.

7238. Gode Ord koste Intet; hvi skulde man da være karrig derpaa? 1, 431.

7239. Ordene ere gode; har vi Penge, saa faa vi Sko. 1, 226. (man skal hjælpe i Gjerningen).

7240. Gode Ord i Mund og Hat i Haand koster Intet, og gavner dog Folk og Land. („man kan let være gavmild i det, som Intet koster“). Moth.

7241. Hans Ord klinger som Penge. („han er rig og derfor veltalende“). 1, 430. — Ord kan være saa gode som rede Penge.

7242. Faa Ord gjøre ofte Skade, ofte Gavn. Moth.

7243. Faa Ord og faste ere saa gode som fire og tyve. Moth. — Ét Ord saa godt som fire og tyve. 2, 261.

7244. Faa Ord lader en Jomfru bedst. N. Hemmingsen.

7245. Man tager Oxen om Hornet, og Manden ved hans Ord. Molb. 2627. (jysk). jvf. 6299. 834. — Oxen binder man ved sine Horn, og Manden ved sine Ord. Iris.

7246. Man faar det for gode Ord, som man mister for onde. 1, 430.

7247. Tusende Daler er et stort Ord (ɔ: lyder godt nok), men de rækker ikke langt. V. S. O.

7248. Man faar tit for et godt Ord, hvad man ikke kan faa for Penge. jvf. 1, 431.

7249. Vi vil mødes om det, hvor Ord koste Penge (nemlig for Retten). jysk.

7250. Ord og Penge skulle være gængse (ɔ: have Gyldighed, Værdi). 1, 428.

7251. For meget søde Ord staar ej til Troende. 2, 141.

7252. Der gaar mange Ord i en lang Sæk. 1, 371. (om den, der snakker meget, uden at Handlingen svarer til Ordene, eller: som blot giver Ord, uden Sikkerhed).

7253. Søde Ord og sød Vin forandrer sig snart. 1, 213. jvf. 11,676. 11,369.

7254. Søde Ord fylde kun lidt i Sækken. Molb. 2636. jvf. 2964.

7255. Hvidt Sølv gjør sorte Linier, og søde Ord súr Plage. 1, 213.

7256. Store Ord fylde kun lidt i Sæk. H. Thomesen. — Store Ord fylde ej Sæk, men røbe snarere mangen Gjæk. 1, 187. — Store Ord fylde ej i Pose. V. S. O. (ɔ: „tomme Løfter afhjælpe ikke Trang"). — Hvad hjælper de store Ord paa Tungen, naar man har Intet udi Pungen? Gr. — Store Ord fylde ikke Lommen (ɔ: saa meget han skryder, saa arm er han). — Mange Ord fylde ingen Sæk (ɔ: Snak gjør ikke Sagen klar"). V. S. O.

7257. Ord slaa ingen Mand ihjel, uden Haanden følger med. 1, 432. — Ord fælder ingen Mand. — Et Ord slaar ingen Mand af Hesten. jvf. 5098. 9681.

7258. Ved honningsøde Ord man glemmer Guldets Glans. Nyerup. jvf. P. L. 61.

7259. Ord fylde mere i Munden, end i Maven.

7260. Stenen af Haanden og Ordet af Munden ere ej længer i vor Magt (ell. har man ikke Magt over). 1, 432. (begge Dele kan nemlig saare: Stenen Legemet og Ordet Hjærtet). — Stenen kast' (kastet) og Ordet sagt er ej længer i vor Magt. R. 349. — Det Ord ej kaldes kan tilbage, som er udsagt: det er stor Klage. 1, 432.

7261. Ord hugger og stikker ikke, og dog saarer (det) Hjærtet. 1, 429.

7262. Man skal ikke føre hvert Ord til Protokols (ɔ: ikke lægge Mærke til eller Vægt paa et mindre vel overlagt Ord). V. S. O.

7263. Det Ord, som er talt, sletter man ikke ud med en Svamp. Molb. 2638. — Ord ere ej Vand, som med Svamp afviskes kan. 1, 432.

7264. Ord gjøre ofte værre, end Hugg. Moth. — Tit gaar Pennen dybere, end Sværdet.

7265. Ordet er lettere sagt, end forsvaret. Moth. — Et Ord er let at sige, men ej saa let at forsvare.

7266. Naar det første onde Ord ikke kommer, saa kommer ej heller det sidste. 2, 235. — Spar dig selv det første Ord, saa sparer Andre dig det sidste. M. M.

7267. Ord er Nok til den Vise, men med Ord jager man ikke Katten i Sækken. — Faa Ord ere Nok blandt Vise. 1, 429.

7268. Ét Ord tager et andet. 2, 235. (ɔ: én Fornærmelse i Talen fremkalder en anden). — Ét Ord tog det andet, saa vankede der Skrub. Moth.

7269. Én Mands Ord ere kun halve Ord. („den anden Part skal ogsaa høres“). Moth.

7270. Ord have Vinger, og Ord gjælde Penge, og mest til Tinge (ɔ: for Retten). 1, 430.

7271. Man har ikke Andet, end et Ord efter sig, naar man dø'r. A. S. Vedel. — Kun et Ord følger Mennesket fra denne Verden, hvad heller det er godt eller ondt. P. Plade.

7272. En Mands Ord gjælder ikke Mér, end han selv agter det for.

7273. Det er godt at kunne staa vel for Orde. 1, 429.

7274. **Ord** gaar altid for Manden. 2, 261. — Manden er ej bedre end hans **Ord**. 2, 261.

7275. **Ord** lugter ikke. Gr. 2047. jvf. 7431.

7276. **Ord** gaar, men Skrift staar. Gr. 2046.

7277. Man kan ikke give alle sine **Ord** beskrevne. Gr. 2055.

7278. Hver er sine egne **Ords** Tolk. 1, 431. — Enhver er sine egne **Ords** bedste Fortolker.

7279. Faa **Ord** og fyndige ere bedre, end mange og myndige. — Faa **Ord** ere Tegn til Forstand. 1, 429.

7280. **Ordenes** Salvelse smøres ofte tykt over Tankernes Halvelse. (om opskruet, højtravende, kunstlet Tale uden dybere Indhold). — **Ordenes** Salvelse skjuler tit Tankernes Halvelse. — Det var **Ord** som vare dyppede dybt i selvbehagelig Salvelse.

7281. Alle **Ord** lade sig sige, saa vel Løgn som Sandhed. 1, 428.

7282. Alle **Ord** lade sig sige, og nogle to Gange. A. S. Vedel. (siges til den, som uden Grund vil bringe en Anden til Tavshed).

7283. **Ord** og Gjerning ere to Ting. 2, 103.

7284. **Ord** bryder ingen Bén (ɔ: Ordene ere ikke tilstrækkelige). V. S. O.

7285. **Ordene** ere større end Manden. 2, 121. (om den, som gjør store Ord).

7286. Det kryber ell. ryger (ogsaa: far') i ham, som Guds **Ord** i en Student. F. F. og Sv. Gr. 3, 207.

7287. Træk ham ud! han mærker **Ord**.

7288. **Ordsprog** bo ikke i Blækhuse. Cl. Harmsen.

Hans **Ord** staa for ham som smaa Drenge. Moth. (om en veltalende Mand). — **Ordene** staa for ham som kullede Kalve (ɔ: „han leder ikke efter, hvad han skal sige“). Moth og V. S. O. — Han taler to **Ord** i tretten Dage (ɔ: han er meget lidet talende). Moth. — Han giver ikke alle sine **Ord** beskrevne (ɔ: vejer dem ikke saa nøje; staar ikke ved dem alle). 2, 262. — Det bliver ved **Ord** (ɔ: gaar ikke i Opfyldelse). — Jeg bliver ved mine **Ord**. 2, 28. — Han staar (bliver) ved sit **Ord**, som Haren ved Trommen (ɔ: man kan slet ikke lide paa ham; han

er ikke ordholden). Syvs Tillæg. — Det [Ord] har hverken Næb eller Kløer (ɔ: er uden Fynd og Kraft). — Man kan ikke trykke et Ord af ham. Moth. — Det er rene Ord for Penge (ell. Pengene). 2, 262. (om en bestemt, utvetydig Erklæring). — Faa Ord til den, der vil forstaa. Moth. — Han giver ikke mange Ord for Pengene (ɔ: „er ikke meget talende"). Moth. — Bruge mange Ord. — De sige og gjøre ikke. 2, 121. (jvf. Matth. 23, 3). — Han taler Ord en Alen lang. 2, 51. — Han taler haarde Ord. Moth. — Han taler forfløjne (ɔ: ubetænksomme, letsindige) Ord. 2, 241. — Han giver knubbede Ord (ɔ: svarer trodsig og spodsk). V. S. O. — Han vil have Ordene, det første og det sidste (ɔ: han er paastaaelig). 2, 241. — Det er kun et Ord paa at gjøre. 2, 261. — Det koster ham kun et Ord. A. S. Vedel. — Han kan ikke sige et Ord. Moth. (om den, som af Forbavselse glemmer, hvad han vil sige). — At give En gode Ord. Et godt Ord igjen! (bruges, naar man vil formilde Ens Vrede). — At vexle Ord med En (ɔ: „trættes med ham"). V. S. O. — Lade et (nogle) Ord falde derom (ɔ: tale lidt derom ligesom i Forbigaaende). Moth. — Ordet ligger mig paa Tungen (ɔ: jeg er lige ved at sige det). V. S. O. — Jeg gad nok sét et Ord for det (ɔ: noget Skrevet til Sikkerhed eller Bekræftelse). — Der er ikke et Ord om det (ɔ: det er slet ikke Tilfældet). V. S. O. — Et Ord i Mindelighed. (ɔ: „venskabeligt Raad"). V. S. O. — Det er et Ord (ɔ: „en afgjort Sag"). — Det er sagtens et Ord værd (ɔ: „værd at begjære, naar det ikke koster Mere"). V. S. O. — Du faar at give ham et Ord for det (ɔ: „tale med ham om det"). V. S. O. — [Han var saa bevæget, at] Ordet gik fra ham. — At tage til Orde; føre Ordet. — At udbede sig Ordet; at give En Ordet (i en større Forsamling, et Møde). — At falde En ind i Ordet eller tage Ordet af Munden paa ham (ɔ: afbryde En i hans Tale). V. S. O. — Han véd godt at belægge sine Ord. — At være En til Ord (ɔ: „samtale med ham"). H. Tavsen. — At stede En til Ords (ɔ: „give En Avdiens eller Fortræde"). A. Hvitfeld. — Han bød sig til Ords (ɔ: forlangte at faa ham i Tale). A. Hvitfeld. — Han holdt Ord med dem (ɔ: førte Underhandlinger med dem). A. S. Vedel. — At tro En paa hans Ord. — Jeg giver dig mit Ord derpaa. — At tage En paa Ordet. — Han er en Mand af Ord (ɔ: er ordholden). V. S. O. — Gjøre En ordløs (ɔ: „være Skyld i, at han ikke holder Ord"). F. Rostgaard. — At sende Ord (ɔ: skriftlig ell. mundtlig Befaling). — At lægge et [godt] Ord ind for Nogen. — Jeg behøver kun et Ord fra Dem (ɔ: en kort Anbefaling). — Ordet gik, at han havde sejret, var falden m. m. — At

komme til Orde (ɔ: til at tale). — At komme for Orde (ɔ: blive meget omtalt, godt eller ilde). — At komme i Ord, have Ord for Noget (ɔ: „blive almindelig ansét for"). V. S. O. — At faa Ord for at være f. Ex. gavmild, drikfældig m. m. — At have et godt, et slemt Ord paa sig. — Guds Ord fra Landet. (skjæmtevis om Præster og Degne fra Landet, naar de kom ind til nærmeste Kjøbstad). — Man siger for et gammelt Ord eller: det er et gammelt Ord (= Ordsprog).

Ord uden Daad er som Blomst uden Frugt. — Den Nærværendes faa Ord ere bedre, end [den] Fraværendes mange Breve. 1, 466. — Efter dine Ord skal du dømmes. (jvf. Matth. 12, 37).

Herren forkyndte Eder sin Pagt, som han bød Eder at holde: de ti Budord. 5 Mos. 4, 13. — Herren skal gjøre dig (ɔ: Israels Folk) til Hoved og ikke til Hale. 5 Mos. 28, 13. — Herrens Ord ere rene Ord, ligesom Sølv, der er smeltet i en Jordovn, syv Gange lutret. Ps. 12, 7. (jvf. Ordsp. 30, 5). — Jeg vil bøje mit Øre til Ordsprog; jeg vil udlægge min mørke Tale til Harpespil. Ps. 49, 5. — [Hyklernes] Munds Ord ere glatte som Smør, men der er Strid i deres Hjærte; deres Ord ere blødere end Olie, og dog ere de [som] dragne Sværd. Ps. 55, 22. (jvf. 57, 5 og 59, 8). — Herre, hvor vare dine Ord sødere for min Gane, end Honning for min Mund! Ps. 119, 103. — Herre! jeg glæder mig over dit Ord som den, der finder et stort Bytte. Ps. 119, 162. — Der er den, som taler ubetænksomme Ord, der ere som Kaardestik. Ordsp. 12, 18. — Et Ord i sin Tid, hvor gjør det godt! Ordsp. 15, 23. — Som Guld-Æbler i Sølv-Skaaler af udgravet Arbejde, er et Ord, som tales i rette Tid. Ordsp. 25, 11. — Vismænds Ord ere som Brodder, ja som Nagler, drevne ind af Forsamlings-Mestere, givne af den ene Hyrde. Præd. 12, 11. — „Er mit Ord ikke som Ild," siger Herren, „og som en Hammer, der knuser Klipper?" Jer. 23, 29. (jvf. Sir. 48, 1). — Herre! ikke Frugterne, som voxe, føde Menneskene, men dit Ord opholder dem, som tro paa dig. Visd. 16, 26. (jvf. 5 Mos. 8, 3; Matth. 4, 4). — Der undslipper En stundum et Ord, og det kommer dog ikke fra Hjærtet; og hvo har ikke syndet med sin Tunge? Sir. 19, 16. (jvf. Ps. 34, 14 og 39, 2; Jak. 3, 2). — Brug Vægtskaale og Vægt til dine Ord! Sir. 28, 29. — Bliv strængt ved dit Ord og hold din Næste Tro og Love, saa skal du altid finde, hvad du behøver. Sir. 29, 3. — Jeg (Jesus) siger Eder, at Menneskene skulle gjøre Regnskab paa Dommens Dag for hvert utilbørligt Ord, som de have talet. Matth. 12, 36. — De Ord, som jeg (Jesus) taler til Eder, ere Aand og ere Liv. Joh. 6, 63.

— Jesus sagde: dersom Nogen holder mit Ord, skal han ikke se Døden evindelig. Joh. 8, 51. (jvf. 5, 24; 11, 25 og 15, 10. 14). — Ordet er dig nær, i din Mund og i dit Hjærte, nemlig det Troens Ord, som vi prædike. Rom. 10, 8. — Guds Rige bestaar ikke i Ord, men i Kraft. 1 Kor. 4, 20. — Tager Saliggjørelsens Hjælm og Aandens Sværd, som er Guds Ord! Ef. 6, 17. (jvf. Hebr. 4, 12; Aab. 1, 16). — Lader Kristi Ord bo rigelig iblandt Eder i al Visdom! Kol. 3, 16. — Det Guds Ord er levende og kraftigt og skarpere end et tveægget Sværd, og trænger igjennem, indtil det adskiller baade Sjæl og Aand, baade Ledemod og Marv, og dømmer over Hjærtets Tanker og Raad. Hebr. 4, 12. (jvf. Præd. 12, 11; Es. 49, 2; Ef. 6, 17; Aab, 1, 16). — Vorder Ordets Gjørere, og ikke alene dets Hørere, hvormed I bedrage Eder selv. Jak. 1, 22. — Taler Nogen [i Menigheden], han tale som Guds Ord! 1 Pet. 4, 11.

Ord, se 108. 834. 1131. 1491. 2415. 2444. 2610. 2937. 2940. 3140 fg. 4444. 4741 fg. 4951. 5108. 6186. 6289. 6299. 7347. 9477. 9681 fg. 9733. 9812 fg. 10,528. 10,210 fg. 11,826. 11,843 fg. 12,009 fg.

7289. Orden er det halve Arbejde.

7290a. Den bedste Orden (er) undertiden, ikke (at) agte Orden. 1, 326.

7290b. „Alt i sin Orden," sagde Manden, de bragte Redningsredskaberne, da Drengen for længe siden var druknet.

At klare Sagen, Bugterne, Béterne, Ærterne (ɔ: bringe i Orden, afgjøre en Sag). — Det er aldeles i sin Orden, at han gjør det. — Det er Naturens Orden. — Efter en højere Tingenes Orden. — At skikke sit Folk i Orden. (om Soldaters Opstilling). P. Claussøn A. 1632. — Vi fik ingen ordentlig Mad (ɔ: ringe, utilstrækkelig Føde).

Alt ské sømmeligt og med Orden! 1 Kor. 14, 40. — Jeg er hos Eder i Aanden og glæder mig, i det jeg sér Eders Orden og Fastheden af Eders Tro paa Kristus. Kol. 2, 5.

Orden, se 9620.

7291. Det kvemmer bedre (ɔ: er bekvemmere), at skrabe Osten end [at] skræde (ɔ: skrælle) den. P. L. 623. jvf. 2762. 2355. 4470. 789. — Han er rundere, som skraber, end [han],

som skrælder (skræller) Osten. 1, 207. — Bedre at skrabe Osten, end at skrælle den. V. S. O.

7292. „Baade (ɔ: begge) Oste ere gode," sagde Munken, „stik dem kun i Sækken!" („der blev kun budt ham én af dem"). P. Plade. — „Begge gode, stop i Sækken!" sagde Munken om Ostene. 2, 106.

7293. Man skal heller[e] æde Ost fra en karrig, end [fra en] rund Haand. 1, 207.

7294. Den Mús, som én Gang har ædt af Osten, kommer vel igjen. Moth. (om Vanens Magt).

7295. Ost er sidst paa Bordet og i Maven. 1, 207.

7296. Ost er om Morgenen som Guld, [om] Middagen som Sølv og [om] Aftenen som Bly. 1, 207. — Ost er Guld om Morgenen, Sølv om Middagen, Bly om Aftenen. F. F.

Han kan naa at tage Osten af Hækken. (om den, som er meget høj af Væxt). V. S. O. — Han smisker som en Rotte ad en súr Ost (ɔ: bruger søde Ord, uden at mene Noget dermed). Moth.

Jeg vil sige til Gud: har du ikke udgydt mig som Mælk, og ladet mig løbe sammen som Ost? Jobs B. 10, 10.

Ost, se 675. 1040. 2762. 6665.

7297. „Det er en Overgang," sagde Ræven, da de flaaede ham. Moth. (om noget Ondt, som snart forvindes og glemmes). — „Det er kun en Overgang," sagde Ræven, da man trak Bælgen af ham. („Huden over Ørene paa ham". K. 1495). — „Det er en Overgang," sagde Jægeren til Ræven. Molb. S. 339.

7298. „Alting er en Overgang," sagde Manden, han slog Konen (eller: bankede sin Kone). F. F. jvf. 9102.

Den Regn er kun en Overgang. V. S. O. — Det maa have en Overgang eller to endnu. V. S. O. (om Noget, som paa ny skal behandles, f. Ex. males).

7299. Hvor som man sér sin Overmagt, det er ej Skade at gjøre dér Pagt; dog Somme de gjøre deraf stor

Bram, og sige, at det er Last og Skam. Gr. 2059 efter Rimkrøniken.

7300. Der hør (hører) Styrke til at drage om Rèb med sin Overmand, helst om man er trangbrystet. 1, 415. jvf. 1291. 2191. 4594. 2645. 9563. 10,842.

7301. Det hjælper dig ej, i hvo du est (ɔ: er), mod din Overmand at fægte; thi er det bedre at lade Gud raade, og fare i Mag saa sagte. 2, 221. — Han vil trætte med sin Overmand (ɔ: paatage sig, hvad der overstiger hans Kræfter). Moth.

At sætte En til Vægs (ɔ: tage Magten fra, overmande En).

Bliv Overmand i alle dine Gjerninger! Sir. 33, 26.

Overmagt (Overmand), se 5280. 6285. 10,644.

Overmod, se Hovmod.

Overtrædelse, se Synd.

7302. Kullet Oxe vil først til at stange. Skarns Folk begynder først Trætte. Pouch. — Kullet Oxe vil først stange. 1, 449.

7303. Jo bedre Græsgang, jo grovere Øxne. 1, 305.

7304. Jo ældre Oxe, jo bedre i Ploven. Iris.

7305. Man pløjer ell. faar at pløje med de Oxer (Øxen, Øxne), man har. 2, 33.

7306. Oxen vil sadles og Ridehesten pløje. (om den, som ej er tilfreds med sine Kaar, men synes bedre om en Andens). 1, 317. (lat.)

7307. Oxen finder vel Vejen til Krybben. 1, 132.

7308. Hvad kan man forlange af en Oxe Mér end et Brøl? F. F. — Man kan ikke forlange Mér af èn Stud, som (ɔ: end) et Brøl. K. 958.

7309. Naar to Oxer drage under samme Aag, har den Ene Intet at lade den Anden høre. B. Bjørnson.

7310. Oxen brøler ej over Ædet. 1, 304.

7311. Mangen mener at vinde Oxen og faar næppe Svansen (= Halen). Moth og l. 27. (om en Mand eller Ting, som ikke svarer til Ens Forventninger).

7312. Oxen tænker ej paa, at den skal slagtes.

7313. Den Oxe, som støder, maa man stække paa Hornene. Iris.

At lægge en Oxe paa Panden (ɔ: „at slaa den ihjel“). V. S. O. — Hvem gider have med den grove Oxe at gjøre? V. S. O. (om et raat, ubehøvlet Menneske).

Du skal ikke begjære din Næstes Oxe eller Asen. 2 Mos. 20, 17. (jvf. 5 Mos. 5, 21). — Der er skrevet i Mose Lov (5 Mos. 25, 4): „du skal ikke binde Munden til paa en Oxe, naar den tærsker.“ Er det Oxerne, Gud sørger for? Sikkert siger han det for vor Skyld. 1 Kor. 9, 9, 10. (jvf. 1 Tim. 5, 18; Jak. 5, 4). — Mange Øxne omgive mig, Basans Tyre omringe mig. Ps. 22, 13. (jvf. Amos 4, 1). — En ond Kvinde er som et Par Øxne, der drage ulige i ét Aag; den, der faar hende, er som den, der griber en Skorpion. Sir. 26, 8.

Oxe, se 834. 2674. 3146. 3533. 4153. 4895. 5291. 5364. 7061. 7489. 9696. 10,601. 10,754. 11,660.

7314. Ulven faar vel et Paaskud, naar den vil æde Lammet. V. S. O.

7315. Hun faar vel Paaskud, (som) ej vil lade sig ligge hos. 2, 295. jvf. 4068.

At være Pot (Potte) og Pande hos En eller i et Hus (ɔ: være i stor Yndest; have megen Indflydelse). Moth. — Han er Pot og Pande dertil (ɔ: han er Anfører, Begynder, Ophavsmand dertil). 2, 15. — At have Noget i (ogsaa: „paa“) Panden (ɔ: gaa med en halv Rûs). V. S. O. og Molb. S. 340. — Det sidder endnu i min Pande (ɔ: „det glemmer jeg ikke saa let“). Moth. — Var det ikkun skrevet i hans Pande, hvad han har bedrevet (ɔ: var det bekjendt). A. S. Vedel. — Det kan han ikke faa i sin Pande (ɔ: ikke fatte, begribe). Molb. S. 340. (Ellers hedder det: „i sit Hoved“). — At løbe Panden

imod Væggen (ɔ: styrte sig i Fare: gjøre sig Skade). — Det er en haard Pande (ɔ: han er stiv, egenraadig, ikke let at bøje). V. S. O. — Den Sejer koster blodige Pander. Moth.

7316. Pant bær Penninge (1, 332: „Pengene") hjem. P. L. 139. (om haandfaaet Pant, som hjemfalder til Panthaveren, naar det ikke løses i den fastsatte Tid). — Pant er bedste Forsikring. — Tag Pant for Gjæld! („saa er man vis paa," siger Syv, „at faa sine Penge igjen, enddog den ene Nabokone plejer ellers at bortlaane til den anden uden Pant"). 2, 208.

7317. Det er et ondt Pant, [som] sin Herre sviger. 1. 332. — Ondt er det Pant, sin Herre sviger. Pouch.

7318. Bedre tror jeg dit hedne Pant, end din kristne Tro. P. L. 833. (menes fra først af at være bleven sagt til en Laaner, som under Forsikringen om, at han nok skulde betale i rette Tid, har beraabt sig paa sin kristne Tro). — Bedre lider jeg paa dit hedenske Pant, end paa din kristne Tro. Molb. 2659 eft. P. Enevoldsen. — Bedre er dit hedene Pant, end din kristne Tro. 1, 332.

7319. Pant giver Aarsag til Trætte. 2, 208.

7320. Hvo tror uden Pant, er vist en Gant (=Gante ɔ: Taabe). 2, 208.

7321. God Betaler skjøtter ej om at sætte godt Pant. 2, 208.

7322. Pant skal gaa lydeløst hjem. V. S. O. jvf. 5264.

7323. Tungens mindste Lyd var Løftets sikre Pant. H. Bull.

7324. Bod er Bedrings Pant.

7325. Man maa ej pante sig selv. 1, 332.

Sætte sit Hoved, sin Ære i Pant for Noget (nemlig for Sandheden, Visheden deraf). — Det er et Kjærligheds-, et Venskabs-Pant.

Behold ej den Fattiges Pant! 2, 208.

Dersom du tager din Næstes [eneste] Klædebon i [til] Pant, skal du give ham det igjen, førend Solen gaar ned. 2 Mos. 22, 26. (jvf. 5 Mos. 24, 6. 10—13). — Du maa ikke tage en Enkes Klæder i Pant. 5 Mos. 24, 17. (jvf. Jobs B. 24, 3. 9). — Gud beseglede os og gav os Aanden til Pant i vore Hjærter. 2 Kor. 1, 22.

7326. Papiret rødmer ikke. Gr. 2063.

7327. Papirs-Folk skal have Persille-Retter. Gr. 2064. — Det er en Papir-Karl (ɔ: „uden Styrke og Evne"). Moth. — Papirs-Folket taaler saa lidt. 1, 257.

Hans Papirer ere nok ikke i Orden (ɔ: han kan ikke aflægge rigtigt Regnskab). — Jeg tror, Fanden er i Papirerne.

7328. Det passer som en knyttet Næve til et blaat Øje. V. S. O. — Det skikker (ell. rimer) sig som Næve ved Øje, som to Fødder i én Sko. 1, 41. — Det passer ligesom en Fod i et Øje. K. 1180. — Det passer som Kjæp til en øm Ryg.

7329. En hvid Smed og en sort Møller, det passer ikke saa rigtig. F. F. — En staaende Skrædder og en siddende Smed passer ikke godt. K. 1185. — En ung Kone passer ikke til en udlevet Mand. — Blysværd i en Guldskede, Fløjels Klud paa Vadmels Kofte, Guldbræmme paa gamle Klæder, Silkebaand i søndrige Sko, Sække syede med Silke: det passer ikke sammen. 1, 268.

7330. En Arbejder og [en] ond Lønner, hungrig Gjæst og karrig Vært, liden Vogn og stort Læs, god Jæger og lade Hunde rime ell. passe sig aldrig vel sammen. 2, 196.

7331. Alt passer ikke for Alle.

7332. Hver passer nok paa sit Eget. Moth.

Denne Virksomhed ligger ikke for ham (ɔ: han har ikke Kald, Lyst og Evne dertil). — At passe en stor Sko paa en liden Fod. Moth. („om den, som gjør forgjæves Arbejde"). — At passe (forstaa) sit Snit (ɔ: benytte Omstændighederne til sin Fordel). — At se sit Snit (ɔ: „træffe det belejlige Øjeblik"). V. S. O.

Pas dig selv! — Pas paa, naar han kommer hjem!

passe, passe paa, se 2782. 2804. 3639 fg. 4245. 4864. 5163. 6212. 6623. 8998.

7333. Hvad er det, at rejse til Rom, og ikke se Paven! 2, 214. — Hvad er det, at have været i Rom, og ikke [have]

sét Paven! Gr. 2060. (om den, som forsømmer det Vigtigste).

7334. **Hvor Paven er, dér er Rom.** 1, 191.

Den Mand giver sig ret en Pavemine. V. S. O. (om den, som er stolt og indbildsk).

Hør mig, du Pavst, jeg være vil din Pestilens, mens du er til! Naar jeg er død, skal du forgaa: det siger Luther; vàr derpaa!

7335. **Saa er krank** (ɔ: ringe begavet, svag, uduelig) **Pebling i Skole, som femte Hjul paa Vogn.** P. L. 1180. (1, 460: „Vognen“).

7336. **Begynd med Lidt; lær Peblinge at skrive!**

7337. **Naar jeg haver Penninge i min Pung, da haver jeg Mad i min Mund.** P. L. 363 og 734. — Hvo som har Penge i Pungen, faar vel Mad til Munden. 1, 335.

7338. **Den Penning er ond at holde, som ud skal.** P. L. 227. (omtrent det samme, som naar man siger: „hvad der skal til, det skal til“). — Pengen sidder ej saa fast, han vil jo ud. 1, 334. — Den Skilling er ond at holde, som skal ud. Gr. 2354.

7339. **Den, der er født til tre Skjærve, han vorder** (= bliver) **aldrig to Penning** (ɔ: Penninges) **Herre** (1, 103: „Herre for to Penge“). P. L. 532. jvf. 8902. — Hvo der er født til Penning, bliver aldrig Dalers Herre. 1, 387. (om den, som er ringe begavet).

7340. **Hvo ikke tilsætter [Penge], han ej opdrager.** P. L. 887. (det koster tit mange Penge at faa sine Børn godt opdragne). jvf. 11,786.

7341. **Penninge ere baade kommende og farende.** P. L. 987. („Pengene blive ikke længe paa ét Sted“. Nyerup). — Penge ere baade komne og farne. 1, 334.

7342. **Farende er fester Øre** (ɔ: „Penge, stadfæstet med Pant eller Haandskrift, farer snart og betales“). 1, 334. (Maaské det bedre forklares saaledes: „den Skilling, jeg har lovet bort, er ikke min mere, men glemt, naar den er betalt). jvf. 3111.

7343. Den Pung er tom, [som] anden Mands Penninge ligge udi. P. L. 31. (om den Gjældbundne). jvf. 4735. — Den Pung er tom, som Andres Penge ligge i. 1, 43. — Den Pung er tung at bære, som gjemmer fremmede Penge.

7344. Den Penning sidder ikke fast i Bondens Pung, som Piberen skal have. P. Plade.

7345. Penning er ikke herrevaanden (= herrekræsen). P. Hegelund A. 1588. (ɔ: Penge komme i Ejerens Haand, enten han fortjener at have dem eller ikke).

7346. Penge tale mere end tolv Tingmænd. 1, 333. — Penning taler, men fattig Mand maa tie.

7347. Hvo [der] ej har Penge i Pungen, maa have gode Ord paa Tungen. 1, 336 og 2, 99. — Den, som ej har Guld i Pungen, maa have Honning i Munden. A. E. Meinert.

7348. Alt Vand vil til Strand, og Pengene til den rige (Molb. 2667: „til rig") Mands Haand. 1, 333. jvf. 3668. 7770. — Pengene ville til den Rige. 2, 215. — Alt Vand figer (ɔ: haster) til Strand, og Penge til den rige Mand. 1, 350. (om den Gjerrige).

7349. Penge ere gjærne, hvor de gjemmes. 1, 333. — — Penge ere gjærne, hvor de holdes i Ære. 1, 333.

7350. Penge ere som søden Mad, de staa ikke længe paa. H. Thomesen. — Penge ere udru (= udrøje) som søden Mad. 1, 335. (de kan snart gives ud).

7351. Penge som Plovhjul; ere de ej saa store, dog saa trinde. 1, 334. — Vi har Penge som Plovhjul, om ikke saa store, saa dog lige saa runde.

7352. Penge ere hver Dags Tarv. („de behøves altid"). 1, 334.

7353. Penge ere rig Mands og fattig Mands Tarv. Molb. 3488. — Penge ere hver Mands Tarv. V. S. O.

7354. Penge ere gode Varer; de gjælde baade Vinter og Sommer. 1, 333.

7355. Penge gjøre Markedet. 1, 335. jvf. 4741.

7356. Penge og lange Drenge maa ud af Huset, for at tjene Noget.

7357. Pung uden Penge kan ej due længe. 2, 207. — Pung uden Penge holder ej længe. — Pengen duer ikke, uden han vendes. Pouch.

7358. Den Ene er skabt til Pengene, den Anden til Pungen: saa skal Hver leve med sin Lykke. 1, 388. — Somme har Pungen og Somme Pengene. Gr. 2490. — Én har Pungen, en Anden Pengene (ɔ: „Lykkens Gaver ere ulige fordélte“). V. S. O.

7359. Pennings-Tale klinger bedst. 1, 430. — Klingende Meninger og Kunster ere de bedste. 2, 207.

7360. Laante Penge (naar de efter Løfte tilbagebetales) ere fundne Penge.

7361. Penge klarer Alt. Gr. 2071. (jvf. Præd. 10, 19). jvf. 10,211. — Det er fornøjeligt at klare Ansigter med Smaapenge. F. F.

7362. Er du krum, er du lam: har du Penge, gaar du fram (= frem). Moth. — Er han stam, er han lam: har han Penge, gaar han fram. 1, 333. — Er hun blind, er hun lam o. s. v. Moth. (om gamle, grimme, vanføre Piger, som der blev bejlet til, blot fordi de havde Penge).

7363. Er det Tyv, er det Skjælm: har han Penge, gaar han frem. 1, 333. jvf. 3303. — Er det Tyv, er det Skjælm: har han Penge, faar han Hjælm.

7364 a. Penge ere runde, derfor trille de fra Mand til Mand. — Pengene ere runde, derfor løbe de saa let bort. Nyerup. — Penge ere runde, fordi de skal trille. Sv. Gr. (jysk).

7364 b. Penge ere Vandringsmænd; og Skam faa den, der forholder dem Rejsen! Sv. Gr. (jysk).

7365. Penge i Pungen duter (ɔ: siger „Du“ til) Værten. 1, 480.

7366. Har jeg Penge i min Pung, da er jeg Ølkonens (ɔ: Krokonens) Frænde; har jeg ingen, faar jeg sidd' i (ell. paa) Bænkens Ende (ɔ: tæt ved Udgangsdøren). 1, 480.

7367. Ølkonens Ven [er] sine Penges Uven. 1, 73. (om den, der drikker sine Penge op). — Ingen er god Kvinde-Ven, uden han er sine Penges Uven. 1, 224.

7368. Hvor der har været Penge, kommer der Penge igjen.

7369. Penge skiller os ad, men Døden gjør os lige. 1, 66 og 351. jvf. 1563. — Penge skiller os ad, men Døden for-

liger os. Gr. — Jeg har Penge nok, naar jeg kommer i min [Lig-]Kiste. (Et Ordspil).

7370. Man skal ikke smide Penge ud af Vinduet. Gr. 2081. — Man kaster ikke Penge i Rendestenen.

7371. Store Folk kan lade sig se for Penge. Gr. 2080.

7372. Penge er ikke snydt af Næsen. Gr. 2079.

7373. Penge er ikke at spøge med. Gr. 2078.

7374. Pengene har mangesteds Ærender.

7375. Har vi Penge, faar vi Sko (ɔ: „uden Penge faar man Intet"). Moth.

7376. For Penge faar man Alting; for Penge synger vor Degn. F. F.

7377. Tæl Sølvpenge to Gange, men Guld tre Gange! 2, 208.

7378. Man skal tælle Penge efter sin [egen] Broder. — Ligesom man skal tælle Penge efter sin Broder, saa og læse Brev og Skrift efter sin Fader. Syvs Tillæg.

7379. Man faar sagtens de Penge, man æder. Gr. 2074.

7380. Pokker tage en Taske for Pengenes Skyld; for (thi) naar Pengene er borte, har man Tasken igjen. Gr. 2075. (et Ordspil, da „Taske" ogsaa betyder en løs eller løsagtig Kvinde). — „Pengene gik Pokker i Vold," sagde Manden, „men Skroget beholdt jeg tilbage".

7381. Man skal tage Pengene, hvor de er.

7382. Studene gaa til Pengene, Hestene fra Pengene (ɔ: Studene blive dyrere med Alderen, Hestene billigere). jysk. — Det gaar til Pengene (ɔ: en Tings Værdi forøges). Balling.

7383. Uden Penge bliver Kjæresten vild, men Soldaten tam.

7384. Penge ere ufrugtbare af Naturen, og maa dog bære Frugt. 1, 2.

7385. Penge voxe ikke paa Træ. („de komme ej saa let"). 1, 335.

7386. Penge ere allesteds velkomne. 1, 333.

7387. Penge raader for Alting. 1, 333.

7388. Penge skikker sig til Alting. 1, 334. jvf. 7404.

7389. Penge har Ingen bidt Mærke i.

7390. Han er en Jyde, han kan samle Penge paa en Graastén. — Der er Folk, som skulle skrabe Penge sammen, om de saa sad paa en Stén. — Sæt Jyden paa en Stén, og han samler dog Penge!

7391. Han løser og Penge, som fører kun Lumper (ɔ: gamle linnede Klude) til Markedet. 1, 228.

7392. Des tiere man tager i Tasken, des mere Rum have de andre Penge. Pouch.

7393. Penge, som er stum, gjør ret, som er krum. 1, 333. (ogsaa: „gjør lige, hvad som er krumt" (ɔ: urigtigt). Moth).

7394. Hver agtes, som han har Penge til. Moth.

7395. Mand uden Penge er som Blind uden Stav, Apotek uden Sukker, Stad uden Klokke, og snart som Legem uden Sjæl. 2, 207.

7396. Penge formaar Mere, end Dyd og Visdom. Moth.

7397. Adel, Dyd og Gunst uden Penge er omsonst. 2, 208.

7398. Én Daler vel anlagt er bedre, end hundrede ilde stedte. 2, 207. „Her skal agtes," siger Syv, „hvad Kongen af England lærte sin Søn: „Du tænk paa Hæder, du tænk paa Ære, du lad ikke Penge din Herre være! Du spar ikke Sølv eller røden Guld, du giv dine Svende, som dig er huld!""

7399. „Penge vil der til," sagde Manden, han bad til Fadder. 2, 207.

7400. „Jeg maa have Skjel for mine Penge," sagde Manden, som frøs ihjel paa Vognen mellem Helsingør og Kjøbenhavn. („thi han havde lejet Vognen, og vilde derfor ikke gaa sig varm, uden Vognmanden vilde have kvittet Noget derfor"). 2, 207.

7401. Penning drager anden til, naar kun Gud og Lykken vil. 2, 208.

7402. Levende Folk og Penge ville ej gjærne skilles ad. 2, 207.

7403. Kan du bruge Pengene, saa ere de Tjenere, hvis ikke, ere de Herrer. 2, 215. jvf. 4309.

7404. Penge kan bruges til Alting. jvf. 7388.

7405. Penge prøver Manden: deraf sér man hans Gemyt. 1, 333.

7406. Penge har Uro og gjør Uro. 1, 334.

7407. Smaapenge er fattige Folks Mønt. 1, 334.

7408. Penge kunne ej ligge stille; de ville aagre, bygge eller krige. 1, 336.

7409. Pengene til Brændevin ligger altid øverst. K. 588.

7410. Pengen gjælder altid mest dér, som (ɔ: hvor) han er slagen (1, 335: „møntet"). 1, 201.

7411. Kjærlighed gjør Meget, men Penge Mere. 1, 333.

7412. Penge og Tilgift gjør tit ondt Skift (Skifte). 1, 56. (om et daarligt Bytte).

7413. Penge gjør Tro og Love. 1, 452.

7414. Penge gjælder ikke allevegne éns; et Menneske agtes ej allesteds lige. 1, 94.

7415. Rede Penge ere [de] bedste Varer. 2, 208.

7416. Penge er Velgjerning for den Fattige, men Straf for den Gjerrige. 1, 335.

7417. Man kan saa snart faa Honning af en Brems, som Penge af ham. Moth. (om en Gnier).

7418. Jo flere Penge, jo større Sorg. M. M.

7419. Onde Penge ere allevegne. Gr. 2030.

7420. Onde Penge og Godt-Folk kommer igjen. 2, 215. (om Gjæster, som ikke ere velkomne).

7421. En Daare og hans Penge ere snart skilte ad. (svensk).

7422. Er det Hore eller Tyv, har han Penge, er han kjær. 1, 465. — Ingen kjær kan være længe, uden at han haver Penge. 1, 335.

7423. En Pung fuld af Penge er stærkere, end en Sæk fuld af Sandhed. 1, 375. — Én Háand fuld af Penge er stærkere, end to Hænder fulde af Sandhed. Moth.

7424. Hvo der ingen Penge har, tør (ɔ: behøver) ej heller kjøbe Pung til dem. 1, 335.

7425. Hvo som har Penge, er i Frygt; hvo ej har Penge, er i Skade. Syvs Tillæg.

7426. „Det kan jeg lide," sagde Præsten, de gav hans Børn Penge. Sv. Gr.

7427. „De skal ha' Pengene, hvor de er," sagde Manden, da hans Tjenestedreng havde kjøbt sig en Mérskums Pibe. K. 230.

7428. En Kjøbmand uden Penge, det er som en Fiol (Fiolin) uden Strænge. (Sv. Gr. har „en Pige" uden Penge o. s. v.).

7429. Alting er snart fal (ell. til fals) for Penge. 1, 133. — For Penge kan man faa Alting. (undtagen Helbred). Moth.

7430. Som Varerne, saa og Pengene. 1, 226. — Slette Penge, slette Varer. 1, 226.

7431. Pengene lugter ikke (ɔ: det er lige meget, hvor de kommer fra). jvf. 7275.

7432. Kan man komme til med Ulden, saa spar Huden! („Hvo der med Penge kan afvende Skade, og ej gjør det, er en Daare"). 1, 335. — Hvad der kan løses med Penge, skal man ikke sætte sit Liv i Vove for. 1, 335.

7433. Kan jeg kun Gods og Penge faa, Sjælen la'r jeg bag Døren staa. jvf. 10,707. 11,696. — Han skulde sælge sin Sjæl for Penge. Moth. (om et gjerrigt Menneske).

7434. Junkerskab (ɔ: at leve fornemt) kræver Penge. 2, 115.

7435. Hvo der saa'r Penge, høster Armod.

7436. Et Æsel med Penge formaar Meget. 1, 351. jvf. 343.

7437. Penge, Vold og Herregunst tvinger Ære, Ret og Kunst. 1, 333.

7438. Brav Møg i Vongen (Vangen) gi'r Penge i Pongen (Pungen). J. Junge.

7439. I Pengesager gjælder intet Venskab og Broderskab. — I Pengesager hører Venskabet op.

7440. Den Riges Pengeklang døver tit den Fattiges Klagemaal. M. M.

7441. Bedre, at en Mand har Penge behov, end at Penge har en Mand behov. Moth.

1442. Det er altid godt Aareladende, naar Barskeren (Bartskeren, Barbéren) fattes Penge. 1, 344.

1443. Vilde du spar't dine Strænge, saa beholdt jeg mine Penge. 1, 473.

At sætte sine Penge ud (ell. have dem paa Rente) hos Ølkonen (ɔ: øde dem). 2, 206. — Han fly'r Krokonen sine Penge at gjemme (ɔ: drikker dem op). Moth. — Hans Penge ere ligesom Horen (ɔ: „de vil altid være blandt Fremmede, ej ligge stille, men lades ud og komme iblandt Folk"). 2, 206. — Han er saa god som rede Penge (om den, som godt kan betale for sig). — Han er vred paa sine egne Penge; han jager dem fra sig med Hænder og Fødder. 2, 205. (om en Ødeland). — Han er af dem, der gjærne vil klare Ansigter med Smaapenge. — Hans Penge fik snart Fødder (ogsaa: „Bén, gode Bén") at gaa paa. A. S. Vedel. — Mine Penge skal komme silde i Hus, naar de skal blive Natten over. K. 583. — Pengene gik fløjten; ere fløjten (ɔ: tabte, ligesom fløjne bort). — At være ved Muffen (ɔ: at have mange Penge i Lommen). — At være ved Penge (ɔ: „have Forraad af Penge"). V. S. O. — Han kommer igjen som onde Penge (ɔ: „falsk Mønt vil Ingen have." V. S. O.). 1, 473 og 2, 214. — At fortjene Penge som Sand, Græs m. m. (ɔ: i stor Mængde). V. S. O. — Han har Penge nok, men Fanden har Nøglen til dem. (om den Gjerrige). — Han er en Træl af sine Penge. Moth. — Han har Skjæpper [fulde af] Penge. Moth. — Han lægger mange Penge op. — Det løber i Penge (ɔ: „det er dyrt, bliver godt betalt"). V. S. O. — Han kan lugte (ɔ: mærke), at jeg har Penge. V. S. O. — Pengene brænde ham paa Laaret. (om den, der ikke kan holde paa Penge). — At gjøre Noget i Penge (ɔ: sælge for rede Penge). — Man møder paa Sessionen med Brok i Lommen. (om dem, der forhen anvendte Bestikkelse, for ikke at blive udskreven til Militærtjeneste). — Han har Grunker, gode Grunker paa Kistebunden. Molb. S. 327. — Han er en Purepeng (ɔ: som puger Penge sammen), og ligger over Penge, som Dragen paa Guld. 2, 102. (Han ruger over Penge, som Dragen over Guld. Moth). — Han har [nok] Penge i Jorden, han luder saa. 1, 45. — Han tror, at han kan allevegne komme igjennem med Penge. V. S. O. — Penge er Løsenet (ɔ: er Manges Løsen; Hovedsagen for dem). 1, 333. — Penge afløser, Penge fordømmer. 2, 208. (om rige Folk, som klarede sig med Penge). — Det er ikke smaa Penge det gjælder om. Moth. (om det, som er vigtigt, magtpaaliggende).

Penge hvad kan de ikke gjøre? — Der maa være en Tærepenge. Ærepenge og Nødspenge. 1, 206. — Daaren skal være. som kan lade Pengene komme ud iblandt Folk. 1, 334. — Det er lige stor Kunst at vinde og [at] beholde Penge. 1. 335. — Penge er god Løn. 1, 285. — Penge holdes [af Mange] for bedste Ven i Verden. 1. 333. — Herrens Penge ligge tit bedre i Undersaatternes Pung, end i hans Skatkammer. 1. 387. — Pengene ere ilde talte, der er ingen tilovers. Syvs Tillæg.

Hvo der elsker Penge. kan ikke mættes af Penge. Præd. 5. 9. — Den. som er sig selv ond, vil ikke have nogen Glæde af sine Penge. Sir. 14, 5. — Sæt Penge til for en Broders og Vens Skyld; lad dem ikke fordærves af Rust under en Stén! Sir. 29, 13. — Den Rige har gjort sig Møje, i det han samlede Penge. Sir. 31, 3. — Penge og Styrke ophøje et Hjærte, men over begge staar Herrens Frygt. Sir. 40, 28.

Penge. se 766. 970. 1451. 1465. 1472. 1673. 1833. 2335. 2657. 2790. 2906. 2993 fg. 3076. 4214. 4519 fg. 4711. 4740 fg. 4759. 5080. 5685. 6112. 6751. 6795. 7236. 7248 fg. 7270. 7316 fg. 7659. 7811. 8740. 9379 fg. 9605. 9645. 10.036 fg. 10,707. 11,053. 11,388. 11.968 fg.

7444. Tit findes de største Perler i de mindste Skaller (ɔ: de bedste Mennesker blandt Smaafolk). M. M.

Hun er en Perle blandt Kvinderne. V. S. O. — Søndagen er Dagenes Perle.

Visdoms Eje er bedre end Perler. Jobs B. 28, 18. (jvf. Ordsp. 3. 15 og 8, 11; 31, 10. — Kaster ikke Eders Perler for Svin, at de ikke skulle nedtræde dem med deres Fødder, og vende sig og sønderrive Eder. Matth. 7, 6. — Himmeriges Rige lignes ved en Kjøbmand, der søgte efter gode (ægte) Perler, som, da han fandt en meget kostbar Perle, gik hen, og solgte Alt, hvad han havde, og kjøbte den. Matth. 13, 45. 46.

Perle. se 6980.

7445. Stik din Pibe ind, og gjør en Fløjte af den! Gr. 2083. (siges til den, som gjærne vil prale). — Han stak sin Pibe ind (Syv: ɔ: „gav vundet; siges af Hyrderne, som fordum have kæmpet med Pibe-Leg"). 1, 380. — At stikke Piben i

Sækken (ↄ: nedstemme Tonen; opgive overdrevne Fordringer). V. S. O. — At holde sin Pibe inde.

7446. Hvo vil ej danse dér, hvor Lykken selv vil pibe?

7447. Nu en Pibe Tobak oven paa, for Vællingen var saa tynd! K. 1235.

7448. Det er godt at sidde i Rørene og skære Piber. 2, 187. (om et roligt og tilfreds Liv). — Man skal skære Piber, mens man sidder i Rørene (ↄ: nyde det Gode, mens man har det; ogsaa: bruge Tiden og Lejligheden). jvf. 9181. 8521.

Piben har faaet en anden Lyd (ↄ: der er skét en Forandring i Forholdene og Synsmaaderne; der tales nu i en anden Tone). V. S. O. — Piben faar vel en anden Lyd. 1, 114. (= Trommen slaar om igjen. Moth). — Giv Piben en anden Lyd! (= drej om i en anden Gade!). F. F. — At faa sin Pibe tændt (ↄ: „at faa en drøj Irettesættelse; at komme i Fortræd for Noget“). V. S. O. — Enten man piber eller synger, maa man holde for. Gr. — Hun gaar og piber altid (ↄ: klager sig, er svagelig, skranter). V. S. O. — Hvad piber du nu for? (ↄ: hvad er der nu i Vejen?). — Drengen piber for ingen Ting. — Man peb Skuespilleren eller Stykket (Lystspillet eller Sørgespillet) ud. — Jeg hørte Kuglerne pibe (ↄ: jeg var i stor Fare).

Piber og Psaltere (ↄ: et gammelt Strængeinstrument i Lighed med Harpen) gjøre Sange behagelige; men over begge staar en veltalende Tunge. Sir. 40, 23.

Pibe, piber, se 1230 fg. 1772. 9067.

7449. Piger ere ondt Fattigmands-Gods. 1, 215.

7450. Piger og Spydstager duer ikke at elske for længe paa. („thi en Anden kan tage dem bort,“ siger Syv). 2, 142.

7451. Naar Fingeren er ringet, er Pigen tinget. 1, 216.

7452. Gildet Svend er ikke Pigernes Ven. Moth.

7453. Næsvished gjør dyre Piger. 1, 215.

7454. Ny Pige har Naal i R.. (ↄ: „er aldrig ledig“). Moth.

7455. Naar dovne Piger blive duelige, skure de Kjedelen under Bunden. („Naar den Dovne viser en utidig og unyttig Flid“). Moth.

7456. Unge, stolte Piger [blive] tit gamle Tiggere. 1, 215

7457. Piger løbe op som Pile, der voxe snart. 1, 216 jvf. 7919.

7458. Piger og Bregner gro, om saa aldrig det regner.

7459. Pigen knurrer ej, før hun faar Hus. (derfor skal Manden være forsigtig i Valget af sin Ægtefælle). Nyerup.

7460. Fly dig Hus, som er gjort, og en Pige, som skal gjøres til Kone. 1, 87.

7461. Den Pige, som glemmer at give Lænkehunden Æde, vil faa Prygl af sin Mand. F. F.

7462. Den Pige, der er god ved Hunde og Katte, faar godt Vejr paa hendes (sin) Bryllupsdag. K. 1634.

7463. Naar Pigen gjør Valde (= Valle), æder hun det Tykke af.

7464. „Dér ligger det," sagde Pigen, hun tabte et Barn i Dansen. 2, 217.

7465. Unge Piger ere fordærvelige Varer.

7466. Pigetro er ej at lide paa. V. S. O.

7467. Der (ɔ: da) hun var Pige, da var der Piger til, — tre i tretten Herreder. 2, 142.

7468. I Randers og Hobro, dér er Piger, som sige Spar to.

7469. Alle smukke Piger vil gjærne have Mand, saa vil og den Grimme, om hun ham fange kan. 1, 216.

7470. Morgenrøde lyver ikke, en Pige trind bedrager ikke; kommer ej Regn, saa kommer Vind, er Pigen ej féd, hun bær en Kind. 2, 265.

7471. Se ej til Pigens Rosenkind, men om hun venlig er i Sind; se ej til hendes favre Haar, men spørg, hvor (ɔ: hvorledes) hendes Rygte staar. A. S. Vedel.

7472 a. Hos en Pige af atten Aar med sorte Øjne og gult Haar, med hvide Hænder og smalle Lænder, man ret vel sit Levnet ender. 2, 64. (om den, som ved Giftermaal blot sér paa det Ydre).

7472 b. Ellepigen er for til dejlig og from, men bag til húl og tom.

7472 c. **Pigehjærter og Pigehjærner ere lige skrøbelige.**

Han er Pigernes Jens (ɔ: han er meget yndet af de unge Piger). 2, 146. — Pigen gaar i Frø (ɔ: bliver gammel). — Pigen er nær ved at gaa i Frø (ɔ: begynder at blive for gammel til at giftes). — Pigen hjalp Peder ind. (om den, der fik et Embede for sin Forlovedes Skyld). F. F. — At slaa Hale i Vand med en Pige (ɔ: „bryde et givet Ægteskabsløfte"). Moth.

For mig er hun saa god Pige (ɔ: urørt af Mand), som den Dag, hun kom af Moders Liv. Moth.

Du maa ikke begjære din Næstes Svend eller Pige (= Tjener eller Tjenestepige). 2 Mos. 20, 17.

Pige, se 729 fg. 1443. 1964. 2225. 2794. 4034. 4747. 6022 6871 fg. 10,249. 11,181.

7473. **Gud véd, hvo bedst Pilegrim er. P. L. 162.** (nemlig om Rejsen skete blot for Guds Skyld eller for verdslige Formaal).

7474. **Menneskenes Liv er en Pilegrimsfærd. Moth.**

Pilegrim, se 3075. 3541. 8727.

7475. **Piller skal man sluge, ikke tygge.**

7476. **Piller skal forgyldes. Gr. 2088.**

Husets Pille. Moth. (om den, som en Familie støtter sig til). — [Udmærkede Mænd, som vare] Retfærdighedens, Troens, Samfundets, Statens Piller.

Gud bevæger Jorden fra dens Sted, og dens Piller (Grundpiller) bæve. Jobs B. 9, 6. (jvf. 26, 11). — Visdommen har bygget sit Hus, har udhugget dets syv Piller. Ordsp. 9, 1. — Jeg [Herren] gjør dig (nemlig Profeten) til en fast Stad og til en Jærnpille og til Kobbermure for hele Landet imod Judas Konger og Folk. Jer. 1, 18. — Jakob og Kefas (ɔ: Simon Peder) og Johannes ansaas for at være [Menighedens] Piller. Gal. 2, 9. — Den, som sejrer, vil jeg [Jesus] gjøre til en Pille i min Guds Tempel. Aab. 3, 12.

7477. **Man kan ikke altid staa paa Pinde for ham, naar han fløjter** (ɔ: ikke være ganske til hans Tjeneste; ikke lystre ham i Alt, hvad han byder). **jvf. V. S. O. og Gr. 2089.**

7478. Slaa mig ihjel med en Pind, og begrav mig med en Stikke! F. F.

7479. Faar han Intet af Stegen, saa faar han at slikke Pinden. Moth.

Det blev en Pind til hans Ligkiste (ɔ: han tog sig det meget nær; det bidrog til hans Død). V. S. O. („Det er Pinde til Ligkisten“ ɔ: „Tegn til Døden“). 2, 45 og 189. — At sætte en Pind for Noget (ɔ: hindre, at det skér). V. S. O. — Jeg skal sætte en Pind derfor. 2, 87. — At sætte Pind for Ladedør. V. S. O. („siges, naar man slutter sit Maaltid med et Stykke Smørrebrød.“ Moth). jysk. jvf. 2, 87. — At sætte sine Ord paa Pinde ell. paa Skruer (ɔ: „gjøre dem tvetydige, uklare“). Moth. — Alting staar paa Pinde for ham (ɔ: retter sig efter ham). Moth. — Han er fuld af Pinde (ɔ: falsk, underfundig). Moth. — At slaa en hvid Pind efter Noget. Moth. — Det kan (maa) du skyde en hvid Pind efter (ɔ: det maa du opgive alt Haab om; det kan du slet ikke gjøre Regning paa at faa). V. S. O. — Han har en hvid Pind i Munden. („om den, som saaledes skjuler sig, at han sés af Alle“). — Rive En af Pinden (ɔ: fordrive ham fra hans Plads, ødelægge ham). — At ryge af Pinden (ɔ: gaa til Grunde). — Han tog sine Pinde og Bøjler (ɔ: alle sine Sager, al sin Ejendom) og gik sin Vej. Moth. — At holde ud til Pinds Ende (ɔ: til det Sidste). V. S. O. — Jeg skal fortælle dig det til Pinds Ende (ɔ: fra Begyndelsen til Enden). Moth. — Det er kun Pindehuggeri. (siges om Smaating, som En befatter sig med og lægger Vægt paa fremfor det Vigtige). — Han hugger Pindebrænde.

Pind, se 8918.

Poét, se Digter.

7480. Man skal se til, hvem man lægger Brød i Pose med (ɔ: hvem man indlader sig med). 2, 88. (om Forsigtighed i Omgang). jvf. 7103. 9482. — Man skal vide, med hvem man kaster sin Mad i Sæk. 2, 280. — Læg ej din Mad i Pose med Hver, som holder aaben! M. M.

7481. Use og Ose tigge begge til én Pose. 2, 250. (om dem, der stræbe til ét Maal). — De tigge begge til én Pose (ɔ: „de ere i Fællesskab“). V. S. O.

7482. „Det kommer Alt i én Pose,“ sagde Manden, han spiste sin Kones Øllebrød. F. F.

7483. Hvad Bedekonen beder, det falder gjærne i hendes egen Pose. K. 346.

7484. Naar man er i Sækken, skal man ud af Munden eller af Bunden. 2, 199. (ɔ: man maa i Nøden hjælpe sig, som man bedst kan).

7485. Hvad der kommer først i Sækken, kommer sidst af den. K. 1485. — Den Hund, som kommer først i Sækken, skal først ud af den. Sv. Gr. 3, 215. (siges, „naar En, som er kommen sidst (?) til en Forsamling, taler om at skulle hjem“).

7486. Naar man ryster Sækken, da sér man, hvad der er i den. Moth. (ogsaa: „hvad der er paa Bunden af den“). jvf. 937. 2126. — Ingen véd, hvad i Sækken er, førend han bliver opløst. 1, 397. — Naar man ryster Sækken, faar man snart at se, hvad den har inde (ɔ: naar man undersøger en Sag nøje, vil man nok komme efter Sammenhængen).

At tage Posen paa Nakken (ɔ: lave sig til at rejse, især til Fods, for at opnaa Noget). V. S. O. — Han drog sin Vej med Sak (= Sæk) og Pak (ɔ: med Alt, hvad han havde). Moth. — At gaa med Posen paa Nakken (ɔ: gaa om og tigge). — Hun har faaet sin Pose ell. Sæk malet (ɔ: er bleven trind, frugtsommelig; om en Ugift). Moth. — Hun har altid en Pose fuld af Nyheder. V. S. O. (om en Sladderkælling). — Det maa de gjøre i deres egen Pose (ɔ: lyve eller sige sandt paa eget Ansvar). P. Plade. — Han vil have baade i Pose og i Sæk. (om den Begjærlige). — Man kan ikke faa baade i Pose og Sæk. Gr. 123. — Tag af Sækken og lap Sækken med! 1, 40. — At tage af Sækken og lappe Posen med (ɔ: „øde det Større, for at hjælpe paa det Mindre“). Moth. — At have Katten i Sækken og glemme at binde for den (ɔ: ved Uforsigtighed eller Forsømmelse at gaa glip af en Fordel, som man troede at være vis paa). Moth. — At have En i Sækken og bundet for. 2, 73. (ɔ: have En i sikker Forvaring). — Du faar ikke den Kat i din Sæk (ɔ: „den Gang narrer du mig ikke“). V. S. O. — At ryste Sækken (ɔ: trænge ind paa En, for at faa ham til at bekjende). V. S. O. — Jeg vil nu binde for en fuld Sæk (ɔ: „ikke længere bære over med ham“). Moth. — At tale rént ud af Posen (ɔ: sige sin Mening ligefrem).

Jeg syede Sæk (ɔ: Sørgedragt) om min Hud (mit Legeme). Jobs B. 16, 15. — Mit Folks Datter! ombind dig med Sæk og vælt dig i Aske; læg Sorg an, som for den eneste Søn!

Jer. 6, 26. (jvf. Dan. 9, 3; Jon. 3, 5. 6; Matth. 11, 21). — Gjører Eder Poser, som ikke blive gamle! Luk. 12, 33.

Pose (Sæk), se 183. 640. 1620. 1929. 2500. 2833. 3234. 3582. 3795. 4729. 6196. 6281. 6338. 6403. 6496. 6651. 7252 fg. 7529. 7691. 8145. 9387. 9597 fg. 9648. 9702. 10,019. 10,372. 10,623. 12,108.

Pragt. se Pryd.

7487. Pral sagt'. du véd ej, hvad Anden (V. S. O. „Andre") har i Agt. H. Thomesen. — Der er Noget, som hedder: „pral sagte!" 1, 189.

7488. Kvinde-Pral er forgjæves, naar Dyd er borte. 1, 337.

7489. Naar Frøen blæser sig op, til hun brister, bliver hun dog ej stor som en Oxe. 1, 188. jvf. 1813. 6604. — Den Fattige, som efteraber den Rige, er lige saa latterlig som Frøen, der blæste sig op, for at blive saa stor som Oxen.

7490. Han slaar store Spiger af lidet Jærn. 1, 188.

7491. Den største Kujon er gjærne den største Skryder (ɔ: „den er stærkest i Munden, som har Mindst i Grunden"). V. S. O.

7492. Storskrydere troes ej meget. 1, 187.

7493. Han brovter af sin Rigdom, og ejer ikke en Lus. Moth.

7494. Pral ikke med fremmede Fjedre! [tænk paa Alliken!] Gr. 702. — Han praler med laante Fjedre. V. S. O.

7495. Skvalder og Pral har vi Nok af; naar Øl og Vin synker ned, flyder Ordene op.

7496. Kunde vi ikke prale, saa endte vi vor Tale. V. S. O.

7497. „Uden at rose mig selv," sagde Pér Tysker, han brovtede alt, hvad han kunde. R. 689.

7498. Fy dig an, din Skjændegjæst, hvor du staar dér og gjør Blæst! Gr.

7499. Pralhans og Smalhans bo gjærne sammen. V. S. O.

7500. En Skalk paa Hesten kjæk, i Hængevogn Skandsæk; en Lus bag skurvet Øre sig meget til mon gjøre. 2, 121.

At ræppe (= skræppe ɔ: prale, brovte i sin Tale) som Padder (= Frøer) i et Gadekær. Moth. — At prale med Guldkrykken. 1, 190. — At gjøre Blæst af Noget. A. S. Vedel. — At gjøre stor Lasse af sig (ɔ: brovte, prale). V. S. O.

Han skryder, saa det er en Skam at høre det. V. S. O.

Pral (Skryderi), se 3896. 4787. 5215. 9116. 10,717.

Pris, se Rós, Lov.

Profét, se spaa, Spaamand.

7501. Det er Profitten, man skal leve af. V. S. O. jvf. 406.

7502. Profitten er god, hvor den saa kommer fra. Gr. 2096.

7503. Jeg nøjes med en lille Profit, for at bruge den tit. (et Ordspil, da „Profit" har en dobbelt Betydning), F. F.

7504. Der er en egen Slags Profit, som man kalder Tab i Skaane. F. F.

Fikst du Pæren, Zakarias? — Du fikst Pæren (ɔ: „du har gættet ret"). Moth. — Han gaar altid af med Profitten. Moth.

Profit, se 6191. 10,804.

7505. Brask (ɔ: overdaadig Pragt) uden Dyd [er som] Blomster uden Lugt. 1, 337.

7506. Megen Pragt gi'r Foragt. 1, 337.

7507. Jo mere Mangel der er indvortes, jo mere smykker man sig udvortes. 1, 230.

7508. Megen (ogsaa: „stor") Pragt, liden Magt. 2, 120. (naar Menneskets indre Værd ikke svarer til den ydre Glans).

7509. Den er smykket nok, som kan smykke sig, men vil ikke. 1, 231. (f. Ex. en rig Kone).

7510. Dyden pryder Dragten, men Dragten ikke Dyden. M. M.

7511. Manden skal pryde Klædningen, og Klædningen ikke Manden. V. S. O.

7512. Fromhed og Dyd, med Ære og Tugt, langt bedre end Guld dig pryder smukt. Ordsprogsps. Gr. 2100.

7513. Alt, som pryder, ogsaa fryder. V. S. O.

7514. Du pynter dig imod Aften, ligesom Hyrdekonen, da hun ventede sin Mand hjem. K. 41.

7515. Med Paradisfuglens Fjedre (ell. Fjer) kan ogsaa en Krage blive pyntet. M. M. (om den, som faar Skin af at være Noget, som han ikke er).

7516. Megen Pryd [bliver] ild' udtyd. 1, 337.

At gjøre Noget for Prunk (ɔ: for at glimre, vække Opsigt). V. S. O. — At hænge et Smykke paa en So. V. S. O. (om en urenlig Kvinde, som pynter sig). jvf. Ordsp. 11, 22. — Hun er smykket med mange kvindelige Dyder. — Fortællingen er udsmykket (ɔ: det er ikke sandt alt sammen). — Han (hun) er pyntet som en Kanehest. F. F. — En pyntelig Tale (ɔ: som bestaar af vel valgte, smukke Udtryk, men er uden rigere Indhold). V. S. O. — At pynte paa sin Stil. V. S. O.

De, som smykke Formiddagen hen, ere onde (ɔ: slette) Husholdersker. 1, 327.

Hovmod pryder de Ugudelige som en Kjæde, Vold skjuler dem som et Smykke. Ps. 73, 6. — Herren smykker de Sagtmodige (Lindberg: „de Ydmyge") med Frelse. Ps. 149, 4. — Som et gyldent Smykke og en kostbar Prydelse er den, som irettesætter viselig for et Øre, som hører efter. Ordsp. 25, 12. — Herren udstyrede sin Visdoms store Gjerninger med Pragt. Sir. 42, 30. (jvf. 16, 30; Aab. 21, 2). — Tjenerne skulle pryde (ell. være en Prydelse for) Guds vor Frelsers Lærdom i alle Ting. Tit. 2, 10.

Pryd, pryde (Smykke, Pragt), se 1211. 1657. 4053. 4098. 5061. 5126. 5197. 5222 fg. 6305. 8077. 8929. 9119. 11,923.

Prygl, se Hugg.

7517. Det er baade godt og ondt at prædike for lærd (ɔ: lærde) Folk. 2, 262.

7518. Det gaar over (ell. skilles ad) i Midten ligesom Degnens Prædiken (ogsaa: „Præken"). F. F.

7519. Af den argeste Synder vorder stundum den skrappeste Prædiker.

7520. Det gaar ikke saa haardt (K. 707: „galt“) til, som Præsten præker (= prædiker).

7521. „Item“ hjælper ogsaa til en Prædiken. L. Holberg. jvf. 407. 7540.

7522. „Jeg hører ikke her til Sognet,“ sagde Manden, da man spurgte ham, hvorfor han ikke [som de Andre] havde grædt over den kjønne Prædiken. R. 650.

7523. Sengen er Kvindens Prædikestol. V. S. O.

Forstuen er større end det ganske Hus (ɔ: „Indgangen varede længer end Prædikenen“). Moth. — Han kan ryste en Prædiken af ell. ud af Ærmet (ɔ: holde en Prædiken uden Forberedelse). Moth. — At præke for døve Øren (ɔ: tale, uden at Ordet gjør Indtryk). — At præke for Stole og Bænke (ɔ: for faa eller uopmærksomme Tilhørere). Moth. — Han præker godt i en Lygte (ɔ: „taler uden Sammenhæng,“ hen i Vejret). Moth. — Han præker for Bønder om Himmelens Løb (ɔ: „taler om høje Ting for Folk, som ikke forstaa sig derpaa“). V. S. O. — Alt, hvad han prækede for ham (ɔ: formanede, irettesatte ham), hjalp dog Intet. (Jeg præker for ham baade tidlig og silde, men uden Nytte). — Lad mig se, du præker for ham (ɔ: „snakker godt for ham, søger at overtale ham“). V. S. O. — Nu præker I for fast. (siges til den, som taler ubetænksomt). Moth.

Hvad jeg (Jesus) siger Eder i Mørket (ɔ: i Løn), det taler i Lyset; og hvad der siges Eder i Øret, det prædiker paa Tagene! Matth. 10, 27. — Dette Evangelium om Riget (ɔ: Guds Rige) skal prædikes i hele Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk (ɔ: Folkefærd, Folkeslag). Matth. 24, 14. (jvf. 11, 5; Mr. 16, 15; Ap. Gj. 20, 25). — I Jesu Navn [skal der] prædikes Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk. Luk. 24, 47. (jvf. Ap. Gj. 10, 42; Rom. 10, 8). — Hvorledes skulle de høre, uden at der er Nogen, som prædiker? men hvorledes skulle de prædike, dersom de ikke blive udsendte. Rom. 10, 14. 15. (jvf. 2 Tim. 4, 2). — Vi prædike den korsfæstede Kristus, som er Jøderne en Forargelse og Grækerne en Daarlighed. 1 Kor. 1, 23. (jvf. 1 Tim. 2, 7). — Mit Ord og min Prædiken var (ell. bestod) ikke i menneskelig Visdoms overtalende Ord, men i Aands og Krafts Bevisning. 1 Kor. 2, 4.

prædike, Prædiken, se 105. 1724. 1924. 2635. 4578. 4984. 5173. 5904. 6807. 8926.

7524. Ringer Præst (1, 219: „Degnen“), saa han springer, jeg kommer ej, før han synger (ɔ: lad Præsten ringe sammen saa meget, han vil; jeg kommer dog ikke, før han har begyndt Messen eller Gudstjenesten). P. L. 193. (om den, som giver sig god Tid, som ikke vil forhaste sig. Rimet skriver sig fra den romersk-katolske Tid; paa Island brugtes Ordet „synge“ om at holde Gudstjeneste; derfor var det „at synge til en Kirke“ det samme som at være Præst til den; deraf ogsaa Ordene „Ottesang, Aftensang“.

7525. Ingen kjender Præsten bedre end Dejen (ɔ: Husholdersken, Præstedejen). P. Syvs Undervisning om Ordsprogene i Fortalen S. 8. (fra den romersk-katolske Tid, da Præsten var ugift og holdt en Deje eller Husholderske).

7526. Vejret er aldrig saa koldt, at Præsten fryser i Kirken, medens Offer varer. Moth. — Aldrig er Præsten saa gammel eller Vejret saa kalt (ɔ: koldt), at han fryser i Kirken, saa længe som Offer er. 1, 218. — De ere ikke Alle *gode* Præster, der tage Offer ind. Pouch. jvf. 134. 138.

7527. Præsten bliver ikke altid fed af at staa længe for Alteret. Molb. 2706.

7528. Naar det regner paa Præsten, saa drypper det paa Degnen.

7529. Præstesækken er ond at fylde; er bundløs. 2, 102. — Præstesæk kan blive tung, men aldrig fuld. Moth. — Præstepose, Præstepung bliver aldrig fyldt. V. S. O. — Præstens Pung er bundløs, for der er faret en forsoren Sandemand (= edsvoren Mand) igjennem. K. 1095. — Præstegjerrighed og Guds Naade og Barmhjærtighed varer fra nu og til evig Tid. Moth.

7530. Kappen gjør hverken Præst eller Degn. 1, 231.

7531. Den ene Klerk (= Præst) tiender ej (ɔ: giver ej Tiende til) den anden. 1, 218. (lat.)

7532. De ypperste Klerke ere ej de viseste. Syvs Tillæg.

7533. Præsten Bogen, Bonden Plogen (= Ploven). 1, 218. („bedst, at Hver bliver ved Sit.“ Syv). jvf. 1438. 2496. 2471. 6014. — Hvo ret skal være Præst, kan ikke være Bonde; thi at studére og at pløje er ej Ét. J. J. Sorterup. — Mangen Præst passer sin Jord og glemmer Guds Ord.

7534. Det er en god Præst, der lever, som han lærer. Moth. — Godt, naar en Præst eftersiges: han lærer mere med Levnet, end med Talen. 1, 219. — Lev, som du lærer! 2, 145.

7535. Mange Præster høre ej selv, hvad de lære Andre. 1, 219.

7536. Gejstlige Klæder (ɔ: Præsteklæder) og verdslige Sæder skikke sig ej vel sammen. 2, 145. jvf. 7328 fg.

7537. Af Silke-Peblinge blive tit Vadmels-Præster. 2, 277. (ɔ: den, som fik en fin Opdragelse, antog stundum som Præst paa Landet et grovt Væsen). — Fløjels Kandidater, Vadmels Præster. F. F.

7538. Naar Præsten og Bøddelen samles, da gid Ingen være den Tredie! 2, 250.

7539. Man faar ingen bedre Degn, end en afsat Præst. 2, 145. — Ingen er bedre til Degn, end en afsat Præst. Gr. 1353.

7540. Hoste hjælper mangen Præst og Degn. 2, 145. — Hoste hjælper mangen Præst paa Prædikestolen. jvf. 7521.

7541. Der er flere graa Gæs, end Præstens. Gr. 630. — Der er flere brogede Hunde, end Præstens. Molb. 4254. — Der er flere røde Køer til, end Præstens.

7542. Præstens Mund er ingen Evangeliebog. K. 440.

7543. „Præsten har ondt, som skal kæmme sig hver Dag," sagde han, som kæmmede sig kun én Gang om Maaneden. 2, 209.

7544. „Det gaar an," sagde Spandet Præst, de bar ham til Kro's. Gr. 801. — „Det gaar an," sagde Spandet Præst, da bar de ham af Kirken og i Kroen. K. 1769. („det var ham nemlig befalet af Provsten, at han ikke maatte gaa til Kro's". Jeg har ellers hørt, at han var bleven grovelig fornærmet i Kroen, og havde svoret paa, at han aldrig vilde gaa derhen mere; men da han engang havde et nødvendigt Ærende, fandt man paa at bære ham derind).

7545. „Nu kommer vi til det Vigtigste," sagde Præsten, og saa gik han istaa i sin Tale. R. 666.

7546. Min Fader var ingen Præst, derfor siger jeg ikke mine Ord to Gange. K. 74. — Vel er jeg en Præstedatter, men jeg siger ikke mine Ord to Gange. F. F. — Jeg er ikke præstelærd: jeg siger ikke mine Ord to Gange. (naar man ikke vil gjentage, hvad man én Gang har sagt. sællandsk). — Jeg er intet Præstebarn, jeg siger ikke mine Ord to Gange. Moth.

7547. Bøger og Børn er der Nok af i Præstebo (ɔ: ere Præster sædvanlig rige paa). — Bøger og Børn er Præstegods. Gr. 2105.

7548. Helvedes Forstue er belagt med Præstepander. Gr. 2106.

7549. Den, som gaar op [paa Prædikestolen] uden Frygt, han gaar ned uden Frugt. (om unge, selvtillidsfulde Prædikanter).

7550. En Præst har tit ét af tre at drages med: Herskabet (ell. Fogeden), Hustruen, Degnen (ell. Klokkeren). 2, 145.

7551. Mange Præster af Navn, faa til Gavn. Moth.

7552. Det er godt at være Præst paa Samsø. Moth. (siges, naar En hellere vil have en ringere Stilling med Ro, end en mere ansét med Uro og Bryderi).

Han er ikke fattig Mands Præst (ɔ: „han har store Tanker om sig selv“). Moth. — Vil du have Mér, saa gaa til Præsten! F. Rostgaard. (siges til den, som man mener har faaet Nok). — Vil du vide Mér, saa gaa til Præsten! (fordi Mange i gamle Dage ansaa Præsten for klogere end Andre). — Fra Præst til Degn. Moth. (om den, som fra at være ansét, bliver en ringe Mand). — Han fik Præstens Part (ɔ: den største Dél). K. 1388. — Han har gjort en Præstehandel (ɔ: en fordelágtig Handel, som der plejer at gjøres med Præster, der tit blive narrede). K. 1389. — Hæv Hovedet, Præsten kommer! Sv. Gr. 3, 216. (sønderjysk). — Han skal være Præst, han gjentager sig selv.

Herre! lad dine Præster klæde sig med Retfærdighed, og dine Hellige synge med Fryd! Ps. 132, 9. — Jeg [Herren] vil klæde Zions Præster med Salighed. Ps. 132, 16. — I skal kaldes Herrens Præster, vor Guds Tjenere. Es. 61, 6. (jvf. 66, 21). — En Præsts Læber skal bevare Kundskab, og Loven søger man af hans Mund; thi han er den Herre Zebaots Sendebud. Mal. 2, 7. — Frygt Herren af din ganske Sjæl, og hold

hans Præster højt i Ære! Sir. 7, 30. (jvf. 1 Tim. 5, 17). — En Biskop (ell. Præst) bør være ulastelig, som en Guds Husholder, ikke indtagen af sig selv, ikke vredagtig, ikke hengiven til Vin, ikke til Slagsmaal, ikke til slet Vinding; men gjæstfri, elskende det Gode, sindig, retfærdig, hellig, kysk, som holder fast ved det sande Ord efter Undervisningen, for at han kan være i Stand til baade at formane med den sunde Lærdom og at overbevise dem, som sige imod. Tit. 1, 6—9. (jvf. 1 Tim. 3, 1—9). — I ere en udvalgt Slægt, et kongeligt Præsteskab (Præstedømme), et helligt Folk. 1 Pet. 2, 9. (jvf. 2 Mos. 19, 6; Aab. 1, 6 og 20, 6).

Præst, se 134. 138. 2413. 3150. 3664. 4569 fg. 4594. 5243. 5548. 5968. 6618. 7537. 9183. 10,247. 10,450.

7553. Ild prøver Guld, og Nød [prøver] Vennehuld. 1, 474. jvf. 11,295 fg. — Prøv Guld i Glød og Ven i Nød! 1, 474. — Ild prøver Guld, og Nød prøver Venner. M. M.

7554. Man prøver med Ilden Guldet, med Guldet Kvinder, med Kvinderne Mænd. 1, 121.

7555. Af Prøven dømmes Klædet (ɔ: „af en liden Ting dømmes det Hele“). Moth.

7556. Prøve er en Kunst; slaar den fejl, er den omsonst. V. S. O.

7557. Faren er Modets Prøvestén. V. S. O.

7558. Den sidste Prøve er den visseste. Moth.

At prøve det paa alle Kanter (ɔ: gjøre alt det, man formaar). Moth. — Det (f. Ex. Venskabet) har staaet sin Prøve (udholdt Prøven). jvf. Sir. 40, 27. — Han har ej staaet sin Prøve endnu Moth. — At prædike paa Prøve. — Prøv, om du tør! (f. Ex. slaa til). Gr. 2110. — At bruge En som en Prøveklud (til at forsøge, om et Arbejde vil lykkes). V. S. O.

Det kommer an paa en Prøve. Gr. 1478.

Prøver Alting; beholder det Bedste! 1 Thess. 5, 21. — Prøver Øret ikke Talen, og smager Ganen ikke Maden? Jobs B. 12, 11. (jvf. 34, 3). — Du, som prøver Hjærter og Nyrer, retfærdige Gud! Ps. 7, 10. (jvf. 17, 3 og 66, 10; Jer. 11, 20 og 17, 10). — Herren prøver en Retfærdig. Ps. 11, 5. (jvf. V. 4; 26, 2 og 95, 9; Jer. 9, 7). — Digelen er til Sølv og Smelteovnen til Guld; men den, som prøver Hjærterne, er Herren. Ordsp. 17, 3. (jvf. Visd. 3, 6). — Guld prøves i Ild,

og Mennesker, som ere Gud velbehagelige, i Fornedrelsens Ovn. Sir. 2, 5. — En Ovn prøver en Pottemagers Kar, men et Menneske prøves ved hans Samtale. Sir. 27, 5. (jvf. V. 7; 31, 30). — Mit Barn! prøv dig selv i hvad din Levemaade angaar, og se, hvad der er dig skadeligt, og tillad dig ikke det! Sir. 37, 32. — Ilden skal prøve Enhvers Gjerning, hvordan den er. 1 Kor. 3, 13. — Hvert Menneske prøve sig selv, og saaledes æde han af Brødet og drikke af Kalken! 1 Kor. 11, 28. — Ransager Eder selv, om I ere i Troen, prøver Eder selv! 2 Kor. 13, 5. — Hver prøve sin egen Gjerning, og da skal han have Rós for sig selv alene, og ikke for en Anden. Gal. 6, 4. — Salig den Mand, som staar fast i Fristelse; thi naar han er prøvet, skal han faa Livets Krone. Jak. 1, 12. (jvf. 1 Pet. 1, 7). — Prøver Aanderne, om de ere af Gud! 1 Joh. 4, 1. (jvf. Rom. 2, 18; 1 Thess. 5, 21).

Prøve, prøver, se 3316. 5921. 7050. 7405. 9996. 11,295. 11,323. 11,373. 11,691.

7559. Hvor min Pung gaber, dér ryger mit Stegers (= Køkken). 1, 335. (ɔ: den Rige kan leve højt, hvor han saa kommer hen; „han behøver ikke, af Hensyn til Pungen, at tage sin Madkurv med paa Rejser; naar Værten sér hans Dukater, kommer Alt i Bevægelse i Køkkenet.“ Nyerup). jvf. 1. — Hvor Pungen gaber, dér ryger Køkkenet. Moth.

7560. Man skal ej gjøre [en] Pung af sin Mund. 2, 263. — Jeg vil ikke gjøre Pung af min Mund (ɔ: „jeg vil ikke tage mine Ord tilbage; jeg vil holde, hvad jeg har lovet“). V. S. O.

7561. Man kan ikke lukke Pungen videre op, end den er (ɔ: man kan ikke give Mere ud, end man har). V. S. O.

7562. En Skilling af hans Pung [er] en Tand af hans Mund. (om den Karrige). 1, 154.

7563. Man kommer tit bedre frem med en halv tom, end [med en] fuld Pung. 2, 216.

7564. Hav Hovedet aabent, men Pungen lukt! 1, 94.

7565. Naar Pungen taler, maa Tungen tie; naar Pungen oplukkes, faar Munden tillukkes. 1, 333.

At straffes paa Pungen (ɔ: blive idømt Bøder). — Der skal en god Pung til. — Man naa'r dog Bunden i Pungen (ɔ: ved Ødselhed kan man omsider sætte Alt over Styr). 2, 206. — At

betale af sin egen, af Andres Pung. — At ligge paa sin egen Pung (ↄ: leve paa sin egen Bekostning). V. S. O. — Det vil svie til ham eller til hans Pung. — Den Pung kan nok hænge ved den Skindkjortel (ell. Skindkjole) (ↄ: „de To eller Begge ere lige gode"). V. S. O.

Bliv ikke fattig, i det du holder Gjæstebud paa Laan, og du har Intet i Pungen. Sir. 18, 37. — Jesus sagde til Disciplene: drager ud! bærer ikke Pung eller Taske! Luk. 10, 3. 4. (jvf. 22, 35).

Pung, se 157, 172. 363. 1095. 2649. 2765. 2864. 2913. 2991. 3380. 3840. 3898. 4737. 4754. 5555 fg. 6146. 6614. 7056. 7132. 7801. 7863. 9178. 10,677. 10,976. 11,023. 11,361. 11,966.

7566. Man skal æde Pølsen, men (ↄ: mens) hun (den) er varm. P. L. 258. (ↄ: man maa ikke forsømme den bekvemmeste Tid til at udføre Noget). jvf. 3949. 7448. 9181. 10,197.

7567. „Passelig Pølse er bedst," sagde fordum Præsten i Halland, da de ofrede ham den store Mavepølse. 2, 190. (ↄ: „der er Maal og Maade paa Alting; det er bedst, som hverken er for lidet eller for stort." V. S. O.). — Maadelig Pølse smager altid bedst. O. Lade.

7568. Man kan spise Pølse saa længe, at Skindet sidder paa Næsen. Gr. 2113.

7569a. Man steger ikke Pølse paa Trærist. 2, 194. (om at gjøre forgjæves Arbejde, bære sig bagvendt ad).

7569b. Ilde gjemmer man Pølse i Hundehus. Moth.

7570. Der er mange Snig i en Pølse gjort i en Tyrehud; men vé den, som faar den sidste Ende. Pouch.

7571. Det kommer ikke an paa en Pølse i Slagtertiden (egl. Slagtetiden).

7572. Det er urimeligt at binde Hunden ved Pølsen (ↄ: at give Noget i slet Forvaring). 1, 495.

At snakke som en Pølsepind. V. S. O. — At snakke Pølsesnak (ↄ: føre meningsløs Snak, vrøvle). F. F. — I fører Pølsesnak udi en lærd Stíl. L. Holberg. — At kaste efter en Side Flæsk med en Spegepølse (ↄ: „søge at opnaa en betydelig Fordel ved en ringe Gave eller Opofrelse"). Moth. — Jeg agter det ikke ved en Pølsepind (ↄ: tillægger det slet intet Værd).

V. S. O. — Det er Rosinen i Pølseenden; eller: Rosinen kommer i Pølseenden (ɔ: det Bedste kommer til sidst). V. S. O. — Tre Rosiner i Enden af en Pølse. (siges, naar en Sag faar et godt Udfald). F. F. — Det Lys er godt at æde skiden Pølse ved (ɔ: det er hél mørkt). 2, 189. — I Mjøls [som ligger i en mager Egn af Slesvig] dér spiser man Brød til Pøls' (ɔ: lever tarvelig). Beboerne selv sige, at det er fordi Pølserne i Mjøls ere federe end andre Steder. jvf. K. 1847.

Pølse, se 1196. 1501. 1722. 3962. 4732. 4989. 5352. 5409. 10,774.

7573. Raad er ej bedre end Uraad, uden de (P. L. 154: „det") tages i Tide. P. L. 52. — Raad er ej bedre end Uraad, uden det kommer i Tide. P. Enevoldsen.

7574. Ældst Raad (ɔ: Raad af gamle og erfarne Mænd) er bedst. P. L. 411. jvf. 4727.

7575. Tag Raad af rødskjægget Mand, flere onde end gode. P. L. 934 og 1101. (man havde i gamle Dage ingen synderlig Tiltro til dem, der bare rødt Skjæg). — Tag Raad af rødskjægget Mand og gak snart fra ham! 1, 343. — Tag Raad af gal Mand, og gaa snart fra ham! Gr. 2121. — Rødskjæggede ere gode at gaa i Raad med, naar man skynder sig fra dem (ogsaa: naar man har Lommen fuld af Stene). F. F.

7576. Naar Mand vaandes (ɔ: kommer i Vaande eller Fare, i Ulykke), da vildes (ɔ: bliver vildfarende, forvirres) ham Raad. P. L. 413. — I Vaande er man tit raadvild. 1, 340. — Smerte, Sorg, Ulykke gjør Manden raadløs. — Alle vide gode Raad, foruden den, [som] i Vaande staar. 1, 340.

7577. Bedrøvet Hu vedertør (= tør ved ɔ: behøver, trænger til) godt Raad. P. L. 593. (Udg. 1515: „der skal Vid til Vaande").

7578. Man kan (faa) mange (1, 341: „fuldt") Raad, naar man tørv (ell. tør) ingen ved (ɔ: ingen behøver). P. L. 976. — Godt at raade, naar Ingen trænger. 1, 341. — Verden er fuld af gode Raad. — Raad har man Nok af, naar man ingen behøver. — Man kan bedst give Raad, naar man selv ikke

trænger til dem. (fordi man ikke er i Forlegenhed eller i Vaande).

7579. Den vorder **raad** (ɔ: bliver raadet, faar Raad), som rædes (1, 339: „ræddes“). P. L. 152. („den, som er ængstelig (eller rettere betænksom), før han foretager en Handling af Vigtighed, og altsaa giver sig gode Stunder, fattes aldrig Raad.“ Nyerup). — Den times **Raad**, som reddes. Gr. 2117. (Ordsproget i denne Skikkelse — „reddes“ for „ræddes“ — giver en anden Mening, end det foregaaende).

7580. Lad den Aalde (= Olde, Olding; Udg. 1515: Gamle) **raade!** P. L. 724. — Lad de Gamle **raade**, naar de ville vel. 1, 12. (Her kan „raade“ ogsaa være = „styre, regére“). — Bedre end vejet Guld er **Raad** fra Oldingens Læber. H. Hertz.

7581. **Raad** efter giort Gjerning er som Regn, naar Kornet er høstet. H. Thomesen. — Gode **Raad**, naar Gjerningen er gjort, ere ligesom Regn, naar Høsten er forbi. Pouch. — Efter man har gjort det ilde, kommer **Raad** alt for silde. 1, 341.

7582. **Raad** efter Skaden er som Lægedom efter Døden (ell. „naar En er død“). Moth. — For sént at **raade**, naar Skaden er skét. („da véd Hver gode Raad“). 1, 341.

7583. Efter-**Raad** er Gjække-**Raad**. 1, 340.

7584. Vare For-**Raad** saa gode som Bag-**Raad**, da foer Ingen ilde: saaledes hedder det hos Syv (2, 210); men Ordsproget kan ogsaa bruges, som det findes hos Molb. 2760: „Vare Bag-**Raad** saa gode som For-**Raad**, da foer Ingen ilde.“ — Vare For-**Raad** saa gode som Efter-**Raad**, da blev Ingen forraad[t]. Gr. 669. — Vare For-**Raad** saa gode som Bag-**Raad**, da var det ingen Sag. — For-**Raad** ere bedre end Bag-**Raad**. 1, 240.

7585. Bag-**Raad** ere Van-**Raad**. 2, 210. (om daarlige Raad, som ingen Nytte er til).

7586. Bag-**Raad** har hverken Hoved eller Hale. Pouch.

7587. Efter vilde Rede (= Vilderede ɔ: Vanskelighed, Forlegenhed) kommer gjærne gode **Raad**. 1, 343.

7588. Ene-**Raad** er ej altid trygt. H. Thomesen og 1, 338.

7589. Ene i **Raad**, ene i Sorg. 1, 338. — Ene om **Raadet**, ene om Sorgen. Gr. 484.

7590. Ringe Mands Raad skal Ingen forsmaa. H. Thomese[n] — Ringe Mands gode Raad skal Ingen foragte. 1, 339. — Ringe Folk give og stundum gode Raad; dog ringe Man[ds] Raad agtes ringe. 1, 339.

7591. Der er Raad mod Uraad (ɔ: Ulykke). „Man finder v[el] en Tol at slaa i det Hul," føjer Syv til). 2, 211. — Der [er] altid saa mange Raad til, som Uraad, hvo dem ellers kun[de] finde. 1, 341. — Der er Raad for alle Uraad, naar man [ku]n vidste dem. K. 709. — Der er Raad mod alle Uraad. P. Plad[e]. — Vorherre véd Raad for alle Uraad.

7592. Der er Raad mod Alt uden mod Døden. 1, 344 o[g] 2, 45. jvf. 1549.

7593. Mange Raad kan være gode nok, naar de komm[e] tørre i Hus. Gr. 2119. — Dine Raad raadne ej, om d[e] komme tørre i Hus. 1, 343. (de ere gode nok, naar de bl[ot] kan bruges). — Gode Raad raadne ikke, naar de komme tørr[e] i Hus. jysk. — Dine Raad ere gode; komme de tørre i Hus, saa raadne de ikke. Moth.

7594. Godt Raad vil have god Tid. 1, 341.

7595. Et godt Raad finder et godt Sted. V. S. O. jvf. 3140.

7596. Godt Raad i Nød er bedre end Guldet rød. 1, 342. — Gode Raad ere bedre end Guld. Moth.

7597. Ét godt Raad er bedre end en Pose fuld. 1, 341. — Ét godt Raad er tit bedre end bare Penge. Pouch.

7598. Godt Raad af revent Skind er ej at forsmaa (ɔ: „man skal lade sig advare af den, som har været i Fare"). Molb. 2772.

7599. Godt Raad maa ej faa Utak til Løn. Moth.

7600. Kommer Dag, saa kommer og Raad. 1, 341. — Naar Dagen kommer, saa kommer her Raad. Hr. Iver. — Naar Tid kommer, saa kommer og Raad (ɔ: „Tiden bringer de bedste Raad"). Moth. — Tiden er bedste Raadgiver. 1, 341. — Kommer Tid, saa kommer vel Raad. Moth. — Jeg vil først besove (ɔ: sove paa) det („naar der raadslaas om noget Vigtigt"): i Morgen kommer Dag og Raad. 1, 44.

7601. Paa Hovedpuden finder man bedst Raad. 1, 338.

7602. Det første Raad, en Kvinde giver, er det bedste. 2, 210. — Hør det første Raad af en Kvinde og ej det andet! 1, 343.

7603. De Gamle til Raad, de Unge til Daad. 1, 13. — Unge til Hjælp, Gamle til Raad. 1, 11. — Kvinderaad kan og være gode iblandt. Moth. — Til Raad er Gubben en herlig Gjæst, men unge Øjne de se dog bedst.

7604. Hvo som vægrer sig (ved) at kjøbe Raad for godt Kjøb, skal (siden) kjøbe Anger dyre (dyrt). 1, 339. (om den Selvkloge, som til sin Skade vil komme til at beklage, at han ikke fulgte erfarne Mænds Raad og Formaninger).

7605. Hvo der fattes Raad, hannem (= ham) fattes ikke Anger. Pouch og 1, 342.

7606. Hastigt Raad har Anger i Følge. 1, 341. — Efter hastigt Raad følger lang Poenitense og Anger. Pouch.

7607. Lykke er bedre end Raad. 1, 288 og 339.

7608. Hvad man kan raade, skal man ej vove paa Lykken. 1, 342.

7609. Lykke behøver ej Raad. 1, 288.

7610. Viis Mand har ej Raad behov. Moth.

7611. Vær som Sneglen langsom i Raad, men som Fuglen snar i Daad. 1, 45. jvf. 6072. — Vær en Snegl til Raad, men [en] Fugl til Daad. 1, 341. — Vær sén i Raad og snar i Daad! — Længe paa Raad, hastig i Daad! Moth.

7612. Forstand skal til Raad, Lykke og Hjærte (ɔ: Lyst og Mod) til Daad. 1, 157.

7613. Først Raad (ɔ: Overvejelse), saa Daad! 1, 45. jvf. 4904. — Det, som er vist i Raad, fejler ofte i Daad; thi anderledes koger man, anderledes retter man an. 1, 339.

7614. Gode Raad ere stundum dyre. 1, 342. — Gode Raad ere altid dyre, naar man trænger til dem. — Et godt Raad er ej betalt med Penge. (svensk).

7615. Der er Raad i Réb. 1. 205. — Der er gode Raad i Réb-Ende (ɔ: „det er godt at tage et Stykke Réb med paa Rejsen“ (V. S. O.); en ubetydelig Ting, som en Stump Réb, kan ogsaa bruges).

7616. Mange ere Rævens Raad; Pindsvinet véd det bedste. 2, 210. (ét godt Raad er bedre end mange Trækker).

7617. Søg Raad hos dine Ligemænd og Hjælp hos din Overmænd! 1, 338. — Enhver kan ikke raade og hjælpe. 1, 338.

7618. Halvkogt Raad er usundt, for meget kogt smager ikke. 1, 342.

7619. Hovedkulds Raad er tit halsløs Gjerning. Moth. — Hovedkulds Raad, hovedkulds Gjerning og hovedkulds Skade. 1, 342.

7620. Med Mange er godt at raade, men ondt at slutte. 1, 338. — Man skal vel høre Raad, men selv bede Gud og slutte. 1, 338. — Raadslaa med Mange, men slut med Faa. 1, 236.

7621. Mange til Daad, Faa til Raad! Gr. 1789. — Tag Mange til Hjælp og Faa til Raad! 1, 338.

7622. Morgen-rød og Aften-Raad ere onde, men Morgen-Raad og Aften-rød ere gode. 1, 340.

7623. Hvo ej staar til at raade, staar ej til at hjælpe. 1, 340. — Den, der ikke vil lade sig raade, staar heller ikke til at hjælpe. — Den, der er til at raade, er og til at hjælpe. M. M.

7624. Bed Gud om Naade og lad dig raade! 1, 340.

7625. Vild (= Gunst, Partiskhed) og Vælde ere onde Raadgivere. 1, 338.

7626. Det er ondt at raade med raadløs Mand. V. S. O.

7627. Ondt (er) at raade, naar Raad Intet gjælder. 1, 340.

7628. Ondt at raade, naar Raaderen staar i Vaade. 1, 340.

7629. Raad af Unge og Uerfarne er som Vin af utidige (= umodne) Druer. 1, 343.

7630. Raad maa ej være farligere end Sygdommen. Syvs Tillæg.

7631. Mange gode Raad dø i Fødselen. 1, 342. (om store Anslag, som ej komme til Udførelse).

7632. Den Sunde véd mange Raad for den Svage. Moth. (naar En har det godt, kan han vel trøste den Lidende, men har ikke let ved at trøste sig selv).

7633. At være raadvild er værre, end at være død. F. E. Boisen. — Hellere død, end raadvild.

7634. Alle vide gode Raad uden den, (som) i Vaande staar. 1, 340.

7635. Raad uden god Udgang er ej Raad, men et Fejlskud. 1, 339.

7636. Overdaad gi'r onde Raad. 1, 190.

7637. Bedre at en Fyrste er selv ond, end hans Raad (ɔ: Statsraad, Regéring). 1, 349.

7638. Paa Anslag gaar Meget ind, ligesom nyt Klæde og gammelt Kjød. 1, 341.

7639. I Anslag lægger mangen En sine Regnepenge for højt op eller slet (ɔ: aldeles) fejl. 1, 339.

7640. Man holder sine Anslag for Jærn, naar de dog ere af raaddent Træ. 1, 343.

7641. Mangen véd Meget, kan dog hverken raade eller hjælpe sig. 2, 210.

7642. Træ-Hoved giver Træ-Raad. 1, 343. (om en uforstandig Person, en Dosmer).

7643. Tag aldrig Raad af den, som ej véd at raade sig selv. M. M.

7644. Subtilt (ɔ: fint) Urværk gaar geménlig uret (ɔ: sædvanlig urigtigt eller galt); spidsfindige Raad lykkes sjælden. 1, 343.

7645. Der er Faa, hvis Mund lugter ilde, fordi mange hemmelige Raad ere raadnede hos dem. 1, 178.

7646. Naar et Raad lugter af Vin eller Øl, da følger en gal Udgang. 1, 340. — Naar Raad lugter af Vin eller Øl, ere de ikke gode. V. S. O. („naar fulde Folk vil raadslaa om magtpaaliggende Ting.“ Moth).

7647. Ubesindighed er gode Raads Forgift. 1, 342.

7648. Vær snar i Løb, betænksom i Kjøb og trofast i Raad! 1, 340.

7649. Raadet er Mandens, men Udgangen Guds. 1, 339. jvf. 9367. — Mennesket raader; at det vel geraader (ɔ: lykkes), kommer af (fra) Gud. 1, 339.

7650. Hver giver Raad, som han har Visdom og Aar. 1. 339.

7651. Velmént Raad slaar ofte fejl. 1. 340.

7652. Raadet er efter Hovedet, ligesom Vinden efter Stedet, hvorfra den kommer. 1, 340. — Et knudret Træ kan give god Frugt, et vrantent Sind et godt Raad.

7653. Den, som følger sine (egne) Raad, maa tit fattes Andres. M. M.

7654. En Fyrste skal følge deres Raad, som have ham kjær, og ej deres, som han har kjær. 1, 338.

7655. Godt Raad og stor Frygt findes ej gjærne sammen. 1, 340.

7656. Frygt hindrer tit gode Raad. 1, 340.

7657. Raad er tit som Lægedom — bitter og hjælper dog. 1, 342.

7658. Et godt Raad er tit bedre end Arbejde. Syvs Tillæg.

7659. Et godt Raad er bedre end bare Penge. 1, 342.

7660. Godt Raad gjør tryg Sejer. 1, 379.

7661. Godt Raad kan spildes af Lidet. 1, 342.

7662. Det er ondt Raad, som ej kan ændres. 1, 343. — Et ondt Raad kan en Kvinde saa snart finde paa, som en Mand. Pouch.

7663. Fire Narre raade ofte bedre, end én Viis alene. 1, 343. — Man faar undertiden et viist Raad af en galen (gal) Mand. 1, 343.

7664. Efter Gjerningen finder og Narren gode Raad. („da sér han først, hvad der skulde været gjort"). 2, 210.

7665. Det er lettere at give Andre Raad, end at raade sig selv. Moth.

7666. Ingen (er) saa enfoldig, som jo kan give Raad, naar de ej behøves; og Ingen saa viis, som jo vil høre Raad i Nød. 2, 210.

7667. Et godt Sværd i Strid fælder Mange; men et godt Raad frelser Flere. M. M.

7668. Naar Vorherre er med i Raadet, saa gaar Alt godt. K. 5.

7669. Raad før (ɔ: egl. raadspørg) ej en Frygtagtig om Krig, en Gnier om Almisse og en Lad om Arbejde. 1, 338.

7670. Ét Kone-Raad er bedre end syv Doktor-Raad. (skjæmtevis om de saa kaldte kloge Koner).

7671. Bedre at bruge et farligt Raad, end intet. 2, 211.

7672. Hver Raadgiver holder sit Raad højt.

7673. Begjærlighed og Vrede ere onde Raadgivere. 1, 7.

7674. Tit mange Raadgivere, men lidet Raad. Syvs Tillæg. jvf. 5084.

7675. Tre Ting sømmer vel en Raadgiver: Forstand, Godhjærtighed og Frihed i Talen. 1, 343.

7676. Død, Spaadom, Uvidenhed og Mistanke ere onde Raadgivere. A. S. Vedel.

7677. Kom ej ubuden og giv Raad! 1. 340.

Husais Raad er bedre end Akitofels Raad. 2 Sam. 17, 14. (om den, der snakker En mere efter Munden, end han siger sandt). — Dit Raad er ikke kogt nok (ɔ: duer ikke). Moth. — Jeg raader dig, som om du varst (var) min egen Broder. Moth. — Han véd ikke sine levende Raad (ɔ: han er hél eller rént raadvild). Moth. — At tage Nogen til Raads eller paa Raad med sig. — At gaa i Raad med En om Noget. — At spørge sine Øren til Raads. Moth. — Nu er gode Raad dyre. Moth. — At finde Raad (ɔ: „Middel, Lejlighed, Udvej"). V. S. O. — Han har ikke Raad til Noget (ɔ: kan ikke undvære Pengene dertil). — Dertil kan blive Raad (ɔ: „det kan lade sig gjøre"). V. S. O. — Det er der gode Raad for. — At lægge Raad op imod En. — At staa En bi med Raad og Daad. — Med Raads Raad, med oplagt Raad (ɔ: „med velberaad Hu, med fri Villie og Forsæt"). Moth. (Ogsaa: „med raadet Raad"). — De bleve til Raads (ɔ: de besluttede). P. Claussøn A. 1610. — De gave dennem (ɔ: dem) alt Raadet i denne Handel (ɔ: „lod dem alene eller ganske raade"). P. Claussøn. — Kjerteminde Raadmænd (ɔ: et Slags udmærkede Flyndere, som fanges ved denne Stad). Deraf Ordspillet: „I Kjerteminde æde vi vore Raadmænd eller spiser man sine Raadmænd". — Du gaar visere ud fra Raadstuen, end du gik der ind (ɔ: „du bliver klog af Udgangen eller Udfaldet"). Moth.

Et godt Raad skal man lyde, selv om det kommer fra en Fjende. — Blandt mange Venner brug faa til hemmelige Raad! 2, 210. — Tit raade Kvinder vel, men tiere Mændene. 2, 210. — Et ondt Raad kan en Kvinde saa snart finde paa, som en Mand. 1, 343. — Naar intet Raad vil hjælpe, bruger man tit Uraad (ɔ: Trolddom og ulovlige Midler). 2, 211. — Godt Raad kjendes bedst af Mange. 1, 338. (véd den Ene det ikke, saa vel den Anden). — Største Hob giver Raad. 1, 338. — Et godt Raad kan man vel give, men ikke en god Opførsel. — Gode Raad hjælper Intet mod Ulykken, naar de ikke følges. 1, 342. — Et godt Raad er ofte bedre end mange listige Anslag. 1, 342. — Godt Raad, vel betænkt Mod er i alle Sager god. 1, 45. (Raadgiveren skal først overveje Alt vel, hvad der kan møde og følge paa). — Gode Raads Foragt er Begyndelse til Ulykke. 1, 339. — Ondt Raad er Begyndelse til Fald. 1, 343. — Efter Gjerningen sér man, hvori Raadet har fejlet. 1, 341. — Vise Raad bringer ofte stor Nytte for, men der ligger store Ulykker bag. 1, 339. — De værste Raad blive tit de bedste. 1, 342. — Hvo som giver eller følger et godt Raad, er viis; hvo hverken giver eller følger, er egensindig. 1, 338. — Unge, Fremmede og Egennyttige raade intet Godt. 1, 340. — Andægtig Bøn og vise Raad forhindre Meget. 1, 340. — Tag Gud i (paa) Raad med, saa bliver hans Bistand hos din Forstand baade i Raad og Daad. 1, 339. — Raadslaa om det Nærværende, befal Gud det Tilkommende! 1, 339. — Har du hundrede Raadgivere, saa forlad dog ej dit eget Raad! 1, 338. — Tag hverken en blind Leder eller en daarlig Raadgiver. („thi daarlige Anslag ville ej lykkes altid"). 1, 343. — Lær ej af den Ulærde, og tag ej Raad af en Daare! Moth. — Det, som forkyndes ved Raad, afvendes ej ved Raad. 1, 436. (om Tegn og Mærker).

Herre kjære! gjør Akitofels Raad til Daarlighed! 2 Sam. 15, 31. (V. 34: „til Intet"; 17, 14; Es. 8, 10). — Hos Gud er Visdom og Vælde; Ham tilhører Raad og Forstand. Jobs B. 12, 13. (jvf. Ordsp. 8, 14). — Salig den Mand, som ikke vandrer i de Ugudeliges Raad. Ps. 1, 1. — Herrens Raad bestaar evindelig. Ps. 33, 11. (jvf. Ordsp. 21, 30 og 19, 21). — Af Mangel paa Raad falder et Folk; hvor der er mange Raadgivere, dér er Redning. Ordsp. 11, 14. — Adlyd Raad og tag imod Tugt, for at du til sidst kan blive viis. Ordsp. 19, 20. (jvf. Sir. 6, 25). — Raad i en Mands Hjærte er dybt Vand, men en forstandig Mand drager det op. Ordsp. 20, 5. — Herren er underlig i Raad og stor i Visdom. Es. 28, 29. (jvf. Jer. 32, 19). — Begjær Raad af Hver, som er forstandig, og

foragt ikke noget nyttigt Raad! Tob. 4, 25. (jvf. Sir. 32, 19). — Hvilket Menneske kan vide Guds Raad? eller hvo kan føre sig til Hjærte, hvad Gud vil? Visd. 9, 13. — Hver Raadgiver kommer med Raad; men der gives den, som raader til sin egen Fordel. Sir. 37, 7. — Gud virker Alt efter sin Villies Raad. Ef. 1, 11.

Raad, se 546. 1092 fg. 1133 fg. 1276. 1376. 1637. 1737. 2724. 2872. 3129. 3504. 4018. 4831. 5084. 5209 fg. 5378. 5453. 5762. 6072. 6478. 7004. 7036. 7139. 7179. 8146. 8570. 9330. 9739 fg. 10,835. 11,532. 11,808 fg.

7678. Den raader ilde over Andre, som ikke kan raade over sig selv. Molb. 2792.

7679. Hvo sig selv kan styre, raader bedst over Andre. Moth. — Hvem der kan raade for sig selv, kan bedst raade for Andre. Moth.

7680. Det er godt at raade, naar Lykken er med. („thi saa falder Alt godt ud"). 1, 289.

7681. Det er ikke godt, naar Kvindfolket skal raade. K. 44.

7682. Naar Alle ville raade, bli'r det Ingen til Baade. — Det gaar galt, hvor Alle vil raade. Gr. 35.

7683. Lad den ro, som har lært det (ɔ: lad den raade eller styre, som forstaar det)! Moth. — Vi ro, en Anden styrer.

7684. Lad Bonden raade for sin Bo, og Hofmand for sin Hest! Kongen ud af Dannemark han raader for Slot og Fæst (Gr. 2126: „Borg og Fæste"). 1, 83. jvf. 3591.

7685. Det er farligt at lade Børn raade for Kaarder. Moth. (siges, naar unge Mennesker have mange Penge at raade over).

7686. Lad Vorherre raade i Aar! Han raadde (ɔ: raadede) saa vel i Fjor. 2, 88. — Lad Vorherre raade, Han har raadt saa længe! Gr. 2124. (der føjes undertiden til: „og saa godt"). — Lad Gud raade; Han raader bedst. Moth. — Gud raader for Alting. Pouch.

7687. Jeg vover, Gud raader. 1, 69.

7688. Vi tale, Gud raade (raader). 1, 404. jvf. 3277. 7649. 9367.

7689. Gjør, hvad for Haanden er; lad Gud raade for det Tilkommende! 1, 92. jvf. 1003.

7690. Lad dem raade, som det gjælder paa! 1, 307.

7691. Han raader for Sækken, der sidder paa ham (den). 1, 82. — Han raader for Hesten, som rider ham, og [han raader] for Sabelén, som bær hannem (ɔ: den) ved Siden. 1, 82. — Han raader, som byder. A. S. Vedel.

7692. „Lad mig raade, mens der er Noget," sagde Konen til sin Mand; „naar der ikke er Mere, saa maa du."

7693. Alle ville styre i godt Vejr (ɔ: naar de have Lykken med sig). 1, 289. — I mageligt Vejr (ɔ: i Magsvejr) kan Enhver være Styrmand. Iris.

7694. Godt (er) at sidde ved Styret i stille Vand. 1, 341. — Godt at sejle og styre i stille Vejr. 1, 348.

7695. I Taage er Enhver Styrmand. V. S. O.

7696. Naar Havet er stille og Vejret til Ville (Villie ɔ: gunstigt), kjendes ej en god Styremand (Styrmand). Pouch. 1, 377. — Naar Stormen er størst, kjendes Styrmandens Kunst bedst. M. M.

7697. Hver er ej Styrmand, som har begede Klæder. Moth. (om den, som ej kan forestaa, hvad han er sat over).

7698. Naar Knarren (ɔ: et lille Skib) er rórløs, far' (gaar) den for Vrag. 2, 27. (ɔ: naar der Ingen er til at styre, gaar Landet til Grunde).

7699. Det er et daarligt Hus, hvor Ingen véd, hvem der raader. Gr. 2125. jvf. 4031. 4558 fg.

Han leder ham som et Barn. Moth. — Han styrer hele Kodillen (ɔ: raader for det Hele). — Han vil have Bugten og begge Enderne (ɔ: „han vil raade ganske alene"). V. S. O. — Du kan raade over dine Lakajer (Tjenere) og ej over mig. Moth. — Havde jeg raadet derfor (ɔ: havde det staaet til mig), var det ikke skét. Moth. — Lad mig raade derfor! — At raade for sig (ɔ: i ældre Skrifter = „at redde sig ved Flugten"). V. S. O. — Dette Stykke Sæd raader for (ɔ: er, staar bedre end) det andet. (nordsællandsk). — Han raadede ikke med at spise det altsammen (ɔ: „formaaede det ikke"). V. S. O. — Hun raader med ham (ɔ: „er ham overlegen"). V. S. O. — Jeg kan ikke raade med ham (ɔ: ikke faa Bugt eller Magt

med, ikke tvinge ham). V. S. O. — At holde til Raade (til Veje ell. i Veje) med En (ɔ: „afholde En fra at raade sig selv, og holde ham til at følge den rette Vej"). V. S. O. (f. Ex. dersom Konen ikke holdt til Raade med sin Mand, vilde de snart blive forarmede). — Han er under Aaget (ɔ: han lader en Anden, især Konen, raade for sig"). Moth.

Guds Forsyn er anderledes hos Menneskenes gode, anderledes hos deres onde Gjerninger. 1, 126.

Dit Forsyn, o Fader, styrer det; thi du haver og givet (gjort) Vej i Havet og en sikker Sti gjennem Bølgerne. Visd. 14, 3. — En Hest, som ikke tæmmes, bliver ubændig, og en Søn, som maa raade sig selv, bliver ubesindig. Sir. 30, 8.

raade (styre), se 3277. 3420. 3590. 4115. 4136. 4322. 5160. 5188. 5703. 5863. 6274 fg. 9367. 10,686. 11,430.

7700. „Har du raset eller vil du rase?" spørger Hollænderen sin tilkommende Svigersøn. V. S. O.

7701. Det er ej Dyd, men Raseri, at gjøre alt det, man kan. 1, 82.

Vreden, Stormen, Forfølgelsen, Pesten m. m. raser. — Han har endnu ikke raset ud.

[Somme mener] man maa én Gang have raset.

Jeg (Paulus) raser ikke, men taler sande og betænksomme Ord. Ap. Gj. 26, 25.

7702. Det er sjælsynt (ɔ: sælsomt, sjældent, usædvanligt), at se en hvid Ravn. P. L. 36.

7703. Ravnen stjæler frit; men Duen maa tolde (1, 416: „bøde"). 1, 463. jvf. 10,746.

7704. Den ene Ravn hugger ikke (gjærne) Øjet ud paa den anden. 1, 411. (dette Ordsprog anvendtes i gamle Dage tit af mistænksomme Bønder, naar de havde Sager, f. Ex. mod deres Herskab, og tabte dem). jvf. 8760. 10,894.

7705. Kunde Ravnen tie ved sin Brad (ɔ: Fangst, Bytte), da havde han mindre Had og mere Mad. 1, 397. (om den, som ej kan tie med det Gode, han nyder, og derfor tit mister det). — Fordi Ravnen ej kan tie, naar han har, maa

han skrige, naar han fattes. M. M. — Kunde Ravnen tie, beholdt han ene sin Brad. 1, 435.

7706. Ravn er fager (favr), naar Raage (ɔ: en styg Fugl af Ravneslægten) ej er hos. („Naar man dømmer, hvem der er kjønnest af to Grimme"). Moth.

7707. Ravnen synes altid, at hendes Unger ere de hvideste. Molb. 2798. (om Forældre, som ej kan se deres Børns Fejl).

7708. Naar Ravnene slaas, saa faar man Blæst, den lægger sig gjærne med Regn fra Sydvest.

7709. Hvad som kommer med Ravnekløer, gaar med Ørnevinger (ɔ: der er ingen Lykke og Velsignelse ved uretfærdigt Gods). V. S. O.

7710. Fire Ravne de gjør én Djævel. P. Plade.

7711. „Lige saa gjærne maa Ravne have det, som Krager," sagde Bonden, naar han havde mistet et Kvægshøved. 2, 195. („de ere begge Vorherres Fugle"). — Det vár lige saa godt, at Ravne fik det, som Krager. V. S. O.

7712. Det betyder intet Godt, naar Ræven bygger over Ravnen (ɔ: „rødt Haar og sort Skjæg").

Der er ikke Ravns Rege paa ham (ɔ: han er meget mager). 2, 129. — Han gaar Ærender som Noas Ravn (ɔ: „kommer aldrig igjen"). 2, 271 og V. S. O. — Naar Ravne vorde hvide (ɔ: aldrig). 2, 272. — Hun er saa hvid som en Ravn (ɔ: styg, hæslig). V. S. O. — Han er [saa] tro som en Ravn (ɔ: utro, tyvagtig). 2, 274. — Han stjæler som en Ravn. 2, 278. — De raabe det ud som Ravne (ɔ: „de kunne ikke tie med Noget"). V. S. O. — Han kan tie som en Ravn. V. S. O. — At blive til Ravneføde eller til Føde for Ravnene. V. S. O. — Han er Slægt til Ravnen. („kommer han ikke i Dag, saa kommer han i Morgen"). V. S. O. — Hun er ret en Ravnemoder (ɔ: en unaturlig Moder).

Ravn, se 2978. 7929. 8202.

7713. Red (afret) Hundene, førend Haren løber. P. L. 43. jvf. 3949. (om at bruge den belejlige Stund).

7714. [Det er] godt at saa' i tilredt Ager [og] at komme til duget (ɔ: dækket) Bord. 1, 41.

7715. Ligesom man reder under sig, saa ligger man. 1, 389. jvf. 5794. 9488. — Som man reder (ell.: reder til), saa ligger man. — Ligesom han har redt under sig, faar han ligge. 2, 27. — Som man reder sin Seng, sover man. V. S. O.

7716. Ligesom man reder til Rok, saa spinder man. 1, 41.

7717. Bered dig i Forstuen, at du kan gaa ind i Stuen. 1, 41.

7718a. Uberaadt er uberedt; vel beraadt er vel beredt. Moth.

7718b. Har man først redet Brudeseng, kan man snart rede Vuggen.

Han er rede som et Spyd tvært i en Dør. 1, 364. (eller „tvært, lige for Døren". 2, 27). — En rede Vej (ɔ: som man ej kan tage fejl af). V. S. O. — Rede Midler (ɔ: hvad der strax kan gjøres i Penge). — At faa Noget i det Rede (ɔ: faa det opgjort, bragt i Rigtighed). V. S. O. — Det er til gode Rede (ɔ: færdigt til at afgives i sin Orden). V. S. O. — Det er Alt paa rene Hænder; paa gode Veje (ɔ: beredt, i Orden). 2, 27. — Jeg er kant og klar (ɔ: rede, færdig), og kan rejse, naar det skal være. V. S. O. — Jeg skal saa rede under ham, at han skal ikke pikke Plov i Jorden. 2, 116. (om den Hævngjerrige). — At rede blødt under sig (ɔ: søge at skaffe sig gode, magelige Dage). V. S. O. — At rede ilde under Nogen (ɔ: gjøre ham Skade). 2, 232. — At rede En et Bad til (ɔ: volde ham en Ulykke). V. S. O. — At rede sig meget Ondt til; at rede En ilde til. V. S. O. — Han kan godt rede for sig (ɔ: svare hver Sit). — At rede Noget fra sig (ɔ: bringe Noget — et Arbejde — til Ende). — At rede (pynte) en Brud. — At rede til Barsel (ɔ: være frugtsommelig). V. S. O. — Beredt til Døden altid vær! Den kommer, naar du mindst den tænker nær. J. H. Vessel.

Han beredte ikke sit Hjærte til at søge Herren. 2 Krøn. 12, 14. — Hvert Hus beredes af Nogen; men Han, som bereder alle Ting, er Gud. Hebr. 3, 4.

rede (lave, berede), se 3526. 8084. 11,172.

7719. Anbudløs Mand (ɔ: Mand uden Anbud eller Ambud = Redskab, Værktøj) er handeløs. P. L. 15. („den Mand er ilde faren, som ingen Kvinder har til sin Tjeneste". V. S. O.; „Ambut" betyder nemlig ogsaa „Trælkvinde"). — Ambudeløs Mand

er haandeløs; thi Redskabet gjør Gjerningen. Pouch og 1, 344. jvf. 5991. — Haandværksmand uden Redskab er som Legemet uden Hænder. H. Thomesen. — Redskabsløs er handeløs. Gr. 2128.

7720. Det var en god Tyve (ɔ: Fork, Høtyv), havde hun (blot) to Grene. P. L. 77. (siges skjæmtevis om et Redskab, som ikke kan bruges til hvad det skal; f. Ex.: det var en god Rive, havde den Tænder; en god Kniv, naar den havde et Knivsblad). jvf. 9438.

7721. „Det er godt at gjøre med gode Rede,“ sagde Tremmind (Fanden), han kæmmede sin Moders Haar med en Møghakke. 2, 211. H. Thomesen. — „Det er godt at gjøre med godt Redskab,“ sagde Tremming, da han redte sin Moders Haar med en Møghakke. V. S. O.

7722. Godt Redskab gjør let Arbejde. 1, 344.

7723. Redskab og Vidskab gjøre al Gjerning. 2, 212. — Redskab og Vidskab underholder Alting (ɔ: gjør Værket). V. S. O.

7724. [Det er] godt med de Rokke, som kunne sno og drage. 1, 5.

7725. Det er ondt, naar man Intet har at gjøre med. 2, 212.

7726. Man kan ej drage hart (hardt, haardt) med brudet (brudt) Réb. 1, 345.

7727. Mod Sværd er Harnisk godt. 1, 491.

7728. Man nytter saa vel et Kogger, som en Sværdbalg (Sværdskede). 2, 212.

Redskab bestaar i Brugen. 1, 344. (lat.)

Redskab (Middel), se 262.

7729. Stor Lykke og en Nøddeskal fuld af Forstand kan regére den hele Verden. 1, 331.

7730. Regéring uden Lov er som Legeme uden Sjæl, der snart forfuler (ɔ: gaar i Forraadnelse). V. S. O. (1, 349).

7731. Det er største Regéring, at kunne regére sig selv; thi ellers kan man ikke regére Andre. 1, 330. — Den kan ej vel regére Andre, som ej véd at regére sig selv.

M. M. — Den holdes ret for Mand, [som] sig selv regére kan. 2, 7. — Den, som har ladet sig regére, kan vel regére [selv]. 1, 330.

7732. Mild Regéring er en yndelig Sol, som fryder Alting. 1, 348.

7733. Vel at regére er Mere, end at formere. 1, 348.

7734. Den regérer vel, som elskes og frygtes. 1, 180.

7735. Ond Regéring, hvor Ingen maa Noget; men værre, hvor Alle maa Alting. 1, 349.

7736. Mangen kan bedre i Krig overvinde en Fjende, end i Fred regére et Land. 1, 331.

7737. Hvor ilde regéres, er ond Lydighed. 1, 349.

7738. Uretfærdig Regéring er en Moder til Ulydighed. 1, 461.

7739. Naar en Tyran regérer, er det, som en Nar havde Sværd i Haanden. 1, 461.

7740. Løn og Straf holder Riget ved Magt. 1, 348.

7741. I Regéring lærer man at regére. 2, 68.

7742. Regéring er en skinnende Trældom. 1, 348.

7743. Klokker have ingen Hjærne, staa dog øverst og regére vise Folk. 1, 331.

7744. Hvo som vil regére, skal høre og ikke høre, se og ikke se. 1, 349.

7745. Stjærnerne regére Menneskene, men Gud Stjærnerne; de tilbøje, men ej tvinge. 1, 389. (lat.)

At være ell. staa ved Roret. Moth. (om enhver Regéring). — Der kan Ingen regére ham.

Der voxer ej hver Dag Folk, som kunne vel regére og lære. 1, 332. — Elsk saa, at du kan frygtes; regér saa, at du kan elskes! M. M. — Med Ord og Love regéres Verden. 1, 428. — Gode Ord og stræng Straf opholder Regimenter. 1, 348. — Det er godt, at regéres strængelig af en god Mand. 1, 461. — Den bedste af alle Fyrster er den, som aldrig har regéret. — Intet vissere Tegn til Regimentets Undergang, end Religionens Foragt. 1, 349. — Hestene og Skibet gaa tit, som de ville, og ej agte Styreren. 1, 484. — Mangen har knap saa

megen Forstand, som behøves for sig (ham) og sit (ɔ: han
Hus, og regérer dog vel et hélt Land. I, 331.

Gud! din Trone bliver evindelig og altid; dit Riges Spir e
Rettens Spir. Ps. 45, 7. — Han [den forjættede Israels Konge
skal regére fra Hav til Hav, og fra Floden indtil Jordens End
Ps. 72, 8. — Ved mig (ɔ: den evige Visdom) regére Konge
og ved mig beskikke Fyrster Ret. Ordsp. 8, 15. — De Regé
rende ere ikke til Skræk for gode Gjerninger, men for ond
Rom. 13, 3.

Regéring (Styrelse), se 1802. 1969. 4585. 4650. 5698. 5758 f
7637. 8848. 10,977. 11,022. 11,550.

7746. Det vorder (1, 172: „bliver") ej Alt til Regn, der mu
ner. P. L. 662. (C. Pedersen føjer til: „ikke heller sla
Enhver til, der truer"). jvf. 798. 6586. 10,518 fg.

7747. Ofte kommer Regn efter Solskin, og Skin (klart Vej
efter Muln (Mulm). P. L. 792. (om Lykkens Omskiftelse
jvf. 1862. 5798. — Efter Solskin kommer Regn, og efter Reg
kommer Tørrevejr (Tørvejr). Pouch. — Paa Torden følge
Regn. Moth. — Efter Taage kommer Solskin (efter Ulykk
kommer Lykke, efter Ondt Godt). Moth.

7748. Regn fra Sydost og Kællingesladder faar aldrig Ende
F. F.

7749. Naar (ɔ: at) det regner fra Nordost, er underligt, me
mere [underligt], at det holder op igjen. 1, 468.

7750. Rugregn eller Rueregn (ɔ: Støvregn) giver og Vand
Syv i Fortalen til Kæmpeviserne.

7751. Det er i Regnvejr bedst at gjøre, som de gjør paa
Falster: dér lader man det regne, til det holder op
igjen. F. F.

7752. Storm lægges med Regn. 1, 240 og 468.

7753. En lille Regn hemmer tit en stærk Blæst. R. 561.
— En sagte Regn lægger ofte et haardt Vejr. Moth. („om
den, som brovter og sættes i Rette af den Stærkere").

7754. Majmaaneds Regn er Mere værd, end Kongens Krone.
F. F. jvf. 11,665.

7755. Naar det regner Paaskemorgen, bliver det et godt Aar. K. 1588.

7756. Kommer Voldborg- (ell. Valborg-) Dag (1ste Maj) med Regn, da forslaar ingen Væde det Aar. Molb. S. 299. — Regn paa Voldborg Aften eller stærk Dugg om Natten betyder et godt Aar. J. H. Smidth.

7757. Regn i Høst er saa kjær som Vand i et nyt Skib. V. S. O.

7758. Naar det regner i Solskin, farer en Skrædder til Himmels. F. F. — Naar det regner og Solen skinner, saa himler der en Skrædder. K. 1640. — Naar det regner og Solen skinner, saa brænder der en Hex i Helvede. K. 1641.

7759. Naar det regner paa Syvsoverdagen (27de Juni), saa skal det regne syv Uger efter. K. 1593. — Regner det den 1ste August (kaldet St. Peders Fængsel), skal det regne i tre Uger (efter Andre: i otte Dage) derefter. J. H. Smidth.

7760. Der bliver ej tørt, hvor det stedse regner. 1, 73. (om Drankere).

7761. Sjælden kommer man ud, og saa er det Regnvejr. Gr. 2148.

7762. Faar man ikke Bodelsmisse-Væde (ɔ: Regn den 17de Juni), da faar man smaa Neg og lave. 1, 9. — Faar vi ikke Bodelsmisse-Væde, skal Barnet i Vuggen græde. Syvs Tillæg efter L. Kok.

7763. Mandags Regn er Uges Regn; Søndags Regn er Dags Regn. K. 1608.

7764. Det er gammel Mands Tale: der er Regn i Rims Hale (ɔ: „paa Rimfrost følger Regn"). 1, 468.

7765. Naar Solvejr samles, bliver (det) Regn i Middagslavet (ɔ: ved Middagstid). 2, 282. — Naar Sól og Vejr samles, bliver Regn (ɔ: Søndenvind bringer Regn ved Middagstid). J. H. Smidth.

7766. Mørke Skyer ere sjælden uden Regn. 1, 456. (om Trusel).

7767. Naar det tordner, regner det ogsaa gjærne (ɔ: „paa Trusel følger tit Hugg"). V. S. O.

7768. Naar Skyerne ere fulde, give de Regn. 1, 16. (om Gavmildhed). jvf. Præd. 11, 3.

7769. Alle Skyer regner ikke (ɔ: give ikke Regn). 2, 163. (ɔ: Alt er ikke, som det synes).

7770. Det regner gjærne, hvor før var vaadt. Moth. (om den, der forøger sin Rigdom). jvf. 3668. 7348. 1434. — Det regner gjærne, hvor Vand er. 1, 350.

7771. Naar Storken staar paa en Høstak og nipper sig i Fjerene, faar vi megen Regn inden 8 Dage. K. 1656.

7772. Agerhøns-Krave (ɔ: naar Agerhøns flyve i en Rundkreds) gi'r Regn inden 3 Dage. K. 1657.

7773. Om det ikke regner her, saa regner det andensteds (ell. „hist"). 1, 412.

7774. Regner det ikke i Dag, saa regner det i Morgen (ɔ: „Lykken er foranderlig"). V. S. O.

7775. I Skoven regner det to Gange. F. F.

7776. Skal det regne paa mig, da skal det regne paa ham. A. S. Vedel.

7777. Hvad der er klinet paa, det regner af. (om død, overfladisk Kundskab).

Det regner eller øser Skomagerdrenge ned. — Det regner Skomagerdrenge og Potteskaar ned. K. 1678. — At komme af Regn i Tagdryp. V. S. O. (ɔ: at slippe én Ubehagelighed og faa en anden). tysk. — Det trækker op til Regn hos ham (ɔ: han er nær ved at græde). V. S. O. — Han sér ud, som han vilde bede Vorherre en Regn af (ɔ: „han sætter et Bedemands-Ansigt op"). V. S. O. — Det regner ikke altid eller: ikke allesteds paa én Gang (ɔ: „det gaar ikke altid eller allesteds ilde til"). V. S. O. — Kuglerne regne ned som Hagel (i Slaget, Krigen).

Bonden beder med liden Ro, naar Regnen slaar paa hans Hue; naar Taaen er kold og Ryggen vaad, kun lidet hans Tanker due. Poul Møller.

Har Regnen vel en Fader? eller hvo har avlet Duggens Draaber? Jobs B. 38, 28. — Nordenvinden føder Regn af sig, og Tungen i Løn vrede Ansigter. Ordsp. 25, 23. — Ligesom Regnen og Snéen falder ned fra Himmelen, og vender ikke did tilbage, men vander Jorden, gjør den frugtbar og lader Grøden voxe, saa den giver Sæd til at saa' og Brød til Føde:

saaledes skal mit Ord være, som udgaar af min Mund, [siger Herren], det skal ikke vende tomt tilbage til mig; men det skal udrette, hvad der behager mig, og det skal lykkes, som jeg sender det til. Es. 55, 10. 11. — Lader os dog frygte Herren, vor Gud, som giver Regn, baade tidlig Regn og sildig Regn (Regn om Høst og Regn om Vaar). Jer. 5, 24. (jvf. Ezek. 22, 24; Hos. 6, 3; Ap. Gj. 14, 17; Jak. 5, 7). — Eders Fader, som er i Himlene, lader regne over Retfærdige og Uretfærdige. Matth. 5,.45.

Regn, regner, se 992. 1418. 3255. 3612. 4171. 4462. 5536. 5547. 7528. 7581. 7708. 9256. 10,379. 11,238. 11,913.

7778. Hvem der gjør Regning uden Vært, maa regne to Gange. Gr. 2144. — Hvo som gjør Regnskab uden Værten, maa gjøre det to Gange. 1, 25. — Den, der gjør Regning uden Vært, maa tit regne om igjen.

7779. Nøje Regner var aldrig god Dranker. Moth.

7780. Mangen lægger Regnepengene højt op; om de skulle gjælde, véd Gud. 1, 92. (om den, der gjør store Beregninger for Fremtiden).

7781. Som man sætter Regnepengen, saa gjælder den. 1, 90. jvf. 3807.

7782. Hvo ej kan regne, bliver ej rig; hvo vel regner (ell. kan regne), bliver ej arm („man skal gjøre Overslag, og derefter rette sin Næring“). 1, 205.

7783. Den Helt, som regner slet, er meget at beklage. Gr. 2142. J. H. Vessel.

7784. Gjør du ikke din Regning, saa gjør den sig nok selv. M. M. (siges til den, som er ødsel og gjør megen Gjæld).

7785. Naar man længe har skrevet op, gjør man omsider Regnskab. 1, 425. (om den, som længe finder sig i en Andens Fornærmelser, men til sidst taber Taalmodigheden).

7786. Saa længe man er skyldig paa Regnskab, er man ej fri derfor. 1, 42.

7787. Godt [at] være Foged, skulde man (kun) ikke gjøre Regnskab. 1, 89. — Højt Embede, stort Regnskab. 1, 89.

7788. Ret Regnskab er længst Venskab. 1, 119. — Rent Regnskab gjør (ell. giver) længst Venskab. Gr. 2146. — Ret Regnskab gjør saate (ɔ: enige) Brødre. 1, 119. — Rigtigt Regnskab holder længst Venskab. V. S. O.

7789. Naar Manden er død, saa er Regnskabet gjort. V. S. O.

7790. Retter du din Kurs efter hvert Kompas, saa gjør du et galt Bestik (ɔ: en fejl Regning). M. M.

7791. Gjør Regnskab med din Taske, og se, hvad den formaar; da kan du siden braske, saa længe den frem naa'r (eller: „saa længe som hun naa'r"). 2, 205.

7792. Englænderne regne med store Tal.

Det var en Streg i Regningen, eller: der kom en Streg i Regningen (ɔ: der kom Noget i Vejen). — Det gjør en slem Streg i Regningen. — At skrive Noget paa Regning (ɔ: „mærke sig Noget for Fremtiden, til man faar Lejlighed at betale med samme Mønt" eller at hævne sig). V. S. O. — Han tager eller skriver op paa det lange Regnskab (ɔ: betaler aldrig). Syvs Fortale. — At skrive med dobbelt Kridt (ɔ: „føre En Mere til Regning, end han skylder eller har faaet Varer for"). V. S. O. — At gjøre Regning uden Vært (ɔ: at skuffe, bedrage sig i sit Haab). Moth. — Han gjorde sig en gal Regning; han havde ventet sig mere Godt af Verden. Moth. — Hans Regning slog ham fejl (ɔ: han blev skuffet i sine Forventninger). — Han har Regning for sine Penge. Moth. (om den, som flittig skriver sine Udgifter op, men lader det for øvrigt gaa, som det kan). — Det er efter Søren Matthisens Regnebog (ɔ: aldeles rigtigt). — Det er for min Regning (ɔ: jeg skal betale). V. S. O. — Det svarer ikke Regning. — At gjøre sig Bestik paa Noget (ɔ: gjøre Regning paa Noget). V. S. O. — At regne til Punkt og Prikke med En (ɔ: regne alt for nøje). Moth. — Han er vild i sin Regning. Moth.

Alle, som bo paa Jorden, ere for Intet at regne. Dan. 4, 35. (jvf. Visd. 9, 6). — Gjør Regnskab for din Husholdning! Luk. 16, 2. (jvf. 1 Pet. 4, 5). — Hver af os skal gjøre Gud Regnskab for sig selv. Rom. 14, 12. (jvf. Matth. 12, 36; Hebr. 13, 17; 1 Pet. 3, 15).

regne, Regning, Regnskab, se 763. 2733. 7639.

7793. Vidt er Vejemod (ɔ: Skillevej); salig (P. L. 150: „vel") er den, der vel gjør. P. L. 149 og 358. (ɔ: aabent ligger Livets Korsveje; Meget kan møde En paa Rejsen gjennem Livet; vel den, som gaar paa den rette Vej eller som vælger det Gode).

7794. Ee (ɔ: altid) får (farer) Hver, som han er før (ɔ: dygtig eller i Stand til). P. L. 315. (Man indretter sig paa Rejser, som man bedst kan). — Man skal ell. faar at fare, som man er før. 1, 364. (Ordsproget kan dog ogsaa, taget i sin Almindelighed, betyde: man skal færdes, handle, som man har Evne, gjøre, hvad man er skikket til eller kan udføre). jvf. 1788.

7795. Ufej (ell. ufejg) Mand færdes tryggelig om Land. P. L. 1131. (ɔ: „den, hvis Død ikke forestaar eller er nær, som ej er fej eller fejg, kan rejse uden Frygt for Livsfare"). — Ufeg Mand færdes tryggelig (trygt) om Lande. 1, 346.

7796. Den vide får, bliver Meget vår. 1, 346.

7797. Hvo (der) rejser bort og kommer igjen, gjør ej saa ond en Rejse. 1, 348.

7798. Hvo som rejser, véd sin Bortfærd, men ej sin Hjemfærd. 1, 348.

7799. Hvo aarle riis (ɔ: rejser), bliver meget viis. 1, 345. Her synes P. Syv dog at have misforstaaet P. L. 9 og 561: „hvo aarlig (aarle) rijss, han vorder mangt viis", som har en ganske anden Betydning, og handler om Nytten af at staa tidlig op.

7800. Man kommer aldrig saa langt, man finder jo Folk for sig. 1, 346.

7801. Hvo som vil rejse, skal holde Munden til og Pungen aaben. 1, 346. — Paa Rejser skal man holde Munden lukket og Pungen aaben. V. S. O.

7802. Mangen løber gjennem Landene, som Katten gjennem Regnen. 1, 347.

7803. Hvo stundesløs får (farer, rejser) af By, kommer svarløs (ogsaa: ærendeløs) hjem (ɔ: uden at faa udrettet sit Ærende). 1, 345. — Hvo der drager stundesløs af By, han skal drage ærendeløs hjem. H. Thomesen.

7804. Den, som først er kommen ud af Døren, har gjort en god Dél af Rejsen. 2, 212. — Den første Dag fra Hjemmet er en stor Dél af Rejsen. Iris.

7805. De Rejsende have mange Herberger og faa Venner. 2, 212.

7806. Han er vel forrejst (berejst): [har været] én Gang til Marked, to Gange til Smedje, tre Gange til Mølle. 2, 213. — Han har ikke været længere, end ved sin Gærde-Ende. („thi hvo der ellers ikke véd Vej til By, han følger Gærdet, som man siger om en Sællandsfar"). 2, 213.

7807. Stakket Rejse er snart endt. 2, 214.

7808. Til en lang Rejse vil en stor Madpose. 1, 214.

7809. En Rosenobel (ɔ: et gammelengelsk Guldstykke med et Skib og en Rose i Præget) er bedre paa Rejsen, end hundrede svenske Rundstykker (ɔ: Kobbermønter af ringe Værd). 1, 355.

7810. Den bedste Stalbroder paa Rejsen er tit Penge. 1. 345. — Pengen er den bedste Stalbroder at rejse med. Pouch.

7811. Rejsen spilder Penge og Tid. 1, 347.

7812. Den vanskeligste Rejse er over Dørtærskelen (ɔ: det er svært at skilles fra sine Kjære). V. S. O. (kan ogsaa forklares saaledes: „Begyndelsen af en Gjerning er svær"). jvf. 4230. 5987. — Længste Vej [er den] fra Moderen til Porten. 1, 345.

7813. En høvisk Mund og to rene Hænder gaar igjennem alle Lande. 1, 346. — Med en sanddru Mund, tro Hænder og kyske Lemmer kan du vandre Verden igjennem. 1, 346.

7814. Det er ondt at vandre med raadløs Mand. 1, 346.

7815. Det er godt at fare paa Horse-Skuden; thi om hun end vælter, kan man gaa derfra. 2, 228.

7816. Tag Rejsen i Morgenskin og Herberg i Aftenskin! 1, 345.

7817. Rejsen gjør ej lærd. 1. 347.

7818. Frommer Mand hengik til Rom, arrig Træring igjenkom. 1, 347. — Frommer Mand rejste til Rom, arrig Træ-

ring tilbage kom. V. S. O. — Uglspil var og til (ɔ: i) Rom og talede med Paven, men kom den samme tilbage. 1, 347. — Et Æsel kan blive ført til Mekka, og kommer dog [som] et Æsel tilbage. M. M. — Man leder et Nød aldrig saa langt, at det jo bliver et Nød. (om Dosmeres Rejser). V. S. O.

7819. Hvo Styrke, Rigdom og langt Levnet haver kjær, han lade Rejsen staa, og blive dér han er. 1, 348.

7820. De Vidt-Rejsende forandre Stjærnen (ɔ: Panden) og ej Hjærnen. 1, 347. (om indskrænkede Personer, som ingen Nytte have af deres lange Rejser). jvf. 3788. 9853.

7821. Den, der er paa (besværlige) Rejser, er i Daarers Paradis.

7822. De lange Mile have to Elskende gjort. 2, 213.

7823. [Det er] godt at rejse, naar man véd Vejen og kan Tungemaalet. Syvs Tillæg.

7824. Får som de Fleste! det skal være det Bedste. 2, 236.

7825. Kommer han, da er det mindre Færd, end Kongens Færd; da kommer der mindre Mand, end Kongen kom. 2, 213.

7826. Vi kan rejse bort fra vor By og vort Land og vort Folk; men aldrig kan vi rejse bort fra os selv. P. Rørdam.

7827. Paa Rejser skal man vandre som Bien, ej som Edderkoppen (ɔ: „udsøge det Bedste og ej det Værste; have Alting nøje i Agt, efter de gamle Ord: døm ej Alt, hvad du sér; tro ej Alt, hvad du hører; gjør ej Alt, hvad du kan; sig ej Alt, hvad du véd; fortær ej Alt, hvad du har! Ligeledes: lad Ingen vide, hvad der er i dit Hjærte og din Pung!"). 2, 212—13.

Han er meget paa Farten. — At ligge paa Rejsen (ɔ: „være rede til at rejse, vente paa Lejlighed dertil"). V. S. O. — Han ligger idelig paa Rejser (ɔ: rejser bestandig). — At have en Rejse for (ɔ: have i Sinde at rejse). — Han gaar paa de lange Rejser (ɔ: „til Indien eller Kina"). V. S. O. — Det rejste man vel til Ostindien for. Moth. (om en Ting af megen Værdi som man gjærne vil have). — Jeg skal rejse saa langt, at Ingen skal høre eller spørge til mig. Moth. — Han taler om sin moskovitiske Rejse (ɔ: „gjør sig til af sine Rejser, sin Omgang med Fremmede"). Moth. (om den, som gjærne fortæller Løgn).

— At rejse paa Apostlenes Heste (ɔ: til Fods). V. S. O. — Han rejser aldrig en Kro forbi. Moth. (om den, som lever i Sus og Dus). — Han har faaet Rejsepas. V. S. O. (om den, som er bleven afskediget eller bortvist).

Du skal fare til dine Fædre med Fred. 1 Mos. 15, 15.

Rejse (Vandring, Færd), se 3632. 3669. 3697. 3849. 7333. 8739.

7828. Det er kvemt (ɔ: bekvemt, godt) at have rént Kar til sin Mælk. P. L. 935. — Man skal have rént Kar til sin Mælk. Gr. 2130. (ɔ: have en god Sag, handle ærligt).

7829. [Det er] godt at have rént Brød (ell. Mél) i sin Pose. 2, 71. — God Mand har ell. maa have rént Brød i sin Pose (ɔ: være uden Last og Lyde). Moth. — Hellere rént Brød i sin Pose, end skident Guld i sin Pung. Sv. Gr. 3, 212.

7830. Den skal have rene Fingre, som en Andens Næse vil snyde. Moth. — Den, som vil afto skidne Pletter, maa først have rene Fingre. M. M.

7831. Han skal være skær (rén), [som] en Anden vil skjælde. H. Thomesen. — Den bør være skær, som skjænder. V. S. O.

7832. Naar Hver renser for sin Dør, bliver Gaden rén. 1, 158. — Vilde Hver gjøre rént for sin Dør, blev den ganske Stad rén. 1, 501. (Naar Enhver vilde rette og aflægge sine Fejl, da havde Ingen Aarsag til Klage). — Mangen gjør (ogsaa: „vil gjøre“) rént for sin Nabos Dør, og gaar sin egen forbi. 1, 320.

7833. Hvo som er rén, tør ej ved (ɔ: behøver ikke) at to sig (ɔ: undskylde, retfærdiggjøre sig). 1, 496.

7834. Rént er snart tvættet. 1, 136. — Uskyldig er snart renset. 1, 136.

7835. Rén Ved er god at kløve. 1, 80. (ɔ: det er godt at have med ærlige Folk at gjøre). — Rént Træ er godt at kløve. Gr. 2136.

7836. Skiden Kvind' og hvid Hest de er ikke gode at holde rene. K. 1035.

7837. Rén Haand gaar sikker gjennem Land. 1, 136. jvf. 10,496. — Rén Haand færdes tryg gjennem Land. Moth.

7838. „Rént vil jeg ha' det," sagde Konen, saa slog hun Soen for Enden med Madskéen. Sv. Gr. 3, 217. (Angel). — „Rént og kjønt vil vi ha' det," sagde Konen, da slog hun Koen for Østen (= Arsen, Halen) med en Madské. K. 1170.

7839. „Renlighed er en god Ting," sagde Kællingen, hun vendte sin Særk Juleaften („Nytaarsaften". R. 673). (sællandsk). — „Renlighed er en stor Dyd," sagde Konen, da vendte hun Særken Juleaften. K. 1154.

7840. Han vil have Hovedet tvættet, men vil ej væde Haaret. 1, 22. (om den, som vil opnaa et Gode, men sky'r den dermed forbundne Ulejlighed).

7841. Hvo ofte besudler sig, skal ofte to sig; hvo tit falder, skal tit staa op. 1, 20.

7842. Naar den Ene to'r den Anden, blive de begge skjønne (kjønne, rene). 1, 186. (om gjensidig Hjælp og Tjeneste). — To du mig, og jeg dig, saa blive vi begge rene. Iris. — Den ene Haand to'r den anden. Moth.

7843. For de Rene er Alting rént. 1, 177. (jvf. Tit. 1, 15).

7844. Rént Hjærte hover (ɔ: behager) Gud. Moth.

7845. Der findes aldrig Nogen saa rén, han har jo et (en) Mén. Moth. jvf. 2110. 6402.

7846. Blæs fra og tag af det Reneste! 1, 322. (vælg det Bedste!).

7847. Hvem der er rén (ell. tror sig selv rén), kaste den første Stén! (jvf. Joh. 8, 7).

7848. Naar det bliver soldet og driftet (renset), vil det ikke give Meget. K. 813. (om Korn). — Naar det er driftet og réngjort, saa er det alt det samme. 2, 17. (om forgjæves Arbejde).

7849. Sand renser Tarmene. F. F.

7850. Godt er, sig i rént Vand at skylle (tvætte). 1, 261.

7851. Er Fadet ej rént, saa fordærves alt det, som ilades (hvad man kommer deri). 1, 325.

7852. Purgéren (ɔ: Afføring) svækker Kræfterne. („vil man kradse en Blækklat ud," føjer Syv til, „gaar Papiret ud"). 1, 344.

At rense sig ved Jærnbyrd, ved Ed (fra en Beskyldning ɔ: fralægge sig den, bevise sin Uskyldighed). V. S. O. — Det er ikke rént (bart) Smør til Bunds (ɔ: „det er ikke Alt eller allevegne, som det burde være“). jysk. — Det er rént som heglet Smør. K. 1161. — Alting kan ikke være saa rént som heglet Smør. Gr. 2129. — Der bliver vel den, som gjør det Smør rént (ɔ: „som vil give sig af dermed“). 2, 290. — Skjænk rén Vin i! (ɔ: vær ærlig og oprigtig!). F. F. — At have rene Hænder (ɔ: „være uegennyttig, ikke lade sig bestikke“). V. S. O. — Hans Hænder vare ej rene den Gang. 2, 165. — At gjøre rént Dæk (ɔ: rømme op, gjøre ryddeligt). V. S. O. — Tage rént op. Moth. — Han har gjort rént Bord med sine Midler (ɔ: ødt dem). Moth. — Han er ikke englerén. A. S. Vedel. — Han er af det reneste Vand. (om den, som hører til de mest udprægede Tilhængere af en vis Retning eller Parti). — Rént Farvand (ɔ: frit for Skjær, Sørøvere); rén Stil, Lære; en rén Umulighed. — At være, komme paa det Rene med En ell. med Noget. Bringe en Sag i det Rene.

Alting er nu drøftet (driftet) og réngjort (ɔ: „paa det Nøjeste gjennemgaaet“). V. S. O.

Herre! mod den Rene viser du dig rén. 2 Sam. 22, 27. — Mon en Mand kan være rén for sin Skaber? Jobs B. 4, 17. — Hvorledes kan den, som er født af en Kvinde, være rén? Jobs B. 25, 4. (jvf. 14, 4; Ps. 51, 7). — Skab i mig et rént Hjærte, o Gud, og forny en stadig Aand inden i mig! Ps. 51, 12. — Hvo kan sige: jeg har renset mit Hjærte, jeg er rén fra min Synd? Ordsp. 20, 9. — Den, som elsker Hjærtets Renhed, og paa hvis Læber er Ynde, han er Kongens Ven. Ordsp. 22, 11. — Hvad kan vorde rént af det, som er urént? Sir. 34, 4. (jvf. Jobs B. 14, 4). — Rens dit Hjærte fra al Synd! Sir. 38, 10. — Salige ere de Rene af Hjærtet, thi de skulle se Gud. Matth. 5, 8. — Hver Grén paa mig (ɔ: Jesus, det sande Vintræ), som bærer Frugt, den renser Han (ɔ: Faderen, Vingaardsmanden), for at den skal bære mere Frugt. Joh. 15, 2. — Gud rensede deres Hjærter ved Troen. Ap. Gj. 15, 9. — Jeg beder, at I maa være rene og uden Anstød til Kristi Dag. Fil. 1, 10. (jvf. 1 Thess. 4, 4; 1 Tim. 5, 22; Jak. 1, 27). — Alt er vel rént for de Rene; men for de Besmittede og Vantro er Intet rént, men baade deres Sind og Samvittighed er besmittet. Tit. 1, 15. (jvf. Rom. 14, 14). — Renser Hænderne, I Syndere! og lutrer Hjærterne, I Tvesindede! Jak. 4, 8. — Jesus Kristus aftvættede os fra vore Synder med sit Blod. Aab. 1, 5. (jvf. 1 Joh. 1, 7).

rén, rense (to, tvætte), se 1454. 2663. 3112. 3369. 3377. 5007. 5033. 5156. 5525. 8323. 8502. 8811. 8839. 8877 fg. 9320. 10,496. 11,168. 11,995.

---

rende, se løbe.

7853. Rente er en gnavende Orm. 1, 2.

7854. Renten gro'r og vaager, mens vi sove. 1, 2. (V. S. O. „gaar og vaager"). — Renten gaar fort, enten vi vaage eller sove.. 2, 2.

7855. Rente udkræver Hovedstol. 1, 2. — Renten tager tit Hovedstolen med sig. 2, 2.

7856. Renten løber snarere frem, end en firskoet Hest. 2, 2.

7857. At se mere til Renten, end til Retten. V. S. O. (om den Egennyttige).

7858. Ét er Ret, og et Andet er Sæt (ↄ: hvad Flere eller Færre komme overéns om, Sædvane, Skik og Brug, Vedtægt). P. L. 519.

7859. Retten maa have sin Gænge. Gr. 2149. — Retten maa have sin Gang, om Verden saa sang eller sprang. — Man skal bruge Ret og Skjel i Alting. Moth.

7860. Hvo Ret haver, skal gaa den rette Vej (Rettens Vej). 1, 279.

7861. Retten (ogsaa: „Loven") gi'r os Alle Nok. 2, 184, 324 og 328. jvf. 5681. — „Retten giver os Alle Nok," sagde Mølleren, han toldede med Driftetruget (ↄ: Truget med udtærsket Korn i, som man driftede eller rystede, for at rense det). Gr. 2153. — Retten ta'r (tager) os Alle Nok. C. Hedegaard. (siges med Hensyn til de store Omkostninger og vidtløftige Omstændigheder, hvormed Retssager tit vare forbundne).

7862. Alting vil have sin Ret, uden Skalken og Skjøgen eller: uden Skjøgen og Tyven. („Skjøgen vil ikke have Barn; Tyven vil ikke hænges"). 1, 278 og 2, 184.

7863. Tit gaar Retten frem, som Pungen vejer til. 2, 184. — Der skal dømmes efter Retten, ikke efter Skillingen.

7864. Gunst og Gave kommer Retten til at rave. 2, 183. jvf. 3827. 9184.

7865. Mangen vil gjærne rose Ret og giøre Uret. Moth.

7866. Retten sidder i Næven. Moth. jvf. 5664. 5025. — Fust-Ret (ɔ: Næveret) gaar for Landeret. 1, 277.

7867. Den Stærke har Retten i Haanden, den Rige i Tasken. 2, 183. jvf. 6272.

7868. Krigs-Ret, Røver-Ret (ɔ: „den, som Fjenden selv gjør sig"). 1, 234.

7869. Retten varer derfor længe, at man som et Klenodie holder den i Ære og sjælden bruger den. 1, 279.

7870. Det er ej favrt (fagert) at sige Ret imod. Moth. (om en Ung og Uerfaren, som vil laste, hvad en erfaren og forstandig Mand siger).

7871. At vide Lov og gjøre Ret er tvende Haande (Slags). 1, 277 og 2, 331.

7872. Gjør Ret og ræddes for Ingen! — Gjør Ret og frygt Ingen, ej Djævelen selv! 1, 278. — Gjør Ret og frygt ej for Døden og Djævelen. Moth.

7873. „Det kommer an paa en retfærdig Sav," sagde Savskæreren. F. F. — Det kommer an paa en retfærdig Sag. Gr. 1479.

7874. Man skal dele sig til Rette, og ej tage sig til Rette. (jyske Lov). 1, 280. — Tageretten er aflagt. 1, 280. — Man skal tale og dele, og ej tage sig til Rette. 2, 326. (ɔ: søge sin Sag afgjort paa lovlig Maade). — Man skal tale og ej slá (slaa) sig til Rette. 1, 277.

7875. „Tak du Gud, du kom ikke for Riber-Ret!" sagde Kællingen til sin Søn, da hun saa' ham hænge i Varde-Galge. 2, 183. — Gud bevare os fra Riber-Ret! 2, 183. (den gamle Byret i Ribe af 1269 var nemlig meget stræng mod Forbrydere). — Han kommer nok engang for Riber-Ret (ɔ: „Straffen rammer ham nok engang, og da bliver det til Gavns"). Nyerup. — De komme ikke Alle for Riber-Ret, som ere modne til at hænge (hænges). A. S. Vedel. jvf. 1860-61. 10,761.

7876. Du har Ret; du skal hænge (hænges). Hedegaard. (om den, som har Retten paa sin Side, men kan ikke føre lovligt Bevis, og derfor taber Sagen).

7877. „Galge, staa paa din Ret!“ (1, 464: „hold din Ret!“) sagde Tyven, han var i Havsnød. jvf. 1413 a. — Staa paa din Ret, og sig: du har ingen! Ant. Nielsen.

7878. Tyven og Horen have en stor Ret. (de kunne længe gaa fri; det er vanskeligt at faa dem overbeviste). 1, 465.

7879. Hvor man rører ved Retten, dér brænder man sine Fingre.

7880. God Ret behøver Hjælp. 1, 279.

7881. Smugen Sæt gjorde aldrig Ret. 2, 184. (om den, som ej gaar den lige Vej, men lister sig frem ad Smugveje).

7882. Den skal helst Ret gjemme, der skal Anden tvinge til at gjøre Ret. 1, 281.

7883. Hvo som har Ret (til) at tage, har og (Ret til) at beholde, og omvendt. 1, 83.

7884. Ret bliver Ret, om end Skarnet gjør vrang derudi (ɔ: vil forvende, fordreje den). 1, 279. — Ret skal være Ret. Gr. 2154. — Ret maa dog blive Ret; alle fromme Hjærter skulle falde til den.

7885. Hvo der ikke vil skarre (ell. skarve ɔ: afgjøre en Sag i Mindelighed), vil ikke være ved Ret. V. S. O. (jysk).

7886. Billighed er Rettens Liv og Sjæl. 1. 278.

7887. Syv og tyve er Holmens Ret; faar du Mere, saa bliver du træt. F. F.

7888. Ret og Skjel hører Gud til. 2, 184.

7889. Man skal gjøre samme Ret og Skjel til begge Sider. — Gjøre Enhver Ret og Skjel.

7890. Ét er at have Ret, et Andet at faa Ret. (Har jeg Ret, saa faar jeg Ret. Linnés Valgsprog).

7891. Kun den Levende har Ret.

7892 a. Skal vi lige gode Brødre være, maa vi lige god Ret nyde.

7892 b. Hvo som kommer i Ens Sted, kommer og i Ens Ret.

7893. Hvo ej gjør Andre Ret, kan ej heller trøste sig ved at ské Ret. 1, 502.

7894. Bonden maa først skê sin Ret, saa Kongen. — B
den bør først sin Ret, og saa Konningen. 1, 280. (D. L
jvf. 8263.

7895. Man maa ej slaa sig Ret til, naar man har U
Moth.

7896. Stor Mand, stor Ret, ringe Mand, ringe Ret. 1, 2
— Den Fattige har ingen Ret. L. Holberg. jvf. 350.

7897. Gjerrighed, Frygt, Had og Kjærlighed forvende R
ten. 1, 64.

7898. Vilkaar (ɔ: Vilkaarlighed) bryder Landeret. 1, 276.

7899. Ingen kan gjøre Ret, uden han véd, hvad Uret
1, 279.

7900. Ingen kan give en Anden mere Rettighed, end h
selv har. 1, 280.

7901. Ret for Alle og Uret for Ingen! — Retten er for
hver, Gud for os Alle. Hedegaard.

7902. Hvorfor skal man give sin Ret bort? Gr. 2156.

7903. Den er sjælden uden Trætte, som ej vil lade No
falde af sin Ret. Moth.

7804. Man kan ogsaa fortie (V. S. O. „forsidde") sin Ret
lade være at paatale den i rette Tid). 2, 264.

7805. Retfærdig skal gjøre det villig, som han kan,
nægte det skikkelig, som han ikke kan. 2, 184.

7806. Brænder kun Hjærtet for Sandhed og Ret, skal Tid
nok vise, vi tænkte ej slet. Gr.

At gjøre En sin Ret (ɔ: straffe ham, som han fortjener). —
Der er jo dog Lov og Ret i Landet. Gr. 2158. — At ple
Retten (ɔ: haandhæve Lov og Ret). — Han er ugild (ɔ: so
æreløs udygtig til) at staa i Rette (ɔ: „at staa for Retten,
andrage sin egen eller en Andens Sag for den"). D. Lov. —
Støde En fra sin Ret. Moth. — At byde sig i Rette me
En (ɔ: „love at møde i Retten med ham"). V. S. O. — At ga
i Rette med en Sag (ɔ: „tale i en Sag, føre den for Retten")
V. S. O. — Gaa aldrig i Rette med Vorherre! Gr. 216
(jvf. Jobs B. 13, 3; Judits B. 8, 26; Rom. 9, 20). — At sætte
Rette (ɔ: „sætte ud paa; ogsaa: gjøre Paastand for Retten")
V. S. O. — Han er ikke god at komme til Rette med. — At

komme til Rette med Noget (ɔ: finde Rede i en indviklet Sag). — Hjælpe En til Rette [med Noget]. — Du faar ingen Ret med det. — At staa til Rette for Noget (ɔ: staa inde, være ansvarlig derfor"). V. S. O. — At staa paa sin Ret (ɔ: „forsvare sin Mening til det Yderste, ikke give efter"). Moth. — Tale sig til Rette med En eller tale En til Rette (ɔ: bringe En paa andre Tanker). — At sætte Retten (ɔ: begynde Retsforhandlingerne). — At være, komme paa sin rette Hylde. — Han er kommen ret an (ɔ: er kommen galt afsted). V. S. O. — Han har Staven i den rette Haand (ɔ: har begyndt sin Dont, Forretning godt). V. S. O. — Du er kommen i Færd med den Rette (ɔ: med En, som er dig overlegen). V. S. O. — Han er den rette Mand (ɔ: dygtig til at føre en vigtig Sag igjennem). — Han er ret (ɔ: lige) i alle Sadler (ɔ: „han véd at skikke sig i alle Stillinger"). V. S. O. — Stille et Spørgsmaal, en Sag paa ret Kjøl. — At komme paa ret Kjøl [igjen, efter at have været paa Vildspor]. — At drage paa den rette Line (ɔ: handle ærligt). V. S. O. — Han er ej af den (det) rette Skrot og Korn. Moth. (om en Bedrager).

Hvad Ret er, finder sig vel. — Det blev en sat Ret og Lov i Landet. (jvf. 4 Mos. 27, 11 og 35, 29). — Ved Ret og Skjel befæstes Statens Vel. — Ved Ret og Skjel trives hver Mand vel. — Arbejde sig træt, æde sig mæt, sove sig let: saa er det ret. K. 1182. — Den, som begjærer at beholde Sit, har bedre Ret, end den, som begjærer at vinde (tage) det. 1, 82. — Er det Ret, da er det en Padde-Ret (ɔ: Uret). 2, 296. — Der er Krigs- eller Haande-Ret (ɔ: Vold); Fornufts-Ret (ɔ: Visdom); Bog-Ret (ɔ: skreven Ret), Herre-Ret (ɔ: store Herrers Villie). 1, 277.

Du maa ikke bøje Retten for den Fattige under hans Trætte. 2 Mos. 23, 6. (jvf. 5 Mos. 16, 19 og 24, 17). — Herren Eders Gud skaffer Enker og Faderløse Ret. 5 Mos. 10, 18. (jvf. Ps. 10, 18; 72, 4). — Skulde Gud forvende Retten? skulde den Almægtige forvende Retfærdigheden? Jobs B. 8, 3. (jvf. 34, 12). — Herren skal føre din Retfærdighed frem som Lyset og din Ret som Middagsglansen. Ps. 37, 6. (jvf. Es. 58, 8). — Herre! Retfærdighed og Dom er din Trones Befæstning (Grund). Ps. 89, 15. — Salige ere de, som holde over Ret, og den, som øver Retfærdighed allen Stund. Ps. 106, 3. (jvf. Es. 56, 1). — Herre! gaa ikke i Rette med din Tjener! thi for dit Aasyn er ingen Levende retfærdig. Ps. 14, 3, 2. (jvf. 14, 3; Rom. 3, 10). — Herren bevogter Rettens Stier og bevarer sine Helliges Vej. Ordsp. 2, 8. — Den Retfærdige skal ikke rokkes evindelig. Ordsp. 10, 30. (jvf. Ps.

112, 6). — At øve Retfærdighed og Ret (at gjøre Ret og Skjel) er Herren kjærere end Offer. Ordsp. 21, 3. (jvf. 1 Sam. 15, 22; Es. 1, 17; Mika 6, 8). — Hvo som jager efter Retfærdighed og Miskundhed, skal finde Liv, Retfærdighed og Ære. Ordsp. 21, 21. (jvf. Matth. 5, 6 og 6, 33; Ap. Gj. 10, 35). — Vé dem, som for Gaves Skyld dømme en Ugudelig at have Ret, og fravende Retfærdige deres Ret. Es. 5, 23. (jvf. Ordsp. 17, 15; Ezek. 13, 19). — Retfærdighed er hans (Messias') Lænders Bælte. Es. 11, 5. (jvf. 59, 17; Ef. 6, 14). — Dig, o Herre! hører Retfærdighed til, men os vore Ansigters Blusel. Dan. 9, 7. — Herrens Veje ere rette, og de Retfærdige vandre paa dem. Hos. 14, 10. (jvf. Ezek. 18, 25). — I gjøre Ret til Malurt og kaste Retfærdighed til Jorden. Amos 5, 7. (jvf. 6, 12). — Da Du, o Gud, er retfærdig, styrer du alle Ting retfærdigt, og agter det usømmeligt for din Magt, at fordømme den, som ikke er skyldig til at straffes. Visd. 12, 15. — Hvo som modtager en Retfærdig, fordi han er retfærdig, skal faa en Retfærdigs Løn. Matth. 10, 41. — Jeg har ikke min Retfærdighed, den af Loven, men den ved Kristi Tro, Retfærdigheden af Gud ved Troen. Fil. 3, 9. (jvf. Rom. 3, 21—28 og 5, 18—19). — Retfærdigheds Krone er henlagt til mig. 2 Tim. 4, 8. — Hvo som øver Retfærdighed, er retfærdig, ligesom Herren er retfærdig. 1 Joh. 3, 7.

Ret, ret, Retfærdighed, se 350. 1298 fg. 3331. 4391. 5025. 5055. 5066. 5348. 5623. 6272 fg. 6562. 6736. 6740. 7020. 7070. 7857. 7936. 10,195. 10,619. 11,150. 11,603. 11,624. 11,780 fg. 11,841. 11,928.

Revselse, se Straf og Tugt.

7907. Det er ondt at faa Sadel, naar Alle ville ride. V. S. O. — Det er ikke godt at laane Sadel, naar de Alle vil ride. K. 1022.

7908. (Det er) godt at ride, naar man har Hesten mellem Benene. 2, 171.

7909. Han rider ikke den Dag, han sadler. 2, 87. — Tidlig sadle, sént ride. Syvs Tillæg. — Han sadler ikke den Dag, han rider (ɔ: han er langsom af sig). 2, 27. — Han er af dem, som sadle længe og ride sént. Moth.

7910. Man skal sadle, før man rider. 1, 39. (ɔ: man skal ordentlig berede sig i Forvejen til hvad man vil gjøre).

7911. Du skal ikke ride Ryggen i Stykker paa Føllet, førend du faar det (ɔ: „du skal ikke overmodig hovere, før du har vundet Sejr"). V. S. O.

7912. Det er endnu ikke sadlet, som ride vil (ɔ: „endnu er der ikke tænkt derpaa"). Moth.

7913. Hvo sig gjør til Æsel, ham ville Alle ride. V. S. O. (1, 506: „ham vil hver Mand ride").

7914. „Rider i Rad!" sagde Oluf Daa til sine Hofmænd, da han havde kun to. 2, 204. jvf. 1690. — At ride i Rej (Hob, Rad), som Bisp Muus' Hofmænd. 2, 204.

7915. Man skal ikke ride Hors (ɔ: Hoppe) med Mile, for saa gaar Ile til Hvile.

Det rider paa Naglen (ɔ: „Sagen er kommen til det Yderste"). Moth. — Lad gaa! St. Jørgen rider paa en Træhest. A. S. Vedel. (om den Nøjsomme). — At sadle betiden (ɔ: betids) og ride snart. 1, 444. (om den, som er rask og punktlig i sine Forretninger). — Det kan ride af (ɔ: det er taaleligt, gaar an). V. S. O. — Det er en Sag, han altid rider paa (ɔ: idelig taler om). — Han skal altid have Nogen at ride paa (ɔ: gjøre Nar af, laste, have til Bedste). — At ride paa Apostlenes Hest eller Heste. A. Arrebo. (ɔ: gaa til Fods). — Nu rider Abbeden. A. S. Vedel. — Han mener at kunne ride Stormen af (ɔ: undgaa, afvende den truende Fare eller komme ud af sin Forlegenhed). — Han rider, som han havde stjaalet Hesten eller: som Fanden var efter ham (ɔ: meget hurtigt). V. S. O. — At ride Herredagen ind. — At ride i Ring med En (ɔ: „bringe ham i Forlegenhed eller stræbe derefter"). Molb. S. 343. — Maren rider ham. 2, 41. (om Sovende, der i halv drømmende, halv vaagende Tilstand føle sig ængstede og beklemte som af en trykkende Byrde). — Han blev Græsrytter (ɔ: faldt af Hesten).

Rider du din stolte Hest med Lyst, tænk paa fattig Æseldrivers Suk! M. M.

ride, se 1236. 1943. 3278. 3651. 3680. 4749 fg. 5010. 5597. 5608. 5839. 6696. 8821. 9228 fg. 9610. 10,256. 10,602. 10,911.

7916. Ee (ɔ: altid) spør' (spørger) den Rige, hvor (ɔ: hvorledes) den Fattige sig bjærger. P. L. 401. (P. L. 164: „sig føder"). jvf. 8724. 9231. 9871.

7917. Ingen er saa rig, at han ej Mere vil have. P. L. 70
jvf. 6900.

7918. Saa ophøjes rigt Barn af sin Byrd, som Hjort af si Takke. P. L. 1188. — Saa højes rigt Barn af Byrd, so Hjorten af sine Takker. V. S. O.

7919. Rig Mands Barn og fattig Mands Kalv voxe snart op 1, 31. jvf. 1255. 7457. — Rig Mands Datter og fattig Man Oxe faar ej Stunder at voxe. P. Syvs Tillæg. — Rig Man Datter og fattig Mands Stud blive ej gamle (F. F. „ikke længe" i Gaarde. 2, 270. — Rig Mands Datter og fattig Mands F kommer snart i Brug. Molb. 2858. (V. S. O. „snarest"). — Rige Folks Døtre og fattige Folks Kalve blive snart store. 1, 414.

7920. Rig Mands Søn tror, Ingen er fattig. Molb. 2860.

7921. Rig Mands Armod varer ej længer, end han selv vil. H. Thomesen. — Rig Mands Trang varer ej længe. 2, 193.

7922. Rig og arm, Alt af én Malm. 1, 351.

7923. Rig passer ikke paa (1, 255: „agter ikke") et Øje (paa Tærningen); han har det andet i Tasken. 1, 352. (han bryder sig mindre om, at han mister et Øje). — Rig Mand skjøtter intet om et Øje; han har et igjen. V. S. O.

7924. Rige Folk kan gjøre Bryllup og Barsel paa én Gang. („dem lægges Intet til Last"). Moth.

7925. Den Riges Røg er bedre, end den Fattiges Ild. („thi i den Riges Køkken spildes tit Mere, end den Fattige fortærer"). 1, 350. — Den Riges Røg er saa god som den Fattiges Ild. V. S. O.

7926. De Rige og de Revne holde de Alle paa. 1, 149. — De Rige og de Revne hænge allevegne i. F. F.

7927. Vare Alle lige rige, da vilde Ingen (den) Anden vige. 1, 350.

7928. Meget lykkelig er den Rige; Ret og Sandhed maa ham vige. 1, 352. (siges skjæmtevis).

7929. Saa stunder Rig efter Gods, som Ravn efter Aadsel. Gr. 2165.

7930. Den Rige sømmer Alting vel. 1, 352. (siges skjæmtevis).

7931. Rigt Folk haver godt Gods, og skiden Kvind har fede Katte. 1, 350 og K. 740. — Rige Folk har godt Gods; de Fattige har kun den rede Skilling, og den er ofte borte, naar de skulde bruge den. F. F.

7932. Ingen siger sig selv rig uden Gjækken. H. Thomesen.

7933. Den bliver rig, som Kvinder ville ilde, men Faar og Bier (ville) vel. 2, 215.

7934. Ingen saa rig, som jo behøver sin Kvinde. V. S. O.

7935. Kul og Krid (Kridt) gjør Maleren rig. 1, 244.

7936. Retfærdig bliver aldrig bradrig (ɔ: brat eller hastig rig). 1, 354. („hastig erhvervet Rigdom er sjælden uden Synd eller uden Andres Skade").

7937. Der er ingen Kone saa rig, hun er jo Koen lig. F. F.

7938. Enten maa han være meget rig, eller Fanden faar give ham det. Moth. (om den, som giver Meget ud, og Ingen véd, hvor det kommer fra).

7939. Naar Sengklædet er over Hovedet, ere Begge (ɔ: Mand og Kone) lige rige. (om de end vare af ulige Formues-Vilkaar, da de kom sammen). 1, 84.

7940. Hvo (der) ej har en Skilling saa kjær som en Daler, bliver ej rig. 1, 352. jvf. 2241. 2906. 8903.

7941. Den Rige haver mange Frænder, den Fattig' Ingen hør' og kjender. 1, 350. — Den Rige har mange Fættere. V. S. O. (de Fleste vil gjærne regne sig i Slægt med rige og fornemme Folk). — Alle Naboerne ere Fættere til den rige Mand; men den Fattige kjendes ej af sin egen Broder. — Rige Folk have mange Slægtninge. Moth.

7942. Den Rige i Tasken, den Fattige i Asken. 1, 350. (den Fattige maa søge med Flid, hvad den Rige har let ved at faa for sine Penge).

7943. Den Rige har den Fattige fornøden. 1, 350.

7944. Skulde man sulte sig rig, saa maatte man ønske, man var rig.

7945. Den er rig, som Intet begjærer. 1, 350. — Den er rigere, som Rigdom foragter, end [den, som] Rigdom besidder. 1, 350.

7946. Den er rig nok, som er uden Gjæld. 1, 266.

7947. Den er rig nok, som er fornøjet med Fattigdom. O. Lade. — Hvem der kan hjælpe sig med Armod, har ingen Rigdom behov. K. 770. — Den, som er fornøjet, er rig nok. V. S. O.

7948. Den er rig nok, som kan give den Arme; han aagrer med Gud. 1, 17. — Den er rig nok, hvis Næring er til Pas, som Skoen til Foden, ikke for trang, ikke for stor. 1, 316.

7949. Naar man bliver rig, bliver man tit stoltere og ej frommere. 1, 351.

7950. De Rige ere (stundum) Hyklernes Narre. 1, 351.

7951. En Rig ej findes nogensteds, som med sit Eget er tilfreds. 1, 317.

7952. At vorde rig, er Lykke; at vorde from, er Kunst. 1, 352.

7953. Rig Mand, ræd Mand. 1, 137.

7954. To smaa og to store Ting gjøre snart rig: en liden Skam og Samvittighed, en stor Begjærlighed og Umage. 1, 354.

7955. Naar den Rige falder af, samles hver Mand til hans Grav; naar den Arme tages bort, kommer næppe Én for Port. 1, 68.

7956. Alle spørge, om man er rig; Faa spørge, hvor from man er. 1, 352. — Man spørger altid, hvor rig en Mand er, men ej, hvor god. V. S. O.

7957. Dyderyg er mere end rig. 1, 76.

7958. Rigdom gjør yndig, enddog (2, 216: „dog“) den avles syndig. 1, 352. — Rigdom gjør syndig, naar den avles syndig. V. S. O.

7959. Rigdom bliver vel lastet, men aldrig forkastet. 1, 354.

7960. Rigdom har Sorg, og Armod har Tryghed. H. Thomesen. — Rigdom haver Omhu og Sorg, Armod er tryg. 1, 351. — Rigdom har Sorg og Uro; Armod har Tryghed og Ro. Molb. 2892. — Hvo Rigdom ej trænger for meget, har des større Ro. 1, 351. — Megen Rigdom, mange Sorger. 1, 351. — Rigdom har sin Plage. 1, 351. — Jo mere Rigdom, desto større Bekymring.

7961. Rigdom tilhører ikke den, der ejer den, men den, der nyder den.

7962. Rigdom er Tjener hos en Viis, men Herre hos en Daare. 1, 352.

7963. Naar Faderen har megen Rigdom, har Sønnen liden Dyd (?). 2, 204.

7964. Rigdom er et Laan af Gud; du maa gjøre Regnskab, naar du faar Bud. — Rigdom er Guds Laan. 1, 352.

7965. Det er større Sorg, at forlade Rigdom, end Glæde, at faa den. 1, 351.

7966. Det er en ond Rigdom, hvoraf den Fattige Intet gives. 1, 16.

7967. Man sanker ikke Rigdom med Rundhed. Syvs Tillæg.

7968. Rigdom og Fattigdom ere ej i Godset, men i Modet (ɔ: Sindet). 1, 350.

7969. Rigdom er ej ond, men Misbrugen. 2, 215.

7970. Godt Forraad er Rigdoms Moder. 1, 124.

7971. Rigdom føder Laster, Frygt. 1, 351.

7972. Rigdom skader (tit) sine Ejere. 1, 351.

7973. Rigdom uden Forstand og Hest uden Bidsel kan ej længe holdes. 1, 351. — Rigdom uden Forstand kan snart faa Fødder at gaa paa. V. S. O. — Rigdom uden Forstand er som et Legeme uden Sjæl. Iris.

7974. Rigdom og Visdom følges ej altid ad. Moth. jvf. 11,015.

7975. Rigdom blinder (tit) Visdom. 1, 352.

7976. Rig Mand er viis Mand. V. S. O. (ɔ: han ansés gjærne for klog eller bilder sig ind at være det).

7977. Rigdom behøver ogsaa Venner. 1, 353.

7978. Rigdom har Venner nok. V. S. O.

7979. Gud giver tit de Onde Rigdom, som Judas Pungen. 1, 353.

7980. Rigdom forpligter. jvf. 48.

7981. Udru (ɔ: udrøj) er Dræsel eller Drætsel (ɔ: offentlige Indtægter, Skatkammer), som voxer med Vold. 1, 386. (ɔ: Rigdom, erhvervet ved ulovlige Midler, varer ikke længe).

7982. (Først) da har i Rigdom vi drevet det vidt, naar Faa har for Meget og Færre for Lidt.

Han lever med den rige Mand. V. S. O. — Han er en rig Stodder. V. S. O. (om den, som for Karrighed ikke véd eller nænner at bruge sin Rigdom). — Det er al min Rigdom (ɔ: Alt, hvad jeg ejer). V. S. O. — Han faar sin Rigdom i Søvne (ɔ: kommer let til den). Moth. — Han har Pér Larsens Rigdom (ɔ: vil lade, som han er rig, men ejer dog Intet). — Han brovter af sin Rigdom og ejer ikke en Lus. Moth. — Han er rig (ogsaa: „sikker") som Banken. F. F. — At have Gryn i Læddiken. V. S. O. (om den Rige). — Han er ikke ganske bar (ɔ: han er rig). — [Han er] rig som [Kong] Salomon. 1, 350. — Han er rig som den gamle Grev Ranzau; rigere end den rige Skeel. Moth.

Den, som er rig, heder (ɔ: kalder) man Herre. 1, 352. — Saa ondt er det, at have Rigdom, som ikke [at] have den. („jo rigere, jo armere"). 1, 351. — At have Rigdom og godt Rygte er godt. 1, 95.

Gud ansér ikke den Rige fremfor den Ringe; thi de ere alle hans Hænders Gjerning. Jobs B. 34, 19. (jvf. 36, 19; 5 Mos. 10, 17; 2 Krøn. 19, 7; Ap. Gj. 10, 34). — Falder Eder Rigdom til, saa lad Hjærtet ikke hænge derved! Ps. 62, 11. (jvf. 49, 7. 17 og 52, 9; Jobs B. 31, 24; 1 Tim. 6, 17). — Hvo som forlader sig (stoler) paa sin Rigdom, han skal falde. Ordsp. 11, 28. — Der er den, som holder sig for rig, og har dog Intet; der er den, som holder sig for fattig, og har meget Gods. Ordsp. 13, 7. (jvf. Aab. 3, 17). — Den Rige hersker over Fattige. Ordsp. 22, 7. (jvf. Visd. 5, 8). — En rig Mand er viis i sine egne Øjne. Ordsp. 28, 11. — Den, som haster efter at blive rig, skal ikke kjendes uskyldig. Ordsp. 28, 20. — Det er en slem Syge, som jeg saa' under Solen, at Rigdom bevares (gjemmes) af sin Herre til hans egen Ulykke. Præd. 5, 12. (jvf. Jobs B. 20, 26). — Som en Agerhøne, der samler Æg, men udruger dem ikke, saaledes er den, der samler Rigdom, men ej med Rette; han maa forlade den midt i sine Dage, og paa sit Sidste bliver han en Daare. Jer. 17, 11. (jvf. Sir. 11, 22—24). — Træt ikke med et rigt Menneske, for at han ikke skal kaste sin Rigdom paa Vægten imod dig. Sir. 8, 2. —

Naar en Rig er falden, da er der Mange, som hjælpe ham op; har han talet, som han ikke burde tale, saa give de ham dog Ret. Sir. 13, 26. — Rigdom er god, naar der ikke er Synd derhos. Sir. 13, 30. — At vaage for Rigdoms Skyld, fortærer Kjødet, og Bekymring for den driver Søvnen bort. Sir. 31, 1. — En Rig kommer vanskelig ind i Himmeriges Rige. — Det er lettere, at en Kamél gaar igjennem et Naaleøje, end at en Rig kommer ind i Guds Rige. Matth. 19, 23. 24. — Hvor vanskeligt er det, at de, som forlade sig (stole) paa Rigdom, kunne komme ind i Guds Rige! Mr. 10, 24. — Herren er rig nok for (ell. mod) Alle, som paakalde ham. Rom. 10, 12. — Vi (ↄ: Herrens Apostler) ere som fattige, der dog gjøre Mange rige. 2 Kor. 6, 10. — De, som ville blive rige, falde i Fristelse og Snare og mange daarlige og skadelige Begjæringer, som nedsænke Menneskene i Ødelæggelse og Fordærvelse. 1 Tim. 6, 9. (jvf. Ordsp. 15, 27). — Gud har udvalgt dem, som ere fattige i denne Verden, til at blive rige i Troen. Jak. 2, 5.

rig, Rigdom, se 144. 498 fg. 645 fg. 995. 1045. 1576. 1950. 2887. 3509. 3713. 4077 fg. 4489. 4523. 4749. 5122. 5144. 5717 b. 6489. 6527. 6754 fg. 6900. 7348. 9022. 9761. 9826 fg. 10,732. 10,944. 11,374. 11,488. 11,529. 11,924. 12,110 fg.

7983. Naalen er ringe; stikker den, da gjør det ondt. 1, 355. — Er Naalen end ringe, den stinger dog, saa det gjør ondt.

7984. Et Søm er ringe Jærn, dog kan dermed meget Godt bevares. 1, 355.

7985. Agt Ingen ringe, thi Enhver har sin Gave; hvem véd, hvad der kan blive af Barnet? 1, 117.

7986. Høje, ansélige Taarne ere og byggede af ringe Stene. 1, 302. (om den Ringe, som kommer til Højhed og Ære).

7987. Det er ej ringe, uden hvilket det Store ej kan bestaa. 1, 357.

7988. Det er en ringe Ting, man kan faa Hæder for, og end en ringere, man kan faa Skam for. 1, 357.

7989. Der skal Intet agtes ringe, hvormed Gud fortørnes. 1, 357.

7990. Det er en ringe Sag (ↄ: Aarsag), hvorfor Ulven æder Faaret. 1, 4.

7991. Ringe Sag bør have ringe Trætte. 1, 449.

7992. Det er ringe Arbejde, hvorved man ej fortjener Føden. V. S. O.

7993. Det er en ringe Stavre, der ikke kan staa et Aar. K. 832.

7994. Pil er et ringe Træ, det kan dog binde andre Træer. 2, 217.

7995. Ofte findes klog Vært i ringe Herberg.

7996. De Ringe maa alt (ɔ: altid) være bag. 1, 357.

7997. „Skulde jeg æde det Vaageste (Sletteste, Ringeste) og give Kjøbmanden det Bedste," sagde Thyboen, „da maatte jeg jo være en Nar". A. Meinert.

7998. Saa svær som en Træstamme du være kan, og dog en ringe, ubetydelig Mand.

7999. Var jeg vel sat, da vilde jeg ikke engang rejse mig for det. 2, 217. (om hvad der er saa ringe, at man ikke kan regne det for Noget).

Meget er ikke værd at rejse sig ret op for Gr. 2956. — Han er ikke værd at rejse sig op for (ɔ: han er en slet Karl). — [Det er] saa godt som et koldt Ovnbad. 2, 217. — Det er ikke en Hægte værd. — Han agter det ikke for en Avne; det kan ikke gjælde for en Avne (ɔ: meget ringe, saa godt som ingen Ting). Molb. S. 302. — Jeg giver det (ell. ham) op for en Boldkjæp (Boldtræ). 2, 84 og 217. (ɔ: agter det (ham) meget ringe. Moth). — Det er saa vidt som sidt. A. S. Vedel. (om det, som er ringe). — Han er en ringe Karl om Vinteren, i hvad han saa er om Sommeren (ɔ: han duer ikke). Molb. S. 343. — Han vil ikke lade sig lumpe (ɔ: vil ikke ansés for en Pjalt, en meget ringe Person). V. S. O. — Bagatel for en Kurfyrste! (siges om en ringe Ting, navnlig om Noget, som En tror at kunne udføre med Lethed). — At forlade Skjødet og lede efter Svaberen (= Svaberkosten, hvormed man tørrer Dækket af ɔ: forsømme det Vigtige, for at tage Vare paa det Ubetydelige). Moth. — Det holder jeg alt for ringe for mig (ɔ: dertil holder jeg mig for god).

Du maa ikke besmykke den Ringe i hans Trætte (ɔ: hans Sag for Retten). 2 Mos. 23, 3. — Herre! Du har ladet ham (Mennesket) blive lidet ringere end Englene. Ps. 8, 6. — Salig den, som handler forstandig med den Ringe. Ps. 41, 2.

— Hvo som fortrykker den Ringe, haaner hans Skaber. Ordsp. 14, 31. (jvf. 22, 22). — Hvo som stopper sit Øre for den Ringes Raab, han skal og raabe, men ikke bønhøres. Ordsp. 21, 13. — Hvo som holder ringe Ting for Intet, skal snart gaa til Grunde. Sir. 19, 1.

ringe, Ringhed, se 3071. 3386. 3542. 3650 fg. 4237. 4761. 5208. 5908. 7590. 9039. 9222. 10,613. 11,509.

8000. Rís gjør godt Barn. P. L. 73 og 836. jvf. 10,660. — Rís og Ferle gjør godt Barn. 1, 458. (der føjes stundum til: „naar Guld og Perle ligger i Skarn"). — Skulde man ikke holde Børn under Rís, hvor skulde da Nogen blive lærd og viis? Pouch. — Barn foruden Rís bliver sjælden viis. 1, 458. — Rís gjør ikke altid gode Børn. V. S. O.

8001. Man gjør ofte Lime (= Rís, Kvist, Kost) til sin egen Hud. P. L. 966. — Man gjør tit Lime til sin egen Rumpe (C. Pedersen: „Ende"). 1, 382. jvf. 1858. — Mangen binder (laver) et Rís til sin egen Rumpe. — Han gjer Rís til sin egen Øst (ɔ: Ars). K. 246. — Lade en Anden gjøre Rís til sin egen Rumpe. Moth.

8002. Jo kjærere Barn, jo skarpere Rís. 1, 458.

8003. Gud har mange Rís at straffe med. 2, 254.

8004. Rís bryder ikke Bén. 1, 458. — Rís slar (ɔ: slaar) ej Bén i Stykker. 2, 277. — Rís slaar ingen Bén itú. Gr. 2170.

8005. Rís er bedre end Rævesvans. 1, 458.

8006. Det er let at lægge Rís til, naar en Anden lægger Rumpen til. Molb. 2026.

8007. Hest uden Bidsel og Barn uden Rís gjør intet Godt. 2, 277.

8008. „Tillavningen er det Værste," sagde Drengen, han skulde have Rís. Gr. 2682. jvf. 8887. — „Nu véd jeg Beskéd," sagde Drengen, hans Fader tog Riset.

8009. Der skal kun lidt Rís til, for at faa bar Rumpe til at bløde.

8010. Rís gjør Daaren viis. 1, 417.

At slaa Bjørnen med Rís (ɔ: anvende Tugt uden Nytte). 1, 460. — Han er nu fri for Ferle og Rís. Moth. (om den,

som var kommen ud af Skolen og bleven Student). — Han er voxet fra Riset (ɔ: han har traadt sine Børnesko, er kommen til Skjels Aar og Alder). — At vende Kulkisten i Vejret paa En (ɔ: „give ham Rís"). V. S. O. — At lægge Rís i Blød (ɔ: gjøre Forberedelser til en alvorlig Revselse). — Han var et Straffens, et Tugtens Rís i Guds Haand. — At slaa med den lange Lime (ɔ: Rís, Kvist). 1, 416.

Jeg [Herren] vil hjemsøge deres Overtrædelse med Rís̊et. Ps. 89, 33. — Hvo som sparer sit Rís, hader sin Søn. Ordsp. 13, 24. — Daarlighed er knyttet til den Unges Hjærte; Tugtens Rís skal drive den langt fra ham. Ordsp. 22, 15. — Vægre dig ikke ved at tugte den Unge! thi slaar du ham med Riset, dø'r han ikke deraf. Du skal slaa ham med Riset og frelse hans Sjæl fra Helvede. Ordsp. 23, 13. 14. — En Svøbe er til Hesten, en Tømme til Asenet (= Æslet) og et Ris til Daarens Ryg. Ordsp. 26, 3. — Rís og Revselse giver Visdom; men en Dreng, som overlades til (ell. raader) sig selv, gjør sin Moder Skam. Ordsp. 29, 15. — Hvad ville I? skal jeg [Paulus] komme til Eder med Rís eller med Kjærlighed og Sagtmodigheds Aand? 1 Kor. 4, 21.

Rìs, se 1723. 6330. 11,650.

Ro, se Hvile.

8011. Man fanger (1, 358: „faar") ofte Lov for Lidet og Last for halve Minne (ɔ: Mindre). P. L. 547. — Tit faar man Lov for Lidt og Last for endnu Mindre. — Det skér endnu i Verden tit, at En faar Lov og Pris for Lidt. Rimkrøn. — Tit kjøbes Rós med Lidt. Havamaal.

8012. Ofte faar stort Lov liden Ære. P. L. 425. — Ofte fanger stor Lov [„hos Skarn"] liden Ære [„hos Gode"]. 1, 358.

8013. Ee (ɔ: altid) lover hver Værning (Udg. 1515: Urning ɔ: Vare; ogsaa: Vurdning) sig selver. P. L. 1166. jvf. 8275. — Hver Mand lover sin Vurdning, og hver Vurdning lover sig selver. 1, 225. — Enhver Kræmmer roser sine Varer.

8014. Hver Mand lover sin Gjerning. P. L. 720.

8015. Godt róst er halv solgt. Gr. 2175. — Vel roset er halv solgt. 1, 227. — Hvo der ikke roser sine Varer, sælger ikke dyrt.

8016. Rós Ganten (= Taaben), saa faar du Gavn af ham. H. Thomesen. — Rós Gjækken, saa faar du Gavn af, ham. 1, 359. — Rós Narren, om du vil have Gavn af ham. V. S. O. — Lov er Narre-Prov (Prøve). 1, 359.

8017. Rós (dig) ej af Baaden (ɔ: Vindingen, Fordelen), førend Torvet er holdt! H. Thomesen og 1, 27. — Rós dig ej af Kjøbet, førend Markedet er holdt! V. S. O.

8018. Rós ej Fisken, før du har den paa Disken! 1, 444. — Du skal ikke rose dig af Stínten (ɔ: en lille Fisk), før du har den i Panden. V. S. O.

8019. Du skal ikke rose (dig) af Skjænken, førend du faar den i Kurven! O. Lade.

8020. Rós ej Kornet i Blade, før du har det i Lade! 1, 444.

8021. Tre Ting skal man ej rose for tidlig: Byg i Blade, Fole (ɔ: en ung Hest) i Stade og Kvinde i Gade. 2, 219. — Bonden roser Kornet, naar Axet er fuldt. 1, 305. — Rós ikke for tidlig! Gr. 2176.

8022. Man skal ikke rose (sig) af Gevinsten, før Spillet er ude. Gr. 2179. — Rós Ingen før Enden! 1, 92.

8023. Man skal ikke prise (rose) Øllet, før det er drukket.

8024. Ingen er, som jo heller[e] vil loves, end lastes. 1, 358. — Hver hører helst sin egen Rós. 1, 358. — Det er herligt, at berømmes af en berømt Mand. 1, 358.

8025. Enten en Hore roser mig, eller en Skjælm laster mig, er mig lige kjært. Moth. jvf. 12,004. — Det er lige meget, om en Hore laster, eller en Tyv roser. 2, 218.

8026. Man skal hverken love eller laste sig selv. 1, 360. jvf. 8500. — Ingen klog Mand laster eller lover sig selv. Molb. 2901. — Det er en ussel Kone, der roser sin egen Kaal. K. 836.

8027. Lov baner Vejen til Venskab. 1, 359.

8028. Uglen priser ej Dagen, eller Ulven Hunden. 1, 359. („Ingen roser sin Uven").

8029. Mangen roser (sig) af Kjødet, som aldrig smagte Suppen. 1, 360. — Mangen roser sig af det, han aldrig saa'. 1, 360.

8030. Halvt at rose er halvt at skjælde. 1, 360.

8031. Af Rós. saa som af Skyggen, bliver man hverken større eller mindre. 1, 358. — Rós gjør, som Skyggen, hverken større eller mindre (ɔ: „forandrer ikke Tingen selv“). V. S. O.

8032. Det er en fattig Rós, man skal laane af Forfædre. Moth.

8033. Hvo sig roser af Skam, er ej Ære værd. 2, 218.

8034. Skal mig hver Kærling rose, faar jeg Skam i min Pose. Syvs Tillæg.

8035. Det er gammel Mands Sæd, at rose Fortiden og dadle Nutiden.

8036. Mangen lover, som Hunden logrer, for at faa Noget. 1, 360. — Naar Ræven roser Ravnen, mister denne sin Ost. 1, 359.

8037. Den skal sig selv love, (som) onde haver Grande. P. L. 177. — Den skal rose sig selv, som har onde Naboer. Gr. 2178. — Den maa rose sig selv, som har onde Grander. V. S. O. — Man er nødt til at rose sig selv, naar ingen Anden vil. F. F. — Hvem der knyder (ɔ: praler, roser sig) af sig selv, maa have onde Naboer. Outzen. Molb. Dialekt-Lex. 287.

8038. Ofte roses Manden død, som gav aldrig Nogen Brød. 1, 360.

8039. Det er ikke godt at rose Brødet for Ovnsmunden (ɔ: i Utide). K. 1542.

8040. Det er bedre at gjøre det Gode, end at roses for at have gjort det.

8041. Naar Manden roses af (ɔ: for) sin Veltalenhed, roses Konen af sin Tavshed. M. M. — Mandens Rós er Veltalenhed, og Kvindens Tavshed. Gr. 2183.

8042. Rós Bjærget (V. S. O. „Højen“) og bliv paa Sletten! 1, 360. (ɔ: erkjend deres Fortrin, som staa højt over dig, og bevar sand Ydmyghed!).

8043. Rós er ej altid vel hørt. 1, 360.

8044. Det er Rós, at roses af den, som og tør laste. 2, 219. — Rós er kun Noget værd af hvem der tør laste.

8045. Førend du roser dig af din Alder, lad Andre først rose dit Levnet! M. M.

8046. Selvrós stinker. Moth. — Egen Rós lugter ilde. Hr. Iver. — Selvrós stinker, Venne-Rós hinker, Fjende-Rós blinker. — Den, som fattes Rós af Andre, maa tit gjøre sig selv Umage. M. M. — Egen Rós staar Ingen vel an, uden de Gamle. 2, 219.

8047. Falsk Rós er Spot. 1, 359.

8048. Rós (dig) ej af Velgjort! 1, 360.

8049. Man skal laste Folk i deres Øjne og rose dem paa deres Bag. Gr. 2180. — Man skal ikke love Nogen i hans Øjne. 1, 212.

8050. Synden er ikke fuldkommen, før man roser sig af den. 1, 252. — Róset (róst) Last er dobbelt Synd. 1, 252. (jvf. Fil. 3, 19).

8051. Lov (Rós) og Løshed kommer aldrig sammen (ɔ: „man faar aldrig Berømmelse for Ladhed og Skjødesløshed"). 1, 359.

8052. Han giver bort paa Kapperós, saa faar de Skam, som ere daglig hos. Langebek. (Kapperós ɔ: Rós, som gives paa Ens Kappe eller Bag).

8053. Rós gjør (tit) en God bedre, og Last en Ond værre. 1, 359.

8054. Mangen, i dét han roser en Anden, laster sig selv. 1, 360.

8055. Rós hverken den Nærværende eller last den Fraværende! 1, 359.

8056. De elske ikke Alle, som rose dig! 1, 359.

8057. Svar den, som vil rose dig, at du kjender nok dine Fejl. M. M.

8058. Hvo som lover (roser) det, ham mishager, er en Skalk. 1, 359.

8059. Naar man roser eller laster, skal man gjøre mindre deraf, end det er. 1, 359.

8060. Vil du vide, hvor stor en Nar Nogen er, saa rós ham!

8061. At roses af Onde er saa meget som at roses for en ond Gjerning. 1, 358.

8062. At roses af Onde er at lastes af Gode. 1, 358.

8063. Pris varlig, last sparlig, hold Maade (i) at rose og laste! 1, 358.

8064. Rós eller last ej for hastig! 2. 218.

8065. Roser man Barnet, saa tysser man det; roser man de Unge, da blive de hurtigere; roser man en Lad, bliver han duelig; thi Enhver vil holdes for bedre, end han er. 1, 359.

8066. Tugtige Kvinder, gudfrygtige Aandelige (ɔ: Præster) og tapre Krigsfolk skal man rose. 1, 359.

8067. Rós En saa (saaledes), at du kan og laste; og last saaledes, at du og kan rose! 2, 218.

Han bliver en Alen højere af det, man roser ham. A. S. Vedel. — Det kildrer i hans smaa Tæer, naar han roses. Moth. — At hæve, ophøje En eller Noget til Skyerne. — Han roste Dyden af ham (ɔ: mere, end han fortjente). Moth. — At støde i Trompeten for En (ɔ: forkynde, udbrede hans Rós). — Jeg fortjener ikke nær den Rós, du lægger paa mig. Moth. (om en Hykler eller Smigrer). — Stor Rós paa et Sennepskorn (ɔ: „rose en Ting mere, end den er værd"). Moth. — Han giver Rós for Penge. Moth. (om en paaholden Mand). — At betages af fremmed Rós. Moth. (om den, som af Folks Rós forledes til at tro for godt om sig selv).

Han agter hverken Lov eller Last. — Jeg véd ikke, hvad man skulde rose ham af, naar man ikke vilde lyve. Moth. — Han har ikke fortjent at roses, ej engang af Rektor i et Program, med andre Ord: han er et Skarn. Moth. — [Mangen er saadan, at] han end ikke kan roses i sin Ligprædiken. 1, 360. — Udi Enden rós Ens Levnet og om Aftenen [rós] Dagen! 2, 69. — Man skal ikke (Andre sige: „altid") rose en Mand i hans eget Hus. — Det, som er skjønt, skal man rose; det, som er ret, skal man mere rose. 2, 219. — Rós Dagløнneren om Aftenen og Værten om Morgenen! 2, 219. (fransk). — Det er herligt at berømmes af berømt Mand. — En Uforstandigs Rós er en Lygtemand, der forvilder; den Forstandiges Bifald er en Vejviser fra Himlen. — En Klædning roses aldrig af en fremmed Skrædder, ej heller et Vers af en anden Poét. L. Holberg.

Jeg vil love Herren allen Stund; Hans Pris skal altid være i min Mund; min Sjæl skal rose sig i Herren. Ps. 34, 2. 3. (jvf. 44, 9; 1 Kor. 1, 31; 2 Kor. 10, 17). — Lad en Fremmed rose dig, og ikke din egen Mund; en Andən, og ikke dine egne Læber! Ordsp. 27, 2. — Digelen er til Sølvet og Ovnen til Guldet, og en Mand prøves efter hvad han roser. Ordsp. 27, 21. — Kan vel Øxen rose sig imod den, som hugger med den? Es. 10, 15. — Saa siger Herren: den Vise rose sig ikke af sin Visdom, den Stærke rose sig ikke af sin Styrke, og den Rige rose sig ikke af sin Rigdom; men hvo som vil rose sig, rose sig deraf, at han forstaar og kjender mig, at jeg er Herren, som gjør Miskundhed, Ret og Retfærdighed paa Jorden. Jer. 9, 23. 24. — Lad din Rós være i Gudsfrygt! Sir. 9, 21. (jvf. 10, 25). — Jeg vil prise Herrens Gjerninger og fortælle de Ting, jeg har sét. Sir. 42, 21. — Vi rose os af Haab om Herlighed hos Gud; og ikke det alene; men vi rose os ogsaa af vore Trængsler. Rom. 5, 23. — Dersom jeg skal rose mig, da vil jeg rose mig af min Skrøbelighed? 2 Kor. 11, 30. (jvf. 12, 5. 9). — I ere frelste af Naade ved Troen, ikke af Gjerninger, for at ikke Nogen skal rose sig. Ef. 2, 8. 9. (jvf. Rom. 3, 20. 27; 1 Kor. 1, 29).

Rós, rose (Lov, Pris), se 1173. 1473. 1500. 1832. 2556. 2827 fg. 2931. 4694. 5370. 5787. 6315. 7497. 7865. 8916. 9055. 11,292. 11,432.

8068. At man agter Torne, volde Roserne. 1, 357. — Det volder Roserne, at man agter paa Tornen.

8069 a. „Jeg sidder som en Rose mellem to Torne,“ sagde Fanden, han sad mellem to Fruer. jvf. 1470.

8069 b. Man finder og Rosen blandt Torne. 1, 76. — Blandt Livets Torne Roser gro.

8070. Hvo Rosen vil plukke, maa ej ræddes for Torne. 1, 22. jvf. 8159. 4720. — Den, der vil plukke Roser, maa vare sig for Torne. M. M.

8071. Ingen Roser uden Torne, ingen Glæde uden Sorg; et rødt og dejligt Æble bli'r til en Ormeborg. F. F. — Ingen Rose uden Torn, uden Avner intet Korn. 2, 193.

8072. Ondt og Godt i alle Lande, Roser sig med Torne blande.

8073. Man kan ikke altid danse paa Roser. Gr. 2184. — Man kan ikke altid gaa paa Rosen (Roser) i en grøn Eng. 2, 284. — Man kan ikke altid gaa paa Roser og Lilier. V. S. O.

8074. Den Rose, der tit lugtes til, falmer snart. V. S. O. — Bær man Rosen længe i Hænderne og lugter til den, falmer den strax. 2, 238.

8075. Førend Rosen véd af det, er den en gammel Hyben. R. 574. — Mens Rosen blomstrer bedst, sidder Ormen og gnaver i Roden.

8076. Naar Rosen er borte, ønsker man den forgjæves. 1, 306.

8077. En Rose er snart pyntet. (om en ung, smuk Pige).

8078. Pluk Glædens Roser, før de visne!

At strø Roser paa Ens Vej (ɔ: søge at gjøre ham Livet behageligt). V. S. O. — Roserne voxe i Dale. — Det er en Rosensblomme, en Rose for alle de Blommer (= Blomster). 2, 236. (om en ung, meget smuk Pige). — Hun sidder midt i Rosengaarden. A. S. Vedel.

Jeg er en Sarons Rose, en Dalenes Lilie. Højs. 2, 1. — Ørken og de tørre Steder skal glæde sig [under den kommende Messias], og den øde Mark skal fryde sig og blomstre som en Rose. Es. 35, 1. (jvf. Sir. 39, 17).

Rose, se 1829. 5800. 10,228. 10,386. 11,046.

8079. Voxer min Rug, saa voxer min Hu. 1, 290. (om den, som hovmoder sig af Lykkens Goder). jvf. 3888.

8080. Rugen kan ikke fryse ihjel; men den kan vel drukne (ogsaa: „men drukne kan den godt"). F. F. („Alt for stor Væde kan skade Rugen mere, end en stræng Vinter." Molb. S. 296).

8081. Saa længe Rugen dræer (ɔ: er i Blomstring) før Bodelsmesse (eller Boelsmisse ɔ: den 17de Juni), saa længe skæres den før Olesmesse (eller Ols-, Olufsmisse ɔ: den 29de Juli). 1, 9.

8082. Rugen skal Sankt Valborgs Dag (ɔ: den 1ste Maj) kunne skjule en Krage. — Naar Rugen ved Pinsedag kan skjule

en Krage, bliver der god Rug i det Aar. V. S. O. — Maj er aldrig saa vre' (vréd, kold), at Rugen jo lader sin Vippe se.

8083. I fire Uger den (Rugen) skrider, i fire den drier (= dræer), og i fire den glider — ned imod Høsten, og saa ned i alle Folks Maver. R. 746. — Rugen skal have fire Uger til at skride i og fire Uger til at dri i og fire Uger til at modnes i. K. 1259.

8084. „Red vel under mig," siger Rugen, „jeg vil selv hylle paa mig". 2, 10. („thi den æder sig selv ned ɔ: borer sine Rødder ned, naar Jorden er sprød eller skjør"). — Red godt under mig, saa skal jeg nok selv hytte mig. J. Smidth.

8085. Man skal ikke dømme Bygget i Blade, og Rugen, inden den kommer i Lade.

8086. „Det kan være mig det samme, om Rugen stiger," sagde Konen. „for jeg kjøber mit Brød."

8087. Hent Sæderug hos din Nabo, men Sædebyg langt borte! (gammelt Bonderaad).

Rug, se 3235. 4971. 5965.

8088. Mellem to Stole falder Ars paa Jorden. P. L. 492. — Mellem to Skamler falder Ars i Asken (ɔ: den, som vil holde med begge Parter, farer gjærne ilde). Moth.

8089. Man gjør ej god Ring af Kærling-Ars. V. S. O.

8090. Det koster Ars at ride paa Staver. 2, 26.

8091. Rækker jeg selv min Rumpe, saa gnaver jeg selv min Stumpe. 2, 16. (om den, som ved eget Arbejde erhverver Livets Ophold).

8092. Arsen er hans egen; han maa dog ej gaa i By og gjøre Daare af den (ɔ: „gjøre af den, hvad han vil"). 2, 108.

8093. Hvort (ɔ: hvorhen) man vender sig, saa er alt (ɔ: altid) Rumpen bag. 1, 312.

8094. Sid paa din R.., saa kryber der ej Mús i den. Moth.

8095. Var din R.. løs, da laante du den vel og ud. O. Lade.

8096. Det skal være en Fandens Karl, som kan se sin egen Rumpe. V. S. O.

8097. Lik (ɔ: slik) min M... og drik Vand til, saa faar du ikke Ondt i Halsen.

Du skal faa Skam paa din Ende. V. S. O. — Der sidder et Straa i hans Rumpe og holder ham tilbage. Moth. — Han har glemt sin Rumpe hjemme. (om den Fladrumpede). — Jeg vil ikke lette min Rumpe for det (ɔ: det er ikke Umagen værd). V. S. O. — Han gav ham Noget paa det Sted, hvor Kællingerne ere højest, naar de sanke Spaaner.

Rumpe (Ars), se 35. 1723. 2620. 2731. 2997. 3405. 3879. 3946. 4499. 4537. 4547. 5267. 5808. 8006 fg. 8192. 8531. 8893. 9219. 9646. 10,275. 11,989. 12,148.

---

rund, se gavmild.

Rús, se drikke, drukken.

8098. Rygtet følger Mand til Dør. 1, 95 og 362. („endog til Døden," føjer Syv til, „ja og lever, naar Manden er død"). jvf. 3535. 8709. — Rygtet følger Manden til Hus. A. S. Vedel. — Ry og Rygte følger Manden til Dør. Moth. — Rygtet følger Mand til Dørs. („det bliver ikke tilbage, ledsager ham allevegne"). V. S. O.

8099. Rygtet kommer før til By's, end Manden. P. Enevoldsen.

8100. Hvo der gaar længe i By, han kommer igjen enten løbende eller lyvende eller stundum begge [Dele]. 2, 221.

8101. Det spørges (rygtes) vel i Hus, hvad i By gjøres. 1, 362.

8102. Det spørges vel i Bygden, hvad Folket er til Dygden (Dyden). 1, 362. (hvad Folket duer til).

8103. Bær man sig ilde ad, da spørges det længst. A. S. Vedel.

8104. Hvor noget Godt gjøres, det vel spøres (spørges). 1, 362.

8105. „Det spør's (spørges) nok," sagde Drengen, da han havde faaet nye Buxer. K. 281. (om den, der vil gjøre sig bemærket).

8106. Man kommer snart i Ry, men ej saa snart deraf. 1, 363. — Ondt Rygte kommer snart ud. 1, 96.

8107. Rygtet stedes ej i første Hus, end ikke i næste By. 1, 362. (det standser ikke, men løber uden Ophold videre og videre).

8108. Rygtet sover ikke. 1, 362.

8109. Rygtet er altid større end Sagen selv.

8110. Rygtet voxer, medens det løber. 1, 362. — Rygtet voxer som Snébolden, naar den væltes. 1, 362. — Rygtet voxer som Lavinen under Vejs. — Rygtet voxer gjærne af sin Rod. („har én eller anden Grund"). Moth. — Rygtet er sjælden forgjæves. 1, 363. — Sjælden er Rygte uden Rod (ɔ: Grund). V. S. O.

8111. Gjør vel, saa spørges det mindst; jo bedre Ild, jo mindre Røg. 1, 362.

8112. Det er ej altid uden Grund, som gaar omkring i Folkemund. Moth. jvf. 8366.

8113. Ingen kommer i Vidunder (ɔ: i Folkemunde, bliver vidt og ilde omtalt), uden han selv hjælper til. H. Thomesen.

8114. Røgen kommer gjærne af Brandene. P. L. 134. (om et Menneskes onde Rygte). jvf. 4316. 4899. — Der gaar Røg fra Brandene. 1, 95 og 363.

8115. Hver Mand siger det; ingen Mand véd det. 1, 363. (om almindelige Rygter).

8116. Hver Mands Sagn er Guds Sagn (?). Moth. (ɔ: „hvad alle Folk taler om, er i Almindelighed sandt").

8117. Det, (som) To vide, kommer snart til den Tredie. 1, 362.

8118. Spørges det ikke nyt, saa spørges det gammelt. 1, 362.

8119. Det, (som) alle Mand siger, er gjærne sandt; gemént (ɔ: almindeligt) Rygte er sjælden Løgn. 1, 362. — Rygtet ofte lyver, ofte siger sanden (taler sandt). 1, 363.

8120. Da er Rygtet (gjærne) sandt, naar vi vilde, at det var falsk. 1, 363.

8121. Ond tror snarest ondt Rygte. 1, 363.

8122. Mange skulle ej høre ilde for Éns Skyld. 1, 95.

8123. At høre ilde, naar man gjør vel, er fyrsteligt. 1, 95.

8124. Godt Levnet er gjennest (ɔ: den letteste, nemmeste, nærmeste) Vej til godt Navn. 1, 95.

8125. Er det gode Tidinger (Tidender), faa vi dem tidlig nok; ere de onde, faa vi dem alt for tidlig. 2, 221.

8126. Hvo som fører mange Tidinger ind i Huset, fører og nogle der ud igjen.. 1, 398. (om den, som fører Sladder).

8127. Forvidend' spør Tidinger. 1, 322.

8128. Han sidder ikke, som Tidinge[r] bær. („thi han tager sig ingen Ro dertil"). 1, 398.

8129. Bedre (er) onde Tidinger, end ingen. („det er tit godt, at man faar det Onde at vide i Tide"). 2, 221.

8130. Ligesom Tidingen er, saa giver man Agt paa (den). 2, 220.

8131. Onde Tidinger have Vinger, og ere gjærne visse. 1, 363.

8132. Hvo ej skjøtter (ɔ: bryder sig om) Navn og Rygte, skjøtter ej Dyd. 1, 95.

8133. Stjærnerne miste ikke deres Glans, om de end skjules af Skyerne. 1, 363.

8134. Puster du paa Gløden, da tændes hun (den); spytter du paa hende, slugner (ɔ: slukkes) hun. 1, 363. — Alle ny Tidender skal man ikke strax sprede, men flittig efter Sandhed lede; thi Verden er fuld af Føg, Skvalder og Tant, og Folk lyver alt mere, end de siger sandt. Pouch.

8135. Der gaar Sagn for Gjerning. 1, 363.

8136. Der gaar mindre Sagn (V. S. O. „Ry") af fattig Mands Død, end (af) rig Mands Tandvé (Tandpine) eller Hovedværk. 2, 220.

8137. Gjør, som du af Andre vil have: da følger dig Dannemands Ry til Grave. H. Thomesen. — Gjør, som du af Andre vil have: saa følger dig godt Rygte til Grave. 2, 179.

8138. Manden er tit bedre end hans Rygte.

8139. Det er saa ondt, for Ord at komme, og saa for Folkemunde; der er saa Mange, de sige af det, de ej bevise kunne. 2, 221.

Deraf gaar vide Sagn. Moth. — At døve Rygtet (ɔ: bringe det til at tie). Moth. (om den, som lever saa ustraffelig, at Ingen med Rette kan sige noget Ondt om ham). — Hans Rygte staar vel. Moth. — Hans Rygte kommer videre, end han kommer selv i sine Dage. („om den, som gjør sig eller bliver navnkundig"). Moth. — At komme for Rivejærnet (ɔ: blive ilde omtalt). V. S. O. — At komme for Orde (eller: komme i Ry) som Kjøge Handsker og Kolding Knive. 2, 220. (Syv tilføjer et gammelt Sagn om, at Kjøge engang havde overgivet sig for et Par Handsker og Kolding for en Gaas). — Hele Byen løber med det Rygte (ɔ: det er almindelig udbredt). V. S. O. — At føre En om By (ɔ: bringe En i ondt Rygte over hele Byen). V. S. O. — Han er bleven ilde udraabt. V. S. O. — At stryge det onde Lov af sig (ɔ: „fralægge sig det onde Rygte, som man har paa sig"). V. S. O. — At sætte En en Klik paa. Moth. — Han kan aldrig slikke den Klik af sig. Moth. (om den, som har begaaet en vanærende Handling). — At skamfiles paa sit gode Navn og Rygte. — At stjæle Ens gode Navn og Rygte (ɔ: berøve ham det paa en lumsk, underfundig Maade). — Han er nævnt som Pilatus i Trosbekjendelsen og Judas i Lidelseshistorien. 1, 96. — Tør han gjøre det, da tør Andre tale derom. 1, 362.

Rygte om store Ting troes ej strax. 1, 363. — Mange have Ære, Rigdom, Magt, men et ondt Navn og Rygte. 1, 96.

Du skal ikke antage falsk Rygte. (Lindberg: „du maa ikke føre falske Rygter over dine Læber"). 2 Mos. 23, 1. — Jeg har hørt et Rygte fra Herren. Jer. 49, 14. (jvf. Obad. V. 1). — Skam dig ved at gjentage Rygter og ved at aabenbare hemmelige Taler. Sir. 42, 1. (jvf. 27, 16. 17. 21).

Ry, Rygte (godt Navn, Tidende), se 5022. 6162. 6484 fg. 6970. 7471. 8317.

8140. Hvo som gaar ud af Huset paa Ryggen (ɔ: bæres bort i Kisten), kommer ej mere dér ind. 1, 67.

8141. Der skal en stærk Ryg til en skiden (grov, ond, slem) Mund. Moth.

8142 a. Det er godt at have Noget i Ryggen (ɔ: en Skat at ty til, naar Uheld indtræffer).

8142 b. „Det gaar lige op," sagde Manden, han laa paa Ryggen og brækkede sig. Sv. Gr. 3, 207.

At slaa sin Ryg til En (ɔ: stole paa En). V. S. O. — Jeg slog min Ryg til ham; men han lod mig falde. — At skyde Ryg til Noget (ɔ: vægre sig derved, søge at undgaa det). V. S. O. — At skyde Ryg som en Odder. V. S. O. — Han har en Ligtorn paa Ryggen. Sv. Gr. (om den Skrutryggede). — At gjøre Noget bag Ens Ryg (ɔ: gjøre det ham uafvidende). — Han sagde det paa min Ryg (ɔ: i min Fraværelse). — At have Ryggen fri (ɔ: være sikker). — Han har det i Ryggen (ɔ: staar sig godt). — Han lærer Kæmpers Ryg at værke. 2, 152. Moth. (om en stridbar Mand, som ikke ænser nogen Fare). — At gaa med Lejlen paa Ryggen. Moth. (om en fattig Vandringsmand). — Det er et godt Rygstød. Moth. (om det, som man stoler paa). — Vorherre danner Ryggen efter Byrden.

Neh. 9, 26: De (ɔ: Israels Børn) bleve gjenstridige og satte sig op imod dig (ɔ: Vorherre), og kastede din Lov bag deres Ryg.

Ryg, se 935. 1114 fg. 2198. 2779. 3647. 4056. 4372. 6180. 6607 fg. 8770. 9759. 10,234. 10,534. 10,791. 10,917. 11,235. 11,277.

8143. Han er meget ræd (512: „han er rædder"), der ej tør skjælve. P. L. 878. — Den er ræd, som ej tør ryste. Gr. 2189. — De ere saa bange, at de ej tør skjælve. — Aldrig saa' Nogen mig end saa ræd, jeg turde jo fuldt vel skjælve. N. Ebbesens Vise. 2, 95.

8144. Hvad skal han i Skov, der (for) hver Busk ræddes? P. L. 888. — Han kommer ej til Skov, der hver Busk ræddes. P. L. 1126. — Den, som er bange for en Busk, skal ikke komme i Skoven. Molb. 2940. — Den kommer aldrig til Skoven, som skjælver for hver en Busk. Gr. 2398.

8145. Den rædes (ræddes) at komme i Sæk, som førre (ɔ: før, tilforn) haver været. P. L. 473. (Erfaring gjør klog). jvf. 1018. 2137. 8672. — Den ræddes for Sækken, som før har været i den. V. S. O. — Han frygter for at komme i Sæk, som én Gang har været der. Moth.

8146. Hannem (ham) vorder Raad, som rædes. P. L. 458.

8147. Krankt (ɔ: svagt, daarligt) Sværd er to Mænds Rædsel. (nemlig baade Ejerens, som kjender sit Vaabens Sløvhed, og Modpartens, som ikke véd, hvor uskadeligt det er). — Krankt Sværd er tvenne Mands Rætslæ. P. L. 1071.

8148. Lidet duer stærk Brynje paa skjælvende Bryst. P. Enevoldsen. Pouch. — Hvad duer stærk Brynje paa skjælvende Bryst, og gode Pile i ræd Mands Haand? A. S. Vedel. (1, 137). — Den Rædde tager Panser paa. 1, 137.

8149. Ræd Mand har tynd Lykke. 1, 138.

8150. Ræd Mand er snart slagen. 1, 137.

8151. Rædsel gjør raadvild. 1, 137.

8152. Den Rædde har (det) altid værst.

8153. De rædde Hunde gø altid mest; gø mere, end de bide. 1, 137.

8154. Det er ondt at falde for ræd Mands Haand. 1, 138.

8155. En Ambolt er ikke ræd for en (god) Forhammer. 1, 69. — Ambolt er ej ræd for Hammerslag. Moth. (om den, som ikke lader Modet falde i Gjenvordighed).

8156a. Den er ikke galen, som Ondt ræddes. 1, 138.

8156b. Ingen elsker den, man ræddes for. 1, 138.

8157. Den, (som) Mange frygte, maa og ræddes for Nogen. 1, 461.

8158. Smedebørn ræddes ej for Funkerne. 1, 138. (Moth: „for Gnister“). jvf. 8702. 1029. — Den kan ej være Smed, som ræddes for Gnister. 1, 136. — Om Funkerne end flyve om Smeden, saa frygter han dog ikke for dem. 1, 455. (om Vanens Magt). — Smedebørn brændes ej af Funkerne. Nyerup. — Det er en ond (ɔ: slet, daarlig) Smed, som ræddes for Gnisterne. 1, 22.

8159. Hvo Honning vil slikke, maa ej ræddes for Bier. 1, 22. jvf. 8070.

8160. Den, som er bidt af en Snog, er bange for en Aal. Molb. 2949.

8161. Den fæster med Rædsel, som har løs Trøst.

8162. Ræd Mands Moder græder sjælden (ɔ: „den Forsigtige frygter for Alt, hvad der kan hændes, og kommer derfor sjælden til Ulykke og volder sine Venner Sorg“). Moth.

8163. Mangen er ræddere (mere ræd) for Armod, end for Helvede. 1, 105.

8164. En alt for Ræd tør ikke eje Hest; en alt for Dristig mister Hest, som han ejede. 1, 139.

8165. Ræd Mand lægger Alting ilde ud. 1, 137.

8166. Skyldig (Mand) er altid ræd. 1, 366.

8167. Ræd Mand frygter og sin egen Skygge. 1, 137. — Han er ræd som Faaret, der frygter for sin egen Skygge. 2, 95. — Han er ræd eller han ræddes for sin egen Skygge. V. S. O. — Han er bange for sin egen Skygge (ɔ: han frygter uden mindste Grund).

8168. Ræd Mand lægger ej Ære ind. 1, 138. („fordi han fattes Mod, tør han ikke paatage sig det, som er vanskeligt at udføre“. Moth).

8169. Ræd Mand tager ingen Stad bort. 1, 138. — Sjælden vandt ræd Mand. 1, 138.

8170. En ræd General har rædere Soldater. Moth.

8171. Ræd Mand stikker Hare-Banneret op. 1, 137.

8172. Ræd Mand tjener ej i Fruerstuen (ɔ: „lides ej af Fruentimmer“). V. S. O. jvf. 2442. 6691.

[Vær] ingen bange Karl ræd for! Gr. 2190. — Han kryber i Bagovnen (Bageovnen eller Bagerovnen). 1, 137. (om den, som er ræd). — At krybe i Ovnen og bande Kongen. 1, 138. — Han kan ikke se, at Fjenden vender det Hvide ud af Øjnene (ɔ: han er ræd). 1, 138. — Hans Hjærte er nedsunket i Brogen (ɔ: i Buxerne). 1, 137. — Han har [et] Harehjærte. 1, 137. — Han er saa ræd eller saa bange som en Hare. Moth. — Han har skudt Skyhaarene (ɔ: han er ikke bange af sig). V. S. O. — Skyhaarene ere af ham. Moth. — Skyhaarene ere tagne fra ham. I, 69. — Skyhaarene blæste tidlig af mig. Gr. — Skyhaarene maa blæse af. Gr. 2407. — Han er saa ræd for det, som Fanden for Korset. Sv. Gr. 3, 215.

Vær ikke sky for Skrald! Gr. 2406. — Ræd Mands Raad og ræd Mands Daad, dem følger baade Last og Skam. Niels Ebbesens Vise. — Som Æspeløv nu Kroppen gaar, han ryster som de Hundelaar; hans Hjærte, før syvdobbelt vel, er slet nedsunket i hans Hæl. 2, 95.

Jakob svor ved sin Fader Isaks Rædsel (ɔ: ved Ham, som hans Fader Isak frygtede). 1 Mos. 31, 53. — En Lyd af Rædsler er for den Ugudeliges Øren. Jobs B. 15, 21. — Mit Hjærte er bange inden i mig; Dødens Rædsler ere faldne paa mig. Ps. 55, 5. (jvf. 18, 5; Sir. 9, 16). — Hvo som frygter Herren, skal ikke ræddes og ikke forfærdes; thi Denne er hans Tillid. Sir. 34, 14.

ræd, ræddes, Rædsel, se 2443. 2677. 2940. 4426. 4773. 5013. 5834. 6084. 6774. 7134. 7579. 7872. 7953. 8254. 8669. 9366. 10,530. 11,806. 12,077.

Rænker, se List.

8173. Ræven gaar ej to Gange paa ét Gilder. 1, 420. jvf. 2696. — Ræven gaar ej to Gange i Snaren. Moth. (klog Mand lader sig ej bedrage to Gange).

8174. Ræven bider ej paa den Mark, som (ɔ: hvor) han er baaren. 1, 106. (P. L. 30 har: „Ulven“). — Ræven bider ikke paa sin egen Mark. Gr. 2199. jvf. 4159. 10,869. — Ræven bider ikke gjærne Gæs paa den Mark, hvor den har sin Hule. Nyerup. — Ræven stjæler ej i den Mark, han bo'r i. Sv. Gr. — Ræven bider ikke tæt ved sin Kule. Sv. Gr. 3, 214. (om Tyve. som helst stjæle langt fra deres Hjem).

8175. Med Ræv skal man Ræv fange. H. Thomesen. — Med Ræve skal man ræves.

8176. Hvo Ræv med Ræv vil fange, han skal sig vel omsé. 2, 172. (om en klog Mand, som ej er let at bedrage): — Hvo Ræv med Ræv vil fange, skal se sig vel om (for). — Det er vanskeligt (1, 419: „ondt“) at fange Ræv med Ræv. 1, 262.

8177. Naar man vil fange Ræven, spænder man Gæs for. Molb. 2961. — Naar man vil spille med Ræve, maa man have en Gaas i Munden. Gr. 1896.

8178. Naar Ræven slikker sin Fod, maa Bonden agte sin Gaas. Molb. 2964. („tage sine Gæs i Agt“. Iris).

8179. Det er farligt for Ræven, at Gaasen gaar barfodet. 2, 74. (bruges i Spøg, naar Nogen vil se Fare, hvor ingen er).

8180. Man giver ofte Ræven en Gaas, at man kan faa hans Skind. 1, 144. — Man giver gjærne Ræven en Gaas, for at faa hans Bælg. („om den, som giver smaa Gaver til de Store, for at faa bedre Gaver igjen". Moth).

8181. „Jeg siger det ej for min Skyld," sagde Ræven, „at der er god Gaasegang i Skoven" (ɔ: at dér er godt for Gæs at gaa). 1, 247. — „Der er god Gaasegang i Skoven," sagde Ræven, da den vilde lokke Gæssene der ind, Nyerup.

8182. „Dit Sprog er større end dit Skrog," sagde Ræven, da han pillede Kjødet af Rørdrummen. Nyerup. (om Pral; store Ord uden dertil svarende Gjerning).

8183. „Din Moder kunde lukke sit ene Øje og springe af det ene Træ i det andet," sagde Ræven til Maaren. (Maaren prøvede derpaa, men faldt. „Tak nu Gud for det favre Dyr, du haver bedt (fanget)," sagde den fangne Maar til Ræven; og saa smuttede den bort). Nyerup.

8184. „De ere sure," sagde Ræven om Rønnebærrene, han kunde ikke naa dem. (for de hængte ham for højt). V. S. O. (Mangen laster, hvad han gjærne vilde have, men ej kan faa). jvf. 3652. 5372. — Ræven skjøtter ej (ɔ: bryder sig ikke om) Rønnebærrene, for (ɔ: fordi) de vare (ere) sure. 1, 251. — Hvad sagde Ræven om Rønnebærrene? Gr. 2197.

8185. Hvem der pløjer med Ræve, faar krogede Furer. Gr. 2201. jvf. 11,663. 10,862. — Ondt at pløje med Ræve, de ville saa nødig i Furen. 2, 172. — Det er ondt at pløje med Ræve, de ville ikke gaa ret i Furen. 1, 419. (om listige, falske, svigefulde Mennesker).

8186. Man jager efter (ell. fanger) Ræven for Bælgens Skyld. 1, 361. (man sætter En i Fængsel, for at sikre sig hans Person).

8187. Man faar ej Mere af Ræven, end Bælgen. 1, 105 og 386. (ɔ: man kan ikke hos en fattig Skyldner faa Mér, end han har). jvf. 3393. 4391. — Man kan ikke forlange Mér af Ræven, end Bælgen. K. 957.

8188. Bælgen er det Bedste paa Ræven. 1, 230. (Syv føjer til 1, 337: „og Fjerene af en Dél Fugle").

8189. Dø'r Ræven, saa gjælder Bælgen. 1, 26 og 324. (om Arv efter slette Personer). — Dø'r Ræven, saa duer Bælgen. Gr. 400.

8190. Ræven hytter Bælgen, saa længe han kan. Gr. 2196. — Hver Ræv hytter sit Skind. — Hver Ræv varer sin Bælg. 1, 127.

8191. Ræven skifter sit Skind, men ikke sit Sind.

8192. Rumpen bær Vidne nok om Ræven. 2, 266.

8193. De tobenede Ræve ere de værste. Gr. 2200. jvf. 9850.

8194. Rævene tage ogsaa mærkede Gæs. F. F. — Ræven tager ogsaa af talte Gæs. Gr. 2651.

8195. Ogsaa Ræven kjendes af en eneste Klo.

8196. Naar Ræven er bange for Ulven, glemmer den at gaa paa Lammejagt.

8197. Det er galt, at sætte Ræven til at vogte Gæs (ɔ: at give Noget i Varetægt til En, som man slet ikke kan stole paa). Gr. 2198. — Man plejer ikke at sætte Ræven til at vogte Gæs.

8198. Det er en dum Ræv, som løber i Saxen ved Solskin.

8199. Enddog (ɔ: endskjønt) Ræven er snedig (ell. listig, træsk), saa sælges dog (lige) saa mange Rævebælge (Gr. 2204: „Ræveskind") som Æselshuder. 1, 273. — Endskjønt Ræven er snu, sælgés dog flere Rævebælge, end Æselshuder.

8200. De jyske Mile ere maalte med Ræven, og Halen lagt til. Gr. 2202.

8201. Hib som Hab (ell. Hip som Hap), Skurv som Skab, Ræv som røde Hunde. 2, 177. (om Lighed).

8202. Naar Ræven roser Ravnen, mister denne sin Ost. Moth. (om den, som roser en Anden, for at gjøre ham Skade).

8203. „Mødes vi ikke før," sagde Ræven, „saa mødes vi paa Bundtmagerens Loft." R. 663. — Rævene sés igjen, om ikke før, saa paa Bundtmagerens Loft. F. F.

8204. „Pøj Fasten!" sagde Ræven, da havde han ædt ti Gæs. Gr. 2205.

8205. „En Ræv i Nakken bider Hul i Frakken," sagde Skrædderen til Smeden.

8206. Ræveskindet fæstes ved, naar Løvehuden vil ikke række til. 1, 419. — Hvor Løvehuden ej kan naa, skal man øge en Rævebælg til (ɔ: „naar Styrke og Magt ikke forslaar, bruger man List og Rænker"). Moth. — Ræveskind fæstes ved, naar Ulveskindet ej rækker til. H. Thomesen. — Hvor Løvehuden slipper, dér øger man Rævebælgen til. Gr. 3002.

8207. Ræven er snu, men snuere er den, som fanger ham.

8208. Med Ræve skal man gaa paa Rævekløer. Moth.

8209. Den, der har Oxens Styrke, fattes ofte Rævens Snildhed. M. M.

8210a. Rævene tabe gjærne i den ene Ende, hvad de vinde i den anden.

8210b. „Sønden-Sol og Norden-Vind," siger Ræven, „dem har Vorherre skabt; men Blyklunte og Jægerslunte og røde spidsnæsede Hunde, dem har Fanden skabt." Sv. Gr. 3, 211.

Man kjender Ræven paa Bælgen; paa Rumpen. Moth. (om „et Skarns Menneske, som ej kan bare sig for Udyd"). — Ræven driver Plov. Moth. (om En, som kan ikke, hvad han skal). — Han har en Ræv i Ærmet. 1, 385 og 419. — Han har en Ræv bag Øret. — Han har Mikkel bag Øret. V. S. O. (om den, der omgaas med skjulte Rænker). — Han (ogsaa: det) er en gammel Ræv (ɔ: En, som længe er gaaet listig til Værks). — Saa snakke de Ræve for de Gæs. V. S. O. (om hykkelsk, bedragelig Venlighed). — Dine Ræve skulle ikke bide mine Gæs. — Din Ræv bider ikke min Gaas. 1, 419. (ɔ: din List skal ikke skade mig). — Han er foret med Ræveskind (ɔ: han er et snedigt Menneske). V. S. O. — Han gaar med Ræveskind for Østen (ɔ: Arsen). K. 309. — Han har Ræverumper paa sig (ɔ: „lader sig gjække af Alle"). Moth. — Der er en Ræv begravet i ham. K. 308. — Han gaar paa Rævekløer. 1, 419. — At gaa paa Rævekløer med En eller med en Sag (ɔ: bære sig snedigt, underfundigt ad). Moth. — Han er saa laadden som en Ræv. K. 306. — Mikkel (Ræv) har altid været laadden. K. 307. — Han har ædt Ræveæg. 2, 255. — Han vil gjøre Bønder vise, at Ræve lægger Æg. 2, 294. — Ræven gjør ikke Æg i et Støvleskaft. K. 305. — At bruge Rævekroge, Rævestreger. Moth. — At aflægge Rævebælgen (ɔ: lade Falskhed og Forstillelse fare og rént ud sige sin Mening). V. S. O. — Han er saa uskyldig som en syv Aars gam-

mel Ræveunge. Sv. Gr. (sællandsk). — Han er en tiaars Ræveunge. Moth. (siges paa Skrømt om den, som er vel forfaren i Noget). — Han er god at slæbe for Ræve med. 1, 117. (om en foragtelig Person).

Da Haren stredes med Ørnen, kaldte hun Ræven til Hjælp. — Tro ikke, at en Ræv bliver Nonne! 1, 384.

Griber os Rævene, de smaa Ræve, som fordærve Vingaardene; thi vore Vingaarde blomstre. Højs. 2, 15. — „Han er en Ræv," siger Kristus om Herodes. (Luk. 13, 32). 2, 256.

Ræv, se 2319. 2623. 2635. 2639. 2693 fg. 3494. 4405. 4500. 4963. 7297. 7616. 8005. 8602. 9354. 9961. 10,467 fg. 10,905. 11,951.

8211. Rødt Haar og Elletrunter (Træstubbe) voxe ikke paa god Grund. F. F. — Røde Haar og Elletrunte gro'r paa en súr Bund.. K. 637. — Rødt Haar og Ellebusk gro'r ikke paa en god Grund. Sv. Gr. 3, 217. (Angel). — Elletræer og røde Haar gro ej paa god Grund. V. S. O.

8212. Han bær ikke de røde Haar for ingen Ting.

8213. Øl og Brød gjør Kinden rød. 1, 393. jvf. 8287.

8214. Den, der skammer sig, bliver gjærne rød. Moth.

8215. Rødme er Dyde-Farve. 1, 47. (om Undséelsens Rødme). — Bly Barn rødmer snart. 1, 47.

8216. Én Gang rød („naar man laaner") og ti Gange bleg („naar man kræves, manes og trues"). 1, 50.

8217. Rød er enten meget god eller ond. 2, 197.

8218. I det rødeste Æble er Maddiken snarest (ɔ: ogsaa den Unge bliver let syg til Døden). V. S. O.

8219. Hvo ej har Farve at blive rød, tør ej ved (ɔ: behøver ikke) at skamme sig. 1, 47.

Han blev saa rød i sit Ansigt som et dryppende Blod. V. S. O. (om den, der rødmer af Skamfuldhed). — Han maa tit staa rød og bleg. („om den, som er Mere skyldig, end han kan betale"). Moth. — Han blev baade rød og bleg (ɔ: skiftede Farve, blev meget skamfuld). V. S. O. — Han bliver rød i Kammen. — Vár dig for røde Kinder! Moth. (man skal ikke gjøre det, som man maa skamme sig ved). — Ridder Rød. V. S. O. (siges om et ondskabsfuldt, bagtalersk Menneske). — Vi ville faa Raad til et Par røde Strømper, om der ellers er

Blod i Skinnebenene. A. S. Vedel. — Den røde Traad, som gaar igjennem Ens Skrift, eller igjennem hele hans Liv. (om et Hovedpunkt, der atter og atter træder frem, og hvorpaa Opmærksomheden særlig henledes).

Han er rødere i Øjnene end Vin. 1 Mos. 49, 12. — Min Elskede er hvid og rød, udmærket fremfor ti Tusende. Højs. 5, 10. — Vare Eders Synder end røde som Skarlagen, skulle de blive [hvide] som Uld. Es. 1, 18. — Jeg blev rød af Harme imod hende. Tob. 2, 20. — Om Aftenen sige I: det bliver smukt Vejr, thi Himmelen rødmer; og om Morgenen: det bliver Storm i Dag, thi Himmelen er rød og mørk. Matth. 16, 2. 3.

rød, rødme, se 59. 1530. 1795. 3322. 7075. 7326. 7541. 7575. 8071. 8201. 8287. 9309. 9945. 11,364.

8220. „Rører du mig," sagde Trommen, „saa siger jeg det til hele Kompagniet." R. 676.

8221. Man skal ikke røre ved det, der lugter. jvf. 8797.

Jeg vil ikke røre ved ham med en Ildtang. F. F. — Rør ikke ved mig! — Det er en øm Byld at røre ved. (om en kilden, ubehagelig Sag). — Han har ikke rørt derved endnu (ɔ: ikke begyndt paa Sagen). — Han rørte kun lidt derved (ɔ: talte lidt derom). Moth. — Han er rørt i Hovedet (ɔ: vred). Moth. — At røre op i en Sag, i gamle Historier (ɔ: drage dem frem igjen). V. S. O. — Det er en daarlig Tale, han har rørt sammen. V. S. O.

Guds Haand har rørt mig. Jobs B. 19, 21. (jvf. Jer. 1, 9). — Den, som rører Eder, rører hans (Herrens) Øjestén. Zak. 2, 12. (jvf. Ps. 17, 8). — Himmelens Kræfter skulle røres. Matth. 24, 29.

røre, se 4121. 5713. 8797.

8222 a. En pløjer, (en) Anden saa'r, (den) Tredie véd ej, hvo det faar. P. L. 464.

8222 b. Den, som Noget saa'r, han Noget faar.

8223. Man skal og saa' efter ond (ɔ: en slet, daarlig) Høst. 1, 114. — Man skal og saa' igjen efter Misvæxt. 1, 306. (ɔ: ikke lade sig nedslaa ved Uheld; ikke opgive en Sag, fordi den mislykkes en Gang eller to). — Man skal ej holde op at saa', for (ɔ: fordi) Fuglene æde af Kornet. 1, 184. — Man skal og saa' igjen efter ulykkelig Sæd. 1, 122.

8224. Hvad En saa'r, det høster han. 1, 252. (jvf. Gal. 6, 7). jvf. 193. — Som man saa'r, saa høster (ogsaa: „faar") man. 1, 269. — Som man saa'r, saa faar man høste. Moth. — Som Sæden (Udsæden), saa Høsten (ɔ: som Aarsagen, saa Virkningen). V. S. O.

8225. (At) saa' Skjæppe og faa' Skjæppe gjør Bonden arm. 1, 7. (1, 26: „gjør arm Bonde").

8226. Hvo som saa'r uden Kære (ell. Kæremaal ɔ: Klage), skal angerløs skære (ɔ: høste). 1. 7. (Den skal nyde Frugten af sit Arbejde, som har anvendt Møje og Bekostning derpaa).

8227. Man maa saa', før man kan høste. — Manden kan saa', men ikke sætte Axet paa.

8228. Hvo som saa'r Synd, skal høste Skam. 1, 252. — Hvo som saa'r Uret, skal høste Ulykke. Ordsp. 22, 8.

8229. Man skal saa' med Haanden, og ikke med (den) ganske Sæk eller Saaløv (ɔ: Saakurv). 1, 296. (ɔ: holde Maade, vise fornuftig Sparsomhed).

8230. Naar man saa'r den sidste Skjæppe (af Vaarsæd), skal man se den første Vippe (af Vintersæd). Molb. S. 296. (jysk). — Naar man sér den første Vippe (af Vintersæden), skal man saa' den sidste Skjæppe (af Vaarsæden). F. F.

8231. Man skal løbe og saa' Boghvede (ɔ: saa' den tyndt), men krybe og saa' Hørfrø (ɔ: saa' det tykt). 1, 9. — Man skal ride paa en Hest og saa' Boghvede. 1, 9.

8232. Ingen laster tidlig Saad (Udsæd) uden den, som ej kan faa den. 1, 9.

8233. Saamanden (Sædemanden) bliver aldrig klog. F. F. — Agermanden bliver aldrig viis. 1, 7. — Plovmanden bliver aldrig klog.

8234. Hvo der gaar i Skindkjole og saa'r Byg, skal ligge paa sine Knæ og hugge det af (ɔ: „naar Foraaret er koldt, bliver der lidt og stakket Byg"). 2. 9.

8235. I Tormaaneds Næer (ɔ: i Marts) bør Bonden have sin Ærter saaede. J. H. Smidth.

8236. En vaad Udsæd giver en ond (ɔ: daarlig) Høst. R. 722.

8237. Naar Grøden kommer tidlig, skal man saa' sildig. Syvs Tillæg.

8238. Naar Bonden faar saaet tre Gange i hver Mark, ville vi se til. 2, 9.

8239. Saa' ej Sæd, hvor intet Græs gro'r!

Saa' din Sæd om Morgenen, og lad din Haand ikke hvile om Aftenen! Præd. 11, 6. — Pløjer Eder Nyland (Lindberg: „driver Eders Brakmark op") og saa'r ikke imellem Torne! Jer. 4, 3. (jvf. Ordsp. 11, 18; Hos. 10, 12; Mik. 6, 15). — Saa ikke paa Uretfærdigheds Furer, saa vil du ikke høste syvfold af dem. Sir. 7, 3. — Dersom vi have saaet Eder de aandelige Ting, er det da noget Stort, om vi høste Eders timelige? 1 Kor. 9, 11. — Hvad du saa'r, bliver ikke levendegjort, hvis det ikke dø'r. Og hvad du saa'r, da saa'r du ikke det Legeme, som skal vorde, være sig af Hvede eller af anden Art; men Gud giver det et Legeme, ligesom han vil, og hver Sæd sit eget Legeme. 1 Kor. 15, 36—38. — Det (Legemet) saa's i Forkrænkelighed, det opstaar i Uforkrænkelighed; det saa's i Vanære, det opstaar i Herlighed; det saa's i Skrøbelighed, det opstaar i Kraft; der saa's et sanseligt Legeme, der opstaar et aandeligt Legeme. 1 Kor. 15, 42—44.

saa' (Udsæd), se 193. 1486. 3268. 3532. 4394. 4970 fg. 5152. 5522. 7435. 7714. 10,157. 10,794. 10,852.

8240. Bedre er at være saar (ɔ: saaret), end syg. P. L. 1025. (de gamle Helte døde hellere i Krigen af Saar, end paa Sengen af Helsot). — Heller[e] saaret end syg. Gr. 1075.

8241. Jeg ær (ærer ɔ: foretrækker) grønt (ɔ: frisk, nyt) Saar for gammelt. P. L. 816. — Nyt Saar er spotteligt. („thi det holdes ikke for saa skadeligt, som det gamle"). 1, 197. — Et frisk Saar er halv lægt. 2, 128.

8242. Aldrig læges Saaret saa vel, at Arret jo synes. 1, 197. — Dybt Saar giver dybt Ar. — Saaret læges sjælden saa godt, at der ikke bliver Ar i Huden.

8243. Det Saar, man ej kan hele, skal man ej rive op. — Man skal ikke hugge i det blodige Saar.

8244. Der vil bidsk Plaster til raaddent Saar, og stærk Lage til Ulvesteg. 1, 491. jvf. 3407. 10,086.

8245. Dybe Saar kunne ej snart heles. 1, 383.

8246. Gamle Saar bløde gjærne. 1, 449. — Det er det værste Saar, der ikke bløder.

8247. Naar Hovedet afhugges, kan Saaret ej lukkes. Gr. — Kop af (ɔ: Hovedet af) er et dødeligt Saar. 2, 128.

8248. Saar er aldrig uden Sag (ɔ: Aarsag).

8249. Det er et flovt Saar, som er hverken hugget eller stukket.

Han er saa hold- eller huldsaar (ɔ: „ømskindet, som ej kan taale at tages paa“). V. S. O. — Han er saa ordsaar. V. S. O. (om den, som støder sig over ethvert Ord, bliver strax fornærmet; er pirrelig). — Man skal ikke pirre ved gamle Saar (ɔ: ikke oprippe glemte Fornærmelser). V. S. O. — Det saarede hans Hjærte (ɔ: det krænkede eller smertede ham). — At hugge Saar i Saar (ɔ: gjøre En mere bedrøvet, end han er i Forvejen). Moth. — Det er ømt som et hugget Saar. — Det er altid et Plaster paa Saaret.

Jeg er elendig og fattig, og mit Hjærte er saaret inden i mig. Ps. 109, 22. — Saar af en Elsker ere velménte. Ordsp. 27, 6. — Han (Messias, Kristus) er saaret for vore Overtrædelser og knust for vore Misgjerninger. Es. 53, 5. (Ved hans Saar ere I lægte. 1 Pet. 2, 24). — Al Synd er som et tveægget Sværd; for Saar deraf er ingen Lægedom. Sir. 21, 4. (jvf. Mik. 1, 9).

Saar, saaret, se 399. 1684. 3436. 3633. 5022. 5559. 5938. 5944. 7237. 7261. 9148. 10,690. 10,973. 11,379. 12,059.

8250. Fedt Svin er snart Sag (Retssag) givet. P. L. 133. jvf. 9068. — Man faar altid Sag med féd So. 1, 4. (Den, der har Lyst til Trætte, faar let en Anledning). — Féd So faar vel Sag. Moth. — Man finder vel (ogsaa: man kan sagtens finde) Sag med féd So. 1, 490. — Det er nemt at finde Sag med en féd So. („for hun er ikke bleven féd af Intet“). Gr. 2215.

8251 a. Man kan vinde sin Sag og dog tabe sine Penge. Gr. 2216.

8251 b. Uden Stævning er ingen Sag. Hedegaard.

8252. God Sag har ej altid god Ende. 1, 450. jvf. 5663. — God Sag faar ej altid god Ende; thi god Sag kan ilde drives. Hedegaard. — God Sag vinder omsider. 1, 450.

8253. En rén Sag forsvarer sig selv. V. S. O.

8254. Ofte gjør liden Sag stor Rædsel. 1, 450. (ɔ: en ringe Ting kan give Anledning til store og alvorlige Begivenheder).

8255 a. Hvo som varer paa sin Sag, er næst sin Ret. 2, 320.

8255 b. Ingen er viis i sin egen Sag. 2, 229.

8256. Man gaar til Tinge med én Sag og (kommer) hjem med to. 1, 280.

8257. Ingen maa gjøre sig til Maalsmand i Andens Sag. Moth.

8258. Med faa Ord og fyndige færdes en Sag. (jysk).

8259. Sag følger Mand til Hus (ɔ: den Anklagede skal søges eller tiltales ved hans Værneting eller Hjemting). Moth.

8260. Hvo Sag søger, skal Nævn (ɔ: Nævninger, edsvoren Ret) nævne. 1, 281. (ɔ: Sagsøgeren skal selv vælge Nævninger). — Hvo Sag søger, skal Nævn give. V. S. O.

8261. Ikke Pinen, men Sagen gjør Martyr. 1, 415. (lat.)

8262. Naar man balsamérer Hænderne paa Folk, saa faar Sagen god Smag. V. S. O. (om Bestikkelse).

8263. Af Bondesagen rejser sig Kongesagen. 1, 280. (D. Lov). jvf. 7894.

8264. Rettergang gjør Mangen bang'. 1, 450.

8265. Sag er let uden Gjénmæle. V. S. O. — Det er let at vinde en Sag, naar Ingen trætter imod. Moth. (om en Præst, som ikke bliver sagt imod, saa længe han staar paa Prædikestolen).

8266. Hver er vildig (ɔ: partisk) i sin Sag. A. S. Vedel.

8267. Vær Sagens Fjende, Personens Ven! 1, 450.

Sagen hviler, Bisagen paatales (ɔ: man opholder sig ved det Ubetydelige og lader det Vigtige ligge). Moth. — Det er mig en smal Sag (ɔ: det har jeg let ved at gjøre). — At tygge Drøv paa en Sag (ɔ: længe og nøje at overveje den, inden den kommer til Udførelse). — Det er saa sin egen Sag med det,

du nu siger. — Det er ikke min Sag (ɔ: det kommer ikke mig ved). — Det gjør ikke Noget til Sagen. — Man skal ikke sætte Sagen paa Spidsen.

Kunde (kan) ikke 36 Mænd helbrede den Tingsyge, da maa han blive saa [som han er], og aldrig [faa] Helbred igjen. („sagdes tilforn da Tølvter (ɔ: tolv Mands) Ed og tre Tylter Ed vare gængse“). 2, 184. — Gòd Sag kan og ilde drives og forestaas, hvorfor den behøver Hjælp. 1, 450.

Du skal holde dig langt fra falsk Sag. 2 Mos. 23, 7. — Den, som ripper op i en Sag, fjærner en Fortrolig (Lindberg: „sætter Splid imellem Venner“). Ordsp. 17, 9. — Herren vil føre den Ringes og Elendiges Sag. Ordsp. 22, 23. (jvf. Ps. 43, 1 og 74, 22; Es. 51, 22). — Før din Sag mod din Næste! Ordsp. 25, 9. — Bliv ikke staaende ved en slet Sag! Præd. 8, 3.

Sag (Retssag), se 1291 fg. 2298. 3033. 4141. 4609. 4791. 5067. 5977. 6257. 6861. 8300. 8882. 10,626. 10,987. 11,499. 11,705. 12,015 fg.

8268. Sagte kommer gangendes, naar Flugt kommer krybendes. Moth. (ɔ: den Sindige og Betænksomme opnaar sin Hensigt fremfor den Hurtige, som overiler sig). jvf. 11,614. 2527. 75. 2008.

8269. I Alderdommen lærer man at gaa sagte. V. S. O.

8270. Sagt' Sydost, der er Bakker i Søen. 1, 364.

8271. Om Statsanliggender skal man tale sagte.

Han er saa sagte, som Søndenvind. Moth. (siges om en meget sagtfærdig, stille, fredelig Mand). — Han sidder saa sum (ɔ: stille, sagtfærdig), som Fruer havde skaaret hans Haar. 2, 60. (Han er saa sum, som Fruer havde kæmmet hans Haar. Moth). — [Han gaar] sagte, som man leder en Brud; som man gaar til Offers. 2, 213. — Han lærer vel at gaa sagte. Moth. — Tag sagt' paa! Jorden er gammel. 1, 189. (siges til den, som praler). — Tage sagte paa En. Moth. — Sagte, sagte! Folk ere endnu mangesteds oppe. 1, 189. — Saa sagte at sige (ɔ: „uden at høre mine Ord igjen“). Moth.

Han løb ikke til By's; han gik fuld sagte og græd fuld fast. 2, 213.

sagte, se 2527. 2698. 5995. 6268. 7301. 7487. 8676.

8272. Sagtmodighed stiller Vrede. 1, 364.

Lemfældighed er ofte bedre end Ret og Magt. 2, 221.

Herren lader de Sagtmodige vandre i hans Ret; han lærer de Sagtmodige sin Vej. Ps. 25, 9. — Herren oprejser de Sagtmodige og fornedrer de Ugudelige til Jorden. Ps. 147, 6. (jvf. 149, 4). — Tro og Sagtmodighed behager Gud vel. Sir. 1, 25. (jvf. 45, 6). — Udfør dine Gjerninger med Sagtmodighed, saa skal du elskes af et Menneske, som er Gud velbehageligt. Sir. 3, 16. (jvf. 4, 8). — Salige ere de Sagtmodige, thi de skulle arve Jorden. Matth. 5, 5. (jvf. Ps. 37, 11). — Dersom et Menneske bliver overilet af nogen Brøst, da hjælper ham til Rette med Sagtmodigheds Aand! Gal. 6, 1. (jvf. 2 Tim. 2, 25). — Eders Sagtmodighed vorde vitterlig for alle Mennesker! Fil. 4, 5. — Kvindernes Prydelse skal være Hjærtets skjulte Menneske i en sagtmodig og stille Aands uforkrænkelige Væsen, hvilket er meget kosteligt for Gud. 1 Pet. 3, 4.

8273. Trangen sælger, og Bonden sér til. („nemlig med Bedrøvelse, fordi han meget mod sin Villie nødes til at sælge, hvad han siden haardt kunde behøve"). 1, 227.

8274. En blank Stjerne (ell. Stjern ɔ: Pande) sælger tit en fúl Hud. 1, 395.

8275. Gode Varer sælges af sig selv. Moth. jvf. 8013. — Godt Gods sælger sig selv (ɔ: finder let Afsætning). V. S. O. — Gode Varer ere halv solgte. Syvs Tillæg.

8276. Saa mange sælges Lammeskind som Faareskind. P. L. 765. (C. Pedersen: „der dø'r lige saa mange unge Mennesker, som gamle").

8277. Den, som har Noget at sælge, faar ogsaa Noget at tælle. — Har man ikke Noget at tælle, har man heller ikke Noget at sælge. Gr. 2781.

8278. Man fører ej Alt til Torvs, som sælges kan. V. S. O.

8279. Man skal ikke sælge Bjørnen, før man har vejet (ɔ: fældet, skudt) ham. 1, 489. (ɔ: man skal ikke gjøre for sikker Regning paa en fremtidig Fordel). jvf. 8916. 9162. 2598. 5356. 1980. 4264. — Sælg ikke Skindet, før du har skudt Bjørnen! Gr. 762. (Molb. 3765: „flaaet Bjørnen"). — Han solgte Bjørneskindet, førend han vog og vejdede Bjørnen. A. S. Vedel.

— Sælg ikke Bælgen, før du har skudt Ræven! Moth. — Sælg ikke Bælgen, før du sér Ræven! — Sælg ej dine Sild, førend de ere i Garnet!

8280a. En Ed maa tit sælge Varerne. 2, 149.

8280b. Hvo som sælger det, han urettelig haver, er selv for Sagen, og ej Kjøberen (ɔ: Sælgeren skal staa til Ansvar, om end det Solgte findes hos Kjøberen).

8281. Den, der ikke lover (ɔ: udbyder til Salg) højt, han sælger ikke dyrt. K. 1369.

8282. At sælge, som kjøbt, gjør tit falsk Handel. M. M.

8283. Den, som vil sælge sit Hus, lader gjærne Gavlen male. Iris.

Den Pige er solgt saa dyrt, som hun bliver det (ɔ: hun er forlovet). Moth. — At være solgt (ɔ: at være i Knibe, Forlegenhed). V. S. O. (Man siger ogsaa: at være leveret). — Han solgte det for en Slik, for et Smørrebrød (ɔ: for langt Mindre, end det var værd). Moth. — Han har snart solgt af (ɔ: snart sat Alt over Styr). V. S. O. — Han sælger Røg for Ild. Moth. (om en indflydelsesrig Mand, som tager Penge for gode Løfter til Folk, men holder Intet deraf). — At give En en god Handsel (ɔ: overrække En Pengene for de første Varer, som han har solgt paa et Marked). 2, 149. — At bære En en god Fod. 2, 149.

Det er ondt at have den Vare, som Ingen faller (byder) paa. Pouch. — Man sælger tit bedst til de Forstandige. 1, 228.

De [vantro Jøder] holdt sig til Hedningerne, og solgte sig til at gjøre Ondt. 1 Makk. 1, 16. (jvf. 1 Kong. 21, 20. 25; 2 Kong. 17, 17). — Loven er aandelig; men jeg er kjødelig, solgt under Synden. Rom. 7, 14.

Salg, sælge, se 927. 1500. 2756. 3811. 4264. 4734. 5630. 6673. 7165. 8015. 8561. 9618. 10,804. 11,359. 11,455.

8284. Den er salig (ɔ: lykkelig, lyksalig), (som) sig kan vende Vaade (eller: „Vaande“) fra Haande. P. L. 996. (ɔ: vel den, der kan afvende en Fare, Ulykke. Moth.)

8285. Ingen kan siges salig, før han er i sin Grav. Moth. jvf. 5872. — Ingen er salig, før han er i sin Grav. Gr. 764. — Pris Ingen salig, førend han er i sin Grav. V. S. O.

8286. Salig er den. som sér Gud hver Dag (i Bønnen og Ordet) og sit Herskab sjælden. 1, 281.

Han var ganske salig (skjæmtevis = drukken, beruset).

Han kan vel blive salig, men ikke rig dér. 2, 252.

Herre! jeg bier efter din Salighed. 1 Mos. 49, 18. (jvf. Ps. 91, 16; 119, 81. 123 og 166). — Salig den Mand, som ikke staar paa Synderes Vej, og sidder ikke i Spotteres Sæde. Ps. 1, 1. — Herren er min Styrke og min Sang; Han blev mig til Frelse. Ps. 118, 14. (jvf. 25, 5 og 27, 1; Mika 7, 7). — Lyksalig hver den, som frygter Herren, som gaar paa hans Veje! Ps. 128, 1. (jvf. 112, 1 og 119, 1). — Vi have en stærk Stad; Frelse sætter Han (Herren) til Múr og Værn. Es. 56, 1. (jvf. 25, 9; 46, 13 og 60, 18). — Salige ere de, som elske Dig, Herre! de skulle glæde sig over din Fred. Tob. 13, 23. — Lyksalig er den Mand, som ikke fejledė med sin Mund, og ikke knustes af Sorg over Synd. Sir. 14, 1. (jvf. V. 2; 48, 12). — Salig er den, som ikke forarges paa mig (Jesus). Matth. 11, 6. — Menneskens Søn er kommen, for at frelse det Fortabte. Matth. 18, 11. (jvf. Luk. 19, 10; Matth. 1, 21; 1 Tim. 1, 15). — Hvo som tror og bliver døbt, skal blive salig Mr. 16, 16. (jvf. Joh. 20, 29; Ef. 2, 8; Tit. 3, 5). — Der er ikke Frelse i nogen Anden (end i Jesus); thi der er ikke noget Navn under Himmelen givet iblandt Mennesker, ved hvilket vi skulle vorde frelste. Ap. Gj. 4, 12. — Det er saligere at give, end at tage. Ap. Gj. 20, 35. — Kristi Evangelium er en Guds Kraft til Salighed for Enhver, som tror det. Rom. 1, 16. (jvf. 1 Kor. 1, 18; 2 Kor. 2, 15; Jak. 1, 21). — Gud, vor Frelser, vil, at alle Mennesker skulle blive salige og komme til Sandheds Erkjendelse. 1 Tim. 2, 4.

salig (Frelse), se 5771. 5797. 8670. 10,487. 11,460.

8287. Salt og Brød gjør Kinden rød. — Salt og Brød er godt for en sulten Mave. Moth. — Salt og Brød stiller Hungers Nød. Moth. jvf. 8213.

8288. Salt raader for Maden alt. 2, 89.

8289. Der skal skarp Salt til et Vibeæg. (om Anvendelse af strænge Midler). jvf. 3410.

8290. Saltet er bedste Kryderi paa Mad. („dog kaldes og Sukker sødt Salt,“ føjer Syv til). 2, 133.

8291. **Naar Saltet har mistet sin Kraft, duer det til Intet.** 1, 219. (jvf. Luk. 14, 34. 35).

8292. **Man skal æde en Skjæppe Salt med En, før man gjør Venskab med ham** (ɔ: ikke være for hastig til at indlade sig i et fortroligt Forhold med En). 1, 476. jvf. 4613. — Tro Ingen, førend du har spist en Skjæppe Salt med ham. Moth.

8293. **Slaa ej mere, end du har Salt til!** Moth. (siges til den, som er uden Magt).

Du maa spise en Skjæppe Salt først (ɔ: „bie længe, inden det skér"). V. S. O. — Det er saa fornødent som Salt paa Mad. Moth. — Der er Salt paa hans Vare (ɔ: „han holder dem dyre"). Moth. — Noget (ogsaa: „lidt") Salt for Hjærtet! 2, 177. (Giv ham noget Salt for Hjærtet!). — At komme Salt i Saaret (ɔ: „gjøre Ondt værre"). V. S. O. — Han véd at bestrø sine Ord med Salt. V. S. O. (om vittige Indfald). — Attisk Salt (ɔ: „fin Vittighed"). V. S. O. — Böotisk Salt. V. S. O. (om grove, plumpe Indfald). — Forsalte Suppen (ɔ: fordærve Noget). 1, 119. — Han har saltet Suppen for meget (ɔ: har sat for haarde Vilkaar). — At salte Kjød, naar det begynder at snurre (ɔ: „tænke for silde paa at forebygge en Skade"). V. S. O.

Lots Hustru saa' sig tilbage, og hun blev til en Salt-Støtte. 1 Mos. 19, 26. (jvf. Visd. 10, 7). — Det skal være en evig Salt-Pagt (ɔ: en uopløselig, stedse gjældende Pagt) for Herrens Ansigt. 4 Mos. 18, 19. (jvf. 2 Krøn. 13, 5). — Herren gyder Rimfrost ud over Jorden som Salt. Sir. 43, 22. — I (ɔ: Jesu Disciple) ere Jordens Salt; men naar Saltet mister sin Kraft, hvormed skal det da saltes? det duer til Intet, uden at kastes ud og nedtrædes af Mennesker. Matth. 5, 13. — Enhver skal saltes med Ild, og alt Offer skal saltes med Salt. Saltet er godt; men dersom Saltet mister sin Kraft, hvormed vil I give det sin Smag igjen? Haver Salt i Eder selv, og holder Fred med hverandre! Mr. 9, 48—50. (jvf. Luk. 14, 34. 35). — Eders Tale være altid yndig, krydret med Salt, saa I vide, hvorledes I bør svare Enhver. Kol. 4, 6.

Salt, salte, se 2404. 2488. 3034. 3055. 3633. 4613. 4901. 5977. 6324. 6397. 8337. 8605. 9583. 9998.

Samdrægtighed, se Enighed.

Samfund, se Selskab.

8294. Efter en god Samler kommer gjærne en god Øder. V. S. O. jvf. 330. 403. 12,031. — Efter en god Samler kommer en god Spreder. Gr. 2218.

8295. Mangen har stakket Livstid og samler som til hundrede Aar. 1, 153.

8296. Han samler ej anderledes, end han skulde dø i Morgen. 1, 125.

8297. Læderpind og Skindkjortel, som ondt Krudt (Ukrudt), samles gjærne til Hobe. A. S. Vedel.

Man skal ikke samle Nyretælle dér. V. S. O. (om en lidet lønnende Tjeneste). — Det er dog en samlet Skilling. (siges, naar man faar en større Sum paa én Gang f. Ex. som Kostpenge for En). — Han samler (sanker) paa Kistebunden. Moth. (om den, som bliver ved at spare Penge sammen, uden at gjøre dem frugtbare). — At samle Tærepenge, naar Rejsen er aflagt (ɔ: „puge Penge sammen, naar man staar med den ene Fod i Graven"). Moth. — Jeg kan ikke rigtig samle det (ɔ: finde Rede, finde mig til Rette deri). V. S. O. — Han har ingen Samling til nogen Ting. V. S. O. (om den, som er lidt forstyrret i Movedet). — At være ved Sans og Samling.

Hvem der samler Meget, har Intet tilovers, og hvem der samler Lidet, fattes dog ikke. Gr. (jvf. 2 Mos. 16, 18).

Jeg (Herren) vil samle dig til dine Fædre. 2 Kong. 22, 20. — Mennesket samler (Lindberg: „sammendynger"), og véd ikke, hvem der skal sanke det. Ps. 39, 7. — Hans Hjærte samler paa (eller samler sig) Uret. Ps. 41, 7. — Den, som samler Erfaring, samler Smerte. Præd. 1, 18. — Samler Eder Liggendefæ (Skatte) i Himmelen, hvor hverken Møl eller Rust fordærver, og hvor Tyve ikke bryde ind, ej heller stjæle. Matth. 6, 20. — Hvo som ikke er med mig (Jesus), er imod mig; og hvo som ikke samler med mig, adspreder. Matth. 12, 30.

samle, Samling, se 1822. 2038. 2825. 2988. 4260. 4405. 5103. 6282. 6326. 6670. 7390. 7538. 7967. 8593. 10,546. 10,838. 10,996. 11,064.

8298. „Skraldet var dog det samme," sagde Politibetjenten, han brændte Konge-Saluten af ved Byfogdens i Stedet for ved Kongens Skaal.

8299. Det er Øllet det samme (ɔ: ligegyldigt), hvo der drikker det. V. S. O.

8300. Sagen er den samme, kun Personerne vexle.

8301. Han er den samme, han altid har været. Moth. (om den, som ingen Fremgang gjør f. Ex. i Kundskab, Livsstilling, i det Gode). — Han er altid den samme (ɔ: handler paa sin gamle Viis). Moth.

Det er mig det samme (ɔ: det er mig ligegyldigt, det gjør hverken fra eller til). — Han hænger altid i det samme. Moth. (om den, som altid bliver ved én Ting). — Vi ere Alle af samme Lér, af det samme Slags. Moth. (om Menneskets Skrøbelighed).

To Mennesker kunne lide (ogsaa: „sige, gjøre") det samme, og det er dog ikke det samme.

Jesus Kristus er i Gaar og i Dag, ja til evig Tid den Samme. Hebr. 13, 8.

samme, se 1992.

8302. Kukkeren (ɔ: Gjøgen) og Syvstjærnen sés ikke sammen. 1, 3.

8303. Man skal ikke sy Folk sammen. Gr. 2226.

At slaa sig sammen (ɔ: forene sig, indgaa Forbund). Moth. — De slaa deres Pjálter sammen. (om to meget Fattige, som ægte hinanden). Moth. — De ere nylig komne sammen (ɔ: de har for kort Tid siden haft Bryllup). — De vare ikke længe sammen (ɔ: deres Ægteskab varede kun kort). V. S. O.

sammen, se 1746. 1753. 5597. 5599. 8405. 8533. 8652 fg. 9238. 9359. 9890. 10,352. 10,458. 11,011. 11,224 fg. 11,272. 11,352. 11,930.

8304. Ond Samvittighed en onder Gast (ɔ: en slem Gjæst), som lader hverken Ro eller Rast (= Hvile). 1, 366. — Ond Samvittighed har aldrig Ro. („han forskrækkes og af et rystende Blad og en krybende Mús"). 1, 366.

8305. Ond Samvittighed titter ud af Øjnene. 1, 366. („hun kan ej dølges i Ansigtet," siger Syv).

8306. Ond Samvittighed er et oprørt Hav. („opvækker Uro og Stank i Hjærtet"). 1, 366.

8307. Ond Samvittighed er Forsmag paa Helvede. 1, 366. — Ond Samvittighed er Helvede, ligesom en god [er] Himmerig. 1, 366. — Ond Samvittigheds Plage er Helvede for en levende Sjæl. 1, 186.

8308. Samvittighed er Menneskets Synderegister. 1, 365.

8309. Samvittighed taaler ej megen Skjæmt. 1, 365.

8310. Saaret Samvittighed er en ubodelig Syge. 1, 366.

8311. Ond Gjerning har Vidne og Dommer i Barmen. 1, 365. — Ingen haardere Dom eller Straf end en ond Samvittighed. 1, 366.

8312. Samvittighed er tusende Vidner, kan derfor ej lyve. 1, 365.

8313. Vi faar Intet med os uden Samvittigheden, enten god eller ond. 1, 365.

8314. Tit faar man det tungt paa sin Ryg, som man tog let paa sin Samvittighed. jysk.

8315. Bedre (er det), med god Samvittighed at sove paa bare Straa, end med en ond i en Silkeseng. 1, 365.

8316. God Samvittighed har Spillemanden i Barmen. 1, 366.

8317. God Samvittighed agter ikke Rygtet. 1, 365.

8318. En god Samvittighed er en blød Hovedpude. sællandsk.

8319. God Samvittighed lægger sig rolig til Søvns. 1, 365 og 403.

8320. God Samvitighed er en fast Mur. 1, 365.

8321. For god Samvittighed er Intet ondt. Moth. (ɔ: „ingen Død er forsmædelig for den, som dø'r uskyldig").

8322. Naar man har en god Samvittighed, er der ingen Ting, som kan knæle en Mand (eller: sætte ham i Knæ).

8323. God Samvittighed og rén er bedre end Guld og Ædelstén. 1, 366. — Det er godt at have en god Samvittighed.

8324. En god Samvittighed frygter ikke for nogen Ulykke. 2, 222.

8325. Den bedste Gjæst i Gaarden er en god Samvittighed, saa man har en fri Fod at staa paa. 2, 222.

8326. Den gode Samvittighed undskylder, den onde beskylder os. 2, 222.

8327. Mange ere af større Vittighed end Samvittighed. 1, 365. — Megen Vittighed, ofte liden Samvittighed. 2, 222.

8328. Ofte har stor Veltalenhed liden Samvittighed. 1, 433.

8329. Rigdom er lystig (ɔ: behagelig), Visdom er nyttig, Dejlighed yndig, Ære lovlig, Magt priselig; men for (ɔ: fremfor) Alt en god Samvittighed. 2, 222.

Han er et Menneske uden al Samvittighed. V. S. O. — [Det er] en rum (ɔ: rummelig) Samvittighed, hvori man kan kjøre og vende med Heste og Vogn. 1, 367. — Man kan vende med et Tjørnelæs i hans Samvittighed. Moth. — Han har sin Anklager hjemme. Moth. (om en ond Samvittighed). — Han har sin Samvittighed i Rygstykkerne. Molb. S. 345. — Han lader sig ikke brænde for Samvittigheds Skyld. 1, 367. — Samvittigheden sover; vaagner, er vaagen; bliver forvirret; saares, krænkes; er død hos ham; trykker ham ikke. Moth. — Samvittigheden er ikke bunden. O. Guldberg. — Have Noget paa sin Samvittighed (ɔ: bebrejde sig Noget). Moth. — Gjøre sig en Samvittighed over Noget; — af Noget (ɔ: være uvis, om en Handling er tilladelig). — Tage Noget paa sin Samvittighed. Moth. — Jeg tager ham paa min Samvitttighed (ɔ: jeg tør nok binde an med ham; jeg kan overvinde ham). V. S. O. — Det kan jeg gjøre med frelst Samvittighed (ɔ: uden at den bebrejder mig Noget i den Henséende).

Man undgaar ofte Straffen, men ikke en ond Samvittighed. 1, 366. — Intet er værre end en ond Samvittighed. Moth. — Samvittigheden er baade Anklager, Vidne og Dommer. 2, 222. — Hvo der har en god Samvittighed, kerer sig ej efter (ɔ: bryder sig ikke om) Folks Snak. Moth. — Intet til Pral, Alt efter Samvittigheden. O. Worm. — Somme gjøre sig Samvittighed over at spytte i Kirken, men ej [over] at røve Alteret. Syvs Tillæg.

Jeg øver mig, at have altid en uskadt Samvittighed for Gud og Mennesker. Ap. Gj. 24, 16. (jvf. 23, 1; 1 Tim. 1, 19; 1 Pet. 3, 16. — De bleve slagne af deres Samvittighed. Joh.

8, 9). — Min Samvittighed vidner med mig i den Helli Aand. Rom. 9, 1. (jvf. 2, 15; 1 Tim. 1, 5 og 3, 9; Hebr. 1 18). — Deres Samvittighed, som er skrøbelig, besmitte 1 Kor. 8, 7. (om dem, der gjøre noget i sig selv Tilladelig men om hvis Tilladelighed de ikke ere overbeviste). — Ve Sandhedens Aabenbarelse anbefale vi os til alle Menneske Samvittighed for Guds Aasyn. 2 Kor. 4, 2. — (Ved Hykle og Løgn ere de) brændemærkede i deres egen Samvittighe 1 Tim. 4, 2. — Kristi Blod vil rense vor Samvittighed fr døde Gjerninger til at tjene den levende Gud. Hebr. 9, 1 (jvf. 10, 22).

Samvittighed, se 1475, 2275. 2461. 5067. 11, 156.

8330. Barn siger gjærne Sandhed. P. L. 306. — Sandhe skal man høre af Børn og drukne (ogsaa: „gale") Folk. Moth — Man skal have Sandhed at vide af Børn og galne (el „fulde") Folk. Hr. Iver. — Børn, Narre og Drukne sige San den; thi de Forstandige ville ikke. 1, 373. jvf. 3571.

8331. Sandtalen (ɔ: sandhedtalende, sandfærdig) Kvinde have (kun) faa Venner. P. L. 367. — Den, som siger Sand hed, er (gjærne) ilde lidt. Nyerup.

8332. Den hinkende Post kommer gjærne (ogsaa: „snart") efte og siger Sanden (ɔ: Sandhed). 2, 33. jvf. 5332. — Sandhed kommer omsider for Dagen. 1, 374. — Sandhe den kommer nok for en Dag. Gr. 2239. — Sandhed komme vel til Aande igjen, finder sig vel. 1, 374. — Med Tiden kommer Sandheden for Dagen.

8333. Hvo der gaar for hver Mands Dør og siger Sandhed (egl. Sanden), faar en brudden Pande. 1, 375.

8334. Døren lukkes haardt i Laas for sandfør (ɔ: sanddru) Mand. 1, 375. — Der slaas hart i for sandfør Mand. — Sandhed er altid husvild. V. S. O. — Sandhed faar ej gjærne Herberg. 1, 375.

8335. Sandhed er tit ilde hørt, værre lidt og værst lønnet. 2, 226. — Sandhed er gjærne ilde hørt. Gr. 2234. — Sandhed er ond at høre. 1, 375. — Der høres ej vissere Sandhed, end at Sandhed ilde høres. M. M.

8336. Sandhed er en súr Kost. 1, 226.

8337. Der vil Salt til at drysse Sandhed med, om hun ellers skal ned. 2, 226. (jvf. Kol. 4, 6).

8338. Hvad Sandhed er, skal Tiden vise. Gr. 2241. jvf. 2. 8357. 10, 211.

8339. Fornøden Sandhed er ingen Mand for broget. Gr. 2236.

8340. Sandhed skifter ej (Gr. 2232: „aldrig") Farve. 1, 373.

8341. Sandhed er et kosteligt Klenodie, derfor vil Mangen ikke bruge det hver Dag. 1, 373. — Sandhed er Mange for kostbar at gaa hver Dag med. Gr. 2231.

8342. Sandhed vil ej tvinges. 1, 374.

8343. Sandheden skal frem, om den saa skal ud af Ens Sidebén. — Det maa ud, om det saa skal ud gjennem Sidebenene. — Han skal ud med det, om det saa skulde ud af hans Ribbén (ɔ: han skal have det sagt). Moth.

8344. Sandhed er sig altid selv lig. 1, 373.

8345. Sandhed har en fast Grund. 1, 374.

8346. Sandhed har Fødder at staa paa, Løgn har ingen. 1, 374.

8347. Han siger Sanden og Lidt til. K. 438.

8348. Sandheden baader Alle bedst.

8349. Sandheden gaar for Alt. — Sandhed fremfor Alt.

8350. Sandhed for Løgn gaar dog vel frem.

8351. Sandheden bør overalt være mægtigere og kjærere end Løgnen.

8352. Hvo (der) vil sige Sandhed om Andre, skal ej glemme sig selv. 1, 374.

8353. At tie (fortie) Sandhed er at begrave Guld. 1, 374.

8354. Bedre at lide for Sandhed, end lønnes for Løgn. 1, 376. — Bedre at have Ondt for Sandhed, end Godt for Løgn. 1, 376.

8355. Sandhed elsker Lyset. 1, 374.

8356. Sandhed søger ej efter mørke Kroge. 1, 374.

8357. Sandhed er Tidens Datter. Pouch. 1, 374. — (ɔ: med Tiden opdages Sandheden eller kommer for Dagen) jvf. 2. 8338. 10, 211.

8358. Sandhed siger Texten uden Forklaringen. 1, 374.

8359. Sandhed er altid god at forsvare. Pouch.

8360. Sandhed er lettere hørt, end talet. 1, 374.

8361. Man kan og sige Sandhed med léende Mund. 1, 374 og 389.

8362. Én Haand fuld af Penge er stærkere, end to Hænder fulde af Sandhed. 2, 227. — Sandhed uden Penge er en halv Sygdom. Syvs Tillæg.

8363. Han skal sé grandt (ell. nøje) til, der Sanden skal sige. 2, 227. (Det er tit vanskeligt at skjelne det Sande fra det Falske). — Den maa høre grandt, som vil sige sandt. — De skal se vist til, som sandt skal sige. Sv. Gr.

8364. Silde faar man Sandhed at spørge. 2, 227.

8365. Det er ej Alt Sanden, som er Sandingen ligt. 1, 288. (Skinnet bedrager tit). jvf. 3296. 4148. 8915.

8366. Hver Mands Ord ere gjærne sande (ɔ: „det almindelige Rygte lyver ikke"). 2, 220. jvf. 8112.

8367. Man spæder tit Sandhed op med Løgn. 1, 282. — Man underforer (forer) tit Sandheds Kaabe med Løgn. 1, 282. — Sandheden, som burde staa nøgen, den bliver saa ilde beklædt. M. M.

8368. I megen Tvist bliver Sandhed mist'. 1, 375. — Ved Ord-Trætte mistes Ret og Sandhed. 1, 451.

8369. Hvem kan taale den nøgne Sandhed? Gr. 2237.

8370. Det er bedst at blive ved Sandhed (Sandheden). Gr. 2238.

8371. Meget er ikke saa sandt, som det er langt. F. F.

8372. Hvad der er sandt, er ingen Løgn. Gr. 2242.

8373. Hvad kan man dog ikke tro, naar man ikke vil tro Sandheden!

8374. Sandhed vinder, Løgn forsvinder. Pouch. 1, 374. — Løgnen forgaar, Sandhed bestaar. 1, 374.

8375. Sandhed overvinder Alt. 2, 226.

8376. Intet (er) stærkere end Sandhed. 1, 374.

8377. Sandhed behøver faa Vidnesbyrd. 2, 226.

8378. Sandhed, som det Fede, vil dog flyde op (ɔ: oven paa). 2, 226.

8379. Der falder ofte Støv paa Sandhed: visk det af! 1, 374.

8380. Man kommer længst med Sandhed: strid ej imod den! 1, 374.

8381. Han taler ej ilde, som taler Sandhed. 2, 227.

8382. Der kjøbes kun lidt Sandhed for to Skilling. N. Helvaderus. (sigter til Forudsigelserne om Vejret i Almanakken).

8383. Som Eddike for Tænderne og Røg for Øjnene er Sandhed for Ørene. 1, 371.

8384. Ingen Lov er omgodt (ɔ: saa god) at følge, som Sandingen. 1, 281. — Ingen Lov er saa god som Sandhed. — Sandhed er den bedste Lov. C. Hedegaard.

8385. Hvo der vil svare Sandhed, tør (ɔ: behøver) ikke lede efter Ord. 1, 375.

8386. Mangen siger sandt og véd det ikke. („naar Nogen spaa'r uvidendes om sin egen Skæbne"). 1, 375.

8387. Sandhed sidder i Fængsel; giv Fangen løs! 1, 375.

8388. Sandhed er rigere end Loven.

8389. „Sandheden (Sand-Heden) er en gold Mark", sagde Mads Storgaard, „den kan Præsten beholde for sig selv, og pløje og besaa' med „Bønner", og se, hvad han kan høste". Et Ordspil. K. E. Møhl.

8390. Store Herrer, som have Alting, fattes dog Ét: Den, som tør og kan sige dem Sandhed. 1, 180 og 374.

8391. Til Sandhedens Begravelse behøves mange Spader. svensk.

8392. Sandhed er altid god, selv naar den kommer fra Fjendemund.

8393. Hvo der vil Sandhed opvække. han tale med Børn og Gjække. Pouch.

8394. Med Latter og med Tant lokkes Sandhed ud iblandt. 2, 234.

8395. Før Sandhed sig skal lade trykke, før skulde Verden fald' i Stykke. 1, 374.

8396. Hvo altid siger Sanden, faar Skam paa Panden. Moth. — Hvo som vil sige Sanden, maa vente sig Brod (Brud) i Panden. Moth.

8397. Sandheden kommer ej til Hove, uden hun kan stjæle sig ind. Syvs Tillæg. — Sandhed og Bondehund ere ilde komne til Hove. Syvs Tillæg.

8398. Sandheden er i Midten (ligger midt imellem). F. F. jvf. 1470.

8399. Hvo som fidler Sandhed, den slaar man med Fidlebuen (ɔ: Fiolinbuen) i Hovedet. 1, 375.

Det er Guds Sandhed (ɔ: uimodsigeligt). Moth. — Komme efter Sandheden (ɔ: erfare en Sags rette Beskaffenhed). Molb. — Det er den blotte, bare Sandhed. („thi den behøver intet Smykke, som Løgnen"). 2, 226. — Det siger jeg paa min Sand (ɔ: paa min Ære; saa sandt jeg er en ærlig Mand). Moth. — Han farer med Sandhed. Han sparer sin Sandhed. Moth. — Sandt at sige, var jeg slet ikke hos ham. — Det er sandt (ɔ: jeg kommer i Tanker om, at), jeg skulde have talt med ham.

Hvo som fortier Sandhed, naar man skal tale derom, er en Skalk. 1, 374. — Sandhed føder Dyd; føder Had. 1, 375. — Mangen skjæmter (med) Sandingen. 1, 389. — Kun den Sandhed, der opbygger, er Sandhed for Dig. S. Kierkegaard.

Herrens Domme ere Sandhed, de ere alle sammen retfærdige. Ps. 19, 10. (jvf. Aab. 15, 3 og 16, 7). — Herre! gjør, at jeg gaar frem i din Sandhed, og lær mig den! Ps. 25, 5. (jvf. 86, 11). — Herre! din Miskundhed er i Himlene; din Sandhed naa'r til Skyerne. Ps. 36, 6. (jvf. 57, 11; 89, 3 og 108, 5). — Sandhed voxer op af Jorden, og Retfærdighed sér ned fra Himmelen. Ps. 85, 12. — Herrens Sandhed er Skjold og Panser. Ps. 91, 4. — Herrens Hænders Gjerninger ere Sandhed og Ret. Ps. 111, 7. — Sandheds Læber bestaa altid; men Falskheds Tunge bliver kun et Øjeblik. Ordsp. 12, 19. — Herre! de Raadslutninger, som ere fattede (af dig) fra fordums

Tid, ere Trofasthed og Sandhed. Es. 25, 1. — Taler Sandhed, hver med sin Næste; dømmer Sandhed og Fredens Dom i Eders Porte! Zak. 8, 16. (jvf. 7, 9; Ps. 15, 2; Ef. 4, 25). — Naar du beflitter dig paa Sandhed, skal du have god Fremgang i alle dine Gjerninger. Tob. 4, 7. — De, som forlade sig paa Herren, skulle forstaa Sandheden. Visd. 3, 9. — Tal ikke mod Sandheden! Sir. 4, 28. — Kæmp for Sandheden indtil Døden, og Gud Herren skal stride for dig. Sir. 4, 31. — Naaden og Sandheden er vorden ved Jesus Kristus. Joh. 1, 17. (jvf. 1, 14). — Hvo som øver Sandhed, kommer til Lyset, at hans Gjerninger maa aabenbares; thi de ere gjorte i Gud. Joh. 3, 21. (jvf. 7, 18). — I skulle forstaa Sandheden, og Sandheden skal gjøre Eder fri. Joh. 8, 32. — Jesus siger: Jeg er Vejen og Sandheden og Livet. Joh. 14, 6. — Naar han, Sandhedens Aand, kommer, vil han vejlede Eder til hele Sandheden. Joh. 16, 13. (jvf. 14, 17; 15, 26 og 16, 7). — Hellige dem i din Sandhed! dit Ord er Sandhed. Joh. 17, 17. — Jeg (Jesus) er dertil født og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden; Enhver, som er af Sandheden, hører min Røst. — Pilatus siger til Jesus: hvad er Sandhed? Joh, 18, 37. 38. — Gud maa være sanddru, om endog hvert Menneske er en Løgner. Rom. 3, 4. — Vi formaa Intet mod Sandheden, men for Sandheden. 2 Kor. 13, 8. — Vi skulle være Sandheden tro i Kjærlighed. Ef. 4, 15. — Staar omgjordede om Eders Lænder med Sandhed, og iførte Retfærdigheds Panser. Ef. 6, 14. (jvf. 2 Kor. 6, 7; 1 Pet. 1, 13). — De skulle vende Ørene fra Sandheden, men vende sig til Fabler. 2 Tim. 4, 4. — Jeg har ingen større Glæde, end naar jeg hører, at mine Børn vandre i Sandheden. 3 Joh. 4. (jvf. 2 Joh. 4).

Sandhed, Sanddruhed, se 2. 2665. 3211. 3449. 4189 fg. 5006. 5395. 5762. 6133 fg. 6409 fg. 7423. 8120. 8947. 9372. 10, 138. 10, 211. 11, 589. 11, 827.

8400. Gjøgen kukker sin Sang, om den end er gammel. 1, 392. — Gjøgen lærer hvert Aar at sjunge (synge) og kan dog ingen anden Vise, end kuk kuk. 1, 460. — Gjøgen synger altid den samme Sang.

8401. Ofte og lang gjør derfor Gjøgen ingen god Sang. 1, 377. — Ofte og lang gjør ej Gjøgen god Sang.

8402. Det har ingen Art, at Gjøgen kukker paa bar Kvist. („ellers begyndér han ni Dage før — snarere efter — St. Jørgens Dag“ ɔ: 23de April). 2, 4.

8403. Der er Forskjel paa Spurve- og Lærke sang. V. S. O.

8404. Hver Fugl tykkes, at han selv synger vel. V. S. O.

8405. Den Glade og den Sorrigfulde sjunge ilde (2, 225: „uligt“) tilsammen. V. S. O.

8406. Den, som har tungt ved at græde, tager oftest til at kvæde.

8407. Sang og Spil dæmper Sorg og Graad, men ikke Tandpine. — Sang og Spil stiller Bekymring, men fordriver ej Tandvé. 1, 372.

8408. Skaden vil synge om Kap med Nattergalen. V. S. O. (ɔ: Narren vil mestre den Kloge). — Skaden vil synge som Lærken. („om en Uvittig, Uforstandig, som vil holde sig for lige saa klog, som den Vittige“). Moth.

8409. Den, som værst kvæder, begynder gjærne først. Syvs Tillæg.

8410. Den maa holde meget af en Sangfugl, som giver to Skilling for en Ugle. F. F. — Den maa være forlegen for en Sangfugl, som giver o. s. v.

8411. Det er en ond (ɔ: daarlig) Musikant, som kan ikke én Sang. Syvs Tillæg.

8412. Gode Sangere, gode Læger. 1, 373.

8413. For Bønder Himmelens Fugle mér, end for de Store sjunge. Gr.

8414. Jeg synger det bedste jeg kan: derfor straffer mig ingen Dannemand. P. Plade.

8415. „Én ad Gangen“, sagde Kongen, da Degnen sang og Koen brølte. (da Frederik VII. engang rejste i Jylland, og en Lærer sang med Børnene til Ære for ham, gav en Ko sig i det samme til at brøle stærkt).

8416. „Du har godt ved at synge“, sagdé Bonden til Lærken, „du svarer ingen Skat“. V. S. O.

8417. Den, der vil synge, fattes det ikke paa Viser. — Hvem der vil synge, mangler ikke saa let en Vise. K. 1313.

— Den, som vil synge, faar altid Vise. — Den, der elsker Sang, finder altid Noget at kvæde.

8418. Vin gjør kvædende, Vand gjør grædende. 2, 225. (italiensk).

8419. Det kommer ej saa nøje (ɔ: det regnes ikke saa nøje) med en Node, naar Bønder synge Discant. 2, 79.

8420. Sang pryder Gjæstebudet. 2, 225. (jvf. Sir. 32, 7).

Messen er sungen. Moth. (om det, som er til Ende). — Han synger den tiende Messe. (ɔ: „er ganske tavs"). — Hans bedste Sang er Dalers Klang. Moth. (om den Gjerrige). — De synger samme Sang (ɔ: „de klager alle over det samme"). Moth. — Jeg synger for mig selv. Moth. (siges af den, der gjør Noget for sin egen Fornøjelse og ej for at behage Andre). — Kuglerne sang om Ørene paa os. — Nu kan vi synge Pér Malers Sang. Moth. (siges, naar der kommer gode Tidender. Pér Maler nynnede altid denne Sang: „nu vil jeg altid være lystig og glad"). — Han synger, saa Linden maa gro. (om en yndig Sang). F. F. — At synge Ligpsalmer til Bryllup. Moth. (om den, som fortæller noget Sørgeligt i et lystigt Lav). — Det synger for mit venstre Øre (ɔ: det toner med en vis ensformig Lyd). V. S. O. — Det synger for mit højre Øre. Moth. („en god Ven taler vist om mig"). — Det var ikke sunget for hans Vugge (ɔ: det havde Ingen tænkt paa i hans Barndom, f. Ex. at han skulde blive den Mand, han blev). — Han synger som en Nattergal, der bider Faar (ɔ: „en Ræv"). V. S. O. (om den, som har ingen Stemme eller Tone; som ej kan synge). — Han synger, som (naar) man vrider en Gris i Rumpen (ɔ: højt og falskt). jysk. — At lade Lærken synge (ɔ: tage sig en Slurk, en Dram). V. S. O. (et Ordspil). — At være oppe førend Lærken synger (ɔ: meget tidlig om Morgenen). V. S. O. — Han synger som to Orgelværker. sællandsk. (om den, som har en meget stærk, gjennemtrængende Sangstemme). — At forspænde Buen; forstemme Strængene; begynde Sangen alt for højt. 1, 304. — Gjøgen holder mere af Æselets, end (af) Nattergalens Sang. 1, 373. — Naar Fuglene høre op at synge, hører Græsset op at gro.

Jeg vil synge for Herren, thi Han har gjort vel imod mig. Ps. 13, 6. (jvf. 116, 7). — Synger for Gud, ja synger! synger for vor Konge, synger Psalmer! Ps. 47, 7. (jvf. 1 Krøn. 16, 9). — Jeg vil synge om din Styrke, ô Herre! jeg vil synge med Fryd om din Miskundhed om Morgenen; thi

Du var min faste Borg og en Tilflugt paa min Nøds Dag. Ps. 59, 17. (jvf. 81, 2; 92, 3. 5 104 33; Es. 5, 1). — Jeg vil takke dig med Strængeleg for din Sandhed, min Gud! jeg vil synge for dig til Harpe, du Israels Hellige! Ps. 71, 22. (jvf. Es. 42, 10; Sir. 39, 20 og 47, 11). — Kommer, lader os synge med Fryd for Herren; lader os raabe af Glæde for vor Frelses Klippe; lader os komme frem for hans Aasyn med Tak; lader os juble med Psalmer for Ham. Ps. 95, 1. 2. (jvf. 96, 1 og 98, 1). — Som den, der klæder sig af paa en Dag, da det er koldt; som Eddike paa Salpeter: saa er den, som synger Viser for et bedrøvet Hjærte. Ordsp. 25, 20. — Sangens Tid er kommen, og Turtelduens Røst høres i vort Land. Højs. 2, 12. — Lovsynger Herren, thi Han har gjort herlige Ting! Es. 12, 5. (jvf. 26, 1). — Som et Signét af Karbunkel paa et Guldsmykke: saaledes er Sangeres samstemmende Sang ved Gjæstebud med Vin. Som et Signét af Smaragd i en Indfatning af Guld: saaledes er Sangeres skjønne Toner ved sød Vin. Sir. 32, 6. 7. (jvf. 40, 23). — Tiltaler hverandre med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser! Ef. 5, 19. (jvf. Kol. 3, 16).

Sang, synge, se 1227. 1772. 2480. 2486. 2652. 2705. 3092. 3218. 4569. 4575. 5232. 7074. 7376. 7524. 9802. 11, 949.

8421. Godt savnes først, naar det er borte. 1, 466. jvf. 1442. 3167. 6493. — Intet Godt savnes mér, end det, som borte er. Molb. 407. — Man savner først det Gode, naar det er borte. Gr. 2243. — Man savner ikke det Gode, før man har mistet det. 1, 306. — Man savner først ret en Ven, naar man er af med ham.

8422. Hvad man savner, det skal man lede om. Gr.

8423. Hvad man elsker, det savner man.

8424. Fêd Steg savnes ilde. 1, 472.

8425. Meget Smukt er savneløst (ↄ: „som man ej savner eller skjøtter om“). 1, 37.

Savn, savne, se, 1204.

8426. Se dig langt omkring; lad dig ej mærke med en ringe Ting! 1, 123.

8427. „Jeg maa se mig lidt om i Kjøbenhavn", sagde Manden, da Politiet trak afsted med ham ned ad Gaden. Fr. S. Birch.

8428. „Gaa med og se til" er en god Ting. 1, 10 og 204. („Herrens Forhoved gjør bedre, end hans Nakke." 1, 10). jvf. 100. 939. 1329. 12,092. — „Gak med" og „se til" ere to gode Tyende i Bondens Gaard. H. Thomesen.

8429. Hvo som selv sér Intet til, ham gaar det sjælden, som han vil. 2, 131.

8430. Naar En (ogsaa: „man") ikke vil se, da hjælper hverken Lys eller Briller. 1, 372, 433 og 488.

8431. Man faar ej alt det, man sér, eller beholder alt det, man tager i Haanden. 1, 83.

8432. Alle have sét det Første, og Ingen (har sét) det Sidste. („derfor betænk Enden, saa gjør du aldrig ilde!" jvf. Sir. 7, 37). 2, 68. jvf. 8546.

8433. Man sér ej Hjærnen gjennem Stjærnen (ɔ: Panden). 1, 124. (om Klogskab og Forsigtighed).

8434. Gyd (Gr. 2254: „hæld") i Fadet, saa sér du, hvor det rinder. 1, 121. (af Erfaring bliver man klog).

8435. Der staar ikke B., at du skal se, men A., at du skal holde din Næse derfra. F. F.

8436. Mine Øjne uskadte, saa var jeg tilfreds, jeg saa' dig aldrig. K. 174.

8437. Det Ens Øjne ikke se, gjør Ens Hjærte ikke Vé. 1, 371. — Hvad man ikke sér, har man ikke ondt af. Gr. 2248. jvf. 4282. — Hvad Øjet ej kan se, gjør Hjærtet ingen Vé. V. S. O. — Hvad Øjet ikke sér, har Hjærtet ikke ondt af.

8438. Man maa tit se, som man ikke sér, og høre, som man ikke hører. 1, 162.

8439. Alle se hans bolde (smukke, hvide) Arm; Ingen sér hans slunkne (ɔ: slappe, næsten tomme) Tarm. Moth. (om den, som lever usselt, for at kunne faa Stads til Kroppen, og skjuler derved sin Armod). jvf. 651: 3548. 5820. — Jeg kan se hans Arme (vel klædte), men ej hans Tarme (tomme af Sult). 2, 150. — Man sér vel lappet Arm, men ej en sulten Tarm.

15*

E. Balling. — De sér Alle min nøgne Arm, men ikke min slunkne Tarm. Gr. 2018.

8440. Se paa dig selv med Sandhed og paa din Næste med Kjærlighed!

8441. En kan ikke se længer, end til Natten. P. Plade.

8442. Man maa se paa Krammen for ingen Penge. 1. 228. — Man kan vel se det uden Penge. jvf. 2, 149.

8443. (Man skal ikke) lægge Fanen ned, før man sér Fjenden. 1, 444. (ɔ: man skal ikke give tabt for tidlig, inden det er kommet til det Yderste). jvf. 1009. 1166. 3519. 11, 114.

8444. Man kan ofte se sig selv i Andre (ɔ: „lære af Andre at kjende sig selv“). V. S. O.

8445. Hvo ej vil se for, maa se bag efter. Syvs Tillæg.

8446. Hvo som har skarpt Syn og god Forstand, sér baade udvortes og indvortes vel. 1, 372.

8447. Vi se Tingene, ikke som de ere, men som Vi ere.

Sés vi ikke før, saa sés vi paa Egeskovs Marked (ogsaa: „til Viborg Snapsting“). R. — Han saa' paa mig (ɔ: kastede et Blik til mig), som han vilde sluge (æde) mig. Moth. — Han saa' paa mig saa bister (ɔ: meget vréd), som der havde siddet en Djævel i hvert Øje. Moth. — Han saa' paa mig, som han vilde sét mig igjennem. Moth. — Hun saa' ham an med vaade Øjne (ɔ: betragtede ham). V. S. O — Jeg vil se det an lidt (ɔ: betænke mig); se Tiden an. Moth. — Han sér længere frem, end til Fødderne (ɔ: sér ind i Fremtiden; slutter sig til, hvorledes det vil gaa). V. S. O. — Man sér hellere hans Hæl, end hans Taa. 1, 473. (om en Person, som man nødig sér, saa man ønsker, at man var vel af med ham). — Jeg sér ham lige saa gjærne som Fanden. Moth. (om den, man ej kan lide). — Han sér det gjærne, ej gjærne (ɔ: „er tilfreds dermed, ønsker det“). Moth. — Han sér hen (ell. „ind“) i den anden Uge. V. S. O. (siges skjæmtevis om en Skéløjet). — Han sér paa Kjødet og mener Flæsket. F. F. (om den Skéløjede). — Han kan se gjennem en Egeplanke. 1, 378. (siges spotvis om den indbildsk Selvkloge). — Hun kan se igjennem Vuggen, naar Barnet vil kræve sig. Moth. — Man sér Intet uden Himmel og Vand. Moth. — Jeg skal lære ham op at se. 2, 276. (en Trusel). — Den Gaard vil komme til at se op (ɔ: blive rigtig smuk, naar den er færdig). Moth. — Det lader sig se (ɔ: det er godt, antageligt). Moth. — Du

tør aldrig se efter det mere (ɔ: „det faar du aldrig igjen") Moth. — At se En over Skuldrene, Axlerne (ɔ: oversé, foragte ham). Moth. — Nok se, men ikke røre. Gr. 2258. — Se dog ind til mig (ɔ: besøg mig), naar din Vej falder forbi! — Du har ikke nødig at se ved for mig (ɔ: „være bange for mig"). V. S. O. — At straffe En saaledes, at Andre kan se ved (ɔ: „kan advares, indjages Skræk"). Moth. — Sér du ved (ɔ: fortryder paa), fordi jeg er god? Moth. — Han sér ud til alle Haande (ɔ: har et skummelt, mistænkeligt Udséende). V. S. O. — Det saa' ilde ud for ham i Begyndelsen; siden blev det bedre (ɔ: det gik uheldigt; det tegnede ikke gødt). Moth. — Hun sér ud som en Fruerhund, Næsen er brudt op paa. (om en braknæset Pige). Moth. — Han sér ud, som han havde slaaet En, og vilde til en Anden. K. 654. — Han sér ud, som havde han brændt én By af og vilde have fat paa en anden. Sv. Gr. 3, 215. — Du sér ud som En, der har brændt Falster af, og vil fly over til Jylland (ɔ: „du sér fortvivlet, bister eller meget vred ud"). O. Lade. (eller: som han havde ædt Lolland og skulde i Lav med Falster. F. F.). — Han sér ud, som havde han ædt En, og vilde til (ell. have fat paa) en Anden. 2, 107 og 129. — Han sér ud, som han havde hængt i Røg i tolv Dage (ɔ: gusten, bleg). Moth. — Han sér ud som En, der er hængt op og løst ned igjen. 2, 129. (om En, som er meget mager og sér daarlig ud). — Han sér ud som en Eddikebrygger; som Sennep; som havde han ædt Skovkrabber. 2, 107. — Han sér ud som en Kat i Blæst; som en overkjørt Kat; som et Kattelig. F. F. — Han sér (ud) som en gal Kat i Torden, K. 667. — Han sér ud til den dyre Tid. 1, 107. (om en mager Stakkel). — Han sér ud som en druknet Mus. V. S. O. — Han sér ud som den, der nys er kommen af en Høj. 1, 165. (om En, som er meget styg). — Han sér ud, som han havde spist Faarekyllinger. V. S. O. (om den, som sér meget mager og ilde ud). — Han sér ud som en Kat i en Sæk Blaar. Molb. S. 304. — Han sér ud som den, Baaden er roet fra. (om den, som bliver slukøret, modfalden, forsagt). Moth. — Han er saa kantet i Ansigtet som en Valbirkekande. V. S. O. — Han sér ud som stuvet Spidskaal. F. F. — Han sér ud som Fanden i et Uføre. Moth. (om en meget styg Person). — Han sér ud som en Kalkún i Regnvejr. F. F. — Han sér ud som et svedet Lammehoved (ɔ: sér fjollet eller tosset ud). V. S. O. — Han sér ud som kogt Flæsk. F. F. — Han sér ud, som han havde tabt sin Proces (ɔ: nedslaaet, forknyt). Moth. — Han sér afpillet ud (ɔ: mager af Sygdom). V. S. O. — Han sér ud som en kold Ligprædiken. F. F. —

Hun sér saa mildt som et banket Skovæble. Moth. — Han sér ud, som han skulde flyve væk med Kragerne. K. 649. — At se ud som en Lérvæg (ɔ: „at se gúl og gusten ud"). V. S. O. — Han er ikke den, han sér ud til. Moth. — Han sér ud som Vorherre havde nys hjulpet ham og skulde til ham igjen. K. 650. — Glæden, Misundelsen, Forbitrelsen saa' ud af hans Øjne. V. S. O. — At se Spøgelser ved høj lys Dag (ɔ: se Fare, hvor der ingen er). V. S. O. — At se En efter i Sømmene (ɔ: nøje undersøge hans Forhold, Regnskaber m. m.). — Jeg vil se paa den, der gjør det (ɔ: forundre mig, hvis Nogen tør gjøre det. — Han sér ud som Mælk og Blod (ɔ: sund og frisk). V. S. O. — Vi se let Skjæven i Andres Øjne (ɔ: vi opdage den mindste Fejl hos vor Næste og straffe ham derfor, men vore egne store rette vi ikke paa). Moth. (jvf. Luk. 6, 41).

Mener du, jeg har ej før sét saa Meget, som en Kræmmer drikke af en Flaske? 2, 228. — Bileams Æsel saa' Mere og skarpere, end hans Herre. 1, 440.

Jeg (Herren) vil se til den Elendige, til den, som har en sønderbrudt Aand, og som skjælver for mine Ord. Es. 66, 2. (jvf. 57, 15; Ps. 34, 19 og 51, 19). — „Mon Nogen kan skjule sig paa lønlige Steder, saa at Jeg ikke sér ham?" siger Herren. Jer. 23, 24. — Af de skabte Tings Storhed og Skjønhed skues sammenlignelsesvis deres Tilblivelses Ophav. Visd. 13, 5. — Herrens Øjne se paa dem, som elske ham. Sir. 34, 16. — Hvorfor sér du Skjæven i din Broders Øje, men Bjælken i dit eget Øje bliver du ikke va'r? Matth. 7, 3. — Ingen har nogen Tid sét Gud. 1 Joh. 4, 12. (jvf. 2 Mos. 33, 20; Joh. 1, 18; 1 Tim. 6, 16). — Hvo som gjør Ondt, har ikke sét Gud. 3 Joh. 11.

se, se ud, se 860 fg. 1382. 1920. 2704. 2816. 3202. 3224. 3261. 3519. 4376. 4561. 4739. 5353. 5883. 5895. 6011. 6127. 6255. 6566. 6733. 6981. 8273. 8286. 9262 fg. 9405. 9529. 9575. 10,084.

8448. Det duer ej at sejle i ugjort Vejr (ɔ: naar man har Modvind). P. L. 1109. jvf. 812.

8449. Man kan ej sejle, hvorhen man vil, men hvorhen Vinden blæser. 1, 388.

8450. Klog Skipper sejler varlig om Natten (ɔ: i vanskelige Sager skal man bruge sin Forstand og være forsigtig). Moth.

8451. Han sejler ikke ilde ud, som naa'r Havn. 1, 255.

8452. Hvo der har god Vind, har godt (ved) at sejle. 1, 185. — Let at sejle med Strømmen og Vinden. 2, 171. („om den, som har Alt efter Ønske." Moth.)

8453. Man skal sejle, som Børen (ɔ: god, føjelig Vind) blæser. 1, 377. jvf. 813. — Sejl, mens Børen blæser (ɔ: benyt den gunstige Lejlighed!) 1, 253.

8454. Det er umuligt eller urimeligt at sejle mod Strømmen. 1, 495. (paa Syvs Tid kjendte man nemlig ikke Dampskibe).

8455. Hvo der sejler paa Vandet, har ikke Vejret i Haanden. Pouch. 1, 377.

8456. Det er godt at sejle i Havnen (ɔ: hvor der ingen Fare er). 1, 456.

8457. Godt at ro under fulde (fyldte) Sejl. 1, 341.

8458. I stille Vejr ere Alle gode Sømænd. 1, 341.

8459. Hvo der kommer i (eller: „paa") Søen, skal enten sejle eller synke. 2, 228. — Til Sø's maa man enten synke eller sejle. Gr. 535. — Enten pumpe eller synke. M. M. — Han skal vaage, som øse skal. Chr. P.

8460. (Det er) ondt at sejle uden Vind og slibe uden Vand. 1, 262 og 345. („om den, der arbejder forgjæves; der gjør Noget, som er vanskeligt". Moth.).

8461. Naar Sejlet er opvundet (ogsaa: bredt ud), saa er Graven gravet. 1, 377. (Nyerup siger, at dette Ordsprog passer sig ikke for ét modigt, søfarende Folk, som det danske; det hører snarere hen til Kakkelovnskrogen).

8462. „Er det Smør", sagde Matrosen om Dyppelsen til Fisken, „saa har jeg sejlet mange Mil i Smør." R. 630.

8463. Den kommer snarere frem, der sejlér, end den, der ro'r.

8464. Gud regérer Sejlet i høj (ogsaa: „rum") Sø. Pouch. 1, 377.

8465. Sejling ud med Landet og Spadsering ud med Vandet er lystigst (ɔ: Forandring er behagelig). 1, 377.

8466. Naar man ej kan sejle med Vinden, faar man at lavêre (= krydse). Moth. (om den, der stræber at overvinde alle Hindringer, for at naa sit Maal). — Nu sejler hun Vandet tyndt. (om Skibet, der gaar for fulde Sejl). Et gammelt Sømands-Udtryk.

Han er ikke god eller Mand for at sejle den Sø (ɔ: han kan ikke udføre eller udholde det). Moth. — Man maa lade Folk sejle deres egen Sø (ɔ: lade dem raade, skjøtte sig selv, følge deres eget Hoved). V. S. O. — Han sejler i den Andens Kjølvand (ɔ: følger, efterligner ham). — At formindske Sejlene. („om den, der regérer sin Lykke med Forstand"). Moth. — At tage Reb i Sejlene. (om den, som standser sin Fart: bliver mere sindig og forsigtig). — At tage Svøftet ind. L. Holberg. (om den, som er beskeden, giver efter). — Han har sejlet mangen stolt Sø (ɔ: „har været vidt omkring i Verden; har megen Erfaring). Moth. — Han har før sejlet saa høj (eller: „dyb") en Sø. 1, 99 og 2, 86. (om den, som har døjet Ondt og været i Fare). — Han er slet (ɔ: aldeles) kuldsejlet; er gaaet til Grunde med Top og Tavl. 2, 67. (om den, som er bleven hél forarmet). — Han er sejlet agter ud (ɔ: det er gaaet rént tilbage for ham). — At sejle En agter ud. — Han sejler med alle Slags Vinde. 1, 211. (om den, som véd at sno sig; at rette sig efter Omstændighederne). — Han sejler med Søndenvind (ɔ: „han er i Rolighed"). Moth. — At sejle for halv Vind (ɔ: at være halvgal, ikke rigtig i Hovedet). V. S. O. — Han sejler med Vinden; han har Medbør (ɔ: har Lykke i Livet; er heldig i sine Bestræbelser). 1, 290. — At stryge Sejl (ɔ: bukke under; overgive sig). — Sætte alle Sejl til (ɔ: anstrænge sig til det Yderste, for at opnaa Noget). — At gaa dertil for fulde Sejl. Moth. — Han tog til Sejls, det bedste han kunde. (siges for Spøg eller spotvis om En, som frygtsom skynder sig bort). Moth. („Han sejler af" betyder omtrent det samme). — At sejle efter Stjærner. Moth. („om den, som efter Tegn og Gisning finder noget Vanskeligt ud").

sejle, Sejl (Sø), se 195. 531. 813. 2010. 5932. 8854. 11,240.

8467. Kæmper falde tit sejerløse. 1, 237 og 415. (ɔ: den, som falder, skjønt sejrende, faar ikke selv godt af sin Sejr; eller: det er tit de modigste, men noget forvovne Krigere, som sætte Livet til, før Sejren er vunden). — Kæmper falde alle sejerløse. P. L. 102 og 786.

8468. Sejer eller Døden! 2, 230.

8469. Vaabenløs bliver gjærne sejerløs. 1, 380.

8470. Hu er halv Sejer. Nyerup. — Huen og Modet raader for halv Sejer. („derfor var Harald Haardraade altid sejersalig (sejersæl ɔ: sejerrig); thi han var den Allerdristigste i Strid“). P. Claussön.

8471. Den bedste Sejervinding er uden Sværdslag. 1, 379.

8472. Naar Sværdet er draget, saa er Sejren i (ell. af) Himmelen. 1, 379. — Sejren staar i Guds Haand. 1, 379.

8473. Største Sejer at overvinde sig selv. 1, 379. — Den, som overvinder sig selv, vinder en herlig Sejer. M. M. — Det er den største Helt, som overvinder sig selv. Gr. 2289.

8474. Jo mere Bøn, jo større Sejer; vel bedet er halv vundet. (Kong Gustav Adolfs Mundheld). 2, 230.

8475. Ved Udholdenhed overvinder man Alt.

8476. Gud han raader, naar vi fange Sejr igjen. Ploug.

8477. Sejer i min Haand og Sejer i min Fod og Sejer i hvert mit Ledemod.

8478. Sejervinderen græder og den Overvundne er fordærvet. Moth. (om en Sejer, som er dyrt kjøbt).

Gjøre Sejren lige (ɔ: „mage det saa, at de Kæmpende ikke faa stor Fordel over hinanden“). Moth. — Kaste En af Broen (ɔ: overvinde En, med Bibegreb af Undertrykkelse). V. S. O.

Vov intet Slag, uden du er vis paa Sejren! 1, 380.

Sejer i Krig kommer ikke ved en Hærs Mangfoldighed; men Styrken er fra Himmelen. 1 Makk. 3, 19. (jvf. Ps. 44, 10). — Judas Makkabæus gav dem, som vare med ham, Løsenet: „Sejren er Guds.“ 2 Makk. 13, 15. (jvf. Ordsp. 21, 31). — Makkabæus paakaldte Herren, som gjør underfulde Tegn, efterdi han vidste, at Sejren ikke bero'r paa Vaaben, men at Han giver de Værdige Sejren. 2 Makk. 15, 21. — Takket være Gud, som giver os Sejer ved vor Herre Jesus Kristus! 1 Kor. 15, 57. (jvf. 2 Kor. 2, 14). — Vor Tro er den Sejer, som overvinder Verden. 1 Joh. 5, 4.

Sejr, Sejer, sejre, se 3470. 5507. 7188. 7660. 9926. 9958 fg. 9985.

8479. Hvo sig blander med Saader (ɔ: Skaller af Korn; Klid), ham æder Svin. P. L. 824. (ɔ: man skal vogte sig for slet Selskab). jvf. 688. 7103. 9848. 6726.

8480 a. Sky det Stalbroderskab, hvoraf intet Godt læres. 1, 410.

8480 b. For Manges Selskab var aldrig godt. Pouch.

8481. Hvo sig paa gammel Kjedel skurer, fanger gjærne Smitte. 1, 410 og 501. (den, som omgaas onde Mennesker, lærer let Ondt af dem). jvf. 8876.

8482. Selskab i Nød sætter Mod i en Blød. 1, 409.

8483. Fly det Selskab, som du kan snart forføres af! Gr. 642.

8484. Hvo sig for Skade vil vare, han sky ondt Selskab! 1, 410. jvf. 3924. — Man maa vares fra ondt Selskab, som Hør fra Ild. Syvs Tillæg.

8485. Ondt Selskab fører Mangen i Galgen. 1. 410. (2, 250: „leder Folk til Galgen"). — Slet Selskab fordærver gode Sæder. (jvf. 1 Kor. 15, 33).

8486. (Det er en) ond Stalbroder, som æder Alt selv op. 1, 410.

8487. „Vår (vogt) dig for en ond Stalbroder!", sagde Manden, at Bjørnen hviskede ham i Øret, da han havde lagt sig udstrakt som død for ham, efter at Stalbroderen var løbet fra ham. 2, 250.

8488. Hvo som haver Flæsk og Brød, (ogsaa: „Mél") han fanger (faar) vel Stalbrødre. P. L. 205. jvf. 5426.

8489. Den, som ellers ikke kjendes, kjendes af sin Stalbroder. 1, 409.

8490. Snaksom Stalbroder er i Stedet for Vogn. 1, 346.

8491. Lystigt (ogsaa: godt) Selskab gjør korte Mile. 1, 346.

8492. God Lavsbroder er ond Barnefader. 2, 83. — God Lavsbroder er ond (ɔ: daarlig, slet) Husholder. 1, 204.

8493. Han er god at have med, naar man skal ingensteds. 2, 251.

8494. Bedre er, ene at være, end ond Stalbroder at have. P. L. 618. jvf. 482. 4385—87. — Bedre er Ensomhed, end slet Selskab. — Vær hellere ene, end i Selskab med en Daare! 1, 410.

8495. Man kommer ikke i slet Selskab, uden man fører det med hjemme fra.

8496. Godt Lav (Lag) gjør kort Dag. V. S. O. — At sidde, være i godt Lav. V. S. O. — Han forsømmer (svigter) ikke et godt Lav. V. S. O.

8497. Flere end Ni og færre end Tre gjør ikke et godt Lav (ell. Lag). 1, 148. („er der Mange, gaar det sjælden af uden Larm og Fortræd." Moth). — I godt Lag maa ej Larm være. Moth.

At slaa sig i Kammeratskab med En. Moth. — At skære Dugen for En (ɔ: „vise En haanlig af Lavet, bort fra et Selskab"). V. S. O. — At bryde Lavet (ɔ: „være den Første, som forlader et Selskab"). V. S. O. — At gjøre en Afstikker af sig (ɔ: „snige sig bort fra et Selskab"). V. S. O.

Man faar at være Selskab lig. O. Lade. — Det er og en Trøst i Modgang at have Selskab. 2, 250.

Den, som er Daarers Stalbroder, faar Ulykke. Ordsp. 13, 20. — Søg ikke Glæde i megen Yppighed, og lad dig ikke bindes til dens Lav! Sir. 18, 36.

Selskab, Stalbroder, se 3264. 3321. 4667. 5603. 5877. 7414. 7810. 10,133.

8498. Man maa selv have det, man gjør sig selv. P. Plade.

8499. Hver er sig selv huldest (ɔ: mest tro og hengiven). 1, 36 og 146. — Hver skal være sig selv kjærest.

8500. Den er en Gjæk, (som) sig selv roser, og en Gal. (som) sig selv vil laste. Pouch. jvf. 8026.

8501. Hvo sig selv elsker for meget, foragter gjærne Andre. 2, 147.

8502. Dér man ikke selv er, (1, 466: „kommer") dér bliver ej heller Hovedet tvættet. 1, 204. — Hvor man ikke selv er, dér faar man ikke Hovedet tvættet.

8503. Hvad man selv kan gjøre, skal man ej lide paa Andre (1, 155: „Venner") udi. 1, 205. — Lid ej paa en Anden, (i) det du selv kan gjøre! 1, 448.

8504. Hvad En gjør ved en Anden, synes han selv at gjøre. 1, 281.

8505. Selvgjort er velgjort. 1, 155. — Det, man selv gjør, bliver bedst gjort. (det mener i alt Fald Mange). — Selv gjør det bedst. 1, 155.

8506. Selv er den rette Mand. 1, 179. — Selv er bedste Mand. 1, 155. jvf. 1329. 8428.

8507. Naar man selv gaar, sparer man Budlejen. Molb. 3037. jvf. 458. 1051. — Vil du se en Ting godt gjort, saa gaa selv; hvis ikke, saa send et Bud!

8508. Naar Selvhave dø'r, findes (1, 82: „fødes") aldrig hendes Mage. 1, 52. jvf. 627. 3484. — Naar Selvhave dø'r, da faar man aldrig hendes Lige. Pouch.

8509. Hvor Selv ikke kommer, dér glipper et vist Bud. J. H. Smidth. jvf. 1908.

8510. Katten er ikke selv, og har dog en lang Hale. F. F. — Er du „selv"? Hunden er ikke engang „selv", den har endda en Hale. Sv. Gr. 3, 212.

8511. Bliv du hos dig og Dit, jeg bli'r hos mig og Mit. A. S. Vedel.

8512. Mangen En er sig selv værst. Gr. 2284. — Han er værst imod sig selv.

8513. Selv at koge, selv at æde. (om den, som helst søger sit eget Hjem). jvf. 3707.

8514. Søg dig ikke uden for dig selv!

8515. Man behøver ikke at gaa længere, end til sig selv. F. F.

8516. Selvtægt (ɔ: at tage sig selv til Rette) er aflagt. Gr. 2302. jvf. 2921. 4593. 10,616.

8517. Selvvold (ɔ: her: Frihed, Selvstændighed, Uafhængighed) er bedre, end Guld. Moth.

8518. „Nu kan jeg nok selv", sagde Matrosen, han havde bedt til Vorherre, saa længe Faren stod paa. R. 665.

8519. Den, som vil rette Andre, maa selv være lige.

8520. Bibelen forklarer sig selv. N. E. Balle.

Han gaar selv med. Moth. — Han selv eller Hun selv (ɔ: Manden eller Konen i Huset) er ikke staaet op endnu. — De selv (ɔ: Herskabet). V. S. O. — Er Du selv? F. F. —

Skjøt dig selv! Gr. 2282. — Han er saa selvgod (ɔ: tror sig fuldkommen). Moth. — Han beskuer sig som Paafuglen (ɔ: „holder meget af sig selv?“). Moth. — Han har selv ført sig i Strikken (ɔ: han var selv Skyld i sin Ulykke). Moth. — Han har selv ildet den Badstue til sig. Nyerup. — Han er selv baade Husbond og Tjener. („om den, som gjør selv sin Dont uden Andres Hjælp“). Moth. — Æh! det kan du selv være! — At komme, bringes til sig selv igjen (ɔ: fatte sig; faa sin Bevidsthed igjen; vaagne af en Daanelse). — At sidde og komme fremmed til sig selv. V. S. O. jysk. („siges om En, som sidder ørkesløs hen eller som er paa en barnagtig Maade sysselsat“). — At være for sig selv (ɔ: forrette sin naturlige Nødtørft). Moth. — Hun er selv anden (ɔ: skjæmtevis: hun er frugtsommelig). Moth.

Ransag dig selv før Dommen! Sir. 18, 22. — Hvert Rige, som er splidagtigt med sig selv, bliver øde; og hver Stad eller (hvert) Hus, som er splidagtigt med sig selv, kan ikke bestaa. Matth. 12, 25. — Ingen bedrage sig selv! 1 Kor. 3, 18.

selv, se 475. 627. 1333. 3440. 3484. 3734. 4287. 4488. 5311. 5875. 6019. 6771. 6793. 6975. 7003. 7643. 7665. 7678. 8473. 10,065. 11,362. 11,441. 11,547. 11,866. 11,944. 11,977.

---

selvklog, se klog.

8521. Mens du har Riven, da vær ej sén! P. L. 917. (Man maa benytte Tiden og Lejligheden, mens man har den). jvf. 7448. 9181. 3949. 7566. 10,197.

8522. Hvad sént nemmes, det silde glemmes. (ogsaa: „det længe gjemmes“). Moth. jvf. 5363. 6006. 10,995.

8523. Det er sene Sko at slide for den, som paa anden Mands Død maa lide (ɔ: bie, vente). jvf. 177.

8524. Den, der er sén til sin Mad, er det ogsaa til sin Gjerning. — Den, der er rask (sén) til sin Mund, er rask (sén) til sin Haand. R. 412.

8525. Den Prosit, som kom sént, er bedre end slet ingen. J. H. Vessel. (om et godt Ønske).

8526. Sén Gjerning er ej værd en Penning. 1, 122.

8527. Sént kommer og til Tide. K. 627.

8528. Snar til at høre, sén til at tale! jvf. Jak. 1, 19.

8529. Sént, men sødt! (et gammelt Valgsprog).

Han er senere end Noæ Ravn. 1, 122. — Dét bliver ikke til Mér, end (til) Æg af en sommersén Høne (ɔ: det bliver ved Snak, ved Forsæt; det kommer ikke til Handling). — Alting gaar saa sént for ham (ɔ: han kommer ingen Vegne; det faar aldrig Ende med ham).

O I Daarer og Sénhjærtede til at tro Alt, hvad Profeterne have sagt! Luk. 24, 25.

sén, sént, se 1560. 2724. 3217. 3254. 3505. 3723. 3949. 4200. 4577. 6001. 6580. 7180. 9717. 10,037. 11,365.

8530. Den sidder vel, som kan selv rejse sig op. 1, 197.

8531. Sid paa Rumpen, saa gjør Kvinder til Gildes! 2, 126. (skam dig ikke ved dine naturlige Fornødenheder!). — Sid paa din Rumpe, saa gjorde din Moder den Dag, hun var Brud. Moth.

8532. Hvo vel sidder, han sidde (ɔ: blive siddende), om han kan! 1, 112. (svensk). — Den, der sidder godt, flytter sig ikke gjærne. — Hvo noget Godt haver, han holder hart! Ulykke kommer snart. Pouch.

8533. De sidde vel sammen, men løbe (maaské en Trykfejl for „søbe“) ej vel sammen. 2, 251.

8534. Jeg kunde sidde saa vel, (at) jeg vilde ikke rejse mig op for det. 2, 252.

8535. „Saadan har det siddet“, sagde Pigen, hun tabte Fadet og stillede Skaarene sammen. R. — „Saadan har det sidt'“, sige Pigerne, naar de slaa et Fad i Stykker.

8536. (Det er) en Græsrytter, som ej kan sidde fast i Sadelen. 2, 155.

8537. Det er ondt at sidde øverst til Bords og nederst til Fads. Moth.

8538. „Gud ske Lov, man er uden for det“, sagde Manden, da sad han midt i det. Sv. Gr. 3, 211.

8539. „Gid jeg laa i min Seng!“ sagde Drengen, han sad i den. (om den Dovne). — „Hvem der nu laa!“ sagde Drengen han sad paa Sengefjællen. N. M. Petersen.

8540. „Der bliver ej langt Sæde af", sagde Manden, han sad paa det galne (gale) Øg. 2, 127.

8541. „Rejs dig op! jeg vil sidde", siger den, der attraar en højere Post i en Andens Sted. — Sid lidt bort, at jeg kan faa Plads! V. S. O. — Du sidder mig i Vejen.

At sidde i Sinken (ɔ: „Intet vide eller forstaa"). V. S. O. — Han sidder dér for (som) et Nul. Moth. (om den, som sidder i et Raad eller Selskab, uden at sige Noget). — At sidde med Tungen i Munden, som et andet Faar (ɔ: „sidde ganske tavs; ikke tage Dél i et muntert Lav"). Moth. — Du sidder net i det (ɔ: du er i Forlegenhed ved din egen Skyld). — Han sidder som en Høne paa en Pind (ɔ: i en stiv, ængstelig Stilling). Moth. — Han sidder som en Frø paa en Tørv (ɔ: i en daarlig, ubelejlig Stilling). Moth. — At sidde eller „staa") som paa Naale. (om den, som venter med pinlig Uro og Utaalmodighed, for at komme bort). Moth. — At gaa paa Naale, Gløder (ɔ: være i Fare). 1, 99. — Dér sidder du for tre Mark og fire Skilling (ɔ: „du véd ingen Udvej; kan ikke hjælpe dig selv"). Moth. — Han sidder i Klemme. Moth. („om den, som har megen Gjenvordighed"). — Dér sidder eller staar han som en Mads Fos. Moth. (om den, som er i stor Forlegenhed, og véd ikke at rede sig ud deraf; ogsaa om en Enfoldig, som ej kan svare for sig). — At sidde for en Kone. („om „Jordemoderen, som betjener en Kone under Fødselen"). Moth. — At sidde for Maleren. V. S. O. — At sidde for Lyset (ɔ: „saaledes, at det ikke kan skinne i en vis Retning"). V. S. O. — At sidde for en stor Husleje, for svære Skatter. — Han sidder imellem det Hede og det Kolde (ɔ: „er i en vanskelig Stilling"). V. S. O. — Han sidder hos Politimesteren (ɔ: han er sat fast). V. S. O. — Han sidder fast i Sadelen (ɔ: han er i en sikker Stilling, som Ingen let kan bringe ham ud af; han er vis i sin Sag; ogsaa han staar sig godt). Moth. — Han sidder som en Lus i et skurvet Hoved (ɔ: han har Nok at leve af). V. S. O. — At sidde bag Ovnen og stege Æbler (ɔ: sidde og dovne; krybe i Skjul i Farens Stund, naar det gjælder). Moth. — At sidde inde med Andres Penge, med et Regnskab (ɔ: ikke betale, gjøre Rede for). — Sidde ved Roret; ved Statsroret. V. S. O. — At sidde En paa Albuen (ɔ: sidde En saa nær ind paa Livet, at man er ham til Ulejlighed). V. S. O. — Sidde En paa Hovedet (ɔ: „behandle ham med Overmod" og Foragt). V. S. O. — Sidde paa Vand og Brød; paa Kongens Naade; paa Livstid. — Det kan du ikke lade sidde paa dig (ɔ: du maa rense dig for den Beskyldning).

Moth. — Sidde med Livet i Haanden (ɔ: være i Fare). — Han sidder over hende baade Nat og Dag (ɔ: „er stedse omkring hende"). Moth. — At sidde Laar om Laar sammen (ɔ: nær hos, tæt ved hinanden). V. S. O. — At sidde over (i Kortspil eller Dans). — Hun (Enken) sidder efter med mange Børn. Moth. — Han sidder med en stor Familie. — At sidde hen. (om en Enke eller ældre Person, som forbliver ugift). — Man kan ikke leve af at sidde paa en Kjøbstedgade. (ogsaa: „ikke leve af Brostenene"): — Han sidder, som Fruer havde skaaret hans Haar. 1, 197. — Der sidder en god Karl i den Dreng (ɔ: der kan blive en dygtig Karl af ham). Moth. — Sidde sin Tid (ɔ: sit Sørgeaar) ud. Moth. (om en Enke eller Enkemand). — At sidde under Ens Vinger (nyde Ens Gunst eller Beskyttelse). Moth.

Gud sidder paa sin hellige Trone. Ps. 47, 9. (jvf. 123, 1).

sidde, se 179. 1443. 3085. 3261. 3699. 4043. 4234. 4240. 4296. 4548. 5005. 7366. 7448. 7691. 8128. 11,303.

8542. Den Sidste bide Hundene. 1, 444. (det er bedst at komme tidlig).

8543. Den sidste Hund fanger ofte Haren. 1, 122.

8544. Sjælden kommer det Søde sidst. 2, 69. (Gr. 2307: „til sidst").

8545. Den sidste Skjæppe feder mere end den første Tønde. F. F.

8546. Vi have Alle sét vor første Dag, vi have Ingen sét (ɔ: Ingen af os har sét) vor sidste. P. Plade. jvf. 8432.

8547. Man skal leve som hver Dag var den sidste.

8548. Alle vil gjærne beholde det sidste Ord. Gr. 2305. — Kvindfolk vil gjærne have det sidste Ord. Sv. Gr. 3, 214.

8549. Han mister ikke, som sidst faar. Moth.

8550. Lille kom sidst. Moth.

8551. Den første Ende er bedre at faa fat paa, end den sidste. M. M.

8552. De Sidste blive tit de Første, og de Første de Sidste. 1, 327. (jvf. Matth. 19, 30 og 20, 16).

8553. Det sidste Ord skal man mærke. K. 1489.

8554. Det **Sidste** bliver værre, end det Første. (jvf. Matth. 12, 45).

8555 a. Det **Sidste**, det Bedste. 1, 91 og 2, 29. — Man skal gjemme det Bedste til sidst. F. F.

8555 b. „Stop nu lidt!“ sagde Manden, da havde han faaet den sidste Draabe af Lejlen. Sv. Gr. 3, 209.

At synge paa det (ell. sit) sidste Vers. V. S. O. (om En, som er nær ved at dø eller at gaa timelig til Grunde). — Til syvende og sidst (ↄ: naar Alt kommer til Alt; ogsaa blot et stærkere Udtryk for: endelig, til Slutning). — Det er hans sidste Villie. Moth.

Det skal gaa den Oprigtige vel paa det Sidste. Ps. 37. 37. (jvf. Visd. 2, 16. 17; Sir. 1, 11). — Jeg Herren er den Første, og med de Sidste er jeg ogsaa. Es. 41, 4. (jvf. 44, 6 og 48, 12). — Staa op i Tide, og vær ikke den Sidste! Sir. 32, 12. — Jeg (Herren) er Alfa og Omega (ↄ: A og Ø), Begyndelse og Ende, den Første og den Sidste. Aab. 22, 13. (jvf. 1, 18 og 2, 8).

sidst, sidste, se 1510. 2834. 2840. 3275. 5393. 7485. 7558. 9063. 9072. 9885.

8556. Mangen **siger det** ved sin Bordende, (han) ikke vilde at skulde (skulle) høres til Stuedøren. 1, 436. — Man siger det ved sin Bordende, man ikke vil, skal høres til Stuedøren. Gr. 2319.

8557. Man skal aldrig **sige** Andet, end hvad man vil høre igjen.

8558. Der **siges** saa Meget inden Senge, som ej bør at komme til Tinge. 2, 263. (V. S. O. „som ej tør komme.“) jvf. 10, 056.

8559. **Sig** Ingen, hvad **han** er, saa hører du ej, hvad **du** est (er). 1, 390 og 407.

8560. Man skal ikke **sige** Alt, hvad man véd. — Man maa ikke sige Alt, hvad man véd: saa skal man græde, naar Andre lér. K. 1419. — Sig ikke Alt, hvad du véd; tro ikke Alt, hvad du hører; gjør ikke Alt, hvad du kan: ellers skal du tit sætte Liv, Gods og Ære til Pant. Pouch.

8561. Man fører ej Alt til Torvs, som sælges kan; (man) **siger** ej Alt, som **siges** kan. 1, 432.

8562. Det skal ofte betænkes, som kun én Gang skal siges.

8563. Hvo som siger alt det, han véd, véd Intet selv. 1, 397. jvf. 11, 467. — Siger du alt det, du véd, saa véd du selv Intet. Pouch. — „Jeg siger og jeg siger Intet", sagde han, der sagde alt det, han vidste. 2, 263. — „Jeg siger Intet", sagde Manden, da han havde sagt Alt, hvad han vidste. Sv. Gr. 3, 209.

8564. Man bør ikke sige alt det, man véd. Moth.

8565. Den, der siger Andet, end han mener, er en Skalk; den, der siger alt det, han mener, er en Gjæk. M. M. jvf. 11, 535.

8566. Den, som siger, hvad han vil, maa høre det, han ikke vil. 1, 407. jvf. 11, 620. 5517. 4285. — Har du sagt, hvad du vil, skal du høre, hvad du ikke vil. Molb. 3469. — Den, som siger, hvad han vil, maa taale, hvad han ikke vil. V. S. O.

8567. Hvad man vil, siger man tit ikke; og hvad man ikke vil, siger man. 1, 248.

8568. Man skal ikke sige Mere, end hvad man kan staa ved.

8569. Jeg kunde Meget sige, skulde jeg i Morgen dø. 2, 263.

8570. Et godt Raad siger Meget (ɔ: „er Meget værd"). V. S. O.

8571. Hver siger, som han gjærne saa'. 1, 428. — Han siger det, han gjærne saa'. A. S. Vedel.

8572. Intet siges, som jo før er sagt. 1, 430.

8573. Sig ham det, og løb ej fra ham! A. S. Vedel. (om den, der truer).

8574. Sig Ingen, hvad du vil alene vide! 2, 115. Pouch.

8575. Sig Du det, Lars! du véd det. F. F.

8576. Ja og Nej ere snart sagte, men have tit Meget at betyde. 1, 430.

8577. Har man sagt A, maa man ogsaa sige B. Gr. 1. Den, der først har sagt A, skal og sige B. K. 1479. (den, der har begyndt paa en Ting, bør blive ved dermed).

8578. Man skal enten sige til eller fra (Ja eller Nej). Gr. 533. — Hvad det angaar, kan jeg hverken sige fra eller

til (ɔ: „hverken anføre Noget for eller imod;" Intet meddele til Sagens Oplysning). V. S. O. — Det siger hverken fra eller til (ɔ: har ingen Indflydelse, f. Ex. paa Sagens Udfald).

8579. Det er vel sagt og bedre gjort. 1, 428. — Som sagt, saa gjort.

8580. Mellem sige og gjøre (Sagn og Gjerning) er en lang Vej. 2, 103.

8581. Dette skal siges, saa være det da sagt! S. Kierkegaard.

8582. „Stop!" sagde Matrosen, han skulde sige Amen. F. F.

8583. „Ruder ud!" sagde Glarmesteren. Gr. 931. (der føjes stundum til: „og Vinduer ind!")

8584. „Søen tærer", sagde Skomageren, han traadte over Rendestenen og drak sig en Snaps. F. F. — „Søen tærer", sagde Soldaten, han gik over Langebro og aad et Kommis-Brød hélt op. Fr. S. Birch. — „Søen tærer", sagde Kællingen, hun sprang over en Rendestén og bed af et Stykke Smørrebrød. jvf. K. 1762.

8585. „Du er en Omløber og en Sammensætter", sagde Manden til Bødkeren. F. F.

8586. Det er godt, Meget (at) vide, Lidet (at) sige, til Hove med Svar ej hastig fige (ɔ: hige, stræbe, haste efter). 2, 181.

8587. Vel siges Mangen godt nok fore, at følge sligt, det er (ell. gjør) en Daare. 1, 433.

8588. Man skal sige til i Tide, og siden tie stille. F. F.

8589. Skulde man bryde sig om Alt, hvad Folk siger, da fik man Nok at bestille. — Folk siger saa Meget. Moth.

Han lader sig aldrig sige. Moth. (om den, som er paastaaelig, og ej vil lade sig overbevise). — Det har Klem, hvad han siger. Moth. (om en fyndig Tale). — Han har sagt det, han vidste. 2, 67. Han har snart sagt alt det, han vidste. Moth. (ɔ: det er gaaet rént tilbage for ham; han er bleven forarmet; det er snart forbi med Alt, hvad han ejede). — Ja, det maa du nok sige (ɔ: du har Ret i hvad du siger). — Du siger Noget (ɔ: „det kan vel være, lade sig gjøre"). Moth. — Han har Noget at sige (ɔ: han har Magt eller Indflydelse, f. Ex. ved Hoffet, hos Kongen). 2, 191. — Jeg kan hverken sige fra eller

til i den Sag. Moth. — Han kan ikke sige Sip (ↄ: „han er saa pæn, at han næppe tør aabne Munden"). Moth. — Det siger Intet (ↄ: „har Intet at betyde"). Moth. — Der skal Ingen sige mig Noget paa (ↄ: bebrejde mig Noget). Moth. — Han faar have en Ske at smage med, hvad han siger. 2, 241. (om Sladder). — Han holder af det, han siger. Moth. („om den, som taler vel godt, men alt for længe"). — Det maa være sagt under Rosen. 2, 263, (sagt sub rosa ↄ: i Fortrolighed, hemmelig, under fire Øjne, under Tavsheds Løfte, — fordi Rosen er Fortrolighedens Sindbillede). — Man vil sige, at han er kommen m. m. (ↄ: Rygtet gaar; man fortæller). — Man skal ikke let kunne sige det (ↄ: „gætte sig til det"). V. S. O. — Han vil ikke rigtig ud med Sproget (ↄ: ikke sige det ligefrem, som det er). Ud med Sproget! F. F. — Sig kun rént ud! Moth. (bruges, naar man beder En om at sige Sandhed). — Det kan man ikke sige ham efter (ↄ: ikke beskylde ham for). Moth. — Det støder Hjærtet itú, om det ej kommer ud. Moth. — Det vil jeg ikke vide af at sige (ↄ: derom vil jeg Intet høre). — Han vil ikke mere vide af ham at sige. (om en ryggesløs Søn). — Han har Noget at sige paa alle Folk (ↄ: laste, sætte ud paa). — V. S. O. — Han har ikke Mange at sige over (ↄ: byde, befale). — Han har Intet at sige over mig. — Man lærer først at kjende en Mand, naar han faar Noget at sige. Moth. — Det er derfor ikke sagt (ↄ: ej vist), at det skér.

Der ere herlige Ting sagte i dig, du Guds Stad (Jerusalem)! Ps. 87, 3. — Herrens Ord kom til mig (Profeten Ezekiel) og sagde: du Menneskesøn! hvad er det for et Ordsprog (Lindberg: „Mundheld"), I have i Israels Land, naar der siges: „Dagene blive lange, og hvert Syn bliver til Intet?" Ezek. 12, 21. 22. (jvf. 18, 2). — Jesus sagde til sine Disciple: „Jeg har endnu Meget at sige Eder, men nu kunne I ikke bære det." Joh. 16, 12.

sige, se 1189 fg. 2948. 5016. 5143. 5476. 6121 fg. 6131 fg. 6595. 6619. 7079. 7103. 7546. 8792. 9056. 10,126.

---

sikker, se tryg.

8590. Sild er selvskifter (selvskift, selvskiftet) Mad. (ↄ: en Sild behøver ej at skiftes eller deles; den deler sig selv ved Bordet. P. L. 34.

8591. Sild er Mad vild (ɔ: god, ypperlig, fortrinlig Mad). P. L. 35. („vild“ i denne Betydning er forældet; derimod bruges „vildere og den vildeste“ i Fyen og a. St.; saaledes siger man: hun er „vildere“ ɔ: pænere klædt, smukkere, end Søsteren; han bliver aldrig „vildere“ ɔ: mere velhavende, end han er; han har „den vildeste“ ɔ: den bedste Gaard i Byen o. s. v.).

8592. Sild er god Huskost; paa den smager al Mad vel. 2, 135. (Herved gjør Syv den Bemærkning, at i ældre Tider fandtes Sild i langt større Mængde ved Stevns Herred, især ud for Gaarden Søholm, i Kjøge Bugt og hen ad Kjøbenhavn til, dog især under Skaane. „Men siden denne Guds Velsignelse blev agtet ringe, saa har Gud taget dén bort.“

8593. Samlet Sild stygger (ɔ: skræmmer, forjager) ofte stor Hval. P. L. 145. (Mindre forenede Kræfter overmande stundum en større Magt). jvf. 6325. — Samlet Sild trykker Hval. Gr. 2217. — Ogsaa Sild kan Hvalen trykke, naar de kun i Tal er nok. Snorro.

8594. Hornfisk fordrive Silden (ɔ: „de store og mægtige Folk undertrykke de smaa og svage“). V. S. O.

8595. Naar Madmoderen ikke udbløder Silden i Vand, bløder Folkene den siden med Øl. M. M.

8596. Tyre-lil', o Tyre-lil', steg du mig en Sild! Nej, saamænd, Jep Rude, jeg har slet ingen Ild. 2, 151.

At smøre En om Haanden (2, 98: „Ens Haand“) méd en tør Sild (ɔ: opholde En med Snak; skuffe ham med tomme Ord og Løfter. Moth. — Han er saa død som en Sild. (ɔ: ogsaa om den, som er aandelig død). F. F. — Han er tynd som en vindtør Sild. V. S. O. — Det duer ikke for en súr Sild (ɔ: det er slet Intet værd). C. Hostrup. — Jeg vil ikke give en súr Sild for det. — Han er ikke en súr Sild værd. — Han er ikke mange súre Sild værd. K. 784. — At spege Silden, førend den er fangen (ɔ: gjøre Noget bagvendt). Moth. — Nu gaar Silden i Lånd. 2, 165. (ɔ: nu kommer det heldige Øjeblik, den afgjørende Omstændighed).

Sild, se 2574. 5715. 9487.

8597. Bedre silde (1, 122: „sildig“), end aldrig. 1, 446. — Bedre sént, end aldrig.

8598. Silde er dog bedre, end for silde.

8599. Bedre at vorde silde vittig (ɔ: klog, forstandig), end altid vanvittig. 1, 459. — Bedre silde klog, end aldrig klog. V. S. O.

8600. Det er ondt, at være silde fød (ɔ: et Barn, som fødes til Verden, naar Faderen allerede er gammel) og aarle mød (ɔ: mødig, træt, besværet). P. L. 979.

8601. Det er for silde at raabe Kat, naar Flæsket er ædt. 1, 445. jvf. 1413. — Det er for silde at sige Kis, Kat! naar Fløden er ædt (eller drukken).

8602. Det er for silde at stænge Hønsehuset, naar Ræven har ædt Hønsene. 1, 445.

8603. Det er for silde at slaa Vand paa Asken, naar Huset er opbrændt. 1, 445.

8604. Det er for silde at lukke Buret, naar Finkerne (Bogfinkerne) ere udfløjne. 1, 445. („naar Finken er fløjet ud". V. S. O.).

8605. Det er for silde at salte Kjødet, naar det begynder at surne (blive surt). 1, 445. (V. S. O. har: „snurre").

8606. Det er for silde at flytte Træer, naar de visne. 1, 445.

8607. (Det er for silde) at lukke Skrinet, naar Pengene ere stjaalne. Moth.

8608. Det er for silde at kaste Surdejen i Ovnen efter Brødet. 1, 445.

8609. Det er for silde at lodde, naar Skibet staar paa Grunden (paa Grund). Iris.

8610. Det er for silde at lære at svømme, naar Vandet gaar i Munden. 1, 272. („man skal modstaa det Onde i Begyndelsen, inden det tager Overhaand". Moth).

8611. Det er for silde, med graat Haar at have gult Haars Tanker. Iris. (f. Ex. tænke paa at gifte sig, naar man er gammel, eller gaa i Giftetanker).

8612. At gjøre Godt er aldrig for silde. 1, 445.

8613. Det er ej for silde at blive god. Syvs Tillæg.

8614. Hvo silde kommer til Herbergs, skal sidde ilde, æde ilde og ligge ilde. 1, 345. jvf. 2823.

8615. Det (ogsaa: „den") kommer og, som kommer silde. 2, 271.

8616. Den, som staar silde op, bliver aldrig færdig.

8617. Tidlig til Sengs og silde op igjen, saa kan man faa udsovet.

8618. Graabén! du komst alt for silde hid til Sankt Bentes Gilde. 2, 271.

8619. „For silde" er et slemt Ord, som har angret Mange. — For silde er skadeligt. 1, 445.

8620. Efter at man har gjort ilde, kommer Raadet alt for silde. Moth.

At give silde er ikke at ville give. L. Holberg. — Han hitter ikke Kokken (= Hanen) paa Møddingen. K. 1450. (siges om den, der kommer silde hjem om Aftenen).

silde, sildig, se 1413. 2823. 3506. 4402. 4458. 4469. 4919. 7125. 8364. 10,118.

8621. Hvo som sy'r Sække med Silke, han slider den af paa Vognkjæppe. 1, 467. (ɔ: „man skal ej bruge kostbare Ting til det, som ej er dem værd, og som ej kan have Gavn deraf"). Moth. — Sy ikke Kulsæk med Silketraad!

8622. Man spinder ikke Silke ved Alt, hvad man gjør. Gr. 2324. — Man kan ej altid spinde Silke (ɔ: have Fordel). 2, 27. — Det skal du ikke spinde Silke ved! (ɔ: det faar du Tab af).

Hans Liv hænger i en Silketraad (ɔ: er i stor Fare). Moth. — At gjøre Silkepunge af Hamp. V. S. O. (om at foretage sig urimelige Ting). — At sende En en Silkesnor (ɔ: „naar Talen er om den tyrkiske Kejser, befale ham selv at kvæle sig i den tilsendte Snor"). V. S. O.

Jeg (Herren) klædte dig (Jerusalem, Israels Folk) i Silke. Ezek. 16, 10.

Silke, se 301. 2908. 4172. 4848. 6360. 7537. 9456.

8623. Saa mange Hoveder, saa mange Sind. 1, 312 og 487. (lat.). jvf. 1703. 3877. 4135. — Saa mange Hoveder, saa mange Sind; saa mange Pølser, saa mange Pind' (Molb. 3051: „Skind") (ogsaa: „tøss eller tøsser (ɔ: to Gange) saa mange Pind'). jysk. — Hvert Hoved har sit Sind, hver Pølse har sit Skind. 2, 291. — Hver haver sit Hoved og Sind. 1, 312. (hver holder paa sin Mening, hver handler paa sin Maade).

8624. Vi have Alle én Gud, men ikke ét Sind. 1, 487.

8625. Kvinder have ni Sind over én Dørtærskel. 2, 156. (om de Vægelsindede). — Unge Piger have ti Sind over én Dørtærskel. Gr. 2818. — Han har, kan faa (ell. han faar) syv Sind over ét Dørtræ (Dørtrin).

8626. Affekter (stærke Sindsbevægelser) ere som Træer; tit blive de store af en liden Sæd. 2, 8.

8627. Sindrer (af Sind ɔ: Lidenskaber, heftige Sindsbevægelser) ere Last, naar de bruges ilde, og Dyd, naar de bruges vel. Moth.

8628. Man maa have et godt Sind i ond Tilstand (ɔ: under ublide Kaar). 1, 381.

8629. Blødt Haar, stridt (ɔ: haardt) Sind. Gr. 257.

8630. Hvid i Skind, sort i Sind. V. S. O.

8631. Vanskabt Krop, vanskabt Sind. 1, 395.

8632. Spids Næse, blegen Kind er Tegn til Djævels Sind. 2, 158. (Rimet angaar især Kvinder, og Syv gjør denne løjerlige Bemærkning: „De ere benede, thi de ere skabte af det haarde Sidebén. Var der flere ulyksalige Æbler eller Træer endnu at finde, da skulde vel de nysgjerrige Evæ Døtre endnu løbe dertil").

8633. Havde Alle ét Sind, saa gjorde de Alle Ét, ginge (ɔ: gik) Alle én Vej. 2, 291.

8634. En Kolérisk drikker, en Melankolsk æder, en Flegmatisk sover, en Sangvinisk lér. Syvs Tillæg.

Sindet sætter (slaar) sig vel i ham igjen. Moth. (om den, som kommer paa bedre Tanker). — Man kan se paa hans Øjne, at han har Ondt i Sinde. Moth. — At føre Noget i sit Skjold (ɔ: have Noget i Sinde). Moth. — Han kan ej styre sit eget Sind. 2, 7. — Han har sit eget Sind for sig selv. Moth. (om et vanskeligt, stivsindet Menneske). — Hvorledes

staar hans (hendes) Glas i Dag? V. S. O. (om den Vægelsindede, ɔ: er han i godt eller ondt Lune?). — Han er ikke længer ved ét Sind, end man kan binde en Hund ved en Pølse. 1, 44. — Han har Noget paa Læsten (ɔ: i Sinde). — Han er fra Sind og Sans. Moth. — Det skød mig i Hu (ɔ: det randt mig i Tanker; det faldt mig ind). V. S. O. — De To blive aldrig af ét Sind (ɔ: stemme ikke overéns).

Jeg blev glemt, ude af Sinde som en Død. Ps. 31, 13. — Den, som er hastig i Sindet, forraader Daarskab. Ordsp. 14, 29. (jvf. Præd. 7, 9; Jak. 1, 19). — Hold dig til en gudfrygtig Mand, som i sit Sind er efter dit Sind! Sir. 37, 16. 17. (jvf. 7, 27 og 27, 16). — Jeg sér en anden Lov i mine Lemmer, som strider mod mit Sinds Lov. Rom. 7, 23. — Hvo har kjendt Herrens Sind? eller hvo var hans Raadgiver? Rom. 11, 34. (jvf. 1 Kor. 2, 16). — Haver ét Sind imod hverandre! Rom. 12, 16. (jvf. 15, 5; Fil. 2, 2). — Det samme Sindelag være i Eder, som og var i Kristus Jesus! Fil. 2, 5. (jvf. 1 Pet. 4, 1). — Omgjorder Eders Sinds Lænder! 1 Pet. 1, 13. (jvf. Luk. 12, 35; Ef. 6, 14).

Sind, se 3118. 3886. 4135. 5471. 5928. 6453. 6583. 7010 fg. 9407. 10,060. 10,882, 12,060.

8635. Det sinker ikke at bede (i dette Ords dobbelte Betydning, hvorfor der ogsaa føies til:) og at smøre. Gr. 2335. (et Ordspil).

8636. Det sinker ikke at vælte, men at komme op igjen. F. F.

8637. Den faar Intet af Mit, som vil have alt Sit. 1, 152. (om den Begjærlige).

8638. Lad Du Enhver beholde Sit, saa beholder Du og Dit. M. M. — Tro lidt, gjem Dit, lad Hver have Sit! J. Nørnissum. Pouch.

8639. Hvad har Vi, naar Vorherre tager Sit? Gr. 2332. („saa har vi Andre Intet").

8640. Naar Hver faar Sit, saa faar Djævelen (ell. Fanden) Intet. P. Plade.

8641. Hver véd Sit (ɔ: sin Sorg, Byrde, Plage). jvf. 4784. 8966.

8642. Det er bedst, at Hver bliver ved Sit. (en Skomager ved sin Læst, en Smed ved sin Ambolt). Moth. jvf. 8979.

Enhver gik til Sit. — Hver passer Sit. — Han har faaet Sit for sig selv (ɔ: er bleven uafhængig af Andre, er kommen i en selvstændig Stilling). — Han gjorde Sit dertil (ɔ: bidrog, hvad han kunde).

Sit, se 1925. 4634. 4947. 6892. 6987. 10,064. 10,614. 10,815. 11,529.

8643. Sjælden sér man Sandeløb (Udg. 1515: „Ølkar") af Glar og Ragekniv af Træ. P. L. 1182. — Saa sjælden som man har Ølkar af Glar og Ragekniv af Træ. Moth.

8644. Man undrer det mest, som sjælden skér. P. L. 927. — Det er vidunderligt, som sjælden skér. 1, 376. — Det er altid rart, som sjælden skér. V. S. O.

8645. Sjælden er Grén bedre end Bul. P. L. 932. (om Lighed i Tænkemaade mellem Forældre og Børn). jvf. 95. 1251. 9127. 3145. 451.

8646. Sjælden faar man Kul fra Smeden og Traad fra Skrædderen igjen. 2, 228. — Det er sælsomt som en Skrædder, der giver alle Klude igjen. 1, 376.

8647. Sælsomt agtes høit; gemént (ɔ: almindeligt) er ringe. 1, 376. — Det Sælsomme er kjært, og tvært imod. 2, 227.

8649. Intet er mere sælsomt, end en trofast Ven og retfærdigt Gods. 1, 376.

8650. Sød er sjælden sand og faver sjælden fast. P. Enevoldsen. (om den Sleske eller Falske, som ikke mener Noget med, hvad han siger; som viser sig anderledes, end han er).

8651. Kyskhed i Vellyst, Ydmyghed i Rigdom og Sandhed i megen Tale findes sjælden. 1, 377.

8652. Stor Dyd og langt Levnet ere sjælden sammen. 1, 271.

8653. Skjønhed og Kyskhed; Visdom og Rigdom; Ungdom og Afhold; Alderdom og Sundhed findes sjælden sammen. 2, 227.

8654. Den kommer haardest, som sjælden kommer. 2, 86.

8655. En Jomfru uden Kjærlighed, et Marked uden Tyven léd; en laadden Pels foruden Lus, et gammelt Hus foruden Mús; en Buk foruden Skjægget stridt, næpt (næppe) findes; spørg kun bredt og vidt! 1, 376.

8656. Theologer kan man sjælden gjøre Noget til Pas.

Det er sælsomt som Vildbrad (ɔ: Vildt) i fattigt eller fattig Mands Hus; som en gammel Hest, der ej snubler eller halter; som en gammel Kræmmer, der ej falsker (ɔ: forfalsker sine Varer); som en Dobler (= Spiller), der ej taber; som en Møller, der tolder ret; som en Spaakone, der ej lyver; som en Fadbinder (= Bødker), der ej banker sig paa Fingrene; som et Bord fuldt af Folk, hvor Ingen hedder Hans. 1, 376. — Sælsom, som han var kommen i én anden Verden, en ny Verden. 2, 227. — Det er som en Helligdom. 2, 227.

sjælden (sælsom), se 2813. 3062. 3086 fg. 3117. 3501. 3955. 5272. 5317. 6954. 7702. 11,264 fg.

8657. Din Skaal og min Profit! levner jeg Noget, saa bliver det lidt. F. F.

At drikke Ens Skaal (ɔ: drikke af Glasset til hans Ære, paa hans Sundhed). — At udbringe, foreslaa en Skaal. — At gjøre en Skaal Beskéd; hædre Skaalen (ɔ: drikke hélt ud efter Opfordring). V. S. O. — Skaal, Skjæg! Tak, Flab! F. F. — At drikke en Skaal; tømme den bitre Skaal (ɔ: døje Ondt, have stor Modgang). — Han har og før drukket den samme Skaal (ɔ: har før prøvet det; han véd, hvad det betyder). 2, 86. — At drikke en bitter Skaal (ell. Kalk) ud med Bærmen (ɔ: udholde en bitter Sorg til det Yderste). V. S. O. — At skjænke en bitter Skaal i for En (ɔ: paaføre En Gjenvordighed eller Sorg. — Dødens bitre Skaal; drikke Dødens Skaal.

Skaal, se 11, 209.

---

skaane, se spare.

8658. Du er skabt godt nok, naar du ellers er god nok (ɔ: opfører dig godt). V. S. O.

8659. Vi har jo ikke skabt os selv.

Han er skabt, som Folk gaar til Kirke. V. S. O. (siges om En, som hverken er smuk eller styg). jysk. — Hvordan er det dog, du skaber dig? (ɔ: bærer dig ad). — Han er Skaber af min Lykke. V. S. O.

Herre! udsender du din Aand, skabes de, og du fornyer Jordens Skikkelse. Ps. 104, 30. (jvf. Jobs B. 33, 4). — Det séende Øje og det hørende Øre, dem begge har Herren skabt. Ordsp. 20, 12. — Dette har jeg fundet, at Gud skabte Mennesket ret; men de søge mange Spidsfindigheder. Præd. 7, 29. — Herre! Du har skabt Himmel og Jord ved din store Kraft og din udrakte Arm; der er ingen Ting underlig for Dig. Jer. 32, 17. (jvf. 27, 5; Ps. 148, 5; Ap. Gj. 4, 24). — Gud har skabt baade Liden og Stor, og sørger ligelig for dem Alle. Visd. 6, 8. (jvf. Ordsp. 22, 2). — Alle Ting ere skabte, hver til sit Brug. Sir. 39, 28. — Manden er ikke skabt for Kvindens Skyld, men Kvinden for Mandens Skyld. 1 Kor. 11, 9. — Al Guds Skabning er god og Intet at forkaste, som modtages med Taksigelse; thi det helliges ved Guds Ord og Bøn. 1 Tim. 4, 4.

skabe, se 1942. 4837. 5126. 6254. 7099.

8660. Spot og Skade følges gjærne ad. P. L. 222. — Skam og Skade følges ad. V. S. O.

8661. Hvo der haver Skaden, tør ikke lede (ɔ: behøver ikke at lede) om Spotten. 1, 382. — Hvo der har Skaden, har ikke længe at bie efter Spotten. Molb. 3059.

8662. Det er en ond Skade, der Ingen kommer til Gavn. P. L. 1087.

8663. Der kommer aldrig den Skade paa Land, den kommer jo Nogen til Gavn. Moth. — Der kommer aldrig en Skade til Land, den er altid Nogle til Gavn. K. 1381. — Der er aldrig Noget saa meget til Skade, at det er jo Noget til Gavn. Nyerup.

8664. Skaden kommer ej gjærne ene til Hus. P. L. 223. jvf. 10, 913.

8665. Skaden kommer ikke ene til By. 1, 382. Moth. jvf. 10, 914. 9915. — Skaden kommer ej gjærne ene. 2, 232. — Skaden kommer sjælden ene til By's. Gr. 2340.

8666. Den første Skade er bedst at styre. P. L. 828.

8667. Han er næst Skaden, (der) længst sidder fra Fadet. P. L. 174.

8668. Naar man mindst tror (det), er Skaden nærmest. 1, 457.

8669. Hvo er saa viis, at han rædes (ell. ræddes) ej (for) sin Skade? P. L. 1061. — Ingen (er) saa viis, han jo ræddes (for) sin Skade, og Ingen saa daarlig, han jo frygter for Ondt. 2, 231.

8670. Salig (ogsaa: sæl eller lykkelig) er den, der kan se ved anden Mands Skade. P. L. 409. (ɔ: det er gavnligt at se sig i Spejl paa Andre). At „se ved" betyder: at agte paa, tage sig i Vare for. — Det er (et) herligt Exempel, at blive viis af Andres Skade. 1, 97. — Det er fagert at se ved Andens Skade. Moth. — Man skal helst blive klog af Andres Skade.

8671. Det er bedst at blive viis af Andres Skade. 1, 20. — Den Vise bliver klog af Andres Skade, en Tosse næppe af sin egen. — Det er godt at blive klog af Andres Skade. Moth. — Bedre er at blive viis af en Andens Ufærd, end af sin egen. Pouch.

8672. „Af Skade bliver man klog, men sjælden rig", sagde Manden, han bankede sin tamme Skade, fordi den havde bidt hans sidste Femdalerseddel i Stykker. jvf. 1018. 1132. 2137. 8145. 1779. — Af Skade bliver man viis og ej rig. 1, 381.

8673. Bød saa ét Hus, at du skader ej andet! P. L. 1000. — Bød saa dit Hus, at du ikke skader Andre! jvf. 895.

8674. Ingen halter af Andres Skade. 1, 134.

8675. Den volder ej Skade, som varer (varer En ad, advarer). Moth.

8676. Tal sagte om din Skade, og rós ikke din Lykke! H. Thomesen.

8677. Ingen kommer i Skade, uden han selv hjælper til 2, 231. — Man hjælper tit selv til sin egen Skade, som Myggen ved Lyset. 1, 382.

8678. Det er tit bedre at tie med én Skade, end (at) tale med to. 1, 434. jvf. 10, 145. — Det er bedst at tie med Skaden. Gr. 2673. (Man forøger Skaden, ved at tale derom).

8679. Hvo Skaden faar, han haver hannem (ɔ: har den) alt. 1. 381.

8680. Det er ej underligt, at Hver tykkes sin Skade ilde at være. 1, 381.

8681. Af en liden Skade skal man ikke gjøre en stor. 1, 383 (man skal ej gjøre ondt værre; ikke gjøre for meget af det).

8682. Bedre en liden Skade, end en stor. 2, 232. jvf. 10, 953

8683. Det man lærer med Skade, beholder (husker) man længe. 1, 381.

8684. Den sanker god Rigdom, som varer (vogter) sig for Skade. 1, 353, 381 og 465.

8685. Han maa have Skaden, som har søgt den (ɔ: som frivillig udsætter sig for at lide Skade). Moth.

8686. Langt fra Hus (1, 204: „sit Gods"), nær ved Skade. 1. 347. jvf. 11, 078. — Hvo der er langt fra sit Hjem, er næst ved sin Skade. Molb. 3080. (ɔ: det er ikke til Gavn, men til Skade for Husvæsenet, at være meget ude).

8687. Halvmarks Svend er Hélmarks Skade. 1, 284 og 438. (ɔ: det betaler sig ikke, at have daarlige Tjenestefolk som man kan faa for godt Kjøb).

8688. De, som ej kunne skade, de skjænde. 1, 390. (om den, som bagtaler en ærlig og agtet Mand).

8689. Lovkjøn (ɔ: Lovkyndig) og Barskær (eller Badskær ɔ: Barbér, Saarlæge) have Gavn af Andres Skade. 2, 231. — Tit er den Enes Skade den Andens Gavn, og tvært imod. 2, 231. — Ingen maa berige sig med (ved) Andens Skade, uden Lovkjøn og Læge. 1, 353.

8690. Bedre at blive viis med Skade, end med Spot. (2, 231: „Gavn"). 2, 86.

8691. Skade er snarere gjort, end forsvaret. 1, 383.

8692. Foresét (ɔ: forudsét) Skade er kun halv Skade. 1, 383.

8693. Halv Karl er hél Skade. 2, 186.

8694. Hurtig til Hatten og sén til Pungen gjør ingen Skade. Molb. 1649. jvf. 4214.

8695. Den Skade er ikke bedre, man gjør sig, end den. en Anden gjør; men den er bedre tagen (ɔ: man bærer den lettere). Pouch. 1, 381.

8696. Den Skade, (som) En volder sig selv, kan han ej beskylde en Anden for. Syvs Tillæg.

8697. Bedre er Én, som forhindrer, end Ti, som vise Skaden. 1, 383.

8698. Det er en liden Skade, som fører Nytte med sig. 1, 383.

8699. Ringe Skade er snart (1, 261: „let") bodet (bødet eller bødt). 1, 383. — Den er snart lægt, som fik liden Skade. Moth.

8700. Hvem der ikke sér sig for, maa tage Skade for Hjemgjæld. Gr. 1217. jvf. 6059. — Man maa stundum have Skade for Hjemgjæld. 1, 381. (om den, som ingen Godtgjørelse kan kræve eller vente, fordi han selv er Skyld i Skaden, han har lidt).

8701. Man maa ofte som Hunden selv hele sin egen Skade. 1, 381.

8702. Ikke gjærne gjør Gnister Smedebørn Skade. Pouch. jvf. 8158. 1029.

8703. Det er snart gjort, som længe kan skade. 1, 176.

8704. Alt det, som gavner, kan og skade. 1, 53. jvf. 6476.

8705. Det er en Daare, som vil skade og kan ikke; en Viis, som kan og vil ikke. 1, 383.

8706. Ikke Meget skader ikke meget. 2, 217.

8707. De Skud, man har sét tilforn, skade lidet. 1, 123.

8708. Nælder og Kjæltringer maa tages i en Fart, saa skade de ikke.

8709. Skaden flyver aldrig saa langt (ell. høit), at Rumpen følger jo med. Pouch og 1, 96. (ɔ: Rygtet følger Manden, hvor langt han end drager bort; ogsaa: Børn følge deres Forældre paa Flytning). jvf. 3535. 8098 fg. — Halen følger Skaden. Nyerup.

8710. **Skaden har saa mange sorte Fjedre, som hvide.** 1, 268. (om Lyder og Dyder hos et Menneske).

8711. **Naar Skaden skrikker** (skriger), **kommer her glade Gjæster og skidne Bejlere.** („Saadanne og flere Tegn og Mærker," siger Syv, „have Menigmand, som dog have lidet at sæde" ɔ: betyde). 2, 265. — Vi faar Fremmede i Dag, Skaden skrikker (ɔ: skriger paa en sær, ubehagelig Maade). Moth.

Han er tidig som en Skadeunge, den Børnene have leget med i fjorten Dage. 2, 257. — Han hopper som en Skade paa et Varetræ (= Kragetræ). K. 598. — Skaden glemmer ej sin Hoppen. A. S. Vedel. — Han sér hellere to Skader, end ét Gavn. Moth. jvf. 1, 383. — Jeg kom for Skade (ɔ: jeg var saa uforsigtig) at nævne Mandens Navn, at sige en Dumhed, at tabe Fadet m. m. — At komme for Skade. (om en ugift Kvinde, som kommer i Barselseng eller føder ét Barn). V. S. O. — Der tænkes kun lidt paa Josefs Skade eller Saar (ɔ: „den Fattige har kun faa Venner"). V. S. O. — At komme sin Skade efter (ɔ: godtgjøre det Tabte). Moth. — Han gjør ikke Maden stor Skade (ɔ: han spiser kun Lidt). — Han lover godt, kun Skade (ɔ: det er at beklage), at han sjælden holder, hvad han lover. — Skade! at han ikke kom før m. m. — At sætte Ens Stol („ilde og til Fald"). 2, 232. — Det skader ikke (ɔ: det er ikke overflødigt, det er passende), at du siger ham det. at han bliver straffet derfor m. m. V. S. O.

Ingen bør for sin gode Villie at lide Skade. 2. 283. — Det Søde skader tit, og det Bedste gavner. 1, 471. — Kan han ej skade, saa kan han forvirre. 1, 119. — Ingen Mand gjør mere Skade i Huset, end Tyendet kan betale. 1, 203. — Æbler, Pærer, Nødder skade Røsten. 1, 208. — Hver skader sig selv mest. 1, 382. — Den, der fly'r Narren Kjæppen, Fjenden Sværdet og Barnet Kniven, gjør sig selv Skade. 1, 382. — Træormen skader Ingen uden Træet, han er i. 1, 383. — En Torveskriger (= Markskriger, egl. Markedsskriger), skadefro. 1, 264. — Medgang er undertiden skadeligere, end Modgang. 2, 189. — Blandt vilde Dyr er Intet skadeligere, end en Tyran; blandt de tamme, end en Hykler. 1, 461. — Hvo Dreng' og Piger lider paa, faar Skam og Skad' i hver en Vraa. 1, 205.

Han sværger sig til Skade, men forandrer ikke Ordet. Ps. 15, 4. (om den, som holder, hvad han lover, om han end selv har Skade deraf). — Hvo som synder mod mig (ɔ: den evige Visdom), skader sin Sjæl. Ordsp. 8, 36. — Hvo som bekjen-

der sin Fejl, vil bevares for Skade. Sir. 20, 1. — For en Mand kan der være en Lykke i Ulykken; og der kan være et Fund, som er til Skade. Sir. 20, 8. — Beder for dem, som gjøre Eder Skade og forfølge Eder! Matth. 5, 44.

Skade, se 409 fg. 962. 1099. 1684. 2054. 2345. 2361. 2513. 2776. 3129. 3434. 3487. 3725. 4385. 5386. 5558. 5700. 5879. 5907. 5963. 6110. 6741. 6764. 6770. 7227. 7582. 7972. 8484. 8780. 9057. 9212. 9830. 9952. 10,147. 10,632. 11,056. 11,328. 11,785. 11,815 fg. 11,933. 11,980. 12,036 fg. 12,064. 12,086.

Skade (Fuglen), se 8408.

8712. „Du skal" er en ond Krud (= et ondt Krudt eller en ond Urt ɔ: Ukrudt). 1, 314.

8713. „Jeg skulde med", sagde Jon. Moth. (om den, som vil snakke med om Alting, ogsaa det, som han ikke forstaar).

8714. Hvad man skal have, det faar man nok (ell. vel). Gr. 2353.

8715. „Hvad der skal til, det skal til", sagde Skrædderen, han solgte sine Buxer og kjøbte en Paryk. Gr. 2344. F. F.

8716. Hvad skal du med det? V. S. O.

8717. Vil han ikke, saa skal han. V. S. O. — Skal jeg, saa skal jeg.

Han skal være meget rig (ɔ: man siger, at han er det). — Jeg skal hen til ham (ɔ: jeg vil besøge ham eller: jeg har Noget at afgjøre med ham).

skal, se 2954. 5517. 7081. 11,625. 11,647.

8718. Giv en Skalk et Spand, han tager en Alen. P. L. 1045. jvf. 3937. — Giv Skalken en (ɔ: et) Spand, han tager vel selv en Alen. 1, 447. — Giv Skalken et Spand, saa tager han en hél Alen. Gr. 2360. — Giv Skalken en Span, han tager vel en halv Alen. Moth.

8719. Man gjør ej god Ærkebiskop af en Skalk. P. L. 329. jvf. 1030. 2138. 6358.

8720. Man skal fylde før Maven paa en Skalk, end Øjet. (baade Laale Nr. 1094 og Syv 1, 327 have Ordsproget mindre

rigtigt saaledes: „man skal fylde før Øjet paa en Skalk, end Maven"). jvf. 12, 074.

8721. Hvo som Skalken kjender, han kjøber hannem (ham) ej. P. L. 423.

8722. Gjør vel mod en Skalk, og bed til Gud, han lønner dig ej! P. L. 749. — Gjør en Skalk til Gode, og bed til Gud! Han lønner dig. P. L. 1198. (jvf. Matth. 5, 44—45). — Elsk en Skalk, og bed til Gud, han lønner dig ikke! 1, 384.

8723. Man maa (ɔ: kan) elske (ɔ: opelske, pleje, have Omhu for) en Skalk saa længe, at han mener sig at være en Herre. P. L. 291. — Naar Skalken er yndet, mener han; at han er Herre. V. S. O.

8724. Det skal en Skalk ej vide, hvorledes en god Mand lever. 1, 385. jvf. 7916. 9231. 9871. — En ond Mand skal ej vide, hvorledes en god Mand kan sig bjærge. P. L. 646. (nemlig for at han ikke skal faa Lejlighed til at skade ham i hans Næring).

8725. Skalk tænker altid, at en Anden er det. H. Thomesen. — Skalk tænker anden. 1, 385.

8726. Der er Skalk over Skalk. 2, 233. — Skjælm over alle Skjælmer. 2, 232.

8727. Gammel Skalk bliver sjælden god Pilegrim. P. Enevoldsen. — Gammel Skalk var aldrig god Pilegrim. 1, 168.

8728. En Skalk kan og vel skjules under en Messeskjorte. (Messesærk). 1, 384.

8729. Kapper (Kappe) og Kalk skjule mangen Skalk. 1, 384.

8730. Den Fromme lægger man ét Hynde under, men under Skalken to. 1, 384. („Som En tændte Lys i Kirken dér, hvor Fanden var afmalet, men ingen for Kristus-Billedet; og da man spurgte ham, hvorfor? svarede: Kristus er en god Mand, Han gjør mig intet Ondt; men Fanden vilde jeg gjærne staa mig godt hos, for at han ikke skal skade mig"). — For en Skjælm tænder man to Lys, men for en ærlig Mand næppe ét. O. Lade.

8731. Man gjør en Dannemand til Gode. for at have godt af ham, men en Skalk, at man ej vil have ondt af ham. 1, 384 og 469.

8732. Man tør ej (ɔ: behøver ikke at) hænge Klokke paa en Skalk; han lader sig dog høre. („han ringer sig nok selv". V. S. O.) 1, 383 og 436. jvf. 3018. — Man tør ej hænge Klokke (ell. Bjælder) uppaa (ɔ: paa) en Skalk. P. L. 658.

8733. Det er ingen liden Skalk, der kjender en stor. Pouch. 1, 385.

8734. Man skal fange en Skalk ved (med) en anden. 1, 385.

8735. Sidder Skalken eller staar, han er i Dag, som i Gaar. 1, 384.

8736. Vorherre finder vel en Skalk, om han ikke strax sætter ham i Raadstuekjælderen. Moth. — Gud kan vel straffe en Skjælm, alligevel han sætter hannem ikke i Raadhuskjælderen. 2, 254.

8737. Gud kan vel borge En et Skjælmsstykke (ɔ: opsætte Straffen til en senere Tid). 2, 254.

8738. Hunger og Tvang gjør Skalken tam. 1, 385.

8739. Hvo som lader Skalken blive tilbage, har gjort en god Dagrejse (Dagsrejse). 1, 347. — Den, der lader Skalken blive hjemme, gjør en god Rejse.

8740. Penge er en Skalk og gjør mangen Skalk. 1, 333.

8741. Skalken sky'r Lyset. 1, 385.

8742. En Skalk véd bedst, hvor (ɔ: hvorledes) den anden er til Mode. 1, 385.

8743. Det er ondt at sige god for en Skalk. 1, 385.

8744. Skalk taler som frommer Mand (ɔ: en from Mand), men tænker som en Skalk. 1, 384.

8745. En from Skalk er en dobbelt Skalk. 2, 232.

8746. For at kjende én Skjælm til Gavns, maa man selv være halvånden. Molb. 3098.

8747. Vaagen Mand er ond at vække; gammel Skalk er ond at gjække. H. Thomesen. 1, 385 og 2, 28, jvf. 2719.

8748. Hvo som giver en Skalk Evne, skal staa bleg i mangen et Stævne. 2, 233. Molb. 3102. Hos Syv staar

der egentlig: „skal staa manges bleger Stævne“, hvad der ikke synes at være Mening i). — Giv ej en Skalk Evne! 1, 386.

8749. „Lige glad, lige tilfreds, lad gaa:“ ere tre Skalke i By og i Hus. Pouch. 1, 124.

8750. Tro i Øjnene haver tit en Skalk paa Ryggen. 1, 213.

8751. Jeg kan se paa dit Øje, du har en Skjælm i din Trøje.

8752. Jo ældre Skalk, jo større List. 1, 419.

8753. Man kan tit fortjene Tak med et Skalkestykke, men man holdes dog for en Skalk. 1, 384.

8754. En Skalks Lykke er de Frommes Ulykke. 1, 385.

8755. En From bliver snarere Skalk, end en Skalk from. 1, 363.

8756. Skalken trives og blandt Dannemænd. 1, 385. jvf. 11, 913.

8757. Hvo sig giver i Lære hos en Skalk, kan snart blive Mester. 2, 233.

8758. Vorherre tager (undertiden) én Skalk og straffer en anden med. 1, 385. — Skalken tvinges med Straf. 1, 385.

8759. Hunger er en Skjælm og gjør andre Skjælmer. 2, 130. — Hunger lærer Ondt, gjør Skjælmer og Tyve. Moth.

8760. Den ene Skjælm forraader ikke den anden. V. S. O. jvf. 7704.

8761. Der var kun tolv Apostler, og dog én Skjælm iblandt dem. 1, 386.

8762. Galgen er afskaffet, men Skjælmerne har man endnu (ell. ere blevne tilbage).

8763. Det var ikke Noget at gjøre sig til Skjælm for. V. S. O.

8764. „Men“ er en Skjælm, men „Nej“ er en ærlig Karl.

8765. Skjælmeri har ej Eftertanke, ellers gjordes det ej. Moth.

8766. Skjælmer og Tyve kjende hinanden. Moth.

8767. Den, som ej maa drikke af Kande med godt Folk, kaldes en Skjælm og æreløs Mand. Moth.

At stryge en Skalk af Ens Bag. 2, 232. — Der stikker en Skjælm i ham. Moth. — Skalken stikker, sidder i ham. (man kan ikke tro ham). Moth. — Han er saa arg en Skalk, som Sko kan træde. Moth. — Han er en forpudret Skalk (ɔ: „bestrøet med Fromheds Pudder, saa han ej kan kjendes“). 2, 233. — Han er en overgiven, en fortvivlet Skalk. („som vi overgive uden Haab til Bedring“). 2, 232. — (Han er) en indtændt (ɔ: meget ond og snedig) Skalk. 2, 232. — Skalken sér ham ud af Øjnene. Moth. — Han er en optænkt Skjælm. V. S. O. — Der er ikke saadan en Skjælm under Solen. Moth. — En Skjælm, der gjør det. Moth. — Han er en dobbelt Skjælm, udlært paa Tiktak (ɔ: Rænker). Moth. — Han er en Skjælm i hans Hud. 2, 232. — At vise Skjælmen blot (ɔ: at aabenbare Ens Bedragerier). V. S. O. — Du er ret en lille Skjælm. (siges i Spøg til et opvakt Barn). — Han er ikke løbet af Skalkeskolen (ɔ: „han har lært Meget deraf, er bleven en udlært Skjælm“). V. S. O.

Det er en Skalk, som lægger Alt ud til det Værste. 1, 306. — En Skalk gjør altid og allesteds som en Skalk. 1, 383. — Skalken tér sig, den Skurvede klér (= klø'r) sig. 1, 384. — Naar en Skalk har faaet sin Villie med en Pige, saa var han tilfreds, hun var en Hare og løb som for en Hob Mynder. P. Plade. — Lad alle dine Negle sidde kjendte i saadan en Skalks Forhoved, (for) at han kan sige, han har været dér. P. Plade. — En hél Stad lider ofte for én Skjælms Skyld. (Hesiod.). 1, 384. — Naar et Skjælmsstykke gaar lykkelig (ell. vel) af, holdes det (tit) for lovligt. 1, 494.

Hvo som tænker paa at gjøre Ondt, ham kalder man en Skalk. Ordsp. 24, 8. — Hvo som glæder sig ved Skalkhed, skal fordømmes. Sir. 19, 5. (jvf. 29, 10).

Skalk (Skjælm), se 1954. 2871. 3303. 3806. 3851. 4573. 5510. 5789 fg. 6064. 6616. 6731 fg. 6789. 7363. 9481. 10,099. 11,057. 12,012.

8768. Ingen faar Skam (ɔ: et ondt Rygte paa sig), uden han selv hjælper til med. P. L. 643. — Den faar aldrig Skam, der sig selv ej gjør Skam. 1, 46. — Ingen vorder Skam, uden han gjør sig selv Skam. 1, 406.

8769. Det er ej Skam, at den Minne (ɔ: Mindre) viger (for) den Større. P. L. 137. — Det er ingen Skam at give sig for sin Overmand. K. 915. jvf. 11, 506 fg. 6262. 1074. 5405. 2624. — Det er ingen Skam at bukke for sin Overmand. Gr. 321. — At vige for Overmagten, er ingen Skam. V. S. O. — Det er ingen Skam (at) veje (vige) den, der bedre kan. Den svenske Udg. af P. L.

8770. Mangen saa' gjærne sin egen Skam paa en Andens Ryg (ɔ: vilde gjærne give en Anden Skyld for, hvad han selv har gjort). 1, 390. — Man sér helst sin Skam paa en Andens Ryg. V. S. O.

8771. Det er en Taabe, der ej kan tie (fortie) sin egen Skam. Moth. — Det er en Gjæk, der ej kan tie (2, 30: „skjule") sin egen Skam. 2, 37. — Han kan ikke skjule sin egen Skam. K. 773. (om den Fattige).

8772. Hvor ingen Skam er inde, kommer ingen Hæder ud. 1. 46. — Hvor ingen Skam er, dér er ingen Ære. 1, 46. — Hvor der er Skam, er Ære; og hvo der har ej Skam, har ej heller Hæder. 2, 30. — Der er hverken Ære (Æresfølelse) eller Skam hos ham. — Hvor der er ingen Skam inde, dér kommer ingen Skam ud. Moth.

8773. Hvem der ingen Skam skøder (ɔ: bryder sig om, ænser), han er mange Sorger kvit. Sv. Gr.

8774. Hvor ingen Synd er, dér er ingen Skam. 2, 30.

8775. Skam er saa fast en Farve, at den besværlig ved Forglemmelse kan afvaskes. 1, 96. — Skam er saa fast en Farve, at den ej kan toes af. V. S. O.

8776. Last gaar for Skam; Last og Skam følges ad. Moth.

8777. Skammen dø'r aldrig. Gr. i Saxo.

8778. Skam er Frygtens Søster. Moth. — Frygt og Skam følges ad. Moth. („om den, der skammer sig ved at have gjort den imod, som han har Ærbødighed for").

8779. Man holder Skammen ude, saa længe man kan. Gr. 2364.

8780. Har jeg lidt Skam deraf, saa har jeg (dog) ingen Skade deraf. A. S. Vedel. — „Har jeg Skam af det", sagde Tremarks-Manden, „saa har jeg dog ingen Skade af det". Gr. 2363.

8781. Det er ej Skam at gjøre Godt. 1, 246.

8782. Intet Klædebon skjuler for Skam. R. 263.

8783. En sid Kaabe og en Ægtemand, de skjule tit fuld stor en Skam. H. Thomesen. 2, 241.

8784. Skam skader Stodder. Moth. (den Fattige faar Mindre, naar han er undsélig).

8785. Skam opklækkes i Huset, og flyver vidt og bredt ud, før Værten véd, at den er født. 1, 97.

8786. Skam faa den, der gjør, om mit Navn det er! Skam faa den, der gjør, og ligesaa den, der begjærer! F. F.

8787. Ustraffet Skam lokker mere (Skam) fram (ↄ: frem). 1, 417.

8788. Somme Folk har bidt Hovedet af Skam og stukket (stoppet) det i Barmen. 1, 47. Gr. 2362. — Han har bidt Hovedet af al Skam (ↄ: han er et ublu, skamløst Menneske; taaler Alt for en ussel Vinding; undsér sig ikke for Nogen). Moth.

8789. Skam til Tak er Verdens Løn. F. F. — Han fik kun Skam til Takke.

8790. Hvem der skammer sig, skjuler sig gjærne. Gr. jvf. 9030. — Naar Hunden skammer sig, skjuler han Rumpen (ell. stikker Halen mellem Benene). 1, 47.

8791. Den, der har faaet Skam, var tilfreds, at al Verden var skjændet med ham. 1, 96.

8792. Det, som er skammeligt at gjøre, er og at sige. 1, 48. (jvf. Ef. 5, 3).

8793. Gjør ikke det, du skal skamme dig for! 1, 47.

Han skal ikke saa snart slikke den Skam af sig (ↄ: slippe for den, bringe den til at glemmes). Moth. — Han slaar Hovedet ned (af Skamfuldhed). 2, 30. — Han har ej behov at slaa Hovedet ned for Nogen. 2, 30. — Han (gaar og) skuler (ↄ: skammer sig). 2, 30. — At skjule sin Skam. Moth. — Han skammer sig for en Ulykke (ↄ: meget). — Han drev af som en blødt Ræv. 2, 30. — Ingen Skam bider paa ham. V. S. O. — Der er ingen Skam i ham. — At laane Skam. Moth. (om den, der lader som han er skamfuld). — At gjøre sig selv og Andre Skam. — At staa, blive til Skamme. — Med Skam at tale (sige). — At gjøre En til Skamme

(ɔ: overgaa ham i meget høj Grad). — Det har hans Negle faaet Skam for. Moth. (om et Arbejde, som er gjort med stor Flid og Nøjagtighed). — Gid du faa Skam saa sandt! (ɔ: gid det gaa dig ilde!) V. S. O. — Du skal faa Skam paa dine Sider. Moth. — Gid du faa saa stor Skam, som Jomfru Maria fik Hæder! A. S. Vedel. — Slaa En til Skamme (ɔ: fordærvet). — Kjolen, Pengene m. m. fik Skam (ɔ: den blev ilde tilredt; de gik med, brugtes). V. S. O. — At sætte en Skamflik (= Skamplet) paa En (ɔ: „beskæmme hans gode Navn og Rygte"). V. S. O. — Han fik Skam i Enden. Moth. — Skamme maa du dig i din Hud. Moth.

Frygt for Skam er et Tegn til (paa) et ærligt Gemyt (Sind). 1, 47.

Maanen skal blues og Solen skamme sig. Es. 24, 23. — Vi (Israeliter) maa ligge i vor Skjændsel, og vor Skam skjuler os; thi vi have syndet imod Herren, vor Gud. Jer. 3, 25. (jvf. Obad. 10; Mika 7, 10). — Deres Ære vil jeg omskifte til Skam (Skjændsel). Hos. 4, 7. — Der er en Skamfuldhed, som fører til Synd, og der er en Skamfuldhed, som giver Ære og Naade. Sir. 4, 24. — Der gives den, som mister sit Liv af Skamfuldhed. Sir. 20, 22. — Et løgnagtigt Menneskes Sæder ere ham til Vanære, og hans Skam følger ham idelig. Sir. 20, 26. — Jesus sagde: hvo som skammer sig ved Mig og mine Ord blandt denne vanartige og syndige Slægt, ved ham vil og Menneskens Søn skamme sig, naar han kommer i sin Faders Herlighed med de hellige Engle. Mr. 8, 38. (jvf. Rom. 1, 16. 2 Tim. 1, 8). — Læg Vind paa at fremstille dig selv retskaffen for Gud, en Arbejder, som ikke behøver at skamme sig, som rettelig uddeler Sandheds Ord. 2 Tim. 2, 15. — Lider Nogen som en Kristen, da skamme han sig ikke, men ære Gud i dette Stykke! 1 Pet. 4, 16.

Skam, se 292. 696. 1225. 1278. 2205. 2593. 2889. 3395. 3439. 3737. 3838. 3866. 4017. 4215. 5565. 5731. 6137. 6167. 6613. 6625. 7143. 7988. 8033 fg. 8214. 8396. 9913. 9973. 10,652. 11,723. 11,827. 11,940. 12,046.

8794. Fød Koo (= Kaa ɔ: Allike), og tag Skarn igjen. P. L. 268. — Fød Kaa, og hav Skarn til Løn! P. L. 1054. (Udg. 1515: „Kaa giver Skarn for Føden").

8795. Fugle og løst Folk at føde, giver Skarn (ell. Møg) for Møde (ɔ: for Møjen, Umagen, Ulejligheden). 1, 24. — Hvo der føder Fugle, faar ikkun Dræk (ɔ: Skarn) til Beløn-

ning. 1, 426. (om den, som lønnes med Utaknemmelighed for sin Opofrelse). — Husk, at Koen gjengjælder med Skarn. jysk.

8796. Man bliver ej snarere skiden, end af Skarn. 1, 501. — Den, der rører ved Skarn, smører sig. („faar skidne Fingre". V. S. O.)

8797. Jo mere man rører ved Skarn, jo mere det stinker. 1, 97. jvf. 8221. — Des mere man rører ved Skarn, des værre lugter det. 1, 501. (Gr. 2391: „Skídt"). — Jo mere man rører i Skarn, jo værre det lugter. („derfor foragt Bagtale = Bagtalelse!"). 1, 29. — Hvo som vil røre i Skarn, faar og lugte det. 1, 410. (om den, der søger slet Selskab). jvf. 688.

8798. Skarn er altid værst. K. 515.

8799. Naar man klapper et Skarn, saa napper det. 1, 427. (om den Utaknemmelige, som betaler Godt med Ondt). jvf. 908.

8800. Skarnet vil op at age, skulde det end hænge ved Hjulene. Moth. jvf. 9859.

8801. Løb og sk.., saa er det baade aget og spredt. O. Lade.

8802. Der hænger altid Skarn ved Hjulet (1, 501: Hjulene) og Rust ved Jærnet. 1, 250. (Der er Lyde eller Fejl ved enhver Ting; Synd hos ethvert Menneske).

8803. Man vejer (ɔ: firer, viger, giver efter for, føjer) saa længe Skarnet, at det sidder En paa Hovedet. 1, 447.

8804. Det har blæst hart (= haardt), før Skarnet er fløjet saa højt op. 2, 70. — Det haver blæst hart, Skarnet er fløjet op i Højsædet. 2, 282. — Møghakken kommer undertiden for Bordenden. 1, 467 og 2. 70. — Det har blæst haardt, naar Møghakken er kommen for Bordenden. Gr. 272. (om den Ringe, som uværdig kommer til Ære og Højhed).

8805. Naar Skidt kommer til Ære, véd det ej, hvordan det vil være. K. 273 og Gr. 2392. — Naar Skarn kommer til Ære, véd det ej, hvor det vil være. Molb. 3114. jvf. 5737. 6288.

8806. Skidt gjør sig gjærne mest til. K. 272.

8807. Naar Skarnet kommer paa Bænk, giver det kun Stank („eller Stænk". V. S. O.). 1, 467.

8808. Man kan ogsaa gjøre et Skarn Uret (ogsaa: „Fortræd"). Gr. 2367. — Man kan ogsaa forgribe sig paa Skarn.

8809. Mangen kaster med Skarn om sig, og rammer saa snart den Uskyldige som (den) Skyldige. 1, 390. — Narre og Vrede kaste om sig med Skarn. 1, 501. (om dem, der bruge Skjældsord).

8811. Det er godt Skarn, (som) man kan to af. 1, 501. (Gr. 2390: „Skidt").

8812. Lidt Skidt er ikke ondt, men alt for meget er ikke sundt. jysk. — Lidt Skidt er godt, for meget er usundt. K. 1159. — Lidt Skidt ska'r it'. jysk. — Lidt Skidt gaar nok med i sort Suppe. K. 1157.

8813. „Man skal gjøre en (et) Skarn til Gode, for ikke at have Ondt af ham", sagde Drengen, han kjøbte Skraatobak og gav sin Fader. K. 95. jvf. 7201. 8731.

8814. Penge gro'r bedst i Skarn. K. 1103.

8815. „Det er Skidt", sagde Skrædderen, da bed han paa en Lo.. sællandsk.

8816. „Det er gammelt", sagde Drengen om Skarnet paa sin Skjorte. K. 1171.

8817. Padden (= Skrubtudsen) hopper i Pølen, sad hun end paa en Guldstol. 2, 296. — Sæt Frøen op paa gylden Stol, hun hopper ned i skiden Pøl. 1, 311, jvf. 9244.

8818. Af Skarn bliver ej andet end Støv. 1, 302.

8819. Skarn, Ulykke og onde Urter findes mest. 1, 303.

8820. Hus af Jord, Ven af Ord, af Græsset Hest: er Skarnet næst. 2, 217.

8821. Han ligger tit i Skarnet fra Sadel og Hest, (som) sig tykkes saa rank at ride. 1, 113.

8822. Det er Skarn, som tænker ondt og dømmer ilde. 1, 46.

8823. Naar Sól sés aarle rød og fín, en Kvinde tale kan Latin, og Barnet fødes op med Vín: det bliver Skarn — er Spaadom min. 2, 85.

8824. Møddingen stinker værst i Solskin. M. M.

8825. Lykken regner ned for ham, saa han siddder i Skarn til begge Ørene. Moth. (siges paa Skrømt om den, som er ulykkelig og til Dels selv Skyld deri).

Den hele Herlighed ligger i Skarnet (i Asken). Molb. S. 347. (om et Anslag, en Plan, et Foretagende, som bliver til Intet). — Hans Myndighed faldt i Skarnet. Moth. — Det faldt i Skarnet for ham. 2, 217. — Dér ligger det i Skarnet (ↄ: rént fordærvet). 2, 217. — Det er Skarn til Hobe (ↄ: „det duer alt sammen ikke"). V. S. O. — Det bliver til Skarn med ham (ↄ: „det gaar tilbage for ham"). Moth. — Det er Skarn med ham (ↄ: han er syg). jysk. — At hjælpe En op af Skarnet (= hjælpe En paa Benene). V. S. O. — Det er Skarn, du farer eller har at fare med (ↄ: „din Adfærd duer ikke"; din Paastand gjælder ikke). Moth. — Et Skarn i sine bedste Klæder. Moth. — (Han er) saa stort et Skarn, som der kan gaa paa to Bén. V. S. O.; saa slemt et Skarn, som der kan gaa i to Sko. Moth. — Jeg agter ham ej mere, end Skarn, jeg træder paa. Moth. — Du er et lille Skarn (spøgefuld Tiltale til et Barn). V. S. O. — Han har faaet noget Skarn (ↄ: Edder, Bullenskab) i en Finger. — Der sidder noget Skarn i Kroppen paa ham (ↄ: „han gaar med en Sygdom, har samlet en Dél onde Vædsker). jysk. — At gaa i Skidtet op til Ørene. V. S. O. — Den Kone har altid været et Skidt (ↄ: der er ikke Noget ved hende). Junge. — Jeg er rént skidt (ↄ: „befinder mig slet ikke vel"). V. S. O. — Han er en rén Skidtmads: han duer til ingen Ting (ↄ: han er en svag og sygelig Stakkel). — Det gaar rént skidt (ↄ: uheldigt). — At gjøre (skide) i Sværten (ↄ: komme galt afsted, galt fra Noget). — Al Stadsen faldt i Morádsen. Syvs Tillæg. (om en Forandring til det Værre. — Der stod mere Skarn, end Blod efter dem. Moth.

Bonden daanede i Apoteket, men kom til sig selv igjen, da man holdt ham en Svinelort for Næsen.

De Ugudelige færdes trindt omkring, naar Skarn ophøjes iblandt Menneskens Børn. Ps. 12, 9. — Der er en Slægt, som er rén i sine egne Øjne, men hvis Skarn dog ikke er aftoet. Ordsp. 28, 12. (jvf. Es. 4, 4). — De Ugudelige ere som Havet, der er oprørt; thi det kan ikke være roligt, men dets Vande udkaste Skarn og Dynd. Es. 57, 20. — Frygter ikke for en syndig Mands Ord; thi hans Herlighed skal hjemfalde til Skarn og Orme. 1 Makk. 2, 62.

Skarn (Skidt), se 1423. 1868. 2287. 2473. 2579. 2798. 2908. 3306. 3310. 3638. 4484. 5403. 5563. 6146. 6183. 7201. 9236 fg. 9259. 9849. 10,173. 10,708. 11,796. 11,877. 12,114.

---

skarp, se haard.

8826. Skat og Skyld er ingen Æregave, men en Pligt. 1, 387.

8827. Gamle Skatter ere gode, nye Skatter ere slette.

8828. Man skal saa aarelade Underdanerne (ɔ: Undersaatterne), at de ej falde i Afmagt. 1, 386. (ɔ: ikke paalægge dem større Afgifter, end de kunne taale at udrede).

8829. Tag fra Fødderne og skjul Hovedet! (ɔ: „fra Undersaatterne til Øvrigheden“). 1, 386.

8830. Bedre at give Ægget end Hønen, Ulden end Faaret. 2, 233.

8831. At bære Ved i et Sold, deraf gives ingen Told. 2, 233.

Han har ydet Enhver sin Skat og Landgilde; han er en fri Herre (ɔ: ikke Nogen forbunden, men lever af sit Eget). Moth.

Giver Kejseren, hvad Kejserens er, og Gud, hvad Guds er! Matth. 22, 21. (jvf. Ordsp. 12, 24). — Betaler Alle, hvad I ere skyldige: Skat til den, I skylde Skat, Told til den, I skylde Told! Rom. 13, 7.

Skat (Afgift), se 8416. 11,490.

8832. Det kommer vel, der ské skal. 1, 387. — Det, som skal ské, skikker sig selv. 2, 233.

8833. En Ting skikker sig vel, naar hun ské skal. 1, 441.

8834. Det skér tit, som mindst formodes.

8835. Vidste man, hvad ské skal, da var Ingen fattig. 1, 442.

8836. Hvad (1, 92: det) som plejer at ské, maa man sig forsé (ɔ: vente sig). H. Thomesen.

8837. Det kan let ské, det der ikke skal. K. 1002.

8838. Ské Guds Villie! (jvf. Matth. 6, 10).

Det skal ikke ské, saa længe mit Hoved vender op (ɔ: saa længe jeg lever). — Det skal ské, om det ogsaa var om Julen, Sv. Gr. 3, 215.

Hvad som var, det Samme skal vorde; og hvad som er skét det Samme skal ské. Præd. 1, 9. — Herren forkynder de forbigangne Ting og dem, som skulle ské. Sir. 42, 28. (jvf. Joh. 13, 19). — Det er skét af Herren, og det er underligt for vore Øjne. Mr. 12, 11. (jvf. Matth. 21, 42).

ské, se 24. 27. 3281. 5463. 6941. 6954. 7208. 8644. 9199. 11,633. 11,636 fg.

8839. Han har en Ské at to, var der kun En, som kunde slaa Vandet ud eller holde om Skaftet. 2, 18. (om den, som gjør unyttigt Arbejde, gjør mange Ophævelser af det, som i sig selv er ubetydeligt). — Du har nok en Ské at to, hvis du bare havde Nogen, der kunde bære Vand til.

8840. Maden smager bedst, hvor man spiser med sin egen Ské. J. H. Smidth.

8841. Kandeské er en stor Ské. V. S. O.

Man maa give ham det ind (som) med Skéer (ɔ: gjøre ham det meget tydeligt; især om at lære den Tungnemme). — At tage Skéen i en anden Haand (ɔ: bruge en anden Fremgangsmaade; tale i en anden Tone; blive mere rimelig; nedstemme sine Fordringer). — Kom en anden Gang og bid Skéer itu! (siges spottende til En, som er kommen galt afstéd, har forløbet sig eller begaaet Misgreb, Dumheder). V. S. O. („Kom ikke dér eller kom ikke igjen og bid Skéer itú!" A. S. Vedel. (en Trusel, en Advarsel om at vogte sig for en ny Fornærmelse). — Han faar have en Ské, at smage paa (med), hvad han siger (ɔ: „han vèd ikke selv, hvad han siger"). Moth. — Han vil give (V. S. O. „give ud") med Skéer, men tage ind med Skjæpper. 1, 154. (om den Gjerrige og Karrige, navnlig den, som med store Indtægter indskrænker sig paa en lav og gnieragtig Maade). — Han har ikke faaet sin egen Ské i Dag (ɔ: han er ikke i godt Lune). Moth. (Talemaaden skriver sig fra den almindelige Skik i Bøndergaarde, at Hver havde sin Ské at spise med).

Ské, se 1921. 2502. 3267. 3818. 3863. 4198. 4927. 9602.

8842. Den bryder Skib (ɔ: lider Skibbrud), der Skib haver. P. L. 470. (Det er kun den, som ejer Noget, der kan tabe Noget).

8843. Den Vej er ond (ɔ: vanskelig) at vide, som Skibet gaar (1, 378: „løber") i Havet. P. L. 941. (jvf. Ordsp. 30, 19).

8844. Naar store Skibe ligge paa Lande (Land), da gaa smaa til Strande. P. L. 445. (ɔ: under visse Omstændigheder udretter det Ringe Mér, end det Store). — Store Skibe ligge paa Land, naar smaa gaa paa Vand. P. L. 580. — Store Skibe ligge paa Lande, men smaa gange til Vande. 1, 357.

8845. Hver lader sit Skib dybest. P. L. 900. (ɔ: Enhver tager Hensyn til sin egen Fordel). jvf. 4243. 4481. — Du véd, hvor dybt hans Skib stikker (ɔ: „du kjender hans Evne eller Formue"). V. S. O. — Hver lade, som Baaden kan bære! Gr.

8846. Du skal ej have Hulk (eller Holk ɔ: et Knubskib, et lille fladbundet Fartøj, en Ege) under Bulk (ɔ: Ladning). P. L. 690. (Det er temmelig uforstaaeligt; maaské betyder det, at til at føre Ladning er det fordelagtigst, at have et større Skib. Syv (1, 418) forstaar ved „Hulk" ikke et mindre Skib, men „smaa Huller, Smøger og Udveje at sno sig i", saa vi kunne tænke paa Huller eller Gjemmer paa Skibet, hvori der var forbudne Varer).

8847. Sagte Vejr fører og Skibe i Havn. 1, 122.

8848. Et stort Skib regéres vel med Fornuft og ej med Magt. 1, 490.

8849. Saa stort et Skib har vel før kuldsejlet (ɔ: store Mænd kan ogsaa falde). 1, 98.

8850. Store Skibe kan vove Noget; smaa Fartøjer maa holde sig ved Strandbredden.

8851. Skibet gaar ej altid, som Skipperen vil. 1, 125 og 349.

8852. Enhver Vind er lak (ɔ: lækt) Skib imod. 1, 294.

8853. Tæt Skib flyder, læk (lækt) Skib synker. M. M. — En lille Læk sænker et stort Skib.

8854. Det Skib, som altid sejler med vaade Sejl, faar meget snart raadne Sejl. M. M. (om Drukkenskabs ødelæggende Virkninger).

8855. Sæt ikke alt dit Gods paa ét Skib! 1, 378.

8856. Naar et Skib overlades, er det nær til Undergang. M. M. (om Følgerne af Umaadelighed).

8857. Det er ej altid Skipperens Skyld, at Skibet støder (paa Grund), men Guds Straf. 1, 349.

8858. God Styremand (Styrmand) gjør Skibet trygt. 1, 377.

8859. Han er ikke Skipper, fordi han har sejlet én Sø. 1, 122. (Man maa have Erfaring, for at blive duelig i sit Fag).

8860. „Alt maa losses", sagde Skipperen, da smed han sin Kone over Bord. K. 49.

8861. Der kommer et Skib fra Skaane, og beder om Lidt at laane; der kommer et Skib fra England, og beder om Lidt i Guds Navn. F. F.

8862. Han klager urettelig paa Søen, som har lidt to Gange Skibbrud. Syvs Tillæg.

8863. Trindal (ɔ: Trindelen, en lille farlig Sténgrund, 1½ Mil Nordost for Læsø), Anholt og Læsø gjør mangen Skipper snart at dø. 2, 228.

8864. Et godt Skib med en gal Styrmand er som et Blysværd i en Guldbalge. jvf. 1, 395.

8865. Ét er, et Søkort at forstaa, et Andet, Skib at føre. L. Holberg.

8866. Baaden roes bedst tillige (ɔ: ved fælles Hjælp, ved Fleres forenede Kræfter har en Sag bedst Fremgang). 1, 186.

8867. Man kan ej dømme om Skibet, førend det har været i Søen. Iris.

Skibet vil ikke lyde (lystre) Roret. V. S. O. — Nu forlade Rotterne det synkende Skib. (siges, naar det gaar rént tilbage for En eller med en Sag). — Det er Vand til hans Skib eller: han har Skib til Vandet. V. S. O. (siges om den, hvem Lykken føjer). jysk. — Du gjør et Dejtrug til et Orlogsskib (ɔ: du agter en ringe Ting højt; du gjør for meget deraf). Moth. — Vi ere i ét Skib sammen (ɔ: vi ere underkastede samme Fare). Moth. — Man maa ej vove Alt i ét Skib (ɔ: „man maa ej sætte Alt, hvad man ejer, i Fare paa én Gang"). Moth. — Det er som til Skibs (ɔ: det gaar ordentlig til).

Moth. — At lide Skibbrud i Havnen (ɔ: komme til Ulykke, naar man tror, at al Fare er overstaaet). V. S. O.

Man skal ikke tage flere Bornholmere om Bord i et Skib, end der er Master i Skibet. F. F. (Andre sige: „Enten bare Bornholmere eller slet ingen").

En duelig Kvinde er ligesom en Kjøbmands Skibe; hun lader sit Brød komme langvejs fra. Ordsp. 31, 14. — Alle hine Ting fore bort som et Skib, der løber igjennem bølgende Vande, efter hvilket man intet Spor kan finde, naar det er faret hen, ej heller Sti af dets Kjøl i Bølgerne. Visd. 5, 10. (jvf. Jobs B. 9, 26; Ordsp. 30, 19). — En viis Mand hader ikke Loven; men den, som følger den paa Skrømt, er som et Skib i Storm. Sir. 33, 2. — Nogle kastede en god Samvittighed fra sig, og led Skibbrud paa Troen. 1 Tim. 1, 19.

Skib, (Skipper), se 415. 1326. 1992. 2412. 2580. 2849. 3124. 4035. 6328. 6815. 8609. 10,834. 10,843. 10,960. 11,125.

8869. Den skjuler sig gjærne, som skiden er. P. L. 953. (Udg. 1515: „som véd sig urén at være"). — Skiden skjuler gjærne. V. S. O. (om den, som slaar Øjnene ned og skammer sig, fordi han har en ond Samvittighed).

8870. Hvo der gaar bold til Fold (ɔ: pyntet til daglig Brug eller til Hverdagsarbejde), han gaar skiden til Kirke. (Fold = Indhegning, Indelukke til at sætte Kvæg i; Kvægfold, Faaresti). A. S. Vedel. jvf. 8481. — Den, der gaar fold til Mold (eller Muld ɔ: til dagligt Arbejde), skal (maa) gaa skiden til Kirke. K. 590.

8871. Slaa ej det urene Vand ud, førend du faar det rene! P. L. 1084. jvf. 2243. 2725. 3476. — Man skal ej slaa det skidne Vand ud, førend man faar det rene ind. P. L. 665. — Slaa ikke ud det skidne Vand, før du fanger det rene! 1, 117. (jvf. 1, 329). — Man skal ikke smide det skidne Vand ud, før man har det rene i Stedet. Sv. Gr. 3, 218.

8872. Skidet (skident) læsker og en Brand. 1, 194. — Skident Vand slukker ogsaa en Brand. Gr. 2374. (Der kan ogsaa udrettes noget Godt med store Svagheder og uden at Bevæggrundene ere ganske rene og uegennyttige).

8873. Det er et skident Haandværk, at være Skarnager.

8874. Kruset er aldrig saa skident, der findes jo den, som drikker deraf. Iris.

8875. Skiden sagde til maadelig rén: gak i Seng, Klatast (ɔ: den, som gjør sig urén)! Moth. (siges, naar man bebrejder En Noget, som man selv gjør sig mere skyldig i).

8876 a. En Skiden gjør gjærne en Anden skiden med. 1, 501. (om den, som er slem til at bagtale Folk). jvf. 8481. — Mangen gjør En først skiden, og siden selv stryger det af. 1, 407.

8876 b. Ingen bliver snarere skiden, end af Skarn (ɔ: man bagtales mest af onde, lastefulde Mennesker). Pouch. jvf. 1,501.

8877. Skiden renser sig først. 1, 501. — Skiden So gjør sig først rén. F. F.

8878. Man skal to sig selv, førend man siger, en Anden er skiden. Moth. (man skal give mere Agt paa sine egne Fejl, end paa Andres). jvf. Talemaader S. 157.

8879. Somme gaa fnattede i Bad og skabbede ud igjen. 1, 347.

8880. Hvad Godt man lægger i et urént Kar, skimler og fordærves. 1, 325. — God Drik fordærves i et skident Kar. 2, 296. jvf. 4509.

8881. Stinkende Folk have tit vellugtende Kryder (Urter, Kryderier). 1, 337. jvf. 5716.

8882. Skiden Sag skal gjærne besmykkes. Moth.

8883. Der skér Meget imellem det Skidne og det Rene. Gr. 1807. — Det var imellem det Skidne og det Rene (ɔ: „just ikke med det Bedste"). V. S. O.

8884. Den, som vil likke (= slikke) i alle Potter, faar iblandt en skiden Tunge. V. S. O.

8885. Den skidne Ko slaar altid om sig. 1, 501. — (om den sladderagtige Bagtaler). — Den skidne Ko visker altid om sig med sin Hale, for at gjøre sin Nabo skiden. K. 462.

8886. Man tager ej rént Vand i Møddingpølen. 2, 193.

8887. „Nu skal det være", sagde den Skurvede, han saa' Luden. jvf. 8008.

At være skiden op til begge Ørene. 2, 296. — Han er ej

god at tage skiden langt fra Vand. 2, 296. — De have en skiden So at to sammen. 2, 297. (om indbyrdes Trætte). — Den ene Haand vasker den anden, men tit blive de begge lige skidne for det. — Han vil rense hans skidne Tøj. (om at besmykke og forsvare en slet Sag). — Man maa helst lade sit skidne Linned vaske hjemme (ɔ: „ikke lade sin Skam komme ud iblandt Folk"). Molb. S. 332. — Det fik (tog) en skiden Ende med ham eller: han kom skiden derfra (ɔ: med Spot og Skam eller Vanære). V. S. O. — At komme beskidt fra en Ting (ɔ: „gaa med Skam fra Noget, som man havde paataget sig at udføre"). V. S. O. — Han har en beskidt Kjæft ell. Kjæve (ɔ: han er grov i sin Mund). — Aa, skidt med det! ikke Andet! (bruges, naar man vil udtrykke Foragt for Noget). — Han ski... ham et Stykke (= blæser ham Noget ɔ: foragter ham; bryder sig ikke om, hvad han siger). V. S. O.

Herren drog mig op af det skidne Dynd. (et Billede paa Menneskenes Synd, for hvilken Jesus led og døde). Ps. 40, 3. (jvf. 69, 3; Ezek. 36, 29). — Der skal være en aabnet Kilde for Davids Hus og for Jerusalems Indbyggere mod Synd og mod Urénhed. (sigter til Daaben). Zak. 13, 1. — Ikke det, som kommer ind i Munden, gjør Mennesket urént; men hvad der gaar ud af Munden, det gjør Mennesket urént. Matth. 15, 11. — Intet er urént i sig selv; men for den, som agter Noget urént, for ham er det urént. Rom. 14, 14; 1 Kor. 8, 4. 7 fg.; Tit. 1, 15). — Gud kaldte os ikke til Urénhed, men til Helliggjørelse. 1 Thess. 4, 7. (jvf. 1 Kor. 6, 15; Gal. 5, 19; Ef. 5, 3; Kol. 3, 5; Jak. 1, 21). — Daaben er ikke en Renselse for Kjødets Urénhed, men en god Samvittigheds Pagt med Gud (Lindberg: „en mundtlig Pagt med Gud om en god Samvittighed") ved (ell. i Kraft af) Jesu Kristi Opstandelse. 1 Pet. 3, 21. (jvf. Mr. 16, 16; Ef. 5, 26; Tit. 3, 5).

skiden (urén), se 1275. 1436. 1729. 3112. 3189. 3314. 3375. 3391. 4565. 5105. 5625. 6692. 7836. 11, 930.

8888. Man skal Sæd følge eller Land fly. P. L. 7. — Man skal Skik følge eller Land fly. Moth. jvf. 5697. 2480. — Skik følg eller Land fly! Gr. 2382. (det angaar især Fremmede, som opholde sig i et andet Land, om end kun som Gjæster).

8889. Man skal saa leve, som paa Land er Sæd. P. L. 8. Udg. 1515. jvf. 9496. 10, 184.

8890. Det er Sæd i vore (vort) Land, at hugge af (afhugge) Bén og stoppe i Pung og danse med Tand (1, 496: „Tænder"). P. L. 194. (Syv bemærker ved dette dunkle og uforstaaelige saa kaldte Ordsprog: „Alting gaar uskikkelig til; bag er for; den forkérte Verden").

8891. Hvert Land har sin Skik. M. M. jvf. 1250. 4858. 5337. — Hver Smed har sin Sæd, hver Kone sin Vane: den ene galer som den anden. K. 1178.

8892. Gode Sæder, Mands Hæder.

8893. „Hver har sin Skik", sagde Kællingen, hun kjærnede med Rumpen. jysk. — „Hver sin Skik", sagde Manden, han red paa en Tørvestabel. Fr. S. Birch.

8894. Lev efter gammel, men klæd dig efter ny Skik! 1, 231. — Tal efter ny og lev efter gammel Viis! 1, 392.

8895. Man skal vide gammel Skik, men gjøre efter (og „følge" V. S. O.) den ny. 2, 236.

8896. Hver behager sin Viis vel; derfor er her nu Vise nok. („fordum i det store Grækenland", siger Syv, „var der kun syv"). 1, 392. (et Ordspil).

Hans Arbejde har ingen rigtig Skik. V. S. O. (ɔ: det gaar kun simpelt dermed). — Det har ingen Skik med ham, med Husholdningen m. m. Moth. — Det er endnu ej ret i Skik. Moth. — Bringe Noget i Skik (ɔ: i Orden, i Rigtighed). — Der er ingen Sæd ved ham (ɔ: han er uefterrettelig, man kan ikke lidé paa ham). jysk. — Sætte Skik paa Én, f. Ex. paa en slem Dreng (ɔ: lære ham Levemaade, gode Sæder). Moth. — Sætte anden Skik paa (ɔ: forandre). Moth. — Han har ingen Skik paa sig. — Han pryglede ham, saa det havde Skik. (siges skjæmtevis om den, som slog stærkt til). V. S. O.

Den Viis, som er paa et Sted brugelig, skal man holde og ej dadle. 1, 392.

Lær mig, Herre, dine Skikkes Vej! og jeg vil bevare den til Enden. Ps. 119, 33. — Lader os give Agt paa hverandre, saa vi opmuntre hverandre til Kjærlighed og gode Gjerninger, og ikke forlade vor egen Forsamling, som Nogle have for Skik, men formane hverandre. Hebr. 10, 24. 25.

Skik (Sæd), se 200. 1250. 2232. 2260. 3596. 4854. 5337 fg. 5686. 6926. 7536. 7858. 9192. 10,664. 11,964.

8897. Man spørger alt (ɔ: altid), hvor man skilles ad, ikke hvor man kommer til Hobe. 1, 91. (jvf. P. L. 1168. Chr. Ped. har denne Forklaring: „først naar Freden brydes, kommer det for en Dag, hvor højt man elsker Samfundet").

8898. At komme igjen gjør lidelig Skilsmisse.

8899. I al Kjærlighed ligger Frygt for Skilsmisse.

8900. Det er let at skille dem ad, der aldrig have holdt sammen. V. S. O.

8901. „Vor Skilsmisse bedrøver mig ikke", sagde den gamle Hest til Vognen, da den gik itú.

Det skiller ikke (ɔ: „det gjør ingen Forskjel, gjør Intet til Sagen"). V. S. O. — Det skiller meget ad (ɔ: „det er langt fra at være éns; det er højst forskjelligt."). V. S. O.

Den tungeste Sorg i Verden er, at skilles fra den, som man har kjær. — Skilsmisse er haard og bedrøvelig. 1, 365.

Eders Synder gjøre Skilsmisse mellem Eder og Eders Gud. Es. 59, 2. — Naar det gaar en Mand ilde, da vil ogsaa hans Ven skilles fra ham. Sir. 12, 12.

skille, skilles ad (Skilsmisse), se 3555. 3576. 3773. 3997. 4347. 4670. 4689. 5293. 5905. 6710. 7213. 7369. 7402. 7421. 9527.

8902. Hvad der er slaaet til en Skilling, bliver aldrig en Daler. Gr. 2383. (ɔ: Ingen kan blive Andet eller Mere i Verden, end hvad Vorherre efter hans Evner har bestemt ham til). — Den, der er slaaet (ogsaa: „skabt": L. Holberg) til en Skilling, bliver aldrig (til) en Daler. V. S. O. (om en ringe Begavet). jvf. 1438. 2471. 6359. 7339.

8903. Hvem der ikke vil have en Skilling, faar aldrig en Daler. Gr. 2384. jvf. 2906. 7940. — Hvo der ikke agter en Skilling, faar aldrig en Daler. V. S. O. — Den, der ikke (samler eller) sparer paa Skillingen, faar aldrig Daleren. F. F. — Spar paa Skillingen, saa kommer Daleren af sig selv. — Hvo der forsmaar en Skilling, bliver aldrig en Gyldens Herre. Pouch og 1, 352. — Vil man ikke være en Skilling bekjendt, har man aldrig en Daler fortjent.

8904. Man kan se paa Skillingen, hvad Daleren er værd. (ɔ: „man kan fra det Mindre slutte sig til det Større"). V. S. O.

8905. Den Skilling, der ærer En, er lige saa god, som den, der nærer En. jysk. — Man skal holde lige saa meget af en Æreskilling, som af en Tæreskilling. K. 914.

8906. Den ene Skilling støder ikke den anden ud. V. S. O. (siges om flere forskjellige Indtægtskilder).

8907. Til en god Husholdning hører en firedobbelt Skilling: en Tæreskilling og en Æreskilling, en Spareskilling og en Nødskilling.

8908. Stat op, Skilling! lad Gylden sidde! 1, 297. (siges til den Ringe, som maa vige for Overmagten). jvf. 11, 509. 6262.

8909. En Skilling af hans Pung, en Tand af hans Mund er ham lige meget. Moth. (jvf. 1, 154).

8910. „Fanden være en Lus for en Skilling!" sagde fordum den sællandske Bonde, naar han ikke vilde undslaa sig for et godt Lav. V. S. O.

8911. „Brændevin for en Skilling til Davre er sundt; for en Skilling til Middag gjør intet Undt" (ↄ: Ondt), sagde fordum Bonden i Nordsælland. J. Junge.

8912. Skilling er Skillings Broder (ↄ: „den Ene er saa god som den Anden"). 1, 334. — Skilling skal være Skillings Broder (ↄ: „den Enes Penge er ikke bedre end den Andens"). Sv. Gr. 3, 207.

8913. Det er vanskeligt at faa den første Skilling tilovers. Han sparer (holder) paa Skillingen og lader Daleren gaa (ↄ: er karrig i det Smaa og ødsel i det Store). V. S. O. — Min Skilling skal danse med hans Daler, skal vare hans Daler ud. (2, 217. (siges som en Trusel af den mindre Formuende om en Rig, som han kommer i noget Forhold til, naar han f. Ex. vil føre Proces med ham). — De deler en Skilling med hinanden. Moth. (om to Fattige, som ere rigtig gode Venner). — Han vender Skillingen tre (ogsaa „to") Gange, inden han giver den ud. — En Skilling paa Landet er værd at kysse to Gange. 1, 377. — Tobaksskillingen ligger øverst i Pungen. K. 586. (fordi Tobak er blevet for Mange en uundværlig Fornødenhed). — Han er ude om en Skilling, som Fanden om en Sjæl (ↄ: han er meget begjærlig). — Han er efter Skillingen, som Fanden efter en Sjæl. Moth. — Han er derefter, som Fanden efter en Sjæl; løber derefter, som en Kræmmer efter en Skilling. Syvs Tillæg. — At give sin Skilling med

i Laget (Lavet) ɔ: give sit Bidrag, f. Ex. til et Sammenskud, for at hjælpe Nogen. Ogsaa om den, som tager Dél i en Samtale eller Forhandling. — At faa Smæk for sin Skilling (ɔ: faa Meget for sine Penge). — Han giver Smæk for Skillingen. — Man vil gjærne have Smæk for Skillingen. (f. Ex. tage Alting med ved et Gilde). — At vinde Skillingen og tabe Daleren. Moth. — Han tabte en Skilling og vandt en Mark. V. S. O. — Han ejer ikke Skilling til Daleren (ɔ: han er i en bundløs Gjæld). V. S. O. — Han fik en god Skilling (ell. han fik Skillinger) med hende (ɔ: han gjorde et rigt Giftermaal). — Han løber med Skillingen i Næven. Moth. — Han er ved Skillingen i Dag (ɔ: har rede Penge hos sig). — Han skutter sig (ɔ: ryster Kroppen) som en Skrædder for en Skilling. F. F. — Han holder en Skilling (ɔ: lidt, en Klat) af hende. L. Holberg. — Kræve Gjælden betalt til Hvid og Skilling. Han smiler eller sér saa mildt som en ny (nypræget, nyslaaet Toskilling. Moth.

Jeg har endnu en Skilling, min Moder saa' aldrig. 2, 208.

Skilling, se 1678. 2913. 2990. 3629. 5727. 6204. 7562. 7940. 9385. 9619. 10,227. 10,492. 11,059 fg. 11,717. 11,958.

8914. Skin uden Kraft er Kirkens værste Pest. Gr.

8915. Skinnet bedrager. V. S. O. — Skin bedrager. 1, 394. jvf. 3296. 4148. 8365.

Det skinner som en bar Øst (= Ars, Rumpe) i en aaben Dør. K. 1129. — Skinnet er imod ham. V. S. O. — At redde Skinnet. — At gjøre Noget for Skinnets Skyld (ɔ: for et Syns Skyld). — At tage Skinnet for Virkeligheden.

Fly dem, som have Gudfrygtigheds Skin, men fornægte dens Kraft! 2 Tim. 3, 25.

Skin, skinner, se 3296. 4150. 6734. 9246 fg. 10,849.

8916. Ros dig ej af Skindet, før Bjørnen er fanget! Moth. jvf. 2598. 5356. 8279. 9162.

8917. Tag ej Skindet af ham! Moth. (siges til en Praler, som truer meget, uden at slaa til).

8918. Sæt Pind for dit Skind, at det kryber ikke ud, som det krøb (2, 195: „gik") ind. H. Thomesen.

8919. Der kommer (lige) saa mange Lammeskind til Torvet, som Faareskind (ɔ: Døden rammer den Ene, som den Anden, den Unge, som den Gamle). 1, 67.

8920. Den flaar som en Stymper, som hverken faar Krop eller Skind. P. L. 571. (ogsaa: „som hverken faar Haar eller Skind"). (om den, der lægger sig efter Noget, som er ringe „og ikke Umagen værd". Moth).

8921. Det er godt at sidde paa Huden, og skære rundt af Bredden (ogsaa: „rundt om af Lapperne". 1, 387). (ɔ: leve paa en Andens Bekostning). jvf. 170.

8922. Sønden-Sol og Norden-Vind, det kan bage Hyrdens Skind. J. Junge.

8923. Skindet er ej tykkere paa En, end (paa) en Anden. 2, 128. (det gjør ondt at faa Prygl).

8924. Man gaar nødig ud af sit eget gode Skind og ifører sig et andet.

8925. Der skjules tit en fúl Hud under et hvidt Skind. Moth. („om den, som holder sig net i Klæder"). jvf. 1840. 4143. — Der skjules tit fule Hude under smukke Klude. 1, 337. (om smukke, men arrige Kvinder).

Han har Mere paa sit Skind, end i sit Sind. Syvs Tillæg. — Han er færdig at gaa af Skindet, ud af sit gode Skind, at løbe af sit Skind (ɔ: nær ved at tabe al Fatning), V. S. O. (om den, som er meget utaalmodig, som bliver heftig og fortrædelig over Noget). Han gaar slet (ɔ: ganske, rént) af Skindet, kan ingen Ting lide. 2, 260. — Han er krøben i et andet Skind (ɔ: „ligner ikke mere sig selv"). Moth. — To til at holde paa ham! eller han kryber slet af Skindet. Hr. Iver, — Kan du ikke holde dig i Skindet? (ɔ: være rolig, passe dig selv). V. S. O. — Vil du have Mér, end fem (tre: 2, 276) Skind til en Trøje? Moth. (siges af den, der vil i Færd med eller slaas med En). — Han kan ikke sove paa hélt Skind (ɔ: han holder meget af Klammeri). Moth. — Han dø'r i sit Skind (ɔ: han forsager eller foragter ikke sin gamle Natur). V. S. O. — Skindet holder nok, om ellers Kjolen holder. (siges, naar En tager haardt paa en Anden). — Han er bange for Skindet eller for sit Skind. Moth. (om den, som krymper sig ved at tage fat paa et grovt Arbejde, eller som er bange for at gaa i Krig, faa Prygl m. m.). — Der bliver ingen Buxer af de Skind (ɔ: det bliver ikke til Noget dermed; der

kommer Intet ud deraf). — At plukke Ens Skind (ɔ: „berøve ham hans Ejendom"). V. S. O. — At frelse sit Skind (ɔ: redde Livet, undgaa en Fare). Ogsaa: at redde Pelsen, i Modsætning til: at sætte Pelsen til (ɔ: sætte Livet til). — At hytte sit Skind (ɔ: sin Person; tage sig i Agt). — At garve (ogsaa: „varme") Ens Skind, Rygstykker (ɔ: banke ham af). V. S. O. — Han fik en Rem af Huden med. 2, 231. (ɔ: han fik Dél i Skaden). — De fik begge en Rem af Huden. Moth. (om To, som slaas, og begge lide Skade). — Han har en lille Rem af Huden. (om den, som bander engang imellem). — At banke En Huden fuld. V. S. O. — I Pokkers Skind og Bén. (en gammel Edsformular). — Han steg op som en Sol og faldt ned som en Skindpels (ɔ: „han begyndte prægtigt og endte usselt"). Molb. S. 348.

Hud for Hud! Jobs B. 2, 4. — Deres Hud hænger ved deres Bén; den er bleven tør som Træ. Jer. Begr. 4, 8 (jvf. 5, 10).

Skind (Hud), se 169. 2653. 3399. 3537. 3876. 3951. 4560. 4611. 4786. 5735. 6367. 7568. 7598. 8191. 8279. 8630. 8934. 9944. 10,860. 10,892. 10,904. 11,457.

Skjald, se Digter.

skjule, se dølge.

8926. Dersom Skjægget gjaldt, kunde Gedebukken præke. V. S. O. — Dersom Skjæg hjalp Noget, saa kunde Gedebukken ogsaa prædike. Moth.

8927. Var det gjort med Skjægget, da vandt Gedebukken. Moth.

8928. Skjægget og Kappen gjør ikke Magisteren. V. S. O.

8929. Skjægget pryder Manden („dog som Moden er derpaa til." Syv). 1, 298.

8930. Som din Søns Skjæg voxer ud, saa klip dit eget af!

8931. Hvem vil trættes om Kejserens Skjæg? Gr, 2769.

8932. Pér (St. Peder ɔ: 22de Februar) staar ude ved Væggen, og lokker Børnene ud med sit lange Skjæg. K. 1573.

Hvad kommer Kejserens Skjæg mig ved? (ɔ: jeg bryder mig ikke om Andres Sager). Moth. — At trættes (eller: at spille) om Kejserens Skjæg (ɔ: om rene Ubetydeligheder; om ingen

Ting; til Unytte). V. S. O. — At trættes om Pavens Skjæg. Moth. — Han har al Visdommen i Skjægget. 2, 169. (om en temmelig indskrænket Person). — Du maa først faa Skjæg paa Hagen (ɔ: have traadt dine Børnesko; være mandvoxen). V. S. O. — Han har endnu ikke Skjæg paa Hagen. Moth. — Smile i Skjægget. — Mumle Noget i Skjægget (ɔ: smaasnakke ved sig selv, saa det næppe høres). V. S. O. — Tal ud af Skjægget! (ɔ: højt, saa man kan forstaa det; ogsaa: sig rént ud, hvad du mener). V. S. O. og 2, 262. — Han kan ikke se By for Skjæg. Moth. (om den, som ej kan fatte de simpleste Ting). — Jeg skal sætte ham hans Skjæg op (ɔ: prygle ham igjennem eller sætte ham alvorligt i Rette).

Jeg (Esra) sønderrev min Kjortel og min Kappe; jeg rev Haar af mit Hoved og mit Skjæg, og sad forfærdet. Esras B. 9, 3. (Sorgens Tegn). (jvf. 3 Mos. 14, 9; Ezek. 5, 1; Bar. 6, 30).

Skjæg, se 229. 770. 1332. 3200. 6575. 9086.

8933. Der gaar Røg for Ild, og Skjændsord (Skjældsord: Moth.) for Nævehug. 1, 390.

8934. Skjænd bider ej i Skind. F. F.

8935. Tungen skjænder de Levende, Skriften de Døde. 1, 29.

8936. Det er ubilligt at skjælde paa den Levende, men Synd (at skjælde) paa den Døde. 1, 390. (man maa ej tale ilde om de Døde eller Fraværende).

8937. Det er bedre at høre, end tale Skjændsord. („dog de Gode", siger Syv, „kunne ilde høre Skjændsord"). 1, 390.

8938. Skjændsord (ell. Skjældsord) ere ej Vaaben, hvorimod en ærlig Mand skal fægte. 1, 390. jvf. 801. — Mod Skjændsord fægter ingen ærlig Mand. Moth.

8939. Skjændsord ere geménligen (ɔ: i Almindelighed, som oftest) Løgn. 2, 235.

8940. Den er snart at skjænde, som Intet har i Hænde. 2, 75.

8941. Det er ondt at blive skjændt af den, man selv har lært at p..... V. S. O.

8942. Den, som vil skjælde mig og Mit, han gange først kun hjem til Sit; om han ej finder Fejl hos sig, han komm' igjen og laste mig! 1, 390. jvf. 5376.

8943. Den Grén, som Kræften har skjændt (ɔ: skamskjændt, fordærvet), bliver alle sine Dage en Krøbling.

Du har ilde skjændt den Steg (ɔ: „du har baaret dig galt ad, gjort dine Sager slet)." Moth. — At give En et Rivaf (ɔ: skjænde paa ham). V. S. O. — Han fik et slemt Rivaf. — Give en Snibbe (ɔ: en grov Irettesættelse) saa god, som en Bande. 2, 235. — Han talte ham til (ɔ: skjældte ham ud), saa en Hund skulde ikke tage et Stykke Brød af ham. 2, 235. — Fare En over med Skjældsord. Moth. — At skjælde En Huden fuld (ɔ: skjælde ham dygtig ud). — Hun skjænder (skjælder) som en Fiskerkærling. Moth. — De skjændes som to gamle Kællinger. Moth. — At hegle En igjennem (ɔ: overskjænde ham saaledes, at man blotter hans Svagheder og Fejl). — Han talte til hans tre Mark, til hans døve Sang. 2, 235. (om højrøstet Skjælden). — Han brumler (ɔ: smaaskjænder) som en Hummel (Humle ɔ: et Slags Bier) i en Lejle. V. S. O. — Han knurrer og murrer, knarrer og knarker. 2, 235. — De mundhugges næsten hver Gang de komme sammen (ɔ: skjændes, kives og klamres). — Han larmer som hundrede Drukne, værre end Egebrænde, værre end ti Tyve i én Galge." Moth.

Jeg (Herren) vil ikke mere vredes og ikke skjænde paa dig. Es. 54, 9. — Svare (haarde) for et Menneske, som har Forstand, ere disse (to) Ting: at taale Skjænd for Hus, og Bebrejdelse af den, som har laant En Noget. Sir. 29, 32. (jvf. 1 Tim. 5, 1). — Vi (Kristi Tjenere) overskjældes og velsigne; vi forfølges og taale det. 1 Kor. 4, 12. — Kristus skjændte ikke igjen, da han blev overskjændt; han truede ikke, da han led, men overgav det til Ham, som dømmer retfærdig. 1 Pet. 2, 23. (jvf. Es. 53, 7). — Betaler ikke Ondt med Ondt eller Skjældsord med Skjældsord! 1 Pet. 3, 9.

skjælde, skjænde, Skjænd, se 7831. 8030. 8688. 8791. 9082 11,158. 11,837.

Skjælm, se Skalk.

8944. (Det er) ondt at skjæmte med en Daare. 1, 389.

8945. Viis (Molb. 3152: „klog") Skjæmt er Alvors Tale. 1, 389.

8946. (Det er) grov Skjæmt, som gjør Tasken (Laptaske, en letfærdig Kvinde) rén. 1, 389.

8947. Den Skjæmt hader man, som er nær ved Sandingen (ɔ: Sandheden; eller: „som er Sandingen nær"). 1, 389.

8948. Tre Ting skal man ikke skjæmte med; thi de taale ej Skjæmt: Æren (et Menneskes gode Navn og Rygte), Troen (og Guds Ord) og et Menneskes Øje (som taaler ikke mange Knep eller Kneps). Hertil kan du føje andre tre, som ere: Ild, den onde Mand og først og sidst Gud i Himmelen. Pouch.

8949. „Skjæmt med din Ligemand!" sagde Skrædderen til sin So. Gr. 2378. — Skjæmt med dine Jævnlige, og vær endda varlig nok! Pouch. — Man skal skjæmte med sin Lige ell. sine Jævnlige. 1, 389.

8950. Store Folk duer ikke at skjæmte med. Moth. (de kan nemlig snart blive vrede). jvf. 9520. 9644. — Man skal skjæmte med Æble og Pære, og lade Herrefolk være. H. Thomesen. — Han duer ikke at skjæmte med. 2, 234.

8951. Skjæmt til Maade! Alvor skal raade. Moth. — Skjæmt skal være til Maade, uden Skade. 2, 234.

8952. Skjæmt er bedst, som er ej for gemén. 2, 234.

8953. Hvor Skjæmten er for megen, er Gjækken ikke langt borte. M. M.

8954. At skjæmte i Tide, staar vel til at lide. 1, 389.

8955. Stikkende (saarende) Skjæmt skal endes, naar den bedst behager, at der ej skal blive Alvor af. 1, 389.

8956. Med Gud og Guld skal man ej skjæmte. 1, 334. — Skjæmt ej med Gud eller Penge! 1, 389.

8957. Skjæmt lykkes ej altid. 1, 389. Pouch.

8958. Med Skjæmt faar man Venner og Uvenner. 1, 389.

8959. Det er ikke Alle, som forstaa Spås (ɔ: Spøg, Skjæmt).

8960. Af Skjæmt bliver tit Alvor. Pouch. — Spøg kan (let) blive til Alvor. Gr. 48.

8961 a. Ladder volder ofte Kladder (ɔ: „af Spøg kommer tit Klammeri"). V. S. O.

8961 b. Skjæmt og Gammen er ikke aflagt,
Saa længe som Verden staar ved Magt;
Dog se vel til, hvad den taale kan,
Med hvilken du skjæmter, Kvinde eller Mand!
Mangen med Skjæmt kan Venner faa,
Mangen dermed avler Fjender ogsaa;
Da er det meget bedre, til sit Gavn at tie,
End til sin Skade Noget tale eller sige.
Vil du skjæmte, da ram saadan Maade,
At det bliver Ingen til Spot eller Skade!
Kan du med din Tale ej fortjene Lov eller Tak,
Da se til, at du ej fortjener Had og Utak!
For en liden Ting kan du godt Held faa,
Men Uheld for meget Mindre, skal du forstaa.
Med store Herrer skjæmt aldrig et Stykke,
Ellers vår dig selv for Skade og Ulykke!
Med dine Jævnlige skjæmt til Passelighed,
Gjør Alting med Fornuft og god Beskéd! Pouch.

Han har længe nok spøget, før han fik det, han ledte efter. 2, 254. (om den, som styrter sig selv i Ulykke). — Løjer og Langkaal (ɔ: det er rigtig Løjer, morsomt). — Nu skal I bare se Løjer og Langkaal. — Hr. Knud gjør Løjer; gjør flere Løjer. — Det var tynde Løjer, Hr. Knud gjorde. — Han véd saa mange Løjer om Folk (ɔ: lystige Historier). V. S. O. — At have Løjer med Noget (ɔ: spøge med det). — At have Løjer med En (ɔ: gjøre Nar af ham). — At slaa en Spøg af (ogsaa: „en Latter"). V. S. O. (naar To eller Flere forslaa Tiden med Spøg). — At slaa Noget hen i Spøg (ɔ: søge at undgaa en Sags alvorlige Omtale, ved at gjøre en Spøg deraf). — Det er ingen Spøg (ɔ: det er en alvorlig, vigtig eller vanskelig Sag).

Skjæmt behøves saa vel som Alvor. 1, 389. — Mangen lér vel ad (af) din Skjæmt, tænker dog: fy! det var slemt. 2, 235.

Skjæmt ikke med den Udannede, for at dine Forfædre ikke skulle vanæres. Sir. 8, 5. — Ublu Væsen og gjækkelig Snak, eller letfærdig Skjæmt, som alt er utilbørligt, nævnes end ikke iblandt Eder! Ef. 5, 4.

Skjæmt (Spøg, Løjer), se 166 fg. 4349. 7373. 8309. 11, 950.

8962. Der er ingen Potte saa skjæv, at den jo finder et Laag. V. S. O. (om Pigers Giftermaal, skjønt de have en og anden Legemsfejl).

8963. Gud skriver lige paa skjæve Streger.

8964. Man maa være fornøjet med en skjæv Kegle. J. Smidth.

Han sér skjævt, naar det gaar Andre vel. (om den Misundelige). V. S. O. — Se skjævt til En. Moth. — Han er som en skjæv Ledstolpe. (man kan sætte ham til hvad Side man vil). Molb. S. 331.

skjæv, se 8999. 10, 862. 11, 429. 12, 123.

Skjøge, se Hór.

skjøn, se fager.

8965. Før vorder (1, 232: „bliver“) Skoen arm, end Foden vorder varm. P. L. 45 og 212. (ɔ: hellere bort med Skoen, end at jeg skulde faa Vabler paa Foden af Hede). — Jeg sér hellere, at Skoen gaar sønder (egl. i Sønder = i Stykker, itú), end Foden. 1, 358.

8966. Han føler bedst, hvor Skoen trykker, som har den paa. 1, 121. jvf. 4784. 8641. — Ingen føler saa vel, hvor Skoen trykker, som den, der haver hannem paa. 1, 293. — Ingen véd bedre, hvor Skoen trykker, end den, der haver den paa. Hr. Iver. — Ingen véd, hvor Skoen klemmer, uden den, som har ham paa Foden. — Den véd bedst, hvor Skoen trykker, som har den paa. F. F. — Hver finder, hvor Skoen gnaver. 1, 388. — I Skoen selv har haft paa Fod, og bedst fordi (ɔ: derfor) kan vide, hvor den har klemt, hvad Vedermod, (ɔ: Trængsel, Ubehagelighed) I stundum har maatt' lide. A. Bording.

8967. Den er ej skikkelig, som vil fly (ɔ: skaffe til Veje) éns Sko til alle Fødder. 1, 443. (om den, som ej vil rette sig efter Tiden og Lejligheden). jvf. 143.

8968. Skoen skal være efter Foden. 1, 268. (ɔ: det Ene skal passe til det Andet). — Hvad skal Jætte-Hoved paa Dværge-Legem? store Sko til smaa Fødder? og tvært imod: Bondefod og Herremands-Sko? 1, 268.

8969. Hver gjør Skoen efter sin Læst (ɔ: Hver indretter sig paa sin Viis).

8970. **Skoen** hjælper Intet for Podal (Podalgi, Podagra, Fodværk). 1, 230. — Røde **Sko** hjælpe ikke for Fodvé (ɔ: „det Udvortes gjør ikke Noget til Sagen"). V. S. O.

8971. Har du ikke andre **Sko** at sy, saa flik dine egne. Gr. 2397.

8972. Skomagerens Kone og Smedens Hest har (gjærne) de daarligste **Sko**. Gr. 2396. jvf. 8980.

8973. Det er ærligt at sy **Sko**, naar Læderet ej er stjaalet. 2, 160. (siges, naar der er Mistanke om uredelig Omgang med Andres Gods).

Han har Bisselæder i sine **Sko** (eller: i **Skoene**). 2, 80. (om den, som har Lyst til at flakke om; har megen Uro paa sig; kan ikke holde sig længe paa ét Sted). — At have Bisselæder i Saalerne. F. F. — Hun holder mér af sit Hynde, end af sine **Sko** (ɔ: hun er meget for at løbe om i Byen). A. S. Vedel. — Der vankede Øl og Vin over en **Sko** (Moth), over en lav **Sko** (ɔ: om et godt Gilde). V. S. O. — Her var Taler, Sange, Optog m. m. over en lav **Sko**. — Hun har kastet en **Sko** (ɔ: hun har ladet sig beligge eller besove). Moth. Eller: hun har slaaet en **Sko** fra sig. J. Olafsen. — Han er saa fin en Mand, som kan gaa i **Sko**. 1, 162. — Han er saa stor en Skjælm (ogsaa: Skurk), som der kan gaa i et Par **Sko**. Moth. — Det er saa slet en Karl, som der kan gaa i to **Sko** (ɔ: „som være kan"). V. S. O. (Moth har: „en Lurendrejer saa slem o. s. v.); ogsaa: „saa fin, saa arg en Mand o. s. v.). — Han er det bedste Menneske, der kan gaa i et Par **Sko** (ell. træde paa en Kohud). — Han har et underligt Hoved at sy **Sko** efter (ɔ: „Ingen kan gjøre ham til Pas"). Moth. — Han skal faa **Sko** (sædvanligere: Bén) at gaa paa (ɔ: jeg skal vise ham Døren). V. S. O. — At love sine Fødder et Par nye **Sko** (ɔ: „hemmelig gaa sin Vej; tage Flugten; rejse bort, uden at sige god Nat"). 1, 112. — At gaa og dø i sine egne **Sko** (ɔ: at gaa i bestandig Sorg og Kummer). 2, 244. — Derfore bleve de mig saa tro, de døde for mig i deres **Sko**. Rimkrøn. — **Sko** paa Haand og Handske paa Fod. Moth. (siges, naar En gjør Noget hél bagvendt; om noget Urimeligt). — Han har tjent sig op fra **Skobørsten** (ɔ: fra Tyende eller fra en ganske ringe Stilling). V. S. O. — Jeg agter ham ikke for Mér, end en **Skovisk** (ɔ: jeg agter ham meget ringe). Molb. S. 349. — Jeg regner ham ikke Mere, end en gammel **Skobørste**. V. S. O. — At være ved Haanden som en gammel **Skobørste** (eller **Skovisk**) ɔ: strax villig til at udføre ethvert ringe Arbejde,

uden at det udtrykkelig kræves. Molb. S. 349. — Altid ved Haanden som en Skobørste.

Jeg (David) vil kaste mine Sko til Edom (ɔ: jeg har underlagt mig Edomiterne eller lagt dem under mine Fødder). Ps. 60, 10. — Israel solgte den Retfærdige for Penge og den Fattige for et Par Sko. Amos 2, 6, (jvf. 8, 6). — Døberen Johannes sagde: „der kommer Den efter mig, som er stærkere, end jeg, for hvem jeg ikke er værdig til at bukke mig, at løse hans Skotvinge. Mr. 1, 7. (Matth. 3, 11: „ikke værdig til at bære hans Sko“). jvf. Luk. 3, 16; Joh. 1, 27. — Vi ere blevne som Udskud i Verden, Alles Skovisk indtil nu. 1 Kor. 4, 13.

Sko (Skobørste, Skorem), se 101. 143. 772. 1220. 2638. 3547. 3657. 6362. 6509. 6686. 7239. 8980. 9316. 10, 007. 10,281 fg. 11,412.

8974. En Skole-Sæk er snart tæmmet. 1, 460. (om Skoletugt).

8975 a. De ere Skalke, som til Skole gaa. („saa siger Menigmand, dog ikke ret“). Syvs Tillæg.

8975 b. Ogsaa Paven har været en Skolepog.

8976. Her i Verden gaa Menneskene i Skole hos Vorherre; naar de dø, afgaa de til Højskolen.

8977. Hvem Guderne hade, gjøre de til Skolemester.

8978. „Skolen er brændt“, sagde Kristian. „Er Læreren brændt med?“ spurgte den dovne Peter. Svar: „Nej!“ — „Ja, hvad kan det saa hjælpe?“ vedblev den Anden.

Han er kommen dér godt i Skole (ɔ: han holdes under skarpt Tilsyn“). V. S. O. — Han tog ham dygtig i Skole (ɔ: satte ham alvorligt i Rette). V. S. O. — Jeg har haft ham dygtig i Skole. — Han maatte staa et svart Skolebad ud. (2, 254). Eller: Han maatte holde et Skolebad ud (ɔ: „han blev alvorlig revset, irettesat“). Moth. V. S. O. — Han maatte staa Skoleret (ɔ: blev offentlig straffet paa Skolen). 2, 254. — At ryste Skolestøvet af Ærmerne (eller: af sig) (ɔ: „for en Tid ophøre med at undervise eller studére“). V. S. O. Molb. — At ældes i Skolestøvet. — Han er ikke fri for Pletter af Skolestøvet. — At sladre af Skole (ɔ: egl. fortælle hjemme, hvad der gaar for sig i Skolen; dernæst i Almindelighed: at udsprede, hvad man burde holde hemmeligt). V. S. O. — At gaa i den sorte Skole (ɔ: lægge sig efter eller give sig af med

Trolddom). V. S. O. (Udtrykket brugtes i gamle Dage af Almuen ogsaa om den latinske Skole paa Grund af den sorte Dragt, som Disciplene havde paa i Kirken). — Han har gaaet i den sorte Skole. („de Gamle kaldte Trolddom den sorte Kunst"). 2, 42. — Hesten har ingen Skole; véd sine Skoler; har gaaet alle Skoler igjennem. V. S. O. og Molb. (om de forskjellige Øvelser, som Hesten og Rytteren lære). — Lasternes Skole. — Modgangs, Gjenvordighedens haarde, men gavnlige Skole. — Det kom igjen; thi der var lagt en god Grund i Skolen. (om den, som lærer for Livet).

Skole, se 300. 1331. 5445. 5519. 6856. 9084. 10,824.

8979. Skomager! bliv ved din Læst! V. S. O. jvf. 1438. 2471. 2496. 6014. 7533. 8642. — Skomageren blive ved sin Læst! 1, 244. (Enhver bør blive ved det, han har lært og forstaaet, og ikke befatte sig med uvedkommende Ting). — Skomager! pas din Læst! K. 1896.

8980. Skomageren har tit søndrige (ɔ: som ere itú) Sko, og Smeden ond (ɔ: daarlig) Øxe. 1, 244. jvf. 8973. — Hele Byen skal have Fodtøj; derfor maa Skomageren selv gaa barbénet. (om den, hvis Talent misbruges til Lejlighedsdigte, og derfor opslides før Tiden). — Skomageren har ofte selv de værste Sko. Hr. Iver.

Han er ret en (ell. som) Jerusalems Skomager. 1, 413 og V. S. O. (siges om den, der fører et omflakkende Liv). — Han holder nok tit Skomager-Mandag (ɔ: tager sig vel megen Frihed). — Han er saa overgiven som en Sudersvend (Skomagersvend). H. Thomesen. 2, 47. — Han agter ikke sit Liv mér, end en forvoven Skomagersvend. Moth. — Han sidder hjemme som en lam Skomager. Molb. S. 349.

Skomager, se 8972.

8981. Skoven er fattig Mands Kappe. (fordi der er lunt for den, som er tyndt klædt, og han kan sanke Brænde dér; maaské ogsaa, fordi han dér kan skjule sig). 1, 232.

8982. Busken er Skovens Moder. 1, 10.

8983. Skov naa'r saa langt, (som) Grenene lude og Roden rinder. 2, 329.

8984. Det er godt at kjøre i Skoven og vende om igjen. 1, 5. Det er godt, at man kan kjøre i Skoven og vende. (om at dreje sine Ord og give dem en anden Mening).

8985. Hvo der elsker Skov, skal elske Tjørne. 2, 10.

8986. En Skov-Hader trives ej gjærne. 2, 10.

8987. Bedst at søge paa Skoven. Moth. (siges, „naar man giver til Kjende, at Faren er nær").

8988. „Der er ingen Røvere i Skoven i Dag", synge Børnene (ɔ: der er ingen Fare).

8989. Bedre er, i Skoven at lure, end holdes inden Fængsels-Mure. 2, 73.

8990. Sov i Skoven, og du skal drømme om Aander!

At føre Ved til Skovs (ɔ: „gjøre unyttigt Arbejde; give En, hvad han har overflødigt af"). Moth. — Han kan ikke se Skoven for bare Træer (ɔ: „han oversér dèt, som ligger allernærmest"). V. S. O. — Han raaber Skovraab (ɔ: som om han var født i Skoven, eller: meget højt). Moth. — Han har været paa (i) en uskift' Skov (ɔ: „hvor hver Mand hugger og sparer Intet"). A. S. Vedel. — Skoven gror ikke for én Mand (ɔ: det er ingen Synd, sige Mange, at rapse i Skoven). sællandsk.

Alle Dyrene i Skoven høre mig (Gud) til. Ps. 50, 10. — Alle Træer i Skoven skulle synge med Fryd. Ps. 96, 12. (Talen er om Hedningernes Omvendelse). jvf. Es. 44, 23. — Kongens og hans Folks Hjærte bævede, som Træerne i Skoven bæve (ryste) for Storm. Es. 7, 2.

Skov, se 51. 2873. 3257. 3523. 4429. 5920. 7064. 7775. 8144. 9601. 9806. 10,552. 10,779. 10,901. 12,119.

8991. Det er ikke godt, hvor man skal skrabe Fadet.

At skrabe Penge sammen; eller: at rage og skrabe sammen (ɔ: samle med Begjærlighed). — At skrabe til sig (ɔ: „gjøre sig Fordel; berige sig"). V. S. O. — At skrabe Folk sammen (ɔ: samle Folk fra mange forskjellige Steder).

Job tog sig et Potteskaar til at skrabe sig med, og han sad midt i Asken. Jobs B. 2, 8.

8992. Det er ilde skrevet, det Ingen kan læse. 1, 379. — Han skriver en rigtig Klo. Det er hans egen Klo.

8993. Man kan skrive Folk Hæder og Ære fra. Gr. 2403.

At skrive sig fra Ære og Gods (ɔ: „forspilde samme ved ulovlig Skrivemaade“). V. S. O. — At skrive paa Regning (ɔ: anføre som Gjæld). — At skrive bag paa Brættet; skrive paa det lange Regnskab (ɔ: „at glemme; lade fare“). Moth. — At give En sit Pas beskrevet (ɔ: sige En Beskéd, sætte ham skarpt i Rette). V. S. O. — Han jager, skriver Fanden et Øre af (ɔ: „skrive med stor Hast og Færdighed; eller: som en dygtig Lovtrækker“). V. S. O. — Hvad skriver vi i Dag? (siges, naar man undrer sig over Noget). — At skrive op med En (ɔ: huske paa Noget, for ved Lejlighed at hævne sig paa En). 2, 116. — Skrive X for U eller V (ɔ: det Ene for det Andet). F. F.

Jeg (Messias) sagde: „se, jeg kommer! i Bogens Rolle er skrevet om mig. Ps. 40, 8. (jvf. 139, 16). — Miskundhed og Sandhed forlade dig ej; bind dem om din Hals; skriv dem paa dit Hjærtes Tavle! Ordsp. 3, 3. (jvf. 7, 3). — „Hvad jeg skrev, det skrev jeg,“ sagde Pilatus. Joh. 19, 22.

skrive, Skrift, se 6062 fg. 6102. 6143. 7276 fg. 7336. 7785. 8963. 9576. 10,060. 10,076. 10,713. 11,862.

At sætte Noget paa Skruer (ɔ: besmykke Noget, bruge uklare, højtravende eller tvetydige Udtryk. Molb. S. 349. — At sætte sine Ord, sin Tale paa Skruer. Syvs Tillæg. (om kunstlet eller tvetydig Tale). — At opskrue Stilen. V. S. O. — Den Betænkning er sat meget paa Skruer. Molb. S. 349. — Han vil have sine Ord paa de høje Skruer. Moth. — Nok en dito med Messing-Skruer! (et Udraab, som tilkjendegiver Forundring over, at der f. Ex. ved en Auktion fremhæres én Ting til af samme Slags). — At fattes en Skrue. — Hans øverste Etáge er ikke i Orden, da alle fem Skruer ere meget løse (ɔ: han er forstyrret i Hovedet).

Skryderi, se Pral.

8994. Naar Skrædderen hviler, ruster Naalen. 1, 246.

8995 a. Det slog lige til, som til Skrædderens Barsel, hvor de (ell. „man“) aad Barnet med. V. S. O. — Meget slaar til, som ved Skrædderens Barsel: dér aad de Barnet med. Gr. 2410. — Det slog lige til, som til Skrædde-

rens Barsel: de levnede kun et Stykke Brød, det gav de Hundene. 2, 190. (o: det gaar knapt til).

8995 b. „Det er muligt“, sagde Skrædderen, man spurgte ham, om han kunde sy Lommer.

8996. „Hvad synes (ogsaa: siger) Herren om Hægter?“ sagde Skrædderen, han kunde ikke sy Knaphuller. F. F.

8997. „Det trækker sig nok til Rette“, sagde Skrædderen, han havde sy't Ærmerne til Lommehullerne. R. 626. (man skal ikke gjøre sin Gjerning skjødesløst).

8998. „Man skal passe sit Snit“, sagde Skrædderen, han fik en Kjole tilóvers fra Borgmesterens Vest. R. 660. — „Det kommer an paa Snittet“, sagde Skrædderen, han fik o. s. v.

8999. „Det ene er som det andet“, sagde Skrædderen, han saa' paa sine Bén, de vare begge skjæve.

9000. Den Skrædder er ikke født, der aldrig sprættede op. K. 703.

9001. Femten Skræddere veje ét Pund. V. S. O.

At være saa let som en Skrædder. V. S. O. (I ældre Tider vare Skrædderne paa Landet tit svage og spinkle af Lemmer). — Skrædder Skrinkelbén. Moth. (om den, som har meget smalle Bén; lang og mager). — Det er ret en Skrædder. (om et svagt, sygeligt Menneske, som ikke kan taale Noget). — At gjøre en Skrædder af sig. V. S. O.

Skrædder, se 1049. 1591. 1889. 4918. 5473. 5745. 6099. 6219. 6805. 6945. 7758. 8715. 8815. 10,516. 11,149.

9002. Den, der dø'r af Skræk, skal begraves i Rendestenen. jvf. 10, 519.

9003. Forskrækket Fjende er snart slagen. 2, 152.

9004. Af Lidt sig lade skrække, tilhører Børn og Gjække. V. S. O.

Naar det gyser i dig, saa gaar Nogen over din Grav. — Han fik en polsk Forskrækkelse eller en ungarsk Besvimelse. F. F. — Det er en skrækkelig Kulde (o: umaadelig, ualmindelig stor). — En Ræde (o: et Skræmsel, Skræmmebillede) godt

til at kyse Fugle med; man kunde ræde, (skræmme) Børn med ham. Moth. (om et meget stygt eller hæsligt Menneske).

Jeg (Herren) vil hjemsøge Eder med Skræk. 3 Mos. 26, 16. (jvf. Ps. 78, 33). — Du (ɔ: Israels Folk) skal blive til Forskrækkelse, til et Ordsprog og til Spot blandt alle de Folk, til hvilke Herren fører dig hen. 5 Mos. 28, 37. (jvf. Ps. 31, 12; Jer. 42, 18; Ezek. 26, 21). — Rædsler forfærde den Ugudelige trindt omkring; han føres frem til Rædslernes Konge (ɔ: Døden). Jobs B. 18, 11. 14. (jvf. 24. 17; Ps. 73, 19).

Skræk, forskrække, se 1919. 9347. 10, 510. 10, 923.

Skrøbelighed, se Svaghed.

9005. For onde Skytter er (ell. staar) man sikrest ved Maalet. 1, 396.

9006. Skyder man ofte, saa rammes Maalet. 1, 110. (udholdende Flid og Øvelse fører sin Løn med sig).

9007. Man fejler tit til Nytte og rammer til Skade. 1, 396.

9008. Slumpeskytte kan ogsaa træffe. V. S. O. — Slumpeskytter skyder og. K. 868.

9009. Naar Lykken vil, saa skyder Pistolhylsteret. (svensk).

9010. Det er ej nok at spænde Buen, men man skal og skyde. 1, 396.

9011. Mangen lader bedre, end han skyder. 2, 241.

9012. Skyd Hesten, saa har du Manden! 2, 241.

9013. Lige til giver gode Skytter. 2, 241.

9014. Tit meder (ɔ: sigter) man ej did, som (ɔ: hvor) man vil skyde, og skyder ej did, som (ɔ: hvor) man meder. 1, 248. jvf. 9066. — Han skyder ej did, som (ɔ: hvor) han meder; ligesom en skéløjet Fægter sér hist og slaar her. 1, 396. — Han meder efter Hovedet og slaar til Fødderne. V. S. O. (om den, som skjuler sine virkelige Planer og Hensigter eller sigér Et og mener et Andet). — Han skyder ikke den Vej, han sigter. K. 298.

9015. Man afværger ikke Storm ved at skyde Stormfuglen.

9016. Lykkens Skud træffe bedst og oftest Maalet. 1, 494. jvf. 5856. — Træffen (ɔ: at man rammer, træffer eller naa'r

Maalet) skér ej altid ved Kunst, men tit ved Guds gode Gunst. 1, 396.

9017. God Mand er altid skudfri (ɔ: er sikker). Moth.

Han sigter i Dag og skyder i Morgen. K. 620. (om den Langsomme, som ikke kan blive færdig med Noget). — Dér skød han fejl. Moth. — Han har skudt Papegøjen (ɔ: han har gjort en stor, uventet Lykke). — Han tror, han har skudt Papegøjen. Molb. S. 340. — At skyde Nytaar ind (ɔ: tilkjendegive Aarets Begyndelse ved Skyden). V. S. O. — At skyde med Sølv- eller Guldkugler (ɔ: „bruge Gaver og Bestikkelse, for at opnaa sit Øjemed"). Moth. — Det er som To skyde til ét Maal. 2, 292. — At skyde til Maals uden Skive (ɔ: „handle ubetænksomt"). Moth. — Skyder du med de Kugler? („er det din Hensigt, tænker du dermed at fange mig?"). V. S. O. — At skyde En paa Pelsen (ɔ: „lige paa Kroppen"). V. S. O. — Han skyder Lærker med Kanoner. H. Hersz. (om den, som sætter Meget i Bevægelse eller anvender store Midler, uden at have synderligt Udbytte deraf). — Han bevæger sig saa hurtigt, som om han lige var skudt ud af en Kanon. — Han er bleven skudt i hende (ɔ: forelsket). — Han er skudt som Karudsen i Pæretræet (ɔ: han er i Forlegenhed). sællandsk. — Det maa (kan) man skyde en hvid Kjæp efter. 2, 79. (siges, naar man ikke kan finde Noget, som er blevet borte, og til sidst opgiver at lede efter det). — At komme i Skuddet, at være i Skuddet (ɔ: at have Fremgang, god Søgning; at faa mange Kunder). — At skyde Hjærtet op i Livet (ɔ: „tage Mod til sig"). V. S. O. — At skyde Noget fra sig med begge Hænder (ɔ: slet ikke ville have Noget med det at gjøre). V. S. O — At skyde Skylden paa En (ɔ: give ham Skylden). — Det skyder vel over denne Gang (ɔ: det kommer vel ikke til Udbrud; f. Ex. en Krig, et Oprør). — Han (ell. det, f. Ex. Skibet) skyder en god Fart. — Det skyder sig i mig (ɔ: det falder mig ind). fynsk. — Den Karl, Dreng staar nok for Skud. V. S. O. (om den, som har Mod; som godt kan bestaa en Prøve). — Han er skudfri (ɔ: uden Fare). Moth.

De Ugudelige spænde Buen, og lægge deres Pil paa Buestrængen, for at skyde i Mørke paa de Oprigtige af Hjærtet. Ps. 11, 2. (Ps. 64, 4. 5). — Djævelen havde indskudt i Judas' Hjærte, at han skulde forraade Jesus. Joh. 13, 2.

Skud, skyde se 184. 2103. 2727. 5047. 5050. 5358. 5469. 6251. 6994. 9211. 10, 938.

9018. Tiende Hunde og tyst (o: stille) Vand har bedraget (skuffet) mangen Mand. 2, 280. jvf. 2312. 3956. 10, 175.

9019. Virkeligheden er Skuffelsernes Ligvogn.

9020. At skuffe de Vantro, er Klogskab; (at skuffe) de Tro (Troende), er Synd. 1, 454.

9021. Det er Klogskab at skuffe, (for) at man ej skal skuffes. 1, 419.

9022. Det er dobbelt Synd, naar den Rige skuffer den Fattige. 1, 418.

Den Anden slog Vand i Hale med ham, gik under Jorden med ham. Moth. (siges, „naar En bliver skuffet af den, han slog sin Lid til").

Hvorfor skulde jeg frygte i de onde Dage, naar min Bedragers Ondskab omgiver mig? Ps. 49, 6. (jvf. Ordsp. 26, 26). — Dersom Nogen mener, at han er Noget, skjønt han er Intet, da bedrager han sig selv. Gal. 6, 3. — Dersom Nogen iblandt Eder synes, at han er en Gudsdyrker, og han holder ikke sin Tunge i Tømme, men bedrager sit eget Hjærte, da er hans Gudsdyrkelse forfængelig. Jak. 1, 26. (jvf. Ps. 34, 14).

Skvalder, se Sladder.

sky, se ræd.

skyde, se Skud.

9023. Ingen kan springe over sin egen Skygge. 1, 495. — (Det er umuligt), at gribe Skyggen. 1, 495.

9024. Kan du løbe fra din egen Skygge, saa vil du kunne høre Græsset gro.

9025. Det er svært at voxe, naar man staar i Skygge.

9026. Skyggen er tit større, end Taarnet, saa og Meningen, end Tingesterne (Tingene). 1, 217.

9027. Naar Skyggen er størst, gaar Solen snart under (ned). 1, 93. (om at miste en høj Stilling af Alderdom eller andre Grunde).

9028. Hvor Solen skinner, dér falder ogsaa Skyggen, og jo stærkere den skinner, desto mørkere er Skyggen.

9029. Ære er Dyds Skygge (ɔ: følger gjærne med den). Moth.

Han følger ham som sin Skygge (ɔ: er altid hos ham). Moth. — Gribe efter Skyggen eller efter et Skyggebillede (ɔ: „lade sig skuffe af et falsk Haab"). V. S. O. (1, 495: „at gribe Skyggen"). jvf. Sir. 34, 2. — At tage Skyggen for Legemet (ɔ: tage Skinnet for Virkeligheden; ogsaa: at være i Vildfarelse). 1, 484. — Han tog efter Skyggen og lod Kjødet fare. Moth. — Det er et tomt Skyggeværk (ɔ: en indbildt, ikke virkelig Gjenstand; en tom Forestilling). — Han er kun som en Skygge mod den Anden (ɔ: „er ikke at ligne mod ham"). Moth. — Han er kun en Skygge af hvad han har været; han svinder hen som en Skygge (ɔ: taber sin Kraft eller Anséelse). — Han sér ud som en Skygge. — Hans egen Skygge kan forskrække ham. Moth. — Dette træder rént i Skygge for det Andet (ɔ: staar tilbage for; er meget ringere). — Maal, om din Skygge er bleven større, end før. Moth. (om den, som er bleven stolt af sin Lykke). — At holde sig til Skyggesiden af en Sag (ɔ: den ufordelágtige Del deraf).

Skyggerne voxe i Lunden, den lyse Dag er forsvunden. Øhlenschlæger.

Herre, skjul mig under (i) dine Vingers Skygge! Ps. 17, 8. (jvf. 36, 8; 57, 2 og 63, 8; Es. 51, 16; Hos. 14, 8). — Jeg svinder bort som en Skygge, naar den hælder. Ps. 109, 23. (jvf. 1 Krøn. 29, 15; Jobs. B. 17, 7). — Mennesket tilbringer sin Forfængeligheds Levedage som en Skygge. Præd. 6, 12. (Visd. 2, 5). — Lyset fra det Høje har besøgt os, for at skinne for dem, som sad i Mørke og Dødens Skygge. Luk. 1, 78. 79. (jvf. Jobs B. 10. 21; 24, 17 og 38, 17; Ps. 107, 10. 14; Es. 9, 2).

Skygge, se 1421. 3482. 4138. 5093. 5566 fg. 5886 fg. 8031. 8167. 9023. 9672.

9030. Skulen er Skylds Tegn. jvf. 8790.

9031. Det er aldrig Éns Skyld, naar To slaas. jvf. 10, 609. — „Det er ikke min Skyld," sagde Manden, hans Kone laa i Barselseng.

9032. Enhver er sig selv det Bedste skyldig. 2, 25.

9033. Bedre at lade mange Skyldige løbe, end straffe én Uskyldig. 1, 417. — Hellere lade ti Skyldige løbe, end gjøre én Uskyldig Uret. — Hellere lade ti Skyldige gaa fri, end straffe én Uskyldig.

9034. Hvo der frikjender den Skyldige, fordømmer den Uskyldige.

9035. En Død ere vi Alle Gud skyldige; vi skulle betale, naar han vil. P. Plade og 2, 44. — „Vi ere Alle Vorherre en Død skyldige; men Han er mig først en Mand skyldig", sagde Pigen. F. F.

9036. Fremtiden er os Intet skyldig.

9037. Den Skjæppe er topmaalt, som Skyldneren sætter sig paa.

9038. Skyldig er mistrøstig; kan ej staa for Orde. 2, 222.

At faa, nyde sin Skyld (ɔ: hvad der tilkommer En). V. S. O. — Gjøre sig fri for Skylden (ɔ: bevise sin Uskyldighed). P. J. Colding. — Han er selv Skyld deri. — Jeg kunde for den Sags Skyld gjærne gjøre det. — Han er sand for Sag (ɔ: sandskyldig, virkelig skyldig). 2, 164. — Han er Gud og al Verden skyldig. Moth.

Vor Skyld er stor indtil Himmelen. Esras B. 9, 6. — Alle de, som forlade sig paa Herren, skulle ikke dømmes skyldige (Lindberg: „bære deres Skyld"). Ps. 34, 23. (jvf. 37, 33. Visd. 12, 15. 20). — Gud! Du kjender min Daarlighed, og min Skyld er ikke skjult for Dig. Ps. 69, 6. — Hvo som siger til sin Broder: „Raka!" (et Skjældsord = „din Dosmer!") skal være skyldig for Raadet. Matth. 5, 22. — Forlad os vor Skyld, som og Vi forlade vore Skyldnere! Matth. 6, 12. (jvf. Ps. 32, 5; Ordsp. 28, 13; Luk. 11, 4; 1 Joh. 1, 9). — Al Verden skal være skyldig for Gud. Rom. 3, 19.

Skyld, skyldig, se 2512. 5617. 7183. 7786. 8166. 10,985.

9039. Han skal have den kranke (ɔ: ringe, uheldig) Skæbne, (som) den gode kan ikke faa. 1, 388. — Den skal have den kranke Lykke, som ej den gode kan faa (ɔ: Nogles Lod er heldig, Andres kan aldrig blive det). V. S. O.

9040. Hver hænder alt som han trænder (trender eller render — Garn). 1, 388. (ɔ: Hver faar, som han arbejder til, som han indretter sig her i Livet). — Ihvor en Mand sig vender, ham hændes alt som han trender. Rimkrøn.

9041. Der vil en haard Hu til en krank Skæbne. 1, 291. — Der vil haard Hud til tung Skæbne. Moth.

9042. Der vil let Hu til tung Skæbne. Moth.

9043. Den skal staa paa et højt Bjærg, der skal se sin Skæbne til Ende. (jysk).

9044. Ingen kan sin Skæbne fly; ingen Daare kan Ilden sky. 1, 387. — Ingen kan undfly sin egen Skæbne. Pouch.

9045. Hvad beskæret (= tilskikket) er, bliver ikke borte. 1, 387.

9046. Hvad En ej er beskæret, fører en Myg bort. 2, 234.

9047. Én arbejder, en Anden er det beskæret. 2, 234.

9048. Naar en Ting skal være, hjælper Intet derfor. 2, 233.

9049. Man faar at tage imod Skæbnen, som den kommer. Moth.

9050. Lidt har léd Skæbne. A. S. Vedel.

9051. Vore Skæbner hænge ved fine Traade.

9052. Naar Helte Fejl begaa, er Skæbnen Gjerningsmanden. J. H. Vessel.

Det var hans Skæbne. Moth. — Han har selv ildet den Badstue til sig. 1, 388. (om den, som selv er Skyld i sin Ulykke). — At friste en haard Skæbne. — Det er En agtet og en Anden beskæret. 1, 387. — Skæbnen vilde det.

Skæbne (Tilskikkelse), se 1733. 6966. 9365.

9053. Ee (ɔ: altid) drukner Skvalder for god Kones Dør. P. L. 692. (ɔ: den faar ingen Fremgang ved en retsindig Kvinde, da hun ej kan lide Sladder; en saadan Kones Dyd og gode Egenskaber ere som et Skjold, mod hvilket Bagvaskelsens giftige Pile Intet formaa; de sikre hende i Længden mod Bagtalelse. — Sladder dø'r for god Kvindes Dør.

9054. Svig og Skvalder haver lang Alder. P. L. 392. — Svig og Skvalder gjør langsom Alder. Moth.

9055. Skvalderposer Ingen roser. 1, 397. — Skvalder er Last og ikke Lov værd. 1, 397.

9056. I Krohus, Mølle og Smedehus siges Meget. 1, 398.

9057. Af Sladder kommer intet Gavn, men megen Skade. 1, 398.

9058. **Pladre og sladre endes aldrig.** 1. 397. — Pladder (ɔ: unyttig Snak) og Sladder faar aldrig Ende. Moth.

9059. **Hvad de Store gjør, derom vil Smaafolk gjærne føre Sladder.**

9060. **Fortæl, fortæl! jeg gider saa gjærne hørt Sladder.** F. F.

At løbe med Sladder (ɔ: udbrede Sladder). — Han gav dem en Sludder for en Sladder. — Det er Slidder-Sladder, han kommer med (ɔ: løs Snak uden Indhold). Moth. — At slaa en Sladder af (ɔ: snakke med En, navnlig om ubetydelige Ting). — At staa og holde Faddersladder med En, (ɔ: vidtløftig Snak uden virkeligt Indhold). — Det er ikke Andet, end Kællingesladder alt sammen. (om usandfærdig, urimelig Tale). Moth. — Han er en stor Sladderhank, Sladderpose. — Hun er en Sladdertaske, Sladdersøster. — Sladdermaren i Badstustræde. F. F. — Han er Byens Postbud. V. S. O. (om en Sladderhank).

Den, som hader Sladder, vil faa Mindre af Ondt. Sir. 19, 6. — Der gives den, som findes viis, fordi han tier, og der gives den, som er forhadt for megen Sladder. Sir. 20, 3. — Et viist Menneske vil tie, indtil det er den rette Tid, men en Skvaldrer (= Ordgyder) og en Uforstandig vil overskride den rette Tid. Sir. 20, 5. — Deres Læber, som sladre meget, fortælle, hvad der ikke vedkommer dem; men de Forstandiges Ord skulle vejes paa Vægtskaale. Sir. 21, 27. (jvf. 1 Tim. 5, 13).

Sladder (Skvalder), se 6152. 7495.

9061. **Hvo der faar det første Slag, er altid nærmere det andet.** 2, 128. — Den, som faar det første Slag, er nærmest ved det andet. Moth.

9062. **Det første Slag er forbødet** (forbudt), **men ikke det andet.** A. S. Vedel. jvf. 2921. 10, 616—17.

9063. **Man skal altid lade det sidste Slag være uslaget** (ɔ: man skal i Strid lade en Udvej aaben til Forlig). 2, 128. — Uslaget er bedst. 1, 83.

9064. **Hvem der har et Hoved af Glas, maa ej slaa's med Kampestén.** Iris.

9065. Hvo den Anden slaar paa Hals, han slaar ikke langt fra Hoved. P. L. 876. — Hvo der slaar En paa Halsen, han slaar ham ikke langt fra Hovedet. H. Thomesen og 1, 313. — Hvem der slaar paa Halsen, er Hovedet nærgaaende. Gr. 1162.

9066. Fægtere sigte efter Hovedet og slaa til Fødderne. 1. 248. (om dem, der gjøre Andet, end de sige). jvf. 9014.

9067. Naar man slaar iblandt en Flok Hunde, saa piber den, man rammer. Moth.

9068. Hvo som vil slaa Hunden, faar vel (ell. let) Kjæp. 1, 4. jvf. 8250. (ↄ: man finder let Anledning til at komme en Anden til Livs, naar man vil det). — Hvem der vil slaa en Hund, finder vel en Stén. Moth.

9069. Et Mundslag og et Daggerslag (ↄ: Slag af en Daggert eller et kort Sværd) kan være hinanden lig (ↄ: kan gaa lige op). H. Thomesen. — Et Mundslag og et Daggerslag lignes ved hinanden. Syvs Tillæg.

9070. Hæsselkjæp (Hasselkjæp) gjør Ondt paa Ryg, og saa gjør Pust (ↄ: Slag) bag Øre. — Hæsselfedt (ell. Hasselfedt ↄ: Slag med en Hasselkjæp) gjør Godt paa Ryg o. s. v. — Han gned ham af med Hæssel-Ister; skjænkede ham med Hæssel-Most (ↄ: slog, pryglede ham). 2, 127.

9071. Stik og Pust (Slag) gjælde lige Meget. 2, 128.

9072. Af det sidste Bæger kommer gjærne den (det) første Pust (ↄ: Slag, Saar). P. L. 450. — Det sidste Bæger faar den første Kindhest (ↄ: Ørefigen). P. L. 451. (det er dog ikke, som Ordsproget antyder, Bægeret eller Glasset, som det efter Sviren gaar ud over, men Drikkebroderen selv). — Hvo der vil have den sidste Drik, han skal have den (det) første Pust (ↄ: Slag). P. Plade.

9073. Den, der slaar først, er immer i Forhaanden. Gr. 789.

9074. Den Vaabenløse er snart slagen. A. S. Vedel.

9075. Det er ingen Sag at slaa den, der ikke tør slaa igjen. Gr. 2408. — Mange skulde være færdige at slaa, frygtede de ej for Gjenslag. 1, 198.

9076. Den, som slaar igjen, han har Uret.

9077. Den, der slaar, han bryder (ↄ: forsér sig). A. S. Vedel.

9078. Der slaas mangt et Slag i Øresund, og kjende Intet efter. 1, 242. — Der slaas mangt et Slag i Øre Sund, som der kjendes Intet efter. Gr. 3009.

9079. Vil man slaa Tjenestefolk, skal man slaa dem me Døren (ↄ: lade dem rejse). F. F.

9080. Slaar du den Gode, han bliver bedre; slaar du de Onde, han bliver værre. 1, 198. (om Børnetugt).

9081. Naar Mand og Kvinde slaas, have de det Gav deraf, at Naboerne lé ad dem. 1, 83.

9082. Slaas først, saa har I Noget at skjændes om Gr. 2409.

9083. Ondt at slaas med den, som kjedes ved at leve 2, 128.

9084. „Gud ske Lov, man er uden for det", sagde Skole-mesteren, da Drengene sloges, og han gik sin Vej. Sv. Gr. 3, 211; R. 640.

9085. Det er en Mand ingen Ære, at slaa en Kvinde. 2, 128.

9086. Hvo sig lader tage i Skjægget, ham slaar man ve og paa Munden. 1, 424.

9087. Man slaar fra sig, saa længe man kan. Gr. 2411.

9088. Man bliver snarest slagen af foragtet Fjende. 2, 153.

9089. Man slaar Fjenden før med Raad, end med Daad. 2, 153.

9090. Af mange Slag bliver Stokfisken blød. 2, 79. (det vedholdende Arbejde lønner sig).

9091. Alle Slag gjøre ikke Vé. 2, 128.

9092. Et Slag tabt er ej Alt tabt. Moth. (om den, der kan have tabt ved Underretterne, men vinder ved Højesteret).

9093. Strøet Hob er snart slagen, og adskilt Magt snart vunden. 1, 503. (ved Adsplittelse og Uenighed svækkes Kræfterne).

9094. Hvo som slaar en Musvaag (ↄ: Spurvehøg), faar en mager Steg. 2, 20. (om en ringe Fordel).

9095. Han er god at slaa Slumper i. F. F.

9096. Mangen slaar af de brune og blaa, men lader de grønne staa. 1, 10.

9097. Ambolten skjøtter ej (ɔ: bryder sig ikke om) Hammerslag. 1, 43. — En god (eller stor) Ambolt agter ikke Hammerslagene. Iris. („et ædelt Hjærte bevæges ej af Trusel eller Viderværdighed". Moth).

9098. Enhver Stok er god nok til at prygle en Hund med.

9099. Slaar man et Æsel, saa slaar det igjen. 1, 459.

9100. „Det var et slemt Slag", („ogsaa: „et haardt, godt Slag") sagde Drengen, da slog han sin Moders Øje ud. K. 91.

9101. „Tiden skal gaa med Noget", sagde Manden, han bankede sin Kone.

9102. „Nu er det gjort", sagde Manden, han stod tidlig op og bankede sin Kone. jvf. 7298. — „Se, nu er det fra Haanden!" sagde Manden, han havde pryglet sin Kone før Dag. F. F.

9103. „Lad det gaa rundt, saa faar min Fader ogsaa Noget", sagde Drengen om Pryglene. Balling.

9104. „Det er kjønt at betale tilbage", sagde Drengen, han slog sin Moder. K. 90.

9105. Mangen En banker paa den Dør, han agter aldrig at gaa ind ad. Gr. 133.

9106. Man kan altid komme til at slaa af. 2, 218.

9107. „Tager du Hatten op, faar du Prygl, og lader du den ligge, faar du ogsaa Prygl", sagde Manden til Drengen. — „Spiser du, faar du Prygl; spiser du ikke, faar du ogsaa Prygl; nu kan du gjøre, hvad du vil", sagde Manden til Drengen. (bruges, naar man næsten aldrig kan gjøre et vanskeligt, urimeligt Menneske til Pas, hvordan man end bærer sig ad).

At slaa En en Plade; slaa Folk Plader (ɔ: narre Andre i Pengesager). Deraf: Plattenslager (ɔ: Bedrager). — Han slaar til Søren. (om den Ødsle og Drikfældige). — Han slaar til Tøjet. K. 584. — Jeg skal slaa et Slag paa hans Middeltømme, saa det skal kjende til (ɔ: kjendes paa) hans Plovaas. („saaledes", siger Syv, „truede Troldfolk med Kvægdød"). 2, 116. — Han slaar døde Slag (ɔ: uden Virkning).

K. 504. — Det er et Slag i Luften. (om det, som er uden Virkning). — De ere oppe at kokkes (ɔ: at slaas som to Haner). 2, 127. — Hun slog ham med sit Flettebaand, at han fik Utak. („om den, som slaar, men ikke slaar haardt“). Moth. — De drages som to Djævle i et Uføre. 2, 127. — Han spiste (bespiste) ham med Femfingers-Urt; med Klapfisk (ɔ: Stokfisk). 2, 127. — Han slaar sin Helfjært (ɔ: han er nær ved at dø). Moth. — Han toede ham af uden Lud og koldt Vand (ɔ: han slog eller bankede ham). 2, 127. — Han lægger intet Løv imellem, naar han slaar (ɔ: han slaar for Alvor, uden at skaane). V. S. O. — Han fik Knippelsyge. 2, 127. — Han blev stokket og blokket (ɔ: fik Stokkeprygl). 2, 127. Slaa Potten itú (ɔ: „gjøre Barsel“). Moth. — Æslet skal slaas. 1, 127. („om den, som gjør ei Godt uden Slag“). — — Han beder slaa og ikke bie. („om en stridbar Mand, som agter ingen Fare“). Moth. — Der var et svart Hattefug (ɔ: „de sloges, saa Hattene føg bort af Hovederne“). 2, 127. — Han er imellem den, som prygler, og den, som slaar (ɔ: han er i stor Fare). 1, 99. — At slaa sig til Ridder paa En (ɔ: søge Udmærkelse paa en Andens Bekostning saaledes, at han har ham lidt til Bedste). 2, 128. — Han slog ham, saa det gjaldt (ɔ: gav Gjenlyd) i hver hans Tarm; saa der fløj Gnister af Øjnene. 2, 128. — At tage En og slaa en Anden med. A. S. Vedel. — Han slaar paa Vognen og mener Hestene dermed. 2, 162. (ɔ: han gjør Et og mener et Andet). — Man kan ikke slaa et Smil af ham med en Vognkjæp. F. F. — At slaa En med Bagdøren (ɔ: jage En bort af Tjenesten). P. Plade. — At slaa En med hans egne Ord (ɔ: gjendrive ham ved at anføre, hvad han selv har sagt). — Det er et Slag i Ansigtet paa ham (ɔ: en stor Fornærmelse mod ham). — At slaa En sønder og sammen (ɔ: „føre En, som man vil; være En overlegen“). Moth. — At give Nogen en norsk Fompe (ɔ: et Stød med Knæet bag til). Molb. Dial. Lex. S. 125. jysk). — (Fompe betyder egl. et stort Hvedebrød). — At slaa Kæmpeslag (ɔ: vældige Slag af en stærk Mand). Moth). — De sloge sig sammen (ɔ: bleve enige gjennem en ærlig Kamp). — At slaa sig igjennem (ɔ: nære sig med Lidt). — At faa paa Snuden; paa Trynen. — At slaa, give En paa Snuden; paa Trynen (ɔ: at faa eller give et Slag i Ansigtet). — Du kan tro, han fik rigtig paa Snuden. — At faa eller give én paa Skallen (ɔ: et Slag paa Hovedet; én paa Øret; at prygle eller faa Prygl). — At slaa En paa Planeten (ɔ: paa Panden, Hovedet). V. S. O. — At give En en Livfuld Prygl, en Dragt Prygl (ɔ: prygle En dygtig igjennem). — At give En paa Pukkelen

(ɔ: slaa, banke En). — At give En paa Kjæften; han fik paa Kjæften. V. S. O. — At give En eller at faa dygtig Smø'r ɔ: Bank, Prygl). — At slaa Smut (ɔ: kaste med en lille Stén saaledes, at den gjør flere Spring hen over Vandfladen). — At slaa Sinker og kaste Smut. Moth. — At slaa Kutiloser. V. S. O. (jysk). — Det gaar Slag i Slag. — Der er Slag i Frikadellen. — Dér tabte du Slaget; det Slag tabte du (ɔ: „det lykkedes dig ikke"). V. S. O. — At slaas til sidste Mand. — At gjøre, slaa et Slag med (ɔ: „tage Dél i en Lystighed"). V. S. O. — Slaa Noget af Hovedet, Sindet, Tankerne (ɔ: glemme, ikke tænke mere paa). Moth. — Han slaar sig nok, naar han faar betænkt sig (ɔ: „kommer paa bedre Tanker"). Moth. — Såmvittigheden slog ham (ɔ: gjorde ham urolig"). V. S. O. — Det slog mig (ɔ: „gjorde Indtryk paa mig; overbeviste mig"). V. S. O. — At slaa Knep (Knips) i Lommen (ɔ: true eller føre store Ord, naar man ikke bemærkes af Nogen, man frygter for). V. S. O. — At sætte En i Bænken eller til Bænks (ɔ: overvinde En i Bryden, Slagsmaal eller Ordskifte). V. S. O. — At slaa En af Marken (ɔ: nøde En til at opgive sine Planer, sin Mening o. s. v.). ÷ At slaa En hen som en Visk (ɔ: Ubetydelighed). Moth. — Han blev pludselig slaaet (ɔ: forelsket). — At slaa paa den store Stræng (ɔ: „leve overdaadig"). Moth. — Jeg tør ikke slaa paa den Stræng (ɔ: berøre den Sag løselig, bringe den paa Tale). — At slaa paa den rette Stræng. — Han slaar altid paa den samme Stræng (ɔ: han kommer atter og atter til at omtale den samme Sag). — At slaa om sig med Noget (ɔ: idelig at føre i Munden, især paa en pralende Maade). V. S. O. — Se, hvor han slaar til Side! (om den, som fremtræder paa en stolt og bydende Maade). — Nu véd jeg, hvad Klokken er slaaet (ɔ: hvorledes det forholder sig med Sagen). — Slaa til Væds med En (ɔ: vædde med En). Moth. — At slaa til med En (ɔ: indgaa en Forpligtelse ved Haandslag; blive enig med En om et Kjøb, en Handel). Moth. — Slaa sig til Rette (ɔ: „holde med hvad Ret er; ogsaa: fatte, besinde sig"). V. S. O. — Han slaar dem Alle i Hartkorn (ɔ: regner dem Alle lige, henfører dem Alle til samme Klasse). — Der slaar sig Børn til (ɔ: man faar Børn at forsørge). Moth. — Han vilde ej slaa sig ud (ɔ: „sige sin egentlige Mening, indlade sig i Ordstrid"). Moth. — At slaa sig op (ɔ: komme til Kræfter; forbedre sin Stilling). — At slaa op med en Pige (ɔ: at hæve Forlovelsen). — Slaa hende for Rumpen og lade hende løbe (ɔ: „slaa Haanden af et løst Kvindfolk"). Moth. — Slaa sin Rumpe i Traad (ɔ: „have Intet at gjøre). Moth. — Giv mig

en Daler! (ɔ: et Slag i Haanden). (siges til mindre Børn). — Slaa over med din Pung, førend du gaar til Torvs. Moth.

Man skal slaa i ham alt det, han skal lære. Moth.

Hvo som slaar sin Fader eller Moder, skal visselig dødes. 2 Mos. 21, 15. — Sværdet slaar nu En, nu en Anden. 2 Sam. 11, 25. (jvf. Zak. 13, 7). — Slaar retfærdig Mand mig, det er Kjærlighed; tugter han mig, det er Olie for mit Hoved; mit Hoved unddrage sig ikke! Ps. 141, 5. (jvf. Ordsp. 19, 25). — I min Vrede slog jeg (Herren) dig, men i min Naade forbarmer jeg mig over dig. Es. 60, 10. (jvf. Jer. 2, 30 og 5, 3). — Slag af en Svøbe gjør Ribler, men Slag af Tungen sønderslaar Bén. Sir. 28, 19. — I skulle ikke sætte Eder imod det Onde; men hvis Nogen giver dig et Slag paa din højre Kind, vend ogsaa den anden til ham! Matth. 5, 39. (jvf. Luk. 6, 29).

Slag, slaa (banke), se 108. 439. 2284. 2835. 3207. 3630. 3950. 4109. 4213. 4593. 5053. 5098. 6077. 6219. 6584. 7298. 8150. 9031. 10,349 fg. 10,524 fg. 10,616. 12,136 fg.

---

slet, se ond.

9108. Man skal øge dér det slap, og skarve (ell. skarre ɔ: fælde et Stykke Træ i et andet) dér det brast. Moth. (om den, som fortsætter sin Tale, hvor han slap den).

9109. Det er endda godt, naar man kan slippe med Næsen og begge Ørene. Gr. 2415. — Han slap med et blaat Øje. F. F.

9110. Faaret slipper tit fra Ulven, men ikke fra Slagteren. Gr. 2416.

9111. Slipper man Tøjlen, bliver man snart sat af Sadlen. V. S. O.

At begynde, dér (ɔ: hvor) man endte, skarve, dér det brast, og øge, dér det slap. 1, 38. — Han slap ubarket fra det (ɔ: uden Prygl). Moth. — Han slipper Tøjlen løs eller opgiver Ævred. Moth. (om den, som under vanskelige Omstændigheder lader Modet og Haabet fare, er ganske raadvild). — Det slap paa Halvvejen. 2, 82. — Det slap af Skaftet. 2, 82. — Det slap han nemt til. — Slap det dér ud? (ɔ: var det den endelige Mening og Hensigt?). V. S. O.

Du skal ikke slippe saa let (ɔ: komme godt fra det). — Ordet slap ham ud af Munden.

Herren, din Gud, han gaar med dig; Han vil ikke slippe dig og ikke forlade dig. 5 Mos. 31, 6. (jvf. Josvas B. 1, 5; Hebr. 13, 5).

slippe, se 3718. 3730. 5777. 5892. 9608. 12,155.

9112. Frænder ere Usle værst. (Udg. 1515: „Frænde er Frænde værst"). P. L. 556. jvf. 9604. 349. 5189. — „Frænder ere usle (Frænder) værst", sagde Ræven til den røde Hun, (da) han saa' røde Hunde. P. L. 1176. (om Ubarmhjærtighed imod trængende Slægtninge). — „Frænde er Frænde værst", sagde Ræven om de røde Hunde. 1, 399. — „Frænde er Frænde" værst", sagde Ræven, han løb for de røde Hunde. N. M. Petersen. — „Frænde er Frænde værst", sagde Ræven, de røde Hunde vare efter ham. — Vore egne Sko gnave os mest: saa er og Frænde tit Frænde værst. Pouch. (om bitter Strid mellem nære Slægtninge).

9113. Der er Knast i hver Ast og Fæt i hver Æt. Pouch. jvf. 5088. 10, 539. — Der er Knart (= Knort) i hver Art og Fæt i hver Æt (ɔ: „der er gjærne Nogen i hver Slægt, som ikke arter sig vel"). 1, 32 og 412. (Fæt betyder ellers et Faareskind med Ulden paa, og Syv forklarer det her ved et „laaddent Skarn"). — Der er næsten i hver Slægt en Hore eller Tyv. 1, 412. — Der er Plet i hver en Æt.

9114 a. Bar er broderløs Mand. P. L. 393. (om den, som ingen Slægt, intet Rygstød har). 1, 398. — Bar er broderløs Bag. Vedels Saxo. (disse Ord udtalte Erik den Vise fra Norge, da han var nær ved at falde om paa det glatte Gulv ved Kong Frodes Hof, og hans Broder Roller i det samme greb ham om Livet). jvf. 884. 9829.

9114 b. Bedst, at Svogerskab og Slægt ere vidt fra hinanden eller kommer sjælden sammen. 1, 398.

9115. Naar Datteren er død, er Svogerskabet glemt. Molb. 3172. jvf. 1538. — Naar Barnet er dødt, er Svogerskabet glemt. 1, 399. — Naar Konen er død, er Svogerskabet ude. F. F.

9116. Ond Afkom brovter mest af god Æt. Moth. — Rós dig ej af din gode Slægt, saa længe du selv vanslægter! M. M.

9117. Frænder som de elskes, og Venner som de synes. 1, 399.

9118. Man kan ikke bære al sin Slægt paa Skuldrene. Molb. 3178. (jysk).

9119. Mangen pryder sin Slægt, som Æselet Hestemarkedet. 1, 411.

9120. Hvo der faar Lykke til en god Svoger (her = Svigersøn), har baade Søn og Datter; hvo der faar en ond Svoger, mister Datteren med. 1, 399.

9121. Man skal ej spørge, hvorfra en god Mand og god Vín er kommen. 2, 243. („Spørg ej, hvad Slægt han er af, men om han duer til det eller det; som det hedder i Visen: „haver hun ikke Slægt og Frænder kjære, saa er hun ædel og rig paa Ære“).

9122. Meget Svogerskab, mange Knebel- eller Knevelspyd. 2, 243. (ɔ: mange Slægtskabsforhold kan fremkalde megen Kiv og Trætte). jvf. 6944.

9123. Hòreunger har megen Slægt. 1, 32.

9124. Hore- og Skalke-Slægten er den ældste. 2, 243.

9125. Slægt og Venner i Medgangs Stund gaa tresindstyve paa et Pund; men trænger Nød og Modgang paa, to hundred' paa et Lod vil gaa. Molb. 3179.

9126. Den slægter ikke Svine, som slægter Sine. V. S. O. — Den slægter ikke Svin, som slægter Sin.

Du er viet i Slægt med Muldvarpen (ɔ: du sér ikke godt; du dømmer ikke ret om en Ting). Moth. — Han er af Bisp Absalons Æt (ɔ: af ældgammel Adel). Moth. — Vi ere saa nær i Slægt sammen, at hans Faders Kaalhave gik ind til min Moders Baggaard. Moth. (siges skjæmtevis, naar To ere meget langt ude beslægtede og ellers ikke staa i nogen Forbindelse med hinanden). — Vi er i Familie i 3die og 4de Led, ligesom Fanden og Lygtemanden; vi har ikke Fader sammen, og vi har hver sin Moder. A. Nielsen. — Vi maa have en Skjæppe Ærter til at regne vort Slægtskab ud. — At regne vor Frues Frænder op med hinanden. („som Munkene have gjort i Legenderne om Anna, Marias Moder“). 2, 243. (jvf. 1 Tim. 1, 4; Tit. 3, 9).

Min Stamme begyndes af mig selv, den endes paa dig. 1, 411.

Kommer hans (ɔ: Herrens) Pagt evindelig i Hu, — det Ord, (som) han har befalet til tusende Slægter. 1 Krøn. 16, 15. —

Gud er med de Retfærdiges Slægt. Ps. 14, 5. (jvf. Sir. 39, 13). — Herren er god, hans Miskundhed varer evindelig, og hans Sandhed (Trofasthed) fra Slægt til Slægt. Ps. 100, 5. (jvf. 102, 13 og 119, 90; Es. 51, 8; Luk. 1, 50). — De Oprigtiges (Retsindiges) Slægt skal velsignes. Ps. 112, 2. — En Slægt gaar og en Slægt kommer; men Jorden staar evindelig. Præd. 1, 4. — Guds Rige er et evigt Rige, og hans Herredømme fra Slægt til Slægt. Dan. 4, 3. — Sér hen til de gamle Slægter og giver Agt: hvo satte sin Lid til Herren, og blev beskæmmet? og hvo holdt fast ved hans Frygt, og blev forladt? Sir. 2, 10. (jvf. Ps. 37, 25). — Vi ere jo og Guds Slægt. Ap. Gj. 17, 28.

Slægt (Æt, Frænde, Svogerskab), se 349. 481. 1451. 2391. 4208. 7366. 7941. 9829. 11,078. 11,314.

9127. Du triller ej Æblet saa langt, at det smager ej af Roden. P. L. 89. — Man kaster ej Æblet saa langt, at det smager ej af Roden. P. L. 1018. (ɔ: Børn slægte gjærne deres Forældre paa). jvf. 95. 451. 1251. 8645. 9128. 3145. — Æblet triller ej saa langt, det smager jo af Roden. 1, 116. — Æblet falder ikke langt fra Roden (ogsaa: „fra Stammen"). 1, 30. — Æblet falder ikke langt fra Træet, (som) det er voxet paa. Pouch.

9128. Ond Rod giver ej godt Æble. P. L. 20. — Nælder avle Nældefrø. M. M. jvf. 3145. 451.

9129. Af Øgle kommer Øgleunger. Moth. — En ond Unge af et ondt Æg. 1, 32.

9130. Delig (ɔ: saadan) er Frugten, som Dygden (= Dyden) er i Træet. P. L. 865. jvf. 10, 557.

9131. Frugten smager af Træet, Vinen af Fadet. 1, 30.

9132. Hver tyer paa (ɔ: slægter paa, ligner) det, (som) han er kommen af. Vedels Saxo og 1, 411. jvf. 4914. — Man tyer efter det, man er kommen af. 2, 22. — Man kommer aldrig saa langt af Led, man tyer jo hveden (ɔ: hvoraf) man kommen er. 1, 106.

Slægtlighed, se 95. 451. 9852.

9133. Hold dig til de Smaa, saa bide de Store dig ikke. 1, 268.

9134. Af smaa Træer hugges kun smaa Spaaner. 1, 357. (om en ringe Fordel eller Fortjeneste).

9135. Det er de smaa Hjul, som drive de store. Leonore Ulfeldt. (de lavere Staaendes Anbefaling virke paa højere Steder).

9136. Var der ingen Smaa, blev der heller ingen Store. Gr. 2418.

9137. Stræber kun af Store at blive Smaa, for at I af Smaa maa blive Store! (jvf. Matth. 18, 3. 4).

9138. Smaa Træer bære og Frugt. 1, 356. (2, 217: „Løv").

9139. Smaa Gryder syde (koge) snart over. 1, 492. (ɔ: Smaafolk komme let ud af Sindets Ligevægt, blive snart vrede). jvf. 3243. — Det Onde kan ej faa Rum i smaa Folk. 1, 492.

9140. Smaa Gryder have og Ører. 1, 34 og 356. — Smaa Potter have ogsaa Ører. V. S. O. (Børn kunne ogsaa høre og være opmærksomme paa, hvad der siges). — Et Barn stor Agtelse man skyldig er; hvis du har Syndigt for, vid: Gryder smaa har Ører. O. Worm.

9141. Hvad der er smaat for de Store, det er stort for de Smaa.

9142. For somme Mennesker er det smaat skaaret og vidt strø't. jvf. Talemaade Nr. 5 efter 1050. 2566.

9143. Intet er smaat for de Store. (baade deres Fejl og deres gode Egenskaber overdrives).

9144. Vi elske de Smaa, fordi de ere saa store (nemlig i Ydmyghed og Fordringsløshed).

9145. Smaa Fugle, smaa Reder. 1, 104 og 298. (om Fattigfolk, som ere lykkelige og tilfredse med deres ringe Kaar). jvf. 2051. 4219. — Smaa Fugle gjøre (bygge) smaa Reder. Moth. — Smaa Fugle have smaa Fjedre. — Smaa Fugle gjøre, værpe (= kaste) smaa Æg. 1, 298.

9146 a. Smaa Hunde jage Vildbrad (Vildt) op; de store fange det. 1, 355.

9146 b. Smaa Hunde have skarpe Tænder.

9147. Smaa Klokker have og Lyd (ell. Klang). 1, 355.

9148. Smaa Saar kunne og døde. 1, 355.

9149. Smaa Brønde ere snart øste. 1, 261.

9150. Smaa Regn gi'r og Vand. 1, 356.

9151. Af mange smaa Fiske bliver Gjedden stor. 1, 414 og 498. (mange Fattige hjælpe til at gjøre en Enkelt rig). — Gjedden bliver stor af de smaa Fiske, og den Gjerrige af de Armes Sved. Moth.

9152. Smaa Nødder ere kjærnefulde. 1. 96.

9153. Smaa Dyr have og Galde. 1, 196.

9154. Smaat Folk har og stort Hjærte. 1, 196. jvf. 3757. — Smaat Folk, stort Sind. 1, 196.

9155. Smaat Folk er snart stukket. 1, 196.

9156. Smaa Folk ere snart i Harnisk. 2, 126.

9157. Smaa Folk maa værge sig med Munden. 2, 126.

9158. Der var Smaafolk til, saa længe Verden var til. V. S. O.

9159. O, naar de Gamle gaa istaa, da hjælper dem paa Gled de Smaa.

9160. I Guds Haand alt Stort er smaat, men kjært det Mindste tillige.

9161. Den, der ringeagter smaa Fjender og smaa Midler, naa'r aldrig et stort Maal.

Han sér ikke til Smaafolk. Moth. (om den Stolte). — Han har mange smaa Kyllinger paa Fjællen. Moth. (om den, som har mange smaa Børn). — Det falder i det Smaa (ɔ: „det bliver kun til Lidt"). V. S. O. — At gaa i det Smaa (ɔ: „omtale og forklare Sagen indtil de mindste Omstændigheder"). V. S. O. — Det er smaat for ham; han har det kun smaat; han sidder i smaa Omstændigheder. — At komme, være, bringe paa Knæerne. (om den, som det er gaaet tilbage for i det Jordiske). V. S. O. — Han drikker saa smaat (ɔ: hjemme, i Stilhed).

Intet Slag er tabt for smaa Folks Skyld. 1, 196.

Han vil velsigne dem, som frygte Herren, de Smaa med de Store. Ps. 115, 13. (jvf. Jer. 31, 34; Aab. 19, 5). — Det er ikke Eders himmelske Faders Villie, at én af disse Smaa skal fortabes. Matth. 18, 14. (jvf. 18, 6. 10).

smaa, smaat, se 81. 501. 1856. 2240. 3243. 3538. 6323. 9301. 9455. 9706. 10,651. 10,746. 11,591.

9162. Smag ej, førend du faar at æde, og æd ej den (Kalv), der levende gaar! P. L. 685. — Smag ikke, førend du faar! jvf. 8279. 8916. 2598. 5356.

9163. Øllet vil gjærne smage af Tønden. 1, 325. („hvad der læres i Ungdommen, bliver længe ved". Moth.) — Vinen smager efter Fadet. 1, 312.

9164. Om Smag og Behag skal man aldrig trættes. Gr. 2430. jvf. 2786. 5914 fg. — Smag og Behag er forskjellig (ulige), saa derom er det ikke værd at trættes.

9165. Det er ondt at bare sig for det, man har faaet Smag paa. Moth. (om den, som er kommen i en slem Vane).

9166. Naar man er sulten, smager Alting godt. — Sulten Mand smager Alting vel. Moth.

9167. For megen Honning smager bésk (bittert). 2, 224. (jvf. Ordsp. 25, 27). — Alt for Meget smager ilde. 2, 224.

9168. „Det smager dog altid af Fugl" (ogsaa: „af Vildt"), sagde Kællingen, hun kogte Suppe paa den Grén, der havde siddet en Krage paa. — „Det smager af Fugl", sagde Kællingen, hun kogte Suppe paa en Skaderede.

9169. „Det skal smage af Noget", sagde Konen, hun kom Avner paa sit (sin) Saad (eller: paa Suppen). 1, 233. — „Det skal dog smage af Noget", sagde Kællingen, hun redte sit Haar over Suppe-Kjedelen. — „Det skal smage af Noget", sagde Manden, han dyppede sin Spegesild i Salt. A. Nielsen.

9170. Den er værd at smage det Søde, som har smagt det Sure. 1, 472. — Efter Súrt smager det Søde bedst. 1, 471.

9171. Det Søde har ofte en súr Eftersmag. 1, 494.

9172. Var ikke Smagen, drak man (lige) saa gjærne Vand som Vín. 2, 224.

9173. Vandet smager af Brønden bedst. („af Grunden", føjer Syv til, „læres Alting bedst"). 1, 459.

9174. Bryggeren smager Urten først. F. F.

9175. Vildt skal smage bedst, naar det har en Tanke.

9176. Naar Maden smager bedst, skal man holde op.

9177. Stjaalen Kost smager bedst. Moth. jvf. 2263.

9178. Det, som smager vel for Munden, er ikke altid sundt for Pungen. M. M.

9179. Frugten smager af Træet, Vinen af Fadet. V. S. O.

9180. Smagen af Køkkenet er bedre end Lugten. Syvs Tillæg.

Intet er mere foranderligt, end Menneskets Smag.

Det smager af Skillingen. F. F. — Hvad skal det smage af? (ɔ: hvad skal det betyde?). V. S. O. — Det smager efter Mere. (siges, naar man nok gider haft Mere af samme Slags). F. F. — Det smager, som at række (ell. som om man rakte) Tungen ud af Vinduet (ogsaa: „af en Lo-Glug"). V. S. O. og Molb. S. 350. (om det, som smager af Intet, har en flov Smag). — Det smager som det bare Vand. — Det smager i hans Mund som Intet. A. S. Vedel. — Han har tabt Smagen som de gamle Stegere (Kokke). 1, 139. (om én Gammel, som duer ikke mér til Noget). — Det smager bedst af Kilden. A. S. Vedel. — Der er ej Smag i det Hvide af Ægget. 2, 135. (jvf. Jobs B. 6, 6). — Det smager som Gift og Galde (ɔ: meget ubehageligt). V. S. O. — Det smager som Honning og Sukker (ɔ: meget behageligt). Moth. — Han smagte paa det (ɔ: „overvejede det; blev betænkelig derved; det behagede ham ikke strax"). V. S. O. — Han har en høj Smag (ɔ: „finder Behag i det, som simple Folk ikke skjøtter om"). V. S. O. — Bygningen er opført i en god, ædel Smag. — Schuster, Kombuster, kom Vælling i Grød, Tampen paa Ryggen den smager saa sød. F. F.

(Det er en) god Drik, som smager først vel, anden Gang bedre, tredie Gang endnu bedre, men siden værre. 2, 52. — Smagløst er, hvad der har hverken Saft eller Kraft. Gr. 1241. — Han har hverken smagt Vaadt eller Tørt (ɔ: ikke nydt det Allermindste).

Smager og sér, at Herren er god! salig den Mand, som forlader sig paa Ham. Ps. 34, 9. (jvf. 1 Pet. 2, 3). — Brød, tjent ved Bedrag, smager en Mand vel; men siden bliver hans Mund fuld af Grus. Ordsp. 20, 17. — Dersom I ere afdøde med Kristus fra Verdens Børnelærdom, hvorfor besværes I da med Anordninger, som de der leve i Verden: rør ikke, smag ikke, tag ikke derpaa! Kol. 2, 20. 21. (jvf. Gal. 4, 3. 9; 1 Tim. 4, 1. 4).

Smag, smage, se 1034. 1502. 2189. 2263. 2388. 2812. 4509. 5003. 6561. 9127 fg. 9782 fg. 10,803. 11,683.

Smalhans, se Mangel.

9181. Man maa smede, mens Jærnet er varmt. jvf. 3949. 7566. 8521. 9181. 10, 197. — Man skal slaa Jærnet, naar det er hedt (ɔ: man skal bruge den belejlige Tid til at handle uden Opsættelse). P. L. 272. — Smed Jærnet, mens det er hedt! 1, 253. — Medens Jærnet er varmt og hedt, skal det smedes kroget og ret. M. M.

9182. Vegt (ɔ: blødt, bøjeligt) Jærn er godt at smede. 1, 494.

9183. Smeden sagde til Præsten: „Min kjære Herre! kristne (ɔ: døb) mit Barn! jeg smeder dig et Plovjærn.“ P. L. 850. (om at gjøre Gjengjæld). jvf. 2919. 6883. 2741. 11, 307.

At passe paa som en Smed (ɔ: passe nøje paa; benytte den gunstige Lejlighed; ogsaa: holde skarpt Øje med en Anden). -- At have en Smed i Panden (ɔ: have Hovedpine efter en Svír). jysk. — Er der Noget i Vejen, saa kan vi hente Smeden. A. Nielsen. — Du er saa varm som en Smed. K. 1943. — Jeg véd nok, hvad Smedje det er smedet i (ɔ: „hvis Paafund det er“). F. Rostgaard. — At smede en Løgn, et Anslag (ɔ: finde paa, udtænke). — At smede en Fortælling sammen.

Jeg (Herren) skaber Smeden, som blæser en Kulild op, og frembringer Vaaben som sin Gjerning. Es. 54, 16. (jvf. 1 Mos. 4, 22; 1 Sam. 13, 19).

Smed, smede, se 1008. 2175. 2709. 4195. 4732. 5794. 7329. 8158. 8972.

Smerte, se Sorg.

Smiger, se Hykleri.

smuk, se fager.

Smykke, se Pryd.

9184. Smørelse gjør Godt, selv paa en ond Foged. Gr. 2441. jvf. 3327. 7863 fg. 3307. 2743. — Smørelse gjør Godt, hvor den end kommer. F. Rostgaard. — Smørelse er god, var det end til en ond Foged. 1, 142. (om Bestikkelse, Skjænk og Gave).

9185. At bede og smøre tøver ikke (ɔ: efter styrkende Hvile gaar Arbejdet lettere fra Haanden). Moth.

9186. Du skal smøre, før du kjører (ɔ: du skal omhyggelig forberede dig til din Gjerning). V. S. O.

9187. Guld-Smørelse gjør smidige Fingre. Iris.

9188. Saven maa smøres, hvis den skal skære (ɔ: „man faar ikke Meget gjort for Intet"). V. S. O.

Kom ikke og smør Folk om Munden! Gr. 2440. (om at skuffe, narre En med Snak eller tomme Løfter). — Gamle Folk og Børn plejer man at smøre om Munden med Sirup. — Han smurte Støvle og gik (ɔ: tog Flugten). 2, 80. — At smøre Haser (ɔ: løbe sin Vej hurtig). V. S. O. — Han smører sine Støvler og vandrer (ɔ: laver sig til at rejse, undviger"). Moth. — Du kan smøre dine Støvler og lave dig til den lange Rejse (ɔ: „det er ude med dig", du dø'r snart). Moth. — At smøre sine Gummer (ɔ: spise noget Lækkert). V. S. O. — Ved den Handel skal du ikke smøre dig (ɔ: „have Fordel"). V. S. O. — At smøre sin Lire (ɔ: se paa og sørge for sin egen Fordel). V. S. O. — At smøre Ens Ryg eller Ens Rygstykker (ɔ: banke En af). — At smøre Løgne i En (ɔ: hurtig og let indbilde En Noget). V. S. O. — Han kommer med smurte Ord (ɔ: søde Ord, Smiger). Cl. Pors. — Det gik, som det var smurt (ɔ: hurtig, i en Fart; det gik let fra Haanden). — Han smører sin Jord (ɔ: giver den rigelig og kraftig Gødning). jysk. — Han fik en god Smøre ved den Lejlighed (ɔ: led et betydeligt Pengetab).

smøre, Smørelse, se 140. 2689. 7280. 9825.

9189. Ingen vil mættes med Snak eller betales med Klang. 1. 199.

9190. Sulten Mand nøjes ej med Snak. Moth.

9191. For megen Snak tjen' (tjener) kun Utak. 1, 397.

9192. Slem Snak fordærver gode Sæder. 1, 432. (jvf. 1 Kor. 15, 33). — Slem Snak bør ikke høres. 2, 263.

9193. Megen Snak ej uden Lak (ɔ: Lyde, Fejl). 1, 429.

9194. Der vil Andet til, end Snak. Gr. 2443. — Det er ikke gjort med Snak. V. S. O.

9195. „Her. hjælper (ell. gjælder) ingen Snak; Moder vil have Penge for sit Øl. Moth. (Man kan ikke snakke sig fra Sagen). — Der hjælper ingen Snak. Gr. 2444.

9196. Snak i Kærlinge-Mund er tit Guld af Hjærtens Grund.

9197. Snak og Tobak til Tidsfordriv! F. F.

9198. Snak aldrig om det, saa har det ingen Magt! — Tal ikke om det, saa har det ingen Magt! Gr. 2649. — Ti stille til det Onde, saa har det ingen Magt! F. F.

9199. Man snakker om en Ting saa længe, til den skér. Gr. 2445.

9200. Man snakker for en Mand, til man faar ham paa Land. Gr. 2448. — Man skal snakke for en Mand, til man er kommen i Land (ɔ: til man har naa't sin Hensigt). Moth.

9201. Det er ingen Sag at snakke med en Mand, naar han er hjemme. F. F.

9202. Snak du med vore Høns, de har smalle Bén. K. 1723. (siges til den, som fører dum og urimelig Snak).

9203. Man faar at lade Folk snakke: Gæs kunne ikke. Pouch. 1, 430. — Man skal lade Folk snakke: Gæs kan ikke.

9204. Man snakker saa meget og drikker saa lidt. Gr. 2450. — Folk snakker saa meget (ɔ: „der gaar saa mange Rygter“). V. S. O.

9205. Somme sladre, Somme sluge. Moth. (om Gjæster, som snakke mere, end de spise).

9206. En snakker tit den Anden af Bænken, og sætter sig selv op. 1, 433.

9207. Man snakker sig fra Meget i denne Verden. Gr. 2452.

9208. Det er ikke godt at ro, naar man ej maa snakke. E. Meinert. (færøsk).

9209. Den, der snakker med sig selv, bliver gammel. K. 1633.

At snakke En Ørene fulde. V. S. O. — Det er en Snak til at faa ømme Øren af eller som Ørene maa blive ømme af. Moth. (om tom, kjedsommelig Snak). — Den Snak kan vare Skoven igjennem. Moth. (om den, som er meget vidtløftig og idelig gjentager sig i sin Tale). Moth. — Snak har vi Nok af. — Den Snak er hverken hugget eller stukket (ɔ: urimelig, utrolig). Moth. — At give En Snak for Pengene (som han har til Gode). — Nu den samme Snak igjen! Moth. (om den, som idelig gjentager det Samme eller gjør altid det Samme). — At gjøre lang Snak om en Ting. — Det er kun Snak, Drømme. 2, 242. (siges til den, som taler urimeligt om en Sag). — Det er en god Snak den, var den lidt længer. (siges skjæmtevis om det Urimelige i, hvad en Anden fremfører). Moth. — Aa Snak! (bruges, naar man afviser Ens Tale som ugrundet, eller naar man forundrer sig noget over den). — At føre Snak om By. Moth. — At holde Faddersnak. („som Faddere og Kvinder i Barselhuse“ ɔ: løs Snak). 2, 242. — Den Snak kan man varme Hænderne ved. Moth. (om den, som brovter og taler stort). — Det er Mummesnak (ɔ: hvad Folk mumler om). 2, 220. — Han har et godt Snakketøj (ɔ: har let ved at tale). — Han har faaet sit Snakketøj paa i Dag. Moth. — Han snakker Fanden et Øre af (ɔ: han er meget vidtløftig i sin Tale, snakker uden Forstand og uden Ende; det bruges dog ogsaa om den, som taler godt for sig, og derfor gjærne opnaar, hvad han ønsker). Moth. — Somme Folk kan snakke Pokker et Øre af. Gr. 2449. — At snakke op ad Stolper og ned ad Vægge eller opad Væggene og ned ad Stolperne (ɔ: føre vidtløftig Tale uden Mening, Sammenhæng og Orden). — Der er hverken Begyndelse eller Ende i hans Snak Moth. — At snakke eller tale som en Papegøje (ɔ: uforstandigt, snakke efter hvad man har hørt af Andre). V. S. O. — At snakke som en Pølse, en Kjødpølse, der er aaben i begge Ender (ɔ: taabeligt, uden Fornuft og Sammenhæng). Moth. og V. S. O. — At snakke hen i Vejret eller Taaget. V. S. O. — Han snakker en god Støvle. H. Hertz. — Han vil ogsaa snakke med. V. S. O. (om den, der vil tale om det, han ikke forstaar). — Nu snakker min Gaas. V. S. O. (om enfoldig, tosset Tale af en Kvinde). — De snakker om Byens Bedste. — Han er ikke holdfast. 2, 242. (om den, som ikke kan holde fast paa eller gjemme, hvad der bliver betroet ham). — Hans Hjærte er fuldt af Huller (ɔ: „han kan nok tage imod, men ikke beholde, hvad han hører“). 2, 242. — Du snakker for ham, som Bøddelen for en ung Tyv (ɔ: „du gjør ham godtroende“). V. S. O. — Lad ham snakke dig Noget for! (ɔ:

bilde dig Noget ind). — Han snakker med de Folk, han er hos. — At snakke for sine Varer (ɔ: anbefale dém). — At snakke En fra Noget (ɔ: faa ham overtalt til at lade det være). — At snakke sig fra Noget (ɔ: ved forskjellige Udflugter blive fri for en Forpligtelse). — At snakke En Noget fra (ɔ: faa ham ved indtrængende Forestillinger til at afstaa Noget). — At snakke En en Kone paa (ɔ: faa ham ved Overtalelse til at ægte En). Moth. — At snakke over sig (ɔ: tale forvirret). Moth. (ogsaa om den, som siger Mér, end han kan forsvare, eller som roser sig selv for meget). — Vi snakkes nok ved engang. (en Trusel om Prygl). — At forlade Kilden og følge Bækkene (ɔ: „at vige fra Sagen og drive Dagen bort med Snak"). Moth.

Jeg maa tjene dem (Lindberg: „er bleven dem") til Snak. Jobs B. 30, 9. (jvf. 17, 6; Ps. 69, 13; Sir. 42, 17). — Snak ikke tankeløst, hvor der er mange Gamle! Sir. 7, 15. — Naar en Anden taler, da snak ikke meget! Sir. 32, 10. — Ingen raadden Snak udgaa af Eders Mund, men saadan Tale, som er god til fornøden Opbyggelse! Ef. 4, 29. (jvf. 5, 4; Matth. 12, 36; Kol. 3, 8). — Fly den vanhellige, løse Snak! 1 Tim. 6, 20. (jvf. 2 Tim. 2, 16).

Snak, snakke, se 151. 3256. 5205. 6613. 11,665 fg. 12,022.

9210. Der er snart sadlet med én Gjord. P. L. 1041. (ɔ: kort eller kortvarig Gjerning er snart endt). jvf. 4990 fg.

9211. Snart er skudt af stakket Bue. P. L. 981.

9212. Snart er Gavn gjort, og Skade halv (2, 270: „hél") snarere. H. Thomesen.

9213. Snart nok, naar det ellers er vel gjort. 1, 158. — Her spørges ej, hvor snart, men hvor vel. 1, 176.

9214. Snart og velgjort følges ej gjærne ad. 1, 158. jvf. 11, 616. — Snart og vel er sjælden sammen. 1, 176. — Intet kan bestilles baade vel og snart. 1, 158.

9215. Slet (= jævnt, glat) er snart slebet; Rént er snart tvættet. 1, 261. — Smuk er snart pyntet, skiden er snart tilsølet. Sv. Gr. (jysk).

9216. Der kan snart gaa Ild i Krudtet. Gr. 2457.

9217. Forraadt Mand er snart slagen. Gr. 2459.

9218. Det er snart til at skabet (skabbet) kan bløde. 1, 415. (hvad der er sygt og svagt, har ikke Meget at staa imod med).

9219. En Foged og en Arsvisk ere snart gjorte og snart igjen bortkastede. 2, 270.

9220. Alt for spids bliver snarest stumpet. 1, 304.

9221. Efterhaanden bliver det Lille stort, men snart bliver det Store lidet. 2, 271.

9222. Ringe Brøde er snart forladt. 1, 123.

9223. Sént forhvervet, snart fordærvet. 1, 334. (Pengene kan snart gaa).

Han kan snart faa det. Moth. (om den, som let kan blive vréd). — Messen er snart ude med ham (ɔ: han er i største Nød). V. S. O.

En Mand er snart sysselsat. („kan snart fornøjes med Arbejde"). 1, 42.

Vær snar, naar du skal høre; men giv Svar med Betænksomhed! Sir. 5, 13. (jvf. Ordsp. 22, 29; Jak. 1, 19). — Naar En ikke erhverver Noget i Herrens Frygt med Flid, da skal hans Hus snart omkastes. Sir. 27, 3.

snar, snart, se 663. 2565. 2569. 2845. 3121. 3518. 3613. 4321. 4342. 4990 fg. 5882. 6318. 8703. 11,023.

Snavs, se Skarn.

9224. Borte er den Sné, der faldt i Fjor. 1, 466. — Hvor blev den Sné, som faldt i Fjor? (ɔ: det er nu engang forbi; det maa vi se at glemme). 2, 195.

9225. Snéen er paa Sæden, som Sengklæder paa Mennesket. 1, 4.

9226. Den Lamme-Sné (ɔ: Sné i April, som dog egl. kaldes „Faaremaaneden") gjør Faarene Vé. 1, 11. — Marts-Sné gjør Lammene Vé. V. S. O. — Martsmaaneds Sné er saa god som halv Gødning. J. H. Smidth.

9227. Naar det monne sné og slude, er det bedre inde, end ude. V. S. O.

Man tænker ej saa længe derpaa, som Snéen ligger i April. 1, 161.

Naar Snékongen, en lille graa Fugl, lod sig se i Julen, ménte man fordum, at der vilde komme megen Frost og Sné. J. H. Smidth.

Herren lader Sné lægge sig som Uld; han udstrør Rimfrost som Aske. Ps. 147, 16. (jvf. Jobs B. 37, 6; Es. 55, 10; Sir. 43, 15). — Herren udstrør Sné som Fugle, der flyve ned; og dens Fald er, som naar Græshopper slaa ned. Sir. 43, 20. — Rimfrost og Sné! lover Herren; priser og ophøjer Ham højt i Evighed! Tillæg til Dan. 3, 72.

Sné, se 1577. 5233. 5978. 6172.

---

snedig og snild, se træsk.

9228. Hvad skal So med Sadel? hun kan ej ride i Stigbøjle. 2, 26. („det, som ej kan bruges, er til ingen Nytte". Moth).

9229. So kan ikke med Sadel; thi hun rider kun sjælden. 1, 41. jvf. 1438. 2496. 2741. 6359. — So kan ilde med Sadel, for hun rider sjælden. H. Thomesen. (Man kan ikke gaa uden for Naturen). — So er ikke vant til Sadel. K. 931.

9230. So kan ej med Fejle (ɔ: Fiól, Fiolín, egl. Fedel), og Ko ej med Kaabekrave. Nyerup. — So kan ilde med Sele, og Ko med Kaabekrave. Pouch. jvf. 1, 40.

9231. Den fulde So vorder (ell. vurder ɔ: agter, ænser) ikke, hvor den sultne grynter. H. Thomesen. (om den, der ikke bryder sig om de Fattiges Klage). jvf. 4001. 7916. 8724. 9871.

9232. Gold So var aldrig Grise god. 1, 116. — Gold So var aldrig kjær ad Grise. H. Thomesen.

9233. Det er en slem So, som æder sine Grise. 1, 116. (om en ubarmhjærtig Moder).

9234. „Enhver er vé for Sine", sagde Soen, hun aad hendes. Sv. Gr.

9235. Alle holde med Soen, og Ingen med Sækken i Møllehus. (?) 2, 25.

9236. Soen er helst i Søle. 1, 251. — Soen ligger bedst i Sølen. 1, 410. — Soen vender sig altid til sin Søle igjen.

Moth. (om den, som falder tilbage i sine forrige Synder). jvf. 2 Pet. 2, 22.

9237. Naar én So er i Søle, vil den have de andre med. Moth. — Én So vil have flere i Søle med sig. 1, 251. — Soen vil gjærne være i Sølen, og have andre med. 1, 501. — Den ene So vil gjærne have den anden i Sølen. F. F.

9238. En tintet (ɔ: som har hvide Blegner) So og en skurvet (Moth.: skabet ell. skabbet) Orne kan bedst sammen. 1, 267. jvf. 5599. (ɔ: „lige slette Folk passe bedst til hinanden". Moth). — Der er aldrig saa tintet en So, at der jo er lige saa tintet en Orne. Sv. Gr. (jysk).

9239. Soen lugter strax det, som stinker. 1, 250.

9240. Det er ikke Enhver, som véd at tage den rette So ved Øret. (jysk).

9241. En So finder saa snart et Agern, som en Galt. 1, 181 og 254. (om en Uværdig, som opnaar en Lykke).

9242. Der er Mange, som tage Soen for Trugets Skyld (ɔ: gifte sig for Pengenes Skyld, som følge med Bruden). jysk.

9243. Den fuleste So faar allevegne det dybeste Dræk (ɔ: Skarn). 1, 501.

9244. Var Soen end klædt i Gyldenstykke, lægger hun sig endda i Skarnet (ɔ: følger sin Natur). 1, 311. (Syv føjer til: „Bonden daanede i Apoteket, men kom til sig selv, da man holdt ham en Svinelort for Næsen"). jvf. 8817.

9245. (Mangen Kvinde er) ude som en Paafugl, inde som en So. 1, 241. — Hun er en skiden So.

Soen har faaet en Guldring i Snuden. Moth. („om en uskikkelig Mand, som giver Folk gode Lærdomme"). — En So med Sadel (ɔ: „han har faaet det at raade for, som han ej forstaar og som vil blive ham til Spot og Spé"). Moth. — Hvad skal So med Lire? Moth. („om dem, som vil snakke med og forstaa Intet"). — Det lyder (klinger), som man vred eller kneb en So i Øret. Moth. (om en skurrende Lyd eller slet Musik). — At staa ud til Béns, som en mager So i Frost (ɔ: vise sig latterlig hovmodig). 2, 120. — En So i en Messesærk (ɔ: en uværdig, uskikkelig Præst). Moth. — Han er en brav Kavalér bag paa en So. 2, 83. (om en foragtelig Person). — Han er en brav Karl paa en So. O. Lade. — Han er saa vant, som en So efter en Lort. K. 394. — Han er efter

Nyt, som Soen efter en Lort. O. Lade. — Han har det inden af sig som Peder Forbaks So. O. Lade. — St. Bendts-Dag (21de Marts). Da skal Soen taale tre Slag af en Bynkestilk, og. siden føde sig selv. 2, 4.

So, se 315. 1420. 1621. 3551. 4916. 4921. 5010. 5168. 5190. 6196. 6980. 7838.

9246. Man skal nytte (bruge) den Sól, der da (ell. nu) skinner. P. L. 1172. (ɔ: tage Lejligheden i Agt, tage Dagen, som den kommer og gaar; ogsaa: ære den, som for Tiden har Magten. Moth).

9247. Solen skinner (lyser) for Alle. 1, 146 og 184.

9248. Naar Solen skinner for Andre, skinner den ogsaa for mig (ɔ: naar Noget bliver bekjendt, faar jeg det ogsaa at vide).

9249. Naar Solen skinner, behøver man intet andet Lys. 1, 184.

9250. Naar Solen skinner, skjøtter man (ɔ: bryder man sig) Intet om Maanen og de andre Stjærner. 1, 169 og 294. (ɔ: naar man har den Mægtigere paa sin Side, oversér man let Smaafolk). jvf. 6252. — Naar man har Solen, skjøtter man o. s. v. Moth. — Hvad skulde jeg passe om (ɔ: bryde mig om) Maanen, mens Solen skinner. H. Thomesen.

9251. Vorherres Sól skinner, om der ogsaa er Skyer for den. — Solen skjules tit af tykke Skyer, men den kommer dog derfor. 1, 374.

9252. Naar Solen gaar ned i Vester, staar den op i Øster. Gaar Solen ensteds ned, saa gaar den en andensteds op. 1, 170.

9253. Solen skinner saa vel Vinter som Sommer, men varmer ej éns. 1, 170. Vintersól skinner vel, men varmer ikke. 2, 191.

9254. Naar Solen gaar ned i en Sæk, saa vil den opstaa (ell. saa staar den op) i en Bæk (ɔ: naar den daler i en mørk Sky, faa vi næste Dag Regn, og gjærne fra Morgenstunden af) Moth. V. S. O.

9255. Solen staar med Bonden op, slet ikke med de Lærde.

9256. Sól har endnu aldrig skinnet nogen Bonde ud af Landet; men Regn har oven i Kjøbet givet ham Tiggerposen med. jysk.

9257. Solen mener det godt med os, naar den skinner varmt. V. S. O.

9258. Naar man taler om Solen, saa skinner den. jvf. 1926.

9259. Solen skinner ogsaa paa en Møgdynge (Mødding) og besmittes ej. 1, 332. — Solen skinner og paa urene Steder (ɔ: Velgjerninger modtages ogsaa af Uværdige). 1, 469.

9260. Solen vil det taale gjærne, at om Natten skinner Stjærne (ɔ: en stor Kunstner ænser ikke Fuskere i Haandværket). Moth.

9261. Jo videre (længere) Maane og Stjærner ere fra Solen, jo bedre lyse de. 1, 294. — Jo længer Maanen er fra Solen, jo klarere den skinner. Iris.

9262. Solen er klar, om end den Blinde ej sér det. 1, 294. — Solen er for den Blinde saa sort som Natten. 1, 294.

9263. Man sér ej Stjærner, naar Solen skinner (ɔ: de store Lys eller Aander fordunkle de smaa).

9264. Naar Solen er under (Synskredsen), skinner Stjærnerne, men man gaar i Mørke derved. 1, 330. (om den højere og lavere Øvrighed). jvf. 642.

9265. „Næsten som paa Theatret!" sagde Kjøbenhavnerinden, hun saa' en Solopgang (om Sommeren paa Landet — Noget, hun ikke havde sét før).

9266. Alle tilbede den opgaaende, Ingen den nedgaaende Sól. 1, 290. — Man holder mere af den opgangende end nedgangende Sol („tilvoxende end aftagende Herskab"). 1, 499.

9267. Solens Opgang er Nattens Undergang (ɔ: Ophør). 2, 82.

9268. I alle Lande gaar Solen op om Morgenen. 1, 413.

9269. Solen og Døden kan man ikke taale at se lige i Ansigtet.

9270. Jo nærmere Solen, jo før sveder (svier) man. 1, 179.

9271. Der kan ikke være to Sole paa Himmelen (ɔ: „To kunne ikke enes om Overherredømmet; der kan ej være to Herrer i ét Land"). Moth.

9272. Solen danser paa Paaskemorgen. J. H. Smidth.

Dér har vi den svenske Sól!" sige Søfolk paa den jyske Østkyst, naar Maanen staar op. Molb. S. 355. — Solen gaar i

Sæk (ɔ: den daler, gaar ned). Moth. — Det svinder som Dugg for Sól eller Solen. 2, 28 og 216. (om jordisk Velstand, som hurtig formindskes). — Det er saa klart som Solen. Moth. (om det, som Alle véd at tale om). — Den Ting har ikke sét Solen i mangen god Dag. V. S. O. (om Noget, som længe har henligget skjult, gjemt og glemt). — Der skinner hverken Sól eller Stjærner for ham (ɔ: det er ude med ham; han har rént tabt Modet, kan ikke rejse sig igjen). 1, 291. — Jeg skal sætte ham, hvor hverken Sol eller Maane skal skinne paa ham (ɔ: lade ham sætte i et mørkt Fængsel). Moth. — Det fortryder ham (han kan ikke taale), at Solen skinner i Vand (ɔ: han er meget misundelig). Moth. — Han skifter Sól og Vind lige imellem dem eller lige til begge Sider (ɔ: han er lige billig og retfærdig imod dem Begge). — Tykke som Grand i Sól. Mangfoldig som Sól i Strime. 2, 59. — Det er som et Lys mod Solen (ɔ: „det er, som man vilde ligne det Allerringeste ved det Bedste"). Moth. — Han er den bedste Mand; den argeste Skalk under Solen. Moth. — Han skal aldrig se Sól eller Solen mere (ɔ: han skal ej leve længe). V. S. O. — Skjønhedens, Lykkens, Haabets Sol (ɔ: en mageløs Skjønhed, udmærket Lykke og glade Forhaabninger). — At laane Glans til Solen (ɔ: „at ville lære den, som er langt klogere, end En selv"). Moth. — Bade sig i Solskinnet (ɔ: strække sig med Velbehag, udsat for Solens Paavirkning). Moth. — At leje Solskin bort. Moth. (om dem, som søge Fordel af det, der ikke tilhører dem). — Slikke Solskin. Moth. — Han er solskudden eller solskudt (ɔ: som har Solskud, en egen heftig og farlig Sygdom; siges og om Kvæg, og at det stundum faar denne Skade ved Solbjærgs-Lag eller naar Solen gaar ned). 2, 257.

Solen drager Skyerne op, som siden forhindre dens Lys. 1, 427. — Solen skinner saa klar om Dag; Alting giver hun god Ynde. 2, 189.

Gud satte et Telt for Solen; og den gaar ud, som en Brudgom af sit Brudekammer; den glæder sig som en Helt til at løbe sin Bane. Ps. 19, 5. 6. (jvf. Hab. 3, 11). — Priser Herren, som skabte Solen til at regére om Dagen. Ps. 136, 8. (jvf. 1 Mos. 1, 16; Jer. 31, 35). — Lover Herren, Sól og Maane! lover Ham, alle lysende Stjærner! Ps. 148, 3. — Solen gaar op, og Solen gaar ned; den higer til sit Sted, og dér staar den op igjen. Præd. 1, 5. — Din Sól skal ikke mere gaa ned, og din Maane ikke miste sit Skin; thi Herren skal være dig et evigt Lys. Es. 60, 20. (jvf. 24, 23 og 30, 26; Aab. 21, 23). — „For Eder, som frygte mit Navn", siger Herren,

„skal Retfærdigheds Sól opgaa med Lægedom under sine Vinger“. Mal. 4, 2. (jvf. Visd. 5, 6). — Stor er Herren, som skabte Solen; og paa hans Ord fremskynder den sit Løb. Sir. 43, 6. — Gud lader sin Sól gaa op over Onde og Gode. Matth. 5, 45. — De Retfærdige skulle skinne som Solen i deres Faders Rige. Matth. 13, 43. (jvf. Dan. 12, 3; 1 Kor. 15, 41). — Solen gaa ikke ned over Eders Fortørnelse! Ef. 4, 26. — Hans (Kristi) Ansigt var som Solen, naar den skinner i sin Kraft. Aab. 1, 16. (jvf. 10, 1; Matth. 17, 2).

Sól, se 1174. 1420. 3008. 3609. 3833. 4290. 4696. 5535. 6701. 6996. 7732. 7758. 8823. 9027 fg. 9455. 11,951. 12,075. 12,098 12,140.

Soldát, se Krig.

9273. Sommeren er en Herre; da er (der) Kakkelovn under hver en Busk. 1, 3.

9274. Der er Ingen, som klager sig for Kulde om Sommerdag. Moth.

9275. Viben kommer og Storken kommer; men det er ikke Sommer, før Kukmand (Kukkeren ɔ: Gjøgen) kommer. K. 1671.

9276. Hist op og her ned, og Sommer kommer til Pinsdag. Gr. 1083.

9277. Naar Tid er, bliver (det) Sommer. 1, 441.

At ride eller føre Sommer i By = at ride Maj i By (ɔ: en ældre Skik paa Landet, som bestod i et Optog til Hest af de unge Karle, smykkede med frisk Bøgeløv (Majgrene), under Anførsel af en dertil valgt saa kaldet Majgreve, — og som endte med Dans og Gilde). V. S. O. — At prise Sommer (ɔ: at være tyndt, sommerlig klædt). V. S. O.

Det er saa favrt om Sommeren. 2, 5.

Gud! Du satte alle Jordens Grænser; Sommer og Vinter dannede du. Ps. 74, 17. (jvf. 1 Mos. 8, 22).

Sommer, se 1699. 2470. 4180. 5051. 5461. 7354. 11,044. 12,042.

9278. Sorg er ej Søster, det (ɔ: fordi) hun sover nær. P. L. 1003. — Sorg er ej Søster, for (ɔ: fordi) hun sidder nær. — Sorg er ej Søster, skjønt hun sover nær. Gr. 2494.

9279. Han vil ej længe leve, som ej vil Sorg lide. P. L. 640. (Udg. 1515: „som ej vil Angst bide“ ɔ: bie, vente, vente paa).

9280. Han lever længe, som ingen Sorg vil have, men forslaar (fordriver) den. 1, 400.

9281. Ee (ɔ: altid) kommer Sorg og slukker anden; i Gaar døde min Mand (P. L. 933: „min Bonde“ ɔ: min Husbond), i Dag tabte jeg min Naal. P. L. 594. — „Den ene Sorg slukker den anden“, sagde Konen: „i Gaar døde min Mand, i Dag tabte jeg min Naal.“ (for saa vidt man ikke vil tage det som et blot og bart Skjæmtesprog, kan det forklares saaledes, at det er en Kone, som siger: „i Gaar havde jeg den Sorg at miste min Husbond; i Dag maa jeg som Enke se at faa Naalen fat, for at jeg ved Hjælp af den, altsaa ved Haandarbejde, kan søge at fortjene mit Livs Ophold“). — Hvad nytter Sorgen til? hun Livets Lyst afplukker; hver Sorg en Søster har; én Sorg en anden slukker. P. Juul.

9282. Sorg gjør blege Kinder og saare (ɔ: saarede, ømme) Øjne. P. L. 845. — Sørgende Hug (Udg. 1515: „Hu“) gjør blege Kinder. P. L. 747. — Sørgefuld Hov (ɔ: sorgfuld Hu) gjør saare Øjne og svidende Braa (ɔ: Øjenlaage, efter Nyerup = Øjenbryne). P. L. 1043. jvf. I, 399. — Sorg gjør saart Øje og svidende Kind. H. Thomesen. — Sorg og Sygdom kan snart forvende et Menneske. 1, 400 og 421.

9283. Terne (ɔ: Tjenestepige) sætter Haand under Kind, og sørger (Gr. 999: „græder) for Graaskind (ɔ: fordi hun fattes Graaskind, fordi hun ikke har en Kaabe besat eller foret med Pelsværk; hun har altsaa en unyttig, overflødig Sorg). P. L. 389.

9284. Drøvelsens (ɔ: Smertens, Bedrøvelsens) Torn gjør Hjærtet forn (ɔ: gammelt; altsaa gjør, at Hjærtet ældes og bliver svagt). P. L. 58. — Sorg og Græmmelse sætter en Mand graa Haar i Hovedet. Nyerup.

9285. Man sørger sig snarere gammel (ogsaa: „syg“), end rig. 1, 400. — Sorg gjør gammel før Tiden. 1, 13.

9286. Ingen Sorg (er) uden Søster. 1, 323 og 401. (der kommer gjærne flere Sorger paa én Gang).

9287. Sjælden kommer Sorg ene. Moth.

9288. Der er ej en Sorg ad (til) Ende, før vi har en anden i Hænde. 2, 244. — „En Sorg kommer aldrig alene", sagde Kællingen: „i Gaar døde vor Får, i Dag faldt en Stabel Lægter om og slog et af vore Fedesvin ihjel." F. F.

9289. Hvo Sorrig (Sorg) elsker, faar altid Noget at kvide (ɔ: at klage, sørge over). 1, 399.

9290. Hvor Sorg holdes i Ære, dér bo'r hun gjærne. 1, 399.

9291 a. Sorg er Sygdom nok. (mens den staar paa). 1, 400. Sorgen er som Koldesyge (Koldfeber): én ond Dag mellem to gode. Balling.

9291 b. Der er Sorg for hver Mands Dør. (sællandsk).

9292. Det var den største Sorg, om der ingen Sorg var i Ens Død. Molb. 3225.

9293. Det er en lang Sorg, at sørge for den Døde. (fordi han lever ej op igjen og vender ikke tilbage). 1, 401.

9294. At græde for den Døde og sørge for Vejret er éns. 1, 401.

9295. Den Sorg, som sover, skal man ikke vække. — Sorrig sover, og Vé vækker. 2, 245.

9296. Gammel Sorg skal ej yppes (1, 402: „opvækkes") med ny Graad. H. Thomesen. Moth.

9297. Dem synes en stakket Tid at være lang, som baade skulle sørge og kvide. V. S. O.

9298. Lønlig Sorg er tung at bære. 1, 399. — Hemmelig Sorg gjør Hjærtet tungt. 1, 399.

9299. Skjult Sorg er mere Sorg; brøster (brister) den ej ud, vil den bryde Hjærtet. 1, 399.

9300. Til en Sorrig at dølge hør' et mandigt Hjærte. M. M. — Sorg er ond at dølge. 1, 401.

9301. Smaa Sorger taler; de store tier. 1, 402.

9302. Hvo der haver en hvid Hest og en dejlig Kvinde, er sjælden uden Sorg. 1, 399.

9303. Hundrede Vogne (med) Sorg betale ej en Haandfuld Gjæld. 1, 400. — Sorg betaler ingen Gjæld. 1, 400. — Et Centner Sorg betaler ikke et Kvintin af din Gjæld. Moth.

9304. Der er ingen Sorg, (som) hjælper til at gjøre sig glad ved. Moth. — Der hjælper ingen Sorg til at gjøre sig glad. 1, 160.

9305. Megen Sukken (ogsaa: „Suk") er Sörgen næst. 1, 401.

9306. Heftig Sorg varer ej længe. Moth.

9307. Man har ej behov at græde sin Nabos Sorg; thi man har Nok i sin egen Dél. 2, 244. — Man skal ej længe sørge sin Nabos Sorg. Moth.

9308. Lad dem sørge, der længst leve! Moth. — Den sørge, som længst lever! 2, 245. — Lad dem og sørge, som komme efter os! 2, 245.

9309. Man kan lige saa let sørge i en rød Kjole, som i en sort. K. 1243.

9310. Haand, som Saar (1, 308: „Vaade") gjør, er Sorg til Rede. P. Enevoldsen.

9311. Særvild' (ɔ: særsindet, som kun vil følge sit eget Hoved) er altid sorrigfuld. 2, 291. — Særvillig Mand var altid sorgefuld. H. Thomesen. — „Særvillig og lunegod gjør baade sig selv og Andre Fortræd og Sörg (ɔ: den, som altid kun vil følge sit eget Hoved, sin egen Villie, og ikke tage Hensyn til Andre, er i Grunden aldrig fornøjet, har et tungt Sind og gjør Andre tungsindige med sig). 2, 291.

9312. Sorgen vil helst være ene.

9313. Ofte kommer Sorg efter Gammen. — En liden Skarns Glæde gjør tit en stor og lang Sorg. 1, 160.

9314. Den Syge har kun én, men den Sunde har mange Sorger. jvf. 6351.

9315. For Sorgens Børn gaar Tiden istaa. — Sorg gjør Tiden langsom. („dem synes en stakket Tid at være lang, som baade skulle sørge og kvide"). 2, 245. — Sorg gjør den korteste Tid at synes lang. 1, 400.

9316. Lad Hunden sørge; han har fire Fødder og ingen Sko til dem! 2, 245. jvf. 1975. — Lad Djævelen sørge; han har hverken Krop eller Sjæl! 2, 245. (om at forslaa Sorgen).

9317. Glæde af Ondt er Sorg i Enden. 1, 159. — Stor Glæde har stor Sorg i Enden. Moth.

9318. Man kan baade sørge og have en favr Mund. Moth. („Glæden omskiftes tit til Sorg").

9319. Man har mange fremmede Sorger. Gr. 2496.

9320. Sorgen lutrer.

9321. Man tager undertiden én Sorg og gjør to af. 1, 401.

9322. Ondt at sørge baade før og efter. A. S. Vedel.

9323. Den Hellig Aand gjør et glad Hjærte; Djævelen gjør et sorgfuldt Hjærte. P. Plade.

9324. Hvad tør vi ved (ɔ: behøve vi) at sørge? lad Gud sørge for os! P. Plade.

9325. Sorg sér ilde ud; Glæde gjør Smukhed og mildt Ansigt. 1, 160.

9326. Møl æder Klæder, Rust Jærnet og Sorg Hjærtet. 1, 400. — Sorg dræber Mangen. 1, 400. — Han sørgede sig ihjel.

9327. Lang Sorg, kort Liv. 1, 400. — Kort Sorg, langt Levnet. 1, 400. — Et sorgfuldt Hjærte gjør et stakket Liv. P. Plade.

9328. For megen Sorg bryder Glasset; gjør, at man falder i Skarnet, 1, 400.

9329. Sorg gjør søvnløs. 1, 400.

9330. Sorg gjør raadløs. 1, 400. — Det er ej stor Sorg, som véd Raad. 1, 400.

9331. For Sorg hjælper ingen Strængeleg. 1, 401.

9332. Sorgen er tit større, end (at) den kan begrædes. 2, 244.

9333. Et sorrigfuldt Hjærte er sjælden glad. 2, 244.

9334. Ingen Sorg er over Hjærtesorg. 2, 156.

9335. Ingen kan med sin Sorg gjøre sig en Fingersbred længere eller steckere (ɔ: kortere). P. Plade. (jvf. Matth. 6, 27).

9336. Sorg og Plage vanker alle Dage. 1, 399.

9337. Nu velan, Sorgen hjælper ingen Mand. 2, 243. — Det hjælper saa lidet at kvide (ɔ: at sørge og klage). 1, 400.

9338. Hos Mangen, naar Graven er lukt, er Sorgen slukt. 1, 401.

9339. To Slags Folk faa Hjærtesorg i Graven med: en Gjerrig, som Intet nød, og en Viis, som Ingen gavnede. 1, 401.

9340. Der er altid Nat hos den Bedrøvede. 1, 401.

9341. Af Sorrig, Harm og Spot kommer tit Helsot. 1, 68.

9342. Her er tabt og her er vundet, her sørges paa begge Sider. Moth. (siges om To, der slaas eller trættes, naar begge Parter lide Skade).

9343. Sorg bringer Intet i Køkkenet. 1, 400.

9344. Tid og Stund fortager al Sorg. Moth. — Tiden og Taalmodighed fortager Sorgen. 1, 401.

Hun har saa mange Kyllingesorger, hun bliver ikke hønegammel. Sv. Gr. 3, 212. — Den Dag eller den Tid, den Sorg! — At slaa Sorgen af Hovedet, af Hu (ɔ: glemme den, forjage Tanken derom). V. S. O. — Han sørger med Hovedet, men løber Fastelavn med Fødderne. 1, 249. (om hykkelsk eller forstilt Sorg). — Bære Sorg for en Død; gaa i Sorg (ɔ: Sørgedragt). — Læg Sorgen af med Klæderne om Aftenen, og drag paa igjen om Morgenen! 1, 320. — Nu har han faaet Noget at blæse paa. V. S. O. (om en uventet Sorg eller Ubehagelighed). — Man skal foræde Hoved-Vé og forsnakke Hjærte-Vé. 1, 344. — At se sig bedrøvet paa En. — At sørge sig i Jorden. sællandsk. — At slukke Sorgen med et Glas Vín. — Sort Sorg og rød Bedrøvelse! F. F. — O du bedrøvelige 11te Juni! F. F. — Man maa ej sørge for det, som komme kan. Moth. — Man maa ej sørge for den Tid, som er forbi. Moth.

Der er mange Slags Sorg, hvorfor der og behøves mange Slags Lyst derimod. 1, 471. — Livet er elendigt; gjør det ej værre med unyttig Sorg! 1, 400. — Vane og Venners Samtale formilder Sorg. 1, 401. — Sorg formindskes af (ved) venlig Tale. („det letter Hjærtet, naar Munden klager sin Nød"). 2, 244. — Skjønheden falmer af Sorg. 2, 244. — Fryd forgaar ikke, Hjærtesorg dø'r ikke; „det Første", tilføjer Syv skjæmtevis, „er ej saa vist". 2, 245. — Det har jeg udsørget for. 2, 245. — Hvert Folk fordriver Sorg paa sin Viis; en Tysk fordrikker, en Engelsk (= Englænder) fordanser, en Fransós (= Franskmand) forsynger, en Spanier forgræder og en Vælsk (= Italiener) forsover den. 1, 401. — Der Ingen skulde min Sorrig alt vide. („man skjuler den tit"). 2, 244. — Hun tog den Sorg, (som) næst Hjærtet laa, og gjorde deraf god

Gammen. 2, 244. — Nu er min Sorg saa mange Fold, som Jomfruer de spinde Guld. 2, 244. — Tro paa Gud, lad Fuglen Sorgen (ɔ: sørge)! Kommer det ej i Dag, det kommer i Morgen. 2, 245. — Hvo alt for nøje vil betænke, og sig med megen Sorrig krænke (ɔ: plagė); han kan ej Andet dog forhverve, end som (ell. at) sig selver snart fordærve. 1, 125.

Jeg (Jakob) maa fare med Sorg ned i Graven (ell. de Dødes Rige) til min Søn (Josef). 1 Mos. 37, 35, (jvf. 42, 38 og 44, 29). — Sønderriver Eders Klæder og binder Sæk (ɔ: anlægger Sørgedragt) om Eders Lænder, og gaar sørgende foran ham (nemlig hans Lig). 2 Sam. 3, 31. (jvf. 14, 2; 4 Mos. 20, 29; 5 Mos. 34, 8; Ps. 35, 14; Jer. 6, 26). — Bekymring i en Mands Hjærte nedbøjer det; men et godt Ord glæder det. Ordsp. 12, 25. — Ved Hjærtets Bekymring nedslaas Modet. Ordsp. 15, 13. — Det er bedre at gaa til Sørgehus, end til Gildehus; thi hint er alle Menneskers Ende, og den Levende skal lægge sig det paa Hjærte. Sorg er bedre end Latter; thi (selv) naar Ansigtet sér ilde ud, kan Hjærtet have det godt. Præd. 7, 2. 3. — Sorg har ødelagt og dræbt Mange, og der er intet Gavn ved den. Sir. 30, 25. — Af Sorg kommer Døden, og Hjærtesorg vil bøje Kraften. Sir. 38, 19. — Giv ikke dit Hjærte hen til Sorg, hold den borte, i det du tænker paa Enden; glem det ikke! Sir. 38, 21. — Salige ere de, som sørge, thi de skulle husvales (trøstes). Matth. 5, 4. (jvf. Es. 61, 2; Luk. 6, 21). — Vogter Eder, at Eders Hjærter ingen Sinde besværes med Sorrig for Næring (timelige Sorger). Luk. 21, 34. — Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, hvilken ikke fortrydes; men Verdens Bedrøvelse virker Død. 2 Kor. 7, 10. (jvf. 2 Sam, 12, 13; Matth. 26, 75 og 27, 3, 5). — Bedrøver ikke Guds Hellig Aand, med hvilken I ere beseglede til Forløsningens Dag. Ef. 4, 30. — Jeg vil ikke, at I skulle være uvidende om de Hensovede, for at I ikke skulle sørge som de Andre, der ikke have Haab. 1 Thess. 4, 13.

Sorg, sørge (Bekymring), se 113. 456. 483. 501 fg. 960. 1187. 1331. 1506. 1990. 2773. 3083. 3196. 3366. 4143 fg. 4693. 4794. 4856. 5014. 5387. 5534. 6547. 6596. 7117 fg. 7418. 7577. 7960. 9441. 9912 fg. 11,983.

9345. „Vé vorde dig, saa sort du est (er)“, sagde Gryden til Kedelen. P. L. 1074. — „Vé dig, saa sort du est“, sagde Gryden til Lérpotten. Udg. 1515. (om den, som bagtaler Andre og skildrer dem som slette Mennesker, medens han selv er ikke et Haar bedre). — „Fy dig an, hvor du er sort!“

sagde Gryden til Jydepotten. jvf. Gr. 740. — „Vé dig, saa sort est du!“ sagde Kølven (Køllen) til Ovnsmunden. 2, 178.

9346. Sort Ko giver hvid Mælk. P. L. 823. (det Nyttige er ikke altid smukt; og et Menneske indeholder tit Mér, end han sér ud til). jvf. 5087 b. — Den sorteste Ko gi'r ofte den fedeste og hvideste Mælk. Iris.

9347. Det kyser ej alt, som sort er. P. L. 574 og 666. (om Spøgelser). — Det Sorte kys' (kyser) ej alt ell. altid (ɔ: „det haarde, ukjærlige Øje kan dog ikke skræmme eller skade Alt, hvad det sér paa“). 1, 165.

9348. Ofte kommer (der) en sort Unge af et hvidt Æg. 1, 32. (om et vanartet Barn og en god Fader). — En sort Høne lægger ogsaa hvide Æg.

9349. Sort Jord giver bedst Grøde. 1, 165.

9350. Paa et sort Fad ligger ofte god Vín. 1, 165.

9351. Peberet (egl. Peberen) er sort; dog haver Hver det (den) gjærne. 1, 165.

9352. Sort Farve staar vel i et hvidt Skjold. 2, 107.

9353. Sorte Druer ere (lige) saa søde, som de hvide. 1, 165. — Sorte Kirsebær ere de bedste. 1, 165.

9354. De sorte Ræve ere ofte de listigste. 1, 448.

9355. Fanden er sortere, end han afmales. 2, 119.

9356. Over sort Kjød gjør man ofte hvidt Saad (ɔ: Suppe, især Kjødsuppe). 1, 166. („Penge maa sælge Grimhed“, føjer Syv til).

9357. Det er ej Under, at en Morian er sort. 1, 322.

9358. „Den ene Morian sværter ikke den anden“, sagde Nonnen til Munken. Fr. S. Birch. jvf. 7704. 8760.

9359. „Sammen, I Sorte!“ sagde Fanden, han slog sin Moder i Enden med en Jydepotte. 2, 177.

9360. Det er og et skjønt Legeme, om der end er en sort Plet paa. 1, 165.

9361. Kulsvierens Sæk er vel sort uden paa, men endnu værre inden til. Iris.

9362. Lidt hjælper det, at Panden er hvid, naar Hjærtet er sort.

9363. Det, som lader ilde paa Sort, lader derfor ej vel paa Graat. M. M.

Man sér altid en Plet paa en sort Kjole. (om Præsternes Fejl). sællandsk. — Han staar, kommer eller bliver sat paa det sorte Bræt. Moth V. S. O. (om den, som falder i Unaade; er ilde anskreven f. Ex. hos Kongen eller Regéringen). — Han snakker sort (ɔ: vaaser og vrøvler; snakker hen i Taaget). — Det blev sort (sortnede) for hans Øjne. (om den, som er nær ved at daane eller falde i Afmagt). Moth. — Det ser sort ud for ham. (om den, som ikke har Udsigt til at kunne ernære sig og Sine). — Det sér sort ud paa de Kristnes Side. Budstikken 1863 S. 354. — Han er sort som en Tater eller en Morian. 1, 165. — At male En sort af, gjøre En sort, afmale En med sorte Farver (ɔ: fremstille En som et meget slet Menneske). Moth. V. S. O. — Gid du faa den sorte Syge (ɔ: Pesten)! Hille den sorte Syge! V. S. O.

Ingen Sky er saa sort, at den jo har en lys Side. — Det Sorte smitter ej, falmer ej. 1, 165.

Jeg (Herren) klæder Himmelen i Sort og indhyller den i Sørgedragt. Es. 50, 3. (jvf. 13, 10; Matth. 27, 45).

sort, se 436. 1852. 1915 fg. 2750. 2794. 3201. 3248. 3775. 4067. 5656. 5694. 6643. 6681. 6697. 6730. 10,961. 11,162.

---

sove se Søvn.

9364. Hvo som spaar, han enten lyver eller siger Sandhed (1, 404: „Sandingen"). P. L. 360. — Spaamand har to Vilkaar: at sige Løgn eller Sanden. 1, 404.

9365. Sjælden fanger Spaakone god Skæbne. P. L. 916. (1, 404). — Sjælden faar Spaakælling god Skæbne. Gr. 2308. (jvf. Ap. Gj. 7, 52).

9366. Ræd Mand spaar altid Ondt (ogsaa: „ilde"). A. S. Vedel.

9367. Mennesket spaar, Gud raa'r (ɔ: raader, styrer). 1, 404. jvf. 3277. 7649. 7688.

9368. Man spaar om Noget saa længe, til det gaar for sig. 1, 404. — Man kan aldrig saa sært spaa, det kan lige saa underligt gaa. K. 1058.

9369. Mangen spaar, alligevel han er ingen Profet. 1, 404 — Man spaar tit Sanden (ɔ: Sandhed, Sandt) og véd det ikke. („som Kajfas". jvf. Joh. 11, 50).

9370. Vismands Tanke er ofte sand Spaadom. 1, 404 og 483. — Vismand er sikrest Spaamand. Moth.

9371. Onde spaa selv om deres egen Ulykke. 1, 404.

9372. En Daare kan og spaa Sandt iblandt. Moth.

9373. De gamle Profeter ere døde, og de ny duer ikke. L. Holberg. — De gamle Profeter ere døde, de unge skulde man øde. A. S. Vedel.

9374. Mange Spaamænd, faa Sandemænd. Moth. — Man finder lettere en Spaamand, end en Sandemand.

9375. En Profet agtes ikke i sit Fæderneland. Gr. 2093. — Ingen Profet er agtet i sit Fæderneland. 1, 107. (jvf. Matth. 13, 57; Mr. 6, 4).

Mit Sind spaar mig meget Ondt. Moth. — Folk spaaede Ondt om ham (ↄ: „Rygtet har ikke løjet"). Molb. S. 352. — Om ham spaaede Folk Sandt. Moth. (om den, som svarer til, hvad Folket taler om ham). — Vi havde en Spaakvinde ifjor, den gav vi Nødder og Æbler. Moth. (siges til den, som spaar Ondt). — Jeg skulde ikke spaa dig ilde, men det lykkes vist næppe. V. S. O. — Han er Tyge Brahe selv i at spaa. Moth. (om den, som spaar sandt). — Det tør blive bedre, end Bogen (ↄ: Almanakken) spaar. 1, 404. — Almanakken spaar Regn. Moth. — Disse Fugle spaa os Storm. — Proféten taler om sig selv. Moth. (siges, „naar En roser sig af det, som han aldrig gjorde"). — Han galer som en Vejrhøne (ↄ: „spaar fejl, som et Slags Høns med deres Galen forkynder Affalds-Vejrlig"). 2, 247. (Andre: „Hvejrhøne" af „hvejre" ↄ: synge ell. skrige med en skingrende Stemme, paa en ubehagelig Maade, som Høns mod ondt Vejr). — Han giver en god Tater eller Zigeuner (ↄ: „han kan spaa". Syv føjer imidlertid betænksom til: „dog slig Spaadom er mest Bedrageri"). 2, 247. (Sammesteds findes en hél Dél om Tyge Brahes Forudsigelser, som Syv dog ikke tror at være hans egne eller at have Noget at betyde). — Gid du bliver blaa, før du bliver sand-spaa! 1, 404.

Gid alt Herrens Folk var Profeter, og gid Herren vilde give sin Aand over dem! 4 Mos. 11, 29. — Guds Aand kom heftig over Saul, saa han profeterede midt iblandt dem (nemlig en Hob Profeter). Derfor blev det til et Ordsprog: „er Saul ogsaa blandt Profeterne?" 1 Sam. 10, 10. 12. (Vi sige sædvanlig: „Hvad vil eller gjør Saul iblandt Profeterne?" om en Ringe og Uværdig, som gjør stor Lykke; eller om den,

som vil tale med om det, som han ikke forstaar). — Naar Profeten spaar om Fred, saa vil han, naar Profetens Ord gaar i Opfyldelse, erkjendes som den Profet, Herren i Sandhed har sendt. Jer. 28, 9. (jvf. Ezek. 37, 4). — Den, som modtager en Profet, fordi han er en Profet, skal faa en Profets Løn. Matth. 10, 41. — En Profet er ikke foragtet uden i sit Fædreland og i sit Hjem. Matth. 13, 57. (En Profet bliver ikke æret i sit Fædreland. Joh. 4, 44). — Aldrig er nogen Profeti fremført efter menneskelig Villie; men de hellige Guds Mænd talede, drevne af den Hellig Aand. 2 Pet. 1, 21. (jvf. 1 Pet. 1, 10. 11).

spaa, Spaamand (Profét), se 1207. 1431. 1565. 2453. 4529.

9376. Bedre at spare paa Bredden, end paa Bunden. 1, 405. — Bedre er spart (sparet) fra Bred, end fra Bunden. P. L. 855. — Spar fra Laaget; Bunden sparer sig selv. (jysk). — Man skal spare oven i Tønden; naar man har naaet Bunden, er det for silde. K. 557. — Det er bedre at spare paa Randen, end paa Bunden. V. S. O.

9377. Det er for silde at spare paa Bunden (ɔ: naar man er kommen til Bunden, eller naar det er paa Hældingen med det, der skulde spares paa). F. F. — Den, som ikke sparer paa Bredden, sparer tit for silde paa Bunden. M. M.

9378. Spar, mens du har! siden er det bag efter. Gr. 2518. — Man skal spare, mens der er Noget. K. 559. — Man skal spare og vare (ɔ: gjemme) og ikke drikke for Meget af det Klare. K. 566.

9379. Den Penge, man sparer, er saa god som den, man avler. 1, 405. — Den Penge, som du vel sparer, er saa god som den, du vel vinder. M. M. — Den Skilling, Konen sparer, er lige saa god som den, Manden fortjener. — Den Skilling, jeg i Tide kan spare med Fornuft og lægge til en Side, den er saa god som den, jeg mig fortjene kan, den Stund at Ødselhed fordærver mangen Mand. A. Bording.

9380. Bedre én sparet Pending (ell. Penning = Penge), end hundrede fortærede Gylden. M. M.

9381. Hvad der er spar't, er fortjent. Gr. 2516. — Man bliver ikke rig ved det, man faar, men ved det, man sparer.

9382. Den Daler er ikke ødet, som sparer to. Molb. 3249. — Det er en god Skilling, som sparer en Daler. — Det er en

god Daler, hvormed hundrede spares. 1, 335. (om at kjøb i Tide, hvad man behøver).

9383. Den Blomst, som spares for Bien, gaar tit i Svine M. M.

9384. Spente og spare, kan længe vare. 1, 405. — Spink (ɔ: tage lidet og sparsomt til Noget) og spare, det kan læng vare. Gr. 2514.

9385. Somme sparer paa Skillingen og lader Dalere springe (ogsaa: „stryge"). Gr. 2519. (om dem, der ere ka rige i det Smaa, men ødsle i det Store). — Han forstaar a spare paa Skillingen (ɔ: han er i høj Grad sparsommelig). V. S. O

9386. Liden Tærepenning lærer at spare. 1, 405. — Lidet Forraad gjør sparsom. 1, 405. — Faa rede Penge gjø sparsommelig Tæring. 2, 249.

9387. Naar Gud giver, skal man lade Sækken op, og ve binde for igjen. 1, 405.

9388. Hvad man paa Gud har spar't, er hos Djævelen forvar't. — Hvad der spares og knappes (af) for Vorherre, tager den, (som) ham vil værre (ɔ: Fanden). 1, 168. — Hvad man længe sammenskraber og sparer, det tager Djævelen dog engang bort. (ved ødsle Efterkommere). Pouch.

9389. Hvo (der) ret vil spare, skal begynde af Munden. 1, 405. — Har du i Sinde at spare, saa begynd med Munden!

9390. Altid at spare, er altid at fattes. Molb. 3258. — (om den, som lever blot for at spare og samle).

9391. Det, Unger (ɔ: Ung) spar', det Gammel har. 1, 326.

9392. Det, man sparer for sin Mund, det æder Kat og Hund. 1, 155.

9393. Et Sting i Tide sparer ni Skilling. („ni Sting". F. F.)

9394. Sparsomhed kjøber Overdaadighed Huset af. 1, 404.

9395. Overdaadighed dræber Mange, men Sparsommelighed Ingen. Syvs Tillæg.

9396. Bedre (er) at leve sparsommelig, end at dø armelig. 1, 406. jvf. 2057.

9397. Hvo som spar' sine Hænder, spar' og for sine Tænder. („thi hvo der ej vil arbejde, skal ej æde". jvf. 2 Thess. 3, 10). 1, 22. jvf. 261. 1305. 5298. 5969. 9468. 9945.

9398. At tage vel ind og give Lidet ud, er bedste Alkemi (ell. Alkymi ɔ: Guldmagerkunst). 2, 249.

9399. Sparebøssen skal fyldes i Køkkenet og skal hældes ud i Kostalden. (ɔ: „der skal spares i den indre Husholdning, men ikke ved Indkjøb af Kvæg"). R. 701.

9400. Spar' man, saa har man. 2, 248. — Sparsommelig kan Meget samle. 2, 248. — Man har ej heller Mere, end man sparer. 2, 248.

9401. Dyrtid gjør husraadig (ɔ: huslig, sparsom). 1, 203.

9402. Sparsommelighed er en stor Skat („et Liggendefæ"). 1, 404.

9403. Sparsomhed opholder Sundhed. 1, 266.

9404. Spar (ɔ: skaan) ej den Slange, som dig vil dræbe! M. M.

Du er nok født i Nibe, du har lært at knibe. — Han sparer ikke (ɔ: undsér sig ikke ved, betænker sig ikke paa) at gjøre det. (jysk). — Spar dine Formaninger, Anmærkninger, Undskyldninger m. m. (ɔ: hold dem tilbage). — Han skaaner ikke Barnet i Vuggen, i Moders Liv. Moth. V. S. O. (om en grusom Fjende, som hugger ned for Fode).

Det er saa stor Grusomhed at spare Alle, som (at) spare Ingen. 1, 461.

„Mit Øje skal ikke spare, og jeg vil ikke skaane", siger Herren. Ezek. 5, 11. (jvf. 7, 4; 8, 18 og 9, 10; 2 Pet. 2, 4. 5). — Han (ɔ: Gud), som ikke sparede sin egen Søn, men gav ham hen for os Alle, hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med Ham? Rom. 8, 32. (jvf. 1 Mos. 22, 16. Joh. 3, 16).

spare, sparsom (skaane), se 2186. 2610. 2901. 11,726. 11,993

9405. Man kan og se ilde ud i et smukt Spejl. 1, 166.

9406. Meget for Spejlet, lidet ved Rokken. Moth. (om en pyntesyg Kvinde).

9407 a. Det er ikke Alt i Spejlet, som synes. (ɔ: „ikke Alt sandt, som Sandingen (Sandheden) er ligt"). 1, 371. — Det er ej i Spejlet, som synes deri. 2, 163.

9407 b. Legemet spejles i Glasset og Sindet i Øllet.

9408. Det nytter ej at bruge Spejlet, naar Pletten bliver siddende. M. M. — Spejlet nytter ej, naar Pletten bliver siddende. Gr. 2522.

9409. Spejlet lyver, Skin bedrager. 1, 394.

9410. Naar man spejler sig om Aftenen, staar Fanden bag ved. K. 1623.

At se sig i Spejl paa En (ɔ: lære af En; lade ham tjene sig til Exempel). — Se dig i Spejl paa ham (ɔ: bliv klog ved hans Erfaring; lad hans Skæbne tjene dig til Advarsel!). Moth. — Hun er et Spejl (ɔ: et Mønster) for alle Koner. V. S. O. — Han holder Spejlet for ham. — Man skal ej se sig i Spejl ved en Lygte. Moth. — Kvinder have deres Raad i Spejlet, vel mange Sinde (ɔ: Gange) om Dagen. 1, 239.

Nu se vi i et Spejl, i en mørk Tale, men da (skulle vi se) Ansigt til Ansigt. 1 Kor. 13, 12. (jvf. 2 Kor. 3, 18 og 5, 7).

Spejl, se 1800. 4089. 5203. 6525. 9728. 10,061. 10,232. 11,651. 11,681.

9411. Tærning er ond Værning (= Vurdning ɔ: Vare, Gods). P. L. 1063.

9412. Kort og Tærning er ond Næring. („sjælden spiller man sig rig"). 1, 256.

9413. Tærningen er Mester. 1, 255.

9414. Stærke Mænds Spil er kranke (ɔ: svage) Mænds Død. 1, 256. — Snedig Mands Spil er ærlig Mands Død.

9415. Godt er at spille, mens Tærningen holder. Gr. 2784. — Godt at lege, naar Tærningen vel vil. 1, 255. jvf. 5427.

9416. Naar Abbeden bær' Tærninger, maa Brødrene (Munkene) lege (spille). 1, 98. — Naar Abbeden kaster Tærninger op, da doble Munkene frit. Pouch.

9417. En Dobler (ɔ: en ivrig Spiller), jo bedre i Kunsten, jo værre er han. Syvs Tillæg.

9418. Af Dobbel (Spil) blive ti Fattige mod én Rig. 1, 256. — En Dobler kan ej længe bestaa. 2, 166.

9419. Han spiller ikke ilde, som vinder sit Opsæt (ell. Indsæt, Indsats, Indskud). 1, 255.

9420. „Kortet er forgivet“ (ɔ: givet fejl, 2, 27: „det er ej ret lavet“), sagde Bonden, „jeg har ingen Trumfer.“ Gr. 1514.

9421. Man giver ofte Den Kortet, som hverken kan eller vil spille. 1, 89. (om den, der faar et Embede, som han ej er voxen).

9422. Mangen har godt Kort, vidste han (kun) at spille det (ɔ: at benytte sin Fordel). 1, 256.

9423. Hvem der er lykkelig i Kortenspil (Kortspil), er ulykkelig i Giftermaal. Gr. 1516. — Hvo som er ulykkelig i Spil, er lykkelig i Giftermaal. Syvs Tillæg.

9424. Man giver ej Kortet, som man spiller det. 1, 256.

9425. Hvo som lader sig kige i Kortet, taber Spillet. 1, 1. — Ingen klog Spiller lader sig se i Kortet. 1, 178.

9426. „Nu har vi Spillet gaaende“, sagde Fanden, han tog Liremanden paa Nakken. F. F. — „Dér har vi (2, 165: „man“) Spillet gaaende. 2, 103. (ɔ: „nu er der taget fat for Alvor; nu er Sagen kommen rigtig i Gang“). — „Nu har vi Spillet gaaende“, sagde Trommeslageren, han gik i Trommen. F. F. — Nu har vi vundet Spillet (ɔ: „nu er Sagen afgjort til vor Fordel“). V. S. O.

9427. Det er det Fine i Spillet, naar Spillemanden ligger under Bordet. F. F.

9428. Se til er det Bedste i Spil. Moth. — Se til er bedst paa Spillet. 1, 256.

9429. Det er godt at spille af fuld Pung. 1, 255.

9430. Lotterisedler ere Indtrædelseskort til Fattighuset. svensk.

9431. (Det er) godt at spille, naar man ej sætter op. 1, 255.

9432. Spil ikke dine Trumfer for tidlig ud! Gr. 2754.

9433. Han var en god Organist, om han kunde spille. jvf. 7720.

9434. Hvo et Aar vil slaa Luten (ɔ: Stræmgelegen), skal stemme i fire Aar. 2, 226.

9435. Naar Spillet er ude, spørges først, hvad vundet er. 1, 91. (ɔ: naar et Menneskes Dage ere endte, bliver Spørgsmaalet, hvad Udbytte han har haft af sit Liv). — Naar Spillet er ude, sér man først, hvem der har vundet. Moth.

9436. Hvo ej agter Spillet, vinder ej. 1, 255.

9437. Lotteri er Lokkeri. F. F.

9438. Hvo ej kan spille med, (han) se til! 1, 256. — Hvo ikke kan Spillet, (han) blive derfra! 1, 256. — Bedre mærker den, som sér paa, end den, som spiller. 2, 166.

9439. Hold Blaar fra Ild og Ungdommen fra Spil!

9440. At spille er ingen Kunst, men at holde op igjen. 2, 166.

9441. Spil stemmer ej med Sorg. Moth.

9442. En ond Harper (ɔ: Harpeslager, Harpespiller) skraber altid paa den samme Stræng. 1, 373. (om den, som altid kommer med det samme). — Han spiller kun paa én Stræng.

9443. Er Sækkepiben ej fuld, klinger hun ej. 1, 373. — Er Sækkepiben ej fuld, saa snurrer den ej heller. 1, 305.

9444. Vel stemt, lader smukt; vel spillet, lader bedre. M. M. — Først stemmes, før spilles. M. M.

Der er kommen Strid i Kortet (ɔ: „der er kommen Uenighed imellem dem"). V. S. O. — Kortene vare saaledes blandede (ɔ: „Sagen var saaledes anlagt"). V. S. O. — At forspille sit Kort (ɔ: „tabe sin Lykke og Velstand; bære sig galt ad"). V. S. O. — Han har spillet sit Kort godt eller snildt (ɔ: „passet godt paa sin Fordel"). V. S. O. — At kige En i Kortet (ɔ: udforske Ens Hensigt; udspejde hans hemmelige Anslag). V. S. O. — Han har gode Kort paa Haanden (ɔ: han er heldig stillet). — Han sætter Alt paa ét Kort. — Spille med Jesper Béndrejers Tærninger. F. F. — At spille sin sidste Trumf ud (ɔ: gjøre det sidste Forsøg). — At spille paa Lommen (ɔ: „paa Kredit, naar man ej har flere Penge"). V. S. O. — De spiller nok om Kejserens Skjæg. — Han spiller sin Mand (ɔ: lever flot). — Nu skal vi rigtig spille op med ham. F. F. — Spille under Dække med En (ɔ: være i hemmelig Forstaaelse med ham). V. S. O. — At være paa Spil (ɔ: finde paa Optøjer eller kaade Handlinger). — Han

spiller et højt Spil (ɔ: „han vover Meget"). V. S. O. — Han sætter Meget paa Spil (ɔ: udsætter sig for at tabe Meget). V. S. O. — Han spillede baade Øl (ɔ: Rem) og Ærme fra ham. Moth. — At have sin Haand (ogsaa: „sin Finger") med i Spillet (ɔ: være délagtig i et Anslag eller hemmeligt Foretagende). — Han spiller Bás med dem. V. S. O. (om et ungt Menneske, som ej vil lade sig styre af Andre). — At drive sit Spil (ɔ: blive ved at opføre sig slet). — Han spiller dobbelt Spil. — Spille En et Puds. Moth. — At drive Spil med Noget ell. Nogen (ɔ: gjøre Løjer med). — At spille Bold med En eller med en Ting (ɔ: „behandle en Person eller Ting paa en letsindig eller ligegyldig Maade"). V. S. O. — Han spiller Tragedier. Moth. (om den, som er Aarsag til megen Larm og Forvirring). — Han spiller en stor Rolle (ɔ: gjør Opsigt, viser sig som en Mand af Anséelse). V. S. O. — Spil hverken Vorherre eller Forsynet! (om den, som egenmægtig vil gribe ind i Herrens Styrelse). — Det er forloret Spil (ɔ: „forgjæves Umage"). Moth.

Leg og Spil er ej værd meget at spidse sin Hjærne efter. 1, 256. — Han sér hellere Kort paa Bordet, end Kors i Kirken. 2, 167. — Det er lige godt, enten man vinder eller taber (Spillet); dog har det ej den Skik at tabe, som at vinde. 2, 166. — Dobler taber først og vinder sidst. 2, 167. — Den skjønne, livlige Spillekunst (Tonekunst) gjør hos Kvindekjønnet Gunst. 2, 225. — Giv os et Stykke paa din Leg! (ɔ: „spil op paa dit Instrument!"). V. S. O. — Spil er Glædes Redskab. 1, 372. — (Soldaterne gik frem) med flyvende (vajende) Faner og klingende Spil.

Vín og Musik glæder et Hjærte; men over begge Dele staar Kjærlighed til Visdom. Sir. 40, 22.

Spil, spille (Kort, Tærning), se 169. 989. 1953. 3180. 4624. 5058. 5076. 5392. 5494. 5825. 6190. 6784. 8316. 10,201. 11,434. 11,447. 11,707. 11,790.

9445. Hvo Sit spilder, han faar det næppelig (ɔ: næppe) Alt igjen. P. L. 1079. — Hvo Sit spilder, han sanker det ikke Alt op. 1, 151.

9446. Den kan snarest spilde Karret, som (det) i Hænde haver. 1, 125. — Ingen spilder Karret snarere, end den, det i Hænde haver. 1, 382. — Ingen kan spilde fuldt Kar, uden den, det haver at bære. Pouch.

9447. Hvor Meget handles, dér Noget spildes. V. S. O. — Hvor der handles Noget, dér spildes Noget. Gr. 1265. jvf. 10, 546. — Der skjæves (egl. pilles af) altid Noget af, hvor Noget handles. V. S. O.

9448. „Hvor Intet handles, dér Intet spildes", sagde Kærlingen, hun spildte Alt, hvad hun havde. 1, 227. Hvor der ikke spildes, dér handles ikke. K. 1372.

9449. Det er ikke spildt, som falder af Næsen i Munden. 1, 306. (siges om det, man har mistet paa en saadan Maade, at det, fra en anden Side betragtet, bliver En til nogen Fordel).

9450. Mangen En spilder Mér, end han giver bort. Gr. 2529.

9451. „Får varlig!" sagde Anholtboeren, ellers spilder du, hvad du har i Skatollet.

9452. Hvo én Gang spilder Maden, tager den aldrig rén op. 2, 84.

9453. Spild ikke Guds Gaver!

9454. (Det er) spildt Omkostning, som skér paa Fremmedes Børn og Hunde. 1, 40.

Han har spildt baade Malt og Humle (ɔ: han har anvendt baade Tid og Flid og Bekostning til ingen Nytte). 2, 17. — Han har spildt baade Hvede og Malt. Moth. (om forgjæves Arbejde). — At spilde sin Bærme paa En (ɔ: „overvælde En med Skjældsord"). V. S. O. — At spilde En hans Stævnemaal (ɔ: „faa det afvist som ubeføjet"). Moth. — At spilde Kald og Varsel. Moth. — At spilde sine Ord, Formaninger, Overtalelser paa En. — Hun har spildt paa sig (ɔ: ladet sig besove). P. J. Colding. Moth. — Man kan brede eller bræde (= smelte) meget Smør i en héd Ovn (ɔ: „spilde Meget til Unytte). Moth.

Sanker Smulerne op, saa Intet spildes! (jvf. Joh. 6, 12).

spilde, se 3607. 4108. 7128. 7661. 9572. 10,200. 11,393. 11,997.

9455. Man spinder aldrig saa smaat, man kan det jo ved Solen se. 2, 1. — Der spindes aldrig saa fint, det kan jo ved Solen sés. Gr. 613. — Der er ikke saa fint spunden, at det ikke kan blive vunden (ɔ: „ingen List er saa snildt udtænkt, at den jo kan blive opdaget"). K. 1937. — Der spin-

des aldrig saa liden en Traad i mørk Stue, at den jo skal ud mod Solen engång at blege (bleges). Pouch.

9456. Silkeormen i sit eget Spind, spinder sig sin egen Død. M. M. — Silkeormen spinder sig ihjel. Gr. 2530.

Han (hun) spinder Rendegarn og slaar Bissegarn i. Moth. — Han har spundet sin Rok af (ɔ: er bleven forarmet). 2, 67. — Han har afspundet. V. S. O. — Den spinder til en ny. (siges om en gammel, luslidt Kjole). Molb. S. 353. — At spinde med Sølv-Tenen (ɔ: egl. give Penge for Spind; anvende Bestikkelse). 1, 335. — At spinde paa Noget (ɔ: pønse, tænke paa Noget, man vil sætte i Værk). Moth. — Hvad har du nu spundet op? (ɔ: hittet paa). V. S. O.

spinde, se 1306. 3074. 4498. 6116. 6366. 7027. 8622. 9941.

9457. For-Aade gjør faver (fager) Efter-Aade (ɔ: Tidighed, Madlyst før og efter eller hvad der spises før og efter). P. L. 751 og 808. (ɔ: den, der spiser før Hovedmaaltidet eller tager sig en god Frokost, han er ikke slugvorn, men høvisk eller maadeholden ved Middagsbordet). jvf. 1258.

9458. Flere Folk dræbes af Natvord (= det Svenske „Nattward" ɔ: Nadver), end af Sværd. P. L. 1174. (Udg. 1515: „Mad"). jvf. 1416. 1527. 2181.

9459. Jeg er fordi (ɔ: derfor) ej Greve, at jeg æder mine egne Leve (ɔ: Brød, Brødkager)). P. L. 679. — Jeg er dog ej Greve, at jeg æder store Leve. 1, 130.

9460. Bid byder anden ind. P. L. 954. — Bid byder anden. („naar man først begynder at æde, bliver man ved"). 2, 90. — „Bid byder anden", sagde Kærlingen, der (da) hun havde ædt Lumpen til Prikken, som sidder midt i dette Slags Kager. 2, 90. (Syv forklarer nemlig „Lumpe" ved et eget Slags Kager. 1, 104: „Lumper"; og Molb. siger i sit Dialekt-Lexikon, „at „Lumpe" paa Falster kaldes et lidet Hvedebrød, en Bolle eller Basse). — Bid byder anden, og Drik ligesaa. 1, 73.

9461. Súr Aal og Kaal er trøg (ɔ: stiv, fast, „som ej vil ned, men sidder fast i Halsen") Spise, og man drager ej Kniv til súr Vælling. 1, 207.

9462. Den æder altid Mest, som sidder længst fra Fadet, og (den) drikker Mest, som er længst fra Tønden

(ɔ: „som skal have og tage det af Andres Hænder; thi det synes da mest“). 1, 103.

9463. Hvo der æder sig ikke fuld, han slikker sig ikke fuld. P. Plade.

9464. Hvem der vil æde en Andens Brød, og ikke sit eget, ham vil det bekomme som en Hund, der æder Græs: han spy'r det op igjen. P. Plade.

9465. „Jeg kan ikke æde Mér“, sagde Drengen, da stod han og græd ved et fuldt Fad Grød. K. 418. — „Ikke Mere for den Gang“, sagde Manden, han havde spist Alt op.

9466. Æd ikke den, som levende gaar! 1, 445.

9467. Det er de dyreste Supper, som man æder for Intet. 1, 129.

9468. Han skal ej æde, som ej vil svede. 1, 246. (den Lade fortjener ikke at fødes. 2 Thess. 3, 10). jvf. 261. 5298. 9397.

9469. Hvo ej æder, før han hungrer, men holder op, før han bliver mæt, behøver hverken Dokter eller Apoteker. 1, 263.

9470. Jo Mindre man æder, jo længere man æder. 1, 328. jvf. 6231.

9471. Man skal æde sig mæt og ej syg. 2, 89.

9472. Mange Gjæster æde til sidst Værten ud af Huset.

9473. Hvo æder Lidet, æder længe; hvo æder Meget, æder stakket. 2, 89.

9474. Kongen spiser, Svin æder og Folk faar Mad. jysk.

9475. At æde tit vel, gjør, at man siden æder ilde (ɔ: „naar man æder for Meget, kan man Intet siden, eller for Lækkert, har man Intet siden“). 2, 89.

9476. Den, der æder Græs om Sommeren, skal tygge Halm om Vinteren. K. 1301.

9477. Kunde Ord spise, da levede hans Venner vel. 2, 100.

9478. Piller (Stikpiller) skal man svælge, ikke tygge. V. S. O. (man skal ikke græmme sig længe over bitre, spydige Ord).

9479. Det er bedre, at ville æde og have Intet, end (at) have og kunne Intet.

9480. Hvo der vil æde en god Gjedde, skal først kaste Galden hen (bort). 1, 233.

9481. Den ene Skalk æder den anden. Moth.

9482. Se til lige saa vel, med hvem du æder, som hvad du æder. Syvs Tillæg. jvf. 7103. 7480.

9483. Den Fattige æder, naar han haver; den Rige (æder) naar han vil. 1, 131. jvf. 2042. — Den Rige æder, hvad han vil; den Fattige (æder), hvad han kan. H. Thomesen. — De Rige æde, naar og hvad de vil; de Fattige (æde), naar og hvad de har. M. M.

9484. Man kan komme frem allevegne i Verden, hvor man kan æde sig frem (eller: hvor man kan komme til at spise med Folk).

9485. Æd, til du revner! det er dig vel undt. — Æde, til Livet sprækker, det er at faa sadd (ɔ: tilstrækkelig) Mad. K. 406.

9486. Det, (som) man æder af Gryden, faar man ikke paa Fadet. 1, 131. (ɔ: hvad der én Gang er fortæret, kan man ikke nyde anden Gang. Man kan ikke faa baade i Sæk og i Pose).

9487. „Har du ædt Silden, skal du æde Sennepen med“, sagde Drengen til sin Kat. R. 642. (Man maa tage det Onde med det Gode).

9488. Som man har brokket i, maa man søbe af (ɔ: som man selv har lavet det, faar man og at have det). Gr. 2484. jvf. 6399. 7715. — Han faar æde af, som han selv har ibrokket. 1, 323. (om Følgerne af Ens ubesindige Handlinger eller lastefulde Levnet). — Han haver selv ibrokket det, (han) maa og æde af. 1, 388.

9489. Det er saa godt at være forædt, for ligesom man gaar, saa linder det lidt. K. 413.

9490. „Hun kan vel fortære sit Foder, kan æde med, som du og jeg og Tre til“, sagde En om sin Kone. 2, 194.

9491. **En skabbet** (skabet) **Hest æder lige saa Meget, som en god.** J. H. Smidth.

Han er færdig at æde sine egne Hænder. 2, 129. (om den, som er meget hungrig). — Han sér saa forædt ud, eller: han er en Butteforædt. V. S. O. (om den, som er meget tyk og féd). — Han kan æde en Skjæppe skaaren Mad. 2, 205. (om en Fraadser). — Han æder med Alle og holder med Ingen. 1, 211. (om en Snyltegjæst). — Han æder som Præsten i Uglspil, saa Skummet staar ham om Munden. L. N. Høyen. — Spis din Vælling og hold din Kjæft! H. Hertz. — Han æder med som Hans Mules. Hund. — Spis, min Gris! i Morgen skal du slagtes: Sv. Gr. (sællandsk). — At æde Lidt for Gjøgen. („at han ej skal gjække ham"). 2, 91. — At spise En ud af Huset (ɔ: ved sin Graadighed eller sin Lyst til at leve godt gjøre En fattig). V. S. O. og Moth. — Han æder som en Tærsker. 2, 194. — Han æder som en So, drikker som en Ko, og lige meget trives han. jvf. 2, 205. (om den Graadige). — Han spiser Flæsket ind og Forstanden ud. — At spise En af med tomme Løfter, med fagre Ord, med Snak (ɔ: lade ham nøjes dermed). V. S. O. (Man spises tit af med Ord. 2, 287. Syv bemærker i den Anledning: „fordum sagdes ved Gjæstebud af den, som talte for eller førte Ordet: hvad som er forsømt i Fadene, ville I oprette i Skaalene; det er ej deres Skyld, som til skulle lave, men deres, som frem skulle bære. Tager til Takke! en anden Gang ville vi gjøre det bedre"). — Han kan bruge sine Gummer. V. S. O. (om den, som spiser med Graadighed). — Han æder ilde med gode Tænder. Syvs Tillæg. (om den Hungrige). — Han æder det, som godt er. V. S. O. (om den, som er kræsen). — Han har ædt megen Karse. Moth. (om en doven Knægt). — Han kan æde Staal og Jærn, om det gjaldt paa. V. S. O. (om den meget Graadige). — Han kunde æde Pikstene (ɔ: Blærestene), saa sulten er han. V. S. O. — Han er ligesom Pér Jørgens Omfjotting, der aad Fejemøget. Sv. Gr. (om en Fraadser). — Han sér ud, som han vilde æde Folk. V. S. O. — Det æder intet Brød. V. S. O. (om en Ting, som gjemmes, skjønt den maaské aldrig bliver til nogen Nytte). — Han æder Ordene i sig. V. S. O. (om den, som læser utydeligt). — Det Onde æder om sig som Kræft (ɔ: udbreder sig). — Rusten æder Jærnet, æder sig ind i Jærnet. — At æde sig en Sygdom paa Halsen. V. S. O. — At gjøre god, rén Besked (ɔ: spise og drikke godt af Alt, hvad der bliver sat frem). V. S. O. — Han vil æde Stegen af Spiddet. (om den, som er ubesindig, og ej vil give Tid). Moth. — Han æder kun én Gang om Dagen,

det varer fra Morgen til Aften. Moth. — Han er vel baglastet eller ballastet (ɔ: han har vel spist og drukket, har faaet godt til Livs). Moth. — Haven er et godt Spisekammer. Moth.

En Mand æder dog kun med én Mund. 1, 130. — Han æder, Gud bevare ham, Lidt; drikker, Vorherre bevare ham, halve Mindre. 2, 90. — Æd Fisken og Agerhønen strax! 2, 133. — Appetiten kommer, medens man spiser. — Man skal ikke spise sig mere mæt, end at man kan fortære en Rundtenom, naar man naa'r Stuedøren. Ant. Nielsen. — Æder og drikker, hvad I have, og tænker, hvad I ville! 1, 149. — Det er Under, at den kan leve, som æder Flæskesværen, og at den kan dø, som æder Gjeddeskæl. 2. 134.

Herren har givet dem Spise, som frygte ham; han kommer evindelig sin Pagt i Hu. Ps. 111, 5. — Alles Øjne vogte paa Dig, Herre! og du giver dem deres Spise i sin Tid. Ps. 145, 15. — Jeg (Herren) vil bespise dem med Malurt og give dem besk Vand at drikke. Jer. 9, 15. — Deres Ord skal æde om sig som dødt Kjød. 2 Tim. 2, 17.

spise, Spisning (æde), se 383. 404. 1446. 1611. 1616. 1917. 2355. 2855. 2896. 3309. 3489. 3658. 3700. 3948. 4099. 4590. 5107. 5490. 6399. 6674. 7231. 9162. 9769. 10,117.

9492. Der kommer ofte Ild i Spotterens Hus.. P. L. 543. — Der kommer tit Ild i Spotterens Hus og brænder ham inde. P. Plade og 1, 407. — Spotteren brænder almindeligen inde i sit eget Hus. A. S. Vedel. — Der kommer Ild i Spotterens Hus, saa brænder Spotteren inde. Hr. Iver. („om en Spottefugl, der finder sin Overmand, som kan døve ham". Moth).

9493. Værre er fattig Mand om Spot, end om Skaden. P. L. 319. — Værre er fattig Mand Spotten, end Skaden. 1, 406.

9494. Spotten gjør værre, end Huggene. Moth.

9495. Spé og Spot gjør Ingen godt. 1, 406. — Spot gjør ingen Mand godt. Moth. — Din Spé gjør mig Vé; din Spot gjør mig lidt godt. 1, 406.

9496. Hold dig som de Fleste, saa spotte dig de Færreste. 1, 231 og 392. jvf. 8889. 10, 184. — Hvo som lever som Flest (ɔ: de Fleste), hannem spotter Færst (ɔ: de Færreste). P. L. 1102. — Hvo der lever, som Folk er flest, han bliver spottet

mindst. — Får som de Fleste, saa spotte dig de Færreste! P. Eneyoldsen.

9497. Hvo Anden spotter, han bliver ej uspottet. P. L. 276. (H. Thomesen: „Andre“).

9498. Vilde Hver kjende sig, da spottede Ingen mig. P. L. 877.

9499. Spé bæres Spotteren hjem. 1, 407.

9500. Ingen spotte Armod eller Alderdom! 1, 406.

9501. Bedre (er), at blive hjemme med én Spot, end (at) gaa i By med to. 1, 406.

9502. Bedre (er), at vare sig for Spot, end at hævne den. 1, 183.

9503. Bedre er lønlig (2, 249: „hemmelig“) Skade, end aabenbar Spot. Moth.

9504. Spot er en (ond eller bésk) Urt, som (kun) voxer paa Kjærligheds Grav. Gr.

9505. Spottelige Viser og uspægede (ɔ: utæmmede) Tunger straffes gjærne. 2, 20.

9506. Spot ikke den, (hvem) Lykken er imod! 1, 406.

9507. Ingen større Styrke, end (at) kunne bære Spot. 2, 84.

9508. Spottere æde og Brød. 1, 407.

9509. Mangen gjør af Anden Spot, og har selv gjort lidet Godt. 1, 406.

9510. Det er stor Spot, ej at lære noget Godt. Gr. 2532.

Han er saa spodsk. — Han kan vel med at give Streger. 1, 407. — Han giver Gloser og Streger. 2, 249. — Han vil gjærne give Gluffer og Gloser (eller: Gloser og Gluffer) fra sig. (ogsaa: „Spottegloser“). — Han er færdig i Glosebogen. 1, 407. — Han har godt lært sin Glosebog. V. S. O. — Han er en Spotmule; Spottefugl (ɔ: en kaad Spotter). V. S. O. („Mule“ et foragteligt Udtryk om Munden). — Slikke en Spot af sig. — Den Spot faar vi at lægge os fra. Moth. — Han gav mig en god. 2, 249. — Giv mig én paa den anden Side, saa halter jeg ikke. 2, 249.

Man skal lade, som man undertiden ej hører Spotmulen (Spotmunden). 1, 407. — Det er Spot og Skam, som han be-

handler os. — Jeg faar mage det saa, at jeg ej har Spot deraf. Moth.

Hvo som revser en Spotter, henter sig Spot; og hvo som irettesætter en Ugudelig, faar Skjændsel til Løn. Ordsp. 9, 7. — Sæt ikke en Spotter i Rette, at han ikke skal hade dig; sæt en Viis i Rette, og han vil elske dig. Ordsp. 9, 8. (jvf. 15, 12). — Hvo som spotter en Fattig, haaner hans Skaber. Ordsp. 17, 5. — Spotteren er vederstyggelig blandt Folk. Ordsp. 24, 9. — Spot og Haan er hos de Hoffærdige, men Hævnen skal lure paa dem som en Løve. Sir. 27, 29. — Ofrer Nogen af uretfærdigt Gods, da er Gaven en Bespottelse, og de Uretfærdiges Bespottelse er ikke til Velbehag. Sir. 34, 19. — Farer ikke vild! Gud lader sig ikke spotte. Gal. 6, 7.

Spot (Spé), se 2160. 2454. 2966. 3895. 6414. 9993.

9511. Hvo som vil gjøre et stort Spring, skal gaa vel tilbage (ogsaa: „skal tage en lang Fart"). 1, 45. (Betænksomhed og Forsigtighed anbefales).

9512. Det er ondt at springe langt uden Stav (ɔ: vanskeligt at komme vidt eller opnaa noget Større uden Hjælp). 1, 185. — Mangen kunde vel springe over, havde han (en) Stav. 1, 184.

9513. Høje Spring, dybe Fald. M. M.

9514. Fede Supper, høje Spring! (sagde Bondehunden til de andre, da han for Stegen, som han stjal, blev ilde slagen, og maatte springe ud af et højt Vindue ned i Graven). Syvs Tillæg.

9515. Man kan lige saa godt springe i det, som krybe i det. — Man maa saa gjærne springe i Ulykken, som krybe deri. 1, 42. (man maa dristig og uforsagt gaa Faren i Møde eller begynde paa et vigtigt Foretagende). — Man maa saa gjærne dertil med Fryden som med Sorgen. 2, 47.

9516. „Det var et Spring af en Lérovn", sagde Manden, da Nissen sprang over Bækken med Bagerovnen („som han flyttede og dér kastede, fordi Manden talte mod Forbud"). 2, 39 og 228. — Det var et Spring af et Bryggerkar. L. Holberg.

9517. Han skal enten tinge eller springe. 2, 280. (om Tyven).

9518. „Gjør mig det Spring efter!“ sagde Folen til Grisen. Fr. S. Birch.

9519. I Spring skal Aa stemmes.

Han springer saa væver (ɔ: hurtig, rask), som Fisken paa Panden. V. S. O. (siges om den, der imod sin Villie maa danse). — Han springer vel ved anden Stav, end Skudemast. A. S. Vedel. („Ved mindre Stang, end Skudemast, vi lave Folk maa springe.“ A. Bording). — Han springer (ell. hopper) som en Kakclak (eller Kakerlak ɔ: et fremmed Insékt). V. S. O. (bruges om En, som viser sig glad og lystig indtil Overgivenhed, men der ligger gjærne et Udtryk af Foragt deri). — Han var nær ved at springe eller flyve i Flint derover (ɔ: var meget forbitret). Molb. S. 312. — Han var saa vred, at han kunde springe i Flint. — Ret paa Springet (ɔ: just færdig, i Begreb med). V. S. O. — Han sidder, staar paa Springet. Moth. — At springe i Bugter (ɔ: „at være snar i Vendingen, rap og hurtig“). V. S. O. — Han skal ikke springe i Nogens Kaalgaard efter denne Dag (ɔ: „skal ikke komme Nogen for nær, siden han er død og borte“). Moth. — Han springer fra Pikkelhuen. Højsgaard. — At springe til Pølse (ɔ: „at snuble ved at springe“). Moth.

Enten haver hun sprunget eller hun vil springe. 2, 125.

Ved Dig (ɔ: Herren) løber jeg Storm; ved min Gud springer jeg over en Múr. 2 Sam. 22, 30; Ps. 18, 30.

Spring, springe, se 3426. 3937. 4318. 4492. 4990. 4996. 5254 fg. 5618. 5780. 5819. 6256. 6538. 6686. 7524. 10,991. 11,019.

9520. Det sømmer sig ej, at Spurve gaa i Tranedans. 1, 498. jvf. 8950. 9644. — Hvad skal Spurve i Tranedans? deres Bén ere saa stakkede. 2, 178. (Det passer sig ikke for Smaafolk at komme i fornemt Selskab, eller at ville gjøre efter, hvad store Herrer gjør). — Det er ikke godt for Spurven at komme i Tranedans.

9521. Der falder aldrig Tranefjer af Spurveunge. 1, 302. — Man plukker ikke Tranefjeder af Spurveunge. A. S. Vedel.

9522. En Spurv har (lige) saa ondt (af) at bryde sit Laar, som en friis (rimeligvis = frisisk) Hest. 1, 383. (den Fattige føler et ringe Tab lige saa meget, som den Rige føler et stort).

At gaa i eller at ride Spurvetrav. V. S. O. (om en meget

langsom Gang). — At gjøre Spurverejser. Moth. (om den Vellystige). — Der er ej saa meget Kjød paa ham, at en Spurv kan æde sig mæt. 2, 129. (om En, som er meget mager og forsulten).

Sælges ikke to Spurve for én Penning, og ikke én af dem falder til Jorden uden Eders Faders Villie. Frygter derfor ikke! I ere bedre end mange Spurve. Matth. 10, 29. 31.

Spurv, se 4538. 8403. 9801.

9523. Man maa have sin Spytten fri. Gr. 2540.

9524. „Nej Tak! jeg kan nok spytte paa Gulvet", sagde Karlen, da Stadsmadamen bød ham Spyttekoppen (Spyttebakken). K. 1834.

9525. Spyt, hvor du vil ligge! („siges pralende af den, der tror med Lethed at kunne overvinde en Anden"). K. 1939.

9526 a. Man kan lære sig til den Kunst, at spytte sig selv i Øjnene. F. F. (om Selvforagt).

9526 b. Den, der spytter mod Solen, spytter sig selv i Øjnene.

Han har saa travlt, at han faar ikke Stunder at spytte i en Næve. Moth. (om den, som overiler sig med sit Arbejde). — De spytter i Hænderne og ta'r bedre ved. (siges, naar Frosten tager til). jysk. — Han spytter ikke i Kanden (ɔ: han tager godt til sig). Moth. — Han maatte rigtig spytte i Bøssen (ɔ: ud med mange Penge, betale Meget). — At slikke Spyt for En (ɔ: krybe for En). — At være en Spytslikker (ɔ: et trællesindet Menneske, der paa en foragtelig Maade søger at indsmigre sig hos Andre, især fornemme Folk). — Jeg vil ikke være hans Spytteblaar (ɔ: et Menneske, som behandles med Haan og Foragt). Moth. — (Det er Noget), som man gjør Spytteblaar af. („som spyttes bort i Spind"). 2, 84. (om hvad der agtes meget ringe, ikke regnes for Noget). — Han er kun en Spyttegjøg. 2, 22. (siges med Foragt om et ungt indbildsk Menneske). — Man kan ej spytte ud, man maa jo spytte paa det. (bruges, naar man taler med Haan om en stor Mængde af et vist Slags Mennesker). Moth.

Spøg, se Skjæmt, Gammen og lystig.

9527. Der spørges ikke, hvor man kom sammen, men hvor man skiltes ad (ɔ: man sér mest paa, hvad Enden eller Udgangen bliver paa en Sag. Efter Chr. Pedersen skulde Meningen være: først naar der bliver Splid og Tvedragt, kommer det for en Dag, hvor højt man elsker Freden og Samfundet). — Man spør alt (ɔ: spørger altid), hvor man skilles ad, og ej hvor man til Hobe kom. P. L. 1168.

9528. Én Nar kan spørge mere, end ti (1, 60: „syv") Vise kunne svare til. 2, 249. — Én Tosse kan spørge mere, end syv Vise kan svare paa. Gr. 2542. (om urimelige Spørgsmaal, fremkaldte af tom Nysgjerrighed). — Én Daare kan spørge mere, end syv Vise kan svare. Moth. — Én Taabe kan spørge mere, end ti Vise kan svare paa. V. S. O.

9529. Den trever (ɔ: føler sig for, griber for sig, famler), som Intet sér; den spørger, som Intet véd. 1, 408.

9530. Det er bedre at spørge to Gange, end (at) fare vild (ell. gaa fejl) én Gang. 1, 408 og 485.

9531. Det er bedre at forspørge sig, end at forgjøre sig. Moth.

9532. Man kan snart forgjøre sig, men ikke forspøre (forspørge) sig. 1, 408.

9533. Man kan vel (ogsaa: „nok") forhøre sig (ɔ: høre fejl), men ikke forspørge sig. V. S. O.

9534. En Ung kan spørge saa langt, som en Gammel kan mindes. 1, 500 og 2, 249.

9535. Hvo meget spør (spørger), bliver meget viis. 1, 407.

9536. Den, der spør meget, faar mangen Løgn at vide. K. 450.

9537. Man kan spørge sig frem til Rom. 1, 408. — Man kan spørge sig frem hele Verden igjennem. Gr. 2545.

9538. At spørge staar hver Mand frit.

9539. Man spørger, hvordan Noget er gjort, ikke hvor længe du har været om det.

9540. Mangen spør, hvor jeg mon lide (ɔ: hvorledes jeg lever); gaar det mig vel, gjør det ham Kvide. V. S. O.

9541. Hvor ingen Tvivl er, gjøres intet Spørgsmaal behov; dog spør Mangen tit efter sit eget Vid. 1, 407.

9542. „Om Gud vil“, sagde Manden, han havde ikke faaet spurgt sin Kone. R. 672.

9543. Det var at spørge, om Kongen er af Adel og gaar med Træsko paa. jvf. 50.

9544. Spørgsmaal koster Intet. 1, 408.

9545. Den Ene spørger i Øster, den Anden svarer i Vester. Moth. (om den, som ikke svarer paa hvad der bliver spurgt om). — At svare i Øst, naar der spørges i Vest. V. S. O. (om den, som svarer rént galt).

9546. Spørg dig selv! Gr. 2544.

9547. Spørg min Hovmester!

Det spørger jeg ikke efter (ɔ: bryder jeg mig ikke om). — Du spør (spørger) efter dit eget Vid (ɔ: „du søger hos Andre, hvad du selv har Nok af til at meddele Andre“). Moth. — Det vil nok spørges (ɔ: rygtes, blive bekjendt). — Du vil spørge Nyt (ɔ: erfare en Nyhed). V. S. O. — Du maa ej spørge, hvad her oven skér (ɔ: efterforske, hvad der gaar over din Forstand“). Moth. — Der gjøres mange unyttige Spørgsmaal. Gr. 2547. — At spørge En fra Punkt til Prikke (ɔ: om de største Ubetydeligheder). Moth. — Der er meget Spørgsmaal efter disse Varer (ɔ: de søges, begjæres af Mange). — Det er et Spørgsmaal, om det vil ské (ɔ: det er uvist, tvivlsomt). — Det Spørgsmaal hører til Præstepinen. V. S. O. (om et Spørgsmaal, der méntes at have Lighed med Indholdet af en gammel Bog fra 1602, som man kaldte „Præstepinen“, men hvis Titel egentlig var „aandelig Spørgsmaalsbog“).

Undgaa daarlige og uforstandige Spørgsmaal, da du véd, at de føde Strid af sig. 2 Tim. 2, 23. (jvf. Tit. 3, 9).

spørge, Spørgsmaal, se 868. 2859. 3679. 5998. 6016. 7207. 7916. 8101 fg. 9121. 9435. 10,681. 11,727.

9548 a. Man staar bedst paa sine egne Bén. Gr. 2551. (Det er behageligst, at kunne hjælpe sig selv, uden at trænge til Andre).

9548 b. Man maa tage En dér, hvor han staar.

9549. Alting staar, til det falder. Gr. 2550.

9550. Det er ikke Enhver, der kan staa for Styret. Gr. 2553.

9551. „Lad det nu staa!“ sagde Manden om Rundetaarn. „Skal vi lade det staa?“ sagde Matrosen om Rundetaarn. Fr. S. Birch. (ogsaa: „det vil vi nu lade staa!“).

9552. „Jeg Undertegnede“, skrev Handelsbetjenten i Avisen, „som har staaet otte Aar i Handelslære, har nu sat mig ned som Kjøbmand“.

At staa Last og Brast med En (ɔ: holde sammen mod enhver fremmed Magt; at ville følges ad i en Sag, hvad Udfaldet end bliver; dele Vinding og Tab med hinanden). — Vil du staa Last og Brast med mig? — Jeg skal staa med dig, saa længe du har et hélt Sidebén, et Haar paa Hovedet, en Skilling i Pungen. O. Lade. — At staa for Styret (ɔ: at styre, regére). — Jeg staar, som jeg stod paa Gløder (ɔ: „ethvert Øjeblik, jeg maa bie her, er mig kostbart“). Molb. S. 316. (siges, naar man frygter for at gaa glip af Noget, ved at tøve længe paa et Sted). — At staa sit eget Eventyr (ɔ: „vove Noget paa egen Regning“). Moth. — Det er en staaende Vittighed hos ham (ɔ: som han atter og atter kommer med). — Han har Penge staaende i Huset (ɔ: han har laant dem ud mod Pant i Huset). — At staa Fadder; staa Brud. — At staa paa Noget (ɔ: holde fast ved sin Mening). Moth. — At staa Karl (ɔ: „vise sig som en brav, kjæk Karl“). — Moth. L. Holberg. — At staa sig som en Karl. (Han kan nok staa sig imod ham ɔ: forsvare sig godt). — Det staar for Vind og Vejr (ɔ: uden Tilsyn, udsat for at tage Skade). — Han stod som en Mur (ɔ: ubevægelig). Moth. — Han staar dér som Smørret i Solen (ɔ: han er i en ubehagelig Stilling, i stor Forlegenhed). — Huset staar for Fald (ɔ: er nær ved at falde). — Det staar ikke til mig (ɔ: det raader jeg ikke for; det bero'r ikke paa mig). — Det Ingen staar til (ɔ: er tilstedt) at vide. Rimkrøn. — Det staar mig for (ɔ: det aner, forekommer mig), som om jeg ikke lever længe. — Jeg maa have Noget at staa imod med. (om kraftig, nærende Mad og Drikke). — — Han lader staa til, saa længe han har Noget (ɔ: lader det gaa, som det kan; sparer ikke). — Han staar sig, som en Hund i et Øg (ɔ: „har vel til Bedste“). Moth. — Det staar godt, maadeligt, ilde til med, hos ham. (Ogsaa: det staar sig kun slet med ham. Moth). — Saaledes staar Sagen (ɔ: forholder det sig med den). — Det staar i Stampe (ɔ: opholdes, hindres). Moth. (siges om et Arbejde, som ikke skrider frem,

eller om Sæd paa Marken, som er forknyttet i Væxten). — Det staar endnu baade saa og saa. Moth. (om en Sag, hvis Udfald er tvivlsomt). — Jeg véd ej, hvordan det vil staa af (ɔ: „hvad Ende det vil faa"). Moth. — At staa ved sit Ord (ɔ: holde sit Løfte). — Han staar paa sit Nip (ɔ: bliver ved sin Mening; ved sit Forsæt; forfægter sin Ret til det Yderste). Moth. — De stod Begge paa deres Nip (ɔ: Ingen af dem vilde give efter). V. S. O. — De dansede, saa det stod efter (ɔ: meget stærkt). — Han vil Intet gjøre, uden man staar over ham. Moth. (om den Dovne). — Han staar under Pisken. V. S. O. (om den, som er aldeles afhængig af sin Kone). — Han maatte staa for Pisken (ɔ: „maatte holde den første Tørn, den første Vrede ud"). V. S. O.

staa, se 1443. 9938. 11,302. 11,438.

Stakkel, Stakkarl (egl. Stavkarl), se Stodder og Tigger.

stakket, se kort.

Stalbroder, se Selskab.

9553. Man bliver ej greben paa det Sted, (hvor) man ikke kommer. 1, 412. — Ingen Mand bliver greben paa det Sted, hvor han ikke kommer.

9554. Der er ingen (intet) Sted, som jo haver et Øje eller Øre; Musene og Ormene i Væggen se og høre. 1, 413.

9555. Man faar ikke andet Sted i Verden, end det man selv tager sig. Molb. 3309.

9556. Stedet gjør hverken lykkelig eller ulykkelig. 1, 413. („Mange mene", bemærker Syv", at de ikke kunne lægge det eller det Slags Kvæg til dér, Ingen kunde trives paa det Sted" o. s. v.

9557. Hver Ting paa sit Sted, og Natpotten i Skabet. Gr. 1231. — Hvert paa sit Sted, og Pispotten (Pissepotten) paa Skabet. 2, 252.

9558. Han er ingensteds, som er allesteds. 1, 321. — Den er ingensteds, som allesteds vil være. Molb. 2592.

At røre En paa det ømme Sted (ɔ: foreholde ham hans Skjødesynd). — (Det er et Sted), hvor man hverken hører Hund eller Hane. 2, 252. (om et øde Sted). — Jeg vil ikke

gaa uden (for) min Dør, ikke flytte en Fod af (fra) det Sted, jeg staar paa, derfor (ɔ: for den Sags Skyld). 2, 252. — Han gider næppe rejst sig af det Sted, han sidder paa. Moth. (om den, som er langsom og doven til sin Gjerning). — Han er alle Steder ligesom Uglspil. K. 610. — Det tager hverken i Bakken eller Hulvejen (ɔ: ingensteds). 2, 252. — At beskære En Vingerne (2, 252) eller stække Vingerne paa En (ɔ: hindre En i at komme langt fra Stedet, hvor han er). — (Man maa) ikke lade (give) ham for lang Tøjle. 2, 252. — Ikke have noget blivende Sted (ɔ: varigt Ophold). — Sæt dig i mit Sted! (Jeg vilde i hans Sted ikke handle saaledes). — Nye komme i de Fratrædendes Sted (i Stedet for dem). — I Sted eller isted (ɔ: i Aften, i Mørkningen). J. Junge. — Nu kommer jeg lige paa Stedet (ɔ: strax). V. S. O. — Nu ere vi paa Pletten (ɔ: paa det bestemte, aftalte Sted). V. S. O. — Han er ikke kommen paa sin rette Plads (ɔ: Livsstilling, Virkekreds). Ogsaa: han er kommen paa en fejl Hylde (ɔ: i en Stilling, som ikke passer for hans Evner og Tilbøjeligheder). — Denne Plads (i en Stiftelse; ogsaa = Embede, Post) er endnu ikke besat.

Jeg véd aldrig, jeg har staaet paa det Sted, han kunde have Ondt af, og han er mig dog saa hadelig. Moth.

Sted (Plads), se 3140. 3770. 4384. 4530. 6305 fg. 7195. 7392. 7595. 7892 b.

---

stege, se koge.

9559. Ildt (= ondt ɔ: vanskeligt) er, stor Stén langt at kaste. P. L. 948. (om en stor Sorg). — Tung Stén er ond at kaste langt bort. 1, 31. jvf. 2, 167.

9560. Den Stén vorder (1, 96: „bliver“) vaad, (som) hver Mand spytter paa. P. L. 400 og 778. — Den Stén bliver én Gang (P. L. 621: „omsider“) vaad, som hver Mand spytter paa. H. Thomesen. — Den Stén, (som) hver Mand spytter paa, bliver snart vaad. 1, 18. — Den Stén bliver én Gang vaad, som Alle spytter paa (ɔ: „Bagtalelsen bliver til sidst troet“). Moth. V. S. O. — Den Stén, Alle spytter paa, bliver sjælden tør. 1, 83.

9561. Det er haardere end Stén, at tage det, som ej er til. P. L. 848 og 1, 217. (ɔ: hvor der Intet er, kan man Intet faa). jvf. 3393. 4391. 7012.

9562. Den Kværnstén (ɔ: tilhugget Møllestén) mal' og, som under ligger. P. L. 375 og 1, 186. — Den Stén maler

og, der under ligger. P. L. 417. (om fælles Hjælp; den Ringe og Undergivne gjør ogsaa Gavn).

9563. Slaa Lérpotte til Stén, og Stén til Potte, da vorder det hende (Potten) til Mén. (ɔ: Skade). P. L. 1073. jvf. 4297. 7300. 10, 842. — Støder Krukken mod Stenen, saa brister hun; falder Stenen paa Krukken, ligesaa. 1, 498. (naar den Svage indlader sig med den Stærke, saa gaar det ud over den Svage). — Lérgryde baader Intet (ɔ: har ingen Gavn af) at komme i Lag (ell. Lav) med Kobberpotte. Molb. 2068. (jvf. Sir. 13, 3). — Lérgryde baader Intet af Kobbergrydes Selskab. 1, 268. — Naar Lérpotte stødes med (ɔ: støder imod) Kobbergryde, faar hun vist Knag (ɔ: Revne, Bræk). 1, 297. — Naar Lérpotten slaas mod (ogsaa: „med“) Kobbergryden, faar den let et Knæk. — Slaa Stén mod Potte, eller Potte mod Stén, det bliver Potte til Mén. P. Fenger og Gr. 2562.

9564. To kolde Stene give og Ild, naar de slaas sammen. 1, 223. (om Elskovs eller Kjærligheds Magt). — Der er Ild i Flintestenen, hvor kold den end sér ud.

9565. Slaa Flint mod Staal, saa bliver der Funker (= Gnister). 1, 110. (om Arbejdsomheds Løn).

9566. Naar Hvætstenen (eller Hvættestenen = Hvæssestenen) sliber Jærnet, forsliber den sig selv. M. M. (om den, som fortærer eller ofrer sig selv under Arbejdet for Andre). — Det er ondt at slibe paa en tør og tørstig Hvætstén. Pouch.

9567. Mangen vælter Stenen stor, og har Møje kun derfor. 1, 24. (om et forgjæves Arbejde).

9568. Idelig Draabe huler Stenen. 1, 110. (ɔ: vedholdende Arbejde lønner sig til sidst). — Tagdryp huler Stén. Gr. 2561. — Faldende Draabe udhuler Stenen.

9569. Slib, mens Stenen gaar (ell. løber) om! (ɔ: brug den gunstige Tid og Lejlighed!). 1, 253.

9570. Hvo som vælter Stenen, ham falder den (let ell. undertiden) paa Hovedet. 1, 382. (om Livets Farligheder). jvf. 11, 108. — Hvo som kaster Stenen højt, ham kan den falde i Hovedet. 1, 495.

9571. Den Stén, man ej kan magte, lader man ligge. — Den Stén, man ikke kan vælte, skal man lade ligge (ɔ: man skal ikke indlade sig paa at hæve uovervindelige Vanskeligheder). — Kan du ikke lette Stenen, da lad ham ligge! 1, 495.

— Løft ej Stenen højere, end han vil lade sig løftes (løfte)! 1, 158. — Du vil løfte den Stén, som du ej kan rokke! Moth.

9572. Det er ikke Kæmpe-Sæd (= Kæmpeskik), sin Styrke paa Stene at spilde. 1, 24. (siges til den, som vil paatage sig et Arbejde, der overstiger hans Kræfter).

9573. Det er slemt at støde sig to Gange paa én Stén (ɔ: „at forsé sig to Gange i ét"). 1, 485. (bruges ogsaa om et dobbelt Uheld).

9574. Den Stén, som tit flyttes, bliver ikke mosgroet. 1, 112. — Den Stén vorder ej mosgroet, som ofte røres. P. L. 657. — En Stén, der tit flyttes, sanker ikke gjærne Mos. Pouch. — Den Stén, som tit vendes, bliver ej mussegroet (ɔ: mosgroet). 1, 44. (om dem, der paa Grund af deres Ustadighed ej kunne slaa sig til Ro og blive længe paa ét Sted, men ville atter flytte eller gjøre Forandring, uden at betænke, at „man taber altid Noget af Flyttelæs"). jvf. 2213. — Paa en rullende Stén gror intet Mos. (om dem, der løbe fra det Ene til det Andet, uden at bringe det til Noget).

9575. Jeg kan sé lige saa dybt i en Stén, som en Anden kan tænke (ɔ: „indsé en hemmelig Ting lige saa godt, som en Anden"). V. S. O. — Jeg kan tænke saa dybt i en Stén, som en Anden kan sé. 1, 45. (ɔ: han holder sig for lige saa klog og snild, som en Anden). — Han kan ikke se længere i en Stén, end en Anden kan bide i den. Molb. S. 353. — Jeg kan se lige saa langt ind i en Stén, som en Anden kan bide i den.

9576. Naar man skriver et vist Navn paa en Stén, kan man slaa en Hund ihjel dermed. Gr. 2566.

9577. Hvad kommer mig Rom ved? jeg ejer ej en Stén deri. Moth.

9578. Jeg kjender en Stén, der vender sig, hver Gang den lugter nyt Brød. Gr. 2563.

9579. I Stille skal Stene gro. 2, 126.

9580. Stenen er en god Grande. (svensk).

9581. Naar Folk skal tie, skal Stenene raabe. Gr. 2568. (jvf. Luk. 19, 40).

9582. I Bygningen lægges Stén paa Stén, de blive alle som til én; de store jævnes med de smaa, saa de mod Ild

og Vand kan staa. (om den væsentlige Lighed trods ydre Forskjellighed).

Det kunde Stenene vidne. Moth. (om en Sag, som er meget klar). — At søge de Vises Stén (ɔ: Guldmageriets Hemmelighed, hvorved man ménte at kunne forvandle uægte Metaller til Guld. Bruges ogsaa om den rette Løsning af Livets Opgave). — Han vil finde de Vises Stén. — Hvem har fundet de Vises Stén? Gr. 2564. — Han tæller Stenene paa Gaden. Moth. (om En, som er dum og stolt tillige). — Han træder de brede Stene paa Gaden (ɔ: „han driver om, uden at tage sig Noget for"). Moth. — En Stén er stille og from; man støder sig dog derpaa. 2, 95. — Han taler, saa en Stén maa bevæges derved. Moth. — En Stén maatte græde derved. 2, 106. — (Det er sørgeligt) som en Stén maa græde over. Gr. 2567. — (Han er) saa elendig, at en Stén maatte ynkes derover. 2, 68. — At lette, vælte en Stén fra Ens Hjærte (ɔ: tage det bort, som trykkede En og gjorde ham mismodig). V. S. O. — Naar Stene tage til i Vandet at flyde (ɔ: aldrig). Moth. — Det skulde en Stén fortryde. Moth. (om det, som er ulideligt). — Lade ej én Stén blive paa den anden. 2, 207. (jvf. Luk. 19, 44). — At bide i en Stén (ɔ: forfølge den, som er et Skarn i Alles Øjne, der kjende ham). Moth. — Han ligger i Sténs Sted (ɔ: „kan hverken røre eller vende sig; er meget syg"). 2, 259. — Det er, som om man talte til Stok og Stén. 2, 223. (om den, som ej kan røres, men er haard og ufølsom). — Jeg er ikke mere af Stok eller Stén, end Andre (ɔ: ikke uden Følelse). V. S. O. — Somme Folk have et Stén-Hjærte. Gr. 2569. — (Et Stén-Hjærte maatte bevæges derved. 2, 21). — (Der vil) Sætstén mod Jærnnagle. 1, 491. — Der maa en Teglstén til at tørre hans Øjne paa. 2, 106. — De skulle paa den brede Stén. 2, 62. (om dem, der skulle giftes). — At bære Stén af Byen (ɔ: en Straf, som fordum blev paalagt Kvindfolk, der havde skjældt hinanden ud). V. S. O. — Den, som véd sig fri, kaste den første Stén! 1, 365. (jvf. Joh. 8, 7). — Det er som en Slibestén for mine Øjne (ɔ: „det er mig aldeles uforstaaeligt"). Moth. — At være Ens Slibestén. („om det, som En lærer sig til paa, for at blive til Noget"). Moth.

Jesus sagde: dersom disse (Disciplene) tav, skulde Stenene raabe. Luk. 19, 40.

Stén, se 1017. 1089. 1118. 2129. 2215. 2743. 3029. 3085. 3406 fg. 3959. 4041. 4154. 5472. 6801. 7260. 7390. 7847. 9964. 10,842. 10,971. 11,187. 11,874 fg.

9583. Saa er Stifmoder ved Barn, som Salt i saare (ogsaa: „sure“) Øjne. P. L. 1047. — Saa er ofte Stifmoder mod Barn, som Salt i saare (ɔ: saarede, ømme). Øjne. 1, 116.

9584. Det Barn, der faar Stifmoder, faar ogsaa Stiffader. Moth. — Den, der faar Stedmoder, faar gjærne med det Samme Stedfader. F. F.

9585. Der er haardt i Stifmoders Haand.

9586. Den, som ej vil lyde sin Fader, faar vel at lyde Stiffader. Molb. 3315.

9587. Stevet (ɔ: Stifbarnet) er aldrig saa sødt, man saa' dog hellere, at det var dødt. Rimkrøn. — Stevet er aldrig saa sødt; det var jo bedre dødt. H. Thomesen.

9588. Stifmødre se bedst ud i grønne Klæder (ɔ: „naar de ligge under sorten Muld, og der gro'r Græs paa deres Grave“). Nyerup. (opr. tysk).

At drikke sin Stifmoders Skaal. V. S. O. (siges, „naar man spiser Noget, hvorefter man kommer til at tørste og altsaa at drikke Meget“). — At græde for sin Stifmoder, græde ved sin Stifmoders Grav (ɔ: fælde hyklede Taarer; lade, som man er bedrøvet, medens man i Grunden snarere er glad). A. S. Vedel. — At se med sin Stifmoders Øjne (ɔ: „ikke se rigtigt eller nøje“). V. S. O. — At klappe Stifmoders Klap (ɔ: „slaa uden Skaansel“). V. S. O. — Jeg er Lykkens Stifsøn, der gro'r Korn paa min Nabos Ager, men intet paa min. O. Lade. — Han skal nu altid være Stifbarn. V. S. O. (om den, som gjærne tilsidesættes i et Hus eller en Familie).

Stifbarn, Stiffader, Stifmoder, se 2991. 4789. 5135. 5749.

9589. Ihvor man tager paa Tidselen, saa stikker den. 1, 384. (om dem, der paa Grund af deres tvære Sind og frastødende Væsen ere ubehagelige at omgaas).

Han er som et Pindsvin; Ingen kan røre ved ham, uden at stikke sig. V. S. O. — Narren stikker ham (ɔ: hans Naragtighed kommer til Syne). Moth. — Hvad Galskab stikker ham? Moth. — Han er slem, naar det stikker ham; det kunde stikke ham (ɔ: falde ham ind), at blive borte. — Det gik i hans Naals (V. S. O.); han stak det i sin Nols (ell. Naals, for Naalehus ɔ: han havde Fordelen, gik af med Profitten). Moth.

— Han stikker dem Alle (f. Ex. i et eller andet Lærefag ɔ: overgaar dem, er kommen videre, end de). — Esset (i Kortspil) stikker Kongen (ɔ: gjælder Mere, agtes højere). — Kan du stikke den? — Skibet stikker i Søen (ɔ: sejler ud af Havnen, løber ud). — Fuglen stikker i Sky (ɔ: flyver op mod Skyerne). — At stikke (dybt) i Gjæld (ɔ: være meget forgjældet); stikke i Nød, Fattigdom. — At blive stikkende (ɔ: siddende) i Dyndet. — Han stikker ikke dybt (ɔ: har ikke mange Kundskaber). — Det stikker (ɔ: falder stærkt) i Øjnene. Moth. — Den smukke Kjole stak hende i Øjnene (ɔ: indtog, blændede, lokkede hende). — At stikke til Maden. (om den Kræsne, „der gjør Mine til at spise, uden virkelig at spise"). V. S. O. — At stikke til Skiven, til Ringen. (om visse ridderlige Øvelser). — At stikke et Hus i Brand (ɔ: sætte Ild paa det). — At stikke en Fornærmelse i Lommen (ɔ: „tavs at finde sig i den"). V. S. O. — Han stak Intet under Stol (ɔ: talte rént ud; sagde ligefrem, hvorledes Alt var gaaet til). 1, 432 og 2, 262. — At stikke Noget under Stol eller Stolen (ɔ: „tie dermed, ikke vove at komme frem dermed"). Moth. — At stikke under Stol med En (ɔ: tie med ham). — Der maa stikke Noget under (ɔ: der er noget Skjult ved Sagen; han har en hemmelig Hensigt dermed). Moth. — Der stikker mange Penge i den Bygning (ɔ: der er anvendt Meget paa den). Moth. — Der stikker en god Hest i den Plag (ɔ: den sér ud til at blive en god Hest). Moth. — Deri stikker Knuden (ɔ: deri ligger Vanskeligheden). — Han stak i at græde (ɔ: gav sig pludselig til). — Stikke En Noget i Næven (ɔ: bestikke ham). Moth. — At stikke Noget til En (ɔ: hemmelig give ham det); til sig (ɔ: hemmelig tage det). — At stikke Noget til Side (ɔ: skaffe det hemmelig af Vejen, f. Ex. Ejendele af et Dødsbo). — At stikke efter En (ɔ: søge at føre En i Ulykke, efterstræbe ham). Moth. — At stikke En i Hullet (ɔ: sætte ham i Fængsel). — Han maatte stikke i Soldatertrøjen. — At stikke en Søm, en Skjortekrave (ɔ: udsy den til Pynt). — At stikke en Hue, et Sæt op (ɔ: „sætte i sine rette Folder"). Molb. — Hans Simpelhed stikker meget af imod hendes Pragt (ɔ: afviger paa en i Øjne faldende Maade; danner en Modsætning til). — Det er afstikkende (ɔ: usædvanlige og indbyrdes uoverensstemmende Farver). — Han stak af til Amerika (ɔ: rejste, især hemmelig, for at undgaa Følgerne af en Forbrydelse). — At stikke op for En (ɔ: give efter for ham; ogsaa: smigre for En). — At stikke paa (ɔ: tage for sig af) Retterne. — At stikke sit Glas ud, stikke en Flaske Vín ud (ɔ: tømme, især hurtigt). — At stikke En ud hos

en Anden (ɔ: tilvinde sig, stundum paa en mindre hæderlig Maade, den Yndest, som den Anden tidligere havde. — Han stak mig én ud, saa jeg drat (faldt) ɔ: slog til mig.

stikke, stikke af, op, se 2946. 7445. 7983. 10,384 fg. 10,957. 12,089.

9590. Kværsidden (ɔ: den, som lever i Stilhed for sig selv) Ridder er ej tro under Banner. V. S. O.

9591. Det stille Vand har den dybe Grund. 1, 81, 364 og 505. (bruges baade i en god og en ond Betydning, om sindrige, betænksomme, sagtmodige saa vel som om indesluttede, skjulte og lumske Mennesker). jvf. 11, 110. — Stille Vand har dybest Grund. Moth.

9592. „Stille, Plage!“ sagde Skrædderen til sine Høns.

9593. I stille Vand gaa store Fiske. 1, 81.

9594. Naar Børn ere stille, gjøre de gjærne Ondt.

Han sidder saa sum (ɔ: stille), som Fruer havde skaaret (ogsaa: „kæmmet“) hans Haar. 2, 60. (om den, som er noget modfalden). — Stille paa Parterret! nu kommer Kongen. F. F. — Stille i Køkkenet! der er Barsel i Bagerhuset. K. 1760. — Saa stille som et Havblik. Moth. (om den, som er stille og sagtmodig af sig). — Han gaar sin stille Gang (ɔ: „lever ubemærket“). V. S. O. — Han gaar al stille (ell. alt stille ɔ: idelig, jævnlig) i Tanker. — Han drikker stille hen (ɔ: er jævnlig beskjænket, beruset). (Falster).

Talentet danner sig i Stilhed, men Karaktéren kun i Verdens Strøm.

Min Sjæl! vær stille for Gud! thi paa Ham er mit Haab. Ps. 62, 6. — Det er godt, at man haaber og er stille til Herrens Frelse. Jer. Begr. 3, 26.

stille (rolig), se 1407. 2430. 3959. 5764. 7693 fg. 9579. 10,176. 11,110.

9595. Hjærnen er ej som Stjærnen (her = Panden). 1, 249.

Han er født under en lykkelig eller ulykkelig, god eller ond Stjærne (ɔ: har Lykken med eller imod sig). V. S. O. — En uheldig Stjærne hviler over Sagen. — Han har en god eller høj Stjærne paa Himmelen (ɔ: Alting gaar ham efter Ønske). 2, 188. — Han véd det lige saa vel, som han véd Tal paa

Stjærnerne (ɔ: han véd det ikke). Moth. — Han kunde før sige, hvor mange Stjærner der er paa Himmelen, hvor mange Sandskorn der er i Havet. — At sætte en Stjærne hos (ɔ: bifalde, mærke sig Noget, som man læser).

Stjærne, se 2621. 5472. 6250. 6252. 6593. 6976. 7745. 8133. 9250.

---

stjæle, se Tyv.

9596. (Det er) en arm Stodder, der ej kan gaa én Dør forbi. 1, 36. jvf. 161. — Han er usel (ussel), (som) ej kan sky én Dør. P. L. 317. (om den Tigger, som af Nød maa gaa for hver Mands Dør). — Det er daarligt, kan man ikke sagtens sky én Dør. Gr. 447.

9597. Den ene Stodder lider ikke, at den anden har to Poser. Moth. — Det gjør den ene Betler ondt, at den anden staar for Døren. Pouch. (om Brødnid blandt de Fattige). — Den ene Stakal (= Stakkel, egl. Stavkarl ɔ: Stodder, Tigger) fortryder (paa), at den anden staar for Døren. 1, 174. — Den ene Stodder kan ikke taale, at den anden har to Kjæppe. Gr. 55. („har Noget". Moth.)

9598. Stodderpose bliver aldrig fyldt. Moth. („om uforskammede, begjærlige Mennesker, som ingen Ære har i Livet). jvf. 7529.

9599. Det er kun én Dag om Aaret, (at) Stoddere gaa med Hængeærmer. Moth.

9600. Naar Stoddere faa Hængeærmer, gaar det ilde til (ɔ: uventet, pludselig Lykke fremkalder gjærne Overmod). 2, 76. — Det gik ilde til, siden Stoddere fik Hængeærmer. („disse" ɔ: saadanne vide, løst hængende Ærmer — „vare fordum brugelige", siger Syv). 2, 150. (det siges vel ogsaa, naar den Fattige vil efterligne den Rige i sin hele Maade at leve paa, thi da vil han snart gaa til Grunde).

9601. Der er saa mange Kjæppe i Skoven, som Stoddere i Landet. 1, 35. (I gamle Dage, længe før det offentlige Fattigvæsen blev indført, var Tiggeriet saa almindeligt, at man flere Steder besværedes meget deraf).

9602. Naar der regner Vælling, (eller naar det regner med Vælling), saa har Stodderen ingen Ské. J. H. Smidth.

9603. Der er Meget i Vejen, naar en Stodder skal i Himmelen. F. F. jvf. 2072. — Der er altid Noget i Vejen for en Stakkel at komme til Himmerig. Sv. Gr. (jysk).

9604. Stakkarl (egl. Stavkarl = Stakkel) er Stodder værst, naar han Magt fanger. P. Enevoldsen. — Usel (Ussel) er usel værst. P. L. 1082. jvf. 5189. 9112. — Usel er Usle værst. Gr. 2830. jvf. 1,89 og 174.

9605. Det er kun Stoddere, der tælle deres Penge.

9606. Naar Alting glipper, saa glipper ej Stoddergang. 1, 35. — Stoddergang er den Fattiges sidste Trøst. Moth.

9607. Stodderstævne (ɔ: Stodderes Møde, Forsamling) glipper ikke. Moth. — Stakal glemmer ikke Stævne (ɔ: aftalt Møde med En, som har lovet ham noget Godt). 2, 183.

9608. Naar Stodderstav bliver varm i Haand, vil den nødig slippe. Moth. — Naar Bettel- eller Betlerstaven bliver varm i Haanden, vil man nødig slippe den. 1, 36. — Naar Tiggerstaven bliver varm i Haanden, slipper man den nødig.

9609. Stakkarl maa være den Riges Skostrug (ɔ: Skovisk). 1, 105. jvf. 2053.

9610. Sæt Stodderen paa en Hest, han rider strax i fuld Trav. Syvs Tillæg. — Sæt en Tigger til Hest, og han vil gaa ad Helvede til. (om den, som, skjønt han er fattig, vil leve i Overdaadighed).

9611. Stakal (Stakkel) skal have Staalnæb. 2, 24. (Naar Nøden byder En at tale", mener Moth, „duer det ikke at være bly"; ja Syv siger endog, at Stakkelen skal efter dette Ordsprog være „uforskammet dristig").

9612. Naar Hælde (egl. = Hælding, Skraaning ɔ: den Ringe, den, som hælder) faar Vælde, faar Stakkelen Skam. 2, 76. (af „Hælde" kommer Talemaaden: „det er paa Hældingen med ham").

9613. Naar Stymperen faar Vælde, maa Stakkel det undgjælde. 1, 89. — Naar Elle faar Vælde, maa Stakarle (egl. Stavkarle) undgjælde. 1, 461. („Elle" forklarer Syv ved „Ringe som Elletræ, Elven, et Mark-Spøgelse", hvilket sidste formodentlig er det samme som en Mark-Alf, der hørte til det saa

kaldte Ellefolk). — Naar Stoddere faa Vælde, faar Stakler ondt at gjøre. O. Lade.

9614. Enhver Stakkel skal blive i sit Sogn (ɔ: „Enhver maa være tilfreds med sin Skæbne"). Moth.

9615. Den, som vel kan tigge, kan lade sine Penge ligge. 1, 36.

9616. Trang lærer at tigge. 1, 35.

9617. Jo mere man hader Stakler, jo flere blive de. Moth.

9618. At tigge Brød og sælge igjen, er (der) Intet at tabe paa (ell. ved). 2, 24. („heller ikke ved at laane Pibe og tigge Tobak". F. F.),

9619. „Man kan altid slaa af", sagde Tiggeren, han bad om otte Skilling. F. F.

9620. Betler-Orden (Ordenen) er den største Orden. 1, 35.

9621. Hvo som Mere vil fortære, end hans Indkomst monne være, han faar Bettelstaven bære. Moth.

9622. Hvo som vil betle, faar og at hænge Betler-Kappen paa. 1, 35.

9623. Den, der trygler bedst, faar gjærne Mest.

9624. En karsk Trygler bør ingen Ret at have. (Norske Lov). 1, 36.

9625. Naar Tiggeren staar op, begynder alt hans Næring. 1, 36.

9626. Naar Stodderen hjælper Staklen, er der Glæde i Himmelen.

9627. Tiggersækken er bundløs. 1, 36.

9628. Det er en arm Betler, som har kun én Pose. O. Lade.

9629. (Det er) bedre, i en Krog at flikke (bøde) sine gamle Klæder, end offentlig (at) betle (tigge) ny. 2, 24.

9630. Bedre to Geder og en vidietakt Hytte, end at trygle hos Andre.

9631. Usel (ussel) er den, som til liden Lykke er født. 2, 68.

9632. Den er ret elendig, som ej kan skjule eller bære sin Elendighed. 1, 89.

9633. Man skal vænne sig til paa Stakale (Stavkarle, Stakler) at slaa Folk ihjel (ɔ: „man kan prøve det paa en ringe Ting, som der ingen Magt ligger paa"). Moth. — Man lærer sig til paa Stoddere at slaa Stakler ihjel. Gr. 1733.

9634. Tiggeren har Køkken og Kjælder hos Andre. 1, 36.

9635. Tiggeren er en Friherre, og giver ingen Told eller Skat. 1, 36.

9636. Den Fattige er en Friherre, der maa betle (tigge), hvor han vil. 1, 103. jvf. 2056.

9637. Tiggeren er Ingens Underdane (ɔ: Undersaat). 1, 36.

9638. Hvor Tiggeren sér en Stad eller By, dér har han sin Rente at indfordre (indkræve). 1, 36.

9639. Tiggerens Hus brænder ikke; hans Korn fordærves ikke. 1, 36.

9640. Tiggeren ligger ikke én Nat som en anden. 2, 23.

9641. Tiggeren gaar om som en Stavstryger (= Stavkarl), at banke Hundenæser; han maa slaas med hver Mands Hund; han gaar Stoddergang og signer Kalve. 2, 23.

9642. Hvad Tiggeren tager ind, er klar Vinding. 1, 36.

9643. Tiggeren er altid sikker; han frygter hverken Tyve eller Røvere. 1, 36.

Han blev til en Tigger, ved at spille i Lotteriet). (om En, som bliver forarmet). — At gribe til Tiggerstaven. V. S. O. — At komme til Bettelstaven ell. Betlerstaven (ɔ: blive rént forarmet). V. S. O. Molb. — At bringe En til Bettelstaven. V. S. O. — Han kom til sidst saa vidt, at han maatte gaa om at tigge. — Jeg er ikke tiggefærdig endnu. Moth. — At tigge sit Brød (ɔ: leve af at tigge"). V. S. O. — Betlerbrød (Tiggerbrød) er haardt at æde (ɔ: det er tungt at leve af Tiggeri). V. S. O. — At tigge En Noget af (ɔ: „opnaa ved idelig Tiggen"). Moth. — Han beder om Lidt, med Gods og Penge og Potten fuld.. V. S. O. (om en unøjsom Tigger). — At tigge sig Noget til (ɔ: „erholde ved Bøn og Tryglen"). V. S. O. — Han havde Tiggersproget ret i sin Magt. V. S. O — Det er en rén Stodder (ɔ: „han ejer Intet"). V. S. O. —

Vi blive Stoddere til Hobe (ɔ: „det gaar tilbage for os Alle"). V. S. O. — Han vil holde Herrer til Stalddrenge, og er selv en Stodder. Moth. (om den, som sidder daarligt i det, og vil dog slaa stort paa). — Han er saa smørret som en Stodderæske. Moth. — Han hænger Stodderkappen ud; han skjuler sig (ell. kryber) under Stodderkappen. V. S. O. — Det er (rént) ude med ham (ɔ: „det er forbi med hans Formue, Velstand"). 2, 67. — (Han er) elendigere end Job. 1, 89. — Elendighed er en ubegravet Død. 2, 68. — Den stakkels Djævel duer ingen Ting. (om et elendigt Menneske). — Han er en sølle Stakkel. — Han har det i Grebet, som Stodderen en Lus (ɔ: han har det paa rede Haand). Moth. (om den, som strax véd, hvad der skal gjøres, uden at betænke sig).

Let er at spotte en Stakal (= Stakkel). 1, 104 og 117. — Tiggeren bør ej at foreskrive Giveren. 1, 36. — Den er usel, som er forladt af Gud. 1, 88. — Elendighed er tit Aarsag til Dyd. 2, 68. — Han havde fordum Rigdom nok, nu er han sat i Stodderflok; tre Ting har mest her hjulpet til: Elskov og Fylderi og Spil. 1, 106. — Var der Billighed hos de Rige og Fornøjelighed (ɔ: Nøjsomhed) hos de Fattige, da hørte snart Betlen op. 1, 35.

Der skal ikke være nogen Stodder iblandt Eder. 5 Mos. 15, 4. — Lev ej en Tryglers Levnet! det er bedre at dø, end at trygle. Sir. 40, 31.

Stodder, Tigger, se 1278. 1787. 2852. 2856. 2862. 3705. 4028. 4589. 5104. 5269 fg. 6288. 6393. 7456. 10,005. 10,758. 11,804. 11,832. 12,043.

---

stolt, Stolthed, se Hovmod.

9644. Det er ondt at plukke Kirsebær med de Store. 1, 62. jvf. 1222. 7111. 8950. 9520. — Du skal ej æde Kirsebær med Herrebørn. P. L. 428. — Det er farligt at æde Kirsebær med store Herrer; thi man faar Stenene i Hovedet. Moth. (jvf. Sir. 32, 10). — Æd ej Kirsebær med store Herrer; de udlede (udsøge) de bedste, og kaste dig tit Stenene i Næsen. 1, 180 og 319. — Hvem der piller Kirsebær med de Store, faar Stenene i Øjnene. Gr. 2594. (Smaafolk skulle ikke uden Nødvendighed søge nærmere Omgang med Folk af høj og fornem Stand. Nyerup gjør herved den lunefulde Bemærkning, at de store Herrer i Tyskland ikke vare slet saa slemme i Middel-

alderen, da de efter Ordsprogets Form i dette Lands Sprog lo
det blive ved at kaste „Stilkene“ i Øjnene).

9645. De Store kunne udrette det uden Penge, som d
Smaa ikke (kunne udrette) med Penge. 2, 115.

9646. Der hører en stor Brog (ɔ: Buxer) til en stor Ar
1, 414. — Til en stor Rumpe vil (der) en vid Brog. 1, 204
(store, fornemme Folk bruger Meget).

9647. Der skal stort Plaster til vid Skramme. V. S. O.

9648. To Store kan ikke rummes i én Sæk. (om to Stor-
magter eller enkelte Store, som kappes eller stride med hinan-
den om Fortrinnet).

9649. Ingen er stor for Vorherre. K. 14. jvf. 10, 280.

9650. Store Herrer have store Engle. 1, 180.

9651. Store Herrer have lang Hukommelse. 1, 198.

9652. Store Herrer have mange Øjne, Ører (Øren) og lange
Arme (1, 331: „lange Hænder“). 1, 181.

9653. Store Herrer have vel lange Hænder; men de række
dog ikke til Himmelen. Iris.

9654. Store Herrer ville ofte Et og befale et Andet. 1, 180.

9655. Store Herrer ville Meget have, og fattige Folk kan
Lidet give. 1, 386.

9656. Store Herrer ville baade frygtes og elskes. 1, 180.

9657. Store Herrer, faa Ord. 1, 180.

9658. Om store Herrer skal man tale vel eller tie stille.
1, 332. — Med store Herrer skal man tale lidt og behage-
ligt. 1, 180. — Hos store Herrer skal man ej tale, uden (at
være) tilspurgt. 1, 408.

9659. Store Herrer lade sig længe vente. R. 123.

9660. Aldrig er Herren saa stor, saa skal han da (ell. dog)
bie, til Maden er færdig. K. 744.

9661. Store Herrer, store Fejl. 1, 181. — Stor i Fortrin,
stor i Fejl.

9662. Stor Anséelse gjør ofte stor Forséelse. 2, 16.

9663. Store Folk, store Dyder; store Dyder, store Ly-

der. 1, 75 og 251. — Store Folk begaa ikke liden Daarskab. 1, 251. — Store Folk fejle ogsaa.

9664. Store Folk kan gjøre store Ting. Moth.

9665. Stor Krop, liden Forstand. 1, 196. — Stort Hoved, lille Forstand. F. F.

9666. Store Mænd have (gjærne) store Mødre.

9667. Store Mænd og store Bygninger maa sés i Frastand.

9668. Af store Herrer kan man baade varmes og brændes. 1, 179.

9669. Store Herrer og smukke Kvinder skal man tjene vel og tro ilde. 1, 180.

9670. Der kan udgaa en stor Mand af en liden Hytte. 1, 414.

9671. Store Nødder uden Kjærne; lange Lømler uden Hjærne. F. F.

9672. Tro ej din egen Skygge, naar den er stor! Gr. 2587. — Tro ikke din egen Skygge, om den end viser sig stor. M. M.

9673. Stor Husholdning vil have en fuld Kjælder. 1, 204.

9674. Af de store Træer falde mange og store Spaaner. 1, 89. (om indbringende Embeder).

9675. Store Fiske fanges kun med store Kroge. 1, 142. — Til at fange store Fiske vil (der) store Kroge. 1, 345.

9676. I store Vande fanger man store Fiske.

9677. Store Fiske rive Garnet sønder (ɔ: i Stykker, itú). 1, 413. — Store Fiske æde de smaa og sønderrive Garnet. 1, 490.

9678. De store Fiske æde de smaa, saa ligge de under, som Mindre maa (ɔ: kunne, formaa). H. Thomesen. („de Mægtige blive rige af det, de tage fra de Ringe“). jvf. 11, 506.

9679. Store Sager udrettes mere med Mod, end med Visdom. („thi de Vise“, siger Syv, „gjøre Alting med Betænkelighed og Frygt“). 1, 157.

9680. Store Gjerninger behøve stor Lykke. 1, 157.

9681. Store Ord slaar ingen Mand af Hesten. jvf. 5098. 7257.

9682. Store Ord gjøre sjælden from (ɔ: kraftig, nyttig) Gjerning. P. L. 1055. (om Pralere, som ikke holde, hvad de love, da deres Gjerninger ikke svare til deres Ord).

9683. Store Ord ere tit smaa i Gjerning. Moth. — Ofte ere store Ord smaa i Gjerningerne. 1, 187.

9684. Store Ord og liden Magt haver Fanden sammenbragt. 1, 187. (om den, som bruger store Ord og truer, men derved bliver det). — Han taler store Ord. Moth. — Der skal Mér, end store Ord til at knevle en Mand.

9685. Paa store Ord og liden Magt ej Nogen dért (ɔ: meget synderlig) vil give Agt. 1, 297.

9686. At fylde Munden med store Ord, er at fylde sit Navn med Spot. 1, 187.

9687. Mélgrød taler store Ord til Tinge. Moth. (om den, som brovter eller praler af sit Mod, naar han véd sig sikker og uden Fare).

9688. Store Ord sidde ej fast i Halsen (ɔ: det falder Mennesket saa let at prale; han stammer da sjælden i Talen). 1, 187.

9689. Store Ord og fedt Flæsk sidder (ogsaa: „hænger") ikke (ell. „Ingen") fast i Halsen. 2, 121. (Siges gjærne til en Storpraler). — Store Ord og fedt Flæsk glider (ell. løber) let igjennem Halsen. Sv. Gr. 3, 215. — Store Ord og fedt Flæsk bliver ikke gjærne siddende i Halsen. K. 493.

9690. Stor i Ordene, fejg i Módet. 1, 187.

9691. Store Stæder, store Synder. Gr. 2596.

9692. Naar de Største vare de Bedste, saa vare de (nemlig de Bedste) let at kjende. K. 951.

9693. Der skal stor Pande til store Fisk. V. S. O.

9694. Mange ville gjærne gjøre Rede i store Træer. V. S. O.

9695. Naar de store Klokkér lyde, kan de smaa ikke høres. M. M.

9696. Aldrig er saa stor en Oxe, som jo har været Kalv tilforn. 1, 413.

9697. Det bliver godt Vejr i Morgen, naar store Børn lege.

9698. En stor Sum har altid den mindre i sig. 2, 253.

9699. (Det er) godt at varme sig ved store Ovne, men de ville have meget Brænde (ɔ: Behageligheden af fornemt Selskab koster Penge). 2, 115.

9700. Alle uægte Børn ere af stor Familie. Gr. 2584.

9701. Det er ej Alt godt, (som) stort er. 1, 413. — Ikke det, som er stort, er godt; men det, som er godt, er stort. 1, 413. — For stort er vel godt, men maadeligt (ɔ: hvad der er imellem begge) bliver længst ved. 1, 413.

9702. Det gaar stort til hos Mads's: i Dag sy'r de Poser, i Morgen skal de ud at tigge. F. F. jvf. 6260. — Det gaar stort til hos Mads's: man kan ikke komme frem for bare Fluer.

9703. Det gaar stort til med de Store: de har Smørrebrød i Lommen. Gr. 2593,

9704. Hvad stort skal vorde, maa langsomt voxe.

9705. Naar Torden raser, træffer Lynilden gjærne de Store og skaaner de Smaa.

9706. Store Begivenheder komme tit af smaa Aarsager. jvf. 702. 4591. 5524. 10,613.

9707. Det sande Store er altid simpelt.

9708. Fornemt (ell. stort) skal det være, magert og forbandet er det. — „Stort skal det være, men snavs og bandsat er det“, sagde Kællingen, da hendes Søn faldt ned fra Mærset og slog Hovedet i Stykker paa en Mahogniblok. Fr. S. Birch.

9709. „Naar jeg bliver stor“, siger Barnet. (da skal der ské mange mærkelige Ting).

9710. „Ja vist er jeg stor“, sagde Ællingen, den sad paa sin Moders Ryg; men da den faldt ned, var den ikke større, end de andre.

9711. De store Hunde bide ikke. K. 964.

9712. Det nytter ikke at løfte sig paa Tæerne, for et Øjeblik at lade lidt større, end man er. Gr.

Kamélen er stor, Elefanten er større. 1, 413. — De Store og de Smaa. (sige Almuesfolk tit i Stedet for „Rotter og Mûs“). — Der bliver næppe noget Stort af ham. — Han begynder at blive stor paa det (ɔ: han faar høje Tanker om sig selv). Moth. — At være stor paa Noget (ɔ: være stolt deraf). — Han

har ikke Noget at være stor af. — Han fører gjærne det store Ord. — At gjøre, tale store Ord (ↄ: være stortalende, rose sig selv). — At slaa store Spiger af lidt Jærn (ↄ: „prale meget og have Lidet"). Moth. — Han vil være af den store Ende (ↄ: høre, slutte sig til den fornemme Verden). Moth. — Han vil gjærne gnide sig op ad de Store (ↄ: være fortrolig med dem). — At slaa stort paa (ↄ: leve paa fornem Viis). — At give et stort Nummer. — Gjøre et stort Nummer deraf (ↄ: tillægge en i sig selv ubetydelig Sag eller Handling megen Vigtighed). — Han slaar altid paa den store Klokke; paa den store Tromme; med den store Hammer. K. 474.. (om den, som gjærne vil prale. — Saa stor som Bogense Døbefont; Darum Font (i Jylland). 2, 253. (om noget meget stort). — Det gjælder ikke om Æbler og Pærer (ↄ: ikke om Ubetydeligheder). 1, 157.

Der er Meget, som store Herrer ej maa (ↄ: kan) gjøre, og (som) de Allerringeste maa gjøre. 1, 181. — Der skal Meget til i et stort Hus.

Herre! hvor store ere dine Gjerninger! dine Tanker ere meget dybe. Ps. 92, 6. — Den Sindige er større end Helten, og den, som hersker over sit Sind, er større end den, som indtager en Stad. Ordsp. 16, 32. — En stor Herre og en Dommer og en mægtig Mand skal æres; men Ingen af dem er større end den, som frygter Herren. Sir. 10, 27. — Den, som er i Eder, er større end den, som er i Verden. 1 Joh. 4, 4.

stor, stort, store, se 501. 2006. 2631. 2865. 2992. 3102. 3326. 3396. 3415. 4060. 6178. 6260. 7371. 7489 fg. 7896. 8390. 8950. 11,935. 11,983.

9713. I Storm skal man Kjært kaste (over Bord). P. L. 1008. (for ikke at lide Skibbrud ↄ: af to onde Ting skal man vælge den mindste).

9714. Naar Kløverblad rejser sig, er Storm i Vente. Molb. S. 297.

9715. Mærk af Marsvin blæsende Storm! P. L. 244. — Naar Land-Svin løber med Krager paa Ryggen, faa vi ondt Vejr. Ingemann.

Bertelsmisse (ↄ: 24de August eller Bartolomæus-Dag). Bertel Brydestraa (som bryder Straaet ↄ: Storm og Uvejr ved de saa kaldte Hundedages Udgang nedslaar den endnu ikke afmejede Sæd). Molb. S. 300 og J. H. Smidth. jvf. 2, 5. — At

betvinge Lidenskabernes Storme; at prøve Modgangs Storme, som bruse. — Hans af tusende Storme bevægede Sjæl, Liv. — At tage et Hjærte med Storm. V. S. O. — Der rejste sig en sand Storm af Bifaldsraab. — Stormen har lagt sig.

Herrens Vej er i Storm og Uvejr, og en Sky er hans Fødders Støv. Nah. 1, 3.

Storm, se 6959. 7752. 9015. 11,834.

9716. For Forsømmelse (ɔ: Forséelse) gjælder (ɔ: betaler) man Vide (ɔ: Vite, Bøder). P. L. 820.

9717. Straffen gaar sént, men kommer gênt (ɔ: let). 1, 416. jvf. 4200. 9872.

9718. Hvad Gud sparer længe, straffes med det Strænge. 1, 416. — Gud er langsom til Straf. Moth. — Guds Straf kommer sént, men til Gavns. Moth.

9719. En synder, en Anden straffes. 1, 416.

9720. Hvo leve vil foruden Straf, maa ligne, hvad han er kommen af. Rimkrøn.

9721. Det, (som) En bryder (ɔ: forsér sig) med, skal han bøde med. 2, 15. — Det, hvormed En har syndet, straffes han ogsaa med. (jvf. Visd. 11, 17).

9722. Naar Gud vil straffe et Menneske, gaar han paa Hosesokker. (han lader ham ikke vide i Forvejen, naar han kommer). — Naar Gud vil straffe, forblinder han først. 1, 416.

9723. End giver Gud tilgjorte Spyd. („hvormed strax kan straffes“). 2, 253.

9724. Naar Gud vil straffe, hjælper intet Forbund. 1, 118.

9725. Aabenbar Straf er bedre, end skrømtet Venskab. 1, 212. (jvf. Ps. 141, 5 og Ordsp. 27, 6).

9726. Tykkebøder (ɔ: vilkaarlig Straf, saadan, som paalægges efter Vedkommendes eget Tykke) ere tit Trykkebøder. Moth. jvf. 2, 184.

9727. Ustraffet gjør mere Udyd. 1, 417.

9728 a. Brug Andres Straf til dit Spejl, (for) at de ej skal bruge din (Straf) til deres (Spejl). M. M.

9728 b. **Hvad som skér En til Straf, skér Andre til Exempel.**

9729. **Mange bevares, naar En alvorlig straffes. 1, 416.**

9730 a. **Straf skal være Lægedom, ikke Ødelæggelse. 1, 415.**

9730 b. **Straf skal forskrække de Onde og forsikre de Fromme.**

9731. **Offentlig Forséelse bør ej hemmelig Straf. 1, 415.**
Gud straffer de hemmelige (skjulte), Øvrigheden de aabenbare Synder. 2, 164.

9732. **Bedste Slagtoffer for Gud (er) at straffe Misdædere. 1, 416.**

9733. **„Jeg straffer min Kone kun med gode Ord", sagde Manden, han kastede sin Kone Bibelen i Hovedet.**

At straffes paa Ære, Liv og Gods; paa Kroppen; paa Penge. — At straffe et Træ (som „voxer for højt eller for meget ud til Siden ɔ: kappe det i Toppen"). V. S. O. — At sætte i Straf. Moth. — At lægge en stor Straf paa. Moth. — Straffen er for Døren. Moth. — At straffe En uden Lov og Dom. Moth.

Dette skal være hans Straf. Moth. — Straffen rammer ikke altid den Sandskyldige (ɔ: den virkelig Skyldige). V. S. O. — Den bør ej at straffes, som lider Uret, men den, som gjør Uret. D. Lov. — Hvor Raad og Samtykke er borte i en Gjerning, dér bør og Straffen være borte. 1, 415. — Straffen (bør være) efter Forséelsen. 1, 415. — Gruelige Synder, gruelige Straffe. 1, 416. — Hovedet paa en Stage, Kroppen paa et Hjul ud mod Landevejen, andre Godt-Folk (som gjøre saadanne gode Gjerninger!) til Exempel. 2, 254. — Den, som er i Agt og Magt, lader sig ej gjærne straffe. 2, 7.

Herre! straf mig ikke i din Vrede, tugt mig ikke i din Harme! Ps. 6, 2. — Straffedomme ere beredte til Spottere, og Slag til Daarers Ryg. Ordsp. 19, 29. — Aabenbar Straf er bedre end skjult (eller dulgt) Kjærlighed. Ordsp. 27, 5. — Som Guds Barmhjærtighed er stor, saa er og hans Straf stor. Sir. 16, 14.

Straf, straffe (Revselse), se 6510. 7740. 8003. 8414. 8758. 8857. 9033. 9925. 10,050. 10,522. 11,363. 11,862.

Strid, se Krig og Uenighed.
stræng, se haard.

9734. Det er let at svømme med Strømmen.

9735. Man maa gaa længe med Strømmen, før man har Kraft til at gaa imod den.

9736. Der er ej Strøm saa stor, den gaar jo i Havet. Moth. (om den Gjerrige, som aldrig kan faa Nok)..

At følge Strømmen (ɔ: ikke have nogen selvstændig Mening, tænke og tale som de Fleste). — Strømmen er imod. Moth. (siges, naar det ikke gaar efter Ønske). — At staa imod, kæmpe mod Strømmen (ɔ: træde op imod Mængdens tit feilagtige Meninger). — Tidens, Begivenhedernes Strøm river os let med sig. — Der fløḍ Strømme af Blod (ɔ: Mange bleve dræbte). — Han udgød en Strøm af Taarer. — Det er sunket i Forglemmelsens (Glemselens) Strøm. — Han kommer gjærne med en hél Strøm af Ord.

9737. Grimme Piger blive tit smukke Dannekvinder. („har Bruden ej gult Haar", siger Syv, „saa har hun gult Skind; har hun ej sorte Øjne, saa har hun sorte Tænder"). 2, 107.

Hun er styg som Arvesynden. F. F. — Hun er (ret) en Gribbenille. 2, 107. (om en styg og arrig Kvind, som er noget til Aars). — (Han er som) en Ræ eller Ræde (ɔ: et Skræmsel), god til at kyse Fugle med. 2, 107. — Han er hverken faver (favr, fager) eller tarvegod (ɔ: god, dygtig, naar man „tarver" eller trænger til ham; hjælpsom). A. S. Vedel. — Hun glanser (= glinser) som en Tørveskrue (ɔ: „er sort som en Stak Tørv"). 2, 107. (jysk).

styg (grim, hæslig), se 9243.

---

styre, se raade, Regéring og Øvrighed.

9738. Som Manden er, saa er hans Styrke. (Dom. 8, 21).

9739. Ord gjælde i Raad, men Styrke i Strid. 1, 428.

9740. Der hør (hører) Raad til Styrke. 2, 253.

9741. Det skal være en stærk Fugl, som skal tage fra en anden det, han haver mellem (ell. i) Kløerne. 1, 361 og 415. (Den Svagere maa give efter).

9742. Det skal være to stærke Djævle, der skal tage Noget, fra den tredie, som Intet har. M. M. jvf. 4391.

9743. Vid er bedre end Styrke. Moth. (om den, som naa'r det med Lempe, som ej kan ské med Magt). — Visdom overgaar Styrke. 1, 482.

9744. Den bedste Styrke ligger i Hjærnen. 2, 253.

9745. Hvor et Menneske har sin Svaghed, dér har han ogsaa gjærne sin Styrke. — Hvor Mennesket har sin stærke Side, dér har han ogsaa sin svage.

9746. Med stærke Folk er det gjærne Knald og Fald. Gr. 2603.

9747. Kun den er virkelig stærk, som undertiden kan give efter.

9748. Der vil Lykke og Sind til Styrke. 1, 414.

9749. Fordel („med Sted og Tid") gaar for Styrke. 2, 165.

9750. De holder Alle med den Stærkeste. Gr. 1147.

9751. En gammel Løve er stærkere end en ung Hjort. 2, 96.

9752. Stærke Folk have stærke Sygdomme. 1, 422 og 2, 253.

9753. Ved egen Kraft bliver Manden ej stærk. (jvf. 1 Sam. 2, 9).

9754. Det Svage er tilsammen stærkt. 2, 253.

9755. Brudne Bén blive stærkere, naar de atter ere helede.

9756. Gud er stærk i de Svage. (jvf. 2 Kor. 12, 9).

9757. At være den Stærkeste, det er det Sikreste. (om politisk Magt og Indflydelse).

9758. Var han saa stærk i Hænderne, som i Munden, da kunde Ingen staa sig for ham. Moth.

9759. En har det i Ryggen med Vé og Værk; En har det i Ryggen, fordi han er stærk. A. Stub.

Han er stærk som en Kæmpe, en Helt. Moth. — Det er en svar Karlhøvding (Storlasse); en vældig Nimrod. 2, 120 og 292. — At prøve Styrke i Ølsmaal (= Ølgilde, Drikkegilde ɔ: drikke om Kap). Moth. — Deri (f. Ex. i en Videnskab, et Lærefag) havde han sin Styrke. — Det er et stærkt Stykke

(f. Ex. at forlange dette ɔ: det er overdrevent). — Stærk som en Øl (ɔ: en Rem). F. F.

Herren er min Styrke og mit Skjold. Ps. 8, 7. — Værer frimodige, og Han vil styrke Eders Hjærte, alle I, som haabe paa Herren! Ps. 31, 25. — Kun i Herren er Retfærdighed og Styrke. Es. 45, 24. — Herrens Styrke bero'r ikke paa Mængde; hans Magt ej heller paa stærke Folk. Judit. 9, 13. — Jeg formaar Alt i Kristus, som gjør mig stærk. Fil. 4, 13. Det er godt, at Hjærtet styrkes ved Naaden. Hebr. 13, 9.

Styrke, stærk, se 1750. 3648. 3778. 4416. 4657. 4687. 5063. 6229. 6478. 7300. 7867. 8376. 9414. 9507. 9572. 10,086. 10,449.

Sult, se Hunger.

9760. For de Sunde er Alting sundt. 1, 266.

9761. Sund Mand er rig Mand. 1, 266. — Sundhed er en ubekjendt Rigdom. 1, 266. — Sundhed er en ædel Skat, fornøjer baade Dag og Nat. A. S. Vedel. — Sund Mand er bedre end rig Mand. Moth. — En Sund véd ej, hvor lyksalig han er. 1, 266.

9762. Ingen (har) Huld (ɔ: et sundt, kraftigt Udséende), uden han Huld føder. 1, 265.

9763. Sundhed er det bedste Boskab. 2, 173. — Sundhed er den største (jordiske) Skat. Moth.

9764. Sundhedsdrikke gavne Dokter og Apoteker. 1, 74.

9765. Man kan drikke saa længe paa Andres Sundhed, at man mister sin egen. Gr. 2608. — Man (ogsaa: „Mangen") drikker paa Andens Sundhed og mister sin egen. 1, 74. — Drik saa paa Andres Sundhed, at du ej fordrikker (ɔ: drikker bort) din egen! M. M.

9766. Hvo som lever saa, at han ej kan leve sund, er ej værd at vorde sund, saa længe han lever. 2, 177.

9767. Hvo som gaar i Seng med Tørst, staar op med Sundhed. 2, 175. (opr. fransk).

9768. Bevægelse gjør Sundhed. Moth.

9769. Sund Mave tager mod alle Slags Spise, som en Fórmands Taske mod alle Haande Mønt. 1, 266.

9770. Rene Stapper (ɔ: Spande) gi'r sunde Kalve. K. 1255.

9771. Alt for sund er usundt. 1, 262.

9772. Den, der lever efter Sundhed (Sundheden), skal ski.. efter Klokkeslæt. K. 1350.

9773. Man véd ej, hvad Sundhed er, før den er borte. Moth. jvf. 3167. 6493. 8421. — Alting er Intet imod Sundhed. Moth.

9774. Bitter i Mund, for Hjærtet sund. 1, 264.

9775. Nød føder Sundhed. Moth. (den Fåttige bliver ej saa let syg).

9776. Fattigdom er Sundheds Moder. 1, 266.

9777. Afholdig (afholden) Mund gjør Kroppen sund. 1, 130. — Jo Mindre af kræsne (= kræselige, lækre) Retter, jo mere Sundhed. 1, 257.

9778. Tre Ting gjøre sund: tær maadelig Mund, øv dig allen Stund, vær ikke for und (ond ɔ: haard, hastig, vréd)! 2, 175.

9779. „Majfeber gi'r Sundhed", siger Spanierne. 2, 258.

9780. Hvo Vanen forlader, sin Sundhed beskader (= beskadiger). 1, 266.

Han har en sund Sjæl i et sundt Legeme. — Han er vel (ɔ: nok) saa sund og frisk, som i Vandet nogen Fisk. 2, 57. — 1 Dag sund, i Morgen kold om Mund. 2, 82. — At gjøre Aabning paa et sundt Sted (ɔ: gjøre, hvad der ikke var nødvendigt). Moth. — Sundhed næst Gud for Alting. 2, 173. — Det er mere sundt for Øjet, end for Pungen. Moth. (om det, som er mere for Lyst, end til Gavn). — Man skal skylle Mælken fra Leveren. („saa sige de, som strax drikke paa Mælkemad, hvilket er skadeligt, da Mælken let kan løbe sammen og ostes i Maven"). 2, 176. — At drikke Ens Sundhed, paa Ens Sundhed, paa hele Selskabets Sundhed. V. S. O. — Din Sundhed! (ɔ: din Skaal!). V. S. O. — At leve for Sundheden (ɔ: være meget maadeholden). — Hvordan gaar det med Helbreden? — jo, det slæber af (ɔ: det gaar saadan nogenlunde).

Ingen agter mindre den ædle Skat Sundhed, end den Allersundeste. 1, 266. — Ingen Rigdom kan lignes ved Sundhed og ingen Vellyst ved en god Samvittighed. 1, 290. — Naar du er sund, saa brug ikke det, som du siden skulde bruge i Sygdom. 1, 266. — En Sund er bekvem (til) át vandle (ɔ: vandre), en Viis (til) at handle. 1, 266. — Hvo der vil leve vel (sundt),

maa spise Lidt og drikke Mindre. 2, 175. (opr. fransk). — Den sunde Tænknings Bemærkninger ere lige saa lidet at forskyde, som det sunde Øjes Iagttagelser. Mynster.

Et sundt Hjærte er Legemets Liv. Ordsp. 14, 30.

sund, Sundhed (Helbred), se 1459. 2545. 5710. 5725. 6229. 6237. 7632. 9178. 9314. 9403. 11,025.

9781. Alt for rund gjør Suppen tynd. 1, 328. („hos sig selv omsider", siger Syv, ɔ: ved Ødselhed kommer man til sidst paa smal Tæring).

Han vil gjøre Klumper paa Soddet (ɔ: at ville sige eller gjøre en Ting bedre, end den før var sagt eller gjort). Moth. — At komme Kringler paa Soddet (ell. Saaddet ≐ Suppen. ɔ: „formilde det Haarde i en Ytring ved Omsvøb"). Molb. S. 329. — Det skal vel gjøre Kringler paa Suppen (ɔ: „det skal vel gjøre Sagen klar"). Langebek. — At komme Avner paa sit Saad (ell. Sodd = Suppe, af „at syde"). Moth. (om den, der er paa smal Tæring). — Kokken skal smage Suppen først (ɔ: „man maa selv underkaste sig, hvad man vil foreskrive eller forlange af Andre"). Moth. — Søb, Søren! det er godt Sodd (Suppe). Sv. Gr. — Han sidder (net eller kjønt) i Suppen (ɔ: er i Forlegenhed). — Han er eller sidder i Suppen til over Ørene, til begge Øren (ɔ: hans Pengesager ere i den højeste Uorden; han har en bundløs Gjæld). Moth. — Han er rigtig kommen i Suppen (ɔ: „han er kommen i Forlegenhed paa Grund af forvirrede Forhold"). — At plumpe i Noget, som en Hund i hedt Saad (ɔ: „komme uforvarendes og ubelejligt). Moth.

Suppe (Saad ell. Sodd), se 433. 661. 1024 fg. 1279. 2176. 2268. 2982. 3170. 3897. 4905. 6324. 9169. 9356. 9467. 11,667 fg.

9782. Sure Æbler smage og undertiden vel (ell. godt). 1, 42. (Modgang er gavnlig).

9783. Sure Æbler gjøre ømme Tænder. 1, 494.

9784. Den er værd det Søde, som har smagt det Sure. Moth. — Han er ikke værd det Søde, som aldrig har smagt det Sure. 1, 22.

9785. Hvo som ikke af det Sure monne sue (= suge), han véd ej, hvortil det Søde kan due. H. Thomesen.

9786. Sødt for Munden, súrt for Maven. M. M. jvf. 6601.

9787, Den, som fik det Søde, maa og have det Sure. 1, 27. — Man faar at drikke det Sure med det Søde. 1, 423. (om at taale Ubehageligheder). — Tag ej for Meget af det Søde, det Sure maatte ellers følge. Moth. (om Følgerne af Vellyst). — Man kommer til at have det Sure med det Søde. K. 1383.

9788. Den, der vil have det Søde, faar først at tage imod det Sure (ɔ: man maa have Ulejlighed, for at faa noget Godt). Moth.

9789. Surt forhvervet vil sént ud. 1, 23.

9790. Kan jeg ikke gjøre Andet, saa vil jeg dog se surt til det. — Kan jeg ej Mere, saa vil jeg dog se surt derfor. 1, 37.

9791. Det Søde har ofte en súr Eftersmag. 1, 471.

9792. Han æder ogsaa súr Kraas, som har Ko i Baas. Gr. 2609.

9793. En lille Surdej syrer hele Dejen. (1 Kor. 5, 6 og Gal. 5, 9).

9794. Lækker Kone samler (ell. sanker) sjælden súr Mælk. 1, 257. (der føjes stundum til: „hun spiser den sød“ ɔ: den, som vil leve godt, sparer ikke).

Du kommer til at sidde under den sure Abild (= Æbletræ, Æble ɔ: du vil faa Skam til Tak for din Ulejlighed). Moth. — At bide i det sure Æble eller i sure Æbler (ɔ: finde sig i det Ubehagelige; „gjøre eller lide Noget, som man ikke synes om“). — Man faar og bide i det sure Æble. 1, 423. — Imellem maa man bide i et surt Æble. Gr. 2611. — At gjøre sure Miner. — Han sér saa surt, som havde han ædt Sennep. Moth. — Han sér saa mildt, som en Eddikebrygger. 2, 196. (siges skjæmtevis om den, som sér vranten og fortrædelig ud). — At være saa súr, som en Eddikebrygger. V. S. O. — Sér han i sød Mælk, da bliver hun (den) súr. 2, 107. — Han er ret en Surpotte (ɔ: „et knarvornt Menneske, som altid sér súrt“). Moth. — Tit af sød Vin súr Eddike. M. M. — At sige: surt er sødt, og sødt er surt (ɔ: „at ville gjøre Noget bedre og derved fordærve det“). Moth. — Der maa Sukker til Sitroner. („det Bitre og Sure skal forsødes og forsukres med Noget“). 1, 42. — Han (eller det) er af samme Surdej som den Anden (ɔ: de ligne meget hinanden). — At kaste Surdejen i Ovnen, naar Brødet er sat ind (ɔ: „tage sine Forholdsregler for silde“). Moth. — Han gjør ham Kaalene sure (ɔ: gjør ham Livet

surt). K. 1963. — Gjøre sig Livet surt. — Det var ham surt nok at faa det (ɔ: „han led Nok, inden han fik det"). Moth. — At have sure (ɔ: rindende) Øjne. — At være súr gjør Rynker i Panden. Moth. — For sødt gi'r Slim; for surt gi'r Kneb (ɔ: Bugvrid). M. M.

súr, súrt, se 1338. 2571. 3055. 3952. 4870. 5103. 5180. 5277. 6472. 7033. 8184. 8336. 9461. 9820. 10,092. 11,113. 11,370. 11,676.

9795. Stagrende (ɔ: vaklende, svag, usikker i Gangen) Mand skal sig med Kjæp støde (ɔ: støtte). P. L. 487. (Den Gamle og Svage skal eller maa søge Hjælp). — Stavrende (ɔ: der maa ligesom føle sig for med en Stage ell. Stav) Mand skal sig ved Kjæp støtte. Gr. 2560.

9796 a. Hvor Traaden er svagest, dér brister den. 1, 415.

9796 b. Ethvert Hoved har et svagt Sted.

9797. Vil du være stærk, saa kjend dine Svagheder!

9798. Det er bedst at være sin Skrøbelighed bekjendt.

9799. Det skrøbelige Hjul kverer (= knirker, knarker) mest. V. S. O.

Han er saa skrøbelig som et gammelt Ellegærde. — At tage En fra hans svage Side (ɔ: „benytte sig af Ens Skrøbeligheder til sin egen Fordel"). V. S. O. — Det hører til hans Svagheder, det er hans svage Side (ɔ: den Fejl, som han især er forfalden til), at han taler Meget om sig selv). — Det svage Kjøn (ɔ: Kvindekjønnet).

„Hustruen er den svagere Dél (1 Pet. 3, 7), derfor burde du have givet efter for hende", sagde Herredsfogden til en Matros, som vilde skilles fra sin Kone. „Naar hun er den svagere Skude", svarede Matrosen, saa skulde hun ikke have sat saa mange Sejl til." P. Balling.

svag, Svaghed (Skrøbelighed), se 127. 1641. 3881. 4670. 5327. 5782. 6090. 7632.

9800. Det er ikke værd, at Svanen skal lære Ørneunger at sjunge; de æde dog hans Æg og Unger op. 1, 460. — Det er ikke værd for Svanen, at lære Ørnens Unger at synge; de æde kun dens Æg. Gr. 2615. — Det duer ikke for Svanen, at lære Ørneunger at synge; de æde dog hendes Æg. Moth.

9801. Svanen behøver saa vel sine Fjedre, som Spurven sine. 1, 204.

9802. Da begynde Svanerne at sjunge, naar Roggene (ell. Roggerne = Raagerne) tie. 1, 373. (Raagen er en Fugl af Ravneslægten, hvis Skrig er meget ubehageligt). — Naar Svanerne synge, skal Raagerne tie (ɔ: „naar forstandige Folk taler, skal Daarer tie"). Moth.

9803. Svanen er skjøn og haver dog sort Kjød. 1, 395. (Menneskets Indre svarer ikke altid til det Ydre). — Svanen har hvidere Fjedre (ell. Fjer), end den har Kjød. M. M.

9804. Det gjør ikke Noget, at være født i en Andegaard, naar man har ligget i et Svaneæg. H. C. Andersen. (om den, som er af ringe Byrd, men har udmærkede Aandsevner).

Naar Svanen bliver sort (da skér det ɔ: det skér aldrig). 2, 272. — Sød, men kort er Svanesangen. Gr. 2616. — Han vil nok snart synge sin Svanesang (ɔ: Digteren vil snart udgive sit sidste Arbejde, og saa lægge sig til at dø). V. S. O.

Se, Svanen stolt paa Vandet flyder!

9805. Han skal ej være vonden ell. vaanden ad (ɔ: kræsen paa ell. med, bange for) Svar, der onde Kvæder (ɔ: Hilsener, Udsagn, Taler) sender. P. L. 1155. — Han faar nok Svar, der giver en Anden onde Ord.

9806. Som man raaber i Skoven, faar man Svar. 1, 407. jvf. 2922. — Som En raaber i en Skov, saa svares ham igjen. Pouch. — Gjensvar som Tiltale. 1, 407. — God Tiltale, godt Gjensvar. 1, 407. — Gjenlyd (Ekko) svarer efter Raabet. 1, 407.

9807. Som Talen er til, saa fanger man Ansvar (ɔ: saa faar man Svar). P. Enevoldsen.

9808. Til en hidsig Tale hører et mildt Svar. Molb. 3359.

9809. Til en god Spørger hører en god Svarer. V. S. O.

9810. En døv Hører gjør en galen Svarer. 2, 249.

9811. En god Hører gjør en god Svarer. 2, 223. — En god Hører giver en god Svarer (ɔ: „naar man hører ret til, kan man ogsaa svare ret"). V. S. O.

9812. Det er ikke alle Ord man skal svare til; ikke alle Gilder, man skal fare til. Pouch. — Det er ikke ethvert Ord, man skal svare paa. Moth. („om den, der lader som han hørte ikke, hvad der blev sagt“). — „Det er ikke hvert Ord, man skal svare paa“, sagde Rakkeren, de satte „Hr.“ foran hans Navn.

9813. „Man skal ikke svare til hvert Ord“, sagde Manden, de kaldte ham en Tyv. 2, 249.

9814. Intet Svar er og Svar. 1, 408. — Intet Svar er dog et Svar. 2, 264. — Ej at svare er tit et Svar. M. M.

9815. Det er en Gjæk, der vil svare til Alting. 1, 408. — Der hør ikke Svar paa alle Spørgsmaal. 1, 408. — Man kan svare til (paa) Meget med Tavshed. 1, 408.

9816. Svar ikke, før du bliver spurgt (ɔ: „man skal ej nøde sig paa Nogen“). Moth. — Ilde svares uspurgt. F. F. — Det er tidlig nok at svare, naar du bliver tilspurgt. Moth.

9817. Hvo som svarer, før udtalt er, er som Hunden, der gøer, før Døren oplades, og véd ej, enten det er Ven eller Uven. 1, 408.

9818. Tiltale kjendes god, til Gjensvar kommer frem og sættes derimod. — Tiltale er god, til Gjensvar kommer. A. S. Vedel.

9819. Gid Ingen drage sin Kniv til súr Vælling! (ɔ: Ingen skal svare paa en lav, foragtelig Persons uhøviske Tale eller grove Beskyldning). Moth.

9820. For ærlig Sag er ærligt Svar, det bør sig Ingen skamme. 2, 249.

9821. Et er at svare vel, et Andet er at give et godt (ɔ: træffende) Svar. L. Holberg.

Der kom Svar fra Gønge Herred. A. S. Vedel. — At blive En Svar skyldig (ɔ: ikke være i Stand til at svare Noget paa fremførte Indvendinger). — At staa til Svar (ɔ: styre, regére et Folk). Rimkrøn. — At svare i en Sag (ɔ: efter Lovsproget at tage til Gjenmæle som Modpart). — Det svarede (ɔ: gav Gjenlyd) fra Skoven. Moth. — Det Ene svarer (ɔ: passer) til det Andet. — Jeg svarer ikke for (ɔ: borger ikke for), hvad der vil ské. — Man svarer tit som de, der byggede Babels Taarn. 1, 408. — Jeg skal svare ham til Reb og Reb-

ning (ɔ: „jeg skal nok staa ham til Svars“, ikke blive ham Svar skyldig). 2, 249. — Jeg skal staa ved Enden, og svare dertil, eller: „og svare til Gjerningen“ (ɔ: jeg skal nok selv forsvare, hvad jeg har gjort). Moth. — Han svarer i den anden Verden (ɔ: „svarer paa det, han ej blev spurgt om“). Moth.

De Døde ere fra os, og kunne ej svare os, men skulle svare for Gud. 2, 46.

Hvis Nogen svarer, før han hører, er det ham en Daarlighed og Skam. Ordsp. 18, 13. — Svar en Daare efter hans Taabelighed, at han ikke skal blive viis i sine egne Øjne. Ordsp. 26, 5. — Svar ikke, før du har hørt, og fald ikke Andre ind i Talen! Sir. 11, 9.

Svar, svare, se 521. 1602. 1991. 4274 fg. 5108. 5171. 6869. 10,728. 12,002. 12,006.

9822. Det er ret, at den svider (svier), som under (sig) mijer (ell. mejer; Udg. 1515: „pisser“). P.. L. 468. — Hvo der har pisset, faar selv at svide. 1, 19 og 388. (om en selvforskyldt Ulykke som Følge af Synden, og navnlig om den, som plages af en ond Samvittighed).

9823. Det er ej ondt at svie, naar hver Mand svier. 1, 89. (naar Ulykken er almindelig, er den ikke saa haard).

9824. Svedent kryber nok i Vredent. F. F. (om Madvragеren, som tager til Takke). — Det Svedne kryber nok i den Vredne (ɔ: den Kræsne). K. 1230.

Du fik din Blaar sveden (ɔ: „det kom du galt fra“). Sv. Gr. 3, 215. (sønderjysk). — At svie En med Bolten (ɔ: „ramme ham med en Bolt, som kastes efter ham“). Moth. — Jeg ramte ham, saa det sved efter. V. S. O. — Det svider til Marv og Bén. Moth. — Det sved mig til Hjærtet (ɔ: gik mig til Hjærtet, smertede mig).

svide, svie, se 181. 3916. 4297. 4312. 4460. 4870. 5263. 5658. 11,379.

9825. Han tænker (paa) Svig, som Isterleven smør (smører). P. L. 395. (Isterlev = et Stykke Fedtebrød, eller en Lev ɔ: en Kage, bagt i Ister. Ordsprogets Betydning er uvis; H. Thomesen forklarer det saaledes: „der maa være Noget under, naar Nogen vil smøre den fede Pølse“, rettere: „den fede

Kage". Andre: „den, som giver den Rige, tænker at faa det Dobbelte igjen").

9826. Af liden Svig vorder faa Mænd rig (rige). P. L. 715. (men maaské nok ved større Bedragerier — til en Tid). — Af liden Svig vorder man ej rig. 1, 418. — Liden Svig gjør sjælden rig. Gr. 2620.

9827. Af Falsk og Svig vorder man ej længe rig. P. Enevoldsen. — Af Svig vorder man ej rig. 1, 353.

9828. Du skal ej føre Svig til Torvs med dig. P. L. 1029. („den kommer der nok alligevel". 1, 228). — Du skal ej føre Svig til Tinge eller til Torvs. Moth. jvf. 12,017.

9829. Ee (ↄ: altid) svige de Svorne, og ikke de Baarne. P. L. 352. (I Nød søger man helst sine Egne). jvf. 884. 6999. 9114. — Før svige de Svorne, end de Baarne. 1, 79 og 398. — Svigte de Svorne, saa holde de Baarne. — Snarere svige de Kaarne, end de Baarne. V. S. O.

9830. Hveden (ↄ: hvorfra) Svig kommer fra, did far' (= farer, færdes) Skade. Pouch og 1, 418.

9831. Kølvehug (Køllehug) og Kandedrik de svige ikke. 2, 257. (Virkningen deraf er nemlig altid den samme).

9832. Den sviges værst, som sviger sig selv. Moth. — Man bedrager sig selv snarest. Syvs Tillæg.

9833. Svig trives sjælden. 1, 418.

9834. Før Frost sviger Hagel, før sviger Broder anden. 1, 468.

9835. Det er en god Svig, som sér til en god Ende. 1, 448.

9836. Han bedrages vel, hvis Bedste dermed søges. 1, 448.

9837. Én Gang bedragen bør at hjælpes; anden Gang lastes; tredie Gang holdes for en Nar. 1, 420.

9838. Bedrageri er ingen Visdom. („dog det nu holdes saa for", tilføjer Syv). 1, 418.

9839. At bedrage En Pengene af Pungen og stjæle dem, er snart det samme. 1, 227 og 418.

9840. Hvo som bedrager den Sidste, er Mester. 1, 420 og 2, 28. (om den, som bliver ved at laane af En, for at betale en Anden).

9841. Man bliver snarest svegen af dem, man tror bedst. 1, 420. — Den Fromme sviges snarest. 1, 453.

9842. Hvo som gjækker dig, er Fandens Kapellan. Syvs Tillæg.

9843. Kvinder, Vín og Rigdom bedrage de Vise. 1, 420.

9844. Hvo som bedrager Bedrageren, bør hverken Lov (Rós) eller Straf. 2, 256.

9845. „De maa nok bedrage mig, om de kan", sagde Pér Larsen. („om en klog Mand, som ej er let at bedrage"). Moth.

At give, sælge Nogen en Fløjte (ɔ: narre, bedrage ham). — At dreje En en Knap (ɔ: narre ham, bilde ham Noget ind). — At gjøre En et Puds, spille En et slemt Puds (ɔ: narre En paa en underfundig Maadė). Moth. — Dér blev han ret pudset (ɔ: overlistet, bedraget). V. S. O. — At svige i Skaalerne (ɔ: „ikke tømme dem"). Moth. — Han sviger som en raadden Planke. Moth.

Bedrageri er (der) saa meget (af) i Verden. 2, 255. — Jakobs Røst, Esavs Hænder. 1, 249. — Han gider ikke grave, skammer sig ved at trygle, men vil bedrage. (jvf. Luk. 16, 3. 4.)

Saligt er det Menneske, hvem Herren ikke tilregner hans Brøde, og i hvis Aand er ikke Svig. Ps. 32, 2. — Bevar din Tunge fra Ondt, og dine Læber fra at tale Svig! Ps. 34, 14. — Den, som gjør Svig, skal ikke bo i mit Hus. Ps. 101, 7. — Vogt dig, at du ikke bedrages! Sir. 13, 10. (jvf. 34, 7; 1 Kor. 3, 18).

Svig (Bedrag), se 1124. 1896. 2712. 3641. 5213. 5532. 5622. 6877. 7317. 8915. 9054. 9409. 10,468. 11,286. 11,443. 11,590. 11,722. 12,067.

9846. Det duer ej at kaste dyrebar Stén for Svín. P. L. 653. (siges, naar Ting af større Værdi falde i Ens Hænder, som ej har Forstand til ret at skjønne paa dem eller bruge dem). — Kast ej Perler for Svín! 1, 467. (jvf. Matth. 7, 6). — Kast ikke Rosen for Svín at lugte til! 1, 467. — Mask er for Svín, og ikke Perler. V. S. O.

9847. De lumske Svín æde Masken, de galne (gale) løbe uden om. (hine have Fordelen). 1, 81, 364 og 505.

(De snedige, men rolige og betænksomme Mennesker opnaa i Almindelighed Mere her i Verden, end de, der ere aabenmundede og have et heftigt Sind).

9848. Hvo der lægger sig i Mask, han skal ædes af Svín. Moth. (om den, der foragter sig selv og søger slet Selskab). jvf. 688. 7103. 8479 fg.

9849. Naar man klø'r Svinet, lægger det sig i Skarnet (1, 359: „i Sølen"). 1, 471. (om den Vellystige og Utérlige).

9850. Der gaar mange Svín paa to Bén. Gr. 2625. jvf. 8193.

9851. „De Andre" det er Svinene. Sv. Gr. 3, 212.

9852. Svín slægter Svín. — Svín slægter Sin; og: den slægter ikke Svín, som slægter Sin. F. F.

9853. Før et Svín til Rhin og tilbage igjen, det er endda et Svín. (det beholder sin Natur). 1, 347. (jvf. 3788. 3931 fg. 4552. 6798. 6839. 7820. (Man har anvendt dette Ordsprog paa Dosmeres frugtløse Udenlandsrejser; de satte mange Penge til, men vendte lige saa kloge eller, rettere sagt, lige saa dumme tilbage, som de droge ud).

9854. Der skal Aag til uvane Svín (ɔ: den Selvraadige skal aves). Moth. — Aag hører paa (egl. til) uvane Svín. 1, 385.

9855. Det er ikke for Svín at komme i Kanselliet, for de rode i Papirerne. F. F.

9856. Svinelykken sidder i Svineposen. (den er, ligesom man giver Svinene Æde til). 2, 12.

9857. Hvad kommer det Svinet ved, hvad Flæsket koster? (Det kommer ikke Sagen ved). — Hvad kommer det Svín ved, hvad Flæsket koster i Kjøbenhavn? (ogsaa: „i Hamborg"). R.

9858. Hvor før har ligget Mjød og Vín, dér ligger baade Hund og Svín. 1, 113. (om Forandringer).

9859. Svinelorten skal op at age, om den saa skal hænge ved Hjulet. (om Armod parret med Hoffærdighed). Moth. jvf. 8800.

9860. Pílsvín (= Strandæble, et Slags Fisk) og Pindsvín sankes ej gjærne. 2, 196. (de ere paa forskjellige Steder).

9861. I gode Maade vogte vore Svín Gæslinger, de bide saa gjærne Hovedet af dem. 2, 101.

9862. Svín faar ikke Ondt af Drav (Mask, Bærme). A. S. Vedel.

Han har Svín paa Skoven (ɔ: han er ikke rigtig klog", lidt forstyrret i Hovedet). 1, 56 og V. S. O. — Han er fin som et Svín (ɔ: meget urén). 1, 501. — Han er saa rén (f. Ex. for Løgn eller andet Ondt), som Svineryg for Bén. 1, 384 og 501. (siges skjæmtevis, naar man netop mener det Modsatte, at En er en Løgner, en Skalk m. m.) — Han er saa fri for Mén, som Svineryg for Bén (ɔ: „fuld af Fejl"). Moth. — Naar har vi vogtet Svín sammen? Moth. (siges, naar „en ubeskeden, paatrængende Fortrolighed afvises"). Moth. (Jeg har ej vogtet Svín med dig. Syvs Tillæg). — Han puster som en given (rettere: „forgiven") Galt (ɔ: puster meget stærkt, har spist Meget). Hr. Iver. — (Han er) en Epikuræer, et epikurisk Svín. 2, 205. (Syv gjør herved denne Bemærkning, som næppe er ganske overensstemmende med Sandheden: „saa kaldet af den vise Mand Epikur, som ikke priste Legemets Vellyst, men Sindets, og derfor gjør man ham stor Uret"). — Han maa nøjes med Svineføde (ɔ: slet Føde, som er urénlig og daarlig tillavet). — At svinebinde et Skib (ɔ: fortøje det saaledes, at det ikke kan dreje sig eller svinge rundt). V. S. O.

Svín, sg 1148. 1430. 1747. 1824. 1884. 2703. 2777. 4883. 5594. 6327. 6730. 8479. 9126. 9474. 11,133. 11,653.

Svogerskab, se Slægt.

Sværgen, se bande og Ed.

9863. Det er bedre at svømme efter, end for. 2, 61.

9864. Det er ikke længe siden, at Katten svam (= svømmede) over Vandet; Rumpen er endnu vaad. („om den, som nylig er kommen til Ære"). V. S. O.

9865. Naar Vandet slaar i Munden, lærer man først at svømme. 1, 99. — Naar Vandet staar i Munden, lærer man vel at svømme. 1, 314. — Naar Vandet gaar En ind i Munden, lærer man snart at svømme. Moth.

9866. Den, der ikke vil gaa i Vand, lærer ikke at svømme. — Mange vil ikke gaa i Vandet, før de kan svømme. — Det er kun i Vandet, man lærer at svømme.

9867. En Blære kan altid svømme.

9868. Den, (som) stiger højt og svømmer dybt, bliver sjælden gammel Mand. Iris.

Han svømmer som en Møllestén og træder Vande som en Kampestén. F. F. — At svømme mod Strømmen. — At svømme i Rigdom, i Overflødighed. — At svømme i Taarer (ɔ: græde meget og længe). — Han svømmer, men en Anden holder Hovedet op. Moth. (siges, naar En har Navnet, Æren, men en Anden Arbejdet). — Jeg haver lært dig at svømme, og Du vil drukne mig! 1, 460. — Jeg holder af Landjord, fordi jeg ikke har lært at svømme. Moth.

svømme, se 174. 1415. 8610. 9734.

9869. Syg Mand lover ej gjærne Kamp (her = Duel, Tvekamp). P. L. 99.

9870. Mangt (1, 422: „Meget") er det, den Syge adlyster (ɔ: attraar, begjærer). P. L. 1111. — Meget er, som syg Mand adlyster. Moth. — Den Syge faar Lyst til saa Meget. (f. Ex. flere Slags Mad, men kan dog Intet nyde).

9871. Den Helbrede (ɔ: Sunde) véd ej, hvor (P. L. 945: „hvad") den Syge lider. P. L. 697. jvf. 7916. 8724. 9231. — Den Sunde véd ej, hvad den Syge lider. Moth.

9872. Sygen løber til og kryber fra (ɔ: man bliver tit hastig eller pludselig syg, men kommer sig kun langsomt igjen). P. L. 776. jvf. 4200. 9717. — Sygen løber paa og kryber af. 1, 422. — Sygdom flyver paa, men kryber af. Gr. 1533. — — Sygdom kommer flyvende og gaar krybende. K. 897. — Sygdom kommer gént (ɔ: let, hastig) og gaar sént. — Sygen kommer til Hest, gaar bort til Fods; kommer med den ridende, gaar bort med den krybende (gaaende) Post. 2, 258.

9873. Lang Syge er vis Død. P. L. 282. — Den lange Syge er den visse Død. 1, 420.

9874. Sygdom er hver Mands Herre. 1, 420. (derfor har den Syge lovligt Forfald). — Sygdom er hver Mands Gjæst. 2, 259.

9875. Man har ej fornøden (nødig) at skikke Bud efter Sygdom, hun kommer vel selvbuden. 1, 422.

9876. De, som vare sig bedst (eller: „mest"), ere tit Sygdom næst. 1, 266.

9877. Ofte sidder den Feje (eller Fejge ɔ: den, som er bestemt til Døden; den, hvis Død forestaar eller er nær) ved den Syges Seng (ɔ: tit dø'r den Friske snart, som sér til den Syge og beklager ham, medens denne kommer sig). V. S. O. — Den Fege (= Fejge) staar for Sengen, og den Syge ligger deri. 2, 257.

9878. Der sidder Ingen den Syge saa nær, at han vêd, hvor hannem (han) lider. 1, 421.

9879. Vil de Syge ikke, saa vil de Sunde. F. F.

9880. En Syg og (en) Sund har ej én Mund. 1, 422. (Syv føjer til: „dem smager ikke Maden lige").

9881. Bøn og Barmhjærtighed, Fyrm (ɔ: let Faste) og Faste læger mangen Sót (Sygdom). A. S. Vedel og 1, 421.

9882. Den (eller „han") er ikke syg, (som) sig venter Bod (ɔ: Bedring). H. Thomesen og 1, 421.

9883. De ere ikke Alle syge, der stønne (ɔ: vaande sig, give sig). 1, 248. jvf. 131 fg.

9884. Sygdom er Dødsens Bud. („til hans Skyldnere", føjer Syv til). 1, 420.

9885. Den sidste Kúr for Sygdommen er Døden. 1, 421.

9886. Sygdom af Overflødighed kan bedre hjælpes, end af Mangel. 1, 265.

9887. Sygen er stærkere end Lægedommen. Moth. („om den, som ej kan lade være at føre sig i Ulykke; om den, som gjør det, hvorved han spilder sin Umage").

9888. Naar Drankeren bliver syg og Narren arm, er det ude med dem Begge. 1, 73.

9889. Podal (= Podagra ɔ: Fodværk, Fodgigt) og Fjerdedags-Kolden (ɔ: Koldfeber) gjør Lægerne til Skamme. 1, 266.

9890. Podal (Podagra) og gode Dage ville gjærne være sammen. 1, 258.

9891. Sygdom i Legemet er som Krig i Landet, der nærer sig selv og holder sig uden Spise. 1, 420.

9892. (Det er) bedre at være syg paa Legemet, end paa Sjælen. 1, 421.

9893. Det er en slem Syge, ingen Penge at have. V. S. O.

9894. Den Syge er ond at gjøre til Maade. 1, 422.

9895. En Dags Sygdom, en Uges Lægedom. 1, 422.

9896. Det Flaad af den højre Haand kommer megen Sygdom afstéd og volder Mangen sin Død. 1, 327. (om Følgerne af Fylderi).

9897. Mange Retter, mange Sygdomme. 1, 328. — Megen Mad, megen Sygdom. 1, 265. — Jo mindre af kræsne Retter, jo mindre af Sygdom.

9898. Undertiden kommer Sundhed ved Sygdom. 1, 266.

9899. Maddiker fortære Osten, Møl Klæderne, men Sygdom Menneskene. 1, 420.

9900. Ondt Tegn, naar den Syge tykkes, han er sund. 1, 421.

9901. Ubekjendt Syge er ond at helbrede. 1, 421 og 504.

9902. Hvo ej véd Aarsag til Sygen, véd ej at hjælpe mod den. 1, 421.

9903. Naar de Onde komme af Sygen, blive de (tit) argere. 1, 422.

9904. Den værste Sygdom er den paa Tungen. Syvs Tillæg.

9905. Den Sygdom er farligst, naar den Syge ej véd, at han er syg. 2, 259.

9906. Tilbagefaldet (ɔ: et nyt Anfald) er ofte værre, end Sygdommen.

9907. Nogle Sygdomme helbredes med Plaster, men flere med Taalmodighed. M. M.

9908. Jo sygere Barn, jo kjærere. K. 63.

9909. Den Fugl, der er syg, hænger gjærne med Vingerne. Pouch. 1, 421.

9910. Sygestüer ere Gudfrygtigheds Kapeller. Syvs Tillæg.

At falde i en heftig Sygdom. — Have en slem Sygdom at drages med. Moth. — At bruge ét Raad til alle Sygdomme. Moth. — At gjøre sig syg for Noget (ɔ: tage sig Noget nær). Moth. — Du skal ikke gjøre dig syg for saa Lidt. — Læg dig aldrig syg for Lidt! Gr. 2627. — At ligge for Anker (ɔ: være syg og sengeliggende). V. S. O. — Jeg har og ligget syg i det Hospital (ɔ: „jeg har og forsøgt, døjet Ondt"). 1, 121. —

Han er skrømtesyg, skolesyg. Moth. (om den, som gjør sig syg, for at undgaa et Arbejde). — Han har ligget syg i Køkkenet. 1, 325. — At ligge syg for Køkkendøren (ɔ: være skulkesyg eller foregive at være syg). — Han er nok syg bag Køkkendøren og kiger ind i Madskabet (ɔ: han er ikke sygere, end at han kan fortære sin Kost). Moth. — Han skal ikke blive syg af Agerhøns. Moth. (om den, som lever meget tarvelig). — At være syg af Kjærlighed; efter Mandfolk; efter Nyheder. V. S. O. — Hun er saa syg for dig, at hun tager sin Død derover (ɔ: „hun er meget forelsket i dig"). Moth. — Han har Svindsot i Pungen (ɔ: „han er i Pengetrang"); der er kommen Svindsot i hans Pung, eller: hans Pung har faaet Svindsot (ɔ: hans Formue, Pengemidler ere svundne, aftagne meget. Moth. — Der er Pestilens i hans Pung. O. Lade. — Han har den slemme Syge. Moth. (om et lastefuldt Menneske). — — Han fik en Syges (= Pokkers) Hob Penge. Moth. — Den, som har Pengesyge, kaldes en saare gjerrig Mand. Moth. — Det er en Sygers Kone: hun kan, hvad hun vil. — Jeg véd, hvori din Syge bestaar (ɔ: „jeg kan fortælle dig, hvad du selv véd bedst"). Moth. — Det er hans gamle Syge (ɔ: Fejl, Last). 2, 164. — Deri sidder Sygen. A. S. Vedel. — Dér har vi Sygen (ɔ: det er Aarsag til Elendigheden). Moth. — Han har en Grén af samme Syge. 2, 164. („Kolden og den slemme Syge", siger Syv, „deles i mange Grene"). — Han gaar og siver hen (= hiver af, svinder hen), som han var bandsat. 2, 257. — At faa den Syge til at holde Lyset. („som det skete under Pavedømmet; da var der ikke længer Haab"). 2, 258. — Han er elleskudt (ɔ: har en Sygdom, som man efter den gamle Folketro paadrog sig ved at fornærme eller forurolige Ellefolket ɔ: de underjordiske Væsener). 2, 257. — Hans Moster er syg (ɔ: der er ingen Penge i Pungen eller i Lommen). O. Lade. — Til Podagra er Bakkus Fader, Venus Moder, til Vrede Amme eller Fostermoder. 1, 421. — Han slap heldig fra Koleraen, for at dø af Pesten. (om den, som falder af én Ulykke i en anden). — (Han maa have) en Taar for den slemme Rosen (en egen Hudsygdom). 2, 91.

Den Syge bliver ej frisk, som vil hjælpes efter sit Befald (ɔ: Behag, Tykke). 1, 258. — En Læge bliver ej syg, fordi han omgaas med Syge. 1, 409. — Stor Sygdom og Pestilense (Pest) mildes (= mildnes, formildes) kan ved Pønitense (ɔ: Anger, Omvendelse). 1, 421. — Bruddet bliver aldrig ret hélt (ɔ: helet, lægt). 1, 422. — Paa Alder følger Sygdom; paa Sygdom følger Døden. M. M. — Legemets Krankhed (ɔ: Svaghed, Sygdom) hindrer fra Bestilling, men Sjælens fra

Himmelen. 1, 421. — Hvo Sót og Krankhed vil undgaa, skal den i Førsten (ɔ: i Begyndelsen) imodstaa. 1, 421. — Sygdom helbredes ej med Snak, men (med) Lægedom. 1, 263. — Tag bort det Onde, saa bliver Kroppen sund. 1, 421. — Sygdom overfalder tit de Sundeste, ligesom Straf de Uskyldigste og Fare de Tryggeste. 1, 422. — Utidig Besøgelse er tit værre, end Sygdommen selv. 1, 473. — Det kjender (kjendes) paa hans Hæle, hvad Helbred han haver. 2, 257. — Naar man bliver syg, vil man være hellig; men sund bliver man (ved at være) den Samme (som forhen). 2, 258. — Tænk paa den gamle Mand og Sygesengen, naar (der) altid fortæres og Intet fortjenes. 2, 258. — Sygdom er ingen Spot, uden man selv ved Umaadelighed er Aarsag dertil. 2, 259.

Lov Herren, som læger alle dine Sygdomme! Ps. 103, 3. — Det hele Hoved er sygt og det hele Hjærte er mat. Es. 1, 5. — Tøv ikke med at besøge en Syg! thi for saadanne Ting skal du elskes. Sir. 7, 36.

syg, Sygdom, se 110 fg. 326. 1316. 1459. 3080. 3793. 3910. 4204. 4378. 4680. 5109. 5616. 5717. 6351. 6635. 7630. 8240. 8310. 9291. 9752. 11,270 fg.

9911. Syn gaar for Sagn. 1, 371 efter Hegelund. (det er sikrere at støtte sig paa egen Erfaring, end paa Rygter). — Syn er Save rigest. P. L. 140. (Save = det islandske Sage eller Saga ɔ: historisk Fortælling). — Det er Syn for Sagn. Nyerup. — Han vil have Syn for Sagn. — Syn gaar altid for Sagn. (der føjes stundum til: „uden i Kongens Gaard"). H. Thomesen. (ɔ: man tror mere, hvad man selv sér, end hvad Andre sige). — Om den mindre rigtige Form: „der gaar Syn for Sagen", bemærker Nyerup, at „saaledes talte og skrev man, da man blandede Sagn med Sagen". I V. S. O. forklares den sidste Form saaledes: „der er Syn for Rigtigheden af det Anførte. — Syn er vissere end Sagn. Moth.

At gjøre Noget for et Syns Skyld (ɔ: paa Skrømt, uden at mene Noget med det). — Det har intet Syn (ɔ: „det tager sig ikke ret ud"). V. S. O. — At tabe baade Syn og Hørelse derved; Syn og Hørelse forgaar En. (siges om den bedøvende Virkning af et voldsomt Slag, eller naar man højlig forskrækkes over Noget). — At slaa En i Synet (ɔ: i Ansigtet). V. S. O.

Hvor kan Sagn komme (ɔ: bringe) En til at tro, naar Syn ej kan overtale? 1, 371.

De (falske Profeter) tale efter deres Hjærtes Syn, ikke af Herrens Mund. Jer. 23, 16.

Syn, se 11,871. 12,095.

9912. Det man med Synd faar, det med Sorgen gaar. P. L. 929. jvf. 4375. 11, 053 fg. 11, 715. — Det man med Synd fanger, med Sorrig bortganger. Moth. — Hvad med Synd man naa'r, med Sorrig bortgaar. Gr. — Hvad med Synden kommer, med Sorgen gaar. H. Thomesen. — Hvad der kommer med Uret, det gaar igjen med Uret. K. 1096. — Det med Uret faas, med Sorg forgaas. 1, 502. — Som vundet, saa rundet; som kommet, saa ganget. *1, 353.

9913. Gammel Synd gjør gjærne ny Skam. P. L. 242. („Nye Forbrydelser faa Tilvæxt af et gammelt Synderegister". Nyerup).

9914. Sorg er Syndsens (Syndens) Datter. 1, 252.

9915. Synden kommer aldrig ene. jvf. 8664 fg. 10, 913.

9916. Den ene Synd række gjærne den anden Haanden. — Synd avler anden. 1, 252.

9917. Synden forlader tiere Menneskene, end de forlade den. 1, 251.

9918. Synd i Drukkenskab er dobbelt Synd. 1, 73.

9919. At nægte sin Synd, er dobbelt Synd. 1, 252. — Synd uden Anger er dobbelt Synd. Syvs Tillæg.

9920. At synde er menneskeligt, at blive i Synden er djævelsk, men at staa op fra Synden er kristeligt. — At fare vild er menneskeligt, at afstaa (fra) det (er) gudeligt, men at blive ved (er) djævelsk. 1, 484. — At synde er menneskeligt, at blive ved (at synde) er djævelsk, at lade af (fra Synden) er englisk (ɔ: engleligt). 2, 164.

9921. Der gives Misgjerninger, som der ikke gror Græs over. jvf. 1571.

9922. Naar vi tænke paa de gamle Synder, skulle vi og tænke paa en ny Pönitense. 2, 15. („ellers", siger Syv, „er det, som der siges: „han lever ilde, som ej bedrer sig"). — Af gammel Synd ny Pönitense. 1, 20.

9923. „Vi ere Alle Syndere", sagde Abbedissen (ɔ: Forstandersken for et Nonnekloster), da hun tog Brogen (egl. Buxerne; ogsaa: Klædet) af Hovedet. 2, 163. (jvf. Rom. 3, 23). jvf. 986.

9924. Af Synd baader Ingen (ɔ: har Ingen Gavn eller Fordel). 2, 19.

9925. Hvo (som) synder efter Forladelse, fortjener dobbelt Straf. 2, 164.

9926. At fly fra Synd er Sejervinding. 1, 111. — Intet bedre Middel til at sky Synden, end vidt derfra. („Flugt beholder her Sejer"). 1, 252.

9927. Øjet og Hjærtet ere Syndsens (Syndens) Mæglere. 1, 252. (ved Synet forføres Mange).

9928. Din Næstes Synd du vel dæk til. om din du ikke høre vil.

9929. Synd begynder med Grin, men ender med Flin (her = Graad, Flæben). 1, 252. — Synden kommer med Latter og gaar med Graad.

9930. Hvo som synder paa Barmhjærtighed (= paa Naade), bliver lønnet med Ubarmhjærtighed. 1, 252.

9931. Forsét er forspil't (fortabt). 1, 485.

9932. Manges Forséelse gjør ingen Lov; undskylder Ingen. („dermed kan man ikke forsvare sig"). 1, 485.

9933. Andres Forséelse (er) vores Lærdom (ɔ: til Advarsel for os; vi skal lære Noget deraf). 1, 485.

9934. At forsvare sin Forséelse er (at begaa) en ny Forséelse. 1, 497.

9935. Last kommer ofte i Dyds Klædebon. Syvs Tillæg.

9936. Af Lasterne er Avind ældst, Hoffærdighed størst, Fylderi slemmest. 1, 253.

At regne Synden med Almissen. 2, 179. (om selvvalgt Bod eller Fyldestgjørelse for Synden). — At sige (ɔ: bekjende) (ogsaa: han sagde) Synden med Almissen. 2, 15 og 262. („De fik fordum Aflad for Synd paa mange Aars Tid, naar de gave Penge, hvorpaa sés mange Exempler i den gamle danske

Bog „Vor Frue Tider". Syv). — De holdt et syndigt Hus (ↄ: gjorde en forfærdelig Støj). V. S. O.

Til Synd skal man hverken lyde Øvrighed eller Forældre. — Raad ej til Synd! 1, 252. — Den, (som) sjælden synder, faar snart Forladelse. 1, 252. — Gjør dig ikke delágtig i fremmede Synder! 2, 164. (1 Tim. 5, 22). — Den, som forsér sig mod sin Villie, er ikke ond. 1, 485. — Synd er alt det, som er mod Loven, enten man gjør det, man ikke skulde, eller ikke gjør det, man skulde. 1, 253. (jvf. 1 Joh. 3, 4). — Hvo som er uden Synd, kaste den første Stén! 2, 164. (jvf. Joh. 8, 7). — Der er Ingen, som jo synder. 2, 164. (jvf. 1 Joh. 1, 8). — Havde Adam ikke syndet, var Kristus ikke bleven vor Frelser. — Man skal stride baade offensive og defensive mod Laster. 1, 253.

Salig er den, hvis Overtrædelse er forladt, hvis Synd er skjult. Ps. 32, 1. — Herren handler ikke med os efter vore Synder, og betaler os ikke efter vore Misgjerninger; saa langt som Østen er fra Vesten, lader han vore Overtrædelser være langt fra os. Ps. 103, 10. 12. — Hvo som foragter sin Næste, synder. Ordsp. 14. 21. — Synd er Folkenes Skjændsel. Ordsp. 14, 34. — Du, Herre, kastede alle mine Synder bag din Ryg. Es. 38, 17. — Den Sjæl, som synder, skal dø. Ez. 18, 4. — De, som synde, ere deres eget Livs Fjender. Tob. 12, 14. — Undsé dig ikke ved at bekjende dine Synder! Sir. 4, 29. — Herren har ikke befalet en Eneste at være ugudelig, og har ikke givet en Eneste Lov til at synde. Sir. 15, 20. — Har du syndet, da gjør det ikke mere, og afbed dine forrige Synder! Sir. 21, 1. — Forlad din Næste, den Uret, han har gjort, og naar du da beder, skulle dine Synder tilgives. Sir. 28, 2. (jvf. Matth. 6, 15). — Enhver, som tror paa Kristus, skal faa Syndernes Forladelse ved hans Navn. Ap. Gj. 10, 43. — Alle have syndet og fattes Ære for Gud. Rom. 3, 23. — Synden kom ind i Verden ved ét Menneske, og Døden ved Synden, og Døden trængte igjennem til alle Mennesker, i det de syndede Alle. Rom. 5, 12. — Uden Lov er Synden død. Rom. 7, 8. — Hvad der ikke er af Tro, er Synd. Rom. 14, 23. — Nogle Menneskers Synder ere forud aabenbare, og gaa foran dem til Dommen, men Nogle følge de og efter. 1 Tim. 5, 24. — Jesu Kristi, Guds Søns Blod renser os fra al Synd. 1 Joh. 1, 7. — Dersom vi sige, at vi ikke have Synd, bedrage vi os selv, og Sandheden er ikke i os. 1 Joh. 1, 8. — Dersom vi bekjende vore Synder, er Han (Gud) trofast og retfærdig, at han forlader os Synderne og renser

os fra al Uretfærdighed. 1 Joh. 1, 9. — Hvo som gjør Synd, begaar og Overtrædelse af Loven, og Synden er Lovens Overtrædelse. 1 Joh. 3, 4.

Synd, synde (Last), se 211. 238. 372. 1147. 1833. 3010 fg. 3587. 3796. 4188. 5418. 6947. 8050. 8774 fg. 9691. 9718 fg. 9942. 9962. 10,586. 11,444. 11,794.

Syssel, se Arbejde og Gjerning.

9937. Der var Syv, Fanden græd for og fik Intet af. Gr. 2633.

9938. Det staar ikke i syv Aar, som i syv Dage. 1, 113. — Det staar ej saa til i syv Aar, som i syv Dage. 1, 442. (der skér mange Forandringer).

9939. Alle Ting ere syv. 1, 479. — Alt det i Verden findes her, af syv det smukt befattet er. 1, 479.

Tal mig til om syv Aar! 1, 441. — Syv Mand om en Ært, og tre Mand om en Side Flæsk. K. 790. — Det varede syv lange og syv brede (ɔ: meget længe). Moth. — (Det var) syv lange og syv brede. F. F. — Han snakker syv lange og syv brede, inden han kommer til Sagen. (om den, som er meget vidtløftig i sin Tale; som længe betænker sig paa, hvad han skal sige). — Han kan tage Troen (Andre: „Tonen") fra syv Degne. — At sætte paa Syv. (om Tjenestefolk, som ere trodsige og ikke ville rette sig efter deres Herskab). jysk. — Det staar imellem elleve og syv (ɔ: det er endnu ikke afgjort; det er usikkert). — Jeg vil have syv Skilling og en Skjørost derfor. Moth. (siges om det, som ikke er fal eller til fals). — Besyv (egl. Syven, Syvkortet i Spil). Deraf Talemaaderne: Han skal ogsaa have sin Besyv med eller sin Besyv indført allevegne; han skal altid komme med sin Besyv (ɔ: tale med ved enhver Lejlighed; blande sig i Alt eller gjøre sig vigtig). V. S. O. — Han giver sit (sin) Besyv til Bedste.

Syv ansaas i Oldtiden for et helligt Tal. Man talte om Grækenlands syv Vise, om Verdens syv Underværker m. m.

syv, se 2185. 6641. 11,940.

Sæd, se Skik.

Sæk, se Pose.

Sø, Søfart, Sejlads, se sejle og Skib.

søge, se lede.

9940. Sølvhammer bryder snart Jærndør. 1, 54. (om Penges Indflydelse i Verden). jvf. 3307. 92. 2743. 11, 772. — En Sølvhammer aabner tit en Jærndør.

Han har været Reder i Sølvfiskeriet ved Vestindien. (siges spotvis om den, der vover Meget eller sætter en hél Dél Penge til, men faar kun et ringe Udbytte deraf). — Han har været med paa Sølvfiskeriet i Vestindien. Moth. — At pløje med Sølvplov (ɔ: „at betale Kornet dyrt"). Moth. (siges, naar der er Dyrtid i Landet). — At have Kvægsølv i Livet (ɔ: „ikke have Ro paa sig"). V. S. O. — At binde En med Sølvlænker (ɔ: „fængsle ham ved tilbudne Fordele"). V. S. O.

Det er bedre at kjøbe Visdom, end at kjøbe Sølv, og at vinde den, er bedre end Guld; den er kosteligere end Perler. Ordsp. 3, 14. 15. — Den Retfærdiges Tunge er prøvet Sølv; de Ugudeliges Hjærte er Intet værd. Ordsp. 10, 20. — Som Sølvskum draget over Lérkar, saa ere fyrige Læber med et ondt Hjærte. Ordsp. 26, 23.

Sølv, se 2363. 3766. 7255. 7377. 10,137 10,753. 12,044.

Søn, se Barn.

9941. Søndags-Spind har intet Hold (ɔ: Styrke, Varighed). 1, 177.

Det skal ské, naar der kommer to Søndage i én Uge (ɔ: det vil aldrig ské). Moth. (siges f. Ex., naar man skjæmtende lover En Noget, som man ikke agter at holde). — Søndagen er Dagenes Perle.

9942. Svar er den Søvn, (som) med Synden soves. P. L. 310. (kan ogsaa anvendes paa det Aandelige saaledes, at den haarde Søvn, her omtales, er Syndesikkerhedens og Forhærdelsens Søvn). — Svar er den Søvn, som i Synden soves. Gr. 2512.

9943. Man sover ej alt det man skryder (ɔ: snorker). P. L. 1170. (ɔ: man er eller gjør ikke altid, hvad man giver sig Mine af. Moth). — At skryde i Søvne (ɔ: lade som man sover). De sove ikke Alle, der snive (ɔ: drage Aande med en skur-

rende Lyd igjennem Næsen) og snorke. 1, 248. — De sove ikke Alle, der snorke højt. Molb. 4202. jvf. 131 fg. 9883.

9944. Det er godt at sove paa hélt Skind. 1, 403.

9945. Den, som sover det Røde af Solen, han sover det Fede af Kaalen. M. M. — Hvo som bortsover det Røde af Solen, bortsover og det Fede (V. S. O. „det Søde") af Davren (ɔ: den, som sover den bedste Arbejdstid bort, faar vel det Nødvendige, men ikke det Overflødige). jvf. 261. 532. 1305. 1307. 5293. 5969—70. 9397. 9468.

9946. Den, der gaar i Seng med Hønsene og staar op med Svinet, kan nok faa udsovet. K. 372.

9947. Herrer blive vel Herrer, om de end sove til (indtil) Middag. 1, 180 og 403.

9948. Hvo som vil sove til Middag, faar ikke røde Gaarde eller Borgerdøtre. 2, 246.

9949. Hvem der staar op til Middag, sover ikke hele Dagen. Gr. 2511. — Hvo der staar op om Middagen, han sover ej al (ɔ: hele) Dagen. 1, 403. — Han sover til Middag og gaar efter Midnat. Syvs Tillæg. (om Tyven).

9950. En Times Søvn før Midnat er saa god som to Timers (Søvn) efter Midnat. F. F.

9951. Hvo der sover Herremænds Søvn, skal have Hundedrengs Davre. H. Thomesen og 1, 403. — Hvo (der) vil sove Herre-Søvn, faar Stakals (egl. Stavkarls ɔ. Stodders) Davre. 2, 246.

9952. Han sover ikke, som skade vil. 1, 403.

9953. Dagen gaar, men (ɔ: mens) Doven sover. 1, 403.

9954. Den Sovende kjender ej den Vaagende. 1, 403.

9955. Den sover nok, som Intet gjør. 1, 247.

9956. Heller sove for Intet, end slide for Intet. Gr. 2507.

9957. Man sover sig ikke ind i Himmerig.

9958. Ingen sover sig Sejervinding til. 1, 380.

9959. Lad den Hund sove, som sove vil. K. 537. — Sovende Hund skal man ej vække. 1, 403. („Man skal ikke med Villie skaffe sig en Fjende paa Halsen, som man kan undgaa"; ogsaa: man skal ej røre op i gamle glemte Sager). —

Væk ej Hunden, men (ɔ: mens) han sover! 1, 323. (man skal ikke tale om en Hjærtesorg, som næsten er glemt).

9960. Sovende Mand faar ej Sejr eller liggende Mand Lykke.

9961. Sovende Ræv fanger ingen Høns (eller: Gæs). jvf. 233. 1433. 10,878.

9962. Den, som sover, synder ikke. V. S. O.

9963. Jo mere man sover, jo mere man vil. 2, 236 og 246.

9964. Den sover haardt, der sover som en Stén.

9965. Det er ondt at sove, naar man skal vugge sig selv. Iris.

9966. Søvn er drukken Mands Lægedom. Pouch. 1, 73 og 403. — Paa en god Rús (følger) en god Ro. 1, 73. — Den Drukne tjener Sengen bedst. 1, 73.

9967. Paa ædru Nadver følger rolig Søvn. 1, 403.

9968. Søvn og Arbejde hindrer Lærdom. 1, 258.

9969. Den sover bedst, som ikke fornemmer, hvor hart (haardt) han ligger. 1, 403.

9970. Hvo sig venter noget Godt om Morgenen, sover ej meget om Natten. 1, 404.

9971. Den, som drikker om Natten og sover om Dagen, tænker at gaa Ingen i Vejen. M. M.

9972. Hvo der sover i Høst og Vaar, han maa sove (ogsaa: „han faar sulte“) det hele Aar. J. Junge. — Den, der sover om Høsten, skal hungre om Vinteren. Sv. Gr. 3, 216.

9973. Den, der sover om Høsten, bliver til Skamme. (jvf. Ordsp. 10, 5).

9974. At sove hos hinanden paa Tro og Love, er adeligt (2, 67: „kan være ærligt“), men farligt. H. Thomesen. jvf. 5459.

9975. Forrettet (= udført) Gjerning gi'r bedste Søvn. M. M. — Man sover bedst paa gjort Gjerning. V. S. O.

9976. Den, som skal holde Andre vaagende, bør selv ej findes sovende. M. M.

9977. Han sover trygt, som Intet haver. 2, 246. — Stor Rigdom vil jeg ej, til Maad' er Nok for mig, jeg uden Griller da kan sove tryggelig. 2, 246.

9978. Søvnig Hund fanger sjælden Hjort. 2, 246. jvf. 233. 1433. 9961.

9979. Den Søvnige fattes mangen god Mullie (eller Mulle ɔ: en Slags féd Brødsuppe). 2, 247. (ɔ: den Lade og Søvnagtige maa undvære meget Godt).

9980. At vaage ved Maanen og sove ved Solen, gjør hverken Ære eller Gavn. 2, 246.

9981 Hvad man er sovet fra, maa man lure sig til. Gr.

9982. Regent, Raad og Magt maa ej sove den hele Nat. 2, 246.

Han tager Søvn for syv sadlede Heste (ɔ: han sover haardt og længe). 1, 403. — At sove som en Stén (ɔ: meget haardt). — Her vil ikke soves. Moth. (siges, naar det gjælder om vigtige Ting, som kræve Hastværk). — Det er ikke Tid at sove nu. Moth. — Han sover Haresøvn (ɔ: „med aabne Øjne, som Haren", eller: han sover meget let). 2. 246. — Han sover Skalkesøvn. Moth. (om den, der lader som han gjør Et, og gjør dog noget Andet; eller lader, som han ikke sér det, han vel lægger Mærke til, og ved Lejlighed vil røbe eller gjengjælde). — Skalke sover ej. Moth. — Han sover Rævesøvn. K. 310. — At sove paa Noget (ɔ: tage sig Betænkningstid og opsætte Afgjørelsen af en Sag til den følgende Dag). — Det vil vi sove paa i Nat. — Han sover paa sin Vagt (ɔ: forsømmer sin Gjerning). — At sove sig til Noget. — Her vil ej soves til dette. Moth. (om Noget, som kræver stor Flid). — Han er kommen sovende til sin Rigdom (ved Arv, Giftermaal m. m.) — At faa Lykken i Søvne eller at sove sig til sin Lykke. Moth. — At sove over sig (ɔ: sove for længe). — Han sover paa sit grønne Øre (ɔ: han sover godt). F. F. — Han er en Syvsover. 1, 403. (om den, som sover til Klokken syv eller sover længe om Morgenen. Ordet stammer fra Sagnet om de syv Sovere eller de syv Ynglinger fra Efesus under Kejser Decius's Forfølgelse af de Kristne). — Han er søvnig som en Rotte. 1, 403. — Han har været dér, hvor de sove til Middag. Moth. (om et dorsk, søvnågtigt Menneske).

— Dysse En (ɔ: Ens Opmærksomhed), dysse Samvittigheden i Søvn. jvf. 2, 276. — At sove den lange, den evige Søvn. V. S. O. (om Døden). — At have et godt Sovehjærte. Moth. (om den, som har let ved at sove og som sover meget). — Det er ret en Søvnetryne eller Søvnepryne. Moth. (om den, som gjærne vil sove). — De ligge nu Alle og tie kvær (ɔ: tie rént stille, ere ganske rolige), som Mús i første Søvne. 2, 247. — At sove sin Tid bort. Moth. (om den, som fører et ørkesløst Levnet). — Han vil heller sove, end have. 2, 246. — Han sover vel uden god Nat! A. S. Vedel. (om en uværdig Person). — Faar han det ej bestilt, saa sover han ikke i Nat. Moth. (om den, som plages af Begjærlighed). — Han véd nok, hvad han gjør: han gaar og sover. — De har nok faaet Dem en rigtig Skraber i Dag (ɔ: en Søvn, især i Utide, midt om Dagen). — At slibe en Skraber (ɔ: sove saaledes, at man snorker).

Søvn er Dødens Billede. (lat.) — Man tager ofte en Sovedrik, at man sover sig til Døde deri. 1, 73. — En Student maa sove sex Timer, en Vandringsmand syv, en Arbejder otte, en Lad ni. 1, 404. — Søvn gjør Kroppen féd og lækker, Vagt udmatter den og svækker. 1, 403.

Han, som bevarer Israel, blunder ikke og sover ikke. Ps. 121, 4. — Den, som sover om Høsten, er en Søn, som gjør Skam. Ordsp. 10, 5. — Jeg gik over en lad Mands Ager og over en uforstandig Mands Vingaard; og se, der var løbet idel Tidsler op paa den; Nælder skjulte dens Flade, Stengærdet derom var brudt ned. Jeg betragtede det og lagde mig det paa Hjærte; og jeg tog deraf denne Lærdom: sove lidt endnu, blunde lidt, folde Hænderne lidt for at ligge: — saa kommer Armod som en Vandringsmand, og Mangel som en skjoldklædt Mand. Ordsp. 24, 30—34. — Hvo der arbejder, ham er Søvnen sød, hvad enten han spiser Lidt eller Meget; men den Riges Mættelse (Overflødighed) tillader ham ikke at sove. Præd. 5, 11. — Herren har udøst en dyb Søvns Aand over Eder og tillukt Eders Øjne. Es. 29, 10. — Stunden er der, at vi skulle staa op af Søvne. Rom. 13, 11. — Vaagn op, du som sover, og staa op fra de Døde, og Kristus skal lyse for dig! Ef. 5, 14. — Lader os ikke sove som de Andre, men lader os vaage og være ædru. 1 Thess. 5, 6.

Søvn, sove, se 252. 1294. 1314. 1327. 1366. 1568. 2426. 4580. 4753. 5459. 5677. 5791. 5969 fg. 6470. 6713. 7066. 7854. 8108. 8315. 8990. 9278. 9295. 10,250. 10,878. 10,909. 11,159.

Taabe, Tosse, se Daare og Gjæk.

9983. Godt Taalmod faar gjærne en god Ende. P. L. 587. — Godt Taal fanger gjærne god Ende. Moth. — Godt Taal fik aldrig ond Ende. 1, 424. (2, 260 føjes til: „uden om Høsten", — fordi Kornet paa Marken fordærves ved længe vedholdende Regn og Uvejr).

9984. Taalsvognen brøster ikke (ɔ: slaar ikke fejl). 1, 424. — Taalsvognen brast aldrig, uden engang i Langvedel for Ribe. 2, 259. — Taalsvognen brast aldrig, uden i Vissenberg Gyde og i Tryggevælde Stræde. Gr. 2640. (der gik i gamle Dage en meget slem Vej igjennem Vissenberg Sogn).

9985. Taalmodighed overvinder Alting. P. L. 328. — Taal og lid! da vinder du Alting. Den svenske Udg. af P. L. — En god Taalmodighed overvinder Alt.

9986. Imod bodeløst Maal (ɔ: „Sag, hvorfor der ej kan bødes".) kryst ved Riff og taal! P. L. 992. („Hold dig fast i Siderne — egl. Ribbenene — og stift, Taalmodighed er bedste Middel". 2, 259. Eller: naar du har saa fuldt op af Trængsel og Gjenvordighed, at det er ubodeligt, saa tryk Lænderne med Hænderne og taal!).

9987. Det, som vorder at være, skal man villig bære. 2, 259. (ɔ: man maa med Taalmodighed finde sig i et nødvendigt Onde). — Man skal taalmodig lide det, (som) ej forandres kan. Moth.

9988. Lang Taalmodighed (Molb. 3424: „Taal") maa omsider under Bænken. 1, 425.

9989. Taalmodighed er en Urt, som voxer ej i hver Have. 1, 422. — Taalmodigheds Urt gro'r ej i hver Mands Have. Molb. 2425.

9990. Én Gang lidet (eller lidt = taalt) bliver vel Mere budet. 1, 424.

9991. Taalmodighed lader (ɔ: byder) Vold til Gjæst. 1, 425.

9992. Fælles Ondt har bedre Taal. Moth. (ɔ: et Onde bliver lettere at taale, naar Flere dele det).

9993. Hvo som taaler Ondt og Godt, trodse kan mod Haan og Spot. A. S. Vedel.

9994. Hvo der kan taale Ondt, kan og taale Godt. 1, 424. — Hvem der ikke kan taale Ondt, kan heller ikke taale Godt. Taalmodighed lider Ondt og Godt, som Gud giver (det). 1, 423.

9995. Det er en **taalmodig** Mand, som man kan træde i Hælene og, naar han vender sig, spytte i Øjnene. Gr. 2638. — „Træd Folk paa Hælen og, naar de vende sig om, spyt dem i Øjnene!" det er at prøve, om de ere **taalmodige**. K. 519.

9996. Uret er **Taalmodigheds** Prøvestén. 1, 423.

9997. Røg dæmper Ild og Kors **Taalmodighed**. 1, 424.

9998. **Taalmodighed** skal gives Smag med Beskedenhed, som Saláten med Olie og Salt. 1, 424.

9999. **Taalmodighed** forsøder (forsukrer) al Besværlighed. 1, 424.

10,000. **Taalmodighed** er bedste Lægedom for al Ulykke. Pouch. 1, 423. — **Taalmodighed** læger Alting. 1, 423. — **Taalmodighed** er bedste Trøster. Syvs Tillæg.

10,001. Irret (opirret = ophidset) **Taalmodighed** bliver tit til Raseri. 1, 424.

10,002. **Taalmodighed** er Elendigheds Havn. 1, 422.

10,003. **Taalmodig** Mand er viis Mand. 1, 423. — Hvo som har Mangel paa **Taalmodighed**, har Mangel paa Visdom. 1, 423.

10,004. **Taalmodighed** bygger, Utaalmodighed nedbryder. 1, 425.

10,005. Der er den, som er saa længe **taalmodig**, at han bliver en Stodder. — Man er stundum saa længe **taalmodig**, at man bliver til Betler derover. 1, 425.

10,006. Man skal kunne **taale** Noget for sit Barn.

10,007. „**Taalmodighed**, kom hid!" sagde Kællingen, hun tabte sin Sko i Rendestenen. F. F.

10,008. Saa længe træder man Ormen (ɔ: Hugormen, Snogen) paa Halen, at han vender Brodden igjen. Moth. (bruges, naar man ved gjentagne Fornærmelser sætter Ens Taalmodighed saa længe paa Prøve, at han til sidst hævner sig). jvf. 4537. 5988. — Hvo Ormen træder paa Halen, han vender hannem (ham) Hovedet igjen. P. L. 214. (Udg. 1515: „paa Stjærten"). — Hvo som træder Ormen paa Halsen, saa vender han Brodden igjen. 2, 89. — Man træder saa længe

paa Maddiken, at den vil værge sig. 1, 424. — Man træder saa længe paa Frøen, til hun siger: Kvak (Kvæk). 1, 424.

10,009. **Taalmodig driver Utaalmodig af Landet.** 2, 259.

10,010. **Det er ingen Kunst at være taalmodig i Medgang.** 2, 259. — Han taaler ikke gode Dage.

10,011 a. **Kvinderne have ej Taalmodighed, men kunne nok lære Andre den.**

10,011 b. **Med Snille og Taal naa'r man altid Maal.**

Krukken taaler nok Valden (Vallen). Moth. (om den, som drikker Meget og kan taale det). — Han kan ikke taale, at Solen skinner i Vand. V. S. O. (om et meget vanskeligt Menneske). — Han kan næppe taale, hun træder paa Jorden. Moth. (om en overdreven Ømhed og Kjærlighed). — Han kan ej taale, at en Vind blæser paa hende. Moth. — Han er taalig som et Lam. — Han har en bred Ryg, (han) kan taale en hél Hob. 1, 6. (ogsaa: „taale, hvad der lægges paa ham"). — Han har god Mundtaal. V. S. O. (om den, som lider, uden lydelig at klage sig). — Der er megen Mundtaal paa det Barn. (jysk). — Læg i Taalmods-Posen! 1, 424. — (Han er) den anden Job. 1, 424. — At give, slaa sig til Taals (ɔ: blive rolig og taalmodig). — At tabe Taalmodigheden. — At stryge sig om Munden med Taalmodighed (ɔ: finde sig i sin Skæbne). V. S. O. — Man maa smøre sig med Taalmodighed. Gr. 2439. — Taal Skjælden, siden Hugg! („om En, som ej bider fra sig i Tide"). Moth.

Hvad Gud tilføjer (ɔ: tilskikker En), skal lides af Fornødenhed; hvad Uvenner (tilføje), med Mandighed. 1. 425. — Den, som er skyldig, han faar ogsaa være taalmodig. Sv. Gr.

Vé Eder, som have mistet Taalmodigheden! Sir. 2, 14. — Bedre er Taalmodighed, som man ikke kan vægre sig for, naar man søger Herren, end at et Menneske styrer sit eget Levnet, uden at have en Herre. Sir. 20, 32. — I have Taalmodighed behov, for at I kunne faa Forjættelsen (ɔ: den forjættede Arv), naar I have gjort Guds Villie. Hebr. 10, 36. — Her er de Helliges Taalmodighed og Tro. Aab. 13. 10.

Taal, taale, Taalmodighed, se 3665. 4310. 4980. 7133. 9907. 10,132. 10,323. 10,543. 10,955. 11,853.

Taarer, se Graad.

tabe, se miste.

10,012. At tage er et sødt Haandværk. 1, 360. (om Tyveri).

10,013. Hvo som kun er vant (til) at tage, vil nødig give. 1, 360.

10,014. Hvad man har taget og kan beholde, giver man ej gjærne igjen. 1, 361.

10,015. Af den Villige skal man annamme, af den Uvillige tage. 1, 361.

10,016. Byd ham det, og se, om han ikke tager det! (om den, som tigger og tager af Alle). 2, 97.

10,017. Som En har Ret at tage, saa og Lykke at beholde. 1, 361.

10,018. At tage er aflagt. Tage-Retten er aflagt. („man maa ej tage uden Lov eller Forlov"). 1, 360. jvf. 8516.

10,019. Tag, mens Posen er aaben! (ɔ: benyt Lejligheden til din Fordel!). 1, 253.

10,020. Tag ikke Alt, ikke heller altid, ej heller af Alle! Moth. (om ikke at tage mod Gaver, især af en Ven).

10,021. Tag fra Fødderne og skjul Hovedet! (ɔ: „tag fra Undersaatterne og giv Øvrigheden!"). 1, 386. („Det holder ikke Stik", siger Nyerup, „hverken i medicinsk eller politisk Henséende. Ere kun Fødderne varme, saa hytter Hovedet sig nok. Jeg tør paastaa, at det er et af de værste og skadeligste Ordsprog i hele Peder Syvs tykke Bog").

10,022 a. Man kan før tage Faaret fra Ulven, end Rovet fra Tyrken. 2, 219. („Dette Ordsprog", siger Syv", har før været brugeligt om Tyrken; men nu, Aar 1683 og derefter, fornemmer man, at Tyrken er bedre at gjøre med, saa han aldrig før har været saa plustret og ilde medhandlet af Kristne").

10,022 b. Man skal tage Hest ved Hovedet, Hund ved Halen.

At tage Luven fra En (ɔ: overgaa ham, blive mægtigere). — At tage En med en Trumf (ɔ: tvinge En ved et Magtsprog). — Somme Folk maa tages med en Trumf. Gr. 2755. — At tage Noget for gode Vare eller Varer (ɔ: finde sig

deri; mene, det er Alvor, Sandhed). V. S. O. — At tage med Fløjelshandsker paa En (ↄ: tage blødt paa ham; behandle ham med Mildhed, Skaansomhed). — At tage Noget med Staalhandsken (ↄ: med det Haarde; paa en haard, voldsom Maade). Moth. — At tage Noget over tvært (ↄ: hastig fatte en Beslutning og gjøre et rask Skridt). V. S. O. — Man tager ham ej, som (ↄ: hvor) man sætter ham. 2, 29. (om den, som er af et foranderligt Sind, en ubestemt Karaktér; ogsaa: man narrer ham ikke saa let, han er klogere, end han lader). — Han tager imod, hvad man giver, og sér efter Mere. V. S. O. (om den Unøjsomme). — Han tog det gjærne og saa' efter Mere. Moth. — Nikken (eller Nøkken ↄ: et Væsen, som efter den gamle Folketro, især i Norge, opholdt sig i Floder eller Søer) har taget (suget) ham. 2, 41. — Han lader Alting tage sig selv (ↄ: er ubekymret; lader det gaa, som det kan). 2, 202. — Han tager, til han tager sig til Døde. 2, 278. (om Tyven). — Det er ham lige meget, hvor han faar det, om han saa skulde tage det fra Alteret. Moth. — Sygdommen har taget svært paa ham (ↄ: gjort ham mager, afkræftet ham). — Han tager sig Alting meget let. — Han tog hende (ↄ: giftede sig med hende) for Pengenes Skyld. — Han gider ikke tage sig Noget til (ↄ: bestiller Intet, er doven). — Det tager sig godt ud, (ↄ: har et godt, smukt Udséende). — Han tager Livet af mig ved sin Snak (ↄ: han besværer, piner mig meget). V. S. O. — Han vil tage Alting med (ↄ: nyde af Alt, hvad der bydes frem ved et Gilde, baade Mad og Drikke og Fornøjelser). — Han kan tage en god Dél til sig (ↄ: kan fortære Meget). V. S. O. — At tage op af Kapitalen eller Hovedstolen (ↄ: forbruge Mér end Renterne af sine Penge). — At tage En i Rabatterne (ↄ: „tage fat paa En, for at prygle ham"). V. S. O. — At tage slemt, galt afsted (skjænde, støjo, gjøre sig vred). — Hvor han dog kan tage paa Vej for ingen Ting! (lgl.). V. S. O. — Han tager sine Vanter og lister sig (ↄ: tør ej staa eller bie"). Moth. — Det kan man tage og føle paa (ↄ: det er haandgribeligt eller let at forstaa).

Tag, hvad du kan faa, hellere end at opgive Alt!

Lad din Haand ikke være udstrakt til at tage og tilbagetrukken til at give igjen. Sir. 4, 34. — Et Menneske kan slet Intet tage, uden det bliver ham givet af Himmelen. Joh. 3, 27.

tage, se 1634. 1763 fg. 3168. 3280. 3871. 4382. 4527. 5401. 6881. 7212. 7268. 7380 fg. 7883. 9589. 9741 fg. 10,214. 10,802. 11,420. 11,656.

10,023. Takkeløs eller takløs (ɔ: som ingen Tak faar) Mand gjør aldrig tækkelig Gjerning. 1, 426.

10,024. Langsom forlorer (ɔ: mister) Takken. Moth.

10,025. Tak voxer af, naar Gaven er givet. 1, 426.

10,026. Intet bliver saa snart gammelt, som Tak. 2, 260.

10,027. Uvillig Gjerning tjener ingen Tak. 1, 426. — Det, (som) man er nødt til at gjøre, faar man ingen Tak for. 1, 488. — Den fortjen (fortjener) ej Tak, som gjør Godt mod sin Villie. 1, 426.

10,028. Med stor Tak fødes ingen Kat; deraf døde vor Kat. 1, 426. — Af Tak døde Smedens Kat. Gr. 2644. — Af mange Tak døde Degnens Kat.

10,029. Tak kan man faa for alt det, man har. Gr. 2643.

10,030. Med Taksigelse fyldes ikke Pungen. 1, 426.

10,031. „Hav Tak!“ er og en Betlers Gave. 1, 426.

10,032. Det skal være Lidt, som ikke er Tak værd.

10,033. Man maa tit lide Uret og takke til. 1, 426. jvf. 3794.

10,034. Tak ej for tidlig! Tak ej, førend du faar! 1. 426.

10,035. Man skal ikke gjøre det Gode for Takkens Skyld. — Man skal ikke gjøre Godt, for at faa Tak derfor. Moth.

10,036. Om Tak gjaldt Penge, holdtes den ofte inde. 1, 426.

10,037. Sén Tak er ingen Tak. 1, 426.

10,038. Af megen Tak er Køkkenet lak (ɔ: som har Fejl, er tomt). 1, 426. — Tak gaar altid nøgen. 1, 426. — Taks-Kisten er altid tom. Pouch. 1, 426.

10,039. Ingen er saa rig, den Arme er ham med Takken lig. 1, 426.

10,040. For misregnede eller glemte Penge faar man ingen Tak. 1, 426.

10,041. Det, (som) En faar uden Bøn, er dobbelt Tak værd. 1, 426

10,042. Tak skal du ha' og Godt skal du faa, men du skal selv være ude om det. Sv. Gr. 3, 210.

10,043. Formyndere faa ej gjærne Tak af deres Myndlinger. 2, 82.

10,044. Taksigelse er Indbydelse til flere Velgjerninger. 1, 425.

10,045. Hvem der ikke vil takke Vorherre for Lidt, faar aldrig Meget af ham.

10,046. Den er Tak værd, som gjærne vil tækkes (ɔ: som ej gjør store Fordringer).

10,047. Ubøden (= ubuden, ukaldet) til (Gilde) gaar utakket fra. 1, 149. — Hvo som kommer ubeden (ɔ: ubuden) gaar utakket bort. 2, 260. — Den, som gaar ubeden til, gaar utakket fra. 1, 478.

10,048. Tak for Intet, Utak for Noget! (ɔ: „man skal tjene Enhver, dog uden hans Skade, men vogte sig for Ugunst"). Moth.

10,049. Tak for noget Godt og ikke for Alt! (siges, „naar man omsider finder sin gode Ven, af hvem man venter flere Velgjerninger"). Syvs Tillæg.

10,050. Tak for naadig Straf! Gr. 2647.

Smaa (ogsaa: „ethvert") Bidrag modtages med Taknemmelighed. — Der var kun én af Ti, som takkede for velgjort. Moth. (jvf. Luk. 17, 16).

Den bør (ɔ: tilkommer, skyldes) større Tak, som hjælper, at man ej falder, end den, som oprejser den Faldne. 1, 185. — Det er ej Under, at han ej strax takker, som hjælpes mod sin Villie. 1, 426. — Han maatte gjøre det og vilde dog have Tak derfor. Moth.

Takker Herren; thi Han er god, og hans Miskundhed varer evindelig. Ps. 118, 1 o. fl. St. — Den, som ofrer Taksigelse, ærer Gud. Ps. 50, 23. — Det er godt at takke Herren og at lovsynge dit Navn, du Højeste! Ps. 92, 2. — Lad dem takke Herren for hans Miskundhed og for hans underfulde Gjerninger imod Menneskens Børn. Ps. 107, 8. — Hvo som er taknemmelig, er som den, der ofrer fint Mél, og hvo som øver Barmhjærtighed, er som den, der ofrer Lovoffer. Sir. 35, 2. — Siger altid Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn! Ef. 5, 20.

Tak, takke, Taknemmelighed, se 776. 2555. 2775. 2824. 2869. 2886. 2930. 2961. 5271. 5362. 6365. 6950. 8789. 10,274 10,293. 10,766.

10,051. Halvskrattes Tale (egl. Tale, som skratter ɔ: giver en Lyd som sprukne Lérkar, naar man slaar paa dem, altsaa Tale, som ikke duer, taabelig Snak) haver hverken Hoved eller Hale. P. L. 131. — Hans Tale har hverken Hoved eller Hale (ɔ: hverken Begyndelse eller Ende). 2, 241. (om uforstandig, urimelig Tale).

10,052. Kvinde-Tale er alt (ɔ: altid) som Kragegale (ɔ: Kragens Skrig; „thi ved Kragegale sankes Kragerne i Flok“. H. Thomesen). P. L. 166. — Kvinde-Tale er alt som Krager gale. Gr. 2650. — Fattig Mands Tale er kun Kragegale. Hr. Iver. — Kvindetalen, Kragegalen. („dog den vise Kvinde af Tekoa“, siger Syv, „udviser noget Andet“). 1, 240. (jvf. 2 Sam. 14, 2—20).

10,053. Som Manden er, (saa) er og hans Tale. 1, 428. jvf. 1582. 4467. 11, 953. — Manden kjendes af Talen. 1, 427. — Man kjender en Mand paa hans Tale.

10,054. God Tale af ond Mands Mund mister sin Gunst. 1, 428. („Veltalenhed i en ond Mands Mund er tit mere skadelig end gavnlig“. Moth). — Talen er herlig, men den Talende staar ej til Troende. 1, 428.

10,055. Naar Guld og Penge begynder at tale, maa fattig Mand tie kvær (ɔ: stille). 1, 430. — Naar en Rig taler, da tie de Alle; naar en Fattig taler, da spørge de: hvo er den? Pouch. 1, 430.

10,056. Ikke Alting bør komme til Højmaals-Tale (ɔ: siges offentlig). Moth. — Det bør ej at komme til Højmaals-Tale. 2, 263. jvf. 8558.

10,057. Viis og Vane regérer Talen. Hr. Iver.

10,058. Hvo Meget taler, maa Meget forsvare. 1, 213.

10,059. Tale giver Held og Uheld, Ære og Vanære. 1, 427. — Tidig Tale haver Held. Pouch.

10,060. Talen giver Sindet tilkjende, og Skriften Talen. 1, 428. — Tal, at jeg kan se dig! 1, 428.

10,061. I et Spejl sér man Menneskets Gestalt (ɔ: ydre Skikkelse), men i Talen hans Forstand. 1, 428.

10,062. Tal ikke saa, at du glemmer at høre! Gr.

10,063. Det er en Gjæk, der taler, hvad der falder ham ind. 1, 433.

10,064. Hver skal tale om Sit. („hvad han forstaar, har lært“). 1, 429.

10,065. Man skal tale Lidt med Andre, Meget med sig selv. 1, 429.

10,066. Det, som er slemt at gjøre, er aldrig smukt at tale om. 1, 166. (jvf. Ef. 5, 3).

10,067. Tør han gjøre det, da tør (vel) Andre tale derom. V. S. O.

10,068. Man kan (lige) saa snart fortale sig, som forgjøre sig. 1, 431 og A. S. Vedel. — Man kan lettere fortale sig, end foræde sig i et tomt Fad. K. 995.

10,069. Man kan snarere fortale sig, end fortie sig. jvf. 10, 141.

10,070. En Daarlig kan undertiden sige viis Tale. 1, 430.

10,071. Alle have Talen, Faa have Visdommen. V. S. O.

10,072. Tungen skal ej tale, før hun haver Lov dertil af Forstanden. 1, 434.

10,073. Af den, (som) man gjærne hører tale, af den lader man sig vel overtale. 1, 431.

10,074. Den er veltålende, som kan overtale sig selv. („naar han fornemmer vigtig Aarsag og Bevisning“, siger Syv). 2, 262.

10,075. Yderste Fare giver frimodig Tale. 1, 432.

10,076. At tale og skrive vel, findes sjælden sammen. 2, 261. (Her gjør Syv denne sproglige Bemærkning: „Men ligesom det udkræves i Køkkenet, at vide den ny Kogebog, saa og i Talen og Skriven den ny Glosebog, ikke at man skal blande sit eget Sprog med fremmede Ord, men for Lysts Skyld give fremmede vel i sit eget Maal og tværtimod.“ Han anfører saa ikke mindre end syv Exempler og henviser til Ole Laves eller Lades Fraser, som ogsaa ere benyttede til denne Samling).

10,077. Om den Fraværende og (den) Døde tål Intet uden Godt! 1, 431.

10,078. Tål ej Andet i din Velstand, end du vil høre i din Véstånd! M. M.

10,079. Hvo som véd Mindst, taler altid Mest. 1, 429.

10,080. Aben kalder sine Unger kjønnést og Daaren sin Tale klogest. M. M.

10,081. At klø og tale for meget gjør ondt. 1, 433.

10,082. Det er en synderlig Dyd at tale Lidt og vel; at sige Meget med faa Ord, ikke at sige Lidt med mange Ord. 1, 429.

10,083. Lidet tale, Meget se og høre, skal dig Fred og Rolighed tilføre. 1, 433.

Han taler, som han havde været i Frankrige. („siges om den, som taler gjennem Næsen"). Moth. — At tale sammen igjennem Væggen (ɔ: at gjøre Noget hemmelig). Moth. — Han taler af Maven (ɔ: „taler grovt og højt"). Moth. — Hans Tale har Hænder og Fødder. („om den, som taler fyndig og vel"). — Han taler (med et tykt og grovt Mæle), som hørte man en Rørdrum. 2, 262. — Der er et svart Omen i ham. 2, 262. (om den, der har en høj Røst, et grovt Mæle). — Han taler, som kom det ud af en tom Tønde; af en Bagerovn. 2, 262. — Han taler sødt som en Sirupskrukke. — Han taler fra Leveren; fra Lungerne (ɔ: taler rént ud; siger sin Mening uden Forbehold). V. S. O. — At tage mod Talen med Staalhandske (ɔ: „sætte Vaaben imod Ord; tage Ens Ord ilde op"). 2, 263. — Han taler Latin (ɔ: „letfærdig Snak"). Moth. — Han blander al sin Tale med fransk. Moth. (om de Unge, som paa deres Udenlandsrejser kun lærte nogle Brokker af det franske Sprog, og bildte sig derfor ind at være store Karle). — Tál og gjør; 2, 263. — At være eller bringe paa Tapetet (ɔ: være Gjenstand eller gjøre til Gjenstand for Opmærksomhed, Omtale; bringe Noget paa Bane eller i Erindring). V. S. O. — At afbryde En i hans Tale; falde En ind i Talen. — At komme, faa En i Tale. — At komme til Tals; at være til Tals med En. P. Claussón; A. Hvitfeld. — Der gaar en Tale i Byen, blandt Folk; det var en gængs Tale. (om et udspredt Rygte). — Man taler om; der tales om (ɔ: Rygtet gaar). — Er det Noget at tale om! V. S. O. (siges, naar En lægger Vægt paa det, som er ubetydeligt). — At tale over sig (ɔ: tale i Vildelse). — Han taler godt for sig. — At tale Nogen ilde paa (ɔ: bagtale ham). V. S. O. — At tale En til for Noget (ɔ: sætte En i Rette). V. S. O. — At tale til Rette imellem dem (ɔ: forlige dem). V. S. O. — At tale Nogen til Rette

(ɔ: berolige hans Sind). V. S. O. — At tale et godt Ord for Nogen (ɔ: anbefale ham). — At tale Ens Sag hos Kongen, Ministeren. — Vi skal nok tales ved en anden Gang. (bruges undertiden som en Trusel). — Maalet røber hannem (ham). 1, 241. (jvf. Matth. 26, 73). — Han taler godt, men mener ondt; taler som en Engel, gjør som en Djævel. Moth. — Talen er herlig, men den Talende staar ej til Troende. Moth. („man skal ej se saa meget paa Talen, som paa Manden, der taler“). — Det er en anden Tale. Moth. (siges, naar En kommer med Noget, som man vil betænke sig paa).

Man kan ikke tale baade vel og meget. 1, 429. (jvf. Ordsp. 20, 19; Præd. 5, 2. 6). — Det er vanskeligt for en Viis, at tale Meget hos Daarlige. 1, 429. — Man skal gjærne tale det Bedste om en Ting. 1, 431.

Lad min Munds Tale og mit Hjærtes Tanke være til Behag for dit Aasyn, Herre, min Klippe og min Gjenløser! Ps. 19, 15. — Han (Herren) talede, og det skete; han bød, saa stod det dér. Ps. 33, 9. — Hvo som taler for meget, vil blive afskyet. Sir. 20, 6. (jvf. Ordsp. 10, 19). — Vor Tale til Eder var ikke Ja og Nej. 2 Kor. 1, 18. — Jeg troede, derfor talede jeg. 2 Kor. 4, 13. — Dersom Nogen ikke støder an i sin Tale, er han en fuldkommen Mand; istand til at holde hele Legemet i Tømme. Jak. 3, 2.

Tale, tale (Mæle), se 664. 1246 fg. 1899 fg. 2407. 2863. 2949. 3122. 3696. 3706. 4113. 4278. 4284. 4622. 4986. 5127. 6115. 6337. 6495. 6703. 9807 fg. 10,131. 12,128 fg.

10,084. Man kan ej se en Mand længer, end til Tænderne. P. L. 668. — Man kan ej se en Anden (Gr. 2252: „Folk“) længere, end til Tænderne. 1, 241. (men man kan ikke se, hvad der bo'r i Hjærtet. „Derfor“, siger Pouch, „ønskede Momus at have et Glarvindue paa Brystet af et Menneske, for at kunne se ham ind i Hjærtet, og faa at vide, om Mund og Hjærte altid fulgtes ad“). — Man kan Ingen se længere, end til Tænderne. 1, 380.

10,085. Tanden er et godt Værge, var han paa et langt Skaft. H. Thomesen. 2, 128.

10,086. Der vil en stærk Tand til en haard Nød. 1, 491. jvf. 3407. 8244. 10, 898.

10,087. (Hold) Tand for Tunge! (ɔ: ti stille), saa fortaler du dig ikke. Pouch. jvf. 432.

10,088. At have Tand for Tunge, staar vel hos Gamle og Unge. 1, 435. (svensk).

10,089. Tandvé er største Vé. 2, 258. — Tandværk kan ej dølges, ej heller Armod. Syvs Tillæg.

10,090. Naar det ene Barn faar Tænder, faar det andet Hænder. 1 209. (siges af en Kvinde, som faar mange Børn).

10,091. Somme bruger Mund, Somme viser Tænder. Moth.

10,092. Manges Tænder blive stumpe af Surt; men en Dommers kan og blive det af Sødt. M. M.

10,093. Det er bedre at have vel for Tanden, end Gyldenstykke paa Kroppen. Moth.

10,094. Vel for Øjet, Lidet for Tanden. Moth. (om en prægtig Opdækning, men simpel Beværtning).

10,095. Hun tror ikke, at hun er tandløs, for hun kan tygge Mélgrød. Moth. (om den, som gjærne vilde skjule sine Fejl, om han kunde).

10,096. Naar du fælder dine Tænder, saa voxe mine Hænder. 2, 117. („saaledes truer en Ung en Gammel").

Hans Tænder løbe i Vand derefter (ɔ: han har stor Lyst dertil, er meget begjærlig derefter). 2, 190. — Tænderne løbe i Vand paa ham. (om den, som er sulten). Moth. — At holde Tand for Tunge (ɔ: være vårsom i sin Tale; ikke tale om det, som bør holdes hemmeligt). — Drag Læderet over Tænderne (ɔ: „tæm din Tunge; lad være at lе!"). V. S. O. — At føle En paa Tænderne (ɔ: prøve, hvad En duer til; udforske Ens Mening, Hensigter, Planer, Sind m. m.) — At føle En i Munden, om han har Tænder. 1, 121. — At finde, om En har Tænder i Munden (ɔ: prøve hans Sagtmodighed). V. S. O. — Han har længe haft en Tand i Rø... paa mig (= et Horn i Siden paa mig ɔ: været mig fjendsk). sællandsk. — At have Haar paa Tænderne (ɔ: have Alvor, Villie, Kraft til at forsvare sig"). V. S. O. — Det er en Karl, som har Haar paa Tænderne. Molb. S. 357. (om den, som er klog og erfaren). — At være væbnet til Tænderne (ɔ: fuldt udrustet). — Den Tand maa han slaa ud (ɔ: den Ting eller Behagelighed maa han nægte

sig eller lade fare). — At slaa Kaffetanden ud. Molb. S. 357. — At vise Tænder (som en arrig Hund). V. S. O. (om dem, der skjælde i Vrede). — Nu gav hun gode Ord, nu viste hun ham Tænder. L. Holberg. — Du skal ikke vise mig dine Tænder: jeg er ingen Béndrejer. Sv. Gr. — Ogsaa Havet kan vise Tænder. (naar det er oprørt). — At skære Tænder (ɔ: vise sin Arrigskab og Forbitrelse, ved at gnide Tænderne mod hverandre). V. S. O. (jvf. Ap. Gj. 7, 54). — At gungre med Tænderne (ɔ: rystė og skjælve, saa at Tænderne støde mod hverandre). Ogsaa: Tænderne gungre i Munden af Kulde. V. S. O. — Tænderne klapre i Munden paa ham. — Barnet har Ondt for Tænder (ɔ: lider ved Tandbrud). — At snakke mellem Tænderne (ɔ: utydeligt). V. S. O. — At snakke for Tænderne (ɔ: ufornuftigt). Moth. — At tale En til med Kindtænderne (ɔ: tale En haardt til). Moth. — At male Sennep med Tænderne (ɔ: „give Ondt af sig, skjænde"). Moth. — At faa Noget for Tanden (ɔ: at faa Noget at spise, at leve af). V. S. O. — Det kom ikke inden for Tænderne eller inden for hans Tænder (ɔ: „han ménte kun lidt med, hvad han sagde"). Moth. — Der tales Meget, som kommer aldrig inden for Tænderne. Gr. 2653. — Jeg er fra hans Mund, men ej fra hans Tand. („med hvilken han hemmelig gnaver"). 1, 29. (om Bagvaskelse). — Dette Værk trodser Tidens Alt- fortærende Tand. — En tandløs Kærling. („om en Uven, som ej kan gjøre Skade"). Moth.

Tand, Tænder, se 1751. 3183. 3945. 4890. 6141. 7235. 7562. 8136. 8909. 9397. 9783. 10,684. 10,884. 11,002. 11,911. 11,967.

10,097. Tanker ere toldfri. 1, 45 og 434. (Kun udvortes Handlinger, ikke Hjærtets skjulte Tanker dømmes og straffes af Mennesker). — Tanker ride (eller: gaa) toldfri. Hr. Iver. — Hvo kan bøde for Tanker? A. S. Vedel. — Ingen bøder for Tanker. Moth.

10,098. Tanker komme ej til Tinge. 1, 45. — Det er ikke alle Tanker, som komme til Tinge.

10,099. Vare Tanker Tingsvidne, da blev mangen ærlig Mand til en Skjælm (eller gjort til Skjælm). 2, 29.

10,100. Som Enhver er til, (saa) tænker han om en Anden. 2, 30. — Enhver tænker sin egen Vane. K. 1176. jvf. 10,727.

10,102. Onde Tanker banke altid paa; luk til, saa gaa de bort! 1, 45.

10,103. De Baand er' endnu ej fundne, hvormed Tanker ere bundne. 1, 45. — Det Baand endnu ej er fundet, som Tanken med er bundet.

10,104. Den giver Gud Ondt, som Ondt tænker. 1, 45.

10,105. Tænk og tål det Bedste om Andre! 2, 30.

10,106. Er end Mennesket gammelt, saa er dog Hjærtet friskt til at tænke Ondt. 1, 45.

10,107. Naar man tænker paa sig selv, (da) tænker man videre. 2, 30.

10,108. Man maa tænke, hvad man vil, men tale det, som sømmer (sig). 1, 45.

10,109. Hvem kan tænke paa Alting? jvf. 6473.

10,110. Naar Maven er tom og Ryggen er vaad, kun lidet hans Tanker due.

10,111. Vidste alle Mand Alles Tanker, blev (der) mindre Fred og mere Strid. M. M.

10,112. Tankerne kunne ej sés, men dømmes af Ansigtet. 1, 45.

10,113. Tanker flytte ud og ind; den ene forjager den anden. 1, 45.

10,114. Gode Tanker føde gode Gjerninger. 1, 45.

10,115. De sidste Tanker (ere) de bedste. 1, 46.

10,116. Man kan ikke paa én Gang Tanker nære og Elskov bære. H. Steffens.

10,117. Den, som spiser sig med høje Tanker (ɔ: Indbildninger), lægger sig tit med slunken Mave. M. M. — Han har høje Tanker om sig selv.

10,118. Den Mand fortryder, som tænker for silde.

10,119. Tænk, før du taler, og overvej det nøje; men snak for Alting ikke som en Papegøje! F. F.

10,120. Kun den tænke, der kan tænke!

Han er tankefuld; sidder i Tanker, som de forlovede Møer. 1, 44 og 221. — Hun gaar i Giftetanker. Molb. S. 357. — Hans Tanker kommer i Urede som speget Garn. — Han gaar i Tanker ligesom Pæremandens (eller: Pér Færge-

mands) Kat: den skulde bide Rotter, saa bed den Kyllinger. F. F. — Det er et Tilfælde, der sér ud som en Tanke. (ogsaa: „som en Styrelse"). — Han sidder slet (ɔ: ganske, rént) og falder i Staver (= falder i Tanker). 2, 53. — Han er henne i en anden Verden; han er henrykt i den tredie Himmel (ɔ: „i dybe Tanker"). 2, 29. — Han er hundrede Mile borte (ɔ: „han sidder i dybe Tanker"). Moth. — Tankerne summe stundum i Hovedet, som Bierne i en Kube. — Han gik fra Koncepterne (ɔ; tabte Traaden eller Sammenhængen i sin Tales Gang; tabte sin Fatning). — Der skal tænkes efter Troens Kompas. — Han tælger (eller tæller ɔ: skærer ud) Tankespaaner (ɔ: egl. smaat Arbejde, som man gjør i Tanker, uden ret at vide, hvad man gjør). 2, 30. (om den, som sidder i Tanker, uden at tage sig' noget Bestemt for). — At lade sine Tanker gaa over Noget (ɔ: „overveje det vel"). Moth. — Man kan vel tænke, hvor megen Tælle (Talg) der er i en Træbuk. 2, 30. — Han har lange Tanker (ɔ: „han glemmer ikke let, hvad han har imod Nogen"). Moth. — Én Tanke avler en anden. V. S. O. — Hans Tanker ere ikke hos hans Øren (ɔ: han giver ikke Agt paa hvad der tales"). Moth. — Han har ej sine Tanker hos sig. Moth. — Jeg har mine egne Tanker derom. — Jeg gjorde mig ingen Tanker derom (ɔ: havde ingen Formodning derom). V. S. O. — Han kan gjøre sig store Tanker af en ringe Ting. — At slaa Noget af Tankerne (ɔ: søge at glemme det). — Han har Tanker til Pigen (ɔ: har Lyst til at forlove eller gifte sig med hende). V. S. O. — Kjødet har en Tanke (ɔ: er noget fordærvet). V. S. O.

Tænk meget, tal lidet, skriv mindre! 1, 272. — Ingen (er) saa hellig, at han er fri fra (for) onde Tanker. 1, 45.

Herren kjender Menneskenes Tanker, at de ere Forfængelighed. Ps. 94, 11. — Tænk paa din Skaber i din Ungdoms Dage, førend de onde Dage komme, og Aarene nærme sig, om hvilke du maa sige: de behage mig ej! Præd. 12, 1. — „Mine Tanker ere ikke Eders Tanker", siger Herren; „thi som Himmelen er højere end Jorden, saaledes ere mine Tanker højere end Eders Tanker. Es. 55, 8, 9. — De kjende ikke Herrens Tanker og forstaa ikke hans Raad. Mik. 4, 12. — Tænk paa Herren vor Gud alle Dage, og du skal ikke ville synde og overtræde hans Bud. Tob. 4, 6. — Tænk paa Hungers Tid i Overflødigheds Tid, paa Fattigdom og Nødtørftighed i Rigdoms Dage! Sir. 18, 27. — Daarens Indre er som et Hjul paa en Vogn, og hans Tanker ere som Navet, der drejer sig rundt. Sir. 33, 5. — Ingen Tanke gaar Her-

ren forbi (ɔ: undgaar hans Opmærksomhed). Sir. 42, 29. — Da Jesus saa' de Skriftkloges Tanker, sagde han: hvorfor tænke I saa ondt i Eders Hjærter? Matth. 9, 4. — Indenfra, fra Menneskenes Hjærte udgaar onde Tanker: Hor, Skjørlevnet, Mord, Tyveri, Gjerrighed, Ondskab, Svig, Utérlighed, Misundelse, Bespottelse, Hovmod, Uforstandighed. Mr. 7, 21. 22. — Ved den Naade, som er mig givet, siger jeg til Enhver iblandt Eder, at han ikke skal tænke højere om sig selv, end han bør tænke, men tænke til Besindighed. Rom. 12, 3.

Tanke, tænke, se 8725. 8822. 9575. 9922. 10,155 fg. 11,538. 12,094.

10,121. Faa vide tiende Mands Tarv. P. L. 1156. (Derfor blive Mange ikke hjulpne; af Stolthed eller falsk Undséelse give de ikke deres Trang tilkjende). — Ingen véd tiende Mands Tarv. V. S. O. — Den Intet faar, som Intet forlanger; Faa vide den Tiendes Tarv. Nyerup.

10,123. Den haver ædt Skadeæg, (der) ej kan tie. P. L. 269. (Bebrejdelse mod den, som løber af By med hvad der betroes ham). — Den har drukket Skade-Æg, som ej kan tie. Gr. 2841.

10,124. Den skal være tiende (tavs), som ilde er kommen. P. L. 546. (fordi man i Oldtiden gjærne vilde spørge Nyt af de Fremmede). jvf. 4633.

10,125. Bedre er tavt, end tarveløst savt (ɔ: sagt). P. L. 910. — Bedre er tavt (skreves forhen „tavgt“), end tarveløst (ɔ: unyttig, unødvendig mælt) (= mælet). P. L. 854. — Bedre er tiende Ord, end tarvløs Tale. jysk. (Det er bedre at tie, end at føre unyttig, ufornøden Tale).

10.126. Det, som er tagd (ɔ: tavgt eller tavt), kan siges; men det, som er sagt, kan ej ties (ɔ: forties, holdes hemmeligt). 1, 434. — Taugt kan siges, men Sagt ej ties. Gr. 2676.

10,127. Tiende (1, 280: „tiendes“) Ord komme ej til Tinge. 1, 434. (Ingen kan tiltales for Noget, som han ikke har sagt). — Man fører ikke tiende Mands Ord til Tinge (ogsaa: „til Torvs“). Moth.

10,128. Tavse Folk betroes Mest. 1, 433. — Tavs Mand troes mest. Moth.

10,129. Af megen Tale kommer let Fortrydelse, men Tavshed er sikker.

10,130. Man angrer sjælden sin Tavshed, men ofte sin hastige Tale. 1, 434. — Man angrer tit sin Tale, mensjælden sin Tavshed. Moth.

10,131. Tavshed er ogsaa Tale. — Tavshed kan sige Mér end lang Tale. Molb. 3497.

10,132. Taalmod og Tavshed stiller megen Vrede. Molb. 3496.

10,133. Tavshed gjør ulystigt (ulysteligt) Lav (egl. Lag). 1, 435. (Syv føjer til: „da siges, at En sidder med Benene over Kors").

10,134. Tavshed (Syv har egl. her „Tagshed") har Løn. 2, 264.

10,135. Hvo ej kan tale vel, ham lader Tavshed bedst. Moth. — Hvo ej kan tale vel, hannem lader Tavshed vel. 1, 434.

10,136. Med Tavshed (Syv: „Tavgshed") kan Meget forsvares. 1, 433.

10,137. Tale (ell. Talen) er Sølv, men Tavshed er Guld eller: Talen er som Sølvet, men Tavshed er Guld værd. (oprindl. østerlandsk). — At tale er Sølv, men at tie (i rette Tid) er Guld.

10,138. Den, der tier (fortier) Sandhed, han begraver Guld.

10,139. Naar Manden buldrer, da er Tavshed en fornuftig Kvindes (Kones) bedste Svar. 1, 209.

10,140. Ej bedre er paa Jorden funden, end tro af Hjærtet, tavs af Munden. 2, 182.

10,141. Man kan lige saa let fortie sig, som fortale sig. K. 997. jvf. 10,069.

10,142. Naar man tier, fortaler man sig ikke. 1, 434.

10,143. Den lærer ej vel at tale, som ej har lært at tie. M. M. — Lær at tie, saa kan du bedst tale. 2, 264.

10,144 To kunne ilde tie (med eller fortie) en Ting; kommer det til den Tredie, saa véd en hél By det. 1, 436. — To kunne tie; men naar det kommer til tredie Mand, er

det ej længer hemmeligt. 1, 178. jvf. 4170. 11, 468. — To kan ilde tie en Ting, men Tre fast værre. Pouch. — To kunne tie; hvad Tre vide, det véd snart Enhver. V. S. O.

10,145. Bedre er at tie til sit Gavn, end (at) tale til sin Skade. Pouch. jvf. 8678. — Tier man tit til sit eget Gavn, saa tier man ofte til sit eget Savn. — Man tier tit sit eget Gavn (ogsaa: „sin egen Tarv"). 1, 435.

10,146. Man kan (lige) saa snart tie (ɔ: fortie) sin Skade, som tale (om) den. 1, 435. — Tavshed forvolder Skade. Moth. (om den, som fortier sin Ret og derover lider Tab).

10,147. Det er godt at tie, naar Talen gjør Skade. 1, 434.

10,148. (Det er) bedre at tie, end (at) tale ilde (1, 434: „svare ilde"). 1, 20.

10,149. Der er aldrig saa lidet et Stykke Brød, at en Fattig tier jo kvær (ɔ: stille), mens han æder det. P. Plade.

10,150. Saa længe jeg tier, er det Hemmelige en Fange; naar jeg har udsagt det, er Jeg en Fange. 1, 178.

10,151. Det, som er tavgt (eller: tavt ɔ: holdt hemmeligt), hersker Du over; det, som er sagt, hersker over Dig. M. M.

10,152. Det er godt at kunne binde for en fuld Sæk (ɔ: at kunne holde sig fra at tale for meget, skjønt man af Naturen har stor Lyst til at tale). 2, 264.

10,153. Hos den, som ej vil overtales, er (det) bedre at tie, end (at) tale vel. 1, 433. — Hos den, som ej vil høre, er det bedre at tie, end at tale. Moth.

10,154. Den er klog, som i Tide tier. Moth. — At tale og tie i Tide er stor Klogskab. 1, 433.

10,155. At tie og tænke kan Ingen krænke. H. Thomesen. 1, 434.

10,156. Tie og tænke, det er Kunst, for meget tale gi'r Ugunst. 1, 434. — Tie og tænke, det er en Kunst; for meget at tale bringer Mangen Ugunst. — At tie og lide er stor Kunst, meget Unyttigt at sladre gjør Ugunst. Pouch.

10,157. Hvo som taler, (han) saa'r, men hvo som tier og hører, han høster. 2, 264.

10,158. Tavs Mand troes bedst. Moth.

10,159. Hvad En ikke véd, det ties lettest. — Han kan godt tie (med) det, han ikke véd; eller han tier (ɔ: fortier) bedst det, han ikke véd. Moth. — Han tier Intet uden det, han véd ikke. 2, 242. (om den Sladderagtige).

10,160. „Fruentimmer" (Fruentimre), siger man, „kan ikke tie". Gr. 2679. — En tiende Kvinde er Guld værd. — Tavshed er en skjøn Juvél for en Kvinde, men hun bærer den sjælden.

10,161. Den er aabenmundet, som ej kan tie med sig selv. Gr. 2678.

10,162. Den tier først, som har bedst Forstand. Gr. 2680.

10,163. Naturen lærer at tale, men Fornuften at tie. 1, 434. — Naturen giver Talen, men Forstand Tavshed. 1, 434.

10,164. Hvo som véd at tie, tør ej (ɔ: behøver ej at) frygte for Andres Munde. 1, 435.

10,165. Det er (lige) saa ondt at tie for meget, som at tale for meget. 1, 435.

10,166. Den er ej Daare, der gjør Daarlighed, men som ej kan tie det (eller: „dermed"). 1, 57.

10,167. Tagde (= tav) Ganten (ɔ: Taaben, Tossen), da holdtes han ofte for viis. 2, 37. jvf. 6787. — Selv en Daare skulde være en Viis, hvis han kunde tie. (jvf. Ordsp. 17, 28).

10,168. Han skal tale, som har faaet, og (han skal) tie, som har givet. V. S. O. — Han skal tale, som tog, og (han skal) tie, som gav.

10,169. Hvo som tier, han samtykker. 1, 435. (Efter det Latinske hedder det egentlig: „den, der tier, lader som han samtykker;" Syv mener imidlertid, at det herom er bedst at slutte saaledes: „Hvo som tier, han hverken nægter eller samtykker"). 2, 264.

10,170. Den Tavse kan Intet eftersiges. 1, 435.

10,171. Den Stumme (her = Tavse) forbedrer Ingen. 1, 435.

10,172. Ti (ɔ: tal ikke om) det, du vil gjøre, saa kan Ingen hindre dig. 1, 435.

10,173. Man kan overtige (= overtie) et Skarn, men ej overtale det. 2, 264.

10,174. En skjult Skat og tavt (ɔ: som holdes hemmelig) Visdom er Ingen nyttig. 1, 435.

10,175. Tiende Hunde bide snarest. 1, 455. (om skjulte, lumske Mennesker). jvf. 2312. 3956. 9018.

10,176. Tro ej det stille Vand og tiende Mand! 2, 264.

10,177. Vil man grave Skatte op, da skal man tie stille. (Man maa ikke foreslaa, foreskrive en Digter, hvad eller hvilket Slags Digte han skal skrive).

10,178. „Vil du tie stille, naar du taler til mig!" sagde Manden, hans Søn svarede ham igjen. R. 690.

10,179. Det er let at tie til, at en Anden kaldes Tyv.

10,180. At tie og lide stiller megen Kvide. 1, 433. jvf. 821.

10,181. At tie undertiden er Tegn til Visdom; (at tie) altid (er Tegn til) Daarskab. 1, 434.

10,182. Han kan ikke tale, og vil dog ikke tie. Moth. (om den, som har ondt ved at tale, og kan dog ikke lade være at tale ilde om Folk).

10,183. Hør og se og ti dertil, om fredelig du leve vil (ɔ: „man maa ej sige alt, hvad man hører og sér, naar man ej vil tage Skade for Hjemgjæld"). Moth. — Vil du være fri og still', se og hør og tie (ti) til! 1, 133.

Det er smukt at have Laag paa sit Krus (ɔ: „ej at være for aabenmundet"). V. S. O. — Han kan ikke tie (ɔ: han er meget aabenmundet; fortæller strax igjen, hvad der betroes ham). — Han kan tie (ell. „være tavs") som en Múr. Moth. — At tie til Noget (ɔ: ikke gjøre Indvendinger; ikke klage). — Han har været i Pythagoras's Skole (ɔ: han véd at tie. Denne græske Vismands Disciple maatte nemlig være blot tavse Tilhørere i hele fem Aar; deraf Udtrykket: pythagoræisk Tavshed). 2, 263. — Vil du holde din Bøtte! (ɔ: holde din Mund, tie stille). — Han kan ikke tie over en Dørtærskel (ɔ: „han er sladderågtig"). V. S. O. — Under Vaabenbrag tie Muserne (ɔ: naar der er Krig, kan de videnskabelige Sysler ikke trives). lat. — Holde den tiende (ɔ: tavse, stille) Messe (ɔ: den Dél af den romersk-katolske Messe, som nærmest angaar Konsekrationen eller Brødets og Vinens Indvielse). A. S. Vedel. (om den Tavse).

Tavshed er en Dyd. („Men enhver Dyd", siger Syv, „bestaar i Maade; gjør derfor ej for meget eller for lidt deraf!").

1, 435. — Faa ere de, som gjøre noget Godt mod dem, der selv tie (ɔ: fortie eller beholde hos sig selv) deres Trang. A. S. Vedel. — Det Besværligste er at tie, det Letteste at dadle Noget. 1, 262. — Hvo som véd at tale viselig, véd og at tie. 1, 434. — Det er vanskeligere at tie, end (at) tale. 1, 434. — Enten tål Noget, som er bedre end Tavshed, eller ti stille! 1, 434. — Ti selv, saa tier Andre med! 1, 435. — Ingen synder med Tavshed (?), men Mange med Talen. 1, 434.

Paa dine Mure, Jerusalem, har jeg sat Vægtere, som aldrig skulle tie den ganske Dag og den ganske Nat; I, som paaminde om Herren, tier ikke! Es. 62, 6. — Der gives en Irettesættelse, som skér i Utide, og der gives den, som tier, og han er forstandig. Sir. 19, 31. — Der er den, som tier, fordi han Intet har at svare; og der er den, som tier, fordi han véd den rette Tid. Sir. 20, 4. — En Kvinde, som kan tie og er velsindet, er en Gave af Herren. Sir. 26, 16. — Ligesom i alle de Helliges Menigheder maa Eders Kvinder tie i Forsamlingerne; thi det tillades dem ikke at tale. 1 Kor. 14, 34.

Tavshed, tie, se 2854. 2863. 3800. 4252. 4543. 4633. 5127. 6415. 6787. 7705. 8041. 8353. 8588. 8678. 9018. 9301. 10,055. 10,121. 10,205. 11,546.

At gaa fra sin Text (ɔ: tabe Traaden i en Tale eller gaa uden for det, der skulde tales om). V. S. O. — At komme tilbage til sin Text; komme nærmere til Texten. Moth. — Det kommer ikke Texten ved (ɔ: det angaar ikke det, som Talen er om). Moth. — Jeg skal sige dig din Text. (siges af den, som truer en Anden, at han skal overskjændes). Moth.

10,184. Man skal saa leve, som paa Land er Tid (ɔ: som Tiden kræver det; gaa frem med Tiderne). P. L. 8. jvf. 8. 889. 9496.

10,185. Tiden er ikke bunden ved Pæl, som Hest ved Krybbe. („den farer fort og tøver ikke efter Nogen"). 2, 268.

10,186. Det er Tid at være støvlet (bestøvlet) for den, der skal gaa i Torne. Pouch.

10,187. Tiden er lige lang, men ikke lige nyttig. 1, 254 og 441.

10,188. Tiden bier efter ingen Mand. 1, 441. — Tid og Lejlighed bier ikke paa Nogen.

10,189. Tiden har raske Vinger. 1, 441. — Tiden flyver snart hen. 1, 441. — Intet gaar snarere hen end Tiden. Pouch.

10,190. Der kommer en Tid, som ikke kommer altid. 1, 254.

10,191. Man skal tage Tiden, som hun kommer. 1, 254. — Vi maa tage Tiden, som den er.

10,192. Der skal Tid til Alting, uden til at fange Lopper. R. 450. (jvf. Præd. 3, 1). — „Der skal Tid til Alt“, sagde Drengen, han sov for længe om Morgenen.

10,193. Hver Ting har sin Tid. (jvf. Præd. 8, 6). — Vist nok har hver Ting sin Tid under Solen; men der er én Ting, som altid skal have Tid. — Hver Ting til sin Tid! — Enhver Ting skér til sin Tid. — Alting har sin Tid. Moth. — Alting til en Tid. Pouch.

10,194. Tid har Ære, og Tid har Uære (ɔ: Vanære). 2, 268. jvf. 11, 986. — Tid bør Ære. 1, 441. — Tid haver Ære og Tro haver Brød. 1, 441.

10,195. Tiden maa have sin Ret. 1, 441.

10,196. Tiden læger alle Saar. jvf. 11, 135. — Tiden læger Smerte. Moth.

10,197. „Man skal tage Tiden i Agt“, sagde Fanden, han plukkede Nødder om (i) Julen. 1, 444. jvf. 3948. 7448. 7566. 9181. 10, 901. — „Man skal passe paa Tiden“, sagde Fanden, han plukkede Nødder ved Juletide. Moth.

10,198. „Tiden skal gaa med Noget“, sagde Drengen, han kjørte langt ud i Engen og vendte. F. F.

10,199. Sig ikke: du vil fordrive Tiden! Tiden fordriver baade sig og dig. M. M. — „Man skal have Noget at fordrive Tiden med“, siger Lediggængeren.

10,200. Den, som spilder sin Tid, bortspiller sin Arv. — Tidsspilde er ubodelig. („hvorfor en Lærd vilde“, siger Syv, „at til hvert Spil skulde sættes en Rosenobel“ ɔ: en gammel engelsk Mønt). 1, 441. — Spild ikke Tiden! thi den er et Stof, hvoraf Livet er gjort.

10,201. Tiden er kostbar; der maa spilles højt. Gr. 2661. — Tid er Penge.

10,202. Tiden gaar, og Vi gaar med. — Tiden løber. — Tiden har Vinger. Pouch.

10,203. Tiderne forandre sig, og Vi forandres med Tiderne. jvf. Gr. 2663. — Tiden forandres og Vi med den! 1, 114. — Naar Tiden ændres, maa man efter Tiden rettes. (lat.)

10,204 a. At leve i Tiden, uden at vide Tiden, er som ikke at være. A. Hvitfeld.

10,204 b. Den, der har levet vel for sin Tid, har levet vel for alle Tider.

10,205. Der er Tid til at tale og Tid til at tie. Gr. 2664. (jvf. Præd. 3, 7). — I Tid' hvo tal' og tie kan, han kaldes maa en viser (viis) Mand. 1, 433.

10,206. Den, som vinder Tid, vinder Alt. — Tid vundet er ofte Meget vundet.

10,207. Tiden er nu Moder, nu Stifmoder (ɔ: snart god, snart ond). 2, 269.

10,208. Man skal skikke sig efter Tiden; Tiden skikker sig ikke efter os. 1, 443. — Du maa skikke dig i Tiden. — Den er ej skikkelig. som ej skikker sig efter Tiden. 1, 443.

10,209. Alle gode Ting ville have Tid. 1, 441. — Alting haver sin Tid og Maade. 1, 441.

10,210. Bi og lid og slid din Tid! Moth. (om den, som skikker sig i Tiden med Taalmodighed).

10,211. Tid og Sandhed klarer Alt. jvf. 2. 7361. 8338. 8357. — Tiden vil lære (vise) det. Moth. — Tiden viser, hvad man skal gjøre og lade. 1, 443.

10,212. Tiden dømmer. 1, 441.

10,213. Tiden gjør Mere, end Styrke og Visdom. 1, 441.

10,214. Tiden giver Alt og tager Alt. 1, 441.

10,215. Tiden giver det. 1, 441 og 2, 268. — Tiden viser vel Manden; han bliver dog vel kjendt. 1, 441.

10,216. Som Tiden kroner Livet, bør Livet krone Tiden. M. M.

10,217. Tiden har en skarp Tand.

10,218. Tid rønner (ell. røner o: prøver) Venskab. 1, 476.

10,219. Venner ere ofte Tid-Tyve. 1, 441.

10,220. Intet er ædlere end Tiden, og Intet agtes ringere. 1, 441.

10,221. Tiden er Kundskabs Moder og Erfarenheds Læremester. M. M. — Tiden gjør klog. Syvs Tillæg.

10,222. Tiden, der fortærer Jærn og Staal, kan og fortære største Harm. M. M.

10,223. Det lider, medens det skrider. 1, 122. — Trange Tider langsomt skrider. — „Det lider, mens det skrider", sagde Sneglen, han gik over Dørtærskelen, og faldt i det samme tilbage. Syvs Tillæg.

10,224. Aldrig er den Time god for En, der jo er ond for en Anden. Molb. 3512.

10,225. En Time er ofte bedre, end et ganske (hélt) Aar. 1, 254.

10,226. Det er ej nok at staa tidlig op, men at komme i den rette Tid. 2, 165.

10,227. En Skilling er i Tide saa god som en Daler. 1, 254.

10,228. Tid giver Roser, Horer Fransoser. 1, 4.

10,229. Godt bliver ondt, naar det ej kommer i rette Tid. 1, 255.

10,230. Kom den forbigangne Tid i Hu, om du vil kjende den nærværende. 2, 269.

10,231. Fortidens Lære er Fremtidens Vejledning.

10,232. Fortid er Fremtids Spejl.

10,233. Vorherre har Tid nok.

10,234. Barneryggen vil bøjes i Tide. 1, 459. jvf. 10,237. 10, 667.

10,235. Tid og Lejlighed er Liv og Sjæl i alle Gjerninger. 1, 253.

10,236. Tiden ihukommer og forglemmer Alting. 2, 268.

Giv kun Stunder, saa faar du det, som er bedre! Moth. — Giv mig Stunder at æde Brød til min Mad! Moth. (siges, naar man vil skynde alt for stærkt paa En). — At dræbe Tiden (ɔ: tilbringe den paa en unyttig og kjedsommelig Maade). — Han faar ikke Tid til at snyde sin Næse. Moth. (om den, som synes at have Meget at bestille, og derfor er stundesløs). — Det var gyldne Tider (ɔ: meget gode Tider). — At omskifte Tiden med Evigheden (ɔ: at dø). — Han er gaaet ud af Tiden (ɔ: er død). V. S. O. — Det er kun en ond Stund paa at gjøre. 2, 45. — At gjøre En Tiden lang (ɔ: lade ham vente længe). V. S. O. — Det er Tid at gjøre det og det (ɔ: „jeg maa tage fat paa noget Andet"). Moth. — At sige til i Tide og siden tie stille. — Lad mig sige det i en god Tid! — Han er født i en ond Tid (ɔ: „er ulykkelig"; plages af Andre). Moth. — Det er knappe Tider, man lever i. — Vi har Tiden for os (ɔ: vi kan altid naa det). — Tid røber Tyven. — Det har god Tid (ɔ: det vil vare længe; ogsaa: det haster ikke). V. S. O. — Det er fra Bisp Absalons Tider. Moth. (om det, som er meget gammelt). — Tid og Taalmodighed faar Bugt med Flæskeskinken. (jysk). — Nu kommer jeg paa Timen (ɔ: strax). — Naar Guds Time vil komme. Moth. — Han gjør Alting i Utide. Moth. — Det sætter ingen Tid (ɔ: „har Intet at betyde"). Moth. (forældet).

Det, som (paa) én Tid er ret og godt, kan (paa) en anden Tid være anderledes. 1, 442. — Tiden er ej anderledes nu. 1, 254. — Som Regn saa og Besøgelse er god og kjær i Tide. 1, 472. — En Time kan ofte bringe det med sig, som ikke mange Aar. 2, 165. — Den forgangne Tid, mens vi vare Børn, synes altid bedst. 1, 139. (lat.) — Det, Fornuften ej kan, kan Tiden ofte give. (ved at vente med Noget). 1, 122.

Mine Tider ere i din Haand, Herre! Ps. 31, 16. — Alting har sin bestemte Stund, og hver Gjerning under Himmelen har sin Tid. Der er Tid til at fødes og Tid til at dø; Tid til at plante og Tid til at oprykke det Plantede; Tid til at saare og Tid til at læge; Tid til at nedbryde og Tid til at opbygge; Tid til at græde og Tid til at lé; Tid til at sørge og Tid til at springe; Tid til at bortkaste Stene og Tid til at samle Stene; Tid til at tage i Favn og Tid til at holde sig fra Favntag; Tid til at søge og Tid til at tabe; Tid til at gjemme og Tid til at bortkaste; Tid til at rive i Stykker og Tid til at sy sammen; Tid til at tie og Tid til at tale; Tid til at elske og Tid til at hade; Tid til Krig og Tid til Fred. Præd. 3, 1—8. Mennesket kjender lige saa lidt sin

Tid, som Fiskene, der fanges i det slemme Garn, eller Fuglene, der fanges i Snaren; som disse, saa blive Menneskens Børn besnærede til Ulykkens Tid, som hastig overfalder dem. Præd. 9, 12. — Fra Morgen til Aften omskiftes Tiden, og alle Ting ere snare for Herren. Sir. 18, 28. — En Fortælling i Utide skikker sig som Musik i Sorg; Straf og Tugtelse i belejlig Tid er Visdoms Gjerning. Sir. 22, 6. — Forkynd Ordet; hold ved i Tide og i Utide! 2 Tim. 4, 2.

Tid, Time, se 197. 366. 546. 1053. 1308. 1514. 1726. 2077 2947. 4045. 4427. 4758. 5123. 5359 fg. 5923. 6235. 6245. 7573. 7594. 8338. 8588. 9277. 9315. 9344. 10,750. 10,867. 11,856. 11,986.

Tidende, se Budskab.

10,237. Det skal tidlig krøge (ɔ: krumme, bøje sig), (som) god Krog skal blive. 1, 325. — Det skal aarle krøges, (som) god Krog skal vorde. P. L. 192. (Børn skulle tidlig vænnes til Tugt og Lydighed). jvf. 10, 234. 10,667.

10,238. Aarle Grøde gi'r længe Føde. 1, 326. (Man har længe ɔ: for hele Livet Gavn af, hvad man lærer i Ungdommen). — Tidlig Grøde er sildig Føde. R. 725.

10,239. Han kom tidlig nok, som blev hængt ved Lys. H. Thomesen og 1, 444. (om den, som haster til sin Fordærvelse; som uden selv at vide det, styrter sig i Ulykke). — Han kom tids nok, som blev hængt ved Lys. Gr. 2668. — Den kommer sagtens tidlig nok, der skal hænges ved Lys. K. 1549. — Han kom tidlig nok, der blev hængt ved Maaneskin. Hr. Iver.

10,240. Den kom tids nok, som kom i Grevens Fejde. Molb. 3516.

10,241. Han far' vel, der ikke kommer for tidlig. 1, 445.

10,242. Tidlig Sæd slaar sjælden fejl, men for sildig altid. 1, 9. — Tidlig Sæd er bedst. 2, 9. — Tidlig Sæd saa ofte sviger; sildig næsten borte bliver. Moth. — Sildig Sæd kan lykkes; tidlig Sæd skal lykkes. V. S. O. — Ingen laster tidlig Saad (ɔ: Udsæd) uden den, som ej kan faa den. 1, 9.

10,243. Tidlig Hingst, tidlig Helmisse (ɔ: en gammel Hest, et gammelt Øg, som man fordum ikke tog ind paa Foder til

Helgemisse eller Helgensdag, men lod den gaa ude om Vinteren i Skovhaven). V. S. O. (om den, som tidlig bliver svækket ved Utugt, altsaa gammel før Tiden).

10,244. Uraad kommer tidlig nok. 1, 444.

10,245. Det er bedre at komme for tidlig, end for silde.

10,246. Den tidlig degne (ɔ: arte sig som en Degn), skal, som god Degn skal blive. F. F.

10,247. Tidlig op og sént i Seng, gid Pokker være Præstens Dreng! F. F.

10,248. Den skal staa tidlig op, som vil narre Fanden. — Den skal sidde tidlig op, som vil narre ham (ɔ: være tidlig paa Færde). Moth. (om en klog og listig Mand, som er vanskelig at narre). — Han skal staa tidlig op, der skal tage mine Høns. Nyerup.

10,249. Tidlig i Seng og tidlig op, saa blive vi raske Piger. F. F. — Tidlig til Ro og tidlig i Sko, fylder Lade og Lo.

10,250. Tidlig sov, stat aarle op, det giver dig en sunder (sund) Krop! 1, 446.

10,251. Hvo altid mener, det er for tidlig, kommer vist (ogsaa: „gjærne") for silde. 2, 270.

10,252. For tidlig moden er snart raadden. 2, 271. — Tidlig moden raadner snart. Moth.

10,253. Tidlig til Herberg og tidlig fra igjen. 2, 212. (Syv: „som Narren sagde til Kongen, da denne overlagde, hvor han vilde have sit Natteleje den og den Nat paa en Rejse: jeg vil sige dig, Hans Jyde: snyd Dagen om Næsen, ellers faar du et skident Herberge").

10,254. „Tids nok" kom aldrig tør i Hus. Molb. 3517.

10,255. Man skal staa (lige) saa tidlig op den Dag, man far' ilde, som (den Dag, man far') vel. 2, 234.

10,256. Hvém der kommer tidlig op at ride, kommer snart til at gaa. K. 1457.

10,257. Det er tids nok at binde, naar det bløder. 2, 18.

Tidlig gaar fattig Mands Gasse ad Geden. A. S. Vedel. — Alt saa tidlig oppe, og græder ikke endda! F. F. — Tidlig, før Fanden faar Støvler paa eller fik Sko paa. F. F.

— Han skulde (have) staaet noget før op. 2, 270. — Hun er kommen for tidlig (ɔ: har faret ilde; har abortéret). — Konen kom tre Maaneder for tidlig. — Han kom en Postdag for tidlig. — Han kom tidlig nok til Gilde; han skal ej sige Andet. A. S. Vedel. — Ja, du kom tids nok! (siges halv spottende til En, som har gjort Noget forgjæves eller i Utide). — Han kom tids nok med sin Fortælling (ɔ: anbragte den i Utide). V. S. O. — Han har tids nok. (om den, der vil tage sig Noget for (eller paa), som han ej kan udføre; eller som forgjæves anstrænger sig, for at opnaa Noget).

Tidlig eller sildig vil han komme til at fortryde det. — At arbejde aarle og silde.

tidlig (aarle, tids nok), se 375. 712. 1177 fg. 2484. 2793. 3094. 3578. 4401. 4919. 5181. 8125. 10,034. 10,226. 10,665. 11,732.

---

tie, se Tavshed.

Tigger, se Stodder.

10,258. Tilfældet har Ret.

10,259. Tilfældet er alle Daarers Formynder. jvf. 1143. 2063.

Han har længe haft dette Tilfælde (ɔ: Svaghed, Sygdomsanfald). — Mangen Opdagelse skyldes Tilfældet. V. S. O. — De Ting, som ske i Verden, ere ikke et Tilfældes Spil. Mynster. — I ethvert, i alle, i værste Tilfælde.

Tilfælde, se 7199.

10,260. At overvinde er menneskeligt, at tilgive er guddommeligt. M. M.

Forlad Andre, men ej dig selv! 1, 123. — Det er lettere, at tilgive, end at forlade.

Tilgiver hverandre, ligesom og Gud har tilgivet Eder i Kristus. Ef. 4, 32. (jvf. Kol. 3, 13).

10,261. Man slaar (ell. sætter) tit sin Lid til Ulid (ɔ: stoler paa det, som ingen Tillid fortjener). 1, 448. — (Man) lider paa Ulid. 1, 448.

10,262. Hvo Gud fortro'r, kan komme videre med en Daler, end en Rig med hundrede. 1, 316.

10,263. Stol ej paa din Ven i hans Velmagt, og tro ej din Fjende i hans Afmagt! M. M.

10,264. Stoler du paa ham, saa stoler du paa et broddent Sværd. K. 328.

10,265. Det, (som) Hjorten forlader sig mest paa, derved fanges han. 1, 448.

Han er ikke at mure paa (ɔ: ikke at stole paa). Moth. — Det kan du sikkert lide paa. — Han bliver ikke betroet til at give de Gæs Vand. A. S. Vedel. — Han er udgjort dér. Moth. („om den, som mister sin Kredit“).

Næst Gud er (det) bedst at lide paa sig selv. 1, 447. — Man kan næppe stole paa sig selv, end sige paa Andre. — Hvo Dyst vil ride vel„ paa Svenden lider ej. A. Bording. — Gud bedre den, som skal til fremmed Hjælp slaa Lid! A. Bording. — Jeg har mere Tillid til hans Arm, end til hans Hoved. — Forgjæves stoler hin paa sine Kræfter, forgjæves denne paa de unge Aar. J. Evald.

Vælt din Vej paa Herren og forlad dig paa ham, Han skal gjøre det. Ps. 37, 5. — Det er bedre at sætte sin Lid til Herren, end at forlade sig paa Mennesker og stole paa Fyrster. Ps. 118, 8. 9. — Befal Herren dine Gjerninger. saa skulle dine Anslag stadfæstes. Ordsp. 16, 3. — Som en skjør Tand og en Fod, der snubler, er Tillid til den Troløse paa Nødens Dag. Ordsp. 25, 19. — Alt Guds Ord er rént; Han er et Skjold for dem, som forlade sig paa ham. Ordsp. 30, 5. — Velsignet den Mand, som stoler paa Herren, og hvis Tillid Herren er. Jer. 17, 7. — Slaa din Lid til Gud, og Han skal hjælpe dig; skik dine Veje ret og haab paa ham! Sir. 2, 6. — Hine forlade sig vel paa deres Vaaben og Dristighed; men Vi forlade os paa den almægtige Gud, som kan nedslaa baade dem, der komme imod os, og hele Verden i et Øjeblik. 2 Makk. 8, 18.

Tilskikkelse, se Skæbne.

Time, se Tid.

10,266. Tirsdag er Timedag (Lykkedag; thi da skulde hændes noget Sært). P. L. 364. (C. Pedersen: „Det er Svirebrødrenes Almanak: om Søndagen til Krós; om Mandagen soves Rusen ud; om Tirsdagen er man tidig til Arbejde.“ Syv

2, 271: „Om Søndagen drikke Haandværksfolk; Mandagen er Fri-Mandag; Tirsdagen holdes (for) lykkelig, da er (det) godt at arbejde“.

10,267. Tjeneres Troskab styrker Bondens Boskab. P. L. 374. jvf. 10,507. — Hjonens (ɔ: Tyendes, Tjenestefolks) Troskab styrker Bondens Boskab) 1, 437. jvf. 4103.

10,268. Ee (ɔ: altid) glædes Hjon (ɔ: Tyende) af Venners Tilkomme. P. L. 420. — End glædes Hjon af Venners Komme. 1, 440. (Nyerup kan ikke forstaa, hvorfor Tjenestefolk glædede sig over, at der kom Fremmede; thi paa den Tid „vankede der ingen Kortpenge“, — men maaské des flere Drikkepenge). — Ee, glædes Hjon af hulde Komme. P. L. 421. („Ord“ synes at passe bedre end „Komme“, hvorefter Meningen blev, at Tyendet glæder sig ved de ankomne Venners høflige og venlige Tiltale).

10,269. Naar en snødig (ɔ: ond, ilde sindet) Svend maa raade, da er hans Herre i Vaade. P. L. 829. (Naar en Konge følger slette Raadgivere, kommer han let i Ulykke).

10,270. „Godt var Hjon, var ej Maden“, sagde Kærlingen. P. L. 985 og 1, 438. (Det var godt nok at have Tjenestefolk, naar de blot ikke spiste saa Meget, hvorved Husholdningen bliver stor). — „Tjenligt nok var Tyende“, sagde Konen, „var kun ikke Føden.“

10,271. Kat tjen' (tjener) sin Frue, og Hunden sin Herre. P. L. 129. (ɔ: Tyendet gaar Husbond og Madmoder under Øjne).

10,272. Man skal ej drive en god Svend for meget. P. L. 973. jvf. 7063. 11,662.

10,273. Ingen kan tjene to Herrer til Takke. P. L. 637. — Ingen kan tjene Alle til Takke. 1, 439. — At tjene Mange er at tjene Ingen. 1, 439. (jvf. Matth. 6, 24).

10,274. Hvo Alle vil tjene, faar Tak af Ingen. Gr. 27. — Hvo Alle tjener, faar Tak af Ingen. 1, 18.

10,275. Ny Hjon har Naal i Ast (ɔ: Ars, Rumpe); de gamle har Torne i Fødderne. 1, 440. (I den første Tid ere Tjenestefolkene gjærne flinkest til deres Arbejde).

10,276. Hvo der ikke er god Hyrde, bliver ikke god Hjemsvend (ɔ: Tjener, som er født i Huset eller som gjør Tjeneste i Huset). Moth. (Hvo der ikke passer Arbejdet ude paa Marken, er heller ikke flittig hjemme inden Døre).

10,277. Lejet Hyrde gjør syge Faar. 1, 440.

10,278. Som Herren er, saa følge ham Svende. Moth. — Som Herren er, saa holder han og Svende. 2, 266. — Saa Herren er til Modet (ɔ: er sindet), saa holder han Tjenere onde og gode. Pouch. — Som Herren er, saa blive og Svendene. P. Plade. — Som Herren er, saa steder (ɔ: fæster) han Svende. Nyerup.

10,279. Som Fruen er til, saa (er) og hendes Terne (ɔ: Tjenestepige, især Kammerpige). 2, 266. (jvf. Es. 24, 2).

10,280. Ingen Herre er stor for sin Tjener. F. F. jvf. 9649. — Ingen er en stor Mand for sin Kammertjener.

10,281. Det er en daarlig Tjener, som ikke kan slide et Par Sko hos én Husbonde. F. F.

10,282. Mild Husbond gjør lade Tjenere. Moth. jvf. 3574.

10,283. Tjenere skal man føde, ikke fede. („give dem saa, mens de ere i Gaarden", siger Syv, „at man kan have Noget til dem, naar de gaa af Gaarden"). 1, 438.

10,284. Strax Bugen er trind, bliver Tjeneren stiv. („Naar Bugen er fuld", siger Syv, „kan Tjeneren ej længer taale Godt; hans Hu staar til et andet Græs"). 2, 267.

10,285. Han kræver Nok, der tjener vel og tier. 1, 437.

10,286. Man tjener saa længe med Tro, at man har hverken Hoser (ogsaa: „Hest") eller Sko. 1, 285 og 437. — Jeg tjener min Herre tro, saa jeg har hverken Hoser eller Sko. F. F.

10,287. Det var ingen Sag at tjene for Karl, naar man ikke skulde skære Brød.

10,288. Tjenere ere som Regnepenge; som Herren lægger dem, gjælde de. 1, 440.

10,289. Hvo der tager Herrer til Staldsvende, faar brudne Sadler. 1, 440.

10,290. Tro Arbejde og slet Løn gjør uvillige Tjenere. 1, 438.

10,291. Fortørnet Tjener bliver tit største Fjende. 1, 440. — Fortørnet Tjener er den argeste Fjende.

10,292. Den, som nu er Herre, kan tit en Tjener blive. A. S. Vedel.

10,293. Ingen tjener for Tak; det fylder saa lidt i Sækken. 1, 438. — Man tjener ikke for gode Ord; de lønne ikke. 1, 438.

10,294. Den, der vil tjene de Geméne, kommer til sidst til at staa alene. — Hvo som tjener de Geméne, staar omsider slet alene. 1, 18.

10,295. Hvo som tjener paa Naade, lønnes med Barmhjærtighed. 1, 438.

10,296. Tjen en Herre og bliv en Herre! tjen et Skarn og bliv saa (Moth: „selv") værre! 1, 439.

10,297. Tjen i din Ungdom, saa skal du herske i din Alderdom.

10,298. Naar Kokken steger for Kjældersvenden, saa gjælder det Herrens Vinfad. 1, 439. jvf. 11, 802. — Steger du mig en Vyrst (eller Wurst ɔ: Pølse), saa læsker jeg din Tørst. 1, 439. (tysk). — Naar Kokken steger for Skjænkeren, saa gaar det ud over Herrens Vinfad. Nyerup.

10,299. Jo flere Kokke, jo værre Saad (Suppe). 1, 438. jvf. 2176. 10, 299.

10,300. Jo flere Tjenere, jo mindre Tjeneste. 1, 438. — Hvo der holder én Tjener, har en Tjener (eller: har en hél); hvo der holder to (Tjenere), har en halv; hvo (der holder) tre (Tjenere), har ingen. 2, 267. („Siges om en lille Husholdning, hvortil én eller faa Tjenere ere Nok"). — Jo flere Tjenere, desto slettere Betjening.

10,301. Hvor mange Tjenere ere i et Hus, dér er megen Trætte, liden Tjeneste og Intet hemmeligt. 1, 438.

10,302. Saa mange sultne Tjenere, saa mange Tyve. 1, 438.

10,303. Hvo som tjener Jon Bisse, lønnes af Rax Nøgen. 2, 268. (om den, som tit skifter Tjeneste).

10,304. Han tjener saa længe Hagen, at (eller: „til") han gaar bar og nagen (isl. nakin ɔ: nøgen). 1, 438. (ɔ: han tjener Andre, indtil han selv kommer i Armod).

10,305. Tjeneren er ikke bedre end Herren. (jvf. Joh. 13, 16).

10,306. Undertiden gjør Tjeneren ikke, hvad Herren befaler, men hvad Herren vil. 1, 179.

10,307. Fader tjener, hvo Søn opfostrer (ɔ: han tjener Plejesønnens virkelige Fader). Snorre.

10,308. Jeg vil i et Hospital hellere være Tjener, end Herre.

10,309. Tjen nitten Aar vel og det tyvende ilde, saa faar du Utak for dem alle. 1, 438.

10,310. Tjen længe og uden Sold, saa faar du Gunst og Huld. 1, 170.

10,311. God Herre, gode Tjenere. Moth. (om Følgerne af et godt Exempel).

10,312. Den bliver aldrig god Husbond, som ikke var god Tjener. 2, 132. — Agter du at blive en god Herre, lær først at være en god Tjener! M. M. — Den, som ikke vil gaa op ad Trappen, kommer ikke vel paa Salen. M. M.

10,313. Naar Herskabet har Luner, er det ondt at være Tjener.

10,314. Tro Tjener er Guld værd. 1, 437. — Tro Tjener er en Skat i Huset. 1, 437.

10,315. Vil du have en tro Tjener, da tjen dig selv!

10,316. Hvo som haver en Tjener huld, give hannem baade Sølv og Guld. Rimkrøn. — Hvad man giver en tro Tjener, er alt sammen for Lidet; hvad man giver en utro, er alt (ɔ: altid) for Meget. 1, 437.

10,317. Man tjener heller i Guld-, end (i) Jærn-Kjæder. 1, 437. jvf. 836.

10,318. Tyende ere levende Værktøj i Husholdningen. 1, 440.

10,319. Tjen længe, kræv ej Løn, ej Lén: saa har du Herren nok til Ven. 2, 266.

10,320. Vi skulle ikke tjene Tiden, men Herren.

10,321. Der tjenes for aarlig Løn, men elskes for mild Gave. 1, 437.

10,322. Den Tjener, som man ærer, tit taler mod sin Herre. 2, 267.

10,323. Tjeneren skal være taalmodig, Herren forsigtig. 2, 266.

10,324. Hvo som tjener smaa Herrer, vil selv være Herre med. 2, 268.

10,325. Bedre at tjene den Herre, som vil sælge én Herregaard, end den, som vil kjøbe to. 2, 268.

10,326. Mangen vil nok have Tjenesten, men skjøtter Intet om Tjeneren. 2, 267.

10,327. Han gjør dobbelt Tjeneste, som gjør det snart. 2, 267.

10,328. Selvbuden Tjeneste er ej altid velkommen. Moth. (ogsaa: „bliver ej altid vel optagen"). — Selvvillig Tjeneste bliver altid forsmaaet (?). 1, 440.

10,329. Tidig Tjeneste volder Venskab, utidig Tjeneste gjør Had. Moth. — Utidig Tjeneste volder Harm. Moth.

10,330. Den ene Tjeneste er den anden værd. jvf. 4214.

10,331. Man skal gjøre Husbondens Villie, og lade ham selv ramme sin Tarv. A. S. Vedel.

10,332. Husbonde skal selver Svenden være, om han sit Hus ret vil regére; Hustru skal være Tjenestekvinde, og selv se til Gode ude og inde. H. Thomesen.

10,333. Om Nogen sig kunde skikke såa, at han hver Mand kunde tjene: dog hver Mands Gunst han aldrig kan naa; det maa han ikke mene. Molb. 3566.

10,334. Man finder ikke en Vattersotig uden Tørst eller en Svend uden Brøst. 1, 439.

Du kan befale dine Tjenere. Moth. (siges til den, som vil udøve en selvtagen Myndighed). — Han bruger sine Tjenere som Svampe (ɔ: „lader dem først blive rige, og tager

saa Alting fra dem igjen"). Moth. — Han tjener for Øjne, tjener ham til Haand og Fod. („dog den Anden er intet Lokkebarn, agter ej Smiger." Syv). 2, 141. (jvf. Ef. 6, 6). — Mangen Tjenestepige er løs paa Tøjlen (ɔ: letfærdig). P. Plade. — Han bier ej og røgler Boghvede dér. (Boghvede, der sættes op i Røgler eller smaa Hobe, saaes og høstes sidst). 2, 268. (siges om En, der ej kan tjene sin Tid ud paa ét Sted, men snart vil skifte Plads). jysk.

Ingen maa tage Andres Tjenere i Forsvar. 1, 440. — Det er godt at tjene en fornuftig Herre. 1, 439. — Til Tyende-Brug gode Ord og stræng Straf. 1, 206. — Den mig tjener, vil jeg tjene igjen. 1, 437. — En god Hane og Tjener ere ej længe saa. 2, 267. — Hvo som gjør Ens Tjener (ja og Ens Hund) Ondt, gjør og ham selv det, om han kunde. 2, 268. — Tro Tjener forlader ej i Nød; som (det hedder) i Visen: „Jeg haver slidt Eders Klæder, og jeg haver redet Eders Hest; taget haver jeg Eders Sølv og Guld, og ædt haver jeg Eders Brød; ikke rømmer jeg i Dag fra Eder, skulde det end vorde min Død." 2, 266. — At Klagen over Tjenestefolk har været lige saa almindelig for halvtredie hundrede Aar siden, som i vore Dage, kan vi se af L. Pouch, som 1611 skriver: „Større Ustadighed og Letfærdighed har i Mands Minde ikke været hos Tyende, Karle og Piger, end nu i denne Tid. Før kunde Tjenestefolk blive paa ét Sted i 8 eller 10 Aar; nu skifte de hvert Halvaar. Mange bosiddende Mænd og Kvinder kunde sige sig det til Rós, at de havde kun én eller to Tjenester, da de vare unge og skulde tjene for deres Brød. Nu agtes det Intet. Vore Piger og Tjenestefolk ville forsøge alle Vraaer, ville vide, hvorledes det staar til i hver By, komme derfor sjælden til noget Godt; thi hvem har Lyst til at hjælpe Saadanne frem til Ære og Godt, der have saadan Bisse i Stjærten, at de kunne ikke blive hos en Dannemand et Aar, to eller tre. Strax at En siger dem deres Gavn og taler et Ord til dem, saa sætte de ham strax Stævnedagen for Næsen; „ja", sige de, „her er stakket Dag og hellig Aften, sér Eder om en Tjener, jeg vil se mig om en anden Tjeneste." Saa rede ere de strax til at røppe (flytte). Nu kommer du dog ingensteds hen, at du finder jo enten Husbonde eller Hustru hjemme, om du finder dem ikke Begge."

Frygter ikkun Herren og tjener ham i Sandhed af Eders ganske Hjærte; thi sér, hvor store Ting han har gjort imod Eder! 1 Sam. 12, 24. — Tjener Herren med Glæde; kommer for hans Aasyn med Frydesang! Ps. 100, 2. — Herre! gaa

ikke i Rette med din Tjener! thi Ingen, som lever, er retfærdig for Dig. Ps. 143, 2. — Kræser man op for sin Træl (Tjener) fra hans Ungdom af, saa vil han til sidst være en Søn. Ordsp. 29, 21. — I skulle se Forskjel mellem en Retfærdig og en Ugudelig, mellem En, som tjener Gud, og En, som ikke tjener ham. Mal. 3, 18. — Har du en Tjener, da hold ham som dig selv; thi du vil da binde ham til din Sjæl. Sir. 33, 35. — Den, som vil blive stor iblandt Eder, skal være Eders Tjener; ligesom Menneskens Søn ikke er kommen, for at lade sig tjene, men for (selv) at tjene, og at give sit Liv til Løsepenge for Mange. Matth. 20, 26. 28. — Hvert Menneske maa agte os som Kristi Tjenere. 1 Kor. 4, 1. — I Tjenere! adlyder Eders Herrer efter Kjødet, med Frygt og Bæven, i Eders Hjærtes Enfoldighed, som Kristus; ikke med Øjentjeneste som de, der ville tækkes Mennesker, men som Kristi Tjenere, saa I gjøre Guds Villie af Hjærtet. Ef. 6, 5. 6. — Forman Tjenerne at være deres (egne) Herrer underdanige, velbehagelige i Alt, og ikke sige imod, ikke besvige, men vise al god Troskab. Tit. 2, 9. 10. — I Tjenere! værer Eders Herrer underdanige i al Ærefrygt, ikke alene de gode og billige, men ogsaa de fortrædne (vanskelige). 1 Pet. 2, 18.

Tjener, tjene, se 1645. 2177. 2377. 3279. 3642 fg. 3785 fg. 4036. 4049. 4309. 4746. 5046. 5227. 5236. 5287. 6179 fg. 6192. 6199. 6341. 6618. 6624. 6922. 7072 fg. 7217. 7356. 7403. 7962 9079. 9669. 11,372.

10,335 a. To Hunde forliges ej vel om ét Bén, eller to Friere (Bejlere) om én Brud. 1, 222. — To Hunde forliges ikke gjærne om ét Bén. („Enhver vil gjærne have Sit for sig selv“). V. S. O. — To Hunde om ét Bén kan aldrig komme overéns. F. F. — Naar to Hunde drages om et Bén, kommer den tredie og snapper det. 1, 503.

10,335 b. „Det er godt at være to“, sagde Konen, hun tog Hunden med paa Torvet.

10,336. To gjøre et Par; Tre gjøre en Springedans. Molb. 4500.

10,337. To er et Par; Tre er nogle, og Fire er en Flok. Sv. Gr. 3, 212.

10,338. To Fattige kunne sove paa ét Tæppe, men to Konger (kunne) ikke rummes i et hélt Rige. — Ti Fattige kunne være i ét Hus, men ej to Konger i et hélt Land. 1, 332.

10,339. To Sangere kunne vel høres, men ikke to Talende. 1, 432. — To Sangere kunne høres paa én Gang, men ej to Talere. (siges, „naar man taler i Munden paa hinanden, og Enhver vil have Ordet, hvoraf der opstaar Forvirring, saa den Ene ikke forstaar den Anden". Moth).

10,340. Mere mue (ɔ: formaa, evne) To, end Én. P. L. 1153. — Mere maa (ɔ: kan eller kunne) To, end Én. 1, 17 og 2, 59.

10,341. To ere én Mands Herre. 1, 303. — To ere Éns Herre, Tre æde ham ganske op. 1, 18.

10,342. To tørre Træer opbrænde ét grønt. 1, 303.

10,343. To Liniedansere kunne ikke danse paa ét Tov.

10,344. To Herrer, to Haner, to Narre (Gjække) i ét Hus kunne ej vel forliges. 1, 179. — To Haner i ét Hus og Katten med en Mús leve sjælden uden Kiv. 2, 130. — To Katte om én Mús, to Koner i ét Hus, to Hunde om ét Bén, komme sjælden overéns. Iris.

10,345. To Koner i ét Hus er som to Katte om én Mús. Gr. 2708.

10,346. Naar To brydes, falder den, som Mindre maa (ɔ: kan, formaar). 1, 449. — Naar To brydes, falder den Voveste (eller Vaageste ɔ: Svageste, Ringeste). Gr. 2709. — Naar To trættes, falder den, som Mindst formaar. Hedegaard. (om uretfærdige Dommere).

10,347. Naar To gjøre Ét, saa er det alligevel (ogsaa: „derfor") ikke Ét (ɔ: „lige Gjerning af ulige Mænd og (paa) ulige Tider bliver ikke lige agtet"). 1, 156. — To kunne sige og gjøre det Samme, og det er dog ikke det Samme.

10,348. Naar to Uvenner blæse i ét Horn, saa gaar det ud over den tredie. (svensk). jvf. 1694.

10,349. Den, der lægger sig imellem, hvor To slaas, faar stundum Prygl af dem Begge. F. F.

10,350. Hvor To slaas, behøves tredie Mand. F. F.

10,351. Det er godt at have to Ankere (ɔ: at være i Sikkerhed). 1, 457.

10,352. Hvad to Mænd har sammen, kommer ikke tredie Mand ved. jvf. 2302.

10,353. Enhver Ting har to Sider (at betragtes fra). — Enhver Ting har to Hanke: én, hvori den kan bæres, og én, hvori den ikke kan bæres. Epiktet. — Enhver Krukke har to Hanke.

10,354. Det er saa vist, som at to og to er fire.

10,355. To drage den Tredie til Galgen. 2, 250.

To og to er ikke 4, naar de ere 22. — Det maa du nok sige to Gange. — Det er saa smukt, det kan vel siges to Gange. Moth. — Han lader sig ikke bedrage to Gange. Moth. — Han lader sig det ikke sige to Gange; han lader sig ikke bede to Gange (ɔ: „han gjør det strax"). V. S. O. — Hun gaar med to trinde Sider (ɔ: hun er frugtsommelig). 2, 137. — Jeg har kun to Ord at sige dig (ɔ: ikke Meget). — At sige eller slaa Spader (Spar) to til En (ɔ: overgaa En i Noget). 2, 84. — At slaa Spar to til Ens Trusel (ɔ: foragte den). — Det slaar jeg Spar to til. O. Lade. — Det Ny kan sige Spar to til det Gamle. — To Skjælmer om én ærlig Karl. F. F. — Han sér to for ét. Moth. (om den, som er drukken). — Her er To paa én Pind (ɔ: Faa). 2, 60. — Han lader nok To holde sig; lader To gaa med én Plov (ɔ: „er god at gjøre med" eller at komme til Rette med; han lader sig nok sige). 1, 261. — Sætte Stang mellem Tvende (ɔ: „være Mægler eller Mellemmand, for at forebygge Voldsomheder"). F. Rostgaard. — Der hører altid To til en Strid.

Bedre To end En; thi de have god Løn af deres Arbejde. Præd. 4, 9.

to, se 1252. 1382. 1643. 1664. 1902. 2302. 2380. 2478 fg. 3027. 3380. 3488. 3722. 4076. 4296. 5048. 6114. 6236. 6476. 7468. 7546. 9031. 9850. 10,273. 10,609 fg. 11,494.

---

to, tvætte, se rén, rense.

10,356. Tom Kjælder gjør galen Rededeje (ɔ: Husholderske, Kokkepige). P. L. 712. (Udg. 1515: „Redesvend"). — Tomt Stegers (= Køkken) gjør en galen (ɔ: her raadvild, forlegen) Rededeje. 2, 212. jvf. 2650.

10,357 a. Det er ondt, tom Haand ud (ell. „frem„) at række. P. L. 314. (om den, som Intet har at bestikke Nogen med).

10,357 b. Tomme Hænder lægge Intet i Gryden, men øse dog af Fadet.

10,358. Det er ondt at lokke Høgen til sig med tomme Hænder (ɔ: at opnaa, hvad man gjærne vil have, uden Gaver).

10,359. Tom Tarm gjør lad Arm. jvf. 5416 fg. — Tom Tarm følger lad Arm.

10,360. Det er strængt at trælle med tom Tarm. F. F. — Det er ikke godt at arbejde paa en tom Mave. J. H. Smidth.

10,361. Fyldevom (ɔ: Fraadser) er altid tom. 1, 132.

10,362. Den tomme Tiggerpose er den tungeste. R. 171.

10,363. Fylder man et tomt Fad (ogsaa: „Kar“), saa sér man, hvor det rinder. 1, 89. (om den, som er uskikket til et Embede).

10,364. De tomme Vogne buldre mest, og de grunde Vande skryde mest. 1, 187 og 455. — Tomme Tønder buldre (eller rasle) mest. Moth. jvf. 1813. 4595. 5739. 6604. — Den Tønde, som giver mest Lyd, findes gjærne mest tom. M. M. — Tomme Vogne rumle altid mest (ɔ: den snakker og praler ofte mest, som har mindst Forstand og Erfaring). V. S. O. — Tomme Kar gjøre mest Alårm.

10,365. De golde Ax staa i Vejret, men de fulde hælde ned. 1, 189. — Tomt Ax stikker Næsen højest i Vejret. F. F. (om den, som kun har ringe Kundskaber og Evner, men er dog stolt og indbildsk).

10,366. Sús og Dús gjør tomt Hus. Moth.

10,367. Naar Hoen (ell. Hoven = Truget: Syv) er tom, bides Grisene. 1, 301.

10,368. Der gaar ofte god Kone til tom Kløve (ɔ: Spisekammer, Madkjælder). 2, 132.

10,369. „Hun er saa tør som en Tørv“, sagde Manden om Pungen, da var den tom. K. 788.

10,370. Hvad kan man gjøre med to tomme Hænder? Gr. 2720.

10,371. Hvem vil bindes op ved tom Hæk? Gr. 2717.

10,372. Man har før sét bundet for en tom Sæk. Gr. 2721. — Jeg haver vel før fundet en tom Sæk ligge bunden. 1, 249. (om Hykleri og Falskhed).

10,373. Tom Sæk kan ikke holde sig selv oppe (eller op, nemlig for at fyldes). N. M. Petersen. — Det er ikke godt for en tom Sæk at staa oprejst. — Det er ikke let at faa en tom Sæk til at staa. F. F.

10,374. God Lyd kommer af tomt Kar. 1, 187. — God Tone kommer af tomme Kar. Gr. 2716. (om et tomt Praleri).

10,375. Det er ikke hendes (nemlig Konens, Hustruens) Skyld, at Vuggen er tom. 2, 137.

10,376. Tom skal Noget beté (ɔ: fremvise, lade se). Moth. (om den, der i Grunden Intet bestiller, men vil dog lade, som han gjør Noget). — Tom skal Noget té, for at faa Has (ɔ: Ende) paa Tiden. J. H. Smidth.

Han fanger ikke bedre Afhold, end en tom Taske. A. S. Vedel. — Han sidder med tomme Hænder (ɔ: han ejer ingen Ting). — Dybe Brønde kunne og udtømmes (ɔ: ogsaa en stor Formue kan sættes over Styr). 2, 206. — Han har Meget at bestille i tomme Huse. 2, 17. (om den, som gjør ufornødent eller forgjæves Arbejde). — Han lever i sit eget Tommerum (eller Tomrum, egl. tomt Rum ɔ: han lever for sig selv, uforstyrret af Andre). V. S. O. — At gaa og forrette Noget i sin Tom og Rom. Moth. (om den, som gjør Noget i sin Magelighed). — Han har en tom Hjærne (ɔ: han er blottet for Kundskaber). — Han fører et tomt Liv (ɔ: et glædeløst, unyttigt, ilde anvendt Liv). — Det er lutter tomme Ord (ɔ: Ord uden Betydning; Ord, hvormed man Intet mener). — Tomme Grunde, Undskyldninger, Løfter, Trusler o. s. v.

Mange komme hjem med en tom Pung og et lige saa tomt Hoved. Jacobi. — Mange fandt endog Livets Lyst saa tom, at de ikke skjøttede om at nyde den.

tom, tømme, se 554. 2501. 3635. 3677. 4218. 5533. 6319. 7343. 7563. 8439. 10,038. 10,110. 11,749.

10,377. Den ene Torden fordriver den anden. 1, 456 og 491.

10,378. Det slaar ej altid til, naar det tordner. 1, 455. (om den, som truer med haarde Ord, men gjør ikke Alvor af Truslen). — Det slaar ikke altid ned, naar det tordner. V. S. O.

10,379. Naar det tordner, saa regner det geménlig (ɔ: sædvanlig). 1, 292. („Ingen Ulykke alene." Syv).

10,380. Var ej Torden, da lagde Trolde Verden øde. Moth. — Var ej Torden og haarde Stød, da lagde Trolde Verden ød'. 1, 62 og 417. — Var ikke Torden, da ødelagde Trolde Verden. Gr. 2723. (Meningen af dette Ordsprog, som stammer fra Hedenold, er den: var der ingen Straf eller Ave til, vilde det Onde snart tage Overhaand. Troldene antoges nemlig at have en særlig Frygt for Torden). — Var ej Torden, da var Trolde. M. M.

At fjærte imod Torden (ɔ: „foragte Trusel"). Moth. — Han agter hverken Torden eller Tordenstén. Moth. (om den, som ikke er bange for Noget). — Han holdt en Tordentale for dem (ɔ: gav dem en skarp, alvorlig Irettesættelse). — Han tordnede fra Prædikestolen. — Han bandede og tordnede, saa det stod efter. — Denne Efterretning var et Tordenslag for ham (ɔ: gjorde et stærkt Indtryk paa ham). Moth. — Han slog ned som Torden (ɔ: frembragte en stærk Bevægelse ved sin Tale). — Vi have hørt Kanonernes Torden (eller Kanonerne tordne).

Torden, tordne, se 3612. 3797. 4231. 5086. 7767. 9705. 10,512.

10,381. Hvi (hvorfor) skal jeg tage Tornen af anden Mands Fod og sætte i min? P. L. 191. — Det er daarligt at tage Tornen af en Andens Fod og sætte i sin. 1, 381. (ɔ: man skal ikke uden Nødvendighed udsætte sig for Fare). — Han vil tage Tornen af en Andens Fod og stikker dog sin egen. Moth. (om den, som tager sig saa meget af Andres Sager, at han selv kommer i Fortræd derfor).

10,382. Den Honning er lidet sød, som man skal slikke af Torne. — Naar man skal slikke Honning af Torne, er den ikke den sødeste. Iris.

10,383. Det er vanskeligt at gaa igjennem Torne, uden at blive saaret. L. Holberg.

10,384. Torne kunne ej andet, end stikke. 1, 322.

10,385. Tornen stikker i Tide. 1, 312.

10,386. Tornen sidder hos Rosen. Moth.

Hun er ham en Torn i Øjet (ɔ: han kan slet ikke lide hende). — Det er ham en Torn i Øjet (ɔ: rént utaaleligt). — Det var en Torn i hans Øjne. Moth. („om den, som sér det, han ej gjærne vilde"). — At finde sin Vej bestrøet med Torne. V. S. O. (om Trængsel og Besværlighed). — At gaa, vandre paa Torne. — Have en Torn (Pæl, Brod) i Kjødet. (jvf. 2 Kor. 12, 7).

Tosse, se Daare.

tragte efter, stræbe, se Attraa.

Trang, se Mangel og Nød.

10,387. Alle gode Ting ere tre, — saa nær som Ørfigen (Ørefigen): deraf har man Nok i Mindre. 1, 163 og 2, 106. — Alle gode Gange er tre.

10,388. Tre Ting høre til et godt Lav: god Mad og Drikke, gode Venner og god Snak. 1, 148.

10,389. Try (tre) Ting kunne besværlig holdes: en Fugl i et Barns Haand, ung Pige hos gammel Mand, og et Glas Vín eller Øl af en Tørstig. 1, 151. — Tre Ting ere onde at holde: en Fugl i Barns Haand; en ung Kone hos en gammel Mand; et Glas Øl af den Tørstige. Molb. 1107.

10,390. Der hører tre Ting til en ond Kone: Krabask, knyt (knyttet) Næve og blaat Øje. („ja, Dr. Knippelmand eller Magister Hæsselkjæp kunde og tit hjælpe"). 2, 239.

10,391. Tre Ting kunne ilde styres, naar de faa Overhaand: gemén Mand (ɔ: Menigmand), Ild og Vand. 1, 380.

10,392. Ilds og Vands Nød og en ond Kvinde er tre onde Ting. Moth.

10,393. Tre Ting ere uovervindelige: Sandhed, Nødvendighed og en god Samvittighed. Gr. 2732. — Tre Ting ere uovervindelige: Sandhed, Nød og Samvitighed. 1, 380.

10,394. Tre farlige Ting ere: Trækvind (ogsaa: „Støvregn"), Klatgjæld (= Smaagjæld) og Pimpedrikken. F. F.

10,395. Tre onde Ting i et Hus ere: Røg, Regn og ond Kvinde. N. M. Petersen. (der føjes gjærne til: „og det fjerde, naar man har mange Børn og intet Brød"). — Tre onde Ting ere: Røg og Smøg (ell. Føg) og onde Kvinder. Gr. 2733.

10,396. Tre onde Ting ere: Mørke, Død og Løgn.

10,397. Tre Ting volde, at det gaar ej bedre til: at man ej hører de Gamle, ej tvinger Begjærlighed, og (at man) holder for meget af sig selv. 1, 349.

10,398. Tre Ting ere skadelige: Drik, Dobbel og en ond Kone. 2, 138.

10,399. Tre Ting gjøre Hjærtevé: Sygdom, Sorg og ond Kone. 2, 138.

10,400. Tre Ting skal man hade: Rotter, Mús og ond Kone (?). 2, 138.

10,401. Tre Ting skulle slaas: lad Dreng, doven Hest og ond Kone. 2, 138. — Tre Ting skulle bankes: Bergefisk (ell. Bergfisk), Smedested og ond Kone (?). 2, 138. — Ligeledes: Valnødtræ (ell. Valnøddetræ), Pundlæder (ɔ: tykt, stærkt Saalelæder) og ond Kone. 2, 138.

10,402. Tre Ting behøve Prygl: Logulvet, Asenet og en ond Kone. V. S. O.

10,403. Tre Ting ere hvasse: Torn, Tidsel og ond Kone. 2. 139.

10,404. Tre Ting ere sure: Skovkrabber (ɔ: sure, vilde Æbler), Galde og ond Kone. 2, 139.

10,405. Tre Ting ere forgiftige: Hugorm, Skorpion og ond Kone. 2, 139.

10,406. Tre Ting ere umættelige: Havet, Helvede og en ond, ukysk Kone. 2, 139.

10,407. Tre Ting ere uforskammede: (en) Mægtig, som gjør Uret, (en) Mundkaad og (en) ond Kone. 2, 139.

10,408. Tre (ere) uregérlige: ulydig Søn, løbsk Hest og ond Kone. 2, 139.

10,409. Tre Ting skulle sky's: skammelig Gjerning, Løgn og ond Kone. 2, 139.

10,410. Tre Ting ville være i Skarn: So, And og ond Kone. 2, 139.

10,411. Tre Ting jage af Sengen: haard Dyne, Mús og Lus, en ond Kone. 2, 139.

10,412. Tre Ting komme til at græde: Løg, Røg og ond Kvinde. 2, 139.

10,413. Tre Ting bære Mærke: So med Aag, Ko med Fjæl og ond Kone. 2, 139.

10,414. Tre Ting ere ilde komne (ɔ: ej velkomne): Sandhed, Vand i nyt Skib og ond Kone. 2, 139.

10,415. Tre Ting murre (= knurre) gjærne: Hund, Kat og ond Kone. 2, 139. — Tre Ting ville gjærne brumle (ɔ: knurre, smaaskjænde): Brems (ell. Bremse), Tyr og en ond Kone. 2, 138.

10,416. Tre Ting trættes aldrig: Skib, Kværn og ond Kone. 2, 139.

10,417. Tre Ting ville gjærne skvaldre: Gaas, Skade og en ond Kone. 2, 138.

10,418. Tre Ting ville fyge om By: Sne, Hagel og ond Kone. 2, 138.

10,419. Tre Ting ville gjærne knarre (knarke): usmurt Vogn, Skovkure og ond Kone. 2, 138. („Skovkure" er efter Syv „en Fugl, som lader ilde", hvilket ikke giver megen Oplysning).

10,420. Tre Ting ere gjærne ved Ilden: god Smed, lad Kok og ond Kone. 2, 138.

10,421. Tre Ting skulle være i Jorden: Plov, Rod og ond Kone. 2, 138.

10,422. Tre Ting skulle afbedes: Guds Vrede, Helvede og ond Kone. 2, 139.

10,423. Tre Ting bevare Gud os fra: Bøddelen (Bødlen), Galgen og ond Kone! 2, 139.

10,424. Tre Ting hjælper En i Rom: Penge, Dristighed og Hoffart (= Hoffærdighed). 2, 34.

10,425. Tre Ting fører man (tit) fra Rom: ond Samvittighed, (daarlig) Mave og (tom) Pung. 2, 34.

10,426. Tre Ting findes i alle Roms Gader: hellige Steder, søndrige Støtter og Horer. 2, 34.

10,427. Tre Ting befordre En til (i) Rom: Gaver, Gunst og Magt. 2, 34.

10,428. Tre Ting agtes højt i Rom: Helligdom, Paven, Aflad. 2, 34.

10,429. Tre Ting holdes (for) sande i Rom: de Romeres Hellighed, Valskes (ɔ: Italieneres) Vittighed og Andres Daarlighed. 2, 34.

10,430. Tre gængse Ting i Rom: alle Slags Folk, Mønt og Sprog. 2, 34.

10,431. Tre store Ting i Rom: Herrer, Skalke og Stene. 2, 35.

10,432. Tre kostelige Ting i Rom: Kvinder, Heste og Breve. 2, 35.

10,433. Tre velklædte Ting i Rom: Gejstlige, Mulæsler, Horer. 2, 35.

10,434. Tre adskillig farvede Ting i Rom: Munke, Kvinder, Tjenere. 2, 35.

10,435. Tre store Røvere i Rom: Pergmen (ɔ: Pergament), Vox og Bly. 2, 35.

10,436. Tre Ting ville ej altid lykkes: Bagen, Bryggen og Frieri. 1, 293.

10,437. Nytæmmet Hest, nygift Kone og nygjort (nybagt) Student ere tre stolte Ting. 2, 121.

10,438. En trebenet Hund, en gift Student og en Kapún ere de tre ynkeligste Dyr i Vorherres Have.

10,439. Der er tre hvide Ting: Sne, Sølv og graa Haar; men den fjerde: et oprigtigt Hjærte, overskinner dem alle. Gr. 2734. — Tre hvide Ting, men det (den) fjerde skinner over Alt: Sne, Sølv, Graahaar; et oprígtigt Hjærte. 1. 395.

10,440. „Tilfreds“, „lad gaa!“ „det skader ikke“: ere **tre** onde Tyende i en Mands Gaard. 2, 132.

10,441. Glød i Skjød, Orm i Barm, Mús i Taske: (Gr. 2731: „Dyne“) ere **tre** onde (ell. slemme) Gjæster. 1, 481.

10,442. **Tre** Natravne (Natteravne) gjøre én Djævel. 2, 49.

10,443. **Tre** Brødre, **tre** Slotte (ɔ: „de ere ej gode at overvinde“). 2, 242. (fransk).

10,444. **Tre** Straa i et Glas, det siger Ras; to Rotter og en Mús, det siger Rasmus.

10,445. Kvinde, Hest og Vín ere **tre** bedragelige Varer. 1, 227.

10,446. Ee (ɔ: altid) er hvert godt Reb **tre**strænget. P. L. 886. — En **tre**dobbelt Snór drages ej lettelig sønder. 1, 367. En **tre**løben Traad rives ikke over saa snart. Præd. 4, 12.

10,447. Et Gærde varer i **tre** Aar, en Hund (saa længe som) **tre** Gærder, en Hest (som) **tre** Hunde, et Menneske (som) **tre** Heste. J. H. Smidth.

10,448. Agt **tre** Ting vel: at forstaa, tale og gjøre. 2, 106.

10,449. Den Dreng, som patter i **tre** Torremaaneder, bliver stærk. F. F.

10,450. Naar Præsten og Bøddelen samles, maa en Skjælm være **tredie** Mand. Gr. 2737.

10,451. **Tredie** Mand spiller under Bordet. Gr. 2736.

10,452. Tre Haandtéringer kunne snart fordærve: Hestebytte, Fiske- og Vinhandel („hvortil Nogle lægge Øxenhandel, thi Oxen stanger“). Hesten bliver hinkende. Fisken bliver stinkende; Vinen støder Bonden ud, Kjøbmand saa af Døren ud. 1, 90.

Han har et **tre**kantet Hoved. V. S. O. (siges spotvis om En, som har svært ved at forstaa eller begribe Noget). — At holde En **tre** Skridt fra Livet (ɔ: hindre En i at blive for næsvis, nærgaaende). — Han har at gjøre for **Tre** (ɔ: er overlæsset med Arbejde). Moth.

tre, tredie, se 1754. 2283. 2636. 3027. 3340. 3918. 4037 fg. 4299. 5189. 5282. 6228. 6683. 7467. 7538. 7675. 8497. 8948. 10,144. 11,097. 11,397.

10,453. Ofte ere trevne (ɔ: flittige) Hænder under reven Kaabe. P. L. 1107. jvf. 3398. 3659. 11, 562. — Tit findes treven Haand under reven Kaabe (ɔ: gode Egenskaber skjule sig tit under et ringe, uanséligt Ydre). V. S. O.

10,454. Treven Mand tryder (ɔ: fattes) ej Vaaben. P. L. 331 og 1005. (Udg. 1515: „Treven (ɔ: rask, dygtig, tapper) Mand fanger Noget til Værge." jvf. 1, 127). — Treven vinder. 1, 109.

10,455. Treven (flittig, duelig) Mand trives, og ræd staar til at raade. Pouch. 1, 110.

10,456. Den, (som) ej er treven, gaar slem og reven. J. H. Smidth.

10,457. Bedre er en treven Stund (ɔ: en i rask Virksomhed tilbragt Time), end en lad Dag. 1, 110.

10,458. Den Tro og den Utro kunne ilde sammen bo. P. L. 769 og 984. — Godtroende og Utro kunne ilde sammen. 1, 453.

10,459. Du skal ej tro Hestehov, og ej Barnears, og ej Hundetand. P. L. 1151. — Tro ej Hundetand, Horsehov og Barnears! 1, 453.

10,460. Man skal ikke tro en springsk Hest eller en stor Herre, naar de ryste med Hovedet. Moth.

10,461. Man kan ikke tro Ulven paa Heden eller Kræmmeren paa Eden. Moth. jvf. 4771. — Tro ingen Ulv paa vilden Héd, ej nogen Kræmmer paa sin (hans) Ed! 1, 453. — Se for dig! Tro er mislig. Pouch.

10,462. Tro ikke Træ-Guden, uden han gjør Jærtegn! (stammer fra Hedenold). 1, 453.

10,463. Tro ingen Munk paa Hellighed, ej Jøden paa Samvittighed! 1, 453.

10,464. Tro ej léende Herrer og grædende Kvinder! 1, 453.

10,465. Tro Alle vel, men dig selv bedst! 1, 453. — Rid du dig i Rosens Lund, og bind du dér din Hest; tro saa skal

du hver Mand vel, men dig selver bedst. H. Thomesen. — Den, som tror Alle, bliver af Alle ikke troet. M. M.

10,466. Man skal altid tro det Bedste om Folk.

10,467. Naar Gaasen tror Ræven, og Faaret Ulven, da vé deres Hals! 1, 453.

10,468. Hvo Ræven tror. bliver vist svegen. 1, 453. — Den, (som) lettelig tror, lettelig bedrages. 1, 454. — Ved Tro og Love bedrages Mange. 2, 274.

10,469. Man tror Meget, Somt (ɔ: Noget) for Løgn, Somt for Sanden (Sandhed). 1, 496.

10,470. Det, (som) Øjet sér, tror Hjærtet. 1, 452 og 481. (1, 372: „Øjnene"). — Man tror mere Øjnene end Ørene. 1, 452. — Man skal mere tro Øjet, end Øret. 1, 371. (ɔ: hellere se og dømme selv, end stole paa Andre). — Somme vil ikke engang tro deres egne Øjne. Gr. 2743. — Mange tro ikke, hvad de se, høre og forstaa, men hvad de ville. 1, 453.

10,471. Disse skal man ej agte eller tro: Hunde-Hinken, Hore-Vinken, Kvinders Græden, Drankers Beden, Doblers Eder, Narrens Sæder. 1, 451. — Tro ej Hore-Graad og Tyve-Ed! 1, 195. — Kræmmeréd og Hore-graad er ej at tro. V. S. O.

10,472. Tro ej alt det, som siges: der lyves Døre imellem. 1, 454. — Man skal ej tro Alt, hvad Folk siger. Moth.

10.473. Man tror Enhver, som han er til. 1, 452.

10,474. Agt først, hvad i En mon bo, førend du ham vil tro. A. S. Vedel. — Tro ikke hver Mand!

10,475. Det, man gjærne hører, tror man snart, og tvært imod. 1, 451. — Hvad man ønsker, det tror man let (ogsaa: „det har man let ved at tro"). Gr. 2745.

10,476. Det er Last (ɔ: det fortjener at lastes), at tro Alle og (at) tro Ingen. 1, 454. — Det er lige saa stor Forséelse, at tro Hver, som at tro Ingen. 1, 454.

10,477. Hvo som tror Hver vel, lønnes ilde. 2, 275. — Hvo som tror Hver ilde, lønnes vel. 2, 275.

10,478. Det, man tager med Hænderne, skal man tro, og ikke Ord, som blive borte i Luften. 1, 452.

10,479. Man tror snarest det Onde. 1, 454. — Det Onde bliver snarest troet. V. S. O.

10,480. En god Bondetro er den bedste. Gr. 2747. — — Bondetro er den bedste Tro. Hr. Iver. — Bondetro er den bedste. 1, 452. — Der er ogsaa en Kulsvier-Tro. Gr. 2746.

10,481 a. Gjerningløs Tro er kraftesløs Tro, en død Tro. 2, 274. (jvf. Jak. 2, 17).

10,481. b. Barnetro er Heltetro.

10,482. Det er den bedste Sjæl, som tror Vorherre vel.

10,483. Tro flytter Bjærge. (jvf. Matth. 17, 20 og 21, 21; 1 Kor. 13, 2).

10,484. Man skal tage Fornuften fangen under Troens Lydighed. Moth. (jvf. 2 Kor. 10, 5).

10,485. Troen er ikke hver Mands Sag. — Troen er ikke Alles. 2 Thess. 3, 2.

10,486. Troen tager, Kjærligheden giver.

10,487. Hver bliver salig ved sin (altsaa ikke ved Andres) Tro.

10,488. Den Retfærdige skal leve af sin Tro. 2, 274. (jvf. Rom. 1, 17; Gal. 3, 11).

10,489. Tro er bedre end Guld. 1, 452.

10,490. „Hvo tror, er forsét; hvo ej tror, har forsét (sig). 2, 88. (ↄ: den Troende forsørges af Gud; den Vantró synder imod Ham).

10,491. „Det kan nok være“, sagde Manden, da troede han det ikke. K. 314.

10,492. „Jeg har den samme Tro, som Bov Krokone“, sagde Drengen, for han skyldte hende fire Skilling, og hun troede. hun fik dem aldrig, og det troede han og selv. Sv. Gr. 3, 211.

10,493. Ære og Tro faar Hoser og Sko. 1, 452.

10,494. Tro gi'r Brød; Utro har Nød. 1, 452. — Tro haver Brød, Utro lider Nød. Pouch.

10,495. Utro lønnes med Utro. 1, 454. — Utro slaar gjærne sin egen Herre. Pouch.

10,496. Rén Mund og tro Haand vandrer gjennem alle Land. 1, 452. — jvf. 7837. — En tro Haand og en stille Mund kan gaa Verden igjennem. V. S. O. — Med en tro Haand og en stille Mund gaar man Verden rundt. F. F. — Med en rén Mund og to tro Hænder kan man allesteds komme. V. S. O. — En tro Haand og en tæt Mund, de bringer En vidt. (jysk). — Tro Haand og tæt Mund er allesteds velkommen. Sv, Gr. 3, 209.

10,497. Tro og Love gjør mangen fattig Mand. 1, 454.

10,498. Tro og Love staar i Gjerning og ikke i Ord. 1, 452.

10,499. Hvo som agter Tro og Love, bliver og (selv) agtet. 1, 452.

10,500. Naar Tro og Love er mist', (saa) er Alting mist'. 1, 452.

10,501. At være betroet er tit bedre end rede Penge. 1, 452.

10,502. Sjælden finder man tro Kat over sød Mælk. P. Enevoldsen. — Han er tro, som Katten ved et Fad sød Mælk.

10,503. Vantro var aldrig selv tro. 1, 453.

10,504. Vær ej godtroende uden Prøve eller vantro uden Aarsag! 1, 454.

10,505. Vantro holder Sandhed for Løgn, og Overtro holder Løgn for Sandhed. Birkedal.

10,506. Troskab er tit landflygtig blandt Menneskene, men findes blandt Hundene. („Man finder lige saa snart en tro Hund, som et tro Menneske"). 1, 452.

10,507. Konens Troskab styrker Mandens Boskab. V. S. O. jvf. 10, 267.

Han er saa tro, at man tør lade ham gaa over utalt Guld. A. S. Vedel. — Man maatte (ɔ: kunde) betro ham ene over utalte Penge. 1, 452. — Han er saa tro som Guld. — Han holder Tro og Love, som Hunden holder Faste (ɔ: man kan slet ikke stole paa hans Løfter). Moth. — Han er af gammel Tro og Love. Moth. — Nikken (er) saa god som Haandtag. („iblandt Venner og hos en redelig Mand; deraf: at give et Nik for et Buk, naar man ikke bruger Komplimenter"). 1, 452. — At lade Bukken vogte Haven, Ulven Faarene, Høgen Hønsene. 1, 453. — At have god Tro til En. — Godtro

red min Hest bort. 1, 454. — Tro ej, saa bliver Hesten i Stalden. 1, 454. — Jeg tror ham ikke over en Dørtærskel. F. F. — Han tror, Alverden skræver over ham. Sv. Gr. — Jeg tror ham ej paa et Haar. 2, 275. („om den, som aldrig holder Tro og Love, og ej er Noget betroet af Nogen". Moth). — Han vil have Troen i Hænderne, som Thomas, og tror ellers ikke. 2, 225. — Naar jeg sér det, saa tror jeg det. 2, 274. — At tage Tro paa Noget. H. Tavsen. — At give En sin Tro (ɔ: forlove sig med En). A. S. Vedel. — Han blev sit Løfte tro. — At bryde sin Tro. — At svige sin Tro. — Det er min Tro sandt. (en Bekræftelses-Formular). — Det staar til Troende (ɔ: det kan troes; det er rimeligt) — Det er ingen Tros-Artikel. 1, 451. — Han antager Alting som en Tros-Artikel. V. S. O. (om den Lettroende). — Det er ej Alt Evangelium, som han siger. 1, 451. — Han tror det, som var det et Evangelium. — Jeg havde før troet Himmels Fald. 1, 496. (om det Urimelige). — Jeg vilde ej tro det, om end Bileams Æsel sagde det. (jvf. 4 Mos. 22, 28). Moth.

Tro, men se til hvem! 1, 453. — Man maa tro de Onde ilde, ligesom de Gode vel. 1, 454. — Tro ej en forsonet Fjende! 1, 108. — Fortrolighed findes snarest i Hundehuset. („thi Hunden er sin Herre mest tro"). 1, 452. — Man maatte tro ham, der (da) han stod i en Skov og raabte. 1, 452. — Man skal og være klogelig vantro. (under visse Omstændigheder). 1, 453. — Intet (er) bedre (ɔ: lettere) at finde, end Utro. 1, 453. — Tro Ingen for godt! — Jeg vil heller tro, end forsøge det. 1, 454. — Hvo det ej tror, har et Sténhjærte. 1, 496. — Den tro, som vil (tro)! der hører et Tingsvidne til. 1, 496. (siges til den, som lyver stærkt). — Fordum var der faa Breve og megen Trofasthed, nu tvært imod. 1, 451. — Troskab betales med Utroskab. 2, 274. — Det er den slemmeste Tro, som Intet tror, uden det sig selv behager. 2, 274. — Hvo det ej tror, gjør derfor ingen Dødssynd. 2, 275. — Vær selv tro, men betro Ingen lettelig! 2, 275. — Vær snar-hørende, men ej snar-troende! 2, 275. — Hos Hver du dig venligen forhold! tro dog ej let, Kjærlighed er kold. 2, 275. — Ret Gudstjeneste læres ved Troen, og ej ved Fornuften. Moth. — Den Troende er som et Menneske, der svømmer ene ude i Havet paa ti tusinde Favne Vand. S. Kierkegaard.

Hvo troede det, vi have hørt, og for hvem er Herrens Arm aabenbaret? Es. 53, 1. — Jeg vil trolove dig med mig i Retfærdighed og Ret, og i Miskundhed og Barmhjærtighed;

ja, jeg vil trolove dig med mig i Trofasthed, og du skal kjende Herren. Hos. 2, 19. 20. — Bevar Troskab mod din Næste i Armod, for at du kan glæde dig med ham, naar det gaar ham vel. Sir. 22, 27. — Al Skjænk og Uretfærdighed skal udslettes, men Troskab skal staa fast evindelig. Sir. 40, 14. — Vel, du gode og tro Tjener! du var tro i Lidet, jeg vil sætte dig over Meget; gaa ind til din Herres Glæde! Matth. 25, 21. — Jeg tror, Herre, hjælp min Vantro! Mr. 9, 24. — Dersom du kan tro, skal du se Guds Herlighed. Joh. 11, 40. — Tro paa den Herre Jesus Kristus, saa skal du blive salig og dit Hus. Ap. Gj. 16, 31. — Enhver, som tror paa Herren, skal ikke beskæmmes. Rom. 10, 11. — Vi vandre i Tro, ikke i Beskuelse. 2 Kor. 5, 7. — Fremfor Alt griber Troens Skjold, hvormed I kunne slukke alle den Ondes gloende Pile. Ef. 6, 16. — Lader os, som ere Dagens Børn, være ædru, iførte Troens og Kjærlighedens Panser. 1 Thess. 5, 8. — Jeg véd, paa hvem jeg har troet. 2 Tim. 1, 12. — Undvig et kjættersk (vantro) Menneske, naar du har paamindet og atter paamindet ham. Tit. 3, 10. — Troen er en Bestandighed i det, som haabes, en fast Overbevisning om det, som ikke sés. Hebr. 11, 1. — Uden Tro er det umuligt at behage Gud; thi den, som kommer frem for Ham, bør tro, at han er til, og at han lønner dem, som søge ham. Hebr. 11, 6. — Tror ikke enhver Aand! 1 Joh. 4, 1.

Tro, tror, Troskab, se 446. 3512. 3539. 3798. 3808. 4507. 4625. 4659. 5080. 5940. 6090. 6139. 6154. 6168. 7076. 7196. 7318 fg. 7385. 7413. 7466. 8373. 9669. 10,140. 10,158. 10,176. 10,267. 10,889. 11,087 fg. 11,222. 11,294. 11,355, 11,410, 11,466. 12,068.

10,508. Trold bær Træ i Leg (ɔ: „skjæmter ikke, men leger haardt". Syv). P. L. 405. (Udg. 1515: „Træ" ɔ: „Fordærvelse"). — Trold bær Traa (isl. Trá) i Leg. N. M. Petersen. („om den, som roser sig af sine onde Gjerninger." Syvs Tillæg.

10,509. Ingen gjør sig til Trold, uden han er en Daare. P. L. 695. (ɔ: „Ingen gjør en Djævel af sig, uden han er gal." H. Thomesen). — Ingen gjør sig til Trold, uden han er det. Gr. 2750.

10,510. Den ene Trold kyser ikke den anden. Moth. jvf. 10,894. — Ét Trold kys' ej andet. P. L. 663. — Den

ene Fanden kys' ej den anden. Nyerup. — Det ene Trold kys' ikke det andet. 1, 62 og 411. jvf. 7704. 8760. 9358.

10,511. Trolden bo'r og i hellige Hus'. 1, 62. — Trold bo'r ogsaa i helligt Hus. Gr. 2748.

10,512. Til Trolde at dræbe hører Tordenstene. M. M. (der skal haardt mod haardt). — Til Trolde skal Tordenstene. Gr. 2751.

10,513. I Utide skal man Trold dræbe.

10,514. Naar Kristendommen bliver dem for stærk, da flytte Troldene. Gr. 2749.

10,515. Mangen søger ved Trolddom det, han ej kan (opnaa) ved Manddom. 1, 300.

10,516. „Det var én", sagde Trolden, saa foer han af med en Skrædder. Sv. Gr. 3, 213.

10,517 a. Trolden (Finn) kan ikke taale at høre sit eget Navn.

10,517 b. Det maa være en viis (klog) Troldkarl, der kan tage en Ulv og gjøre et Lam af. Syvs Fortale.

(Han er) En, som man kan male Trolde efter (ɔ: meget styg eller grim). 1, 165. — Din arrige Trold! (bruges som Skjældsord, dog nærmest til uartige Børn). — Det har han faaet at vide ved Trolddomskunst. Moth. (siges, naar Noget aabenbares, som man mener, at Ingen kan faa at vide). — Jeg tror, han kan trolde. Moth. — Af hvilket Trold er hun i saadan Tilstand sat? L. Holberg.

Trold, se 5806. 10,380.

10,518. Ingen dø'r af Hødsel (= Trusel). P. L. 641. jvf. 6586. — Hødsel slaar Ingen ihjel. 1, 455. — Varsel slaar Ingen ihjel. — Man dø'r ikke af Trusel. Moth.

10,519. Hvem der dø'r af Trusel, skal begraves i en Mødding (opstaa af Skarn). Gr. 2753. jvf. 9002. — Hvo som dø'r af Trusel, skal bødes med Skarn. 2, 276. — Man dø'r ej af Trusler, uden Næven følger med. Moth.

10,520. Fangen Mands Trusel er fattig Mands Trusel. 1, 99 og 456.

10,521. Fattig Mands Trusel er ingen Mands Trusel.

10,522. Trusel gjør ofte Mere end Straf. 1, 456.

10,523. Længe lever truet Mand, gider han ædt Brød. (ogsaa: „om han fanger Brød". H. Th.) 1, 455. — Truet Mand kan længe leve, naar han kan faa Brød nok. (jysk).

10,524. Ingen høde eller true, før han er færdig at slaa. Pouch. 1, 455.

10,525. Truer du, saa slaar jeg. Gr. 2752.

10,526. Ulykken truer ej altid, før den slaar.

10,527. Manges Trusel er kun som et Knips i Lommen (ɔ: uden Virkning). — Der er Flere truede, end slagne. Syvs Tillæg.

10,528. Tru-Ord ere kun Ord. 1, 455.

10,529. Et truet Ørefigen gives aldrig ret. 1, 455.

10,530. Han truer saa meget, at Ingen ræddes; (han) svær (= sværger) saa meget, at Ingen tror ham. 1, 455 og 2, 190. — Du truer saa stærkt, (eller „saa længe": V. S. O.) at Ingen rædes (ɔ: du truer mere, end du kan skade). Moth.

10,531. Hødt er med Intet bødt. 1, 455.

At sætte En Kniven paa Struben (ɔ: true til det Yderste, tvinge ved Trusler). — At true En paa Livet. — Fjenden truede vore Grænser. — Huset truer med at falde. — Det truer med Regn, Sné, Storm m. m. — At true sig Noget til (ɔ: opnaa ved Trusler). -- Jeg skal træde paa hans Grav; haabe at leve den Dag, at (ɔ: da jeg skal) slaa Pærer ned med hans Skinnebén. 2, 117. — Jeg skal hjælpe til med en stakket Tyve (tvegrenet Fork). 2, 117. — Han slaar store Tru for Haand. 2, 275. — Jeg skal saa ro hans Aare, sætte hans Stol, sætte en Tørv til hans Ild, saa han skal ej lé derad. 2, 275. — Jeg skal fly ham Andet at tage Vare, Noget at blæse paa, lære ham at kvæde ret. 2, 275. — Jeg skal være dig god nok; møde dig paa Halvvejen. 2, 276.

Trusler uden Magt og kraftesløse Skrig fortjene vor Foragt. J. Evald.

true, Trusel, se 2071. 6105.

10,532. Hvo Gud fortror, han tryggelig bo'r. 1, 316. — Hvo paa Gud tror, han sikker bo'r. A. S. Vedel.

10,533 a. Den, som vil være sikker, maa ej leve for tryg. M. M.

10,533 b. Det er lige saa sikkert, som Amen i Kirken.

10,534. Vær ej for tryg! du véd ej, hvad der er bag din Ryg. Moth.

At være mellem fire Vægge (ɔ: at være i Sikkerhed"). Moth. — Han ligger for to Ankere (ɔ: „han staar paa en fast Fod; der er Intet, som kan skade ham"). Moth. — At have, søge, finde godt Ankerhold (egl. Lejlighed til at ankre). 1, 456. (ɔ: at være, komme i Sikkerhed). — Dér har han et godt Havnehold (egl. Sikkerhed i en Havn ɔ: en god Tilflugt; Noget at stole paa). — Han er i Havnen (ɔ: uden Fare). Moth. — Den hellige Grav er vel forvar't (ɔ: der er ingen Fare, men Sikkerhed). — Han er saa sikker, som han sad i et Halsjærn. O. Lade. — Den Kjøbmand er saa sikker som Banken. V. S. O. — Den Karl er sikker nok. Moth. — Jo, det er en sikker Karl at stole paa (ɔ: en upaalidelig Person). V. S. O. — Han er ikke sikker med Lejlen. (fynsk). — At bo tryggelig hver under sit Figentræ og Vintræ. 1, 133. (jvf. 1 Kong. 4, 25).

At gjøre En sikker. 2, 276.

I Fred lægger jeg mig og sover tillige; thi Du, Herre, er ene den, som lader mig bo tryggelig. Ps. 4, 9. — Den, som vandrer i Oprigtighed, gaar trygt; men den, som gaar Krogveje, skal røbes. Ordsp. 10, 9. — Se, Gud er min Frelse! jeg vil være tryg og ikke frygte. Es. 12, 2. — Mit Folk skal bo i Fredens Hytter, i trygge Boliger, i rolig Hvile. Es. 32, 18.

tryg (sikker), se 2064. 5367. 5817. 7795. 7960. 9643. 9757. 9977. 11,310. 11,377. 12,065.

10,535. Mod Tryk skal Tryk. — Tryk avler Modtryk.

10,536. Hvad man trykker i Lér, man ej sletter paa (i) Tegl. (om Vanskeligheden ved i en ældre Alder at afvige fra gammel Skik og Vane, f. Ex. i Børneundervisningen).

10,537. Krammet Yver malker bedst. 1, 315.

10,538. I Vox kan man trykke, hvad man vil. 1, 325. (ɔ: Barnet er modtageligt for de mest forskjellige Indtryk).

At trykke en Løgn i En (ɔ: „faa Nogen til at tro en temmelig grov Løgn"). Molb. S. 358. — At trykke Aviser (ɔ: „udbrede falske Rygter"). Molb. S. 358. — Han trykte ham paa Bylden (ɔ: tog En paa det ømme Sted; rørte ved Samvittigheden; mindede ham om hans Skjødesynd). — Sorgens, Armods Tryk. — Tidernes Tryk (ɔ: Besværlighed. Trængsler). V. S. O. — At trykke Ens Haand; trykke En i Haanden. (et Tegn paa Velvillie). — At trykke sig ved eller for Noget (ɔ: gjøre det nødig). — Rigdom trykker ham rigtig nok ikke (ɔ: han er snarere fattig end rig).

Tryk, trykke, se 4709. 8966. 12,084.

10,539. Træet er aldrig saa godt, at Æblet jo kan blive ormstunget (= ormstukket). 1, 34. (om Børn, der vanslægte). jvf. 5088. 9113.

10,540. Træet hugges ikke af, om end Ormen kommer i Æblet. 2, 251.

10,541. Rodløst Træ (2, 277: „rodløse Træer") bærer sjælden Frugt, uden det er Birken. („naar Ris deraf gjør gode Børn"). A. S. Vedel.

10,542. Træet bær ej Frugt for sig, eller Faaret Ulden, eller Bien Honningen. 1, 146.

10,543. Man maa og taale en ond Grén for det gode Træs Skyld. 1, 34.

10,544. Intet Træ (er) saa rént, det haver jo en Kvist (her = Knast, Knort). 1, 250. jvf. 2110. 6402. — Intet Træ saa godt, som jo har Knort. 1, 301. (Ingen er uden Fejl).

10,545. Det er ondt at stinge (= stikke) Haanden mellem Barken og Træet. P. L. 676. jvf. 1014. 10, 652. — Man skal ej trænge sig mellem Bark og Træ. 1, 502. — Hvo som trænger sig imellem Bark og Træ, han klemmes inde (ɔ: det er farligt at blande sig i Ægtefolks eller Søskendes indbyrdes Trætte). 2, 297. — Man skal ej stinge Haand mellem Bark og Træ. 1, 84. — Det er ikke godt at gaa ind mellem Bark og Træ. K. 50.

10,546. Naar Træet falder, ville Alle samle Spaaner. 1, 292. (ɔ: man vil have Fordel af Andres Ulykke). jvf. 9447. — Hvor Træ hugges, dér falder og Spaaner. 1, 227. — Naar Træet falder om, Hver Spaaner sanke vil. A. Bording. — Hvor Træet falder, vanker de bedste Spaaner. Gr. 1275. — Naar Træet er fældet, vil Alle sanke Spaaner. Moth.

10,547. Hvor Træet falder, dér skal det ligge. Gr. 1263. (jvf. Præd. 11, 3).

10,548. Det er et daarligt Træ, som duer hverken at age eller bage ved. Gr. 1242.

10,549. Træet bliver vel stækket, før det voxer til Skyerne. 1, 190. (Menneskets Hovmod bliver nok bøjet engang). — Vorherre stækker vel Træet, før det voxer til Himmels. H. Thomesen. (Moth: „før det voxer i Sky").

10,550 a. Det er let at krybe i Træ, naar det er fældet. (jysk).

10,550 b. Tag vel af Træet, saa faar du vel. („beskær det, saa bær det"). 2, 11.

10,551. Stævnede Træer gro bedst. 2, 277. (om Nytten af god Opdragelse og Tugt).

10,552. Man skal ikke bære Træ i Skoven, eller Mél i Møllerens Hus. H. Thomesen. jvf. 2858. — Det er forgjæves at bære Ved til Skovs. 1, 24.

10,553. Bøgen skal flækkes fra Toppen, Egen fra Roden. 1, 10.

10,554. Ég og Fyr lader sig ej vel sammenlime. 1, 308.

10,555. Tager man Barken af Træet, saa visner det. 1, 386. (om et Folks Udsugelse ved overdrevne Skatter og Afgifter).

10,556. Naar Løvene falde, visner Træet. 1, 15. (om Alderdommen og den dermed forbundne Svækkelse).

10,557. Et godt Træ bær dog god Frugt, om man end slaar med Træer og Stene deri. 1, 427. jvf. 9130.

10,558. Ondt Træ bær ond Frugt. 1. 312 og 322. (jvf. Matth. 7, 17). — Som Frugten, saa og Træet. 1, 159.

10,559. Mangt et Træ blomstrer vel, men giver liden Frugt. 1, 499. (om et Menneske, som i sin Ungdom vakte gode Forhaabninger, hvilke dog ikke opfyldtes).

10,560. Træet maa blomstre, førend det bær Frugt. („der maa være gode Tegn i Ungdommen"). 1, 500.

10,561. Man kjender tidlig, hvad Træ der vil bære. Moth.

10,562. Et smidigt Træ kan bugne, naar det stive Træ maa briste. M. M.

10,563. Af lave Buske og smaa Ymper (ɔ: Kviste, navnlig Podekviste) blive høje Træer. 1, 414. — Det er ikke enhver Kvist, der bliver et Træ af.

10,564. Et stort Træ staar paa mere end én Rod; falder ej for ét Hugg. 2, 190. jvf. 2599.

10,565. Det Træ, som har en svag Rod, kan ikke (i Længden) staa, men falder let. Iris.

10,566. Naar Træét er spultet sønder (ɔ: „spaanet ud", hugget i smaa Stykker), giver det bedst Ild, og fortæres snarest. 1, 503.

10,567. Træet flyder, til det synker. 1, 416. (Straffen kommer omsider).

10,568. Det Træ, som skinner i Mørke, duer lidt til Planker. Moth.

10,569. Med Træsko træder man bedst paa Lérgulv. jysk.

10,570. I Stormen falder de store Træer, de smaa blive staaende. R. 129. — De højeste Træer i Skoven staa største Fare for Vinden. M. M.

At lægge sig imellem Bark og Træ (ɔ: „blande sig i Fortroliges Anliggender og sætte Splid imellem dem"). V. S. O. — Træet vil bedre rystes (ɔ: der skal arbejdes mere, anvendes større Flid). 1, 110. — Den Mand har ikke Træ under Trøjen (ɔ: han har Hjærtet paa det rette Sted, og navnlig varm Medfølelse for Andre). — Jeg har sét (at der er) gjort Skéer af saa krumt et Stykke Træ, som dette er. 2, 194. — Det voxer ikke paa Træer (ɔ: det hører ikke til det Sædvanlige; det er ikke let at faa). V. S. O. — At føre Trælast til Norge. Moth. (om en Daare, som vil give Fornuftige Raad).

Naar et Træ falder mod Syd eller Nord, paa hvilket Sted Træet falder, dér skal det blive. Præd. 11, 3. — Som grønne Blade paa et løvfuldt Træ, der lader nogle falde af og andre voxe frem: saaledes er det med dem, som avles af Kjød og

Blod, En dø'r, en Anden fødes. Sir. 14, 18. — Et godt Træ kan ikke bære slette Frugter, og et raaddent Træ kan ikke bære gode Frugter. Matth. 7, 18. — Gjør man dette ved det grønne Træ, hvad vil da ské med det tørre? Luk. 23, 31. (jvf. 1, 417 og 2, 26).

Træ, se 1439. 1890 fg. 2217. 2351. 2599. 2678 fg. 3311. 4334. 5087 fg. 5131. 7640 fg. 7994. 8608. 9674. 11,039. 11,914. 11,947 fg.

10,571. „Dér trak det (eller: „det drog"), sagde Snedkeren, han puttede Sømmet i Lommen, — „i Brættet vilde det ikke trække."

10,572. Den, som er forespændt (ɔ: forspændt), faar at drage. 1, 38. (ɔ: den, som har begyndt paa en Sag, maa ogsaa sætte den i Værk).

10,573. Den er god at trække, som gaar selv. Gr. 2756. (om den, som er villig).

10,574. En gammel Hest og et ungt Føl de trække ej baade (ɔ: begge) tillige: den ene den anden vil svige. Sv. Gr. (jysk).

10,575. Hvo ej ud sætter, han ej op trækker. Gr. 1256.

Hun er den Magnét, der trækker ham. V. S. O. — De trække lige Meget (ɔ: „de gjør lige Meget af det, som de skal gjøre"). Moth. — Man faar at trække paa en anden Bovline eller Bugline (ɔ: „begynde Sagen paa en anden Maade"). Moth. — At trække blank (ɔ: trække Kaarden eller Sabelen ud af Skeden). — At trække fra Læret (Læderet). V. S. O. — At trække (Vexler) paa En. — Giv ham Tid til at trække sit Vejr! (ɔ: overíl ham ikke!). V. S. O. — Han trækker gode Renter af sine Penge. — At trække en Sag i Langdrag (ɔ: hindre, udsætte dens Afgjørelse). — At trække Tiden hen med Snak m. m. — At trække paa Benene (ɔ: gaa besværligt som en Følge af Træthed; have en slæbende Gang). V. S. O. — At trække, lette paa Skuldrene eller Axlerne. — At trække paa Smilebaandet. — At trække paa Stemmen, paa Ordene (ɔ: „tale langsomt, slæbende"). V. S. O. — At trække af med Noget (ɔ: „tage Noget bort med sig"). V. S. O. — At trække af med En (ɔ: „slæbe ham i Fængsel"). V. S. O. — Han skal trækkes frem ved

enhver Lejlighed (ɔ: udmærkes fremfor Andre). — Regnen, Uvejret trækker over. — Han trækker ud til Skjorten (ɔ: tager alle sine Klæder af). — Han har en slem Sygdom at trækkes med (ɔ: besværes, lider af den). — At drage Heldræt (ɔ: „ligge i sidste Aandedræt“). Moth.

trække (drage), se 88. 4534. 5137. 5154. 5364. 7287. 8997. 10,863. 11,160 fg.

10,576. Træl var sjælden Ædeling (eller Ædling ɔ: Adel, Adelsmand) god. 1, 5.

10,577. Naar Træl trives, maa Ædeling fordrives. 1, 5.

10,578. Træl er tækkeligst i Trang. (ɔ: „naar man trænger til ham“). Moth.

10,579. Det er værst at tjene (dér), hvor Træl er Herre. (jysk).

10,580. Trældom er haard og svar for ham, som fri var. 1, 135.

10,581. Herrestand og Trællesind kan ilde tilsámmen. Molb. 3613.

10,582. Maadelig Trældom er ej den kristne Frihed imod (?) 1, 135.

10,583. Ved falske Titler frydes vi, Enhver er Træl og kaldes fri. 1, 135.

10,584. Tal aldrig om Frihed, hvor Kongen er Træl. Gr.

10,585. For Vellyst, Peng' og Ære, Hver Verdens Træl vil være. 1, 437.

At være en Slave af sine Forretninger (ɔ: være overlæsset dermed). V. S. O. — En Slave af sit Ord (kaldes den, som punktlig opfylder sit Løfte). Moth. — At være Daarskabers og Lasters Træl. — At være en Slåve af sine Lidenskaber. — Han træller fra Morgen til Aften (ɔ: gjør meget og møjsomt Arbejde, slider og slæber). — Efteraberen er altid et Trællefæ (ɔ: en dum Person, som gjør sin Gjerning uden Eftertanke). F. Stoud.

At øve Kongemagt med Trællesind.

I har ikke modtaget en Trældoms Aand atter til Frygt

men I har modtaget Børnerettens Aand, i hvilken vi raabe: Abba, Fader! Rom. 8, 15.

Træl, Trældom (Slave), se 3784.

Trængsel, se Modgang.

10,586. Vær saa (saaledes) kyndig (ↄ: snild, snedig), at du bliver ej syndig! P. L. 988. (jvf. Matth. 10, 16).

10,587. Den Ildkloge (ↄ: den, som er klog og ond tillige, træsk, snedig) finder vel Udflugt. 1, 448.

10,588. Listig leder sig frem. 1, 448.

10,589. Indsnedig bliver sjælden rig. 1, 273.

10,590 a. Snildhed trænger Træskhed. 1, 273.

10,590 b. Snedig Mands Spil er ærlig Mands Død.

10,591. Lumsk faar vel Ram til Fjenden, men Skam til Gjenslag. Molb. 2126.

10,592. Snild og Snig (ↄ: Snedig, Træsk) haver, naar Snager (egl. Snyltegjæst) mister. 1, 123. (ↄ: den Snilde og Snedige kan tilsnige sig det, som den mindre Kloge mister).

10,593. Der skal en sej Kjæp til en træsk Ryg. Moth.

Det er en snedig Djævel. Moth. (om den, som er ond, men har en udmærket Forstand). — Han er saa snedig, sno'r sig som en Agerhøne. Moth. — Han er snedig (Moth: „saa træsk“) som et Skovøg. 2, 273. — Han er udlært paa Klør Es (ↄ: træsk; udlært paa Rænker og Trækker). Moth. — Han lurer paa Klør (Kløver) Es. 2, 255. — Der er mange Læddiker i ham (ↄ: „han er træsk, snedig“). V. S. O. — Er du af det Slags? skyder med de Bøsser? 2, 255.

Gud gjør de Træskes Anslag til Intet, saa deres Hænder ej kan udføre det kloge Raad; Han griber de Vise i deres Træskhed, saa de Snediges Raad hastig omstødes. Jobs. B. 5, 12. 13.

træsk (snedig), se 3956. 8199. 9847.

10,594. Træt Mand sover trygt, alligevel han kommer ej i Bléseng (ↄ: Seng med Lagen og Dyner i). Moth.

10,595. Hvo hungrig er og træt, æder og sover tæt (ɔ: haardt). V. S. O.

10,596. Ingen er saa god, at hannem (ham) vorder ej mod (ɔ: mödig, træt). P. L. 1060.

10,597. Den trættes ikke, som kun sér paa Arbejdet. 1, 448. — Den bliver ej mat, som sér paa Arbejdet. V. S. O.

10,598. Hvem der render meget, faar trætte Bén. K. 1305.

10,599. Den, der gik fejl, skal ikke trættes ved at vende om.

10,600. Mange Fjed gjøre En træt paa det Sidste. 1, 448.

10,601. Træt Oxe gjør faste Trin. Moth. (en gammel erfaren Mand gaar sikkert frem). — Mat Oxe træder haardt paa Jorden. V. S. O.

10,602. Han er ej værd at ride (ɔ: værdig til at ride), som ikke hår gaaet sig træt. 1, 22.

At være træt af Livet, af Fornøjelser, af længe vedvarende Solskin m. m.

Jeg er ikke træt og ikke mod (ɔ: mödig), en liden Hvile den er dog god. — Den Trætte trænger til Hvile, den Matte til Styrkelse. Mynster.

træt, se 4163. 4674. 4931. 6071. 6128. 11,012. 12,133.

10,603. Nej og Ja er lang Trætte. P. L. 664. — Nej og Ja gjør lang Trætte, men Bevis gjør Ende derpaa. 1, 449. — Ja og Nej giver en lang Trætte (ɔ: „naar det blot gjælder Paastand og ikke Beviser, bliver der ingen Ende paa Trætten"). V. S. O. — Al Trætte er af Nej og Ja. 1, 449.

10,604. Ee (ɔ: altid) kommer Køg (ɔ: Trætte, Klammeri) af Kjærven (egl. Neg). P. L. 426. (Nyerup mener, at dette Ordsprog betyder det Samme, som et andet mere bekjendt: „Drukken Mund taler af Hjærtens Grund." Den Tanke ligger vel nærmest deri, at drukne Folk vil gjærne trættes). jvf. 1363. — I V. S. O. hedder det: „der kommer Køg af Kjærne" (ɔ: det Øl og Brændevin, man faar af Korn, fremkalder Klammer og Skvalder).

10,605. Ee vil Kærling have sin Trættetraad (ɔ: ved sin Paastaaelighed vil hun altid have eller faa Noget at trættes om).

P. L. 518. — Kærlingen vil have sin Trættetraad. („det skal endda være klippet"). 1, 449 og 2, 297. — Immer vil Kælling have sin Trættetraad. Gr. 2761. jvf. 11, 649.

10,606. Trættetraad varer vel ved. 1, 449. (C. Ð. Hedegaard: „en Trætte er snart begyndt, men ikke saa snart endt. Ligesom en Traad lader sig trække langt ud, saa véd og en Trættekjær, at trække Processen i Langdrag og holde den i Gang, saa længe der er Noget at vinde derved. Vé den, af hvis Tot Traaden spindes!").

10,607. Naar To trættes om en Ting, da tager den, der ejer. P. L. 262. (jvf. 10, 735. 10, 837. — Naar To tørve veder (ɔ: trænger), da tager han, som ejer. P. L. 1002. („Det skér ofte, at medens To trættes om en Ting, som Ingen af dem har fuldkommen Ret til, kommer tredie Mand til og, ved at tage Sit, gjør Ende paa Trætten". Hedegaard).

10,608. Naar To trættes, sige de ikke Begge Ét. (den Ene siger nemlig Ja, den Anden Nej). 1, 449. (de forklare Stridens Gjenstand og Anledning hver paa sin Maade). — Naar To de trættes, da sige ikke Baade Ét. P. L. 251.

10,609. Sjælden volder Én, at To trætte. 1, 449. jvf. 9031. — Det er ikke Éns Skyld, at To trættes.

10,610. Naar To trættes, lér den Tredie. 1, 449.

10,611. Naar To trætte (trættes), have de (gjærne) Begge Skyld. 2, 273.

10,612. Forord bryder (ɔ: forebygger, ophæver) al Trætte. Molb. 3631 efter C. Ostersen. (hollandsk 1487). — Forord bryder ej Trætte. 2, 273. (thi „naar Forordet ikke var vidnesfast og skriftlig bekræftet, kan Trætte eller Sag vel rejses, uagtet der er skét Forord"). — Forord gjør ingen Eftertræde (ɔ: Trætte bag efter). 2, 273. — Forord børjer (ɔ: begynder) ej Trætte. 1, 118. — Forord høre ej Trætte. 1, 430.

10,613. Ofte kommer stor Trætte af faa Ord og ringe Sag. 2, 273. — Af ringe Aarsag („af smaa Trætter") bliver tit stor Krig. 1, 234. jvf. 4591. 5524. 9706.

10,614. Trætte om Mit og Dit skiller Mangen ved Sit. 1, 450. jvf. 10, 836.

10,615. Trætte og Kiv gjør stakket Liv. 1, 450. — Trætte og Skyld slaar Mang' omkuld. 1, 450.

10,616. Den, som slaar igjen, han ypper Trætte. 1, 449. jvf. 2921. 4593.

10,617. Gjenslag er ikke aflagt, dog kommer der Trætte af. 1, 198.

10,618. Har du Trætte om (en) Høne, (saa) tag Ægget derfor, og lad (det) blive (derved). 1, 451.

10,619. Den er sjælden uden Trætte, som ej vil lade noget falde af sin Ret. Moth.

10,620. Den taber ej i Trætte, som tvinger sin Tunge. Molb. 3621.

10,621. Trætte gjør Parterne magre, men Tingstuden (ɔ: den, som ophidser til Proces, Lovtrækker, Lommeprokurator) féd. 1, 451. — Ved Kiv (Retstrætte taber Enhver uden Papirmagere og Prokuratorer.

10,622. Tingstud fejer Tasken ud. 1, 451. (om den, som volder Retstrætte mellem Folk, for at tjene Penge).

10,623. Om man end har Trætten ganske stukket i Sækken, saa stjæler dog Tingstuden Baandet dertil. 1, 451. — Stikker man endog Trætten i Sækken, saa stjæler dog Tingstuden Baandet bort (ɔ: „ønsker man end Fred og Forlig, vil Lovtrækkeren dog vide at yppe Kiv og Strid.“ V. S. O.). Moth. — „Tingstuden“, siger Syv, „slaar hellere Olie, end Vand paa Ilden; og Saadanne vide bedre at hidse Folk i Haar tilsámmen, end ret at bruge Loven“).

10,624. Den trives sjælden, som fødes af Trætte. Hedegaard. — De, som føde sig af Trætte, arbejde paa Djævelens Værksted. 1, 451.

10,625. Gammelt Had er altid ny Trætte. 1, 449. — Gamle Trætter ere snart rippede (oprippede ɔ: fremkaldte paa ny). 1, 449.

10,626. Hold dig fra Kiv og Trætte, saa bliver du ej Sagsøger eller Vidne. 1, 449.

10,627. Lidt Mad gjør (ogsaa: „gi'r“) Trætte. 2, 75.

10,628. Den, som trætter med Madmoderen, finder det igjen paa Fadet. (svensk).

10,629. Hus-Trætter vare ej længe. 1, 84 og 450.

10,630 a. Hvo der vil trætte, faar vel Sag („Aarsag"). 1, 449. — Trættekjær faar snart Sag. 1, 449.

10,630 b. Stævning er Grunden til Trætten.

10,631. Den er viis, som viger en Trætteagtig (= Trættekjær) og gaar bort. 1, 449.

10,632. Heller Skade, end Trætte. Moth.

10,634. Træt ej med Gud, Kongen, Forældre og Skolemester! 1, 449. jvf. 1291. 4594. — Træt ej med dine Forældre! („endog i en retfærdig Sag"). 1, 34.

10,635. Træt ej med en Stolt og Gjæk! 1, 449.

10,636. Af Gnist vorder Ild; af en liden Trætte stor Skade. 1, 450. jvf. 5524.

10,637. Skarns Folk begynder først Trætte. 1, 449.

10,638. Trætte og Krig haver uvis Udgang. („hin formedelst onde Talsmænd og Dommere, denne formedelst ond Lykke"). 1, 494.

10,639. Sværdet gjør Ende paa Trætten. 2, 152.

10,640. Fortrydelse er Enden paa Tvist og Trætte. 1, 20

10,641. Had og Trætte mellem Slægt og Ægtefolk er værst og varer længst. Moth.

10,642. Det er ondt at trætte med Aander, naar Retten skal holdes i Helvede. Syvs Tillæg.

10,643. Det er ondt, naar Bugen og Ovnen trættes. 1, 200.

10,644. Det er ondt at trætte med sin Overmand. V. S. O.

10,645. Halvnets Gods (ɔ: det, som To ere halvt om) var aldrig uden Trætte. 1, 82.

10,646. De Lærde maa immer trættes. Gr. 1736.

10,647. Tvist avler Trætte. V. S. O.

10,648. Ordstrid dæmper ej falsk Lære, men gjør den større. 1, 451. — Ved Ord-Trætte mistes Ret og Sandhed. 1, 451.

10,649. Det er ej Kunst at trætte med død Mand. Moth.

10,650. Naar man er ene, har man Ingen at trættes eller skjændes med.

10,651. Naar Smaafugle trættes, gjøre de Glenten til Dommer. — Naar de smaa Fugle trættes, bliver Glenten gjærne Dommer. M. M.

10,652. Den, som sig blander i Andres Tvist, faar Skam til Tak for sin Flid til sidst. F. F. jvf. 1014. 7013. 10, 545.

10,653. Bland dig ikke i Hunde-Trætte, de betale nok hinanden selv. 1, 450.

10,654. Hør, se og ti, saa bliver du for Trætte fri! 2, 274.

10,655. Man skal ej lægge sig i Børne-Trætte. 2, 274. — Ingen slaa sig i Kvinde-Trætte! 2, 274. jvf. 10,545.

10,656. Det er ondt at trætte; det er værre, at have Intet ved at sætte (ɔ: Intet at anvende, vove paa Retssagen). Pouch. 1, 450.

10,657. Hvo meget disputerer, tror lidet. 1, 451.

At trættes om Gede-Ulden; om Asenets Skygge (ɔ: „om det, som Intet har at betyde“). 1, 450. — De nappes (ɔ: kives og strides) om Klinkebaandet (2, 273); eller: de To vil drages om Klinkebaandet. (siges om to Koner, som ere langt henne i Tiden ɔ: ere højfrugtsommelige, at de ville kappes om, hvem der først skal komme i Barselseng). Moth. — De nappes tilsammen som Ulv og rødt Føl. A. S. Vedel. — De drages om Buxeremmen. 2, 273. — Der kan Ingen faa Kniv i Skede for (ell. med) ham (ɔ: han er meget trættekjær, er en Slagsbroder). 2, 275. A. S. Vedel. — Man skal altid sidde paa Kniven med hannem. („saa at man maa altid være rede til Trætte og Slagsmaal med ham“). A. S. Vedel. — At slette (ɔ: bilægge) Trætte. Moth. — At minde sig fra en Trætte (ɔ: „faa den afgjort i Mindelighed eller ved Penge“). Moth. — Det er et Tvistens Æble (ɔ: det, hvorom Striden drejer sig). — Du skal altid trætte imod (ɔ: komme med Modsigelse).

Træt ikke med et Menneske uden Aarsag, naar han ikke har gjort dig Ondt. Ordsp. 3, 30. — Hvo som begynder Trætte, aabner for Vand; opgiv derfor Trætten, før den vælter sig frem. Ordsp. 17, 14. — Hvo som elsker Trætte, elsker Synd. Ordsp. 17, 19. — En Kvindes Trætter ere et vedholdende Tagdryp. Ordsp. 19, 13. — Det er en Ære for en Mand at blive fra Trætte; men hver Daare vælter sig ind i den. Ordsp. 20, 3. — Træt ej om en Sag, som dig

ikke ligger Magt paa, og sid ej til Doms med Syndere! Sir. 11, 10.

Trætte, trættes, se 1126. 1164. 4077. 4763. 5184. 6771 fg. 7319. 8368. 8931. 9164.

At holde En en Trøje (ɔ: „at faa en klappet Bag“, en banket Trøje). 2, 276. — At give En en banket Trøje (ɔ: give ham Hugg, Prygl). Moth. — At faa en vaad Trøje (ɔ: blive gjennemblødt; blive meget medtaget). — At være bange for sin Trøje (ɔ: være forsagt; ikke turde udsætte sig for Fare). Molb. S. 359. — Han er ej bange for Trøjen. Moth. — At lave Trøjen til (ɔ: belave sig paa mødende Farer).

Gud trøste den, som rører det! (ɔ: „han skal faa eller ské en Ulykke“). V. S. O. — Gud bedre den, som er venneløs og trøsteløs! Moth. — At have stor Trøst af En (ɔ: faa Hjælp af ham). P. Claussón. — Hun havde Trøst til ham (ɔ: hun troede ham vel). P. Claussón. — Sætte sin Trøst til En. V. S. O. — At drikke trøstig (ɔ: egl. tillidsfuld, modig; her = stærkt, med Begjærlighed). V. S. O.

At søge sin Trøst i Noget; at føle, finde Trøst i eller ved Noget; at trøste sig med Noget. — Han trøster sig til at gjøre Ed derpaa (ɔ: drister sig til, vover).

I ere Alle besværlige Trøstere. Jobs B. 16, 2. — Du er med mig, Herre! din Kjæp og din Stav skal trøste mig. Ps. 23, 4. — Herren trøster sit Folk og forbarmer sig over sine Elendige. Es. 49, 13. — Herren sendte mig til at trøste alle Sørgende. Es. 61, 2.) — Som en Moder trøster sit Barn, saaledes vil Jeg (Herren) trøste Eder, og i Jerusalem skulle I trøstes. Es. 66, 13. — Vi have de hellige Bøger, som ere i vore Hænder, til Trøst. 1 Makk. 12, 9.

Trøst, trøste, se 207. 1529. 2021. 2071. 3215. 3348. 3453. 7893. 8161.

10,658. Tugt haver Ære, og Tro haver Brød. P. L. 1068. — Tugt og Tid haver Ære. Pouch.

10,659. Man skal revse et Barn, at det ej bliver ondt, og et ondt, at det vorder ej værre. P. L. 802. —

Man skal revse et godt Barn, at det ikke bliver ondt, og et ondt Barn, at det ikke bliver værre. 1, 35 og 460. jvf. 3662.

10,660. Revselse er god, om hun er ej for megen. P. L. 309. jvf. 453. 3403. 8000. — Revselse er god, naar den ikke er for megen. 1, 457.

10,661. Nævst (= Nævselse ɔ: Tugt) skal ske med Hævn (ɔ: med Maade). Moth.

10,662. Kom stundum med Tyven, og ej altid med Riven! P. L. 370. — Du skal stundum komme med Tyven (ɔ: Høtyven, Forken) og ej altid med Riven. P. L. 412. (ɔ: der maa stundum anvendes en skarpere Tugt, navnlig lige over for uårtige og stivsindede Børn).

10,663. Tugt og Lære (giver) Brød og Ære. 1, 458.

10,664. Tugt og gode Sæder sætter En (Moth: „en Mand") til Ære og Hæder. 1, 458. („bringer Lov og Hæder". A. S. Vedel).

10,665. Tugt dit Barn tidlig, ellers tugter det dig. jvf. 571.

10,666 a. Kjød uden Salt og Barn uden Tugt bliver snart fordærvet. 1, 458.

10,666 b. Selvgro't Kølle er ond at bukke. 1, 459. (ɔ: et uopdraget Menneske, som har faaet Lov til at raade sig selv, er ikke god at komme til Rette med).

10,667. Man skal altid vride Vidien, medens hun er grøn. Pouch. jvf. 2680. 5544. — Bøj Vidien, medens hun er grøn, saa bli'r hun baade fager og skjøn. svensk. — Vrid Vidien (ɔ: et Slags Piletræ; ogsaa en Grén af samme), men (ɔ: mens) hun er grøn. 1, 459. — Bøj Ympen (egl. en Podekvist; Kvist, Grén), mens hun er ung. 1, 459. — Ympen skal bøjes, mens den er vég (= bøjelig). Moth. — Bøj Grenen, mens den er ung.

10,668. Hest uden Bidsel, Barn uden Tugt gjør intet Godt. Moth.

10,669. Vel tugtet Barn taler ej af sig selv eller tier tilspurgt. 1, 32.

10,670. Fromme Mødre opføde (undertiden) skurvede Døtre, og milde Fædre ryggesløse Sønner. 1, 326.

10,671. Som hans Tugt (er), saa (er) og hans Frugt. 2, 277.

10,672. Af Børnetugt kommer al Lykke og Ulykke. 1, 458.
10,673. Tugt gjør Forstand. 1, 458.
10,674. En god Opdrager gjør sig selv overflødig.
10,675. (God) Opdragelse danner Mennesket.
10,676. Opfød med Brød i Munden! 2, 204.

Han er en Mand af Opdragelse (ɔ: en dannet og beleven Mand). — Han er et Menneske uden al Opdragelse (ɔ: raa og ubehøvlet). — At elske i al Tugt og Ære. V. S. O. — At begjære en Kvinde til Ægte i al Tugt og Høviskhed. L. Holberg. — Han brugte vel Svøben nu og da, sin Alders Fejl at tugte. E. Storm. — Med Tugt at sige. (bruges, naar man nævner Noget, som lyder mindre pænt eller anstændigt). L. Holberg. — Han fik Kanél (ɔ: blev iréttesat). — Han talte ham til, saa en Hund ikke skulde tage et Stykke Brød af ham (ɔ: overvældede ham med Skjældsord). Moth. — At give, faa Høvl (ɔ: Tugtelse, Iréttesættelse). — Han skrubhøvlede ham ordentlig (ɔ: tugtede ham alvorlig). — Han gav ham det glatte Lag (ɔ: revsede ham alvorligt med Ord; iréttesatte ham uden Skaansel). V. S. O. — At faa Noget paa sin Tallérken (ɔ: faa en Iréttesættelse). — Det skal du have paa din Tallérken. (bruges, naar man bebrejder En Noget). — At give, faa paa Gummerne (ɔ: at tugte, blive tugtet). — Jeg skal lære ham Mores (ɔ: skal tugte ham). — At holde stræng, skarp Tugt (Disciplin, Orden) blandt Soldaterne, i Skolen.

Min Søn! foragt ikke Herrens Tugt, og vær ikke utaalmodig under hans Revselse! thi hvem Herren elsker, den revser han, og som en Fader den Søn, i hvem han har Behag. Ordsp. 3, 11. 12. — Hvo som lader Tugt fare, faar Armod og Skam; men den, som agter paa Revselse, faar Ære. Ordsp. 13, 18. — Hvo som revser et Menneske, skal derefter finde mere Gunst, end den, som smigrer med Tungen. Ordsp. 28, 23. — Tugt din Søn, saa vil han skaffe dig Ro og bringe din Sjæl Glæder. Ordsp. 29, 17. — Jeg (Herren) har opdraget Børn og opfostret dem! men de have gjort Overtrædelse imod mig. Es. 1, 2. — Herren revser til Paamindelse dem, som holde sig nær til ham. Judits B. 8, 24. — Har du Børn, da tugt dem og bøj deres Nakke fra Ungdommen af! Sir. 7, 24. — Som Fodlænker om Benene, saa er Optugtelse for de Uforstandige, og som Haandjærn paa den højre Haand. Som en Guldprydelse er Optugtelse for den Forstandige, og som et Armbaand paa den højre Haand.

Sir. 21, 21. 23. — Hvo som tugter sin Søn, skal faa Glæde af ham, og vil kunne rose sig af ham blandt sine Kyndinge. Sir. 30, 2. — Tugt din Søn og lad ham arbejde, for at du ikke skal ærgre dig over hans slette Opdragelse! Sir. 30, 14. — I Fædre! opirrer ikke Eders Børn, men opføder dem i Tugt og Herrens Formaning! Ef. 6, 4.

Tugt, Tugtelse (Revselse, Opdragelse), se 2383. 2513. 6840. 7340. 11,986.

10,677. Den tyngste Byrde paa Vejen er en let Pung. 1, 345. — Den tungeste Vejbyrde er en let Pung. („thi den tynger paa Sindet"). — Det Tungeste paa en Rejse er en tom Pung. F. F.

10,678. Et Pund Fjer er (lige) saa tungt, som et Pund Bly. 1, 296.

10,679. Man skal ikke give Børn at bære, hvad der er Gamle for tungt.

10,680. Den, der har de svageste Skuldre, skal gjærne bære den tungeste Byrde. Iris.

10,681. Det er let at spørge, men ofte tungt at svare.

Der er hart (= haardt) Hø at drage, en tung Stén at løfte. 1, 261. — At have en tung Haand (ɔ: ikke føre Pennen med Lethed). — At have et tungt Nemme (ɔ: have vanskeligt ved at lære eller fatte, begribe). — At være, føle sig tung i Kroppen.

Hans Sjæl arbejdede under tunge og svære Tanker.

tung (svær), se 516. 1112. 2930. 8314. 10,362. 11,013. 11,018.

10,682. Ee (ɔ: altid) ligger Tunge af (Udg. 1515: „paa") Tænder svarest. P. L. 714. (Syv: „hun — Tungen — er mest hos den onde Tand, og om denne end tages ud, er Tungen gjærne i Hullet, og hjælper at læge").

10,683. Tungen er ej Bén, dog bryder hun stundum Bén. P. L. 737. (jvf. Jak. 3, 5. 6).

10,684. Tungen slides ej eller Tænderne stumpes af gode Ord. 1, 431.

10,685. **Tungen** er baade ond og god, det Værste og (det) Bedste. 1, 429.

10,686. Hvo som styrer sin **Tunge**, frelser sit Liv. 1, 434.

10,687. Liv og Død volder tit **Tungen**. Syvs Tillæg.

10,688. Din **Tunge** er et lidet Lem; men hun forkaster din Salighed, saa snart som man vælter en Vogn. (naar den fremfører Eder og Forbandelser). P. Plade.

10,689. Somme Folk har en **Tunge** saa skarp som en Ragekniv. Gr. 2371. — Han har en hvas, skarp **Tunge** (ɔ: bruger stærke Ord, udtaler sig haardt og dømménde om Andre). — Et ondt Menneskes **Tunge** er skarpere end et Sværd.

10,690. **Tungens** Saar ere de største og (de) værste at hele (= læge). 1, 28. (om Bagvaskelse).

10,691. Hunde-**Tunge** er bedre, end et ondt Menneskes **Tunge**. 1, 28.

10,692. Slip ej din **Tunge** saa meget løs, at den tager dig selv til Fange. M. M. — **Tungen** er løs paa ham. Moth.

10,693. Føj **Tungen** efter Pungen! 2, 261. jvf. 7347.

10,694. Vár din Hals for din Tunge! 2, 263. (man skal tage sig i Agt for, hvad man siger i Lav eller i Manges Nærværelse, at man ej faar Skam for sin Umage eller kommer i en Ulykke derfor. Moth siger ogsaa: „vár din **Tunge** for din Hals!“ som dog vist er mindre rigtigt).

10,695. **Tungen** er et lidet Lem, og kommer store Ting afstéd. 2, 261.

10,696. **Tungen** burde aldrig tale, før den har spurgt Hjærtet til Raads. Iris.

At holde **Tungen** lige i Munden (ɔ: være forsigtig i sin Tale; ogsaa: bevare sin Fatning). — **Tungen** naa'r ham uden for Tænderne (ɔ: han er meget snaksom). 1, 397. — Han har en **Tunge** som et Rivejærn (ɔ: han er meget haard og bitter i sin Tale). V. S. O. — Hun har en **Tunge** som en Raspe (ɔ: en grov Fil). V. S. O. — Han er godt skaaren for **Tungebaand** (ɔ: han taler godt for sig, har en flydende Tunge). Moth. — Han har ej **Tungebaand**. Moth. — Det ligger, sidder mig paa **Tungen** (eller staar mig for Munden ɔ: jeg véd det, er lige ved at huske det, men kan dog ikke

komme paa det). Moth. — Jeg havde det paa Tungen (ɔ: „jeg var nær ved at sige det“). V. S. O. — Han ta'r mig paa Tungen, jeg havde ham i Munden. Moth. (om det, man ej strax kan huske paa og udsige). — At have en slésk Tunge (ɔ: føre falsk Tale, for at indsmigre sig). V. S. O. — Der sidder en Øgletunge paa ham (ɔ: han er slem til at bagtale Folk). V. S. O. — Han har ret faaet Tungen paa Gang (ɔ: er bleven snaksom).

Død og Liv er i Tungens Vold; hvo den elsker, skal nyde dens Frugt. Ordsp. 18, 21. — Hvo som holder Tungen i Tøjle, skal leve uden Strid. Sir. 19, 6. — Tungen er en Ild, en Verden af Uretfærdighed. Saaledes er Tungen stillet blandt vore Lemmer; den besmitter det hele Legeme, og sætter Slægt efter Slægt i Brand, selv sat i Brand af Helvede. Jak. 3, 6. — Tungen kan intet Menneske tæmme, det ustyrlige Onde! Jak. 3, 8.

Tunge, se 984. 1751. 1902. 2573. 3769. 3801. 4172. 5344. 5954. 7144. 7235. 7347. 7565. 8935. 9505. 9904. 10,072. 10,087 fg. 10,620. 11,430. 12,120.

Tvang, tvinge, se nøde.

Tvist, se Trætte.

10,697. Hvo som tvivler, følge Hoben efter, saa kommer han paa Landevejen! 1, 457.

10,698. Tvivlågtige Ord skulle forstaa's, som de bruges. 1, 457.

10,699. Tvivler du om Troskabs Løn, tvivl ej om Utroskabs Straf! M. M.

At fly (give) En Noget at pønse paa (ɔ: gjøre En tvivlraadig). Moth.

Mange tvivle, som den, der ej vidste, om Fader og Moder havde født ham til Verden. 1, 457. — I vigtige Sager jo mere man tvivler og tænker, jo Mindre man optænker. 1, 457. — I Tvivlsmaal udvælg det Mildeste! 1, 457. — Gjør ej det, som er tvivlågtigt (ɔ: Tvivl underkastet)! 1, 457. — Hvo som tvivler, er lig den, som nægter eller ej véd. 1, 457.

Du lidet Troende! hvorfor tvivlede du? Matth. 14, 31. — Gjører alle Ting uden Knur og Tvivl! Fil. 2, 14. — Dersom Nogen af Eder fattes Visdom), da bede han til Gud i

Troen uden nogen Tvivl; thi den, som tvivler, er ligesom en Havsbølge, der røres og drives af Vejret; ikke tænke et saadant Menneske, at han skal faa Noget af Herren! han er en tvesindet Mand, ustadig i alle sine Veje. Jak. 1, 6—8.

Tvivl, tvivle, se 3068. 6874. 9541.

10,700. „Det er det Tykke, der koster Pengene", sagde Kærlingen om Kaffegrumset. K. 1234. — Det er det Tykke, som koster Pengene og hænger ved Sidebenene. F. F.

10,701. En tyk Mave og en ledig Fikke (= Lomme) er der ikke Mange ude om. K. 814.

Den tykke Luft, tykkes mig, hindrer ham Lyset (ɔ: „han er dum; kan ej finde sig i Noget"). Moth. — At gjøre sig tyk af Noget (ɔ: hovmode sig, gjøre sig til af Noget; brovte). — At gaa i Tykt og Tyndt (ɔ: prøve baade Medgang og Modgang). — Han fulgte Partiets Førere igjennem Tykt og Tyndt (ɔ: sluttede sig til dem i alle Sager). — At smøre tykt paa (ɔ: bruge stærke Udtryk, navnlig naar man skriftlig eller mundtlig roser En). V. S. O. — At have en tyk Forstand, et tykt Begreb, Nemme, Hoved m. m. — Det kan jeg ikke faa i mit tykke Hoved (ɔ: ikke forstaa, begribe). — At tale tykt (ɔ: „utydeligt, uforstaaeligt"). V. S. O.

tyk, tykt, se 1355. 5657. 7463. 8923. 11,905.

10,702. Tysken bliver (eller: „er") aldrig Dansken god. (Fordum sagde man det Samme om Svensken). F. F. — Før Tysk bliver Dansk tro, huld og god, før voxer Figen paa Hylderod.

10,703. Al vor Fortræd er Tysk. J. Ewald.

10,704. Tysk er en Gift for Landet. J. Ewald.

10,705. Det gaar med Tysken, som med Arvesynden: vi blive fødte dermed. Rahbek.

10,706. „Nu maa jeg lé", sagde Tyskeren, og saa græd han. — „Nu maa jeg græde", sagde Tyskeren, og saa lo han.

10,707. „Hvad gjør ikke Tysken for Penge" sagde Bonden, han 'saa' en Abekat danse. jvf. 7433. 11,696. — „Tysken

gjør Meget for Penge", sagde Manden, han saa' et broget Føl. (ogsaa: „der eller da han saa' Aben i Vinduet"). 2, 160. — Tysken gjør Alting for Penge uden brogede Hesteføl. Hr. Iver.

10,708. „Nu gik Skarnet", sagde Manden, da stak Tyskeren af.

10,709. Pas paa! det er en Tysker. F. F.

10,710. Puds ham! det er en Tysker. Hr. Iver. — Tag ham! det er en Tysker. Sv. Gr. 3, 213. (sønderjysk). — Paa ham! det er en Tysker. (siges til Hunde). Sv. Gr. 3, 213. (sønderjysk).

10,711. „Min Pung er nær ved at blive tysk sindet" (ɔ: tom), sagde Soldaten (i Krigen 1849).

10,712. Det er galt Tysk, som Ingen kan læse. Moth, (om uforstaaelig Skrift).

10,713. Skal jeg lære dig at skrive Tysk? Gr. 2768.

10,714. Jysk bliver aldrig tysk. F. F.

10,715. „A er aasse en Savs" ɔ: „jeg er ogsaa en Saxer", sagde Jyden, han vilde gjælde for en Tysker. Fr. S. Birch.

10,716. „Gud fri os fra Tyskeren (ell. Tyskerne)!" sagde den jyske Bonde.

10,717. „Uden at rose mig selv", sagde Pér Tysker, han brovtede alt hvad han kunde. (jysk).

(Han blev) vréd som en Tysk. 1, 492. (ɔ: meget vréd). — Vær ikke saa vréd som en Tysker! Gr. 2767. — Han er en Tysker ud af Jylland. (siges i Sønderjylland om en Hjemmetysker). Sv. Gr. 3. 213. — Han er saa tysk som en Halepadde (Haletudse). Sv. Gr. 3, 213. (sønderjysk). — Han gjør Vind som en Tysker. (om den, der praler, fører det store Ord). — Han sér højt som en Tysker. Moth. (om den Stolte og Hovmodige).

En Dansker (Dansk) kan aldrig være forsigtig nok, naar han har med en Tysker at bestille. — Siden en Hue blev en Muts (Mütze), en Vogn en Kuds (Kutsche), et Skjælmsstykke et Puds, gik det ilde til i Verden. 2, 286. (Her snærter Syv til den i Sproget indtrængende Tyskhed).

10,718. Det er ondt at stjæle, som (ↄ: hvor) Bonden er selver (selv) Tyv. P. L. 324 og 681. (den ene Tyv kjender den anden, og véd vel at vogte sig for ham).

10,719. En ond Hitter er ej bedre, end en Tyv. P. L. 884.

10,720. Hittet er halv stjaalet, uden (det er) lovlig oplyst. 1, 109. — Hvad du har fundet og ikke lyst op, det har du stjaalet.

10,721. Han er saa god, der fjæl' (fjæler = skjuler), som den, der stjæl' (stjæler). P. L. 321. jvf. 3822. — Han er ikke bedre, der fjæler, end den, der stjæler.

10,722. Han kan ilde stjæle, (som) ikke kan fjæle. P. L. 481.

10,723. Hæleren er lige saa god som Stjæleren. 2, 313. Moth. — Den, der hæler, er lige saa god som den, der stjæler. Pouch.

10,724. Var der ingen Hæler, saa var der heller ingen Stjæler. — Hvis der var ingen Hælere, var der ej saa mange Stjælere. M. M.

10,725. Onde Gjemmer gjøre snare Tyve. 1, 151 og 461. jvf. 5288. — Onde Gjemmer gjøre snare Tyve. Moth. — Slette Gjemmer gjør gode Tyve.

10,726. Evne gjør Tyv; Tyv gjør ikke Evne. Pouch. 1, 461.

10,727. Tyv tænker, hver Mand stjæl' (stjæler). V. S. O. jvf. 10, 100. — Tyv tænker anden. 1, 305. 465 og 2, 30. — Tyv tror, at hver Mand stjæler.

10,728. Der svarer end Nogen med Horen, men Ingen med Tyven. 1, 464.

10,729. Hvem der stjæler, er en Tyv; i Galgen skal han lade sit Liv. Kommer han til Kjøge, mister han sit Øje; kommer han til Kiel, mister han sit Liv; kommer han til Rom, faar han samme Dom. F. F.

10,730. Hvo én Gang stjæl' (stjæler), maa altid hedde Tyv. 1, 463.

10,731. „Det er muligt“, sagde Manden, de kaldte ham en Tyv. F. F.

10,732. „Jeg kjender dog en Mand“, sagde Tyven, „som stjal, til han blev rig, saa holdt jeg op“. Gr. 2578.

„Han stjal, til han blev rig, saa lod jeg af“, sagde Manden. 2, 279.

10,733. „Faar man Noget, saa har man Noget“, sagde Tyven. F. F.

10,734. Naar Tyven kaster Tyvnet (ɔ: det Stjaalne, Tyvekosterne), er han andet Folk lig. 1, 465. („naar han tages ej med Koster“, siger Syv, „er han ond at vedbindes“). jvf. 10, 607. 10, 837.

10,735. Naar Tyvene trættes, faar Bonden sine Koster. 1, 464. jvf. 10, 607. — Naar Tyve komme i Trættemaal, faar Bonden sine Koster igjen. — Naar Tyvene begynder at slaas, faar Bonden sin Ko igjen. (svensk). — Naar to Tyve skjændes, faar fattig Mand sit Gods igjen. Moth.

10,736. Hvor man finder sine Koster, dér har (eller: „finder“) man sin Tyv. Molb. 3665.

10,737. Kunde Tyven sværge sig fra Galgen, blev han aldrig hængt. (ogsaa: „han hængte aldrig“. 1, 464). — Kunde Tyven sværge sig fra Galgen, kom han aldrig i den. Gr. 2775.

10,738. Man skaffer ikke Galgen af, fordi Tyven ikke lider den. — Man skaffer derfor ikke Galgen af, fordi der er Folk, som ej gjærne lider den. 1, 278.

10,739 a. Redder du Tyven fra Galgen, da knækker han først Halsen paa dig. Iris.

10,739 b. Ikke for hver Tyv er der bygget en Galge.

10,740. Hæng den unge Tyv, saa stjæler den gamle ikke. Molb. 3667.

10,741. Til en gammel Tyv hører (ogsaa: „skal“) en ny Strikke. 1, 464.

10,742. Tyven tjener Galgen bedst. („thi blandt ærlige Folk er han utjenlig“). 1, 464. — Tyven kjender Galgen bedst.

10,743. Hvem der er bestemt til at stjæle, er ogsaa bestemt til at hænges. — Er du født til at stjæle, saa er du og født til at hænge. 2, 279.

10,744. Hvo der lader sig lokke til at stjæle, han skal lade sig nøde (ogsaa: „true“: K. 430) til at hænge. H. Thomesen. — Hvo sig lader lokke til at stjæle, maa lade sig

nøde til at hænge. 1, 462. (det hjælper ikke at skyde Skylden paa Forføreren). — Den, som lader sig lokke til at stjæle, bliver nødt til at hænge. M. M.

10,745. Det Smaa stjæles, det Store tages. 1, 463.

10,746. Man hænger de smaa Tyve og lader de store gaa. 1, 416 og 463. jvf. 7703. — „Retten er som Spindelvæv", sagde Manden; „de store Tyve bryde igjennem, de smaa blive hængende". Fr. S. Birch. — Smaa Tyve hænges op, for de store tager man Hatten af. 1, 463. („de store lader man løbe". Moth). — De blaa Tyve hænge de graa, og de store (hænge) de smaa. 2, 280. — Gemène Tyve bære Jærnkjæder, de store (Tyve) Guldkjæder. 1, 463.

10,747. Tyv kan ikke baade hænge dér og stjæle her. P. Enevoldsen.

10,748. Den, som stjæler for Andre, maa hænge for sig selv. Iris.

10,749. Lokket Søster er Søster min, — men stjæler min Broder, saa hæng den Tyv! (jysk). jvf. 567. — Det er min Søster, (som) sig lader ligge hos; men stjæl' (stjæler) Broder og hæng Tyv! 1, 464. (Tyveri blev i gamle Dage betragtet som mere vanærende, end Hór og Skjørlevnet).

10,750. Tyve stjæle Gods og Penge, men Venner stjæle Tiden. M. M.

10,751. Det er ingen tro Mand, som stjæler, naar han sér Evne. 1, 462.

10,752. Sér man, saa spiller jeg; sér man ej, saa stjæler jeg. 1, 462.

10,753. Hvo der stjæler en Naal, stjæler ogsaa en Sølverskaal. Molb. 3671. — At begynde med Naal (ↄ: Smaating) og ende med Sølvskaal (ↄ: Sager af større Værdi). 1, 462. — Først Naal og Traad, siden Bondens Ganger graa, saa maa han til Galgen gaa. 1, 462. — Hvo som stjæler Kalven, stjæler vel og Koen. 1, 462.

10,754. Mangen stjæler Oxen og giver Kallunet til de Fattige. 1, 17. — Ofre ej Kallun af stjaalen Ko! M. M. — Mangen stjæler Huden og sy'r Sko deraf til de Fattige. 1, 17. (ↄ: det er en let Sag at give af en Andens Pung). — Han stjal Læder og gav de Fattige et Par Sko. V. S. O.

10,755. Han glemmer tit, der lukke skal; han glemmer ej der stjæle vil. 1, 462. — Glemmer den, som lukk skal, den glemmer ej, som stjæle vil (ↄ: „Lejlighed gjø Tyve“). V. S. O.

10,756. Han skal lukke vel, der skal lukke for Tyve. Syv Tillæg.

10,757. Det er ondt at stjæle, men værre at bære igjen („man bandt nemlig Kosterne paa den grebne Tyv“). 1, 464.

10,758. Tyve stjæle fra Tyve alt det, Tyve har, til Tyve blive Stakaler (Stakler, Stoddere). 2, 279.

10,759. Den Tyv er værst, der stjæler fra sig selv. — Man kan og blive Tyv for sit Eget.

10,760. Hold paa Tyven! Gr. 2779.

10,761. Naar Tyven er mod (ↄ: moden), kan en halt Bysvend opløbe ham (ell. løbe ham op). 2, 254. — Mangen Tyv kan opløbes af en halt Bysvend. 2, 280. ivf. 1860—61. 7875.

10,762. En mod (ↄ: moden) Tyv løber selv til Strikken. Syvs Tillæg. (Molb. 4208: „Galgen“).

10,763. Tænkte Tyven paa Galgen, han stjal ikke. (ogsaa: „kom han ej deri“). 1, 464.

10,764. Horen og Tyven liges (ↄ: enes, forliges) vel. 1. 411. jvf. 10, 894.

10,765. Hver (1, 465: „Enhver“) er Tyv i sin Næring. 1, 146 og 229. (ↄ: søger sin Fordel, som han bedst kan). jvf. 4481.

10,766. Hvo som beder for en Tyv, faar Skam til Takke. 1, 464. — Frels Tyven fra Galgen, og hav selv først Skade! 1, 464.

10,767. Betroede Tyve ere de værste. 1, 462. — En betroet Tyv maa (ↄ: kan) Meget stjæle. Syvs Tillæg.

10,768. Naar man har Tyven inden Døre, kan man ilde vare sig. 2, 279. — Ondt at vare (vogte) sig for Hustyven. 1, 462. — For Hustyve kan Ingen lukke.

10,769. Naar Tyven gaar til Galgen, gaar Horen til Vinkjælderen. 2, 279.

10,770. Munken tjener Klosteret og Tyven Galgen. 2. 279.

10,771. Der er flere Tyve, end Galger. 2, 279.

10,772. Ingen frede Tyven! thi han freder Ingen. 1, 464.

10,773. Mangen Tyv forraader sig selv. 2, 280.

10,774. Skal jeg Tyven hedde, vil (2, 280: „skal") jeg gjøre Pølser fede. 2, 123.

10,775. En aaben Kiste gjør en dristig Tyv. 2, 280.

10,776. Det er ikke værd at gjøre sig til Tyv for en Skjæppe Havre. F. F.

10,777. Hvor der er mange Tyve, bør der ogsaa være mange Hunde.

10,778. Tyven finder vel Laasegangen. 1, 150.

10,779. Skovtyve skal hverken hænges eller brændes. — Skovtyv og Kvindetyv bliver hverken hængt eller brændt. F. F.

10,780. Tyve-Lykke er Galgenfrist. Gr. 2780.

10,781. Der er flere Ære-Tyve, end Penge-Tyve. 1, 30.

10,782. Stjaalet Gods lykkes aldrig vel. 1, 464. — Der er ingen Velsignelse i stjaalet Gods.

10,783. Intet Haandværk lønner værre, end Tyve-Haandværket; thi Mangen bliver endog i sine Læreaar hængt op. 1, 463.

10,784. Stjæle er godt Haandværk, men lønner ilde; det giver Nok, saa længe man lever. („Da Præsten foreholdt Tyven, at han skulde have lært et godt Haandværk, svarede han: jeg har lært det at stjæle, men jeg maa ej blive ved det." Syv). 1, 462.

10,785. De, som skikkelig stjæle, kaldes Herrer, de Andre Tyve. 1, 463.

10,786. „Der bliver ikke Noget (eller: „ingen Ting") af, før Jeg kommer", sagde Tyven, han gik (eller: „de førte ham ud") til Galgen. F. F. — „Der bliver ingen Stads at se, før Jeg kommer", sagde Tyven, han skulde hænges. Sv. Gr. 3, 208.

10,787. „Gjør nu ingen Knuder!" sagde Tyven, de knyttede Strikken om hans Hals. R. 638.

10,788. „Saadan skal du ha' det, din Smørtyv!" sagde Matrosen, han faldt ned og slog Proviantskriveren ihjel. — Saadan skal de have det, de Smørtyve!

10,789. „Stjaalen Penning gjælder saa Meget, som en anden", siger Tyven. 2, 279.

10,790. For det, som flyver over Galgen (Høns, Gæs), kommer Tyven ej i Galgen. 2, 279.

10,791. Godt Rygte skjuler Tyveri. („Saadan En kan bedre stjæle, end en Anden, som er mistænkt"). 2, 280.

10,792. Hvo som hitter (Noget), før det var tabt, eller tager, hvad man ej har lagt, faar (at) dø, før han bliver syg. 1, 462. — Den, som hitter, hvad der ikke tabes, han dø'r, før han bliver syg. Moth.

10,793. Man sætte Hjærte for, man sætte Hjærte bag, en Tyv er dog en Tyv, det er en afgjort Sag. J. H. Vessel.

10,794. Hvem der stjæler Ærter og saa'r, faar Bønner igjen. Gr. 2579.

10,795. Med Forlov, saa kan man stjæle en Hest. F. F.

10,796. Den gjør ej ilde, som stjæler Nadveren fra en gammel Mand. (fordi han ikke har godt af den).

10,797. Det er bedre at være af Tyve-Æt, end (af) Skurve-Æt. 1, 464. — At være af Tyve-Art (ɔ: „arte sig som en Tyv"). V. S. O.

10,798. Tyvens Værge er (at) stjæle og sværge. 1, 464.

10,799. (For) Tyven er Alt nyttigt. 1, 462.

10,800. Tyvehaanden gaar Intet forbi. („det maa være saa lidet", siger Syv, „at det ej synes, og saa stort, at det ej kan løftes, det hedder dog Vademecum" ɔ: egl. gaa eller følg med mig!). 1, 462.

10,801. Den, som trænger, stjæler, til han hænger. 1, 464. — Den, som trænger, tager, før Hænderne bindes. 1, 464.

10,802. Hvad som drabelig tages, det skidelig lægges. 1, 464.

10,803. Stjaalet Brød altid sød(t); det ædes kan med Skjel, ej smager halv saa vel. 1, 462. — Stjaalne Koster smage bedst. Moth.

10,804. Stjæle og sælge er en rên Profit (eller Netto-Indtægt). F. F.

10,805. „Den, som stjæler Tøjet“, sagde Manden, „ham skaffer Djævelen Underfoderet“. Fr. S. Birch.

Han skriger som en Tyv i Stalden. Syvs Tillæg. — Han lefler med ham, som Bøddelen med en ung Tyv. Moth. (om en meget haard Tugtemester eller Lærer og Opdrager). — Den Tyv er ophængt. („siges, naar det, som var borte, findes igjen“). 2, 79. — At hænge Tyven, førend man faar ham fat (ɔ: gjøre Noget bagvendt). Moth. — Han gaar og skuler som en Hønsetyv. Moth. (om den, som skammer sig). — At gaa i Skjul som en Hønsetyv. — At liste, luske af som en Hønsetyv. — At give, betale Tyve-Tønden. J. Junge. (brugtes, naar Bymændene imellem dem selv forligte et Tyveri eller Ran, og den Skyldige bødede med en Tønde godt Øl eller deslige, som fortæredes ved en Sammenkomst i den Anledning). — De forstaa hverandre, som Tyve paa et Marked. Moth. — At sidde paa Tyvebænken (ɔ: blandt anklagede Forbrydere). V. S. O. — At være kattenævet (ɔ: tyvagtig). sællandsk. — Det er en tyvebrændt Karl. (et Skjældsord). — Hid med Pengene, din Tyveknægt! — Det er en Dagtyv, som stjæler Dagene eller Dagen fra Vorherre, opæder Brødet for de Duelige. Moth. (om lade Folk, som lade sig brødføde hos Andre). — Han holder ingen Tyve, men stjæler selv. 2, 279. — Han bruger sine Tyve-Næver. 2, 279. — Han véd vel at bruge Kejten (ɔ: han er behændig i at stjæle). Moth. — Der er en Tyv i Lyset og en Skjælm i Huset. K. 1642. — Han har stjaalet Mere, end ofret i sine Dage. 1, 463. — At stjæle sig bag paa En; stjæle sig bort fra Selskabet. — Stjæle sig til at gjøre Noget (ɔ: gjøre det ubemærket af Andre).

Han har ej behov at stjæle; han kan faa Nok at tage. 2, 279. — En Gavtyv kaldes den, som behændig kan stjæle. Moth. — De snakkede om Møllere og end om Tyve-Galge. J. J. Sorterup. — Følger du med Tyven, bliver du hængt. — Synden forlades ej, uden det Stjaalne gjengives. 1, 464. — Foræret og taget igjen er stjaalet. — Lukker Nogen Døren efter en Tyv, som kommer med stjaalne Koster til hans Hus, da har han gjort sig lige med Tyven selv. (Af en meget gammel Lovbog).

Du maa ikke stjæle. 2 Mos. 20, 15. — Absalon stjal Israels Mænds Hjærter. 2 Sam. 15, 6. — Man foragter ikke Tyven, naar han stjæler, for at mætte sig, fordi han er

hungrig. Ordsp. 6, 30. — Stjaalet Vand er sødt, og lønligt Brød er lækkert. Ordsp. 9, 17. — Hvo som stjæler fra sin Fader eller Moder, og siger: „det er ingen Synd", han er Fordærverens Stalbroder. Ordsp. 28, 24. — Det er den Forbandelse, som udgaar over hele Landet; hver den, som stjæler, skal efter den udryddes herfra. „Jeg lod den (Forbandelsen) udgaa", siger Hærskarernes Gud, „for at den skal gaa ind i Tyvens Hus. Zak. 5, 3. 4. — Over Tyven hviler Skam. Sir. 5, 17. — En Tyv er bedre end den, som idelig lyver; men de skulle Begge arve Fordærvelse. Sir. 20, 25. — Den, som stjal, stjæle ikke mere, men arbejde heller og gjøre noget Godt med Hænderne, for at han kan have at meddele dem, som trænge. Ef. 4, 28. — Herrens Dag kommer som en Tyv om Natten. 1 Thess. 5, 2. — Ingen af Eder maa lide som en Morder eller Tyv eller Misdæder. 1 Pet. 4, 15.

Tyv, Tyveri (stjæle, Hæler), se 139. 267. 3305. 3850. 3965. 4352. 4783. 4961. 5309. 5314 fg. 5452. 6007. 6010. 6147 fg. 6161. 6403. 6720. 6728. 6933. 7363. 7703. 7878. 8607. 9177. 10,179. 10,302.

10,806. Du skal ikke tælle Kyllingerne, før de ere udrugede. F. F.

---

tænke, se Tanke.

Tænkemaade, se Sind.

tære, se fortære.

10,807. „Sagde jeg det ikke nok, den kunde ikke holde tæt!" sagde Manden, han pakkede Noget ind i „Dagstelegrafen".

Han kan ikke holde tæt. (siges om den, der ikke kan tie med Noget). — Han er saa tæt som en Tønde. (siges om den, der kan bevare en Hemmelighed). F. F. — At give Barnet tæt af Riset (ɔ: straffe det eftertrykkelig). C. Pedersen.

tæt, se 4508.

10.808. Tør Véd gjør rasker (ɔ: hurtig) Ild. P. L. 53. — Tør Véd gjør snar Ild. 1, 261. — Tør Véd gjør en skær (= rén) Ild. 1, 345.

10,809. Tør Véd gjør treven (ɔ: rask, flittig, duelig) Steger (= Kok). P. L. 1076. — Tør Véd gjør snar Steger. P. L. Udg. 1515 og 1, 41. — Tørt Brænde og gode Kul gjøre den hurtigste Kok. Iris.

10,810. Tørre Stikker sætte Ild i de grønne. M. M. — Det tørre Træ i Ilden fortærer det grønne. 1, 84.

10,811. Den Samme, som regner, han tørrer ogsaa (ɔ: Gud giver baade Regn og Tørke). jysk.

10,812. Naar Sigen (ɔ: side, sure, lave Steder) vinder, da taber Bonden (ɔ: i en tør Sommer, naar side Jorder give mest Korn; thi vaad Sommer er bédre, end tør). 1, 9.

10,813. Naar Brønden er tør, da véd man først, hvad Vandet er værd.

10,814. Det er ikke let at slippe tør imellem to Tagdryp. Molb. 3795. (jysk).

10,815. Det er godt at have Sit paa det Tørre. Gr. 2787. — Han vil have Sit paa det Tørre. 1, 456. (om den, der vil have en god, sikker Stilling, faste Indtægter; sidde i Velstand). — At bringe sine Sager paa det Tørre (ɔ: i Sikkerhed). V. S. O.

10,816. Hvad man kan tørre inde, skal man ikke tørre ude. V. S. O.

10,817. Tørken gjør ingen Ørken. R. 742.

Det staar imellem det Vaade og det Tørre. Moth. (siges om den Tid, det Ophold, som er imellem et Arbejde eller en Dél deraf, som man har endt, og et andet eller nyt, som man skal tage fat paa). — Spyt paa en Kjæp, og giv ham baade Vaadt og Tørt! Gr. 2790. — Han bød ham hverken Vaadt eller Tørt (ɔ: slet Intet). Moth. — Han har hverken faaet Vaadt eller Tørt i Dag (ɔ: hverken Mad eller Drikke). — At sidde, gaa med tørre Munde (ɔ: „uden at faa Noget at spise eller drikke“). V. S. O. — Han er endnu ikke tør bag Ørene. 1, 319 og 2, 22. (om den, som er ny eller ung og uerfaren, og derfor ikke kan udføre dette eller hint Arbejde). — Han fik ikke Andet, end tørre Jyder (egl. jyske tørrede Sild ɔ: ringe, mager Kost). — At skrive i Ens Haand med

en tør Sild (ɔ: overlade Nogen en Fordring, som er uden al Værdi). F. Rostgaard. — Han er saa tør som en Pind, som en Pind for Ladedør. Ole Lade og V. S. O. — En tør Kilde. Moth. (om den, som ikke svarer til, hvad han giver sig ud for). — Han er saa tør som Pér Skrædders Faar: det kan ikke pisse. Ole Lade og 2, 130. — At give, faa tørre Hugg (ɔ: Slag uden Saar og Blodsudgydelse). Syvs Tillæg. — Er det Smør, da vil jeg hellere æde mit Brød tørt. 2, 128. —. Han har ikke det tørre Brød (ɔ: han er yderlig fattig). — Det er en tør Broder. V. S. O. (om En, som er snild, uden at lade sig mærke dermed). — Han kommer med flere tørre Vittigheder. — Han siger ham den tørre Sandhed (ɔ: rént ud, uden Omsvøb eller Forbeholdenhed). V. S. O.

tør, Tørke, se 1017. 1209. 1414. 3099. 3210. 3216. 7593. 7760. 10,254. 10,369. 11,237. 12,076.

10,818. Det er ondt at staa i Vand til Bæltestedet og dø af Tørst. Pouch.

10,819. Den tørster ikke, som ej vil drikke Vand. 1, 199.

10,820. Det er en slem Kilde, (som) man ej kan slukke Tørsten af. 1, 146.

10,821. Man kan saa vel slukke sin Tørst ved smaa Brønde. som ved store. 1, 317. — Smaa Brønde slukke og Tørst. 1, 185. (Nøjsomhed anbefales). — Smaa Bække slukke og Tørst. V. S. O.

10,822. Saa tørstig kan man være, at man drikker af et Hjulspor. F. F.

10,823. Fanden er tørstig, førend han drikker Lud. O. Lade.

Han har drukket lidt over Tørsten. V. S. O. (om den, som er noget beskjænket). — Han har drukket en Taar over Tørsten, en Taar for meget. V. S. O. — Han tager sig gjærne en Taar over Tørsten (ɔ: han er noget forfalden til Drik). V. S. O. — At skjænke en Tørstig af et Fingerbølle. Syvs Tillæg. — Det er en tørstig Sjæl. V. S. O (siges om den, som gjærne drikker for Meget). — At have Pølsetørst. Moth. (siges om den, som altid vil drikke). — — At tørste efter Hævn, Blod, Rigdom m. m.

Som Hjorten skriger efter Vandstrømme, saa skriger min

Sjæl til Dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud; naar skal jeg dog komme og sés for Guds Ansigt? Ps. 42, 2. 3. — Jeg (Herren) vil give den Tørstige af Livets Vandkilde uden Betaling. Aab. 21, 6. — Hvo som tørster, komme, og hvo som vil tage Livets Vand uforskyldt! Aab. 22, 17.

Tørst, tørste, se 1335. 1341. 1348. 4409. 9767. 10,334.

---

tøve, se bie.

Udfald, Udgang, se Ende.

10,824. Der behøves ej Skolemester til Udyd. 1, 252. jvf. 6009.

10,825. Udyd er hastig lært og sént glemt. Molb. 3679. — — Udyd læres snart og snart gjøres. Moth.

10,826. Udyd gjør tungt Levnet. 1, 252.

10,827. Udyd tager enstéds (ell. etstéds) ud. 2, 162. (om Hykleren, snm røber sig ved én og anden Lejlighed før eller senere).

10,828. En So med et Aag, en Hund med en Klap, en Tyr med en Fjæl for Panden og en Kone med blaat Øje bære Mærke for deres Udyd. 1, 436.

10,829. Én Udyd skjuler anden (ↄ: „den Udyd, man gjør selv, holder man Andre til Gode"). Moth.

Udyd er højt stegen, har faaet Dyds Navn. („Last kaldes Dyd"). 1, 252. — Utaknemmelighed er en slem Udyd. — — Udyder hos Børn blive let til Laster hos de Voxne. P. E. Müller.

Udyd, se 1317. 1456. 6523. 9727. 11,020.

10,830. Én Kat og en Mús, to Haner i ét Hus, to Kvinder om én Mand ej vel forliges kan. 1, 502.

10,831. Naar Tranerne stride, kan man tage dem med Hænderne. 1, 503.

10,832. Uglen og Kragen, To, som elsker Én, kunne ej forliges. 1, 503.

10,833. Uénigt Folk og Land har ikke lang Bestand (ɔ: Varighed). 1, 503. — Det Rige, som er indbyrdes uéns, bliver øde. 1, 503. (jvf. Luk. 11, 17). — Splidagtige Huse forfalde. Gr. 1185.

10,834. Naar Skibsfolkene ere uéns, gaar Skibet let til Grunde. 1, 503. — Naar de Regérende ere uenige, gaar det ud over Folket. Moth.

10,835. Uénighed i Raad giver intet Godt i Daad. 1, 503.

10,836. Mit og Dit volder al Strid. 1, 83. jvf. 10, 614.

10,837. Naar Kjeltringer bliver usams (= uénige), kommer ærlig Mand til sin Ret. R. 278. — Naar Kjeltringer strides, kommer den Retskafne til sin Ret. jvf. 10, 607. 10. 735.

10,838. Hvo som ikke er med. er imod; og hvo ikke samler, han adspreder. 1, 504. (jvf. Matth. 12, 30).

10,839. Der er aldrig saa jævn en Traad, der kan jo løbe en Kurre (= Knude) paa. (jysk). — Der kommer tit en Kurre paa Traaden (imellem dem). 2, 189.

10,840. En hastig Kone og urédt Garn, en halvdrukken Amme og et vansóftet (ɔ: som ej er kommen til at sove) Barn; en rask Rytter og en stiv Hest, en karrig Vært og en rundtærende (ɔ: som spiser Meget) Gjæst; en stor Fod og en trang Sko, en bred Vogn og en snæver Bo; en haard Nød og en stumpet Tand, en ung Kvinde og en gammel Mand: disse kunne ikke vel tilsámmen bo. P. Enevoldsen.

10,841. Naar den Ene vil til By's, vil den Anden fra. 2, 297. — Naar Mand og Kvinde ikke drage med én Line, men han vil fra Byen, naar hun vil til Byen, da følger Usamdrægtighéd. A. S. Vedel.

At rage uklar med En (ɔ: blive uénig, komme i Strid, Trætte med En). V. S. O.. — At ligge i Strid med En (ɔ: have Trætte, Sag for Retten med ham). — At ligge til Felts med En. V. S. O. — De stemme overéns som Hundenes Gøen. 1, 503. — Han ligger i Klister med ham (ɔ: har Noget udstaaende med ham). sællandsk. — Det er rént

Klister (ɔ: rént i Ulave; de kan ikke forliges). — At være, at komme paa Kant med En (ɔ: i Uénighed, Strid). — Det rev ud imellem dem. — De To spændes ikke vel i Aag sammen; gaa ikke godt i Spænd med hinanden. (om uénige Ægtefolk). — Han er en Sammensyer. Moth. (om den, som sætter Splid mellem Folk, navnlig Ægtefæller).

Det, (som) Enighed har opbygget i mange hundrede Aar, kan Uénighed nedbryde i én Maaned. 1, 503. — Det er ej Under, at man er uénig med Andre, man er tit saa med sig selv. 1, 503.

Uénighed (Splid, Strid), se 1759. 3341.

10,842. Slaa Stén ved Ugle, og Ugle ved Stén, det gjælder Ugles Bén. P. L. 696. (ɔ: man skal ikke indlade sig i Kamp med sin Overmand; thi da kommer man let til Skade). jvf. 4297. 7300. 9563.

10,843. Uglebør (ɔ: Ugleskrig eller ondt Vejr, som Ugleskrig bebuder) formener Mand at være til Skibs før (ɔ: „Ugleskrig som et ondt Varsel gjør, at Sømanden bliver liggende i Havn, ikke vover sig ud paa Havet“). P. L. 654.

10,844. Uglen mener, at hendes Børn ere de smukkeste. 1, 115. jvf. 3135. 5017. — Uglen tykkes, hendes Unger ere de kjønneste. Nyerup. — Uglen synes, at dens Unger ere de fagreste. (om Forældre, som tit ere blinde for deres Børns Fejl og Unoder). — Uglen svor en Ed, at hendes Unger vare de smukkeste. 2, 25.

10,845. Ugle og Krage bli'r aldrig Mage.

10,846. Hvo ej sér Mere, end en Ugle, holde sig som en Ugle, og komme ej blandt andre Fugle! 1, 409. — Uglen sér Intet, og er dog saa vittig, at den kommer ikke blandt andre Fugle. 1, 81.

10,847. Alle Fugle hade Uglen; hun er dog deres Død. 1, 173. — Han er som Uglen, den alle Fugle hader. Moth.

10,848. Man bruger Ugler, naar man ej har Nattergale (ɔ: naar der er Mangel, hjælper man sig, som man bedst kan). 1, 300. jvf. 1089. 3634. 3739. 4221.

10,849. Uglen bygger nødigst, hvor Solen skinner klarest (ɔ: man følger sin Natur). M. M.

10,850. Det sømmer sig ikke, at Ugler plukke Hvedeax. 2, 282. — Det er, som naar Uglen vil plukke Hvedeax. Moth. (siges om Noget, som er ganske upassende, uværdigt for En).

Det er ligesom man vilde ligne en Ugle ved en Ørn. Moth. (siges om Ting, som der er stor Forskjel paa). — At føre Ugler til Athén (ɔ: gjøre Noget, som ikke behøves = overflødigt Arbejde). — (Han er) som Uglen (eller „en Ugle"). blandt (en Flok) Krager. 1, 409 og 2, 25. (om den, som er ilde lidt, ubehagelig for Andre). — Han er som en Natugle mellem Krager. V. S. O. — Han glór som Uglen i et húlt Træ (ɔ: han sér skummel ud). Moth. — En Ugle i et Kanáribur. Moth. („om en uskikkelig Mand, som giver Folk gode Lærdomme"). — Der er Ugler i Mosen (ɔ: der er Noget i Vejen; der er Fare paa Færde). F. F. — At uglesé (ɔ: at se paa En med onde Øjne; stirre paa En saaledes, at han bliver forvirret). — Han er uglesét. (siges om den, der pludselig føler sig ilde, uden ret at kunne forklare, hvorledes, og uden at vide nogen Grund dertil. Overtroen søger da denne i, at den Paagjældende, uden at vide deraf, har mødt et Spøgelse, og antager, at Virkningen varer 24 Timer efter Mødet). Molb. — Han er uglesét af en Krage. Moth. (om en Praler, som let skræmmes). — Han er oversét (= forgjort) af en Ugle (ɔ: „forvildet, forstyrret i Sindet"). Molb. S. 360. — At ugle sig ud (ɔ: „klæde sig paa en afstikkende, narágtig Maade"). — Det er ret et Uglebillede. (siges om en Person, som er meget styg). — Han sér ud som en Natugle (ɔ: han sér meget ilde ud). V. S. O.

Ugle, se 1151. 1155. 4221. 8028. 8410. 10,832. 11,563.

Det er en gudsforgaaen Krop. V. S. O. (om et meget ugudeligt Menneske).

Af Ugudelige kommer Udyd. 1 Sam. 24, 14. — De Ugudelige ere som Avner, der spredes af Vindene. Ps. 1, 4. — Herre! hvor længe skulle de Ugudelige fryde sig? Ps. 94. 3. — De Ugudeliges Lyst forgaar. Ps. 112, 10. — Kom ikke paa de Ugudeliges Sti, gaa ikke frem paa de Ondes Vej! Ordsp. 4, 14. — Hvad den Ugudelige frygter for, skal komme over ham; men hvad de Retfærdige begjære, vil Gud give dem. Ordsp. 10, 24. — De Ugudeliges Offer er Herren en Vederstyggelighed, men de Frommes Bøn er ham en Velbehagelighed. De Ugudeliges Vej er Herren en Veder-

styggelighed, men den, som stræber efter Retfærdighed, elsker han. Ordsp. 15, 8. 9. (jvf. 21, 27). — Herren er langt borte fra de Ugudelige, men hører de Retfærdiges Bøn. Ordsp. 15, 29. — De, som forlade Loven, rose de Ugudelige; men de, som bevare Loven, strides med dem. Ordsp. 28, 4. — Der er en Retfærdig, som omkommer i sin Retfærdighed, og der er en Ugudelig, som lever længe i sin Ondskab. Præd. 7, 15. — Vé den Ugudelige! det skal gaa ham ilde; thi hvad hans Hænder have gjort, skal gjengjældes ham. Es. 3, 11. — „De Ugudelige“ siger Herren, „have ingen Fred“. Es. 48, 22. — De Ugudeliges Forsamling er som en Hob Blaar, og deres Endeligt er Ildslue. Sir. 21, 10. — De Ugudeliges Vej er brolagt med Stene, men ved Enden deraf er Dødsrigets Hule. Sir. 21, 11. — Børn skulle klage over en ugudelig Fader, fordi de forhaanes for hans Skyld. Sir. 41, 10.

10,851. Ukrud (ell. Ukrudt) forgaar ikke. Moth. jvf. 7130. — Ukrud forgaar ej gjærne. Moth.

10,852. Ukrudt saa'r sig selv. Moth.

10,853. Ukrudt behøver man ikke at vande.

10,854. Ukrudt yngler mest paa Jord.

10,855. Jo bedre Jord, jo mere Ukrudt. 1, 10.

10,856. Ukrudt i Haverne udryddes med Hakke og Spade, blandt Menneskene med Tromme og Pibe. 1, 233.

10,857. Der kommer ikke Haldaar paa Skoldenælde (= Brændenælde). 2, 202. (Haldaar eller hallende Aar ɔ: et tørt, ufrugtbart Aar, et Uaar, hvori Planter og Urter visne og gaa ud, hvilket „efter Sommes Mening“, siger Syv, „skér i Skudaar“, hvorfor dette ogsaa kaldes Haldaar. Meningen er altsaa den, at Ukrudt voxer og trives, enten det er vaadt eller tørt. J. H. Smidth forklarer det ved: „man maa aldrig vente en Tid uden Besværligheder“.)

Ukyskhed, Utugt, se Hór.

10,858 a. Gaardkone skal have Uld under Bug og ej ved Bove. P. L. 75. (Udg. 1515: „Gaardkone skal have Kvidklipning (= Bugklipning) og ikke Bovuld“ ɔ: en fattig, frem-

med Kone, som gaar omkring og beder om Uld, giver man gjærne af den ringeste Slags, og beholder selv den bedste). Gaardkone skal have Klipping og ej Bovuld. 2, 93.

10,858 b. Mangen gaar ud efter Uld og kommer klippet hjem.

10,859. Strid Uld er ond at farve. 1, 261.

10,860. Hvo som tager Ulden, bør at lade Faaret have Skindet. 1, 386.

Han tager Ulden og lader Faaret næppe have (ell. beholde) Skindet (ɔ: „han tager Alt bort"). Moth. — Her er ond Uld at tæse (ɔ: at pille ud med Fingrene). V. S. O. og J. Junge. (om et besværligt eller kjedsommeligt Arbejde). — Den var ulden!

Uld, se 6604. 7168. 7432. 8830. 10,542. 10,902.

10,861. Ulige Fad gjør ulige Øjne. P. L. 275. (Udg. 1515 og 1, 128: „Ulige Fad gjør ulige Syn" ɔ: den Misundelige sér skjævt til den, som sidder i bedre Kaar eller som har større Gaver). jvf. 2773. 6522. — De ulige Fade gjøre skjæve Øjne.

10,862. Ulige Oxer drage skjæv Fure. jvf. 8185. 11, 663.

10,863. Ulige Bæster drage ej vel tilsámmen. 1, 118. — Ulige Øxne drage aldrig vel sammen. 1, 268. („drage aldrig vel Harve". Pouch).

10,864. Ulige Fjender, ulige Strid. 1, 107. jvf. 5012.

10,865. Iblandt Ulige bliver ej længe lige Forbund. 1, 118. (Ordet „lige" turde her være overflødigt).

10,866. Verden er. uligelig (ɔ: ulige) skift' (= délt); Somme (have) fòr Meget, Somme for Lidt. 2, 234.

10,867. Ulige Tid, ulige Forordninger. 1, 276.

10,868. Ulige Vind, ulige Skibsfart. 1, 276.

De ere som to Ulige, som Nat og Dag mod hinanden (ɔ: „ikke at ligne mod hinanden"). Moth. — Det er som Sól og Maane (ɔ: hinanden uligt). Syvs Tillæg. — At blive sig selv ulig. Moth. („om den, som forandrer sin sædvanlige Levemaade, eller som skifter Sind").

Saa uligt er før blevet ligt. 1, 269. — Gud lider ej

ulige Ting. („f. Ex. i Evangelium: enten varm eller kold“). 1, 269. — Hvad Samfund haver Mørket med Lyset? Kristus og Belial, Arken og Dagon kunne ej være tilsåmmen. 1, 308. (jvf. 2 Kor. 6, 14). — Menneskene have ulige Maal. 1, 268. — Det er To som ulige. 2, 178. — Der kommer mest to Ulige sammen (i Ægteskab). 2, 64. („Der maa ulige Par tilsåmmen; thi komme to Lade sammen, maatte de svælte ihjel; vare de Begge duelige, da blev de alt for rige og trygge. Disse skulle derfor giftes til Hobe: „en Duelig og Lad, en Sørgend' og Glad; en Arrig og From; en Fuld og en Tom; en Mager og Féd, en Yndig og Léd; en Dejlig, en Grum, en Svadsig, en Stum; en Séend', en Blind, en Slunken, en Trind; en Nøgen, en Klæd', en Dristig, en Ræd; en Syg og en Karsk, en Vittig og Narsk; en Spag og en Vild, en Haard og en Mild; en Gammel, en Ung, en Let og en Tung; en Kroget, en Ret, en Hungrig og Mæt; en Vréd og en Blid, en Sort og en Hvid; en Tør og en Vaad, en Still' og en Kaad; en God og en Ond, en Karrig og Rund; en Lav og en Rank, en Frisk og en Krank; en Viis og en Gal, en Tyk og en Smal; en Kold og en Varm, en Rig og en Arm o. s. v. 2, 64—65.

ulige, se 58.

10,869. Ulven bider ej paa den Mark, som (ɔ: hvor) han er baaren. P. L. 30. (bruges om Tyve, som helst stjæle langt borte fra deres Hjem). jvf. 8174. — Ulven bider sjælden, hvor han bo'r. (svensk).

10,870. Ulv tager ej Brad (ɔ: Bytte, Fangst) paa sin egen Mark. P. L. 1148. — Ulven tager ikke paa den Mark, som han er baaren. 1, 106.

10,871. Det tuder Alt, (som) af Ulve er kommen. P. L. 1191. jvf. 3232. — Det tuder Alt, som af Ulv er kommet 1, 412. jvf. 1, 33. (ɔ: Forældres slette Egenskaber nedarves tit paa deres Børn).

10,872. Saa tuder unger (= ung) Ulv efter, som gammel fore. P. L. 432. — Saa tude unge Ulve efter, som gamle for (ɔ: de Unge efterligne gjærne de Ældre, navnlig deres Forældre, ogsaa i det, som fortjener at lastes). 1, 33. jvf. 2632. 2705. 2953. 3231. 3975. 11, 038. — Som de gamle Ulve tude, saa tude de unge efter. J. H. Smidth.

10,873. Hvo som omgaas med Ulve, han nymmer (= nemmer ɔ: lærer) at tude. P. L. 160. (Et slet Exempel finder snart Efterlignere). jvf. 2484. — Hvo som æder med Ulven, faar og at tude med ham. 1, 129. (Syv føjer her til: „Manden holder med den, som giver Maden"). — Man skal tude med de Ulve, man er iblandt. H. Thomesen. — Man faar tude blandt Ulvene. (Moth nævner tre Exempler: drikke i Drikkelag, hykle til Hove, sladre blandt Kvindfolk). — Hvo som er blandt Ulve, skal tude. 1, 409. — Naar man vil være blandt Ulve, skal (ell. maa) man tude som Ulve. K. 154. (Disse Ordsprog om at rette sig efter Andre og gjøre Alting med, stride mod Rom. 12, 2, og have vist nok tjent ikke til at fremme, men snarere til at fordærve gode Sæder). — Kommer du først i Lav med Ulve, du lærer snart deres Tone. M. M. — Man skal tude med Ulvene (ɔ: „snakke som de Fleste og dømme som de Klogeste"). Moth. — Man skal tude med de Hunde, man er ved (iblandt). Sv. Gr. 3, 217.

10,874. Selve rives Ulve, naar de have ej Kalve. P. L. 69 og 159. (Nyerup bemærker herved, at det ikke er Ulve, men Rotter, der af Hunger æde hverandre). jvf. 3677.

10,875. Naar Hjørden (eller Hjøren ɔ: Hyrden) og Ulven gjøre baade (= begge) ét, da har Hjorden tabt. P. L. 443. (Hermed kan sammenlignes et svensk Ordsprog: „Naar to Uvenner blæse i ét Horn, saa gaar det ud over den tredie"). — Naar Hyrden og Ulven ere éns (ɔ: enige), da har Hjorden tabt. jvf. 1748.

10,876. Ulv er ukjendt Mand og mistroet. P. L. 684. (ɔ: Ulven er for den ukjendte Mand ogsaa mistroet, eller: den er mistænkelig for den Mand, som ikke kjender den).

10,877. Sjælden kommer liggende Ulv Lam i Munde. P. L. 915. — Liggende Ulv kommer ikke Lam løbende i Munde. 1, 245. (om Nødvendigheden af Flid og Arbejde). — Intet levende Lam løber en sovende Ulv i Munden. Pouch.

18,878. Sovende Ulv beder (ɔ: fanger) ej mange Dyr. 1, 245. jvf. 233. 1433. 9961. 9978. — Sovende Ulv bider ingen Lam.

10,879. Ulv tager og af talte Faar. P. L. 235. — Ulven tager og af talte Faar. 1, 361 og 464. (om dumdristige Tyve). lat. — Ulven snapper efter Lammet, endog naar han skal dø. 1, 153. (om den Begjærlige, som aldrig faar Nok).

10,880. Kjend (ɔ: lær) Ulv Paternoster, han siger alt (ɔ: altid) Lam! Lam! P. L. 994 og 1157. jvf. 6839. — Kan Ulven Paternoster (ɔ: Fadervor), han siger dog Lam! Lam! (ɔ: den følger sin Natur). 1, 311. — Han (Ulven) synger sin gamle Vise: „Lam! Lam! er Ulvens Aftensang". 1, 311. — Man prædiker aldrig saa længe for Ulven, han siger jo „Lam!" ad Aften. 1, 311. — Prædike for Ulven, hvad du vil, han raaber dog: Lam! Lam! (Moth bruger dette Ordsprog om at tage ubillig Rente). — „Lam! Lam!" saaledes klinger Ulvens Bedeklokke. Fr. S. Birch.

10,881. Ulv bliver Ulv, omendskjønt han opfødes blandt Folk. 1, 311.

10,882. Ulven skifter vel Haar, men ikke Sind. 1, 311.

10,883. Det, som kommer i Ulvs Mund, vil intet (ɔ: ikke) ud igjen. 1, 306. — Det kommer ej Alt uskadt af Ulvs Mund, der i kommer. P. L. 1143. — Det, som én Gang er kommen i Ulvs Mund, er ikke godt at faa tilbage igjen. Moth. — Den kommer ej uskadt af Ulvegab, som i kommer. V. S. O. — Det er ikke let at faa Noget ud af Ulvs Mund. — Det er ikke godt at faa, hvad der først er i Ulvens Mund. Sv, Gr. 3, 218.

10,884. Naar Tanden bløder, bider Ulven værst. 1, 237. (om Krigere).

10,885. Naar Ulven bliver jaget, vender han sig, da bider han saare. 1, 237.

10,886. Man lader sig heller bide af Ulve, end (af) Faar. 1, 424.

10,887. Den, som gjør sig til Faar, ham rive Ulvene. — Hvo sig gjør til Faar, bliver ædt af Ulve. 1, 506. — Hvem der gjør sig til Lam, ham ville Ulvene æde. — „Hvo selv sig gjør til Faar, maa Ulvetanden lide; hvo sig til Æsel gjør, ham vil hver Anden ride. For Meget og for Lidt fordærver alle Ting." P. Juel.

10,888. Det Faar, som løber paa egen Haand, bliver gjærne Ulvens Dél. M. M. (Man bør holde sammen i Enighed).

10,889. Naar man sér Ørene af Ulven, er han selv ikke langt borte. 1, 100 og 313. (der er Fare paa Færde). — Han sér ikke af Ulven uden Ørene. A. S. Vedel.

10,890 a. Man tager ikke en Ulv og gjør et Lam af. 1, 461.

10,890 b. Det er Lammets Fromhed, der udfordrer Ulven.

10,891. Hvem der staar Fadder til en Ulv, maa have en Hund under Kappen. Iris.

10,892. Vil Faaret vække Ulven, da mister det Skindet. 1, 297. (Det gaar ud over den Svage, naar han indlader sig med den Mægtige). — Væk ikke Ulven! thi da bruger den Kløerne.

10,893. Ulvens Død er Faarenes Liv. 1, 461. (om Tyranner).

10,894. Det skal være en haard Vinter, om (naar) den ene Ulv æder den anden. 1, 411. jvf. 7704. 10, 510. 10, 764. — Det maa være en haard Vinter, før den ene Ulv æder den anden. 2, 3. — Én Ulv bider ikke den anden. 1, 411.

10,895. Det duer ikke at sætte Ulven til at vogte (ell. passe paa) Faarene. — Det er urimeligt at betro Ulven Faaret. 1, 495.

10,896. Ulvene æde ogsaa ofte de kloge Hunde.

10,897. Hvo som vil bede (ɔ: fange paa Jagt) Ulven, skal tage Hunde til Hjælp. 1, 379. — Til en graadig Ulv vil en bidsk Hund. 1, 461.

10,898. Til Ulvekjød vil Hundetand. 2, 178. (Det Ene maa ligne det Andet; bruges ogsaa om Anvendelsen af skarpe Midler. „Som Folk er til, saa skal man handle med dem". Moth). — Der vil (skal) stærk Lage til Ulvesteg. 1, 491. jvf. 3407. 10, 086.

10,899. Ingen tro Ulven, naar han gjør sig syg! 1, 248. (om Forstillelse).

10,900. Det bageste Lam er Ulven næst. — Det Lam, som er bagest, er helst for Ulven. M. M.

10,901. Den Stund Hunden pisser, løber Ulven ad Skoven. H. Thomesen og 1, 122. (om den, der forsømmer den belejlige Tid). jvf. 7448. 7566. 9181. 10, 197.

10,902. Naar Ulven er Hyrde, gjælder det ej længer om Faarenes Uld, men (om deres) Skind. 1, 461. (om en tyrannisk Regéring).

10,903. Onde Hyrder gjøre fede Ulve. Iris.

10,904. Under Faareskind er ofte Ulvesind. 1, 249. — Under Faareskind sidder tit Ulvesind. V. S. O. (om Falsk-

hed og Hykleri; det Indre svarer ikke til det ydre, fromt ladende Væsen). — Der er ogsaa Ulve i Faareklæder. Gr. 2804. (jvf. Matth. 7, 15). — Ulven kommer i Faareklæder. 2, 140. — Tro ej Ulven i Faareskind! M. M. — Mangt et Ulvehjærte slog bag et Lammeskind. Chr. Winther. — Et Faar i Øjet, en Ulv i Hjærtet. 2, 140.

10,905. Ulven og Ræven have ulige Røst, men lige Sind. 1, 268.

10,906. Hvo der skrifter af ret Ulvehjærte, skal løses af med en Ræverumpe. Syvs Tillæg.

10,907. Ulven snapper efter Lammet, endog naar han skal dø. Moth. (om den meget Begjærlige, som tager Alt, hvad han kan faa). jvf. 3006.

Af Ulvs Mund tog jeg det. Moth. (siges, naar man redder En af stor Nød og Fare). — Det fik han af Ulvs Mund. (om Noget, som man faar igjen med stor Møje og imod Forhaabning). — Der er Ulve i Mosen (ɔ: der er Fare paa Færde). 1, 101 og 323. — At holde Ulven om Ørene, Hunden om Rumpen (ɔ: om den, som er i stor Fare). 1, 99. — Han kom i Talen som Ulven. („at man bliver tys eller stille, naar man taler om En"). 1, 432. — Han forbedrer sig som Ulveunger (ɔ: bliver værre). 2, 203. — Ulvearten stikker i ham. V. S. O. — Det driver hannem (= ham), som driver Ulven af Skoven. 1, 200. (om Hunger). — Man siger Ulven større, end han er (ɔ: man siger et slet Menneske Mere paa, end han har gjort sig skyldig i). 1, 98. — Han elsker ham, som Ulven Faaret, (som) gammel Hest sin Moder. 1, 176. (om Had). — Naar Ulven og Faaret blive enige (ɔ: aldrig). Syvs Tillæg. — Før skal Ulve og Faar lege sammen (ɔ: det vil aldrig ské). Moth. — Han er ulvesét af en Markat. Moth. (om den, som let og hastig bliver bange).

Ulv, se 1293. 1407. 1565. 1624. 1747. 2161. 2319. 2677. 3991. 4159. 4216. 7314. 7990. 8028. 8196. 10,461. 10,517. 11,069. 11,258. 11,312. 11,838.

10,908. Ulykken kommer tiest selvbuden. H. Thomesen. — Ulykke kommer tit selvbøden; man har ikke behov at sende Bud efter hende. 1, 323. — Ulykken kommer ubeden. 1, 292.

10,909. Ulykken vaager tit, mens Manden sover. 1, 292.

10,910. En liden Ulykke varer tit for en større. 1, 292. — Smaa Ulykker vare tit for større. 1, 323.

10,911. Ulykken rider til By's, men gaar til Fods (ogsaa: „paa sin Fod") derfra. 1, 323. jvf. 9872.

10,912. Ulykke kommer hoppende paa og krybende af. (jysk). jvf. 9872.

10,913. Ulykken kommer ej ene til By's. 1, 401. jvf. 8664 fg. 9915. — Ingen Ulykke alene. 1, 292. — En Ulykke kommer sjælden alene. V. S. O. — Ulykken aldrig er kun én, men to. J. Baggesen. — Kommer en Ulykke ikke alene, saa kommer Lykken ogsaa i Følge.

10,914. Den ene Ulykke rækker gjærne den anden (Ulykke) Haand. Gr. 2805. jvf. 8665. — Ulykke rækker hinanden Haand. 1, 323. — Den ene Ulykke fører den anden med sig. K. 884.

10,915. Hvo der haver én Ulykke, han tør ikke lede (ɔ: behøver ej at lede) efter den anden. Pouch. 1, 323.

10,916. Én Ulykke gaar med den anden til Dans. 1, 323.

10,917. Den ene Ulykke bær den anden paa Ryggen. Pouch. 1, 382.

10,918. Ulykke kommer ej i Plukketal (ɔ: lidt ad Gangen), mere (i) Hobetal. 1, 323.

10,919. Den Ulykke maa være velkommen, som kommer alene. (fordi en Ulykke sjælden eller aldrig kommer alene). Moth. — Kommer Ulykken alene, bør hun være velkommen. 2, 188.

10,920. Den bær Ulykken (1, 293: „Elendighed") bedst, som kan skjule den mest. Moth. — Den er ret elendig, som ej kan skjule sin Elendighed.

10,921. Selvvoldt Ulykke gjør krank (daarlig, svag) Hu. V. S. O.

10,922. Ingen Ulykke kommer saa stor paa Land, at den jo gavner nogen Mand. 1, 324. („Der er Intet saa ondt, at der er jo noget Godt hos." Moth).

10,923. Hvo som kan synge og lé, (han) forskrækker sin egen Ulykke. 1, 160. jvf. 3139.

10,924. Den, som skal til Ulykken, maa (lige) saa gjærne løbe, som krybe dertil. 1, 425. jvf. 6078.

10,925. En Daare gaar efter sin egen Ulykke. Moth.

10,926. Ulykke sætter Manden bag Døren (ɔ: gjør ham forsagt, ringere agtet); „bliver Lykken bedre, kommer han (Manden) igjen for Dagen". Moth. („Kommer Lykken, saa kommer og han (Manden) herfor igjen. 1, 293).

10,927. Der er Lykke i Ulykke. Moth.

10,928. Lykke og Ulykke ere næste Naboer; den ene bær den anden paa Ryggen. 1, 114.

10,929. Lykke og Ulykke have en smal Grænse. („de ere hinanden nær"). 1, 291.

10,930. Lykke og Ulykke bo under ét Tag. 1, 114.

10,931. Lykke og Ulykke ere som Junger (ɔ: Spande) i Brønden: drager man én op, saa gaar den anden ned. 1, 114.

10,932. Hvo ej har haft Ulykke, véd ej, hvad Lykke er. 2, 188. — Hvo selv har forsøgt Ulykke, véd, hvad en Anden gjør Godt. 2, 188.

10,933. Lykke og Ulykke ere hver Dags Kost. 1, 114.

10,934. Naar Ulykken vil (skal) være, hjælper hverken Skjold eller Spyd. („ingen Magt kan modstaa"). 1, 388.

10,935. Naar Ulykken skal være, kan man bryde sit Bén paa (et) jævnt Gulv. 1, 388. — Den, der haver Ulykken, kan falde og slaa sit Bén sønder paa slet Sted. 1, 292. — Naar Ulykken skal være, kan man brække Benet paa den jævne Jord. K. 882. — Naar Uheld være skal, man Fingren bryde kan i gammel Kones R.. L. Holberg.

10,936. Naar Ulykken skal være, kan Hyrden lige saa snart faa Kalv, som Tyren.

10.937. Naar Ulykken flytter ind (i et Hus), flytter Kjærligheden ud. (tysk).

10,938. En Ulykkes-Fugl skal man skyde i Flugten. (jysk.)

10,939. Der findes lige saa mange Ulykker paa hin Side af Rigdommen, som paa denne.

10,940. Ulykken kan snart være til.

10,941. Vare alle Ulykker i én Hob, og man maatte vælge, tog dog Hver helst den, han var vant til. 1, 292.

10,942. Ulykken er aldrig saa stor, den kunde jo have været større.

10,943. „Jeg har slet ingen (intet) Held“, sagde Manden, da væltede han syv Gange paa én Dag.

10,944. Naar Ulykken naa'r den Rige til Knæerne, da naa'r hun den Fattíge til Halsen. 1, 104.

10,945. Ulykken har kun faa Venner. („naar et Menneske er styrtet fra sin Højhed“).

10,946. Ulykke har aabne Ører (Øren); man tør ikke (behøver ikke at) raabe for højt efter hende. Pouch. 1, 292.

10,947. Ulykke er bedre at bære, end Lykke. 1, 293.

10,948. Det er en stor Lykke, ikke at overvindes af Ulykke. 2, 188. jvf. 5868.

10,949. Ulykke gjør tit favre Folk, som hedt Vand Krebsen. 1, 293. — Ulykke er som hedt Vand for Krebs. Moth.

10,950. Ulykke er ingen Fryd. 1, 325.

10,951. (Det er den) største Elendighed, at komme i uforvarendes Elendighed. 1, 292.

10,952. Mangen gaar efter sin egen Ulykke. Moth. (om den, der arbejder paa sin egen Fordærvelse).

10,953. Bedre én Ulykke, end to. 2, 232. jvf. 8682.

10,954. God Forsyn (ɔ: Forsynlighed) forekommer (ell. kan forekomme) megen Ulykke. 1, 124.

10,955. Med Taalmodighed overvinder man Ulykken, og med Fornuft kommer man den tilforn (ɔ: forekommer man den). 2, 189.

10,956. Hvo kan mod Ulykken, naar Huset er fuldt? 1, 323. — Hvem kan for Ulykker, naar Huset er fuldt! Gr. 1197.

10,957. Ulykken stikker tit i Lykkens Kjortel. Moth. („paa stor Lykke følger sædvanlig stor Ulykke“).

Løfte En af Sadelen (ɔ: styrte ham, gjøre ham ulykkelig).

V. S. O. — Han har ingen god Stjærne paa Himmelen (ɔ: han er meget ulykkelig). 1, 291. — Det begynder at hælde for ham (ɔ: at gaa tilbage med hans Lykke og Formuesomstændigheder). V. S. O. — Det er paa Hældingen med ham, med hans Penge. — Det er ude med ham. 2, 189. (om den, som er bleven forarmet og ulykkelig). — Han er en Ulykkes-Fugl (ɔ: bringer et slemt Budskab; spaar noget Ondt). Moth. (ogsaa om den, som er Aarsag til Ens Ulykke). — Lad ham have det og al min Ulykke med! Moth. (om den, som tager Noget fra En med Vold og Uret). — Det er Skudaar i Aar med hannem (ham). 2, 189. — Hidtil har du haft Lykken med dig, men tag dig i Vare for et Bagkast (ɔ: en Ulykke). Moth. — Gid han faa saa mange Ulykker, som der er Dage i et Aar! Moth. — Gid han faa en Ufærd (Ulykke)! V. S. O.

Han kan ej holde sig ulyksalig, som aldrig har forsøgt, hvad Lykken er. 1, 293. — Den er ulykkelig, som faar ej det, han søger; elendig, som rammer paa det, han fly'r. 1, 294. — Hvor den Ulykkelige kommer hen, dér har enten været godt eller bliver snart ondt. 1, 294. — Menneskene have gjærne en Fornemmelse af Velbehag, ved at høre om Andres Ulykke. C. Kold.

Den Kloge sér Ulykken og skjuler sig; men den Enfóldige (Uerfarne) gaar i den og maa bøde derfor. Ordsp. 22, 3. — Mon der skér en Ulykke i en Stad, og Herren haver ikke gjort den? Amos 3, 6. — Den, som har ført Ulykke over Eder, han skal udfri Eder af Eders Fjenders Haand. Bar. 4, 18.

Ulykke, se 390. 1663. 2338. 3107. 3116. 3223. 3388. 3854. 6759. 7169. 8324. 8754. 9371. 9423. 10,526. 10,672. 11,095. 11,915.

10.958. Man skal sig for sin Kage umage. P. L. 372. — Man skal (ell. maa) sig for Kage umage. 1, 21 og 129. (Opmuntring til Flid og Stræbsomhed, for at faa, hvad man sætter Pris paa).

10,959. Man kan ikke Andre mage, uden selv at have Umage. P. Enevoldsen. — Man kan ingen Mag (ɔ: Tjeneste, Villighed) gjøre, man skal jo selv have Umage deraf. A. Hvitfeld. — Den, der vil gjøre Andre Mag, maa gjøre sig selv Umag. Sv. Gr.

10,960. Hvo der begjærer Umage, fly sig en Kvinde og et Skib. 1, 239.

10,961. Man stiger og højt op efter sorte Kirsebær. 2, 27.

10,962. Naar du faar harvet hvad jeg har pløjet, faar du at vide, hvad jeg har døjet. P. Enevoldsen og 1, 24. — Harv først det, jeg har pløjet, saa faar du at vide o. s. v. — Harv det efter, som han har pløjet! 1, 81.

10,963. Dagen er skabt til Umage. Moth.

At have sit Læs, sit fulde Læs med Noget (ɔ: have megen Møje og Besvær dermed). — At have, faa sin fulde Hyre med Noget (ɔ: have megen Umage, Bryderi dermed). V. S. O. — — Det var Umagen værd at gjøre det og det for. Moth. (om en Ting af Værdi, som man gjærne vilde have). — Enten formaar han Intet, eller han gider ej umage sig derfor. („om store Herrer til Hove"). Moth.

Umage (Møje), se 2535. 3624. 6193. 6343. 8795. 9567. 11,592. 11,828.

10,964. Den lever ikke i al Verden, som kan flaa Huden af en Hvædstén (= Hvættestén, Hvæssestén, Slibestén). P. Syv, Fortale S. 13. jvf. 8. 4497 fg. 11, 170 fg.

10,965. Det er ondt at spytte Honning for den, som har Munden fuld af Galde. Iris.

10,966. Hart (haardt) er at tage Honning fra Bremsen. 1, 217.

10,967. Man plukker ej Druer (1, 159: „Vindruer") af Torne eller Figen af Tidsel. 1, 312. (jvf. Matth. 7, 16).

10,968. Umúlige Ting maa ej æskes. („i menneskelige Love", føjer Syv til). 1, 281 og 495. — Umulige Ting maa man ikke forlange. Gr. 2808.

10,969. Han kan gjøre mulige Ting af umulige, som kan gjøre Alt af Intet. 1, 495. — For Gud er ingen Ting umúlig. (jvf. Matth. 19, 26 og Luk. 1, 37). 2, 294.

10,970. (Det er umúligt) at to Morianen hvid og at lære Krebsen at gaa ret (ɔ: lige) frem. 1, 495.

10,971. (Det er) ondt at mure, hvor der hverken er Stén eller Kalk. 1, 302.

10,972. Intet (er) saa urimeligt, at det jo faar Tilhæng. 1, 495.

10,973. Det er urimeligt at forbinde Foden, naar Hovedet er saaret.

10,974. Man plukker ikke Strudsfjeder af Vildgaas. A. S. Vedel. — Man skal længe gaa bag en Vildgaas, før man finder en Strudsfjeder. V. S. O.

At søbe Havet op med Skéer. Moth. — Før skal der voxe Vindruer i Havet. Moth. (om det, som er umuligt). — Før skal en opblæst Blære synke. Moth. — Før skal jeg se en Ko flyve. Moth. — Før skal jeg klyve op til Himmelen. Moth. — Før skal Ulve og Faar lege sammen; før skal en Snegl opløbe en Hare. Moth. — Det er som at plante Oliegrene i Vandet (ɔ: umuligt). — Han vil gjøre Klokkestrænge af Havreavner. Moth. — Naar Haren beder (ɔ: fanger, jager) Mynden, og Gaasen Ræven. Moth. — Man kunde lige saa gjærne koge Flint mør. Moth. (om det, som er umuligt). — Før skulde man lære en Ko at spinde. Moth. (om en Dosmer, som vil lære, hvad han ej kan fatte). — Ikke alt det, som synes utroligt for os, er umuligt for Gud og Naturen. 1, 496.

Hvad skal en Blind med Spejl, en Døv med Prædiken, en Daare med Regéring og en Nidding med Rigdom? 1, 496. (om det, som er urimeligt). — Før skulde du vride Vand af Staal, end du skulde kviste (ɔ: kaste hurtig, slynge) mig til det Maal. 1, 495.

Det er umuligt at fly fra Guds Haand. Visd. 16, 15. — — Hvad der er umuligt for Mennesker, er muligt for Gud. Luk. 18, 27.

10,975. Alle Ting ere underlige. Gr. 2810. — Alt Underligt synes utroligt; thi det, som er sælsomt, kan man ej saa begribe. Syvs Tillæg. — Det er underligt, som ikke er ideligt. A. S. Vedel.

Gud gjør store Ting, som man ikke kan ransage, underlige Ting, saa der er intet Tal paa dem. Jobs B. 5, 9. — Jeg vil prise dig, Herre, fordi jeg paa underfuld Maade er dannet saa herligt; underfulde ere dine Gjerninger, og min Sjæl erkjender det saare vel. Ps. 139, 14. — Der er ingen Ting underlig for Dig, Herre! Jer. 32, 17. — Herre! du er stor og herlig, vidunderlig i Styrke og uovervindelig. Judits B. 16, 16. — Jesus sagde: dersom I ikke se Tegn og Undergjerninger, ville I ikke tro. Joh. 4, 48.

10,976. Undersaatternes Pung er Herrernes og Soldaternes Skatkammer. 1, 498.

10,977. Hvor Undersaatterne lyde, er godt at regére. 1, 497.

10,978. Undersaatternes Kjærlighed er bedre, end Spyd og Skjold. 1, 498.

10,979. Naar Herren støder Foden, maa Undersaatterne hinke (= halte). 1, 498.

10,980. Man aarelader saaledes Undersaatterne, at de ej falder i Afmagt (ɔ: „god Øvrighed tager saaledes fra Tjenerne, at de kan komme sig igjen"). Moth.

Undersaat, se 3595. 5758.

10,981. Al Undskyldning er god, naar den finder Rum (et godt Sted). 1, 496.

10,982. Den er meget enfóldig, som ingen Undskyldning véd. 1, 496.

10,983. Han véd altid Noget at forevende (foregive), som intet Godt vil gjøre. 1, 496.

10,984. Intet gjøres saa ilde, det faar jo Undskyldning (ɔ: bliver undskyldt). 1, 497. — Ond Gjerning fattes ej Undskyldning. Moth. (lat.)

10,985. Slem Skyld, hvor ej kan gjælde Undskyldning. 1, 497.

19,986. En god Mand maa ofte behjælpe sig under et slet Dække. 1, 497.

10,987. Mange (meget) Træ gjøre Ilden større; mange Undskyldninger gjøre Sagen værre. 1, 497.

Han er vel undskyldt, lovlig undskyldt. 1, 84. (siges om en dum, indskrænket Person). — Hver vil være undskyldt. 2, 295. („Adam gav eller skød Skylden paa Eva, og Eva paa Slangen"). — Man kan altid faa en skallet (ɔ: tom, ugrundet) Undskyldning. 2, 295. — Det er en skaldet Undskyldning, han bruger. Moth. — Han vil skjule sig med Bettelmantelen (= Tiggerkaaben ɔ: „und-

skylde sig med Fattigdom"). 1, 497. — Han vil bedække sig, men Dækket er for smalt. 1, 497.

Det kan vel undskyldes, men ej forsvares. 1, 497. — Man skal (kan) med Nøden undskylde al Forséelse. 1, 497.
undskylde, Undskyldning, se 1934. 5312. 8326.

10,988. I Ungdom skal man sig bede og barke (ɔ: hærde sig). P. L. 939. — Han er bedt og barket. V. S. O. (siges om den, som er vant til at lide Ondt).

10,989. God var Ønsken, var ej Følsken. P. L. 983. (Udg. 1515: „God var Yngsken" ɔ: Ungdom, Ungdommelighed), „var ikke Følsken" eller Folsken ɔ: Daarlighed, Taabelighed). jvf. 11, 015.

10,990. Ung Engel vorder gjærne gammel Djævel. P. L. 730. — Ung Engel bliver tit gammel Djævel. 1, 177.

10,991. Ung Springer, gammel Stylter (egl. En, som gaar paa Stylter ɔ: som gaar langsomt); ung Slemmer (ɔ: Øder), gammel Betler (Tigger). 2, 296. — En ung Spiller bliver en gammel Tigger.

10,992. Ung Herre, gammel Trygler; ung Kok, gammel Stegevender. 1, 178.

10,993. Ung Løgner, gammel Tyv.

10,994. Ung Doven, gammel Arbejder. 2, 296.

10,995. Hvad Ung nemmer, det Gammel ej glemmer. A. S. Vedel. jvf. 5363. 6006. 8522. — Hvad En (som) ung nemmer, det han (som) gammel gjemmer. P. Enevoldsen. — Det Unger (Ung) nemmer, det Gammel holder (ɔ: beholder). P. L. 897. — Hvad i Ungdom nemmes, i Alderdom ej letteliq glemmes. Moth. — Hvad man i Ungdommen nemmer, man i Alderdommen næppe glemmer. V. S. O.

10,996. Unge Geder ville gjærne æde Salt; men de gamle æde baade Saltet og Sækken med. Pouch. 1, 16.

10,997. Ung Hustru er gammel Mands Død. 1, 85. — Ung Hustru hjælper gammel Mand snart til Graven. 1, 85.

10,998. Naar den Gamle lefler med den Unge, da lér Døden. 1, 85.

10,999. Gammel Mand og ung Kone (er) visse Børn. 1, 85. — Ung Kone og gammel Mand giver vis Arving. Moth.

11,000. De unge Fugle have bløde Næb. 1, 11 og 499.

11,001. Unge Stude gjøre krumme (ogsaa: „krogede") Furer. 1, 499.

11,002. Unge Hunde have skarpe Tænder. 1, 499.

11,003. Ung Hest skal have en gammel Rytter. 1, 459. — Ung Rytter og gammel Hest, og gammel Rytter ung Hest. 2, 154.

11,004. Ungt Føl og gammel Hest, de drage ej tillige.

11,005. Heller ungt Barn, end gammelt Skarn. Gr. 1069.

11,006. Unge Urter ere de bedste. („Alting forværres med Tiden"). Moth.

11,007. Ungt Blod, hævngjerrigt Mod (ɔ: Sind). 1, 499.

11,008. De Unge løbe aldrig vel, uden de Gamle holde Tømmen. 1, 500.

11,009. Naar unge Høns skulle ligge, fordærve de mange Æg. 1, 499.

11,010. „Man lægger de yngste Børn først i Seng", sagde Pigen, hendes yngste Søster blev først ført i Brudeseng. Iris.

11,011. Ung og Gammel kan ej vel sammen. 1, 84. (om Ægtefolk af meget forskjellig Alder). jvf. 4112.

11,012. Unge skulle føre en hungrig Mave til Bordet og en træt Krop til Sengen. 1, 500.

11,013. Arbejdsom Ung er Gammel tung. 1, 14.

11,014. Det er en ond Fole, som ikke har slaget en Skagel sønder. 1, 499. (om Udskejelser i Ungdommen).

11,015. Ungdom og Visdom følges ej gjærne ad. H. Thomesen. — Ungdom og Visdom ville ej følges ad. 1, 499. jvf. 7974. 10,989. — Ungdom og Visdom følges sjælden ad. Gr. 2823. — Ungdom og Visdom er sjælden sammen.

11,016. Løsagtig Ungdom gjør svag og raadden Alderdom. 1, 14. — Vellystig Ungdom, ulystig (ulystelig) Alderdom. 1, 499.

11,017. Den, som er kaad i sin Ungdom, faar gaa kroget i sin Alderdom. V. S. O.

11,018. Ungdoms Sprung gjør Alder tung. 1, 14. — For Ungdoms-Synden Alderdoms-Sorgen. A. S. Vedel.

11,019. „Ungdommen raser", sagde Kællingen, hun sprang over et Halmstraa. O. Lade. N. M. Petersen. jvf. 5254. — „Ungdom er lystig", sagde Kærlingen, hun hoppede over et Halmstraa. K. 721. — Ungdommen raser, men Alderdommen fjaser. F. F. — Ungdom vil rase. 1, 499. — „Man skal rase enten ung eller gammel. 1, 57.

11,020. Ny Vín har mégen Bærme, Ungdom megen Udyd. 1, 499.

11,021. Ungdom fænger som Tønderet. 1, 499.

11,022. Ungdommen regéres af Affekterne. 2, 8.

11,023. Snar til Hat óg sén til Pung, hjælper frem saa mangen Ung. 1, 500.

11,024. Den Sommerlyst ej varer længe, betænker det, I unge Drengé! 1, 499.

11,025. Den er ung, som er sund. 1, 266.

11,026. Ingen (er) ung, som jo kan dø i Aar. 2, 45.

10,027. De Unge fordrive de Gamle. („thi disse dø bort, for at give de Andre Rum"). 2, 12.

11,028. Unge skulle bruge Ørene hos de Gamle og ej Munden. 1, 11.

11,029. Alderdoms Forstand er bedre end Ungdoms Styrke. Moth. — Ungdom har Kraft. Moth.

11,030. Den Unge har (tit) Barnet i Ærmet. 2, 64.

11,031. Til ungt Kjød skal man have let og tør (tørt) Véd. 2, 64.

11,032. Ingen Ung tager en Gammel for Guds Skyld. 1, 84. (om Giftermaal).

11,033. Bedre er ungt Hønsekjød, end presset Kallun. 2, 64.

11,034. Ung hos Ung. 2, 64. (om Ægteskab méllem Jævnaldrende).

11,035. En Ung kan fordærve det ni Gange, og dog komme til Rette igjen. („men Ingen lide derpaa!“ føjer Syv til). 2, 295.

11,036. Graa Haar lade vel i den Unges Hoved (ɔ: „naar der er noget Gammelt, Adstadigt og Forstandigt hos ham, ligesom naar der er noget Ungt og Lystigt hos den Gamle“. Syv). 2, 296.

11,037. Verden tilhører de Unge. — De Unge hører Fremtiden til eller Fremtiden tilhører Ungdommen.

11,038. Som Nød (ɔ: et Kvæghøved) røder for, røder (ɔ: vraaler, vræler) og Rempling (eller Rympling ɔ: et Ungnød, en to Aars Kalv eller Kvie) efter 2, 72. (ɔ: de Unge følge de Ældres Exempel). jvf. 2705. 2953. 3231. 3975. 10,872.

11,039. Skulle unge Træer voxe vel, maa de vel snides (= snittes ɔ: beskæres). 1, 500. (om Anvendelsen af tilbørlig Tugt).

11,040. Ungdoms Plante er Alderdoms Frugt. 1, 326. — Af Ungdoms Plante er Alderdoms Frugt. Gr. 2821.

11,041. Det man saa'r i Ungdommen, høster man i Alderdommen. 1, 326.

11,042. Saa er Ungersvend i Tale, som naar man griber Aal om Hale; saa er Ungersvend i Tro, som naar man gaar paa Trøske-Bro. 1, 44.

11,043. De Unge have tit Lyst til tre K.er: Kande, Kort, Kone. 2, 295.

11,044. Om Sommeren tænk paa Kuld og Frost; i Ungdom tænk paa Alderdoms Trøst! (ogsaa: „Brøst“). 1, 499. — O, vidste den unge Mand, hvad den gamle behøver, da lukte han ofte bedre for Pungen. 1, 500. (om den, som i Ungdommen øder Penge eller Helbred, som han kunde have godt af paa sine ældre Dage).

11,045. Misbrugt Ungdoms Tid gi'r aldrig Manddoms Fryd. O. Malling.

11,046. Aldrig briste, skjønt de brage, Rosenbaand fra Ungdoms Dage. Gr.

11,047. Ungdommen bebuder Manden, ligesom Morgenen Dagen. (engelsk).

11,048. Gode Dage ere Ungdommens Lokkemad. Moth. (V. S. O. har „Lokkefugl").

(Han er kun) en Grønskalding (ɔ: efter Syvs Forklaring egl. „Træ, som endnu er grønt, og ej duer til at brænde;" maaské af „skaldet"). 2, 22. Hyppigere bruges dog en „Grønskolling" eller „Grønskolding" som et foragteligt Udtryk om en ung Knøs eller en skjægløs, halvvoxen Person, der ogsaa siges at være grøn om Hagen. — Han staar aldrig paa yngre Bén. („det kan og siges om en Gammel"). 2, 295 og 296. — Han har ej endnu udraset. 2, 296. — Nys udfløjen. 1, 319. — Han er bleven ung igjen som Ørnen. Moth. („om den, som længe var svag og skrøbelig, men er bleven frisk igjen"). jvf. Es. 40, 31.

Det er en føje Ting, som kan glæde et ungt Menneske. Moth. — Ung Kvinde hos gammel Mand er som gift og ugift; hun har som en Hustru gode Dage, og som en Enke lange Nætter. 1, 85. — Vittighed i Hjærnen, Tavshed paa Tungen og Blufærdighed i Ansigtet bør findes hos de Unge. 1, 500. — Ungdom er Skjønhed. 1, 393.

Jeg har været ung og er bleven gammel; men jeg har ikke sét den Retfærdige forladt, eller hans Afkom søge efter Brød. Ps. 37, 25. — Gud! Du har oplært mig fra min Ungdom af, og indtil nu kundgjør jeg dine underfulde Gjerninger. Ps. 71, 17. — Hvormed skal en Ung bevare sin Sti rén? derved at han holder sig efter dit Ord. Jeg gjemte dit Ord i mit Hjærte, for at jeg ikke skulde synde imod dig. Ps. 119, 9. 11. — Som Pile i den Vældiges Haand ere Ungdoms Sønner. Ps. 127, 4. — Ogsaa den Unge kjendes af sine Gjerninger, om han er rén, og om han handler ret. Ordsp. 20, 11. — En Pryd for de Unge er deres Kraft. Ordsp. 20, 29. — Glæd dig, du Unge! i din Barndom, og lad dit Hjærte være vel til Mode i din Ungdoms Dage, og du vandre paa dit Hjærtes Vej og efter dine Øjnes Syn! men vid, at for alt dette vil Gud føre dig for Dommen. Præd. 11, 9. — Ungdom og Livets Morgenrøde er Forfængelighed. Præd. 11, 10. — Ak, Herre, Herre! se, jeg forstaar ikke at tale, thi jeg er ung. Jer. 1, 6. — Det er en Mand godt, at han bar Aag i sin Ungdom. Jer. Begr. 3, 27. (jvf. Syv 1, 424). — Kjære Barn! elsk Undervisning fra din Ungdom af, og indtil de graa Haar skal du finde Visdom. Sir. 6. 19. — Har du ikke samlet i din Ungdom, hvorledes vil du finde i din Alderdom? Sir. 25, 3.

ung, Ungdom, se 615. 1318. 1507. 1542. 1767. 2132. 4599. 4695. 4728. 5102. 5441. 5497. 6205. 6695. 7106. 7603. 7629. 9391. 9534. 10,297. 10,872. 11,659. 12,028.

11,049. Sex (ere) unyttige Ting i Huset: selvraadig Hustru, ulydigt Barn, lad Tjener, trind (ɔ: frugtsommelig) Pige, tom Pung og ung Æggehøne (Liggehøne). 2, 133.

11,050. Man kan bræde (ɔ: smelte) meget Smør i en héd Ovn (ɔ: man kan spilde Meget til Unytte). Moth.

Han gaar om og slaar Stén i Stykker til Møg (ɔ: gjør et aldeles unyttigt Arbejde. K. 378. — Han er en kaadmundet og unyttig (her = næsvis, kivágtig) Skjændegjæst. A. S. Vedel. — Han er en unyttig Jordens Byrde. 1, 117.

Naar I have gjort Alt, hvad der er Eder befalet, da siger „vi ere unyttige Tjenere, thi vi gjorde (kun) det, som vi vare skyldige at gjøre.“ Luk. 17, 10.

Unytte, unyttig, se 11,049.

11,051. Én Uorden kan bringe et hélt Land i Forvirring. — Én Uordning kan bringe et ganske Land i Forvirring. 1, 327.

Ledet er af Lave. L. Kok. — Han har sine Sager i en Æske og sit Smør i en Tjærékande. (jysk). Sv. Gr. — Han gjør Mudder. (siges om den, der afstedkommer Forvirring og Forstyrrelse). — (Der var en) Forvirring som ved Babels Taarn. 1, 327. — Han sætter Stuen paa Loftet (ɔ: „larmer og tumler; vender op og ned paa Alt“). 2, 204.

---

urén, se skiden.

11,052. Hvo Ulov driver (ɔ: begaar Uret eller en ulovlig Handling), han Ulov nyder (ɔ: straffes efter Fortjeneste og nyder ikke Lovens Beskyttelse). P. L. 330. — Hvo som Ulov fæster, han Ulov driver. P. L. 6. — Hvo Ulov fæster, skal Ulov holde. 1, 276. — Hvo som Ulov fæster, han skal Ulov finde. V. S. O.

11,053. Én uret fangen Penning drager bort andre ti.

P. L. 294. — Uret Penning tager bort andre ti. 1, 353. jvf. 9912. — Uret Penge tager ti andre bort med sig. Moth. — Uretfærdig Penning tager ti paa Bag og gaar sin Vej. J. S. Nørnissum.

11,054. Uret Gods haver ingen Trivelse (= Trivsel). 1, 353. jvf. 332. — Uretfærdigt Gods kommer ej i tredie Arv. 1, 353. („tredie Arving glædes ej deraf" ɔ: derved). — Uretfærdigt Gods lykkes ikke. Gr. 2826. — Ingen trives af uretfærdigt Gods. V. S. O. — Uretfærdigheds Gods ikke længe bestaar. J. Junge.

11,055. Uret Vinding er en Ild i Godset, der fortærer Alting. 1, 353. — Ond Vinding lykkes ej. Moth. — Uret lykkes aldrig. Moth.

11,056. Bedre (er) Skade, end uret Baade. („hin bedrøver og lader af, denne gjør en urolig Samvittighed"). 1, 353.

11,057. Uretfærdigt Gods vil have to Skjælmer: én, som samler, en anden, som forøder det. 2, 216. (Syv føjer til: „og hvo som samler uretfærdigt Gods, bereder Armod til sine Børn").

11,058. Uretfærdigt Gods fortærer det andet, som Ørnefjedre, naar de lægges blandt Gaasefjedre. 2, 216.

11,059. Én uretfærdig Skilling fortærer ti retfærdige.

11,060. Den uretfærdige Skilling er en stjaalen Skilling.

11,061. Uretfærdige Penge stopper uretfærdigt Hul. Gr. 2827.

11,062. Hvad En med Ulov faar, med Lov tilbage gaar. 1. 502.

11,063. Ulovlig Fang er Ufang. 1, 502. — Ilde fanget, snart forganget. 1, 502.

11,064. Hvo der samler uretfærdigt Gods, er som Fuglen, der ligger, mèn ej udligger Æggene. 1, 353.

11,065. Heller Uret lide, end Uret gjøre. M. M. — Bedre at lide Uret, end (at) gjøre (Uret). 1, 502. — Bedre at lide, end (at) gjøre Ondt („Uret"). 1, 423.

11,066. Uretfærdig Anfang (ɔ: Begyndelse) gaar geménlig (ɔ: sædvanlig) Krebsgang. 1, 39.

11,067. Den, der bygger paa Uretfærdighed, bygger paa Sand.

11,068. Hvo som saa'r Uret, skal høste Skade. Moth. (jvf. Jobs B. 4, 8).

11,069. Naar Ulven vil, da gjør Faaret Uret, enten det staar oven (for) eller neden (for) Bækken. 1, 490.

11,070. Uret maa lides, men ikke gjældes. 1, 502. — Uret faar man lide, men ikke gjælde (gjengjælde).

11,071. Uret er bedre tilgivet, end hævnet. 1, 182. — Hævn er ny Uret. 1, 183. — Det er tit bedre, at tie og glemme Uret, end (at) hævne den. 1, 279. — Uret skal man foragte og ej hævne. 2, 296.

11,072. Uret er udrøj at tage af. Moth.

11,073. Hvad (i) hundrede Aar var Uret, er ikke i Dag Ret. 1, 392. — Hvad i hundrede Aar var Uret, bliver ej én Dag Ret. Molb. 3759.

11,074. Uret bliver Uret, hvorledes man (end) vil forfægte den. 1, 502.

11,075. Hvo som vil gjøre Uret til Ret, tager sig Mere for, end han kan. 1, 502.

11,076. Med Ulov skal man Land ødelægge.

11,077. For stræng Lov er stundum Ulov; højeste og største Ret, højeste Uret. 1, 276. — Den største Ret er eller kan stundum være den største Uret. (lat.) — Mangen har (moralsk) Ret, men faar Uret (efter Lovens Bogstav).

11,078. Hvo der er langt fra sin Æt, er nær (ved) sin Uret. 1, 502. jvf. 8686.

11,079. De Fraværende have altid Uret. — Hvem der er borte, har altid Uret.

11,080. (Det er) daarligt at søge Ret hos Uretfærdige. 1, 278.

11,081. Uret har ofte stor Lykke. 1, 502.

11,082. Uret stilles med Glemske (Glemsel). 1, 502.

11,083. Hvo Uret gjør, det snart forglemmer; hvo Uret lider, længe gjemmer. 1, 502.

11,084. Magt gjør Uret. 1, 277.

11,085. Mange rose Ret og gjøre Uret. — Mangen fordømmer Uret og gjør den. 1, 502.

11,086. Uret holdes (stundum) for lovlig Ret, naar det gaar vel af. 1, 501.

11,087. Utro (Folk) og onde Penge findes i al Verden. 2, 256.

11,088. Utro Haand gaar hen, men kommer ej igjen. 2, 257.

11,089. Ubillighed er Moder til Ulydighed. 1, 502.

Han tør sige Nej for Uret. 2, 296. — Heller vilde jeg sidde paa Sprogø, end dømme uret. Moth.

Man skal lide Uret, men ikke billige den (ɔ: „holde den for billig“). 1, 424. — Det er Uret, som skér ved ulovlige Midler. 1, 501. — Var der ingen Uret, saa var der (heller) ingen Ret til. („thi derved kjendes bedst, hvad Ret er“). 1, 502. — Den, som er uretfærdig i det Smaa, er det ogsaa i det Store. (jvf. Luk. 16, 10).

Red den, som skér Uret, fra dens Haand, som gjør Uret; og vær uforsagt, naar du dømmer! Sir. 4, 9. — Forlad dig ikke paa uretfærdigt Gods! thi det skal ikke hjælpe dig paa Hjemsøgelsens Dag. Sir. 5, 10.

Uret, uretfærdig, se 1287. 1729. 3128. 3794. 4212. 4950. 5674. 6306. 8808. 9076. 9996. 10,033. 11,257. 11,619.

11,090. Uskyldighed er bedste Værn. 1, 136.

11,091. Uskyld har Hyld (ɔ: Hyldest, Gunst, Yndest). 1, 136. (Syv føjer til: „han var Guds Ven og Dannemands Ven“).

11,092. Uskyldighed hjælpes undertiden ved Jærtegn. 2, 266.

Han er saa uskyldig deri, som det Barn, der blev født i Gaar (ogsaa: „i Nat“). F. F. — Det gaar oftest (ogsaa: „gjærne“) ud over de Uskyldige. V. S. O.

Forgjæves har jeg renset mit Hjærte og toet mine Hænder i Uskyldighed (ɔ: Fromhed). Ps. 73, 13. — Pilatus sagde: jeg er uskyldig i denne Retfærdiges Blod. Matth. 27, 24.

uskyldig, Uskyldighed, se 1523. 4792. 8809.

---

ussel, se Stodder.

11,093. Utaalmodighed render sig selv af Sadelen; forløber sig selv. 1, 425.

11,094. Utaalmodighed er som Uro i Sejerværket; har hverken selv (Ro) eller lader Andre (have) Ro. 1, 425.

11,095. Utaal er dobbelt Ulykke (ɔ: den, der tager sig en Gjenvordighed nær, føler den dobbelt). Moth.

11,096. Fire Ting (ere) ulidelige: (at) tjene uden Løn, (at) give uden Tak, (at) begjære og ej erlange (ɔ: faa, opnaa), (at) haabe og ej fange. 1, 425.

11,097. Tre Slags Folk (ere) ulidelige: fattig Hoffærdig, rig Løgner og gammel Boler. 1, 425.

Han kan ej taale et halvdraget Ord. 2, 260.

Utaalmodighed hjælper ej af Nød, men mere indvikler. 1, 425.

Utaalmodighed (ulidelig). se 10,004. 10,009.

11,098. Det er en slem Hund, der ej kan skjønne paa det Brød, han har ædt. 1, 427.

11,099. At gjøre den Utaknemmelige til Gode og salve den Døde, er Ét. 1, 427.

11,100. Utaknemmelighed og Uforskammethed ere gjærne Stalbrødre sammen. 2, 260.

11,101. Utaknemmelighed er Verdens Løn.

11,102. Velmént faar tit Utak. 1, 470.

11,103. Gjør nitten Gange vel og den tyvende ilde, saa faar du Utak for det Alt. 1, 91. — Det geménlig (ɔ: sædvanlig) saa tilgaar, man for Tjenest' Utak faar. A. S. Vedel.

(Det er) bedre, aldrig (at) annamme Velgjerning, end (at) være utaknemmelig. 2, 260. — En Utaknemmelig skader mange Andre. („thi de nyde ham Ondt ad"). 2, 260. — Det er Alt forloret, hvad Godt man gjør en Utaknemmelig. 2, 260. — Giv Utaknemmelig, hvad du vil, det er dog Alt forloret Spil! 2, 260. (den, som vil vinde en Utaknemmelig med Velgjerninger, spilder sin Umage). — At kaldes utaknemmelig, er største Spot og Skam: tro mig! 2, 260.

En Synder vil undløbe fra den, som er gaaet i Borgen for ham, og den, som har et utaknemmeligt Sind, vil svigte den, som udfriede ham. Sir. 29, 20. — Gud er god mod Utaknemmelige og Onde. Luk. 6, 35.

Utaknemmelighed, se 2930. 7599. 10,048. 10,309. 11,248.

Uvejr, se Vejr.

Uven, se Fjende.

uvidende, se vide.

Vaade, se Fare.

Valg, se vælge.

11,104. Hvor Vand været haver, kommer det igjen. — Ee (ɔ: altid) kommer Vand, som været haver. P. L. 391. — End kommer Vand, som (ɔ: hvor) Vand har været. 1, 112. (Vandet kommer tilbage til de Steder, hvorfra det har sit Udspring). — End kommer did Vand, som (ɔ: hvor det) været haver. 1, 172.

11,105. Den Brønd duer ej dért (ɔ: ikke ret meget), som der skal bæres Vand udi. 1, 120. — (Det er en) ond (ɔ: daarlig) Brønd, som man skal bære Vand i. 1, 312. — Det er en daarlig Brønd, man skal hælde Vand i.

11,106. Man véd ej, i hvad Hule (Udg. 1515: „Brønd") Vandet er længst udi. P. L. 648. — Man véd ej, i hvad Brønd Vandet bliver længst. 1, 177. (Man véd ej, hvor Lykken er at finde; derfor skal man kun virke med Flid og Troskab i sit Kald, handle klogt og forsigtigt, og saa for Resten give Sagen Gud i Vold). — Man véd aldrig, hvilken Brønd, der er længst Vand i. 2, 269. (jvf. 2, 252).

11,107. Ee (ɔ: altid) vil Vand til Strande. P. L. 141. (om den, som begjærer Mere og Mere. Præd. 1, 7). jvf. 140. 6373.

11,108. Hvo som lader Vand over Hoved (Hovedet), (ham) løber dèt snart i Ærmen (Ærmerne, Ærmet). P. L. 406.

jvf. 9570. — Hvem der hælder Vand over Hovedet, faar det let i Ærmet. Gr. 1204. (om den, som indlader sig paa vovelige Foretagender, hvorved han let kan skade sig). — Tager man sig Vandet over Hovedet, da løber det i Ærmerne. 1, 495.

11,109. „Kast mig, hvor du vil“, sagde Odderen, „uden (1, 248: „men ell. kun ej“) i Vandet“. P. L. 565. (om den, som mener det Modsatte af hvad han siger). jvf. 9014.

11,110. I tyst (ɔ: stille) Vand ere Orme værst. P. L. 42. (P. L. 500: „Ormene“). jvf. 9591. — Udi tyst Vand ere værste Orme. 1, 246 og 324. (om tavse, indesluttede Menneskers Lumskhed og Ondskab).

11,111. Jo længer man vader ud, jo dybere er Vandet. 1, 100. (om den, som giver sig i Fare). jvf. 146.

11,112. Han kjender bedst Vandet, som vadet har. Gr. 190. — Han véd bedst (af) Vandet, som vaadet (vadet) har. 1, 121. („naar man har prøvet det, saa véd man det.“ Moth). — Man skal ej bade sig i det Vand, hvor man ej kjender Grunden. Iris.

11,113. Vandet holder sig længst i sure Enge. — Der er længe Vand i sure Sige (ɔ: lave, side Steder, Sumpe, Vandhuller). Moth. — Længe er Vand i sure Sige (ɔ: „et hadefuldt Sind glemmer sént“. Moth; efter Andre: „hvad der ikke duer, holder længst ud“). 1, 444.

11,114. Du skal ikke lave Baaden til, før du sér Vandet. jvf. 1009. 3519.

11,115. Vad ej over Vandet, hvor du ikke sér Bunden. 1, 465. (vogt dig for farlige Sager, der kan skade dig). — Du skal ikke vade videre (længere) ud, end du kan komme tilbage igjen. K. 482. (ɔ: vær ej dristig med Uforsigtighed!)

11,116. Hvo der vil vade alt Vand igjennem, drukner paa det Sidste. 1, 100.

11,117. Hvo som drikker Vand, beholder Penge og Forstand; hvo som drikker Vogt (eller det, som er vaagt ɔ: ringe), faar gode Klæder. 1, 74. — Drik Vand, saa beholder du din Forstand! Gr. 679. — Naar man drikker Vand, beholder man sin Forstand; naar man drikker Vín, bliver man til et Svín. K. 1949.

11,118. Jo mere en Brønd øses, jo bedre bliver Vandet.

1, 120. — Jo oftere Brønden tømmes, jo bedre Vand. („jo mere Hukommelsen og Forstanden øves og bruges, jo bedre blivér den"). Moth.

11,119. Vandet gjør Graad, Vinen Sang. 1, 128 og 2, 92. (om en forskjellig Levevis). — Vín gjør kvædende, Vand gjør grædende. V. S. O.

11,120. Hvædstén (= Hvæssestén, Hvættestén, Slibestén) uden Vand ej vel slibe kan. 1, 426.

11,121. Vejr og Vand vil have sin Gang. 2, 174. — Vind og Vand maa have sin Gang. Gr. 2842.

11,122. (Det er haardt) at søge Vand i Fodsténen (Grundsténen). 1, 217.

11,123. (Det er ondt) at øse Vand med Sold. 1, 24. (om at gjøre unyttigt Arbejde; bære sig galt ad). — Man kan ikke bære Vand i et Sold. — Det er ondt at øse Vand med brudden Spand. Moth.

11,124. Vandet er ej saa dybt, man finder jo Bund. 1, 196. — Stranden er dyb, alligevel kan man vade ud mod Landet. 1, 414.

11,125. Det Vand inden i Skibet tynger, det uden for letter. M. M.

11,126. „Vand er Vand", sagde Matrosen, han vaskede sin Skjorte i Rendestenen. F. F.

11,127. Vand er Vand: det kan en Ko se. P. Plade.

11,128. Pris Vandet og bliv paa Landet! Syvs Tillæg.

At trykke Vand af en Fodstén (ɔ: at forlange det Umulige at begjære af en Anden, hvad han selv trænger til). Moth. — Før skulde du vrie (vride) Vand af Staal. Moth. — Før du skulde vride Vand af det Staal, end du skulde kviste (ɔ: kaste) mig til dit Maal. V. S. O. — Det er Vand paa hans Kværn (ogsaa: „paa hans Mølle"). 1, 147 og Moth. (ɔ: det gaar efter hans Ønske; det er Noget, han kan bruge). — Han sliber eller maler ikke uden Vand. 1, 147. (om den Egennyttige). — At bære Vand til Ens Mølle). — At slaa Vand (koldt Vand) i Blodet (ɔ: dæmpe den naturlige Heftighed). jvf. Gr. 2841. — Det (f. Ex. Striden, Bevægelsen) er kun en Storm i et Glas Vand. (siges, naar man gjør mange Ophævelser af en i sig selv ubetydelig Sag). — Han bær ikke Vand imod den Anden (ɔ: kan ikke lignes med

ham; er langt ringere). Molb. S. 360. (bruges ogsaa om Ting, Varer, Tøj). — Han bær ej Vand til ham (ɔ: „er for ringe; uværdig"). Syvs Tillæg. — Det blev til Vand altsámmen (ɔ: det blev til Intet; det mislykkedes ganske). — Han er som Vand i et Driftetrug. A. S. Vedel. — Der vil løbe meget Vand til Havs (i Stranden), førend det skér. Moth. — At bære Vand til Havet (ɔ: „at give En, hvad han har Nok af"). Moth. — Han holder sig til Posten. V. S. O. (om den, som drikker Vand). — At ride eller trække En til Vands (ɔ: medtage ilde; behandle med Haardhed; vise sin Overlegenhed). — At holde sig oven Vande (ɔ: bevare sin Indflydelse, sin Selvstændighed m. m.). — At gaa i Vandet (ɔ: være uheldig, lide Tab; komme galt afstéd). — Det faldt i Vandet. (om en Sag, et Forslag, som ej gik igjennem, ej blev til Virkelighed). — Munden løb i Vand efter det (ɔ: han var meget begjærlig derefter). V. S. O. — Han er en Sky uden Vand. Moth. (om den, der lover Meget, uden at holde det). — At gaa over Aaen efter Vand eller for at hente Vand (ɔ: at søge Noget længere borte, skjønt man har det ganske nær). — De smaa Vande i Marken løbe til de store. 1, 498. — Lad Vandet have sit Løb! Syvs Tillæg. — Bær hellere Vand til at slukke, end Véd til at brænde! M. M. (om at være forsonlig). — Han skulde gaa i Vand for dig til sin Hage, dersom han vidste, at han ikke blev vaad. Moth. („spottende om den, som har Lidet tilóvers for En"). — Han var eller blev saa vaad som en druknet Mús; saa vaad, som han var draget op af en Bæk. Moth. — Han drev af som en vaad Hund (ɔ: han skammede sig, gik bort). 2, 30. — Han har anlagt sine Midler i vaade Varer (ɔ: han har sviret dem op). Moth. (2, 50 føjes til: „at de ej skulde forbrændes for ham").

Ilden kan modstaas, men ej Vandet. A. S. Vedel.

Herren holder Vandet sammen i Havet som en Dynge; han lægger de dybe Vande i Forraadskamre. Ps. 33, 7. — Jeg vil udgyde Vand paa det Tørstige og Strømme over det Tørre; jeg vil udgyde min Aand over din Sæd og min Velsignelse over dine Væxter (ɔ: Børn). Es. 44, 3. — Gid mit Hoved var Vand og mit Øje en Taarekilde: da vilde jeg Dag og Nat græde over mit Folks Datters Ihjelslagne. Jer. 9, 1. — Alle de Ting, som ere af Jord, vende tilbage til Jord igjen, og hvad der er af Vand, vender tilbage til Havet. Sir. 40, 13. — Hans Røst var om mange Vandes Lyd. Aab. 1, 15.

Vand (vaad), se 146. 355. 510. 1347. 1492. 1730. 2146 fg. 3099. 3227 fg. 3244. 3631. 3668. 3755. 3988. 4263. 4309. 4352. 4357. 4411. 4463. 5171. 5333. 5460. 5525. 5951. 5973. 5991. 6721. 7061. 7348. 8871. 9560. 9865 fg. 10,813. 10,818 fg. 11,188. 11,215. 12,039. 12,051.

11,129. Vane bider bedst. P. L. 435 og 479. — Gammel Vane bider bedst. 1, 391. — Gammel Vane bider bedst i Skind. Moth. — Lang Vane bider bedst; den haver lange Rødder; er tung at kaste bort, og staar paa faste Fødder. P. Juel.

11,130. Ondt er, Vane at kaste. P. L. 433. (Pouch: „at bortkaste").

11,131 a. Vane er ondt (1, 391: „ond") af at lade. P. L. 436.

11,131 b. „Vanen gjør det", sagde Skrædderen, han stjal en Lap af sine egne Buxer.

11,132. Bedre er Vaadeild i (en) By, end ond Vane. P. L. 552 og 782. — En ond Vane er værre, som (ɔ: end) en ond Sót eller Sygdom. K. 1173. — Ond Vane er værre, end ond Syge. Hr. Iver.

11,133. Ondt er at vænne det Svín af Vong (= Vang, Vænge), som i er vant. P. L. 27. — Det er ondt at vænne So af Vang, som i er vant. Pouch. jvf. 4544. 6665. — Den So, (som) i Vang er vant, er ej god at afvænne. M. M. — Ondt er, fra Vangeled et gammelt Svín at vænne; ondt er, fra Gadekær en gammel Gaas at gjenne. M. Worm.

11,134. Det er ondt at holde Grisene tilbage, naar de én Gang har været vante (eller „faaet Vane") til Bladbyg (Bladebyg). Hedegaard.

11,135. Man maa (ɔ: kan) saa længe vænnes ved (til) Ondt, at man tykker (tykkes) Ondt (at) være godt. P. L. 554. jvf. 10, 196. — Mangen vænnes saa længe ved Ondt, at han véd ikke, hvad Godt er. Pouch. — Man kan vænne sig til Ondt, saa man synes, det er godt. Gr. 2038. — Man kan vænne sig saa længe til Ondt, at man kalder det godt. — Det Onde, man er vant til, er ej ondt. Moth. („siges, naar man vil raade En fra at søge Forandring").

11,136. (Det er) ondt at vænne Hund af Køkkenet, som er vant deri. 1, 391. — Den Hund, som er vant i Køkkenet, kerer (ell. kærer = bryder) sig ej meget om Jagten. M. M.

11,137. (Det er) ondt at afvænne gamle Børn. 1, 391.

11,138. Det er ondt at rette gammel Mands Fejl, som ung Mand var vant til. Moth. (man vænnes ej let fra det Onde, man er opfødt med).

11,139. Vane er den anden Natur. 1, 391. — Vanen kan blive den anden Natur. Molb. Ordb. 2, 75. — Vane med Tiden forandrer Naturen. Syvs Tillæg. — En ond Vane bliver den anden Natur. Pouch.

11,140. Vane er ond at vende. Moth.

11,141. Vane er ond at lægge i Vraa. (jysk).

11,142. Ond Vane haver lange Rødder. Pouch. 1, 391. — Ond Vane er ej let at ændre. Moth.

11,143. Ond Vane skal rykkes op med Roden.

11,144. Ond Vane er Sjælens Torn og Bane. Pouch. 1, 391.

11,145. En ond Vane forgjettes (= glemmes) næppelig. A. S. Vedel.

11,146. Barnet græder for sin Bane, før det lader gammel Vane. 1, 391. („det er tungt at vænne sig fra det, man har lært i sin Ungdom". Moth).

11,147. God Vane er bedre end ond Lov. 1, 391.

11,148. Den gode Vane skal drive den onde hen. 1, 391.

11,149. Vanens Magt er stor.

11,150. Vanen har ogsaa sin Ret.

11,151. Gamle Huse hænge sammen af Vane.

11,152. Man kan vænne sig til at æde Skovæbler. Gr. 2953. — Man kan vænne sig til Alt. — Alting er en Vane. 2, 236.

11,153. Gammel Sædvane kan ej saa snart aflægges, som et Par gamle Buxer. 1, 392.

11,154. Tager Vane Overhaand, gaar den over ganske Land. 2, 236.

11,155. Sædvane („gammel Brug og Vedtægt") er den anden Lov. 1, 392. — Gjør ej din Sædvane til din Lov, men gjør Loven til din Sædvane! M. M.

11,156. Et gammelt Hus er vant til Røg, og en ond Samvittighed til ond Handel. 1, 367.

11,157. Vane gjør Byrden let. Moth.

11,158. Den, som vænner sig til at knurre, kommer maglig (ɔ: let, snart) til at skjændes. M. M.

11,159. Med Søvn er det ligesom med Løgn: man kan bruge Meget og man kan bruge Lidt, ligesom man vænnes. K. 1177.

Han er vant til god Morgen! (ɔ: „har lært at taale Ondt"). Moth. — Han er saa vant til Ondt, som Spillemanden til Ørefigen. F. F. — Hver Kone har sin Vone (ɔ: Vane).

Naar Skik bliver til en Brug, bliver Brug til en Vane. M. M. — Uskikkelige Lader ere fortrædelige. 1, 391. — Hvo som vænner sin Ryg til en foret (fodret) Kjole og sin Bug til to Kager, maa alt (ɔ: altid) holde ved. 1, 392. — Van. til Ondt, for hvilken det er godt, enten der skjænkes sødt eller surt i. 1, 291. — Utilvand (= utilvant, uvant) gjør sorrigfuld Mand; gjør Vobler (eller Vaabler ɔ: Vabler) i Haand. („naar man ej er vant til Arbejde"). 2, 236. — Er Naglen dybt islagen, kan man ej tage den ubrudt („uskadt") ud. 1, 392.

Vane, se 2929. 9633. 9780. 10,013. 10,057. 10,941. 11,433.

11,160. Ondt (ɔ: slemt, vanskeligt) er, med Ramme (ɔ: den Stærke) stærke Réb at drage. P. L. 204. — Det er ondt at drage Réb med Gamle. P. L. 337. (jvf. 1, 511) — Det er ildt mod Ramme Réb at drage. („thi da drager den Stærkere den Svagere i Vandet"). 1, 261. — Ondt at drage Réb eller Kattestrud med den Stærke. Nyerup. (At drage Réb hørte til vore Forfædres Legemsøvelser, hvorved de udviklede deres Kræfter).

11,161. Det er ondt (for Oxe eller for ung Hest), at drage ved Driftøg (ɔ: Udgangsøg, gammel Plovhest). P. L. 211.

11,162. Ondt (ɔ: vanskeligt) er, at drive sort Svin i Mørke over svedne (sveden) Hede. P. L. 1051.

11,163. Ondt er (ɔ: det er vanskeligt) at give Vælling op med en Syl. Moth og 1, 24. jvf. 5361. — Det er ikke godt (ell. let) at diske (ɔ: øse op) Vælling med en Prén. K. 1026. — Det er sént at give Vælling op med en Syl. V. S. O.

11,164. (Det er) ondt at støtte sig ved (en) ludende (hældende) Væg (ɔ: at stole paa eller søge Forsvar hos den, som er svag og kraftløs). 1, 448.

11,165. (Det er) ondt at hælde sig til et bruddet (brækket) Rør. 1, 448. (jvf. Es. 36, 6). — At støtte sig paa en brodden (brudden) Kjæp (ɔ: „at stole paa Noget, som ikke duer"). Moth.

11,166. Det er ondt at være Mellemhest (ɔ: Mellemhandler mellem to stridende Parter). Gr. 1809. — Jeg vil ej være deres Mellemhest. F. Rostgaard. jvf. 10,545. 10,652.

11,167. Det er ondt at bruges til Mellempenge (ɔ: at lægge sig imellem To, der slaas, og faa Prygl til for sin gode Villie). F. F. jvf. 1014.

11,168. Det er ondt om (ɔ: det maa være vanskeligt at faa) Sæbe, hvor man to'r sig med en Tørv. jysk.

11,169. Det er vanskeligt at tie (= tie med, fortie) hemmeligt Raad, stede sin Tid vel og lide Uret. 1, 262.

11,170. Det er ikke godt at slaa store Brød op af en lille Dej. K. 1020. jvf. 4497 fg. 10,964 fg.

11,171. Det er ikke godt at gjøre store Potter af lidt Lér. K. 1021.

11,172. Det er vanskeligt at rede Hunden en Seng; thi han leder altid efter Hovedgærdet. 2, 172.

11,173. Det er ondt at stampe mod Brodden (jvf. Ap. Gj. 9, 5); at sparke imod, naar Aaget er paa Halsen. 1, 297.

11,174. Det er ondt at blæse Bør mod Modbør. (ɔ: „man gjør et forgjæves Arbejde, at sætte sig mod sin Skæbne"). Moth.

11,175. Ondt at undgaa, hvad ødet (ɔ: tilskikket) er. F. Rostgaard.

Det er ondt at gjøre Grød i hans Skjæd. 1, 124. (om

den, som er meget klog og forsigtig). — Han lader det gaa i Bakker og Húlveje (ɔ: „han sænser ikke, hvad han gjør“). Syvs Tillæg. — Det maa gaa i Bakker og Húlveje (ɔ: „der maa møde hvilke Vanskeligheder der møde vil“). V. S. O. — Enten det gaar i Bakker eller i Húlveje, saa maa man dog frem. Gr. 531. — Nu maa det ramme, hvor det kan, enten i Bakken eller Húlvejen (ɔ: „nu maa det gaa, som det kan“, — naar man gjør det sidste Forsøg efter flere uheldige). Moth. — At have ondt ved Noget (ɔ: ikke kunne gjøre det uden med stor Vanskelighed). V. S. O. — At faa eller have sin Hyre, sin fulde Hyre med Noget eller med En (ɔ: have vanskeligt ved at udføre Noget, ved at komme til Rette med En). — At gjøre Knuder (ɔ: gjøre Vanskeligheder). — Deri stikker Knuden (ɔ: deri ligger Vanskeligheden). V. S. O. — At gjøre Kvalm (ɔ: gjøre Støj, Ophævelser, Vanskeligheder). — Vi ere endnu ikke over Grøften (ɔ: der er endnu Vanskeligheder at overvinde). V. S. O.

At glemme Uret, styre sin Tunge og tvinge daarlige Begjærligheder, er vanskeligt. 1, 262.

Søg ikke efter de Ting, som ere dig for vanskelige, og ransag ikke dem, som ere dig for svare. Sir. 3, 20. — Hvor vanskelig skulle de, som have Rigdom, komme ind i Guds Rige! Mr. 10, 23. — I de sidste Dage skulle vanskelige Tider være at forvente. 2 Tim. 4, 1.

Vanskelighed, vanskeligt (ondt), se 1114. 3401. 3454. 3820. 3830. 7084. 7626 fg. 7812. 8843.

Vantro, se Tro.

Vanære, se Skam.

vare (vogte) sig, se Forsigtighed.

11,176. Det er ej varigt, som har ingen Hvile. Moth.

11,177. „Gud ske Lov for denne gode Varme!“ sagde Kærlingen, der (= da) Huset brændte. 2, 104.

11,178. Man heder Ovnen, (for) at den skal varme igjen. 1, 470. (om den, der venter at faa en Velgjerning eller Tjeneste gjengjældt).

11,179. Gjør Jærnet varmt, saa bøjes det let. R. 470.

11,180. Valne (ɔ: forfrosne) Hænder, varme Hjærter!

11,181. Varme Piger fryser ikke. K. 1333.

11,182. Palt over Palt (= Pjalt), det varmer alt.

11,183. Varm dig, mens du sidder ved Ilden! 1, 253. (om at bruge den belejlige Tid).

11,184. Varme er Livet, Kulde er Døden. 1, 265.

11,185. Varm Mand, stærk Mand! 1, 265.

11,186. Er man arm, saa er man dog varm.

11,187. St. Peder kaster den hede (ogsaa: „varme“) Stén i Vandet (Moth: „i Jorden“). 2, 4. (naar Kulden tager af i Fasten, eller naar det tøer den 22de Februar, hvilken Dag har Navn efter Apost. Peder).

Han er varm inden Vægge (ɔ: han er velstaaende, sidder godt i det). Moth. — At varme Ens Ryg eller Rygstykker (ɔ: give ham Bank eller Prygl); ogsaa: varme Ens Ører (eller Øren (ɔ: give ham vældige Ørefigen). V. S. O. — At give En varme Vafler. — Det er meget hedt imellem dem (ɔ: de vise hinanden megen Fortrolighed). — Nu gaar det ikke saa hedt til. — Han har det meget hedt (ɔ: er meget forelsket). V. S. O.

Det skér ofte, at man røger og ikke varmer sig. 1, 97.

Naar To ligge sammen, da have de Varme; men hvorledes kan Én alene blive varm? Præd. 4, 11.

varm, Varme (héd), se 308 fg. 1010. 2091. 3208. 3553. 3983. 4302 fg. 4323. 4339. 4707. 4993. 5293 fg. 5585. 7566. 9181. 9608. 9668. 9699. 10,949. 11,050.

Varsomhed, se Forsigtighed.

11,188. Somme vil vaske Kappen, uden at gjøre den vaad (ɔ: rense sig, uden at erkjende sin Synd).

Du maa nok vaske min Pels, men ikke gjøre den vaad. („naar man i Spøg vil tilstaa Noget, som man afslaar“). Molb. S. 340. — Det gaar af i Vask (ɔ: Skaden er ikke saa stor). — Det er en Karl, som har vasket sig (ɔ: en dygtig Karl). jvf. 2, 105. — Det har vasket sig. 2, 105. („her tages Hensyn til vore Gamle, som vaskede og prøvede deres

Børn i de kolde Vande, som Tyskerne i Rhinstrømmen." Syv). — Det er Tøj, en Kjole, et Kjøretøj m. m., der har vasket sig (ɔ: det er udmærket, ypperligt i sin Art). Molb. S. 361. (jvf. 2, 105). — Det (han) er gaaet i Vasken (ɔ: gaaet til Grunde, fordærvet). — De har stor Vask — af en Strippe. (om dem, der gjøre meget Væsen af en ubetydelig Sag).

11,189. Den, der gaar (1, 346: „ganger") af (ad) ret Vej, skal ej være vonden (eller vaanden ɔ: egl. kræsen) igjen at gaa (ɔ: skal ikke ømme sig ved eller være bange for at gaa tilbage). P. L. 1088.

11,190. Vejen er ikke lige, fordi Mange gaa paa den. — Vejen er ej saa lige ret, fordi at Mange gaa derpaa. 1, 485.

11,191. Den lige Vej er den bedste. F. F. — Den lige Vej er altid den korteste. Gr. 1632.

11,192. Den bedste Vej er midt imellem. — Middelvejen er bedst. 1, 295. (om at holde Maade).

11,193. Frem og tilbage er en lang Vej. 1, 347. — Frem og tilbage er den længste Vej. K. 1610.

11,194. Frem og tilbage er lige lang Vej. V. S. O. jvf. 5353. — Frem og tilbage er lige langt (Gr. 1631), men ikke lige billigt. (om den, som gaar en Vej forgjæves, eller som gaar fejl af Vejen; ogsaa om den, der tager en anden Beslutning i timelige Anliggender).

11,195. Hvo der ikke véd Vej til Byen, faar at følge Gærdet. Moth. (om den, der maa spørge Andre om det, han selv burde vide).

11,196. Der gribes Ingen paa de Veje, han ikke kommer (ell. „han aldrig kom"). 1, 346. (Ingen bliver straffet for en Misgjerning, naar ikke den ringeste Mistanke kan falde paa ham).

11,197. Jo bedre Jord, jo slemmere Vej; jo bedre Land, jo værre Folk. 1, 348. — Jo bedre Jord, des slettere Veje. Gr. 1377. — Ond Jord, god Vej, og tvært imod. 2, 214.

11,198. Det er bedst at kjøre paa den Vej, (som) banet er. 2, 61.

11,199. Alle Veje føre (ogsaa: „gaa“) til Rom. (der føjes stundum til: „men ikke til Himmerig: dertil er kun én Vej“).

11,200. God Omvej er ingen Afvej. Moth.

11,201. Ingen Vej er saa god at finde, som Vejen til Døden; den Blinde gaar ej vild deraf. 1, 67.

11,202. Én Vej skal man ud. Gr. 2851.

11,203. En Krøbling, som ej selv kan gaa, kan dog vise Andre Vej. M. M. (Man kan ogsaa lære noget Godt af ringe og svage Mennesker).

11,204. Der er Noget i Vejen, hvor man kommer. Gr. 2853. — Der kommer altid Noget i Vejen. V. S. O.

11,205. Der kom en Mand i Vejen med en Slæde. F. Rostgaard. — Der kan let komme en Mand i Vejen med en Slæde. K. 1074. (om en uventet Hindring).

11,206. Enten finder jeg Vej, eller jeg baner mig Vej.

11,207. Guds Veje gaa altid oven om. Gr..

11,208. Vejen til Laden gaar igjennem Stalden. (om Kreaturholds Vigtighed for Kornavlen).

Han viste ham Vejen til at gjøre dette (ɔ: „gav ham Lejlighed dertil“). Moth. — Hver maa fare paa Alfarvej ell. egl. Adelfarvej (ɔ: handle redeligt). Moth. — Han gaar sin Vej lige frem, viger hverken til Højre eller Venstre. Moth. (om den Retskafne). — Han vil ikke hilse ham paa en Vej. 1, 175. (om den, som foragter En). — Han er ej værd at hilse paa en Vej. 2, 83 og 282. (om en slet, foragtelig Person). — Man skulde ikke tage det op paa en Vej, om man saa' det ligge. 2, 84. — Meget er ikke værd at tage op paa en Vej. Gr. 2955. — Han staar paa Korsvejen (ɔ: han véd ikke, hvad han skal gjøre, er tvivlraadig). 1, 457. — At blive paa Halvvejen, Moth. (om den, som ikke fører til Ende, hvad han har sat sig for). — Det er ej hans Agevej. 2, 87. — At holde, følge Middelvejen (ɔ: holde Maade). Moth. — Det har gode Veje med den Sag (ɔ: det kan vare længe inden den bringes i Orden eller afgjøres). — Det har gode Veje (ɔ: det kan let ské; det har ingen Fare). 2, 171. (ogsaa = det haster ikke). — Der ligger Viborg-Veje i hans Pande. 1, 16. (om den Gamles graa Haar og Rynker i Panden). — Det er den rette Vej til Vartov (ɔ: en Stiftelse for Gamle og Trængende i Kjøbenhavn). Moth. (siges om den,

der øder sit Gods). — Han lægger ikke et Halmstraa i Vejen for Nogen eller Noget. — At staa eller være En i Vejen. (ↄ: til Hinder). — Der er Noget i Vejen med ham. — Hvad er der i Vejen?. — At løbe sin Vej (ↄ: undvige, rømme). — Han véd ikke, hvad Vej han vil gaa (ↄ: han er i Tvivl om, hvad han vil gjøre). Moth. — Tage paa Veje eller Vej; tage stærkt paa Vej (ↄ: støje, skjænde; tale haarde Ord). — At rydde af Vejen (ↄ: skaffe sig fra Haanden, ødelægge). — Han kommer ingen Vej dermed (ↄ: hans Arbejde har ingen Fremgang). — Det er gaaet den Vej, det kom (ↄ: „det er Alt tabt"). Moth. — Det var ikke af Vejen, om du gjorde det (ↄ: det var gavnligt). — At lede efter ond Vej i Avedøre Stræde (ↄ: at lede efter Vand i Stranden). Moth. (Landevejen fra Kjøbenhavn til Kjøge, navnlig hvor den gik over Avedøre Mark, var i gamle Dage næsten ufremkommelig, hvorfor man skrev 1782: „Gud hjælpe den, der skal de Store søge! den Vej fast værre er, end Vejen ned til Kjøge"). — Han er kommen paa Afveje (ↄ: i Vildfarelse: er bleven forført). — Nu er han paa ret Vej, paa de rette Veje (ↄ: „lever vel, gjør Ret"). 2, 180.

Lær dem den Vej, de skulle vandre paa, og de Gjerninger, de skulle gjøre! 2 Mos. 18, 20. — Jeg gaar nu al Jordens Vej (ↄ: jeg dø'r). 1 Kong. 2, 2. — Der er dem, som hade Lyset; de kjende ikke dets Veje og blive ikke paa dets Stier. Jobs B. 24, 13. — Herre, jævn din Vej for mit Ansigt! Ps. 5, 9. — Herre, lad mig kjende dine Veje, lær mig dine Stier! Ps. 25, 4. — Gud! din Vej var i Havet, og dine Stier i de stærke Vande. Ps. 77, 20. (jvf. Es. 43, 16). — En Mands Veje ere aabne for Herrens Øjne, og han vejer alle hans Skridt. Ordsp. 5, 21. — Den Kloges Visdom er, at han forstaar sin Vej, men Daarers Taabelighed er, at de blive bedragne. Ordsp. 14, 8. — Der er en Vej, som synes ret for en Mand; men dens Ende er Dødens Veje. Ordsp. 14, 12. — Alle en Mands Veje ere rene i hans Øjne; men Herren vejer Aander. Ordsp. 16, 2. — Menneskets Hjærte optænker sin Vej, men Herren styrer hans Gang. Ordsp. 16, 9. — Torne og Snarer ere paa den Forvendtes Vej; den, som vil bevare sin Sjæl, holder sig langt fra dem. Ordsp. 22, 5. — Hvo som vandrer oprigtig, skal frelses; men den, som er forvendt og vandrer paa tvende Veje, skal falde paa én af dem. Ordsp. 28, 18. — Jeg véd det, o Herre! at Menneskets Vej staar ikke til ham selv, at det ikke staar til Vandringsmanden at befæste sin Gang. Jer. 10, 23. — „Mine Øjne ere over alle deres Veje, de ere ikke skjulte for mit

Aasyn", siger Herren. Jer. 16, 17. (jvf. Sir. 17, 15). — Saa siger Herren: se, jeg forelægger Eder Livets Vej og Dødens Vej. Jer. 21, 8. — Herrens Veje ere rette, og de Retfærdige vandre paa dem; men Overtrædere falde paa dem. Hos. 14, 10. — Herre! Du er retfærdig, og alle dine Gjerninger og alle dine Veje ere Barmhjærtighed og Sandhed. Tob. 3, 2. — Som Herrens Veje ere jævne for de Hellige, saa ere de til Anstød for de Uretfærdige. Sir. 40, 31. — Gaar ind ad den snævre Port; thi den Port er vid og den Vej er bred. som fører til Fordærvelse, og der er Mange, som gaa ind ad den; men den Port er snæver og den Vej er trang, som fører til Livet, og der er Faa, som finde den. Matth. 7, 13. 14. — Hvor uransagelige ere Guds Domme og usporlige hans Veje! Rom. 11, 33.

Vej, se 145. 1206. 1895. 2238. 2712. 2832. 3690. 4715. 5118. 5163. 5987. 7307. 11,300. 11,518. 11,581 fg. 12,052.

11,209. Man kan ej Alt i Skaale veje. P. L. 190. jvf. 2142. 5263 7229. — Man kan ej Alt med Skaaler veje (ɔ: efter Syv 1, 110: „ej gjøre Alting net"; ikke afmaale, regne, tage Alt saa nøje). — Man kan ikke veje Alt paa Guldvægt.

11,210. I lystigt Lag (Lav) vejer ingen Mand sine Ord paa Guldvægt. — At lægge sine Ord paa Guldvægten (ɔ: behandle, betænke meget nøje). V. S. O.

11,211. Hvem kan veje hvert Ord, man siger? Gr. 2048 og 2856. — Ikke alle Ord paa Vægtskaal. („man kan ikke veje Alt ud i Lod og Kvintin"). 1, 432. (jvf. Sir. 28, 29). — Han lægger ikke sine Ord paa Vægtskaalen (ɔ: „han er fritalende, aaben, ligefrem i sin Tale"). Moth. Molb. S. 362. — — At veje sine Ord i Lod og Kvintin. A. S. Vedel.

11,212. Det vejer Alt, som ved hænger. Gr. 2855.

11,213. Grunde maa vejes, ikke Stemmer tælles. Gr.

Det ligger i Vejskaalen (= Vejeskaalen ɔ: Vægtskaalen) endnu (ɔ: Sagens Udfald er endnu tvivlsomt). Moth. — At lægge Ting paa Vægten (ɔ: „overveje, hvad bedst er"). Moth.

Ret Vægt og rette Vægtskaale ere fra Herren; alle Vægtlodder ere hans Værk. Ordsp. 16, 11. — To Slags Vægt er en Vederstyggelighed for Herren, og falske Vægtskaale ere ikke gode. Ordsp. 20, 23.

veje (Vægt), se 3317. 5077. 6250.

11,214. Sammen ligge Vejr og Uvejr. P. L. 1085. („det ene følger paa det andet", siger Syv ɔ: det rolige Sind kan paa én Gang blive heftigt).

11,215. Naar Vejr og Vand holder sammen, er det ej godt at være tredie Mand. 2, 250.

11,216. Vi skulle lade os nøje med det Vejr, som nu blæs (blæser), til der kommer en anden Planét paa Himmelen. 2, 200. („siges, naar man vil overtale Nogen til at skikke sig i Tiden og tage Ondt og Godt, som det kommer." Moth).

11,217. Der blæser aldrig det Vejr af Sky, at Kærling og Hofmand jo far' af By. Moth. — Der blæser aldrig det Vejr paa Sky, der kommer jo Kærling og Hofmand til By (ɔ: intet Vejr holder saadanne Folk hjemme). F. Rostgaard. — Det er Hofmandsvejr (ɔ: meget slemt Vejr) i Dag.

11,218. Vejret retter sig efter Vinden; Tyendet efter Herskabet.

11,219. Duk dig, lad gaa over! Vejret vil have sin Villie (ogsaa: „sin Gang"). 1, 291. (siges til en Kone, hvis Mand er vanskelig, saa han gaar og brummer).

11,220. Vejret (2, 81: „Vinden") blæser ej altid fra ét Hjørne. 1, 381. (et Menneskes Sind er foranderligt; snart roligt, snart heftigt).

11,221. Det bliver tit andet Vejr inden Aften. 1, 114.

11,222. Tro ej Vejrliget, i hvor det smigrer for dig! 1, 468.

11,223. Efter Uvejr kommer godt Vejr. 1, 171. — Der bliver Solskin efter Regnvejr. 1, 381.

11,224. „Det er et farligt Vejr ud til Marks", sagde Hyrden, han stod i Skruk (ɔ: i Læ og krøb sammen) bag sin Støttekjæp. F. F. — „Det er godt at staa i Ly", sagde Kærlingen, hun stod under Svøbeskaftet. Moth. — „Skovly er god", sagde Manden, da holdt han Svøbeskaftet for Hovedet i et Snéfog ude paa Heden. K. 1114.

11,225. Vejr og Vind ville have deres Gang. A. S. Vedel.

11,226. Det er godt Vejr at være hjemme i. F. F. — Det

er godt Vejr ude at være inde i. — Det er godt Vejr at hænge Hunde i, naar man har Strikken inden for. K. 1190.

11,227. Søndags-Vejr til Messe er Mandags-Vejr til visse; Mandags-Vejr til Middag er Ugges (Ugens) Vejr til Fredag; Fredags-Vejr er Søndags-Vejr; Lørdag har sit eget Vejr, og Solen skinner hver Løverdag. jvf. 2, 283. — Ingen Løverdag uden Sol. 2, 283. — Fredag har sit særdeles Vejrlig. 2, 283.

11,228. Palmesøndag med klart Vejr lover et frugtbart Aar. J. H. Smidth.

11,229. Til Vands har man ikke Vinden i Svøben. Gr. 2931.

11,230. Vær ikke som Vinden blæser! Gr. 2932. — Han er ligesom Vejret blæser (ɔ: føjer sig efter Omstændighederne og efter de Mennesker, som han vil staa sig godt med). K. 542.

11,231. Er Vinden knap, saa læg paa Loven! 1, 443. („man skal skikke sig efter Tiden og dreje Kappen efter Vinden").

11,232. Ingen Vind er saa slem, at den jo blæser noget Godt. — Det er en daarlig Vind, som ikke hidblæser noget Godt. — En Vind er aldrig saa slem, at den jo blæser noget Godt med sig.

11,233. Den Vind, som blæser Nogle i Havn, borer Andre i Grund. — Den Vind, som blæser Nogle i god Havn, blæser Andre hen paa Klipper. M. M. (om Hoflivet og dets forskjellige Følger).

11,234. Nyt Vinden, mens hun er god! 1, 253.

11,235. Ryg-Vind er en varm Trøje.

11,236. Østenvind og Kærlingsind varer fra Morgen til Aftens Ende. K. 1507.

11,237. Nordost beder om Sydvests Datter; thi hvad hun pisser under (eller gjør vaadt), det tørrer han. 2, 283.

11,238. Vejret lægges med Regn. 2, 282.

11,239. „Bare Vinden vilde vende sig, naar vi skal tilbage!" sagde Kællingen i Modvind. — „Gid Vejret vilde vende

sig, til jeg skulde hjem“, sagde Kællingen, hun gik ud i Modvind. Sv. Gr. 3, 212.

11,240. Naar man ej kan sejle for Vinden, faar man at lavére eller krydse (ↄ: „naar man ej strax kan naa det, man sigter til, faar man dog stræbe at gjøre, hvad man kan, for at naa sit Maal“). Moth.

11,241. Man kalder vel paa Aand, men der kommer tit kun Vind.

11,242. En viis Mand svarer ikke med Blæst og fylder ikke sine Lunger med Vind. (jvf. Jobs B. 15, 2).

11,243. Havmaager betyder Uvejr. K. 1667. — Havmunken betyder Uvejr. 2, 282. — Kommer Strandmaagerne fra Havet til Landet med Hast, da ere de visse Tegn paa, at Regn og Storm ere strax at forvente. P. J. Flemløse † 1599.

Han kom i ugjort Vejr (ↄ: „i Vejrskifte, som holdtes for uheldigt“). 2, 270. (om En, som kommer i Utide). — Man skulde nu ej jage en Hund ud. 1, 468. — Det er ikke et Vejr til at jage en Hund ud i. — Det er fej (fejg) Mands Vejr (ↄ: Storm og Uvejr). V. S. O. — Det er ret et Herrens Vejr (ↄ: Uvejr). — Hold det Vejr inde, at svale din Kaal med! (siges til den, som bliver hidsig eller vred uden Aarsag). — Mundsvejr er ondt Vejr. Tegnér. (svensk). — Bede om godt Vejr (ↄ: om Skaansel, Tilgivelse). — I Morgen faar vi godt Vejr. Moth. („siges om en gammel, knarvorn Person, naar han bliver lystig“). — Nu tegner det til godt Vejr igjen. Moth. („siger den, som har overvundet Besværligheder, og begynder at komme til Velstand igjen). — Snakke, gjøre Noget, svare En hen i Vejret (ↄ: uden Eftertanke). — At fægte i Vejret; at slaa hen i Vejret, i Taaget (ↄ: blindt hen, uden at ramme). 2, 292. — At slaa Noget hen i Vejr og Vind (ↄ: ikke ænse det eller ikke agte paa Ens Formaninger). Moth. — Løfte, kaste Noget højt i Vejret, op i Vejret. — At komme under Vejr med Noget (ↄ: opdage, erfare, komme paa Spor efter). V. S. O. — Nappe i Vejret (ↄ: „se sit Haab skuffet, gaa glip af“). Moth. — At komme i Vejret (ↄ: til Ære og Anséelse). V. S. O. — At staa stille, mens man tager Vejret (ↄ: „at hvile mellem sit Arbejde“). Moth. — Han er en Vejrhane (ↄ: et ustadigt, letsindigt Menneske). Moth. — Han ligger vejrfast (ↄ: venter paa god Vind til at sejle). — Spar din Vind til at blæse paa din Suppe med! (siges til en Praler). — At gjøre Vind eller

Blæst (ɔ: bruge store Ord). — At gjøre stor (eller megen) Blæst af Noget (ɔ: „gjøre mange Ophævelser over det"). — Han er rént i Vinden (ɔ: i stor Forlegenhed). — Han lever af Vinden eller af Luften (ɔ: har meget Lidt at leve af). Moth. — Der er Vind i Sejlene; han har faaet Vind i Sejlene (ɔ: det gaar rask, heldigt). — At gaa med halv Vind (ɔ: ikke kunne anvende den rette Kraft). — At lade En gaa (drive, løbe) for Vind og Vove (ɔ: „ikke tage sig af ham, ikke sørge for ham eller have Opsyn med ham"). 2, 290. Molb. S. 362. — Han gav Vejr i Vrangstruben. O. Lade. (om den, der kaster op). — Sætte Vejr med hinanden (ɔ: „stræbe med hinanden"). F. Rostgaard. (jysk).

Vejr (Uvejr, Vind), se 25. 59 fg. 227 fg. 1209 fg. 1729. 1935. 2469. 2509. 2668. 3202 fg. 3227 fg. 4239. 4412. 4448 fg. 4457. 4459 fg. 4568. 4913. 4965 fg. 5086. 5169. 5184. 5231 fg. 6039. 6591. 6959. 7154. 7462. 7470. 7693 fg. 7708. 7747 fg. 8080. 8234 fg. 8270. 8448 fg. 8452 fg. 8847. 8932. 9226 fg. 9254 fg. 10,782. 10,868. 11,121. 11,187. 11,734 fg..

11,244. Hvem der ikke byger vel, bleger ikke vel.

11,245 a. Den, som skrifter vel, bliver vel afløst.

11,245 b. Hold dig vel, det klæder dig vel!

Alt vel inden Borde! — Han er ret i sit Es (ɔ: befinder sig meget vel; er i godt Lune). — Det var ikke saa vel!

At leve, lide vel. — Han vil mig vel; mener mig dét vel.

Det skal gaa dem vel, som frygte Gud, som have Ærefrygt for ham. Præd. 8, 12.

vel, se 1227. 1343. 1529. 2660. 2961. 3180. 5716. 8505. 8530. 9213 fg. 10,255. 11,542.

11,246. Velgjerning er anden værd. 1, 470.

11,247. Intet dør snarere, end Velgjerning. 1, 469. jvf. 3127.

11,248. Paa stor Velgjerning følger tit stor Utak. 1, 469.

11,249. At brejde (ɔ: bebrejde) en Velgjerning (ɔ: forekaste En, at han har maattet tage imod Gaver) er at forskaffe sig Uvenskab. 1, 470.

11,250. Vær til Velgjerning en Fugl, til Hævn en Snegl! 1, 469.

11,251. Velgjerninger, ilde stedte, ere Ugjerninger. 1, 469. (man skal ikke anvende sine Velgjerninger paa urette Sted eller til ingen Nytte).

11,252. Snart er velgjort, naar Villien er god. 1, 487. jvf. 9214.

11,253. Velgjerninger maa ikke paanødes Nogen.

11,254. Halv Velgjerning berømmes ej. 1, 470.

11,255. Velgjerning bør at være skadesløs. („at man skader ej sig eller Andre"). 1, 470.

11,256. At gjøre vel og høre ilde (ɔ: ilde omlades eller bedømmes) hør' en Kristen til. 1, 427.

11,257. Man betaler snarere Uret, end Velgjerning. 1, 427.

11,258. Hvo som gjør Onde til Gode, opføder Ulve. 1, 469.

11,259. Gjør en Ond Godt! Haanden bliver dog ej krum deraf. 1, 469.

11,260. Kér dig ej efter den, du gjør Godt, men (kér dig efter eller om den), du gjør Ondt. Moth.

Man kan ej gjøre en Anden til Gode, at man jo selv har Skade deraf (?) 1, 470. — Velgjerning stedes ej vel hos en meget Ung eller Gammel: hin huser (husker) det ej, denne lønner det ej. 1, 470.

Min Sjæl, lov Herren, og glem ikke alle hans Velgjerninger! Ps. 103, 2. — Hvorledes skal jeg betale Herren alle hans Velgjerninger imod mig? Ps. 116, 12. — En Daare siger: jeg har ikke en Ven, og faar ikke Tak for mine Velgjerninger; de, som æde mit Brød, have en slem Tunge. Sir. 20, 16. — Velgjørenhed er som en Lysthave med Velsignelser, og Barmhjærtighed bliver til evig Tid. Sir. 40, 19. — Glemmer ikke at gjøre vel og at meddele; thi saadanne Offere behage Gud. Hebr. 13, 16.

Velgjerning, se 3120. 4205. 7416.

11,261. Den er velkommen, som tilbær' (eller til bær' ɔ: bringer Gaver til Huset, f. Ex. naar der skal være Gilde).

1, 473. — Den er velkommen, som fører noget Godt med sig. Moth.

11,262. Hvo som kommer med en kroget Arm eller (en) krum Haand, er altid velkommen. 1, 473.

11,263. Velkommen er det bedste Maaltid. — „Velkommen!“ er den bedste Ret. K. 143.

11,264. Sjælden kommen er velkommen. 1, 472.

11,265. Hvo allesteds kommer, er sjælden velkommen. 1, 473.

11,266. Man faar ofte Velkomst, saa man kommer aldrig igjen. 1, 472.

11,267. „Velkommen i det Grønne!“ sagde Kællingen, hun tørrede sig med Persille. — „Velkommen i det Grønne!“ sagde Pigen, hun strøede Persille i Sengen.

Han er saa velkommen, som Vand i et nyt Skib; som Hund i Køkkenet; som Loppe i Ørene; som Røg i Øjnene. 1, 473. (om en uvelkommen Gjæst). — Han er saa velkommen, som Salt i súrt (ell. saar ɔ: saaret) Øje. 2, 284 og Moth. jvf. 3055. — At byde En velkommen eller et Velkommen i sit Hus. — Han har faaet Velkommen, sin Velkom eller Velkomst. („som tilforn brugeligt var“, siger Syv, ɔ: „han er vel beskjænket; han har faaet sit Lavepas eller Alt, hvad han kan ~~taale~~; de have ej drukket ham forbi“). 2, 284. Moth.

velkommen, Velkomst, se 3055. 6206. 6934. 7386. 10,328. 10,919. 11,354.

11,268. Man skal se Vellysten bag fra, naar hun gaar bort, ikke for fra, naar hun kommer. 1, 471. (den skal sés med det Øje, hvormed han sér paa den, som er falden i dens Snaregarn, naar han ligger, som han har redet). — Vellyst skal skues bag og ikke for, fordi efter den korte Vellyst kommer den lange Pine. Nyerup. jvf. 4870.

11,269. Vellyst er som i Kolden (ɔ: Koldfeber): en god Dag mellem to onde. 1, 471.

11,270. Vellyst er Sygdoms Moder. 2, 283.

11,271. Vellyst er en Pest for Sjælen. V. S. O.

11,272. Vellyst og Sundhed findes ej (gjærne) sammen. 2, 283.

11,273. Det er en stor Vellyst, ikke at have Lyst til Vellyst. 1, 471.

11,274. Ingen Fjende (er) skadeligere, end Vellyst. 1, 471.

11,275. Vellyst er en sød Galenskab. 1, 471.

11,276. Vellyst gjør stakket Liv. 1, 471.

11,277. Vellyst har Døden paa Ryggen. 1, 471.

11,278. Vellyst er en sød Bitterhed og bitter Sødhed. 1, 471.

11,279. Vellyst er som Aftenbakken (Flaggermusen); (den) lader sig kun se om Natten. 1, 471.

11,280. Hvo med Vellyst handler, faar Anger til Vinding. 1, 472. jvf. 212. 5907. — Vellyst føder Anger. 1, 472. — Vellyst har Anger i Følge, har Fortrydelse til Makker. Moth.

11,281. Vellyst gjør Ulyst. 1, 472.

11,282. Uden Vín og Kvinder Ingen Vellyst finder. 1, 239.

11,283. Bedre (er) Lyst (til) at overvinde Vellyst, end (til at) nyde den. 1, 471. („om den, som ej lader sig forføre af Verdens Forfængelighed". Moth).

11,284. Hvo som har Lyst til Vellyst, har Lyst til sin Fordærvelse. 1, 471.

11,285. Viis Mand viger ej for Vellyst. Moth.

At bade, søle sig i Vellyster. V. S. O.

Det er den bedste Vellyst (her = Fornøjelse), som ej har Anger. 2, 284. — Vellyst er hver Mand kjær. 1, 471. (om gode Dage).

Hvo som sætter sig alvorlig mod Vellyst, han kroner sit Liv. Sir. 19, 5. — Hengiv dig ikke til en Kvindes Skjønhed, og begjær ikke en Kvinde af Vellyst! Sir. 25, 22.

Vellyst, se 2276. 3623.

11,286. Velsignet Mand kan ej bedrages. 1. 290.

11,287. Det er Velsignelsen, som mætter. — Guds Velsignelse gjør rig.

11,288. Gud velsigne dig, naar du nyser, item (ɔ: ligeledes) naar du faar afnyst!

11,289. Vil du søge dig en Velsignelse, saa søg den ej med laadne Hænder! M. M. (vær oprigtig og trofast! jvf. 1 Mos. 27, 22 fg.).

11,290. Man véd ikke, for hvis Skyld Guds Velsignelse kommer, for vor egen eller for vore Børns Skyld. F. F. (jysk).

Man har tit Lykke og ingen Velsignelse. 1, 289. — Vort Arbejde skal grave Velsignelsen op af Jorden, men vor Bøn skal hente den ned fra Himmelen. — Der er Guds Velsignelse f. Ex. af Korn paa Marken. — Gud velsigne dig! (siges til En, som nyser).

Herren velsigne dig og bevare dig! Herren lade sit Ansigt lyse over dig og være dig naadig! Herren løfte sit Aasyn paa dig og give dig Fred! 4 Mos. 6, 24—26. — Velsignet være den, som kommer i Herrens Navn! Ps. 118, 26. — Velsignelse er over den Retfærdiges Hoved, men Vold skjuler de Ugudeliges Mund. Ordsp. 10, 6. — Herrens Velsignelse gjør rig, og han lægger ikke Smerte dertil. Ordsp. 10, 22. — Ved de Retsindiges Velsignelse ophøjes en Stad; men ved de Ugudeliges Mund nedbrydes den. Ordsp. 11, 11. — Den, som har et godt Øje, skal velsignes; thi han gav den Ringe af sit Brød. Ordsp. 22, 9. — Fordærv den (det) ikke, thi der er en Velsignelse deri. Es. 65, 8. — Faderens Velsignelse befæster Børnenes Huse, men Moderens Forbandelse opriver Grundvoldene. Sir. 3, 8. — Herrens Velsignelse er den Gudfrygtiges Løn, og han lader sin Velsignelse fremblomstre i kort Tid. Sir. 11, 28. — Herrens Frygt er som en velsignet Lysthave, og med mér end al Herlighed har han bedækket den. Sir. 40, 30. — Kommer hid, min Faders Velsignede! og arver det Rige, som er beredt Eder fra Verdens Grundvold blev lagt. Matth. 25, 34. — Velsigner dem, som forfølge Eder; og velsigner og forbander ikke! Rom. 12, 14. — Den, som saa'r i (med) Velsignelse, skal og høste i (med) Velsignelse. 2 Kor. 9, 6.

Velsignelse, se 492. 497. 10,782.

11,291. De ere ej Alle Venner, der lé igjen. P. L. 217. Udg. 1515 og 1, 212. — De er ikke Alle Venner, som smile. Gr. 2876.

11,292. De ere ej Alle Venner, som love (rose, berømme) dig. 2, 141.

11,293. Han haver faa Venner, som har mange grønne Grave. P. L. 122. (om den, som har mistet Mange af sine Kjære, Frænder og Venner).

11,294. Mange ere Venner, og (1, 213: „men") faa fuldtro. P. L. 380.

11,295. I Trang skal man Venner prøve. P. L. 1004. jvf. 7553 fg. — I Trang skal man Venner tro. — Venner og Frænder: vel er den, der ikke trænger. Pouch.

11,296. Ven kjendes i Nød og ej i Springedans (ell. Springdans). 1, 475. jvf. 11, 374. — I Nød skal man Venner kjende.

11,297. Bedre er Ven i Nød, end Guld i Skjød. 1, 475. — En Ven i Nød, en Ven i Død, en Ven bag sin Ryg (til Forsvar mod Bagtalelse): det er tre faste Brygger (Broer, Bulværker) og gode Støttestave. Pouch.

11,298. Venner i Nød nøjes med lidet Brød. („thi de ere faa"). 1, 474. — (Af) Venner gaar der femten paa et Lod; men gjælder det for Alvor, da gaar der vel tredive paa et Kvintin, saa lette ere de. Pouch.

11,299. Ven er god; men vé den, som trænger til ham i Nød! 1, 474.

11,300. Det er godt at finde Ven paa Veje. P. L. 1130.

11,301. Ofte forgaar det, (som) man nægter sin Ven. P. L. 247. — Hvad man tiltænkte Kjære, tit spares for Ukjære.

11,302. Ven staar gjærne hos Ven; vé den, som ingen haver! 1, 477.

11,303. Sid din Ven nær, men sid ej Laaret af ham! 1, 470. — Man skal sidde sin Ven nær, dog ej sidde Laaret af ham (ɔ: ikke være paatrængende, ikke kræve for Meget af ham). Moth. — Du maa træde din Ven, dog ikke træde Tæerne af ham. Syvs Tillæg. — Man maa ej være sin Ven for nær. Moth.

11,304. Det er godt at have Venner, hvor Mad og Hugg skiftes (eller: hvor der skiftes Mad og Hugg). 1, 476. (saa faar man ikke for Lidt af det Første og for Meget af det Sidste).

11,305. For gode Venner er Mad snart redt (beredt). 1, 132.

11,306. Naar Gryden syder (koger) og Kanden gaar flux om, har man Venner nok. 1, 476. — Han er god, saa længe Gryden syder. Molb. S. 317. — Han er en Grydeven; en Tallérkenslikker. 2, 140. -- Mens Gryden syder, lever Venskab (ɔ: „man har Venner nok, saa længe man har Noget at traktére med"). V. S. O. — Mens Tønden rand(t), mig kjendte Kvind' og Mand; nu den ej mere kan, ej Nogen holder Stand. 1, 212.

11,307. Kande over Gaard og Kande igjen holder længst Venskab. P. L. 76. jvf. 2741. 2919. 6775. 6883. 9183. — Kande af Gaarde og Kande i Gaarde, om Venskab skal holdes. 1, 142 og 269. (om at gjøre Gjengjæld, især med Hensyn til Gilder). — Kande over Gaarde og Kande hjem igjen gjør længst Venskab. Gr. 2875. — Kande ud og ind af Gaarde gjør, at vi længst Venner vorde. H. Gerner.

11,308. Mange ere Venner i Munde, men Faa til Grunde. V. S. O.

11.309. Mange (ere) Venner til Navnet, Faa til Gavnet. 2, 285.

11,310. Bedre faa Venner og trygge, end mange, som gaa til Rygge (ogsaa: „som vende Rygge"). 1, 475.

11,311. Saar af en Ven er bedre, end Kys af en Fjende. 1, 474. jvf. 56. — Tag heller haarde Ord af en Ven, end søde Ord af en Fjende! M. M.

11,312. Ulven er aldrig saa graa, han har jo Venner, dog ere de faa. 1, 477.

11,313. Man finder mange Værter, men faa Venner. 1, 481.

11.314. Man har tit mange Frænder, men faa Venner. 1, 398.

11,315. I Velstand er godt Kjøb paa Venner. — Vi har mange Venner i vores Velstand. Moth.

11,316. Gryde-Venner kunne let faa andet Sind. Moth. — Gryde-Venner forlade mangen Mand. H. Thomesen. —

Gryde-Venner og Mund-Venner kan man faa Nok af V. S. O.

11,317. Den, som vil være hver Mands Ven, bliver hver Mands Gjæk. 1, 476. — Alle Mands Ven, hver Mands Nar!

11,318. Hvo (som) vil have Hver til Ven, haver Hver til Uven. 2, 285. — Hvo der vil have Enhver til Ven, faar Alle til Uven. — Hver Mands Ven, hver Mands Nar. Iris. — Man kan ikke være hver Mands Ven. K. 118. — Hver Mands (ell. Alles) Ven og ingen Mand tro. A. S. Vedel. — Manges Ven, Ingens Ven! 1, 476. — Beflit dig paa, ej at have Alle til Venner, men ej (at have dem) til Uvenner. 2, 285.

11,319. Den Hund, som er hver Mands Ven, er ikke sin Herres (Ven). K. 119.

11,320. Det er værre, at have ingen Venner, end mange Uvenner. 1, 478.

11,321. Venner skulle vælles (vælges). 1, 475. (lat.) — Venner skulle langsomt vælges, men ingen Tid forlades. M. M.

11,322. Ven (er) en anden Jeg. 1, 476.

11,323. Medgang gjør Venner, Modgang prøver dem. 1, 293 og 475.

11,324. Lykke haver mange Venner, Ulykke faa eller ingen. Pouch. — Lykken gjør mange Venner, men Nøden prøver dem bedst. 1, 474.

11,325. Med Lykken vender mangen Ven Ryggen. Gr. 2877. jvf. 5858. — De falske Venner komme med Lykken, og gaar med Lykken bort igjen. Pouch.

11,326. En Ven paa Vejen er saa god som Penge i Pungen. jvf. 7810. — En Ven langt bedre er, end pengefyldte Punge.

11,327. Ven behøver Ven. 1, 477. — Ven behøves saa meget, som Ild og Vand. 1, 477.

11,328. Det er en god (Moth: „ærlig“) Ven, der varer En ad sin Skade. 1, 5 og 474. jvf. 57.

11,329. Den vil aldrig fattes en Ven, som er skikket til at være en Ven.

11,330. Til sin Ven skal man komme buden i Medgang, men ubuden i Modgang. 2, 285.

11,331. Gak snart til din Ven i Nød, men sént til Gjæst! 1, 477. (efter Solon).

11,332. Man maa vide sin Vens Fejl, men ikke hade dem. 1, 474. — Gode Venners Fejl maa man mærke, men ej laste. 1, 6. — Ven maa sige anden sine Fejl. Moth.

11,333. En Ven nær hos er bedre, end en Broder langt borte. Moth. jvf. 6750.

11,334. Ny Venner som ny Sko: Gangen falder bedst med (i) de gamle. 2, 285. jvf. 2238. 2712. — Gamle Sko sidder bedst paa Foden.

11,335. Bedre er en ny Ven med et gammelt Ansigt, end en gammel Ven med et nyt Ansigt.

11,336. Kast ikke de gamle Venner bort med de gamle Sko! 1, 475. jvf. 2238. — Gamle Venner skal man ej forkaste; man véd ej, hvorledes de ny ville lykkes. 1, 475.

11,337. „Det er vore Venner, vi skal leve af“, sagde Kræmmeren; „vore Fjender komme ikke til os.“

11,338. Gud bevare os for vore Venner! med vore Fjender skal vi nok blive færdige. — Gud fri os fra vore (saa kaldte) Venner! med vore Fjender skal vi selv gjøre det af.

11,339. Lev ikke med din Ven, som om han skulde blive din værste Fjende.

11,340. Hvad man ikke vil høre af sin Ven, maa man høre af sin Fjende. jvf. 597. 4285. 8566.

11,341. Ingen er Ven, uden han ogsaa er Vens Ven. Pouch. 1, 285.

11,342. Fælles Nød gjør Venner af Uvenner. 1, 315.

11,343. Gode Venner har Alt tilfælles. Gr. 2872. — Venskab har Alting fælles. 1, 478. — Mellem Venner er fælles Gods. 1, 478. — Blandt Venner agtes ej saa nøje. 1, 478.

11,344. God Ven er bedre end Føde og Klæde. („naar du har oprigtige Venner“, siger Moth, „kan du aldrig fattes Noget; thi de give det heller, end man vil have det“).

11,345. En tro Ven er ikke at betale med Guld. — En god Ven er Guld værd.

11,346. Gode Venner ere Rigdom nok. 1, 475.

11,347. Lad ej Ven vide, hvad Uven ikke maa vide. 1, 178. — Lad ej Ven vide det, Hver ej maa vide.

11,348. Der kan ikke mange Venner faa Rum i et lidet Hus. 1, 476.

11,349. Vær beleven (høflig) mod Alle, men Ven med Faa! 1, 307.

11,350. Venner ere som Melóner: man finder næppe én blandt ti, som duer. 1, 476.

11,351. Venner ere ikke for mange; de skulle selv føde sig. („godt at have gode Venner", siger Syv, „naar man Intet koster paa dem"). 1, 476.

11,352. Venner maa sammelige (ɔ: sammen, nær hinanden) bo. („dog", siger Syv, „at de ere ej for tit sammen, at de skulle kjedes ved hinanden"). 1, 477. jvf. 1746. 5597.

11,353. En god Ven kan ikke høres for tit.

11,354. Gode Venner ere altid velkomne. 1, 473. — Gode Venner komme ej for tit. 2, 284.

11,355. a. Tro saa din Ven, at du agter, han kan blive din Uven! 1, 473.

11,355 b. Hvo som er Dommer mellem to Venner, mister den ene.

11,356. Hvo sig gjør en god Ven, har anlagt en god Hovedsum. 1, 475.

11,357. Elsk din Ven endog med hans Fejl!

11,358. Ven uden Hjælp er som et Billede paa Væggen. 1, 478.

11,359. Intet sælges bedre, end hvad man skjænker en ægte Ven. 2, 285.

11,360. En Ven, som Intet giver, og en Fjende, som Intet tager, ere moxen (= næsten) Ét. 1, 478.

11,361. Mange agte de Venner højest, som man bær i

Pungen med sig. 1, 476. — Penge ere (Manges) bedste Ven. 1, 476.

11,362. Hver er sig selv den bedste Ven. („men han har næppe nogen Ven“). 1, 476.

11,363. Straf din Ven hemmelig og rós ham aabenbare! 1, 474. jvf. 57.

11,364. At komme sin Ven til at rødme (ɔ: blues), er at miste ham. 1, 477. — Faa Ven til at rødme, og mist ham! V. S. O.

11,365. Tro Ven kan sént faa's, men sént mistes. 1, 475.

11,366. En Ven er langt lettere tabt, end vunden. (hvor mange har Du at tabe?) — Det største Tab er Vennetab. — En Ven og Broder er bedre at have, end at miste. Pouch.

11,367. Suk, Hjærte, brist ikke! du har en Ven, men véd det ikke (eller: „jeg havde en Ven, jeg vidste ikke“). F. F.

11,368. Det gaar ikke altid Ven, som Uven vil.

11,369. De sødeste Venner ere som den sødeste Vín: de holde sig mindst. 1, 212. jvf. 7253. 11, 676.

11,370. Bedre er en súr Ven, end en sød Fjende. 1, 212.

11,371. Paa Bagen kjendes en god Ven. 2, 285.

11,372. Man skal tjene sin Ven, om end med sin Skade. Moth.

11,373. En trofast Ven og forsøgt (prøvet) Sværd, de er' i Nød vel Penge værd. 1, 475.

11,374. Hvo Ven er, det kjendes i Nød, hvo rig er, efter hans Død. Moth. jvf. 7553 fg. 11, 296. — Hvo Ven er, sés i Nød, hvo rig (er, sés) efter hans Død. 2, 158. — Man skal være sin Ven til Hjælp, men ikke være hans Plovstud.

11,375. Hvo paa falsk Ven mon lide, faar tit ene at ride. 1, 212.

11,376. Falske Venner løbe med Haren og jage med Hundene. Iris.

11,377. Ven i Nød og bag paa Ryg er en Fæstning stærk og tryg. 1, 475.

11,378. „Forholdet bliver uforandret“, sagde Manden til sine Venner. han var bleven Bud ved Ligkassen. R. 633.

11,379. Vennesaar svide (svie) længst. 1, 478. — Intet Saar er større, end at skuffes af sin Ven. 1, 478.

11,380. De ere ej Venner, som ere langt borte. 2, 285.

11,381. Der er ikke lang Vej til Vennehus. 1, 346 og 477. — Til Vennehus er ingen Omvei. Gr. 2879. — Det er ikke af Vejen til Vennehus. (jysk).

11,382. Man skal varlig Vennehus søge. („to Gange i tretten Aar“). 2, 286. — At blive oftest hjemme, holder bedst Venskab. Moth.

11,383. Øjne-Venner (ere) onde Venner. 1, 212. — Øjne-Venskab (er) intet Venskab. 1, 212. — Øjne-Venner give Smiger for Smørmad. 1, 212.

11,384. Meget gaar i Vennevold. Gr. 2880. (til sin Ven kan man tale frit om mange Ting).

11,385. Der er Bord-Venner og Nød-Venner. 1, 212. — Mund-Ven, men ej Hjærte-Ven. 2, 140. — Mund-Ven, men ej Grund-Ven. 1, 211. — Man skal ej lide paa Mund-Venner. Moth. — Udvortes Ven, indvortes Fjende. 2, 140.

11,386. Hvo sine egne Venner forlader og fremmede antager, er som den, der hugger et Kjødbén af og tager sig et Sølvbén igjen. 2, 285. („forkast ikke de gamle Venner for de nyes Skyld!“ Moth).

11,387. Naar Gods ganger paa Grund, da vorder Venskabet tyndt. P. L. 178. jvf. 2763. 4521.

11,388. Venskab, kjøbt for Penge, kan og sælges for Penge. 2, 285.

11,389. Lappet Venskab bliver sjælden hélt. Bresemann.

11,390. (Der er) intet Venskab eller Broderskab i Havsnød. 1, 474.

11,391. Venskab efter Fjendskab er des større Venskab. 1, 474.

11,392. Venskab findes ej i hver Kram. 1, 475. — Venskab er ej paa Torvet fal. 1, 475,

11,393. Alt for nøje spilder (tit) Venskab. 1, 478. — Hvo som vil Venskab spilde, han far' paa sidste ilde. A. S. Vedel.

11,394. Jordens Frugt høstes hvert Aar, men Venskabs hver Dag. 1, 477.

11,395. Sig mig, hvem han holder Venskab med, saa skal jeg sige dig, hvad Mand han er. jvf. 688. 7103.

11,396. Naar Øllet er oppe (ɔ: sluppet op), er Venskabet ude. K. 1266. — Da er Venskabet ude, naar intet Øl er at tude. F. F.

11,397. Tre (Ting) vedligeholde Venskab: at ære En i (hans) Nærværelse, tale vel (om ham) i (hans) Fraværelse og hjælpe (ham, naar han er) i Nød. 1, 474.

11,398. Hunde-Venskab varer ej længe. („et Bén skiller det ad"). 1, 410. (om slet Selskab).

11,399 a. Venskab maa ej være som Lygten, tændt paa Gaden og slukt i Huset. M. M.

11,399 b. Venskab taaler ej Modsigelse. Moth.

11,400. Der gaar Vild for Venskab („der skal være god Villie for"). A. S. Vedel. (Vild-Gunst, Medhold, Partiskhed). — Vild eller Venskab (ɔ: for Gunst eller Gave). D. Lov.

11,401. Hold Venskab med Faa, Geménskab med Færre, Fjendskab med Ingen! A. S. Vedel. — Han har Venskab med Alle, Geménskab med Faa. V. S. O.

De ere saa gode Venner, som to røde Køer. K. 114. — At blive eller gjøre sig gode Venner med En. — Jeg vilde gaa i Vand til mine Tænder for ham; jeg vilde og dele en Skilling med ham (ɔ: „ej alene være Ven i Medgang, men ogsaa i Modgang"). 2, 284. — Ven skal være bar og nøgen (ɔ: „oprigtig og aabenhjærtet mod sin Ven"). Moth. — Det kommer ej saa nøje, det bliver blandt Venner. — Godt Øl at skjænke Venner med. („siges, naar det er for hedt, saa de kunne kun drikke lidet deraf"). 2, 91. — Han holder af Venner som Blomster, hvilke behage bedst, naar de ere ny. 1, 477. — Hold Venskab med Kjældersvenden! — Herodis og Pilati Venskab. („naar det gaar ud over den Uskyldige"). 1, 478. — Herodes og Pilatus ere blevne Venner. Moth. („om to Skjælmer, som vare Uvenner og forliges").

— At skilles gode Venner ad. V. S. O. (om dem, der efter foregaaende Klammeri og Tvist blive forligte og tage venlig Afsked med hinanden). — Dér skiltes to gode Venner ad. V. S. O. (siges, naar En bliver skilt ved Noget, som han nødig vil miste).

Tro ingen Ven uprøvet! 1, 476. — Sine Venner skal man vurdére ikke efter deres Ord, men efter deres Gjerninger. — Lad os drikke, mens vi er Venner; vi véd ikke, hvor længe det varer. K. 1911. — Tryg Ven bør mere at elskes, end Broder. Moth. — Jeg vil hellere miste mine Penge, end mine Venner. — Optag den til Ven, som kommer overéns med dit Sind! Moth. — Hør din Ven! Vennens Røst, Guds Røst. 2, 285. — Man skal hellere have en Hund til Ven, end til Uven. 2, 285. — Man skal endog have en Hund til Ven, om muligt er. 1, 476. — Dersom min Ven kun sendte sin Hund til mig, vilde jeg gjøre den til Gode for hans Skyld. 2, 284. — Hvo Gud haver til Ven, ham skader intet Kreatur. 1, 477. — Man gjør Meget for gode Venners Skyld. 1, 478. — Vær hverken Ingens eller Manges Ven! („det Første", siger Syv, „er bæstisk, det Andet umuligt, nemlig at elske Mange tillige og føje sig efter dem Alle"). 1, 474. — Hold Venskab hverken med Mange eller Ingen! 1, 319. — Den er Ven, som er i Ens Øjne beleven og paa Ens Ryg trofast, som gjør det, dig behager, og lader det, dig mishager. 1, 477. — Ligesom man Intet skal dølge for sin Ven, saaledes (skal man) ej aabenbare hans Hemmeligheder. 1, 178. — Venner spilde (ofte) Tiden (eller Ens Tid). — Viis din Ven, hvad han bør vise! M. M. — „Hvem er vel nu om Stunder Venner?" siger Verden. — Venners Hjælp kommer sént. 1, 474. — Venskab er snart gjort; men at det varer, er Kunst. 1, 474. — Høj Ære forandrer tit Venskab. 2, 285. — Kundskab gjør Venskab. 1, 222. — Venskab skal være uden Skrømt (ɔ: „man skal være oprigtig og aabenhjærtet mod sin Ven"). Moth. — I Bryllupper og Barseler underholdes Venskab. („da samledes Venner", hedder det; „da førte de fordum Bryllupskost, Mad og Øl med sig, og fortærede det med hverandre, førend de rejste derfra"). 2, 101. — Det er ej Venskab, naar man faar en forstandig Ven til sig, og skikker ham som en Nar tilbage (ved at give ham fuld). 1, 72.

En Ven elsker altid, og en Broder fødes til Hjælp i Nød. Ordsp. 17, 17. — En Mand, som har Venner, bør omgaas venlig med dem; men der er den Ven, som hænger fastere ved, end en Broder. Ordsp. 18, 24. — Gods skaffer mange

Venner, men den Ringe forlades af sin Ven. Ordsp. 19, 4. — Dersom du vil skaffe dig en Ven, saa skaf dig ham ved Forsøgelse, og betro dig ikke strax til ham! Sir. 6, 8. — Der gives den, som er Ven den Tid, det er ham belejligt, men han holder ikke ud paa din Trængsels Dag. Sir. 6, 9. — Der er den Ven, som vender om til Fjendskab, og han vil aabenbare Striden, dig til Skam. Sir. 6, 10. (jvf. 37, 2). — — Der gives den, som er Ven, naar han er Gjæst ved dit Bord, men han holder ikke ud paa din Trængsels Dag. Sir. 6, 11. — En tro Ven er en stærk Beskyttelse; den, som har fundet ham, har fundet en Skat. Sir. 6, 15. — En tro Ven er ikke til at betale med nogen anden Ting, og hans Fortrinlighed er ikke til at opveje. Sir. 6, 16. — En tro Ven er Livs Lægedom, og de, som frygte Herren, skulle finde ham. Sir. 6, 17. — Den, som frygter Herren, bruger sit Venskab rettelig; thi som han er, saa vil og hans Næste være. Sir. 6, 18. — Skift ikke en Ven for en ligegyldig Tings Skyld! Sir. 7, 19. — Forlad ikke en gammel Ven; thi en ny er ikke at ligne med ham. Sir. 9, 12. — En ung Vin, en ung Ven! naar den bliver gammel, drikker du den med Lyst. Sir. 9, 13. — Hver Ven siger vel: ogsaa jeg har holdt Venskab med ham; men der gives en Ven, som kun er Ven af Navn. Sir. 37, 1. — Mangen Medbroder fryder sig i sin Vens Glæde, men i Trængsels Tid vil han være ham imod. Sir. 37, 4. — Gjører Eder Venner ved den urette (ell. Uretfærdighedens) Mammon, at naar I skilles herfra, de kunne optage Eder i de evige Boliger. Luk. 16, 9.

Ven, Venskab, se 56. 426. 1451. 1528. 1572. 1640. 2005. 2301. 2712 fg. 2739 fg. 2764. 2876. 2892. 3042. 3446. 3816. 3973. 4302. 5204. 5268. 5610 fg. 6481. 6768. 6827. 6883. 7439. 7977 fg. 8292. 10,218 fg. 10,329. 11,448.

---

vende sig, se Forandring.

11,402. Den (som) aldrig gjør vel, har intet Godt at vente. 1, 172.

11,403. Vent ikke for meget af Lykken! Gr. 2885.

11,404. Han venter sig Hest, der har Fole (ɔ: ung Hest, Plág) paa Stald. 1. 172.

11,405. Ventende Mand er god (at gjæste). 2, 111. — Ventendes Gjæst er god. 1, 172.

11,406. Ventende Mand kommer engang, men død Mand aldrig. Sv. Gr. 3, 208.

11,407. Ventende Viv er Bod i Vane (eller Vaane, Vone ɔ: for ventende Viv er Bod i Vente). Pouch. og 2, 111. (Den, som haaber noget Godt, og navnlig den Kone, der venter sig Noget af sin Mand, plejer ogsaa tit at faa det; hun faar Bod derfor ɔ: hendes Forventning opfyldes). jvf. 815.

11,408. Man venter ofte et Gaaseæg og faar end ikke (et) Hønseæg. 2, 111.

11,409. Bedre er Lidt i Eje, end Meget i Vente. Moth.

11,410. Den, der tror, kan vente. (jvf. Es. 28, 16).

11,411. Ventetiden er lang.

11,412. Den, der venter paa død Mands Sko, kommer til at gaa længe barfodet.

Hold op til Langfredag, saa har vi Paasken i Hænderne. 2, 86.

Man venter Frugt, naar Træet dejligt blomstrer, og faar ingen. 1, 173.

Jeg venter paa dine Domme. Ps. 119, 43. — Herre! jeg venter paa din Frelse. Ps. 119, 166. (jvf. 1 Mos. 49, 18). — Vent altid paa din Gud! Hos. 12, 7.

vente, forvente, se 3350. 4026. 5865. 7514. 9659. 9970. 11,748 fg. 12,115.

---

vente, tøve, se bie.

11,413. Denne Verdens Ød (ɔ: Rigdom, Skat, Gods) er af ond Malm sammenløød (sammenloddet). P. L. 1122. jvf. 1913.

11,414. Verden staar ej ved Stage bunden. P. L. 1075. (Alting er omskifteligt). jvf. 2262. 11,426. — Verden stander ej (1, 114: „er ikke") ved Stage bunden (ɔ: „er ubestandig", foranderlig). 1, 479.

11,415. Fordi (ɔ: derfor) er Verden vid, at Hver haver sin Id. P. L. 163. (Hele Verden staar Den aaben, som har lært Noget).

11,416. Verden er vid; maa (ɔ: kan) man ej blive i Stuen, gaar man paa Gaden. 1, 412.

11,417. Der er trangt Rum i den vide Verden. Gr. 2729. — Der er snæver Plads i den vide Verden. K. 1928.

11,418. „Aa, du vide, vide Verden!" sagde Manden, han havde rejst en Mil. Fr. S. Birch.

11,419. Verden hænger ikke i et Flynderskind. Gr. 2887. — Han mener, at hele Verden hænger i et Kalveskind. K. 261. — Han mener, at Verden slæber efter ham i et Kalveskind. Hr. Iver.

11,420. Man maa tage Verden, som den er. V. S. O. — Verden er, ligesom man tager sig den. 1, 479. jvf. 11, 604. — Verden er, som man tager sig hende til. 1, 317. — Verden er, som man tager den. Gr. 677.

11,421. Verden er og bliver Verden, som den altid har været. 1, 479. — Verden er (ell. bliver) altid sig selv lig. — Verden er altid den samme. 2, 287.

11,422. Det er den forkérte Verden, man lever i. — Verden er gal, og det volder Kvinden. K. 678. — Verden er en stor Daarekiste. Gr. 2889.

11,423. „Verden er forunderlig", sagde Greven, han var bleven Vægter. — Det er en underlig Verden, vi leve i.

11,424. Det gaar ingensteds saa galt til, som i denne Verden. Gr. 2892.

11,425. Djævelen er Verdens Fyrste; derfor gaar det galt til. 1, 479.

11,426. Al Verden gaar omkring i en grøn Kasseking (ɔ: et eget Slags Klædningsstykke). F. F. jvf. 11, 414.

11,427. Op og ned (er) Verdens Sæd; ned og op (er) Verdens Løb. 1, 113 og 479. (Alle jordiske Ting ere Forandringer underkastede). — Det er Verdens Løb (ɔ: saaledes gaar det til i Verden). Moth. (siges om mange og store Forandringer i et Land). — „Verden gaar op og ned", sa'e Ræven, den sad paa Brøndvippen.

11,428. Man maa lade Verden jævne sig selv. 2, 202. Gr. 2900.

11,429. „Lad Verden gaa sin skjæve Gang! Gr. 2895.

11,430. Verden og Tungen behøve Styrsel. 1, 348.

11,431. Man skal gjøre sig Verden saa nyttig, som man kan. Gr. 2894.

11,432. Mange love den gamle Verden, men leve, som det befalder (behager) den ny. 1, 479.

11,433. Jo længere et Menneske er i Verden, jo mere vænnes han ved (til) hende. 1, 479.

11,434. Verden er et Skuespil; Personerne komme efter hinanden: Somme spille net og vel, Somme slet. 1, 479.

11,435. Verden er fuld af Løgn.

11,436. Den ny Verdens Guld har narret den gamle Verden. 1, 334 og 478.

11,437. Verden skal ødelægges; lyksalig den, som hjælper til! Gr. 2893.

11,438. Har Verden staaet saa længe, holder den vel nok Os ud. Gr. 2899.

11,439. Vil man igjennem Verden, maa man vide at sno sig. Gr. 2897.

11,440. Hvad, om du havde al Verden, og du saa ikke kunde pi...! Gr. 2896.

11,441. Enhver er sig selv en (lille) Verden. — Naar jeg til Verden mon komme, en Verden med mig fremgaar; naar mine Timer er omme, en Verden med mig forgaar. — Gud har lagt en hél Verden i Menneskets Hjærte.

11,442. Verden er fuld af Pin', og Enhver føler sin.

11,443. Verden vil bedrages, saa lad den blive det! (lat.) Verden vil være gjækket.

11,444. Alting tager af i Verden, men Laster tage til. 2, 286.

11,445. Verdens Lyst er kun Ulyst; (den) lønner ilde. 2, 286.

11,446. Ungdom, Rigdom og Frihed ere Verdens Ruffere. 1, 479.

11,447. Til og fra er Verdens Spil; at holde sig vel, hør' Lykke til. Pouch. 1, 113 og 2, 286.

11,448. Guds Ven og Verdens Uven; Gud til Ven og al Verden til Uven. 2, 109. (jvf. Jak. 4, 4).

11,449. Sæt ikke for megen Prís paa Verden! dertil forledes du let, naar Verden sætter for megen Prís paa Dig. — Verden vil ikke agte dig, førend du har lært at foragte den. Mynster.

11,450. De Onde have hjemme i Verden, derfor gaar det dem vel; de Fromme ere Gjæster, derfor have de (det) værst. 1, 481.

11,451. Der er Folk nok i Verden. Gr. 2898.

11,452. Verden og Vín ere lige: begge med sin Sødhed behage, gjøre drukne og sovende; denne nogen Tid, men hin altid. 1, 478.

11,453. Guds Rige er ikke af denne Verden. (jvf. Joh. 18, 36).

11,454. „Det bliver dog i Verden", sagde En, som vilde Ingen gjøre til sin Arving, uden Lykken, fra hvilken han havde sit Gods. 2, 19.

Han hører ikke til, lever ikke i denne Verden. — Han er ej af denne Verden; han er af den gamle Verden. 2, 60. (om den, som er af gammeldags Sæder, enfoldig, godtroende, oprigtig). — Han er, som han var i en anden Verden. 1, 504. — Han er henne i en anden Verden (ɔ: har ej sine Tanker samlede; „giver ej Agt paa, hvad han hører"). Moth. — Han sér i den anden Verden (ɔ: er skéløjet). Moth. — At slaa sig fra Verden; slaa sit Sind fra Verden; at fly Verden (ɔ: det menneskelige Selskab) og søge Ensomhed. — Han tager sig ikke Verden saa nær (ɔ: bryder sig ikke meget om, hvordan det gaar til i Livet). — Han er kun en Kik i Verden. 2, 22. (tysk; om den Unge). — Hvert halve hundrede Aar en ny Verden. 1, 478. — Saadanne Stød gi'r Verden. 2, 286. — At sige Verden Farvel eller tage Afsked fra Verden (ɔ: dø). — Han er et (rént) Verdens Barn. — Verden er skuløret (ɔ: efter Syv: „skuler og hælder med Øret", eller: „har Noget bag Øret", er listig). 2, 286.

Havde Hver den rette Tro, elskte gemén (ɔ: almindelig) Bedst' og Ro, sandfærdig Dom og Ret, én Alen, Skjæpp' og Vægt, én Mønt og Penge god: det vel i Verden stod. 1, 479. — Gamle Syv giver Verden og sin Tid et meget daarligt Skudsmaal, naar han siger: „Trofasthed er klén (ɔ: liden,

ringe), Hoffærdighed gemén (almindelig); Retfærdighed er fangen og Kjærlighed forgangen. Sandhed er slagen død, og hver Dyd lider Nød; Bedrag er fød og baaren, ja Troen slet forloren. Taalmodighed er kold, men Had saa mangefold. Dyd er af Landet dreven, Ondskab tilbage bleven. 2, 286. — Verden regéres med ringe Visdom. 1, 378.

Skikker Eder ikke lige med denne Verden! Rom. 12, 2. — Har Gud ikke gjort denne Verdens Visdom til Daarlighed? 1 Kor. 1, 20. — De, der bruge denne Verden, skulle være som de, der ikke nyde den; thi denne Verdens Skikkelse forgaar. 1 Kor. 7, 31. — Vide I ikke, at Verdens Venskab er Guds Fjendskab? Derfor, hvo som vil være Verdens Ven, bliver Guds Fjende. Jak. 4, 4. — Alt det, som er i Verden: Kjødets Lyst og Øjnenes Lyst og Livets Hoffærdighed, er ikke af Faderen, men af Verden; og Verden forgaar og dens Lyst; men hvo som gjør Guds Villie, bliver til evig Tid. 1 Joh. 2, 16. 17. — Hele Verden ligger i det Onde. 1 Joh. 5, 19.

Verden, se 370. 384. 1734. 1913. 2335. 2662. 4181. 4392. 5188 fg. 5642. 5858. 6418. 6425. 6581. 6958. 6982. 9158. 0,866. ,604. 12,019.

11,455. Vé den, som Hø sælger, naar Viben kommer. 1, 10. — Vé er den, sit Hø sælger, naar Viben kommer. P. L. 368. (Opmuntring til at spare paa Høet, for at forebygge Fodertrang). — Naar Bonden driver med sin Plov, den (nemlig Viben) raaber fast: kjøb Hø! H. Justesen.

11,456. Viben vil værge al Marken, og hun kan ej værge sin egen Rede. P. L. 1160. jvf. 2483. — Viben vil hytte alle Tuer, og kan ikke hytte sin egen. Moth. (om den, som befatter sig med flere Ting, end han med sine svage Kræfter kan overkomme). — Viben vil værge for hver den Sted, som udi Marken mon staa; hun kan ikke værge den lille Tue, som hun skal bygge paa. Kæmpevise. 2, 202.

11,457. Vibeskind til Buxer gi'r revne Laar. K. 1239.

Han har ej mange Viber i Salte. 2, 74. (om den Fattige).

Vibe, se 1239. 2038. 8289. 9275. 12,138.

11,458. Ingen gaar en Anden saa nær, at han véd, hvor hannem lider eller er om Hjærte. (det véd alene Gud og han selv). Pouch.

11,459. Hvad vi ikke skulle vide, det skulle vi ej ville vide. 1, 482.

11,460. Den er lyksalig, som véd det, han skal vide. 1, 482.

11,461. Man skal holde Den til Gode, som ej véd det, han ej har lært. 1, 482.

11,462. En Dokter og en Bonde vide Mere, end en Dokter alene. 1, 482.

11,463. Han véd vel, at Byen hedder Snerpe, men véd ej, hvor den snerper sammen (ogsaa: „hvor den snerper hen"). 1, 504. (om den, der har hørt Noget om en Sag, uden dog at kjende dens rette Sammenhæng). — Han véd nok, der er en By, som hedder Remp, men han véd ikke, hvor den remper hen. K. 228. (bruges især om En, som er temmelig enföldig).

11,464. Han har vel hørt Klokken, men véd ej, hvor hun hænger. 1, 504.

11,465. Det man ej véd, gjør ej Fortræd. 1, 504.

11,466. Jeg véd, hvad jeg tror, og tror, hvad jeg véd.

11,467. Naar du vidste alt det, jeg vidste, saa var du lige saa klog, som jeg. K. 982. — Dersom jeg sagde dig alt det, jeg véd, saa var du lige saa klog, som jeg. K. 982. jvf. 8563.

11,468. Hvad Én véd, véd Ingen; hvad To eller Tre vide, det vide Alle. 1, 178. — Naar Tre vide det, da vide Hundrede det. Pouch. 1, 178. jvf. 4170. 10, 144. — Almuen (ɔ: den store Hob) véd det, som Tre vide.

11,469. Man kan aldrig vide saa Meget, at der jo er Meget, som man ikke véd. — Det, (som) vi vide, er Lidt mod det, vi ikke vide. 1, 482.

11,470. Hvo som véd for Meget, mangler paa Visdom. 1, 379.

11,471. Han er vittig nok, som véd, hvad hannem (ham) er fornødent. 1, 81.

11,472. Det er slemt, ikke at vide, hvad man skulde vide. 2, 297.

11,473 a. Den, der véd sig Noget ved, den tager sig Noget te (ɔ: til). (om den, som føler sig truffen af Ens Tale, skjønt den ikke særlig er henvendt til ham).

11,473 b. At vide Alt, giver Hovedpine. — Ingen Mand véd Alting.

11,474. Den véd kun Lidt, som Intet véd.

11,475. Iblandt Daarer er han mest daarsk, som véd Lidet, og dog vil synes at vide Meget. 1, 378.

11,476. Mangen æder Høns baade stegte og søden (ɔ: kogte), kan dog ej vide saa Meget om Vejrliget, som Hanen. 1, 247.

11,477. „Gud ske Lov for saa vidt", sagde Manden, da vidste han ikke, hvor han var. Sv. Gr. (sønderjysk). — „Gud ske Lov, vi kom saa vidt!" sagde Drengen, han vidste ikke, hvor han var.

11,478. „Naar min Kone endda nu vidste, hvor jeg var", sagde Skipperen! „I véd jo ikke selv, hvor I er", sagde Drengen. K. 1767.

11,479. „Hvem véd, hvad det kan blive til?" sagde Drengen, han ledte efter Æbler paa et Hyldetræ.

11,480. Bedre at vide Kristus, end Alting. 1, 169. jvf. 1 Kor. 2, 2).

11,481. Intet værre, end Meget at vide. Moth. (om den, som vil lære Lidt af alle Slags, men Intet til Gavns).

11,482. Hvo Intet skal kunne, han skal Intet vide over sit „kunne". 1, 504.

11,483. Man véd, hvor man er født, men ej, hvor man skal dø. Syvs Tillæg. — Hver Mand véd, hvor hans Vugge stod, men ej, hvor hans Grav bliver.

11,484. Man maa vide Ondt og Godt, men ikkun gjøre det Sidste. 2, 289. — Man maa vel vide Alt, men ikke gjøre Alt. 1, 482.

11,485. Naar man alle Dele vidste, havde man ikke behov at miste. K. 1379.

11,486. Uvidende synder ikke. Moth. (om den, som ikke synder med Vidende og Villie). — Uvid synder ikke („i verdslige Sager, men ej i Guds Ord, thi vi ere Alle Syndere“). 1, 504.

Det véd Ingen, uden Gud og hver Mand. 1, 242. (om det, som skulde være en Hemmelighed, og som dog Mange vide). — Han véd ikke mere deraf, end et Barn, der er nys født. 1, 504. — Jeg véd lige saa meget deraf, som det Barn, der blev født i Nat (ɔ: jeg véd slet Intet derom). Moth. — Jeg véd hverken, om han er hvid eller sort. Moth. (siges om den, som man ikke kjender). — Det er for ham som bøhmiske Landsbyer (ɔ: det er ham ganske ubekjendt). 1, 504. — Det vidste jeg (kjendte jeg, havde jeg lært), førend du kunde selv binde (ell. knappe) dine Buxer. Moth. — Han véd det som sit A. B. (C.). 2, 129. — Det véd enhver Æblekone paa Torvet (ɔ: det er i Folkemunde). Moth. — Det vide (endog) Børn paa Gaden at tale om. 2, 158. — Jeg véd mit Løsen (ɔ: „jeg véd, hvad jeg skal rette mig efter“). V. S. O. — Man véd (sér) vel, hvad han fører i sit Skjold (ɔ: hvad han har i Sinde; hvad man kan vente sig af ham). 2, 192. — Han véd, hvor en Humle (ɔ: Humlebi, stor Bi) haver Æg. 2, 289. (om den, som bilder sig meget ind af sin Klogskab eller som véd lønlige Ting). — Han véd ikke selv, hvad han siger. Moth. — Han véd en god Støvle, hvad det kommer an paa. — Han er ret en Simon vide kjendt. Moth. („om den, som vil have med Alting at bestille“). — Han er af Simon Videkjendts Afkom (ɔ: allevegne kjendt). Moth.

Jeg ingen Ting i Verden véd, Bedre end Fred og Retvished. — „Vi alene vide, hvad der tjener til Eders Bedste“, sagde Enevoldskonger til deres Folk. — Vi vide ikke, hvorledes Tingene i og for sig ere, men kun hvorledes de vise sig (fremstille sig for os). — Vi kan nok vide, at Gud er til, og hvad han ikke er, men vi kan ikke vide, hvad han er. — Begjær ej at vide Mere, end dig sømmer at vide. 1, 482. — Intet skér, fordi Gud véd tilforn, at det skal ské; men fordi det skal ské, saa véd Gud det tilforn. 1, 126.

Herre! du ransager og kjender mig; hvad enten jeg sidder eller staar, da véd du det; du forstaar min Tanke langt fra. Ps. 139, 1. 2.

vide, se 1285. 1411. 2956. 3186. 3909. 4821. 5016. 5641. 5773. 6013. 6619. 6621. 6658. 7616. 7634. 7641. 8117. 8560. 8563 fg. 8724. 9902. 10,079. 10,111. 10,159. 10,354. 11,347. 11,588.

11,487. Alting er en Videnskab. 2, 289. — „Alting er en Videnskab", sagde Klokkeren, han blæste Lysene ud paa Alterbordet. Fr. S. Birch.

11,488. Videnskab er den bedste Rigdom. Moth. — Hans Videnskab er hans Rigdom. Moth. — Videnskab er den sikreste Tærepenge. Moth.

11,489. Uvidenhed føder Forundring, men Forundring føder Videnskab. 1, 482 og 504. (Læreren skal søge at vække Børnenes Forundring over alle Guds Gjerninger i Naturen og Menneskelivet).

11,490. Videnskaben maa man have lært at skatte (ɔ: sætte Pris paa), før man (godvillig) skatter til den. Gr.

Hans Videnskab er hans Lidenskab. (om en sprænglærd Mand).

Den Videnskab er i Forfald, som besvarer Spørgsmaal, der ikke opkastes af Nogen.

Videnskab, se 1784. 6156.

11,491. Den vidner ej vel, som vreder (vréd) er foruden Skjel (ɔ: uden Grund). P. L. 516.

11,492. Fældte (fældede) ere Alle, som vidne efter fældet Mand. (en gammel Retsregel). 1, 481.

11,493. Ingen kan vidne Nogen sin Mund fra. („uden for Retten og i ærlig og ædru Forsamling"). Syvs Tillæg.

11,494. Bedre vidner ét Øje, end to Øren. 2, 311. — Et Øjenvidne er bedre end et Ørevidne. V. S. O.

11.495. Ukjendt Mand vidner ej gjærne. 1, 481.

11,496. Vidne rinder Baand og Bast og Kongens Ret. 1, 281 og 481. (Vidne frier den Beskyldte fra Fængsling og fra Bøder til Kongen, saa at han gives fri, „rinder" som en Strøm, der har frit Løb). I Stedet for „rinder" har Hedegaard „vinder" ɔ: Ingen maa lægges i Baand og Bast eller fængsles, med mindre han gribes paa fersk Gjerning eller i Noget, som der er sat Livsstraf for, eller han ved Vidne overbevises derom).

11,497. Den skal vidne, som af véd. D. Lov.

11,498. Én Mands Vidne er intet Vidne, og to Mænds Vidne (Vidnesbyrd) ere saa gode, som ti Mænds Vidne. 1, 481.

11,499. Ond Sag gjøres god med hundrede tusende Vidner. („den Mægtigste raader"). Moth.

11,500. Ét Vidne (til Tinge) vidner ikke; én Penge i Pungen klinger ikke. 1, 481.

11,501 a. Mod Tingsvidne gives ingen Lov. 1, 280.

11,501 b. Vidne er Ingen, uden han faar aflagt sin Ed.

11,502. Ingen bliver fældet ved et stumt Vidne.

11,503. Drukken er ej bekvemt Vidne. 2, 315.

11,504. Kjendssag er saa god som Vidnesbyrd. 2, 324. — Bekjendt Sag (2, 324: „Kjendsgjerning") behøver ej Vidne; er Vidnesbyrd nok. 1, 481.

Et fast Vidne (ɔ: som er troværdig). Moth. — At fælde et Vidne (ɔ: bevise dets Ugyldighed). — At kalde, drage, kræve En til Vidne paa Noget. — Man tager ingen Vidner derhos. Moth. (om det, som er hemmeligt og ej bør vides).

Jeg tager i Dag Himmelen og Jorden til Vidne mod Eder. 5 Mos. 4, 26. — Ét Vidne skal ikke staa til Troende mod en Mand angaaende nogen Misgjerning eller Synd, men efter to eller tre Vidners Mund skal en Sag stadfæstes. 5 Mos. 19, 15. (jvf. Matth. 18, 16; 2 Kor. 13, 1). — Mit Vidne er i Himmelen, og min Talsmand er i det Høje. Jobs B. 16, 19. — Jeg vil tale om dine Vidnesbyrd for Konger, og skal ikke beskæmmes. Ps. 119, 46. — Et nedrigt Vidne spotter Retten, og de Ugudeliges Mund sluger Uret. Ordsp. 19, 28. — Skam dig ikke ved Vor Herres Vidnesbyrd! 2 Tim. 1, 8.

vidne, Vidnesbyrd, se 1282. 6140. 7160. 8261. 8311 fg. 8377.

11,505. Den skal vige, som har mere Vid. Moth. — — Den Fornuftigste giver efter. R. 288. — Den Visere viger. A. S. Vedel.

11,506. Han skal vige, som Mindre formaar (Moth: „maa'r" ɔ: magter). 1, 497. — Han maa vige, som Mindst formaar. 1, 297. jvf. 1074. 2624. 5405. 6262. 8769.

11,507. Han var viis, som optænkte (opfandt) at vige. 1, 447. („det har hjulpet Mangen af Nød og Spot“, siger Syv).

11,508. Ambolten viger ej for Hammeren. 1, 455.

11,509. Det er den Ringe ingen Spot, at vige. for den Større. 1, 447. jvf. 6262.

11,510. Man maa baade kunne fire og hale. Gr. 622.

11,511. Hvo vige kan, er vel deran. 1, 364.

11,512. Den Ene maa vige (for) den Anden, ellers kunde man hverken komme frem eller tilbage i Verden. 1, 447.

11,513 a. Fordi man viger og gi'r gode Ord, derfor frygter man sig ej. 1, 307.

11,513 b. Hævd (her = Besiddelse) bør vige for Adkomst.

At strække Gevær for Noget (f. Ex. for en vis Retning eller Bevægelse, Mening). — At knæle for Haman (ɔ: at vige, fire for en Mægtigere). V. S. O. (jvf. Ester 3, 2). — Han viger hverken til højre eller venstre Side. Moth. (om en retsindig Mand, som gjør Ingen Uret).

I nødvendige Sager vær standhaftig, i unødvendige føjelig! 1, 307.

Han veg hverken til Højre eller Venstre. 2 Kong. 22, 2. (jvf. 5 Mos. 17, 11. 20). — De (Ugudelige) sagde til Gud: „vig fra os! thi vi have ikke Lyst til at kjende dine Veje. Jobs B. 21, 14. — Viger fra mig, I Onde! jeg vil holde min Guds Bud. Ps. 119, 115. — At vige fra Ondskab er det, som behager Herren, og at vige fra Uretfærdighed er en Forsoning. Sir. 35, 3.

vige (give efter), se 4638. 6262. 6329. 6792. 7927 fg. 7951. 8769. 9747. 10,631. 11,854.

11,514. Hvo aarle riis (ɔ: rejser sig, staar op), bliver meget viis. 1, 482. — Hvo aarlig (Udg. 1515: „aarle“) riis, han vorder mangt viis. P. L. 9 og 561. (C. Pedersen anvender det paa en Spejder, som vil udforske Fjendens Stilling, og derfor maa være tidlig oppe). jvf. 6590.

11,515. Viis Mand hader Flædie (ɔ: Daarskab). 1, 482.

11,516. Med Alder voxer Visdom. P. L. 326. — Visdom

kommer med Aarene. Nyerup. „Ee (ↄ: altid) kommer Vid med Vintre." P. L. sv. Udg.

11,517. Den er ilde viis, som sig selv ej er viis. 1, 484. (om den, som ej kjender ret sig selv). — Hvo ej er viis for sig selv, er ej heller viis. 2, 288.

11,518. Vide ere viis Mands Veje. 1, 483. — Mange ere Visdoms Veje. 1, 483.

11,519. De Vise have og sine (deres) Fejl. 1, 484.

11,520. Blandt hundrede Galne (Gale) skal man ikke finde én Viis. 1, 58.

11,521. Naar galne Folk tier, saa vil de Vise tale (ↄ: „lærde Folk kan ikke tale sammen, saa længe de Ulærde vil tale med" (?). Moth.

11,522. Den er viis, som véd undertiden at være uviis. 1, 57. — Det er Visdom, undertiden at anstille sig gal. 1, 248. — Det er ej altid, man skal være viis. 1, 57.

11,523. At ville være viis mod (ell. lige over for) Alle, er at være uviis. 1, 378.

11,524. Selvviis og eneviis er uviis. 2, 229.

11,525. Selvviis bliver aldrig viis. 1, 378.

11,526. Alt for viis giver ingen Pris. („thi da drukner man i Visdommen"). 1, 378.

11,527. For meget viis (forviis) har Smag af Galskab. 1, 378.

11,528. Den er visest, som kan bære begge Slags Lykke. 1, 482.

11,529. En Viis, (som) bær alt Sit med sig, er rig nok. 1, 482.

11,530. Vise maa forbedre det, (som) Narre fordærve. 1, 482.

11,531 a. Den er viis, som ej lider for meget paa sin Visdom. 1, 484.

11,531 b. Den, som er viis i det Første, er tøsser (ↄ: to Gange) viis. Pouch.

11,532. Ingen (er) saa viis, at han jo behøver Raad og Advarsel. 1, 484. — Viis Mand har Ingens Raad behov, raader sig selv. Moth.

11,533. Du maa være viis eller hvad du være vil, naar du hverken taler eller skriver. Moth. (om den, som beholder sin Lærdom for sig selv). jvf. 2, 170.

11,534. Du er viis nok, var der kun Nogen, som vidste det. 2, 38. („om den, som er viis nok selv, og ej behøver at spørge Andre til Raads". Moth). — Du er viis nok, var du end ravgal (rént gal). 2, 38.

11,535. En viis Mand siger ej alt det, han mener; en falsk Mand mener ej alt det, han siger. („det ene kan tit blive, det andet er ugudeligt, siger Syv. „Man har ofte gjort lidet Gavn og stor Skade dermed, at man sagde alt det, man ménte og vidste"). 2, 261. jvf. 8565.

11,536. Den forsér sig (og), som er visere end viis. 1, 483. jvf. 4808. — Han er meget viis, (som) sig aldrig forsaa. 1, 483.

11,537. Viis Mand angrer ej det, han haver gjort. („thi han begaar ingen Daarskab", siger Syv; „ja, det skulde saa være, men der er Fejl hos Alle, endog den Viseste"). 1, 20.

11,538. Det gaar ej en Viis altid, som han vil, men ofte, som han tænker. 1, 483.

11,539. At tilspørge en Viis er halv Visdom. 1, 407.

11,540. At tale vel og leve vel, hør' en Viis til. 1, 428.

11,541. En Viis kan ilde høre daarlig Tale. („som den, der hellere vilde arbejde i Sténgravene, end høre Dionysii, onde Vers"). 2, 262.

11,542. Den Vise kommer sjælden, men vel. (naar han taler, er det i Almindelighed godt, hvad han siger). 2, 261.

11,543. Den bliver viis, som retter hos sig selv, hvad han sér at staa (klæde) Andre ilde. 1, 483.

11,544. En Viis lader som han ej vil have det, han ej kan faa. 1, 248.

11,545. Viis Mand lader sig ej let bestikke. Moth.

11,546. Det er en viis Mand, som kan tie sin egen Nytte. 1, 435.

11,547. Viis Mand er sig altid selv lig. („gjør Alt med lige Betænksomhed, saa vel i Smaat som i Stort"). Moth. —

En Viis betænker sig ofte en Time paa, hvad han vil tale, og vel ti Timer paa, hvad han vil gjøre. 1, 157.

11,548. Viis Mand regérer Lykken. 1, 482.

11,549. Vismand dø'r aldrig. Moth.

11,550. Alt for viis regérer ej vel. 1, 378.

11,551. Viis Mand er ikke lettroende. Moth.

11,552. Heller en viis Nar, end en narágtig Vismand.

11,553. Vise Folks Anslag ere ej altid af Egetræ. 1, 338.

11,554. Den Mand er meget viis og snild, som Alt til Bedste tyde vil. 1, 431.

11,555. Vismand kan aldrig fattes Noget; thi han er tilfreds med det, han har, og kan samle Rigdom, naar han vil. Moth.

11,556. Den maatte være viis, som vidste Alting tilforn (forud). 2, 289. — Viis Mand sér videre, end for Fødderne (ɔ: „en Forstandig kan slutte fra Omstændigheder, saa vel det Forbigangne som Tilkommende"). Moth.

11,557. Du er viis, men det er næsvis; du er klog, men det er studeklog.

11,558. Visdom læres af de Vise. Moth. — Visdoms Dør staar altid aaben. Moth. („hvem der kan Noget, skal gjærne lære Andre, som vil lære"). Moth.

11,559. Al Hjærne er ikke i ét Hoved, eller al Visdom hos én (Mand). 1, 482. (Alle duer ikke til at lære eller gjøre det Samme).

11,560. Visdom uden Gjerning er som Bi uden Honning. 2, 289. — Viis uden Værk er som Bi uden Honning. M. M.

11,561. Man løber ikke til Visdom i Træsko. Hr. Iver.

11,562. Visdom ligger tit skjult under en skiden Kjortel. — Man finder tit Visdom under en reven Kaabe. Pouch. jvf. 3398. 3756. 10, 453.

11,563. Gak til Uglen og lær Visdom! („den lærer sine Unger at flyve").

11,564. En Draabe Visdom er bedre end en Tønde Guld. Moth.

11,565. Guds mindste Værk er stort Vidunder; i hans Visdom Ingen bunder.

11,566. Visdom kommer af (fra) Gud, Spidsfindighed af (fra) listige Hoveder. 1, 273.

11,567. Da er Visdom god, naar Lykken er ond. 2, 288.

11,568. Visdom behøver Lykke med, men Lykken er dens Fjende. 1, 482.

11,569. Visdom er som det, der er faldet i Vandet, hvilket Ingen finder, uden han søger Bunden. 2, 289. („om Lærdom, som man med stor Anstrængelse skal naa". Moth).

11,570. Visdom hjælper ej altid, at det gaar vel til, eller Daarskab, at det gaar ilde; Gud styrer det. 1, 494.

11,571. Tarvelighed føder Visdom. Moth.

11,572. Brug (Øvelse) er Fader, og Hukommelse (er) Moder til Visdom. 1, 483. — Betænksomhed er Visdoms Moder. 1, 44.

11,573. Daarskab i Tide er største Visdom. 2, 38.

11,574. Visdom lider Nød, naar Retten er død. 1, 278.

11,575. Visdom er Fornuftens Øje. Syvs Tillæg.

11,576. Vildmand overvinder Visdom. („Penge formaar Mere, end Dyd og Visdom"). Moth.

Han er saa viis, som hans Næse er lang. 2, 289. (om den, som mener at være meget klog). — Han er viis paa Kattens Død, naar han har Hjærnen i Haanden. 2, 229. — Han er viis paa Vejrskifte. 2, 229. (om den, som ansér sig selv for at være meget viis). — Det kunde et viist Menneske (have) sagt (ɔ: det var let nok). 2, 171. — Viis uden Visdom (ɔ: ilde viis). 1, 378. — Han har saa megen Visdom, som en Myg kan flyve bort med. 2, 297. (om den Uvidende). — Han er saa fuld af Visdom, som en Ko af Muskát (ɔ: han er dum). 1, 59. — Han mener, at han har slugt al (Verdens) Visdom op. 2, 229. (om den Selvkloge.). — Han vil gjærne udkramme al sin Visdom (ɔ: komme frem med Alt, hvad han véd om en Ting). — Der drypper Visdom af Saarene.

Af lidet (viis) bliver man større viis. 1, 258. — Vise Folk, galne (gale) Børn. 1, 32. — En Viis skal hverken

sørge for det Forbigangne eller glæde sig for det Nærværendes Skyld. 1, 483. — En Viis skal taale de Ondes Laster uden Vrede, ligesom deres Velstand uden Avind. 1, 483. — Kvinder, Vín, Penge og Ære bedrage de Vise. 1, 483. — En viis Mand har ofte bragt en Nar et Glas Vín og selv gjort Beskéden (Beskéd). 1, 484. — Det er bedre at have at gjøre med en Nar, end (med) en halv-viis; thi denne vil altid være den klogeste. 2, 229. — Megen Visdom, megen Besværing (Besvær). 1, 259. — Visdom retter forrige Misbrug, beskikker nærværende Ting og foresér (forudsér) de tilkommende. 2, 289.

Herrens Vidnesbyrd er trofast, det gjør den Vankundige viis. Ps. 19, 8. — Visdom er bedre end Perler, og alle Kostbarheder kan ikke lignes ved den. Ordsp. 8, 11. — En viis Søn glæder sin Fader. Ordsp. 10, 1. — Spotteren søger Visdom, men han finder den ikke. Ordsp. 14, 6. — At kjøbe Visdom, hvor meget bedre er det, end Guld! Ordsp. 16, 16. — Hør, du, min Søn, og bliv viis, og lad dit Hjærte gaa lige frem paa Vejen! Ordsp. 23, 19. — Visdom er bedre end Styrke, men den Fattiges Visdom bliver foragtet, og hans Ord maa ikke høres. Præd. 9, 16. — Visdom er straalende og uvisnelig, og sés let af dem, som elske den, og findes af dem, som søge den. Visd. 6, 13. — Jeg ansaa Visdom for ypperligere, end Sceptre og Troner; og jeg agtede Rigdom for Intet i Sammenligning med den. Visd. 7, 8. — Al Visdom kommer fra Herren og er hos ham evindelig. Sir. 1, 1. — Guds Ord i det Høje er Visdoms Kilde, og dens Veje ere evige Bud. Sir. 1, 5. — Visdommen ophøjer sine egne Børn, og tager sig af dem, som søge den. Sir. 4, 12. — Ved Tale skal Visdom kjendes, og Lærdom ved en Tunges Ord. Sir. 4, 27. — Eders Tro skal ikke være i Menneskers Visdom, men i Guds Kraft. 1 Kor. 2, 5. — Visdommen her oven fra er først rén, dernæst fredsommelig, billig, lader sig gjærne sige, er fuld af Barmhjærtighed og gode Frugter, upartisk og uden Skrømt. Jak. 3, 17.

viis, Visdom, se 120. 1146. 1361. 1381. 1580. 3315. 4868. 5866. 6056. 6226. 6270. 6491. 6811 fg. 7039. 7267. 7610. 7799. 7962. 7974 fg. 8690. 9370. 9528. 9535. 10,003. 10,070 fg. 10,167. 11,015. 11,242. 11,285. 11,507. 11,963.

Viis, se Skik.

11,577. Hver er vild i en Andens Vraa. 1, 484. (man kjender ikke Andres Omstændigheder, mindst deres Hemmeligheder).

11,578. Hvo der vildes (ɔ: farer vild), han vaandes (ɔ: kommer i Fare). 1, 485.

11,579. Hvo sig selv retter (i Tide), far'. (farer) ej vild. 1, 6. (lat.)

11,580. Han far' ikke vild, der vender om paa Halvvejen. 1, 485.

11,581. Den, der gaar vild, viser Andre den rette Vej. Molb. 3899.

11,582. Den kan let fare vild, der skal finde Vejen med Andres Øjne. Molb. 3900.

11,583. Det er ej Under, at et Menneske far' vild, men at han rammer det Rette. 1, 485.

11,584. Hvo ej kjender, at han far' vild, lader ikke af. 1, 485.

11,585. Naar man har sin Hose vrangt vendt, gaar man ikke vild. K. 1958.

11,586. Mange ville heller fare vild med dem, som de højt agte, end gaa ret Vej med Andre. 1, 485.

11,587. Had ej den Vildfarende; thi da maatte du hade dig selv. 2, 290.

11,588. Uvidenhed er Vildfarelses Moder. 1, 504.

11,589. Vildfarelserne ere mange, Sandheden kun én.

11,590. Vildfarelse er intet Bedrag. 1, 485.

11,591. De smaa Vildfarelser ere de bedste. 1, 484.

11,592. Møje er Vildfarelses Løn. 1, 485.

11,593. Én Vildelse gjør flere. 1, 486.

11,594. Vildfarelse haver ingen Ende. („og den, som er énlig i Føssten = Førstningen, bliver mangfoldig i Sidsten“ = til sidst eller paa det sidste). Pouch. 1, 484. — Vildfarelser ville slippe ind ad hver Mands Dør, indtil der bliver to Torsdage i én Uge. J. H. Smidth.

11,595. Ingen sværmer sin Livstid igjennem. Moth.

11,596. Vilde Heste tæmmes og. 1, 216.

11,597. Intet Dyr (er) saa vildt, at Jægeren jo kan fælde det. 1, 216.

11,598. Hvo for meget elsker Vildt, bliver selv vild. 1, 214.

11,599. Vildbassen (Vildsvinet) er kun lidet farlig, naar Huggetænderne ere borte. — Han er en Vildbasse (ɔ: „et grumt, ugudeligt Menneske"). Moth.

Han er ligesom han var opfødt blandt de Vilde (ɔ: „han er meget ubeleven og uskikkelig"). Moth. — At fare vild om Døren. („naar man véd ej ret at begynde"). 1, 484. — (Han er) vild som en Fugl. 2, 29. — (Han er) ellevild (ɔ: forstyrret i Hovedet, fordi han i Følge Overtroen har forstyrret eller fornærmet Ellefolket). 2, 37. — Han er vild paa Karéten (ɔ: forstyrret, forvirret; tager rént fejl). — Han vil gjærne føre Fæ i Korn (ɔ: „forføre Nogen til at gaa derhen, hvor han ej skulde"). 2, 290.

Hver har sin Fejl i sin Vildfarelse. 2, 290. — Fornemme Folk ere og Mennesker; de fejle og fare vild. 2, 290. — Mange af Ærbødighed mod de Gamle forsvare en gammel Vildfarelse mod en ny Sandhed, 1, 486. — Den Vildfarelse undskyldes, som skér paa den geméne (almindelige) Maade. („thi det, som skér ofte og af Mange, holdes for godt, og en almindelig Vildfarelse for ret"). 2, 290.

Før jeg blev ydmyget, foer jeg vild, men nu holder jeg dit Ord. Ps. 119, 67. — Vi fore Alle vild som Faar, vi vendte os hver sin Vej. Es. 53, 6. — Vi fore vild fra Sandhedens Vej, og Retfærdigheds Lys skinnede ej for os, og Retfærdigheds Sol oprandt ikke for os. Sir. 5, 6. — Gud vil sende dem kraftige Vildfarelser, saa at de skulle tro Løgnen. 2 Thess. 2, 11.

vild, Vildfarelse, se 5161. 7383. 7576. 9530.

11,600. God Villie drager gjærne stort Læs til By. P. L. 86 og 440. jvf. 256. 5922. — God Villie drager størst Læs til By. H. Thomesen. — En god Villie drager et stort Læs. 1, 487. — En god Villie gjør en god Byrde let (ɔ: overvinder store Vanskeligheder). V. S. O.

11,601. Villie og Magt gjøre alle Gjerninger. P. L. 744.

11,602. Vold vil sin Villie have. 1, 490 og 2, 332. — Ee (ↄ: altid; 1, 487: „end") vil Vold sin Villie have. P. L. 1012.

11,603. Villie er ikke Landeret. P. L. 59 og 830. (siges til den, som ønsker eller kræver Noget, der er ubilligt og stridende mod Andres Ret eller mod Landets Love; det var ogsaa mangen Moders Svar til Barnet, naar det sagde: jeg vil det og det). — „Vil" er ingen Lands-Ret. Sv. Gr. 3, 212.

11,604. Verden er al Villie dru (= drøj). P. L. 484 og 729. Verden er villiedru (eller villiedrøj ↄ: „dru eller drøj paa Villier, har mange Villier: Hver har Lyst til Sit"). 1, 486. (Andre: dru = tro, huld; Meningen altsaa: „Verden giver efter for en fast Villie; Verden er, som man tager den"). jvf. 11, 420.

11,605. Det er Alt godt, (som) efter Villie gaar. P. L. 1007. (Menneskene synes i Almindelighed godt om at faa deres jordiske Ønsker opfyldte). jvf. 6302.

11,606. Det er ikke alt (ↄ: altid) godt, (som) efter Villie gaar (1, 145: „ganger"). (Det er ikke altid gavnligt for et Menneske, at det gaar ham efter Ønske). P. L. Udg. 1515.

11,607. Det tykker (1, 486: „tykkes") man at være godt, som med Villie skér. P. L. 936. („om dem, som holde det for godt, det de gider gjort, endskjønt det er ondt i sig selv." Moth).

11,608. Alle have én Villie: Hver vil, at det skal gaa sig (ham) vel. 1, 486.

11,609. Første jeg maa (ↄ: saa snart eller naar jeg kan), som jeg vil, da gjør jeg, som jeg er til. P. L. 1164. — Den, der gjør, hvad han vil, han gjør, som han er til (ↄ: „naar et Menneske har Magten, giver han tilkjende, hvad der er i ham"). Moth. — Naar Hver gjør eller maa gjøre, som han vil, saa gjør han, som han er til. 1, 37 og 2, 273. — Som et Menneske vil, saaledes er han.

11,610. Et Menneske kan, hvad det vil, naar det ikke vil Andet, end hvad det kan. C. Pedersen. jvf. P. L. 721.

11,611. Hvor Villie er Ret, dér er Loven landflygtig. 1, 276.

11,612. Vanartig Villie kan ej dølges. 2, 291. jvf. 1573.

11,613. Fanden er god, naar han faar sin Villie. (jysk).

11,614. Han fremmer og sin Villie, som tager sagte afstéd. P. L. Udg. 1515. jvf. 75. 2527. 8268.

11,615. Hvor der findes en Villie, der findes ogsaa en Vej. Balling.

11,616. Snart er velgjort, naar Villien er god. 1, 487. jvf. 9214.

11,617. Villien lader sig ej tvinge. („thi den er fri"). 1, 488.

11,618. Villie gi'r (giver) Gjerningen Navn. 2, 291.

11,619. Den, (der) selv gjærne vil, skér ingen Uret. 1, 487. (lat.).

11,620. Hvo (som) gjør det, han vil, maa lide det, han ikke vil. 1, 487. jvf. 5517. 8566.

11,621. Man maa ofte lide det, man ikke vil, (for) at naa det, man vil. 1, 423.

11,622. Hver gjør heller, hvad han selv vil, end hvad Loven vil. 1, 278.

11,623. Saaledes vil jeg, saaledes befaler jeg. (lat.)

11,624. Godt, naar man véd, hvad man vil, og vil, hvad man véd er Ret.

11,625. Ét er, hvad man vil, et Andet, hvad man skal.

11,626. Hver gjør, hvad han kan, og Gud, hvad han vil. 1, 298.

11,627. Man kan ej gjøre mod Enhver, som han vil; thi man kan ej gjøre mod sig selv, som man vilde. 1, 37.

11,628. Hvo som ikke vil, naar han kan, vil siden, naar han ikke kan. 1, 254. — Hvo ej vil, naar han kan, naar han vil, kan han Intet. 2, 291.

11,629. Vil det ej gaa, som Du vil, saa lad (det) gaa, som Gud vil! 1, 388. — Vil Noget ej gaa, som man vil, saa faar det gaa, som det selv vil. 1, 381.

11,630. En kan sige, hvad han vil, men har derfor ikke, hvad han vil. 1, 430. — Lad ham sige, hvad han vil, han faar derfor ikke, hvad han vil. 2, 241.

11,631. Gud kjender Villien. Gr. 2928. — Gud véd Villien, hun véd selv Trangen. 2, 199.

11,632. Man skal tage Villien for Gjerningen (ɔ: „ej ansé Skjænk efter dens Værdi, men med hvad Hjærtelag den gives"). Moth. — Vorherre tager Villien i Gjerningens Sted. Gr. 2929.

11,633. Hvo som beder, at sin (hans) Villie maa ské, han bekommer ikkun Ak og Vé. 1, 486.

11,634. Hvor Forstanden regérer, dér maa Villien lyde. 1, 487.

11,635. Hvo som har Lyst til at høre og tale slemt, har og Villie (til) at gjøre det. 1, 166.

11,636. Man volder, hvad med Villie skér. — Det er med Villie gjort, at Barnet ingen Fader har.

11,637. Kan det ej ské, som du vil, saa skal du ville det, som kan (ské). 1, 443.

11,638. Det var ilde, ej at kunne, naar man vilde. Gr. 2920.

11,639. Hvo ej kan gjøre, som han vil, skal ville, som han kan. 1, 487.

11,640. Man gjør tit det, man ikke vil, (for) at erlange (opnaa) det, som man vil. 1, 487.

11,641. Med ét Hovedhaar drages man did, (hvor) man gjærne vil. 1, 486. jvf. 1695.

11,642. Gid det gaar (gaa) dig, som Du vil mig! 2, 298.

11,643. Vil ikke En, saa vil en Anden. Gr. 2916.

11,644. Han er forstandig, som ikke vil alt det, han maa. 1, 487.

11,645. Jo Mere du maa, jo Mindre du vil. 1, 487.

11,646. Hvo ikke vil i Ovnen, lægger sig tvært for. 1, 488.

11,647. Vil du ikke med det Gode, saa skal du med det Onde.

11,648. „Om Gud vil!" sagde Manden, han havde endnu ikke spurgt sin Kone. jysk.

11,649. „Som Du vil, lille Mand!“ sagde Konen; „men her skal Skabet staa“ (ɔ: saaledes skal det være). jvf. 10, 605.

11,650. „Villien gjør det“, sagde Drengen, han kyssede Riset. Fr. S. Birch.

11,651. Børnenes Villie sidder bag i Spejlet.

11,652. Vil du mig noget Godt, da under jeg dig halvt; men er det ondt, maa du have det Alt (ɔ: det Hele). 1, 488.

11,653. Somme Svín ville ikke i Marken, og somme ville aldrig hjem. 2, 290.

11,654. Uvillig Villie er ingen Villie. 1, 488. — Tvungen Villie er Uvillie. 1, 488.

11,655. Det er Synd at nøde En til god Villie. 2, 147.

11,656. Man kan tage fra En mod sin (hans) Villie, men ej give. 2, 291.

11,657. Det er haardt, at give god Villie bort og faa ingen igjen. 2, 147.

11,658. Egen Villie brænder i Helvede. 1, 486.

11,659. Ung sin egen Villie og Vane: gammel Gubbe en Gant (Gante) og Flane (ɔ: et narágtigt og letsindigt Menneske). P. Enevoldsen.

Med saa god en Villie, som Manden hængte sin Søn. Moth. („om det, som gjøres med en ond Villie og ej med Lyst“). — Det har han for sin gode Villie. Moth. („om den Godtroende, som gjærne laaner Penge ud og derover lider Tab“). — Hvad vilde du i de Bøtter slikke? (ɔ: „hvad havde du dér at bestille?“). Moth. (om En, som ved egen Skyld er kommen galt afstéd). — Hans Villie skal gjælde (i Stedet) for alle Grunde (lat.). — Han vil kun, hvad han vil. — Han véd, hvad han vil. — Han gjør Alting efter egen Villie. Moth. („om en mægtig Mand“). — Han vil, hvad han ikke kan, og kan, hvad han ikke vil. — Man kan faa ham, hvor man vil. 2, 298. — Han vil til at gjøre det (ɔ: er rede til, staar i Begreb med). — At være En til Villie; gjøre En Noget til Villie. — Han har Fjenden Intet til Villie uden Lod og Krudt. Moth. (om en god Patriot, som sætter Livet ind, for at tjene sit Fædreland). — Hvo der forvolder, han forvil (ɔ: „vil for Meget, følger for meget

sin egen Villie"). 2, 47. — Jeg skal sætte din Stol hos ham (ɔ: gjøre ham uvillig stemt imod dig). V. S. O. — Det vilde jeg ikke for alle de Sild, her hænger, og Spiddene med. 2, 218. — Der er Storke nok om de Frøer. 2, 290.

Det er kun Fanden, der trøster dem, han gjør ulykkelige, med, at det var deres egen Skyld: de fik jo deres Villie.

Gud give Eder Alle Hjærte til at dyrke ham og at gjøre hans Villie med et fuldt Hjærte og en villig Sjæl; 2 Makk. 1, 3. — Ske din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden! Matth. 6, 10. — Ikke Enhver, som siger til mig: „Herre, Herre!" skal komme ind i Himmeriges Rige, men den, der gjør min Faders Villie, som er i Himlene. Matth. 7, 21. — Jesus sagde: Jeg søger ikke min Villie, men Faderens Villie, som sendte mig. Joh. 5, 30. — Jeg er kommen ned fra Himmelen, ikke for at gjøre min Villie, men Hans Villie, som sendte mig. Joh. 6, 38. — Dersom Nogen er gudfrygtig og gjør Guds Villie, ham hører Gud. Joh. 9, 31. — Villien har jeg vel; men at udrette det Gode formaar jeg ikke. Rom. 7, 18. — I maa skjønne, hvad der er Guds gode og velbehagelige og fuldkomne Villie. Rom. 12, 2.

Villie, vil (Uvillie), se 460. 1752. 2803. 2954. 2957. 2959. 2969 fg. 3271. 3583. 4482. 4501 fg. 4684. 5001. 5218. 5516. 5531. 6000. 6184. 6302. 7038. 8566 fg. 8838. 9654 fg. 10,331. 11,252.

11,660. Villig Oxe skal man ej altid kjøre. P. L. 108. — Villig Oxe skal man ej altid drive, ej heller villig Svend for meget. 1, 437. — Villig Hest skal man ej sporhugge (ell. sporehugge, give af Sporerne). 1, 487.

11,661. Villigt Barn har Mad i Hænde. 1, 487. — Villigt Barn har altid Mad i Haand. Moth. — Villigt Barn har altid Brød i Munden.

11,662. Villig Hest skal man ej fordrive. 1, 170. jvf. 7063. 10, 272. — Villig Hest skal man taalig kjøre. Gr. 2930. — — Man driver gjærne paa den Hest, som er villig (ɔ: man bruger deres Tjeneste, som gjærne vil). Moth. — Villig Hest behøver ingen Spore (ɔ: man behøver ikke at drive paa den Arbejder, som driver sig selv). V. S. O.

11,663. Uvillig Oxe gjør kroget Fure. P. L. 1096. jvf. 7064. 8185. 10, 862. — Uvillig Oxe trækker skjæv Fure. — Tvungen Oxe drager skjæve Furer.

11,664 a. Hvo der jager med uvillige Hunde, fører ej megen Vildbrad (= Vildt) hjem. 1, 488.

11,664 b. Uvillig Kjøber faar billig Handel.

At spænde den villige Hest med Sporen (ɔ: „drive paa den fyrige"; — „om den, som har faaet en Bestilling efter sit Sind"). Moth.

villig (uvillig), se 2155. 3057. 3724. 3751. 10,015. 10,027. 10,290. 11,089. 11,654.

11,665. Efter Regn voxer Græs, efter Vinen Snak. 1, 70. — Efter Regn gro'r Græs, men efter Vín voxer Vaas. Gr. 491. (om dem, der ere meget snaksomme, naar de have drukket over Tørsten, medens de ellers ikke kunne føre en ordentlig Samtale). jvf. 7754.

11,666. Naar Vinen synker i Maven, saa flyde Ordene paa Tungen. Iris.

11,667. Et Glas Vín paa Suppen er en Daler af Dokterens Lomme.

11,668. Et Glas Vín paa Suppen er at give Dokteren et Ørefigen.

11,669. Den, som kan presse Vín, skal ikke brygge Eddike.

11,670. Vinen i Flasken, Guldet af Tasken! 2, 51.

11,671. God Vín behøver ingen udhængt Krans. 1, 163. — God Vín raaber sig selv ud, sælger sig vel selv. 1, 226.

11,672. Vín gjør veltalende. 1, 71. („da løber Tungen let." Moth). — God Vín taler ond Latin. 1, 71.

11,673. God Vín til Maade skærper Nemmet. 1, 128.

11,674. „Vín skærper Hjærnen", sagde han, der drak saa Meget, at han faldt ned af (ad) Trappen paa Hovedet. 2, 51.

11,675. Somt (ɔ: nogen) Vín er først god i Alderdommen. 1, 16.

11,676. Af sød Vín bliver súr Eddike. 1, 215. (der føjes undertiden til: „af bedste Venner største Uvenner"). jvf. 7253. 11,369.

11,677. Sød Vin falder snart af. 1, 11. („om dem, som i deres Ungdom ere meget nemme, men blive ej til Noget, naar de blive ældre.“ Moth).

11,678. God Vin, godt Blod. 1, 131. — Den ædle Druesaft os giver Styrk' og Kraft. 1, 131.

11,679. God Vin, ondt Hoved. 1, 73. — Godt Øl og Vin, ondt Hoved. 2, 51.

11,680. Vinen er god, kan dog slaa omkuld. 1, 163.

11,681. I Glasset spejles Legemet, i Vinen Sindet. 1, 70.

11,682. Der er baade Klammer (ɔ: Støj, Kiv) og Venskab i Vinfadet. („da drikkes dus, slaas“ o. s. v., bemærker Syv). 1, 71. — Sandhed og Daarskab sidde begge i Vinfadet. („og Øltønden“). 1, 71.

11,683. Vin er tit smuk i Glasset, og har dog ingen god Smag. 1, 395. (om den, som har et tiltrækkende, behageligt Ydre, men det Indre svarer ikke dertil).

11,684. Vin aabner Hjærtet. Moth.

11,685. Vinen fryder Hjærtet. V. S. O. (jvf. Ps. 104, 15; Sir. 40, 22). — Det Øl er godt og den Vin er god, som gjør glad. 1, 74.

11,686. Vin hjælper til Kjærligheds Værk. Moth.

11,687. God Vin haver og Bærme. 2, 164. — Ny Vin har megen Bærme. Balling. (om Børns og unge Menneskers Fejl og Unoder).

11,688. Man kan ogsaa drikke sig fuld i sin egen Vin. Gr. 500.

11,689. Vin har skadet Mange, men Ædruhed Ingen. Syvs Tillæg.

11,690. Drik Vin, saa beskærer Gud dig Vin! 2, 91.

11,691. Vin prøves med alle Sindene (Sanserne). 2, 91.

11,692. Vintræ uden Drue kan kun lidet due. V. S. O. (om det, som er smukt, men dog til ingen Nytte).

11,693. Parderen fanges ved sød Vin. M. M.

11,694. „Dreng, hent Vin! Jomfru, skjænk i! Bonde, betal!“ sagde Herremanden fordum i Tyskland. 2, 207.

11,695. Det er et godt Ord: hent Vín! bedre: skjænk i! bedst: drik ud! 2, 52.

Vintræ er et slet Træ: man kan ej gjøre en Nagle deraf, og (det) giver dog saa kostelig Saft. 1, 355. (ogsaa det Ringe gjør sin Nytte). — Tungen er løs paa ham, naar han har faaet et Glas Vín i Hovedet. Moth. („om den, som vil have baade det første og det sidste Ord, naar han er drukken, og kan ikke føre en Samtale, naar han er ædru"). Vinen staar op i Hovedet igjen. Moth.

Den søde Vín gi'r dog en Surkage i En. 1, 73.

Vín glæder et Menneskes Hjærte. Ps. 104, 15. — Vín er en Spotter, stærk Drik en Larmer; hvo som forvildes derved, bliver aldrig viis. Ordsp. 20, 1. — Den, som elsker Vin og Olie, bliver ikke rig. Ordsp. 21, 17. — Se ikke til Vinen, hvor den er rød, hvor den perler i Bægeret, hvor den gaar glat ned! bag efter vil den bide som en Slange og stikke som en Basilisk. Ordsp. 23, 31. 32. — Drikker Eder ikke drukne af Vín, hvori der er Ryggesløshed, men bliver fyldte af Aanden! Ef. 5, 18.

Vín, se 1265. 1347. 2657. 2713. 3158. 6930 fg. 7253. 7409. 7629. 7646. 8418. 9172 fg. 9350. 11,119. 11,282. 11,369.

Vind, se Vejr.

11,696. Legeren (ogsaa: „Gjøgleren") danser gjærne for Vindingen. P. L. 305. jvf. 7433. 10,707. — Legeren leger, for han vil vinde. Gr. 2934.

11,697. Den leger bedst, som vinder. Syvs Tillæg.

11,698. Ee (ɔ: altid) vinder Daare første Leg. P. L. 156. — End vinder folsk (ɔ: tosset, taabelig) Mand første Leg. 1, 60 og 256.

11,699 a. Det er ikke godt at vinde det første Spil. Gr. 788. — Hvo som i Førsten (Førstningen) vand(t), blev sidst en armer Mand. 2, 166.

11,699 b. Raab ej: „vundet!" før du est over Sundet. 1, 444. — Ingen raabe „Hoja"; førend han er over Bjærget. 2, 271. — Man skal ikke tale om Gevinst (Vinding), før Spillet er ude.

11,700. De vinder, som de taber i Skaane. 2, 230. (Syv mener, at der sigtes til Skaaningernes Gjenstridighed i

Kong Valdemar den Førstes Tid). Men det hedder ogsaa senere: De vandt, som de tabte (i Kristian den Femtes Tid).

11,701. Vel vundet, hvor Intet er tabt. 1, 26 og 2, 229.

11,702. Det er godt at vinde, naar Tærning vil rinde. A. S. Vedel. jvf. 9415.

11,703. Man holder altid med den, der vinder. 2, 230.

11,704. De vil Alle holde halvt med ham, der vinder. Gr. 2936.

11,705. At vinde sin Proces er altid (ogsaa: „tit“) at tabe sine Penge.

11,706. Ingen er saa virksom for at vinde, som den, der Intet har at tabe.

11,707. Hvo som vil vinde, skal selv spille Kortet. 1, 379.

11,708. Frisk deran (ɔ: til) er halv vundet. 2, 230.

11,709. Hvad du kan vinde ved Fred, dertil brug ingen Krig! M. M.

11,710. Ofte har veltalende Tunge vundet Mere, end draget Sværd. M. M.

11,711. Hvo der vil vinde, skal sætte til. 1, 27.

11,712. Det er ikke alt Gods, man vinder paa. 1, 228.

11,713. Hvad man vinder paa Hørren, taber man tit paa Blaaren. K. 1361.

11,714. Den, som tænker til at vinde, maa ej frygte for at tabe. M. M.

11,715. Som vundet, saa rundet. V. S. O. jvf. 4375. 9912. — Ilde vundet, ilde rundet! 1, 91. — Ilde vundet, snart forsvundet. 1, 353.

11,716. Det Kjøberen vinder, taber Sælgeren. 1, 26. — Den Enes Vinding, den Andens Tab! 1, 26.

11,717. „Det er ude“, sagde Jens, da han vandt en Skilling fra Riber Degn. O. Lade.

11,718. Hjælp Gud, saa vinde vi, faa vi Hugg, saa springe vi. 2, 230.

11,719. Maadelig Vinding er bedst. („baade for Næringens og Samvittighedens Skyld“). 1, 228.

11,720. Liden Vinding smager og vel. 1, 27.

11,721. Det er stor Vinding at gjøre vel. 2, 19.

11,722. Stor Vinding (er) tit stor(t) Bedrag. 2, 19.

11,723. Vinding bider Hovedet af Skam. Moth. (om den, som taaler Forsmædelse for en ringe Fordels Skyld).

11,724. Hos Fortæringen ligger altid Vindingen. 1, 27.

11,725. Mangen mener at vinde Oxen og faar næppe Svansen (= Halen), at fange Fisk og faar kun Frøer, at varme sig og faar kun Røg. 1, 27.

11,726. Det er stor Ære at vinde, og Visdom at spare. 1, 380.

Nu er han oven paa. (om den, der har vundet Spil, (har vundet) sin Sag, hvem det er gaaet efter Ønske).

I Kvinder! værer Eders Ægtemænd underdanige, for at, om endog Nogle ikke tro Ordet, de kunne vindes uden Ord ved Kvindernes Omgængelse, i det de skue Eders rene Omgængelse i Gudsfrygt. 1 Pét. 3, 1. 2.

vinde, Vinding, se 1244. 3044. 3170. 4666. 4772 fg. 5083. 5636. 6316. 6499. 6512. 6543. 8022. 9435 fg. 10,206. 10,812. 11,055. 11,452. 11,786 fg.

11,727. Ee spør (ɔ: altid spørger) Vinter, hvad Sommer haver avlet. P. L. 289. — End spør Vinteren, hvad Sommeren har avlet. 1, 3. (Arbejdsomhed og Flid anbefales; „der er baade Næretid og Tæretid“).

11,728. Vinter er Sommerens Avls-Fortærer. P. L. 289. — Sommeren nærer, Vinteren tærer. 1, 2. — Sommeren føder, Vinteren øder. 1, 2.

11,729. Vinteren er Sommerens Arving. Pouch. 1, 2. jvf. 123.

11,730 a. Vinteren kommer, som vi har vent', og spør, hvad Sommeren har fortjent. 1, 3.

11,730 b. I Vaar gaar Lærken i Sky, om Vinter kryber hun smukt til By.

11,731. Vinter og Helsot blive ej borte. 1, 3.

11,732. Tidligt Løvfald bringer tidlig Vinter. — Falder Løvet tidligere, end sædvanlig, kan man vente en stræng Vinter.

11,733. Vinter lægger Loft paa Vande; da er Broen bredest. 1, 3. — Naar Vinter lægger Loft paa Strande, da er Bro bredest. Gr. 287.

11,734. Naar Dagen længes, vil Vinteren strænges. 1, 468. — Dagene længes, saa Kulden strænges. J. H. Smidth. — Naar Dagen begynder at længes, begynder Vinteren at strænges. K. 1435. — Naar Dagen bliver lang, saa bliver Vinteren trang. Sv. Gr. 3, 218.

11,735. Gaar Regnorm dybt i Jorden, bliver Vinteren stræng. jysk.

11,736. Det er imod haard Vinter, naar Ræven skriger. K. 1649.

11,737. St. Laurentii Dag (10de August). Larsmisse med klar Himmel bringer stræng Vinter. Molb. S. 300. („skyet Himmel en vaad.“ J. H. Smidth). — Fuldmaane ved Olsmisse (St. Olsdag ɔ: 29de Juli, efter Kong Oluf den Hellige) betyder fuld (stræng) Vinter. J. H. Smidth. — Har Egen mange Agern, kan man vente en stræng Vinter. J. H. Smidth.

11,738. Taage i Ny drager Vinter til By. jysk.

11,739. Om Vinteren hold to Køkken (Køkkener) og én Kjælder! 1, 206.

11,740. Hvo ikke vil om Sommer kline, han skal om Vinter ilde grine. 2, 6.

11,741. Gud kan for Vinters Kvide sende os Sommer hin blide. Molb. 3932.

11,742. Vinternatten er broget; hvo da gaar hungrig i Seng, ligger kroget. Pouch. 1, 3.

11,743. Vinteren siger: „Hellemisse (ɔ: Allehelgens Dag, 1ste Novbr.) maa du mig vente; Mortensmisse (ɔ: Mortens Dag, 11te November), om jeg tør; kommer jeg end ikke

før, saa kommer jeg St. Karens (egl. Katrines) Dag. (25de November), og lægger mig for din Dør. 2, 6.

11,744. Kyndelmisse-Knude er her endnu ude; kommen er Stær, Vibe og Gaas, dog er ej Vinter end sin Kaas (ɔ: er ej gaaet sin Vej); ej heller gaar den ganske bort, førend her kommer Svalen sort. 2, 3. jvf. 5231.

11,745. Naar Gaas gaar til Hav, og Grævling i Grav, kommer Vint'ren ikke i Skridt, men i Trav.

11,746. Vinteren spytter i Hænderne og tager fat paa ny. nordsællandsk. (siges, naar det i længere Tid har været mildt Vejr, men det bliver derefter stræng Vinter).

At vise En Vintervejen (ɔ: afvise En, jage ham bort).

Vinter, se 1669. 2470. 2486. 3609. 4456. 9253. 10,894.

11,747. Den er vis, (som) i Hænde haver. P. L. 489. jvf. 3473. 6993.

11,748. En Skjæppe fuld af Venter (ɔ: Forventninger) er ej en Haand fuld af Visser (ɔ: hvad man har Vished om). P. L. 509. jvf. 579 fg. 1677 fg. — I en hél Skjæppe Venter er der ikke en Haandfuld Visser. Gr. 2884. — En Skjæppe fuld af Vente er en halv fuld af Visse. 1, 172 og 489. — En Tønde fuld af Vente er ej saa god, som en Ske fuld af Visse. 2, 292. — En Skjæppe fuld af Vente er en Haand fuld af Visse. Moth.

11,749. Hvo som tager det Uvisse for det Visse, gaar med tomme Hænder bort. 1, 489.

11,750. Det gamle Visse er bedre, end det ny Uvisse. 1, 139.

11,751. Heller i Visse, end i Vove. Gr. 2938. — Man maa hellere have Noget i Visse, end i Vove. K. 1052.

11,752. Altid er bedre i Visse, end i Vente; selv at have, end lede og hente. 1, 489. — Heller bedre i Visse end i Vente. M. M.

11,753. Et Menneske, en Fugl, et Skib vandrer paa det Uvisse. 1, 489.

11,754. Hvad vi har levet, ere vi visse paa; hvad der staar tilbage, ere vi ikke visse paa et Øjeblik. P. Plade.

(Det er) saa vist, som naar man holder Aalen om Rumpen. 1, 489. (ɔ: det er meget uvist). — Det er lige saa vist, som at Havfisk smager salt (ɔ: „urimeligt, utroligt"). Moth. — Det er saa vist, som de Syv ride paa Rageskaftet; paa et Bøttelaag. 2, 292. — Det er saa vist, som herfra og hist. 2, 292. — (Det er) saa vist, som Amen (er) i Kirken. 1, 489. — Det er en vis Vej (ɔ: „en sikker Sag"). K. 1903. — Det er en vis Følge. K. 1904. — Om jeg ellers er født i Stuen. („ikke funden ved en Høj eller et Gærde, som et Hittebarn"). 2, 291. — Saafremt jeg har diet en Dannekone for sød Mælk. (Syv føjer til: „Somme sige nu tvært imod: „saa sandt som jeg har diet en Hore"; thi Mange bruge Ammer, som ikke behøvede det, og saaledes ere Aarsag i, at deres Børn ofte med Ammens Mælk inddrikke hendes onde Natur"). 2, 291—92.

vis, Vished (uvis) se 503. 1551. 6106. 7102. 8131. 11,978,

11,755. Man maa og forstaa (P. L. 527: „understaa„) halvkvæden Vise. P. L. 501. (man skal ikke behøve at sige sin Mening rént ud). — Man kan vel forstaa sig paa en halvkvæden Vise og understaa halv svarede Ord. 2, 249. — Han kań nok forstaa sig paa en halvkvæden Vise. 1, 124.

11,756. En god Vise kvædes ikke for tit. 1, 377. — Smuk Vise kvædes ofte. M. M. — En god Vise kan man ikke kvæde for tit. Gr. 2687. — En god Vise kan man synge to Gange. K. 1437.

11,757. Tit kvædet Vise bliver ond af god. Moth.

11,758. Falsk Vise vorder mangelund (ɔ: mange Gange eller paa mange Maader) kvæden. P. L. 611. — Falsk (1, 283 og 373: „folsk" ɔ: tosset) Vise vorder mangelunde kvæden. 1, 98. (Daarskab viser sig i mange Skikkelser).

11,759. Ingen Vise til Ende, ingen Mand til Ægte! 2, 225. (Syv bemærker herved: „saaledes siges vel geménlig, men kan ej passére for vist").

11,760. Han faar end (ogsaa: „vel") Noget, der Visen kvæder; han faar Intet, der Ploven kjører. 1, 373. (sigter til Bondens usle Stilling i gamle Dage).

11,761. Halvkvæden **Vise** kan nok forstaas, men under **den** føres ingen Mand til Galgen.

11,762. Den **Vise**, som er vel hørt, er ogsaa vel kvæden (kvædet). 1, 36. — Den **Vise** er vel kvæden, som er gjærne hørt. 1, 371.

11,763. Alle Eventyr ere Løgn og alle **Viser** sande (ɔ: „der er dog noget Sandt og Historisk under" eller ligger til Grund). 1, 98 og 336.

11,764. Gamle **Viser** gaa endnu bedst. 1, 139.

11,765. En god **Vise** skal ej altid sjunges (synges) ud til Enden. 2, 262. („fyndig Tale maa ej være lang". Moth).

Viser som Bien gavne og glæde, give Lyst og Lærdom. P. Syv. — Han synger altid den gamle **Vise**. Syvs Tillæg. — Han kommer altid med en afkvædet **Vise** (ɔ: „gjentager, hvad han tit og mange Gange har sagt"). Moth. — Det er Omkvædet paa **Visen**. 2, 273. Det er det gamle Omkvæd paa **Visen** (ɔ: „det er det, som han altid gjentager, kommer tilbage til" i sin Tale; det, han atter paastaar, forlanger). Moth. — Hver skjøtter bedst sit Øl og sine **Viser**. — Han vil baade have Øllet og alle **Viserne**; **Visen** og alle Ordene. 2, 242. (om den, der snakker og raaber, søger at overdøve Andre, og vil have Ordet alene; som vil snakke med om Alting, enten han forstaar det eller ikke).

Vise, se 474. 1047. 1538. 1589. 1825. 4605. 6925. 7151.

Vittighed, se Indfald.

11,766. Naar **Vognen** hælder, skyder Hver efter. 1, 292. jvf. 3986. 6208. — Naar **Vognen** begynder at hælde, saa skyder en Skalk med Vælde. Hr. Iver. — Naar **Vognen** begynder at hælde, skyder Alle efter. (man søger at gjøre sig Fordel af Andres Ulykke).

11,767. Naar **Vognen** er omkuld, sér man først, at der er ej ret kjørt. 1, 445.

11,768. Man spænder Hestene for **Vognen**; dog naar Nød og Tid er, spænder man dem bag til. 1, 326. — Det er galt at spænde Hesten bag **Vognen**. — **Vognen** gaar for Hestene. 1, 496. — Nu gaar Hesten bag **Vognen** (ɔ: „nu gaar Alting bagvendt", ikke i den rette Orden. Moth.

— Han er af dem, der gjærne spænde Vognen for Hestene (ɔ: bære sig galt ad).

11,769 a. Vognen faar (at) gaa, hvort (ɔ: hvorhen) Hestene drage ham. 1, 314.

11,769. b. Kunde Kusken drage Vognen, havde han ej Heste behov.

11,770. Rummelen af en Vogn kommer først til By's. F. F.

11,771. Vognen gaar, alligevel den knarker. Molb. Ordb.

11,772. Usmurt Vogn knarrer gjærne. 1, 142. jvf. 92. 2743. 3307. 9940. — Usmurt Vogn vil gjærne knarke. Gr. 2831.

11,773. Vognen gaar bedst, naar han er vel smurt. 1, 261. — Hvo der vil age vel, han skal smøre Vognen vel. Hr. Iver. (om at anvende Bestikkelse). jvf. 92. — En gammel Tale siger os saa: at hvo som vel smør' Fedt oppaa, hans Vogn gaar vel og lettelig fram; i lige Maade gaar det og ham, som Meget kan give og smigre fast, han kommer vel fram alt med en Hast. H. Wejgeres Rejneke Vos eller Fos. — Man kjører ej vel med usmurt Vogn.

11,774. Man skal ikke tage fire Mennesker op i en Vogn, der kun er lavet til to.

11,775. Læsset skal for ud i Vognen, men bag ud i Slæden og Skibet. R. 768.

11,776. „Det havde jeg ikke troet", sagde Manden, han væltede med Vognen. Fr. S. Birch.

Han spænder dem for sin Vogn (ɔ: bruger dem som Redskaber til sin Sags Fremme). — Det er (ogsaa: „passer") som det femte Hjul til en Vogn (ɔ: det er overflødigt). — Saa nær hør' den mig til, som det femte Hjul til Vognen. 2, 242. — Han knarrer som en usmurt Vogn (ɔ: knurrer og skjænder). 2, 235. — Han er ikke tabt bag af en Vogn (ɔ: han er ikke dum; ikke saa ringe). — Han sidder (gaar), som han var tabt bag af en Vogn. 2, 29. (om den, som er tavs, forsagt, forstemt eller forlegen).

Daarens Indre er som et Hjul paa en Vogn. Sir. 33, 5.

Vogn, se 70 fg. 388. 873. 1873. 5154. 5615. 6419. 6927. 7335. 8490. 11,909.

vogte, se gjemme.

vogte (vare) sig, se Forsigtighed.

11,777. Vold og Trænge (ɔ: Tvang, Trængsel) har ingen Gænge og varer ej længe. 1, 490. — Vold og Trænge har ofte Gænge, men varer ej længe. P. Fenger.

11,778. Vold haver ingen Trevned (ɔ: det svenske „trefnad“ = Trivsel, Trivelse). 1, 490.

11,779. Ret haver ingen Vold; Vold har Ret. 1, 277.

11,780. Naar Vold gaar for Ret, er det bedre at være Herre, end Knægt. 1, 490.

11,781. (Det er) ondt at være, hvor Vold er Landeret. 1, 490.

11,782. Den klager Vold, som Vold vorder gjort. 1, 281 og 2, 312. (han klager over den Uret, han kan have lidt, ikke over den, han selv har gjort).

11,783. Hvo ej vil lide Ret, hannem (ham) skér med Vold ingen Uret. 1, 491.

11,784. Vold styres med Vold. 1, 491.

11,785. I retfærdig Sag er (det) bedre at lide Vold, end (at) give efter med Skade. 1, 447.

At gjøre Vold paa sig selv (ɔ: anvende eller vise Selvovervindelse). — At have i sin Vold (ɔ: at eje, besidde). — Det er i din Vold, du raader derfor. Moth. — At give sig Gud i Vold. — At give Skøvling over Nogen (ɔ: „fare over med Skovl og Spade, skovle og gjøre slet“). 2, 292. — Vil ikke Doctus, saa skal Fortis. Vil ej St. Peders Nøgel (Nøgle), saa skal St. Povels Sværd. 2, 293.

Vold, se 9991. 11,602.

Vorherre, se Gud.

11,786. Hvo Intet vover, han Intet vinder. P. L. 504 og 633. jvf. 7340. — Ingen vinder, uden han vover. P. L. 707. — At vove, vinder; at vove, taber. 1, 69, 101 og 257. — Den, som ikke vover, han vinder ikke.

11,787. Den Noget vover, Noget vinder; den Rædde har værst. 1, 26. — Hvem der vover, han vinder. Moth.

11,788. Man skal aldrig vove Noget, hvor Intet er at vinde. Gr.

11,789. Frisk vovet, er halv vundet. 1, 69. — Dristig vovet, halv er vundet. Moth.

11,790. Vovet Spil lykkes ej altid vel. 1, 101.

11,791. Vov og tøv ikke, saa gaar det fort (ɔ: „i yderste Fare føj dig efter Fornuften, og ej efter Lykken!“). 1, 99.

11,792. Hvo der forvover (ɔ: vover for Meget), han fortvivler. 2, 47.

11,793. Vovehals lover (ɔ: roser) man mest, naar han vinder. jysk.

11,794. At tøre (ɔ: turde) vove Meget, gjør at tøre synde meget. 1, 69.

11,795. At vove Noget paa Lykke og Fromme, er vel Dristighed, men ej Visdom. 1, 494.

11,796. Skarns Folk vover alle Ting. Moth.

At vove det Yderste (for en Sag). Moth. („om den, som sætter sit Liv i Fare, for enten at vinde eller dø“). — At vove Trøjen eller sin Trøje (ɔ: udsætte sig for Fare). — At vove en Tørning med En (ɔ: „give sig i Kamp med En i Ord eller Gjerning“). Moth. — At lade En gaa for Vild og Vove. Molb. Ordbog. — At staa, løbe for Vind og Vove (ɔ: være udsat for Fare). 2, 290. Syvs Tillæg. (om Fare især paa Søen). — Det staar i Vild og Vove (ɔ: er ganske usikkert). — Huset staar for Vild og Vove (ɔ: er øde, forladt). Molb. Ordb. — At vove et blaat Øje (ɔ: „vove en Dyst, give sig i Færd med Noget, som der er Fare ved“). V. S. O. — Det skal jeg vove (ogsaa: „love“) for. (siges, naar man tror at kunne forsikre Noget med Vished). — Jeg tør vove ham (ɔ: tør indestaa for, at han kan gjøre det). — At bryde en Lanse med En (ɔ: vove en Dyst med En, indlade sig i Tvekamp). V. S. O. — (Han er) en Vovehals uden Falsk. 2, 152. („om en stridbar Mand, som agter ingen Fare“). Moth. — At vove den sidste Skanse (ɔ: „forsøge det Yderste“). F. Rostgaard. — Han kom ubanket fra det. Moth. (siges om den, som er kommen vel fra et voveligt Foretagende).

Værer nidkjære for Loven, og vover Eders Liv for Eders Fædres Pagt! 1 Makk. 2, 50.

vove, se 7608. 7687. 8850. 11,751. 11,956.

---

voxe, se Væxt.

11,797. Vrag er vist Sømærke. M. M.

11,798. Gud gjør ej Vrag uden Sag. Gr. 2944.

At kaste Vrag paa Noget eller paa En (ɔ: forkaste).

11,799. Saatte (eller saate ɔ: enige, forligte) ere Søskende vrede. P. L. 322 og 956. — Saatte ere Søskende vrede; thi de sagtes snarlig (ɔ: Søskendes Vrede stilles snart; de blive let forligte og gode Venner igjen). H. Thomesen.

11,800. Mellem Dags og Nats Rum stilles hver Vrede. P. L. 105. (C. Pedersen: „den Vrede eller Vredladne har hverken Ro Nat eller Dag." Meningen turde dog snarere være den samme, som i Ef. 4, 26). — Mellem Dags- og Natte-Rum stilles Vrede. 1, 492.

11,801. Mange ere Væyskyll (ell. Vejskjel; Nyerup = Vejskjul?) i vréd Mands Hus. P. L. 739. (Udg. 1515: „Mange ere Vraaer (ɔ: skjulte Kroge) i vréd Mands Hu." 1, 493).

11,802. Naar Stegerne (ɔ: Kokkene) ere vrede, da vorder Kaalen féd. P. L. 463. jvf. 10, 298. — Naar Stegeren er vreder, bliver Kaalen feder. 1, 493. — Naar Kokken er vréd, bliver Kaalen féd. 2, 151. — Naar Kokkene trætte (trættes), bliver Kaalen féd. 1, 439. (den Forklaring af Syv, at Splid og Uenighed mellem Tyende undertiden bliver til Husbondens Gavn, passer ikke til Ordene).

11,803. Ofte gjælder Øg ond Kjøresvend. P. L. 550. (Udg. 1515: „Hors (ɔ: Hest, især Hoppe) gjælder ofte, at Kjøresvenden er vréd" ɔ: slette Mennesker lade tit deres Vrede gaa ud over de Uskyldige).

11,804. Ofte maa Stuedør gjælde (ɔ: undgjælde), at Stakal Stakkel, Stodder) er vréd. 1, 105. — Ofte gjælder Dør Stakkarle- (egl. Stavkarle)-Vrede. P. L. 125. — Ofte maa Stuedør undgjælde Stakkarle-Vrede. Nyerup. (jvf. 1, 492).

— Naar Stodderen er vréd, maa Stuedøren undgjælde. Gr. 1891. — Naar Sindet er vredt, gaar det ud over Stuedøren.

11,805. Lidet er om den Mands Vrede, som Ingen vurder (ɔ: ænser, bryder sig om). P. L. 171. — Den Vrede er ilde spildt, som Ingen skjøtter om (ɔ: agter paa, bryder sig om). 1, 492.

11,806. Ondt at være vréd, naar Ingen er ræd. 1, 492.

11,807. Vrede uden Magt bliver kun foragt' (ɔ: foragtet). 1, 492. — Hvo som vredes og har ej Magt, véd ej, at han er en Nar. 1, 492.

11,808. Vrede vilder (ɔ: forvirrer, gjør uvis) ofte godt Raad. 1, 491.

11,809. Hvor Vrede er, er hverken Visdom eller Raad. 1, 491.

11,810. Vrede gaar ofte for Vid (ɔ: Forstand). 1, 491. — Vrede følger ej altid Fornuften. Moth.

11,811. Hvor Vrede blinder, dér Sandhed forsvinder. 1, 375 og 491.

11,812. Vrede gjør Mennesket forvirret.

11,813. Den første Vrede (er) den bedste. 2, 294. (Syv: „siges, naar man fortørner en Ond, som man dog ikke uden Fortræd kunde skilles fra.“ Meningen af Ordsproget er vel nærmest den, at man hellere maa tage imod den første Vredes stærke Udbrud, end lide under et Menneskes langvarige, i Hjærtet gjemte Vrede).

11,814. Heller den første Vrede end den sidste. Gr. 1068.

11,815. Bedre er her (nemlig naar Talen er om Laan til usikre Betalere) den første Vrede, end den sidste Skade. 1, 51. (Det er) bedre at have den formere (ell. førmere ɔ: foregaaende, forrige) Vrede, end den sejermere (ɔ: senere, efterfølgende) Skade. 2, 32. („Tit er det saaledes“, siger Syv: „laaner man bort, faar man det ej igjen; faar man det igjen, skér det ej saa snart; faar man det snart, faar man det ej Alt; faar man det Alt, bliver det ej saa godt; bliver det saa godt, faar man det ej gjærne“).

11,816. Bedre er liden Vrede, end stor Skade. 1, 51 og 492.

11,817. Vréd Mand er som ulæsket Kalk. Gr. 2950. — Vréd Mand er som uslukt Kalk. („naar der kommer Vand paa“). 1, 491.

11,818. At irre (ɔ: ophidse) en Mand, som er vréd, er ligesom man vilde slaa Olie i Ilden. Moth.

11,819. Sént vred er længe vréd. 1, 493.

11,820. Længe vréd er hver Mand léd. 1, 493.

11,821. Man skal ej fly den Vrede Sværd i Haand. 1, 493.

11,822. Vréd Mand finder vel Vaaben. (Moth: „Værge“). 1, 492.

11,823. Vréd Mand fører ondt Ærende frem. Molb. 3965.

11,824. Det er ikke Enhver, man skal blive vréd paa. 2, 293.

11,825. From Mands Vrede varer stakket. 1, 492.

11,826. Vrede svales med gode Ord. 1, 492. jvf. 4344.

11,827. Det er Skam at gjøre sig vréd for Sandhed. A. S. Vedel.

11,828. Hvem der gjør sig vréd for ingen Ting, har to Umager: først at gjøre sig vréd, og saa at gjøre sig mild igjen. Gr. 2948. — At blive vréd er to Umager: først at blive vréd og siden blive god igjen. Sv. Gr. 3, 208.

11,829. Hvo sig gjør vréd for Intet, skal gjøre sig blid for det samme. — Snart vréd og snart blid igjen. 1, 492. — Han maa først blive vréd, før han kan blive god.

11,830. Er du vréd, saa er Gaden bréd, Stenene haarde at bide i, og Rendestenen blød at ligge i. Gr. 2949. — Er du vréd, da er Gaden bréd, og Stenene haarde; falder du, slaar du ikke din Rumpe i Skaar. 2, 294.

11,831. Vrede er gammel Mands Død (Moth: „Helsot“).

11,832. Usel er snart gjort vréd. 1, 89 og 492.

11,833. Vrede hjælper Manddom. 1, 300. (lat.).

11,834. At begynde en Gjerning i Vrede, er at gaa til Sø's i Storm.

11,835. Hastighed og Vrede gjør Hjærtet at bløde og værke (ɔ: føle Smerte). Syvs Tillæg.

11,836. Vrede har Anger i Følge. 1, 493. — Naar Vrede gaar af, begynder Ruelse. 1, 493. — Vredens Ende er Angerens Begyndelse. — Vrede begynder af Ubesindighed, og ender med Fortrydelse. 2, 293.

11,837. Naar min Vrede er endt, er min Uven skjændt. 1, 493. — Naar Vreden er endt, er Vennen skjændt. Gr. 1892. (jysk).

11,838. Man skal holde sig fra en Vréd noget, men fra Ulven altid. 1, 494.

11,839. Vréd Mand gjør sjælden Godt. 1, 491.

11,840. Hvo lettelig vredes, lettelig synder. 2, 293.

11,841. Mands Vrede gjør Ingen Ret. Gr. 2952. (jvf. Jak. 1, 20).

11,842. Vrede driver til mangen Ugjerning. Moth.

11,843. Onde Ord avle Vrede.

11,844. Haarde Ord stille ikke Vrede. 1, 493. jvf. 4344.

11,845. Stor Vrede bliver ofte til Raseri. 1, 493. — Vrede er et kortvarigt Raseri. (lat.)

11,846. En Vréd og en Galen (Gal) skiller kun Tiden ad. 2, 293.

11,847. Modig Mands Vrede er langvarig og bitter. 1, 493.

11,848. Brødre-Vrede (er) tit strængeste Vrede. 1, 493. jvf. 4598. — Brødre-Vrede, Djævle-Vrede. 1, 493.

11,849. Ingen Vrede over Kvinde-Vrede. 2, 156.

11,850. En Myre har og Galde. 1, 492.

11,851. Det er ondt Jærn, som har intet Staal. 1, 492.

11,852. Naar du dæmper din Vrede, da dræber du din Fjende (ɔ: du dræber Fjendskabet, saa at den Anden ikke mere er til som din Fjende). Gr. 1917. — Naar du dræber din Vrede, overvinder du en Fjende. M. M. — Den, (som) kan styre (sin) Vrede, overvinder en Fjende. 1, 493. — Tag Potten af Ilden, inden den koger over!

11,853. Taalmodighed og Tavshed stiller megen Vrede. 1, 493.

11,854. At give efter stiller Vrede. 1, 493.

11,855. Jo før En Vrede stille kan, jo størr' og ædlere er han. 1, 493.

11,856. Tiden er (det) bedste Middel mod Vrede. 1, 492.

11,857. Let vréd, let i Harnisk. 2, 293.

11,858. Mildt Svar, mild Vrede. 1, 492.

11,859. Med Lidt i Hovedet (ɔ: naar En er drukken, beruset) er man let kort for Hovedet (ɔ: kan hastig blive vred).

11,860. En Daare giver strax sin Vrede tilkjende, men den Kloge dølger den. Moth.

11,861. Hvo som for meget fortørnes over Skjældsord, giver sig ofte skyldig. 1, 390.

11,862. Straf ej i Harm og skriv ej i Vrede! M. M.

11,863. Vrede føder Vrede. („én Vréd gjør anden ogsaa, gjør hannem Hovedet kruset"). 2, 293.

11,864. En Vréd mener, at han kan gjøre Mere, end han kan. 2, 293.

11,865. Heller sér jeg, at Maanen er vréd, end Solen og de andre Stjærner. 2, 294.

Han har aldrig sét vréd Mand under Øjne. 1, 236. — Han kan se sig vréd paa Folk. Moth. (siges om den, der vredes uden Grund). — Han er let stødt paa Mansketterne (ɔ: bliver let vréd). H. Hertz. — At støde En paa Mansketterne (ɔ: fornærme En). — Han var saa vréd paa ham, han vilde have ædt ham. Moth. — Han er nær ved at springe i Flint. jvf. 1, 492. (om den, som er meget vréd). — Han er færdig at springe i Flint, saa bister (ɔ: forbitret) er han. — Han er saa vréd, (at) man kunde slaa Ild af hans Næse (ɔ: han fnyser af Vrede). Moth. — Er du vréd? — hvor skal da vore Høns sidde i Nat? Moth. (siges spottende til den, der gjør sig vréd for Lidt). — At bringe En i Harnisk (ɔ: gjøre En forbitret eller meget vréd). V. S. O. — At komme i Harnisk. V. S. O. — At rejse Børster eller Børsterne (ɔ: gjøre sig vréd). Moth. — Han er værst, naar han er vréd. 2, 294. — Han kan ikke taale et halvdraget Ord. 2, 112. (om den, som er gnaven og bliver let vréd). — Han duer ikke at pirre ved. Moth. — Han er prippend (prippen ɔ: ilsindet, hastig til Vrede), stikkend; hastig og pripsindet. 2, 112 og 260. — Vrede, som er ikke af Hjærtet; Elskovs-Vrede. („om

det, som gjøres paa Skrømt eller ej varer længe"). Moth. — At gjøre sig kruset (ɔ: vréd; vise sig trodsig). V. S. O.

Var jeg ikke vréd, skulde du faa Skam. Syvs Tillæg. — En Vréd skal læse de fire og tyve Bogstaver først ud eller, hvad der er langt bedre, Fadervor. 2, 293. (ogsaa: „tælle til tyve". Holberg).

Vor Guds Styrke og Vrede er over alle dem, som forlade ham. Esr. 8, 22. — Et Øjeblik varer hans (Herrens) Vrede, men hans Naade Livet igjennem. Ps. 30, 5. — Lad af fra Vrede og lad Heftighed fare; fortørnes ikke, hvormed du kun gjør ilde! Ps. 37, 8. — Et mildt Svar dæmper Vrede, men et bittert Ord vækker Fortørnelse. Ordsp. 15, 1. — Fremmede Kvinders (ɔ: Skjøgers) Mund er en dyb Grav; den, Herren er vréd paa, skal falde deri. Ordsp. 22, 14. — Hold ikke Selskab (Lindb. „Venskab") med en vredladen Mand, og kom ikke til en hidsig Mand! Ordsp. 22, 24. — Lad ikke din Vrede optændes mod de Onde, og vær ikke misundelig paa (Lindb. „nidkjær mod") de Ugudelige! Ordsp. 24. 19. — Daaren udlader al sin Heftighed, men den Vise dæmper den. Ordsp. 29, 11. — En vredagtig Mand vækker Kiv, og en hidsig Mand begaar megen Synd. Ordsp. 29, 22. — Jeg vil bære Herrens Vrede; thi jeg har syndet imod ham. Mik. 7, 9. — Der er Barmhjærtighed og Vrede hos Herren, og paa Syndere skal hans Fortørnelse hvile. Sir. 5. 7. — Ingen Gift overgaar Slangens Gift, og ingen Vrede overgaar en Fjendes Vrede. Sir. 25, 16. — Efter som Mennesket har Magt, saa vil hans Hidsighed blive, og efter som han har Rigdom til, vil han lade sin Vrede stige. Sir. 28, 11. — Herre! den Vrede, hvormed du truer Syndere, er uimodstaaelig. Manasse B. V. 5. — Blive I vrede, da synder ikke! Ef. 4, 26. — Vé dem, som bebo Jorden og Havet! thi Djævelen er stegen ned til Eder; han har stor Vrede, fordi han véd, at han kun har en liden Tid. Aab. 12, 12.

vréd, Vrede, se 1253. 1369. 1653. 2837. 3832. 5443. 6264. 6411. 7673. 8272. 10,132. 10,291. 11,491.

Vælde, se Magt.

11,866. Det Gode skal man vælge; det Onde kommer vel selv. 2, 106.

11,867. Af to Onder udvælg det ringeste, ligesom af to Goder det bedste! Pouch. 1, 322. — Af to onde Ting

skal man stedse vælge den mindste. — Af to onde Kaar skal man vælge det bedste eller: „bør det bedste at kejses"). Moth. — Af to Onder skal man udvælge det letteste. Moth.

11,868. „Det er det samme, enten jeg faar Prygl eller Mad, derfor er jeg lige glad", sagde Drengen, „naar jeg bare selv maa vælge". F. F. — „Jeg er lige glad, enten jeg faar Hugg eller Mad", sagde Drengen, „naar jeg maa tage, hvilket jeg vil." Sv. Gr. — „Jeg vil selv vælge Strikken", sa'e Tyven; „det er mig, som skal hænges. C. K. Molbech.

11,869. Man gaar saa længe i Valg, indtil man sanker Kul (ɔ: Intet faar). Moth. — Mangen vælger saa længe, at hun tager Kul paa det Sidste. 1, 88. (om Piger med Hensyn til Bejlere).

11,870. Den, som kommer i Val', kommer i Kval. svensk. — Den, der har Val', har Kval.

At gaa i Valg (ɔ: betænke sig, før man vælger). Moth. — Hun gaar saa længe i Valg, til hun griber Kul (ɔ: faar noget Ringere, end det, man haabede). Moth.

Det for Verden Daarlige udvalgte Gud, for at beskæmme de Vise, og det for Verden Skrøbelige udvalgte Gud, for at beskæmme det Stærke; og det for Verden Uædle og Ringeagtede udvalgte Gud, og det, som Intet var, for at tilintetgjøre det, som var Noget, for at intet Kjød skal rose sig for Ham. 1 Kor. 1, 27—29.

vælge, Valg, se 2936. 5110. 6708. 11,321.

11,871. Det, som ikke er Syn værd, er ikke heller Penge værd. 1, 228. (siges, naar man sér paa Varer, uden at kjøbe).

11,872. Man skal Mjød skjænke, som Manden er værd. Pouch.

11,873. Hvad skal den Honning i den Tjæreballe (ell. Tjærebalje ɔ: Tjærekande)? 1, 467. (siges, naar Nogen vil gjøre Godt imod En, som ikke er Gaven værd, og derfor misbruger den).

11,874. Ædelstenen gjælder, som man vil vurdére den til. 1, 77.

11,875. En skjøn Hest og Stén gjælder saa meget, som en rig Nar giver derfor. 2, 55.

11,876. Den ene Trumf er den anden værd. K. 1425.

11,877. En kan være lige saa meget Guld værd, som en Anden er Skidt værd.

11,878. Hvem der havde saa meget Korn, som han tror sig Saader værd! F. Rostgaard. (om en Indbildsk).

11,879. Bygget Hus og stjaalne Varer faar man sjælden Værd for. 1, 77.

11,880. Ubesét gjør ansét. 1, 467. — En Fraværende har tit større Anséelse, end (en) Nærværende. 1, 467.

11,881. Den Fattiges Visdom, Skjøgens Dejlighed og Dragerens Styrke er ej Meget værd. 2, 218.

11,882. Den ene Høflighed (ogsaa: „Villighed, Tjeneste, Billighed") er den anden værd. Gr. 63.

Han er værd, at Hunde skulde pisse paa ham („ɔ: han er et stort Skarn"). F. Rostgaard. — Han er ikke en Bønne, en ormstukken Nød, ikke fire Skilling værd. 1, 116. Moth. — Han er ikke Mere værd, end Goddag og Farvél (ɔ: fortjener ikke, at man indlader sig nærmere med ham"). Molb. S. 316. — Han er ikke værd at drikke af Kande (ell. Krus) med Godt-Folk. Moth. (om en slet, foragtelig Person). — Han var ikke bedre værd, end at sidde paa Vardø (en lille Stad med Fæstningen Vardøhus i Finmarken). — Han er ikke en Fjeder, en Pibe Tobak værd. V. S. O. (siges om den, som ikke duer til Noget). — Han er ej værd at viske hans Sko. Moth. — Han er ikke værd den Mask, han kan æde. V. S. O. (om et stakkels unyttigt Drog). — Han er ej værd, at Solen skulde skinne paa ham; at Jorden skulde bære ham. 2, 282. — Han er ej værd at bære Vand til. 2, 282. (om den, der ikke fortjener, at der vises ham nogen Opmærksomhed). — Han er ej værd (ɔ: værdig til) at bo i By hos Godt-Folk. 2. 282.. — Han er et rént Nul. — Man faar holde ham for et Nul. Moth. (om den, som Intet har at betyde). — Det er ej et Halmstraa, en Avne, en Hægte, en Løg værd. V. S. O. (siges om meget ringe Ting). — Det er lige saa Meget værd, som et koldt eller tørt Ovnbad. Pouch. — Han er ikke værd at nævnes. Moth. (om et meget slet, berygtet Menneske). — Det duer Intet, er ej værd, er Skarn at tale om. 2, 282. — Det lader jeg staa eller det maa staa

ved sit Værd. Moth. — Det er værd at skrive i Krøniken; at ihukommes i hans Ligprædiken. 2, 282. — Han er værd at sætte Hynde og Stol til (A. S. Vedel); at sætte paa to Hynder. 2, 282. (om den, som fortjener at agtes eller holdes i Ære). — Det var en Daler værd. („siges, naar Noget skér, som man er glad over"). V. S. O. — Han er værd at bære Ridderdragt. Moth. — Hans Iver, Standhaftighed var en bedre Sag værdig.

De Ugudeliges Hjærte er Intet værd. Ordsp. 10, 20. — Mit Barn! ær din Sjæl i Beskedenhed, og giv den Ære efter dens Værd! Sir. 10, 31. — Fader! jeg har syndet mod Himmelen og for Dig, og er ikke længer værd at kaldes din Søn. Luk. 15, 18. 19. — Jeg (Paulus) er den Ringeste af Apostlerne, som ikke er værd at kaldes Apostel, fordi jeg har forfulgt Guds Menighed. 1 Kor. 15, 9. — Jeg formaner Eder, at I vandre værdig det Kald, med hvilket I ere kaldte. Ef. 4, 1.

værd, Værdi, Værdighed, se 543. 1685. 1826. 2672. 3297. 3598. 3826. 4207. 4395. 5844. 6031. 6431. 7108. 9170. 9784 10,330. 11,246. 11,954.

11,883. I det vi ere, lade vi af at være. 1, 466.

11,884. Hyrden skal være hos Hjorden. 1, 466.

11,885. Man kan ikke være baade her og dér og Straalemester tillige. F. F.

11,886. Bedre at være Noget, end at synes det. Tyge Brahe. — En Mand bør altid være det, som han synes. — — Ikke synes, men være! — Heller synes end være. Moth. („om den, der lader som han er, hvad han ikke er").

11,887. Skal det være, saa maa det være. 2, 47.

11,888. Hvad du endnu ikke er, kan du blive.

At være med (ɔ: være blandt de Første, ikke staa tilbage). — At være eller ikke være, det er Sagen. (engl).

Jeg (Herren) vil være ham en Fader, og han skal være mig en Søn. 2 Sam. 7, 14. — Saa vist som Herren lever, og saa vist som min Herre Kongen lever, da paa det Sted, hvor min Herre Kongen er, være sig til Døden eller til Livet: dér skal din Tjener være. 2 Sam. 15, 21. — Herren, vor

Gud, være med os, som han har været med vore Fædre! 1 Kong. 8. 57.

være, se 5514. 5709. 5841. 5854. 6889. 6912. 10,204.

11,889. Det er en ond Haand, (som) ej vil sit Hoved værge. P. L. 316. — (f. Ex. Tjeneren sin Herre). — Haand er Hoveds fødte Værge. Gr.

11,890. Man skal værge for den Haand, man ikke vil være af med. 1, 127.

11,891. Den er næst at værge, (som) ikke vil hærge (hærje). P. L. 1135 og 1, 281. (kun den bør være Værge, som ikke vil forøde Myndlingens Gods). — Det Modsatte siges ogsaa: „Den er næst at hærje, som ej vil værge (ɔ: „den, der ej vil forsvare en Anden, naar han angribes, er næst efter Angriberen til at skade ham"). Molb. 3983.

11,892. Den er god at værge, som Ingen vil bærje (forældet ɔ: slaa, prygle med Kjæp eller Næver). P. L. 175. (ɔ: den, hvem Ingen angriber eller overfalder, er let at forsvare, behøver ingen Hjælp til Værn). — Den er god at værje (værge), som Ingen vil hærje (hærge). 1, 307 og 456.

11,893 a. Kongen er deres Værge, som ej have Værge. 1, 330.

11,893 b. Den maa ej være Andres Værge, som ej kan være sin egen.

11,894. Hvor ingen Konge er, dér staar Riget værgeløst. 1, 330.

11,895. Han er bedst at værge, som er langt fra sin Fjende. 2, 88.

11,896. Hvo som vil forsvare Alt, kan aldrig indstikke Sværdet. 2, 88. — Den, der vil forsvare Alt, taber let Alt. jvf. 6392.

11,897. Nødværge er ustraffelig baade efter Skjel og Skrift. A. S. Vedel. (1, 127: „og saa skal det forstaas: at slaa igjen er ikke forbudet"). — Nødværge er allevegne tilladt. Gr. 2017.

Aabent Bryst var Landeværn, Mod var Danskens Skjold.

Saaledes lyder Sangen: „Vi have en stærk Stad, Frelse gjør Han (Vorherre) til Mure og Værn. Es. 26, 1. — Jøderne havde Gud til Forsvarer, og de vare i saa Maade usaarlige, fordi de fulgte de Love, som vare forordnede af Ham. 2 Makk. 8, 36.

Værge (Forsvar), se 1479. 2374. 2435. 2483. 2928. 5059. 5670. 6537. 6757. 7265. 8253. 8359. 8691. 9157. 9934. 10,058. 10,085. 10,136. 10,798. 11,456.

11,898. Faa forekaste En det Bedre, naar de mene at vide det Værre.

11,899. Det bliver jo længere, jo værre. Gr. 2986. — Han bliver værre den Dag, der kommer, end den, der gaar. 2, 203.

11,900. Det kan ikke gaa værre (ogsaa: „galere"), end at vælte. Gr. 2963. (sønderjysk).

11,901. Slemt var det, værre blev det.

11,902. Det er aldrig saa slemt, det kunde dog være værre. — „Det kunde endda være blevet værre, havde han ogsaa „brækket Arme og Bén", sagde Konen om sin Mand, han havde brækket Halsen. Sv. Gr. 3, 207.

11,903. Man løber fast i det Værre, for at undgaa det Gale.

11,904. De faar det værre, som komme efter. Gr. 2987. — Altid værre, som efterkommer (ɔ: kommer efter). 1, 322.

11,905. Intet er værre, end et tykt Stykke Brød. F. F.

11,906. „Det bliver værre og værre", sagde Drengen, han skulde sige: Ære være! K. 1710.

11,907. „Der skal Nogen til det Værste", sagde Drengen. saa aad han Kanten af Pandekagen. Sv. Gr. 3, 217. (Angel). — „Der skal Nogen til det Værste", sagde Drengen, da skulde han til Kirke. K. 687. (F. F. „de sendte ham i Kirke").

11,908. „Det Værste er kun tilbage", sagde Manden, da havde han Skovlskaftet i sig. K. 1831. jvf. 973.

11,909. „Nu er vi over det Værste", sagde Manden, da Vognen kjørte over hans Bén.

Det er saa hen om hen (ɔ: „næst det Værste"). 2, 217. — Han er sig selv værst eller værst imod sig selv. (om Drankeren, Ødelanden).

Det Sidste bliver værre end det Første. 2 Pet. 2, 20.

værre, værst, se 1593. 1949. 2968. 2989. 3344. 4187. 5175. 5189. 5422. 5556. 6122. 6479. 6777. 7000 fg. 7146. 7633. 8512. 9112. 9604. 9906. 10,767.

Vært, se Gjæst.

At gjøre Væsen, meget Væsen af Noget (ɔ: tillægge det stor Betydning; gjøre Tingen vigtigere, end den i sig selv er). — At gjøre meget Væsen, stort Væsen af en Person (ɔ: vise ham megen Ære, udmærke ham). — Hvad er det for et Væsen (ɔ: Støj, Uorden), I gjør her? — At drive sit Væsen (ɔ: gjøre sin slette Indflydelse gjældende, vise en utilbørlig Opførsel). — At have det rene Væsen (ɔ: Penge).

11,910. Saa skal Væven være endt, at det Gode (Gr. 2970: „det Bedste") er ind vendt. P. L. 1098. (Nyerup kalder dette Ordsprog uforstaaeligt, da „man jo ellers vender den smukkeste Side udad og Vrangsiden indad"). Udg. 1515: „saa skal Væven være vendt, at det Gode er ind vendt. (Betydningen er maaské den, at man skal ikke bære sine gode Gjerninger til Skue).

Deres Væv skal ikke blive til Klæde (ɔ: „deres Anslag skal ikke lykkes"). Moth.

Væv, se 1671. 3239. 4703. 6396.

11,911. Svang Kind voxer og efter Tandens ud. P. L. 732. Udg. 1515: „Svag Kind voxer efter Tandens Id" (ɔ: „ved Føde bliver den indfaldne Kind rund" eller fêd).

11,912. Gud lader Intet voxe over sit Maal. 1, 413.

11,913. Nælden voxer og af Regn og Solskin (ɔ: Skalken trives, naar han har gode Dage). 1, 385. jvf. 8756.

11,914. Alle Træer voxe ikke ret. 1, 165.

11,915. Ulykke, Haar og Negle voxe hver Dag til. 1, 322.

11,916. Ingen kan lægge en Alen til sin Væxt. (jvf. Matth. 6, 27). Gr. 1712.

11,917. Tilvæxt i Kundskab er Tilvæxt i Smerte.

Vingerne ere voxede over Reden paa ham (ɔ: han er kommen i en højere, fornemmere Stilling, end efter hvad han er født til). Moth.

Hverken Den er Noget, som planter, eller Den, som vander, men Gud, som giver Væxt. 1 Kor. 3, 7. — Jesus Kristus er Hovedhjørnestenen, i hvem hele Bygningen er sammenføjet og voxer til et helligt Tempel i Herren. Ef. 2, 21. — — Voxer i vor Herres og Frelsers Jesu Kristi Naade og Kundskab! 2 Pet. 3, 18.

Væxt, voxe, se 4160. 4966. 6126. 7130. 7385. 7457. 8079. 8110. 9504. 9704. 9989. 11,516.

11,918. Yderlighederne berøre hinanden.

11,919. Vil du have din Mode for dig selv (M. M. „en særlig Mode“), saa klæd dig i Ydmyghed! jvf. 2624.

11,920. Ydmyghed gaar for Ære (jvf. Ordsp. 15, 33), og Hovmod staar for Fald. Gr. 2973. jvf. 3892.

11,921. Ydmyghed er Moder til Ære. 1, 505.

11,922. Ydmyghed er Ungdoms Hæder. 1, 505.

11,923 a. Ydmyghed pryder Alting baade i Gjøren og Laden. 1, 505.

11,923 b. Anséelse og Ydmyghed gjør Mere, end Visdom og Styrke. Pouch.

11,924. Ydmyghed er yndig hos en Fattig, berømmelig hos en Rig. 1, 505.

11,925. Kan du ikke stige over Bjærget, saa bliv i Dalen! 1, 505.

11,926. Hvo som vil under Bænken, den støder man ned. 1, 505.

11,927. **Modgang lærer Ydmyghed.** 1, 505.

Der hører Meget til at fornægte sig selv. — Uden Ydmyghed ere alle Dyder Laster. 2, 298. — Ydmyghed er en Sirát (Prydelse) for Dyderne, ligesom Hoffærdighed er Rod for (til) Lasterne. 2, 298. — For stor Ydmyghed (her = Nedladenhed) er en skalkágtig Hoffærdighed. 1, 505. — For meget ydmyg (ɔ: nedladende) mister sin Anséelse. 1, 505.

Du giver mig din Frelses Skjold, og i det du ydmyger mig, gjør du mig stor. 2 Sam. 22, 36. — Det var mig godt, at jeg blev ydmyget, for at jeg kunde holde dine Skikke. Ps. 119, 71. — Det er bedre at være ydmyg i Aanden med de Ringe, end at dele Bytte med de Hovmodige. Ordsp. 16, 19. — Løn for Ydmyghed og Herrens Frygt er Rigdom og Ære og Liv. Ordsp. 22, 4. — Hvad kræver Herren af dig, uden at gjøre Ret og at elske Miskundhed og at vandre ydmyg med din Gud. Mik. 6, 8. — Jo større du er, desto mere ydmyg dig selv, saa skal du finde Naade for Herren. Sir. 3, 17. — Det er ret, at man ydmyges under Gud, og at et dødeligt Menneske ikke hovmodig holder sig lige med Gud. 2 Makk. 9, 12. — Agter i Ydmyghed hverandre højere end Eder selv! Fil. 2, 3. — Ydmyger Eder for Herren, saa vil Han ophøje Eder. Jak. 4, 10. — Smykker Eder med Ydmyghed! thi Gud staar de Hoffærdige imod, men giver de Ydmyge Naade. 1 Pet. 5, 5.

Ydmyghed (Selvfornedrelse), se 6179. 6639. 7059.

---

ynde, Yndest, se Gunst.

æde, se spise og Fraadser.

11,928. **Den skal være ædru, der Ret skal styre.** P. L. 526. — **Ædru Mand skal Retten pleje.** Gr. 2983.

Stat op fra Bordet ædru, (fra) Sengen gudfrygtig! 2, 181. — Lader os vaage og være ædru! 1 Thess. 5, 6.

ædru, Ædruhed, se 11,689.

11,929. Med Liste kan man faa et Æg i en Hummelsæk (Humlesæk). 1, 273. — Med Lempe faar man et Æg i en Hummelsæk. Sv. Gr. 3, 216. (Humlen pakkes nemlig meget fast i Sækken. Ordsproget lærer, at man maa handle med Vårsomhed, for ikke at fordærve en god Sag; ogsaa: man udretter Mere med det Gode, end med det Onde). — Der hører ej stor Kunst til at faa et Æg i en Humlesæk. V. S. O.

11,930. Raadne Æg og skident Smør skikke sig vel sammen. 2, 177.

11,931. Af uvaarpne Æg ere uvisse Unger. 1, 489. — Af ugjorte Æg blive langsomt Unger. 2, 271.

11,932. Hvide Æg ere tit raadne inden i (ɔ: Menneskets Indre svarer ikke altid til det Ydre). 1, 395.

11,933. Det Æg, som vil flyde oven paa, har gjærne Skade inden i. M. M. (om de Hoffærdige). — Onde Æg flyde, men de gode sjunke (synke). 1, 189.

11,934. Vil man have Æggekage, maa man slaa Æg i Stykker. — Ingen kan bage Kage, uden at slaa Æg itú. (jysk).

11,935. „Et Æg er et Æg", sagde Manden, han tog det største. R. 632.

11,936. „Er Hønen min, da ere ogsaa Æggene mine", sagde Kærlingen. Fr. S. Birch.

11,937. Bedre, at Du dræber Ægget, end at Basilisken dræber Dig. (staa det Onde imod i dets Begyndelse). M. M. — Han har dræbt Basilisken i Ægget. V. S. O. (bruges ogsaa om den Forsigtige).

11,938. Har I ædt hele Ægget, saa har I ogsaa faaet smurt Jer Lire. K. 1773.

11,939. Liden Høne gjør hver Dag, naar en Struds gjør kun ét Æg i et Aar. 2, 217.

11,940. Man kan æde sig syv Gange til Skamme paa ét Æg. („hvorfor En aad det op med Skaller og Alt"). 2, 100.

11,941. Det Æg, som af Kundskab er født, bør af Visdom opklækkes. M. M.

11,942. Æggene i Panden, saa bliver der ej (ingen) Unger af. 2, 46.

11,943. Gål ikke, før du er kommen ud af Ægget! Gr. 756. — Kyllingen kan ikke skrabe, førend hun kommer af Ægget; Alting faar at have sin Tid. Iris.

11,944. Ét Æg er intet, to ere sunde, tre Nok, fire skadelige, fem Døden. 1, 208.

Hun er saa pæn som et nygjort Æg. V. S. O. — Han sidder, lever som Blommen i et Æg. 2, 276. (om den, som er i megen Velstand). — Det er ikke et Æg værd. 2, 84 og 218. — Man kan ej pille ham et Æg til Pas (ɔ: han er meget vanskelig). 2, 25. — Han er at røre ved, som et raaddent Æg; man maa omgaas ham som med et raaddent Æg (ɔ: „han er meget vranten, let til at blive vréd"). Moth. — Han har Næb til at vende Gaaseæg med. 2, 26. (om den, som har megen Færdighed; ogsaa om den, som vil tage sig paa, hvad han ej kan fuldføre). — Den Karl har Æg i sin Hat. Moth. (om den Stolte, som ikke vil hilse Folk). — Han kagler over sine egne Æg (ɔ: roser sine egne Varer eller Arbejder, Skrifter). V. S. O. — Han kan hverken kagle eller gjøre Æg (ɔ: „duer til ingen Ting"). V. S. O. — Det Æg har han ikke selv lagt (ɔ: det er ikke hans eget Værk). — Han er krøben for tidlig ud af Ægget. (om den, som er traadt umoden frem paa den offentlige Skueplads). — Han har ædt Lærkeæg. V. S. O. (om den, som har en klar Stemme). — Han har ædt Skadeæg. O. Lade. (om den, som har svært ved at tie). — Han har spist mange Paaskeæg (ɔ: „han er gammel"). V. S. O.

Æg, se 1603. 2089. 2268. 2493. 2631. 3361. 3976. 4246 fg. 4377. 4752. 5019. 5628. 7151. 8830. 9800. 10,123. 11,408.

Ægteskab, se Giftermaal.

11,945. Man skal sig selv ære, om man end ene var. 1, 80. jvf. 12, 090. — Ee (ɔ: altid) skal Hver sig ære, thet han ene vare. P. L. 853. („hvad du skammer dig ved at gjøre aabenbart for Andre, det skal du og skamme dig ved at gjøre hemmelig og alene"). 1, 46.

11,946. Man maa have Ære i Livet. Gr. 2991. — Man skal ogsaa have Ære i Livet, naar man er ene.

11,947. Æren er det fejreste (ɔ: fagreste eller skjønneste) Træ i Skoven. 1, 94. (Et Ordspil; thi „Ær" (Valbirk, Løn)

er et Træ). — For Fløjels Mand i Kongens Sal og Vadmels Mand bag Ploven, dog Æren er og blive skal det fejreste Træ i Skoven.

11,948. Æren er som Træet: naar det én Gang afhugges, kan det aldrig grønnes igjen. 2, 70.

11,949. Æren er ejendes; hvo den haver, rider kvædendes (ɔ: syngende). Pouch. 1, 95. (den, som æres, er gjærne glad).

11,950. Æren og Øjet duer intet (ogsaa: „er ikke") at skjæmte med. 1, 94. — Øjet og Æren taaler ikke meget at skjæmte med. J. S. Nørnissum.

11,951. „Ære den, som Ære bør!" (Gr. 2993), sagde Ræven, han vendte Rumpen (Halen) imod Solen. — Ære den, som Ære bør!" sagde Ræven, de naglede ham til Herregaardsporten. — „Ære mod Ære!" sagde Ræven, han vendte Bagen mod Solen. Fr. S. Birch.

11,952, (Det er) ondt at tage Æren ud, hvor ingen er inde. 1, 95. — Man tager aldrig Æren ud, dér ingen er. 1, 76. jvf. 1471.

11,953. Hvor Æren er inde, kjendes den vel uden for. jysk. jvf. 1582. 4467. 10,053. — Hvor der er Ære indvortes, kjendes det og udvortes; thi der gaar Mand til Dør, som inde var før. 1, 94.

11,954. Den er Ære værd, som Ære tilbyder. 1, 93. — Han er al Ære værd. Moth.

11,955. Den Ære byder, han Ære nyder. 1, 93. — Den har Ære, som gjør Ære. Moth.

11,956. Hvo Ære vil vinde, han Ære skal vove. 1, 95.

11,957. Ingen er saa ydmyg, ham tykkes jo Æren sød. 1, 95.

11,958. Smaafolk gjør man Ære for to Skilling (ɔ: kun liden Ære). Moth.

11,959. Som man giver sig i Laug (Lag, Lav), saa faar man og Ære. V. S. O.

11,960. Som Folket er, saa følger og Ære. 1, 20.

11,961. Had og Nid følger Dyd og Ære. Moth.

11,962. Ære og Hovmod følges gjærne. 1, 93.

11,963. Paa Visdom følger Ære. 1, 482.

11,964. Ære forandrer Menneskene; anden Stand, andre Sæder. 1, 93. — Ære og Alder forandre Menneskene. 2, 81.

11,965. Æren haver mange Trin, hvorpaa man stiger til og fra. 1, 93.

11,966. Ære følger tit Pungen efter. („Penge sætter Folk til Ære"). 1, 467.

11,967. Ærevé er slemmere end Tandvé. 2, 70.

11,968. Æren er for Alting. „Nej!" sagde Penge; thi aldrig gjør Nogen saa stor en Skam, haver han Penge, saa gaar han vel fram (frem). 2, 71. („den, der kan give Penge, gaar igjennem med alt det, han gjør." Moth).

11,969. Penge og Ære lokker Mangen til Lære. 1, 335.

11,970. Giv Gud Ære; lad Hver sin egen være! 2, 181. (siges til den, som gjærne vil laste Andre).

11,971. Bedre er at sætte Livet, end Æren i Fare. 1, 94. — Æren er Mere, end Livet. 1, 94. — Liv og Ære lige kjære. 2, 71.

11,972. Æren skal overleve den Døde.

11,973. Den, der mister Æren, afhugger sin højre Haand. S. Kierkegaard.

11,974. Med Æren er Alting tabt. Gr. 2988. — Gods forloret (ɔ: tabt), Intet forloret; Liv forloret, Meget forloret; Æren forloret, Alt forloret. 1, 96. — Æren er Mere, end stort Gods. 1, 95. — Guld er vel kjært, og godt er Gods; men Æren er værre at miste. 2, 71.

11,975. Æren fægter ikke for Helten, men Helten maa fægte for Æren. M. M.

11,976. Man maa ogsaa gjøre Noget for Ærens Skyld. Gr. 2990. — Man maa lide Noget for Heds (ɔ: Hæders) Skyld. K. 1398.

11,977. Hvo sig selver Ære gjør, af Andre han det samme spør'. 1, 94. — Ær dig selv, saa ære dig Andre! 1, 94. — Den bliver af Ingen æret, som ikke vil ære sig selv. V. S. O. — Hvor du end skal paa Jorden gaa, hvorhen du

end skal vandre, din Ære fast du holde paa, saa ære dig visselig Andre!

11,978. Den timelig' Ære kan vi undvære, den evige lad os visse være! — Den forfængelige Ære kan man gjærne undvære. Gr. 2992. (jvf. Gal. 5, 26).

11,979. Forfængelig Ære er Blomster uden Frugt. Syvs Tillæg.

11,980. Det er dyr Ære, hvormed følger Skade. 1, 93.

11,981. Ære-Bud binder intet (= ikke). 1, 94. (lat.)

11,982. Tvungen Ære, ingen Ære. („selvtagen Ære giver kun Foragt"). 1, 94. — „Hvor der ikke er nogen Tvang, er der ikke nogen Ære", sagde Munken, han pryglede sine Helgene. Fr. S. Birch.

11,983. Stor Ære, stor Bekymring; stor Ære, store Sorger. 1, 92. — Æret vil være besværet; Ære haver Møde (Møje). 1, 92.

11,984. Den mindst søger Æren, faar hende snarest; den, som figer (tragter) efter hende, fly'r hun for. 1, 94.

11,985. Æren og Uæren (Vanæren) drages tit. („naar Ēn betænker sig, om han skal gjøre Noget, eller ej"). 1, 95. — Der drages tit Ære og Uære. 2, 71.

11,986. Tugt og Tid har Ære. 1, 441. jvf. 10,194.

11,987. Lide og bie, lyde og lære, hjælper fattigt Barn til Ære. 1, 458.

11,988. Hvo ej kan lide Ondt og Godt, kommer ej til stor Ære. 2, 69.

11,989. Bondekonen har Æren i Næven, men Kjøbstedkonen i Rumpen; hin tager i Haand, denne nejer. 2, 70.

11,990. Hvad Mennesker beskæmme, det ærer Gud. Budstikken 1857.

11,991. Som du ærer dine Klæder, saa ære de dig. 1, 232.

11,992. Hvo der lovløs lever, han æreløs dø'r. H. Thomesen.

11,993. Til Æren skal man Intet spare. 1, 406.

11,994. Vogt vel din Ære! jeg siger for sandt, Æren hun er det dyreste Pant. Det er vel ringe, du dig for-

sér; din Ære er borte — du har ej flér. Molb. 4007.

11,995. Rén Ære er god at bære. 2, 71.

11,996. Hæder er en god Medicin, men et skadeligt Næringsmiddel.

11,997. Mangen forspilder Æren, men ej Lykken. 1, 95.

11,998. Ær saaledes dine Forældre, som du vil æres af dine Børn. M. M. — Vil du æres af dine Børn, lad dem ej vanæres af dig! jvf. 2353.

Han har en grov Øxe, og hugger det af Æren, som han ej kan sætte til. 1, 29. (en Bagvasker, Æreskjænder). — Han bærer sin Ære i Lommen. Moth. (siges om den, som er fradømt sin Ære, men har faaet Oprejsning ved et saa kaldet Ærebrev). — At lyve En Hæder og Ære fra. V. S. O. — Deres Ord i Ære! (en høflig Talemaade, naar man modsiger Nogen, hvis Ord man ellers agter). — At tale om En i al Ære (eller med Respekt). Moth. — At gjøre Ære af Maden. V. S. O. (siges om en Gjæst, som tager godt til sig af Retterne). — At dø paa Ærens Seng. V. S. O. (om den, som paa en ærefuld Maade sætter Livet til for Fædrelandet). — At vise En den sidste Ære (ved at være tilstede ved hans Begravelse). — Han slap med Æren og begge Ørene (ɔ: „han slap netop fri"). 2, 74. (svarer omtrent til, hvad der nu siges i Retssproget: „han blev frikjendt for videre Tiltale"). — Han levnede ham, lod ham ikke have (ell. beholde) Ære for en halv (ogsaa: „for to danske") Skilling (ɔ: „han haanede ham offentlig, bebrejdede ham i Andres Paahør hans slette Opførsel og Handlinger"). Moth. — Det er ikke hans Ære for nær, at gjøre dette. — Der er den, som kjender hverken Skam eller Ære. — Han har ingen Ære at tale med. — Han har ingen Ære i Livet. Moth. — At lægge sig Ære ind eller at indlægge sig (ɔ: erhverve sig, vinde) Ære. V. S. O. — Den Ære er god at bære. Moth. („om en meget brav og skikkelig Mand", som lever stille og ubemærket). — Hans Ære staar paa Spil (ɔ: det gjælder om hans Ære). V. S. O. — Han har efterladt sig et evigt Æreminde (ved sine Krigsbedrifter, sine Skrifter, sin storslaaede Godgjørenhed m. m.). Moth.

Man skal gjøre sin Stand Ære. — Ædelt Gemyt tragter efter Ære; de Geméne efter Penge. 1, 5. — Gjør man Nogen mere Ære, end han er værd, da er det Spot og Bedrageri.

1, 94. — Man ærer tit dem, som vare det ikke værd. („som Israélerne Guldkalvene"). 2, 282. — Vi ære Gud, for (ↄ: fordi) han forlader og ej hader. 1, 182. — Man skal ære den Gode og taale den Onde. 1, 162. — Man ærer ofte En som en Gud og forbander ham som en Djævel. 1, 94. — Ærgjerrig bliver aldrig fornøjet; lærer En meget Ondt. 1, 93. — Hvo Kvinder, Præster og Gamle vanærer, han vanærer Gud. 2, 70.

Ær din Fader og din Moder, for at dine Dage kan blive mange i det Land, som Herren, din Gud, giver dig! 2 Mos. 20, 12. — Herren siger: dem som ære mig, vil Jeg ære. 1 Sam. 2, 30. — Herre! Rigdom og Ære er for dit Ansigt! 1 Krøn. 29, 12. — Giver Herren Eders Gud Æren! Jer. 13, 16. — „En Søn skal ære (sin) Fader og en Tjener sin Herre; dersom jeg da er Fader, hvor er min Ære? og er jeg Herre, hvor er Frygten for mig?" siger Herren. Mal. 1, 6. — Jeg har gjort dette, for at jeg ikke skulde sætte et Menneskes Ære over Guds Ære. Esters B. 13, 14. — Hvo som ærer sin Fader, skal have Glæde af sine Børn, og paa hans Bøns Dag skal han bønhøres. Sir. 3, 4. — Ær din Fader med Gjerning og Ord (7, 28: „af ganske Hjærte"), at Velsignelse fra ham maa komme over dig! Sir. 3, 7. — Søg ikke Ære ved din Faders Vanære! thi din Faders Vanære er ikke Ære for dig. Sir. 3, 9. — Den Fattige æres for sin Forstands Skyld, og den Rige æres for sin Rigdoms Skyld. Men den, som bliver æret i Fattigdom, hvor meget mere vil han blive det i Rigdom! og den, som bliver vanæret i Rigdom, hvor meget mere vil han blive det i Fattigdom! Sir. 10, 33. 34. — Sæt ikke en Plet paa din Ære! Sir. 33, 26. — Antager Eder hverandre, ligesom Kristus har antaget sig Eder til Guds Ære! Rom. 15, 7. — Ærer Gud i Eders Legeme og i Eders Aand, hvilke høre Gud til. 1 Kor. 6, 20. — Hvad heller I spise eller drikke eller hvad I gjøre, da gjører Alt til Guds Ære! 1 Kor. 10, 31. — Manden er Guds Billede og Ære; men Kvinden er Mandens Ære. 1 Kor. 11, 7. — Ærer Alle; elsker Broderskabet; frygter Gud; ærer Kongen! 1 Pet. 2, 17.

ære, Ære, ærgjerrig (Vanære), se 371. 1477. 1599. 2043. 2058 fg. 2254. 2303. 2307. 2465. 2669. 2672. 3866. 4102. 4951. 5115 fg. 5337. 5344. 5633. 5679. 5755. 5760. 6016 fg. 6025. 6310. 6517. 7869. 8012. 8805. 8993. 9029. 10,194. 10,658 fg. 10,781. 11,906. 11,920 fg.

11,999. Mangen gaar en Andens Bud og røgter sit eget Ærende. 1, 54. — Mange gaa Andres Ærende og røgte deres eget. — Man gaar ofte Andres Bud og røgter sit eget Ærende. A. S. Vedel.

12,000. Rid dit eget Ærende, og svar din egen Tæring! („naar man rejser sin egen Rejse og tærer sine egne Penge“). 2, 213. (ɔ: hold dig til dit Eget, pas dig selv! efter Andre: „jeg vil Intet have med dig at gjøre“).

12,001. Har man intet Ærende, saa gjør man sig et. Gr. 3000.

12,002. Den, som har allesteds Ærende, faar ingensteds Svar. Molb. 3396.

12,003. Hunde æde gjærne anden Mands Ærende op. P. L. 340. (om slette Budbærere; „at se med Andres Øjne, lykkes sjælden“. Moth). — Hunde æde op anden Mands Ærende. 1, 42 og 53.

Han gaar ofte hen, hvor han har intet Ærende. 2, 17. (om et unyttigt, forgjæves Arbejde). — At gaa Ens (eller „i Ens“) Ærende (ɔ: handle til Ens Fordel).

Ærende, se 721. 4540. 7198. 7374. 11,823.

12,004. Ærlig Mand agter hverken Lov eller Last. 1, 95. jvf. 8025.

12,005. En ærlig Mand er ikke disværre (des værre), at (ɔ: fordi) en Hund gøer ad ham (ɔ: slette Menneskers Bagtaleise kan ikke nedsætte ham). P. Enevoldsen. jvf. 429. 798.

12,006. Gjør ærligen og svar djærveligen! 1, 278.

12,007. Ærlig Mand gjør ærlig Gjerning. 2, 71.

12,008. En ærlig Mand, et ærligt Navn. 2, 71.

12,009. En ærlig Mand holder sine (sit) Ord. 2, 275. — Én bygger, en Anden bo'r: en ærlig Mand holder sit Ord. H. Thomesen. — En ærlig Mand holder sine Ord paa god Tro og Love. Moth.

12,010. Dersom Hver gjorde, som han sagde, var der ikke Mangel paa ærlige Folk. M. M.

12,011. Ærlig Kvinde varer sig lige saa vel for Ordet, som for Gjerningen. Moth.

12,012. Man kan snakke som en ærlig Mand, og dog pege som en Skjælm. Gr. 2996.

12,013. Lad godt være ærligt! Gr. 2995. — Lad os være ærlige!

12,014. Fattigst af Alle er den, som ikke tror at have Raad til at være ærlig.

12,015. Lappet og stoppet er en ærlig Sag.

12,016. Rén og hél er en ærlig Sag.

12,017. Ærlighed varer længst. („fordi der gaar mindst Slid paa den.“ F. F.) jvf. 9828. — Ærligheden kan sagtens vare, for den bliver sjælden brugt (eller: fordi den bliver saa lidet brugt). — Ja Ærlighed længst varer ved, hun har saa yndigt Væsen; sér frit til Næsten, fro til Gud, naar Falsk staar bleg om Næsen.

12,018. Ærlighed klæder bedst.

12,019. Der skal lidt Mere til, end Ærlighed, for at komme igjennem Verden.

12,020. For ærlig Sag er ærligt Svar, det tør sig Ingen skamme. Syvs Tillæg.

12,021. Uærlighed lever, naar den menes at være død. 1, 96.

Det er en ærlig Mand, om der ellers er en Skjælm i Landet. Moth. (siges spottende eller skjæmtevis om En, som er berygtet for Uærlighed). — Han er inden som uden („indvortes som udvortes“ ɔ: ærlig og oprigtig). 1, 162.

De Oprigtiges slagne Vej er at vige fra det Onde; hvo som vogter paa sin Vej, varer sin Sjæl. Ordsp. 16, 17.

ærlig, Ærlighed, se 6087. 6091. 8973. 10,837.

At binde En Noget paa Ærmet (ɔ: bilde ham Noget ind). — At ryste af Ærmet (ɔ: frembringe med Lethed; ikke anvende Flid og Umage paa). — Det ryster han af Ærmet som ingen Ting. — Barnet sidder ham endnu i Ærmet (ɔ: han er, skjønt voxen, endnu noget barnágtig). V. S. O.

— Han har endnu ikke rystet Barnet af Ærmet. — Bonden titter frem af Ærmet paa ham. V. S. O. — Han trykker Folk Ærmet fuldt (ɔ: fortæller dem Meget, som er Løgn). V. S. O.

Ærme, se 488. 915. 3020. 11,030.

Æsel, se Asen.

12,022. Snak for din Æske, for du har ikke Smør at komme i hende! 2, 242. (om den, „der ikke bruger den rette Tale“, siger Syv, „som han, der paa Landstinget skulde tage sin Brevæske frem, men havde glemt hende hjemme, og tog Smøræsken op i Stedet“). — Hver snakker for sin Æske (ɔ: søger at undskylde sig saa godt, han kan; fremstiller sin Sag paa den fordelágtigste Maade). — Snak du for din Æske! Gr. 2451.

Han har sine Sager i en Æske og sit Smør i en Tjærekande. Sv. Gr. 3, 217. (Angel). — Han har sine Sager i en Æske, men har ikke noget Laag til den. jysk. (om den, som ikke har sine Ting i Orden). — Jeg giver dig en gammel Æske. V. S. O. (bruges, naar man giver især næsvise Børn Afslag paa en urimelig Begjæring). — Har du Lov (Laag), saa har vor Hund Æske, saa kan I lægge sammen og gaa til Hove og tæske (tærske). — (Svar til En, som siger: „det har jeg Lov til“). Sv. Gr. 3, 207.

12,023. Alle vil øde; Ingen vil bøde. H. Thomesen.

12,024. En øder, en Anden bøder; En bryder, en Anden nyder. 1, 416.

12,025. Saa ødes Penge, som de avles. Moth.

12,026. Den kan Meget øde, som haver Meget; den kan Meget ønske, som haver Intet. A. S. Vedel.

12,027. Man kan Meget øde, og ej have des bedre Føde. 1, 328. — Man kan lægge et Herreslot øde, og ej have des

bedre Føde. F. F. — Man kan øde et (hélt) Kongerige. 2, 206.

12,028. Hvad Ungersvend vil øde, maa gammel Mand miste. Moth.

12,029. Søden Mad bliver vel ædt; avlet Gods bliver vel ødt. P. Enevoldsen.

12,030. Gods maa have to Personer: én, som samler, og én, som adspreder. 1, 329.

12,031. Efter en god Avler kommer en god Øder. 1, 329. jvf. 330. 403. 8294. — Længe samlet kan snart adspredes. 1, 329. — Der kommer gjærne en god Øder efter en god Avler. Pouch. — Efter en Gnier kommer gjærne en Forøder. V. S. O. — Efter en god Nærer kommer en god Tærer (ɔ: „en stræbsom Fader har tit en ødsel Søn"). V. S. O.

12,032. Den Mere vil øde, end han kan avle, faar snart et tomt Spisekammer. 1, 328. — Hvo Mere vil fortære, end hans Indkomst mon være, faar Bettelstaven (bedre: „Tiggerstaven") bære. 2, 206.

12,033. Man kan lettere fordøje (ɔ: forøde) en By bort, end vinde et Hus. 1, 328.

12,034. Naar man tager ind med Hænder og giver ud med Sække, er det snart gjort. 1, 328. — Hvo med Skovl og Greb udøser, i en Hast Alting forsløser (ɔ: forøder). 1, 328.

12,035. Naar Godset er ødt, har man Anger igjen. Syvs Tillæg.

12,036. Ødeland og Skadeland bo i By sammen. 1, 328.

12,037. Ødeland og Skadeland tjente begge hos én Mand, og han blev aldrig rig. V. S. O. (jysk).

12,038. Ødsomhed er bundløs. 1, 328. (lat.). „Intet forslaar dertil", siger Syv.

12,039. Ondt er at drage (ogsaa: „øse") Vand med brudden Spand og holde Hus med ødsel Kvinde. H. Thomesen og 1, 329.

12,040. Vilde man altid holde Mortens-Aften, saa havde man ej en Gaas igjen. 1, 329.

12,041. Hvo som rutter med Sankt Morten, skal faste med Sankt Nilaus. 2, 207.

12,042. Det, som forødes om Sommeren, bliver tit savnet om Vinteren. M. M. — Hvad du øder om Søndagen, faar du miste om Søgnedagen (ɔ: „maa du savne hele Ugen“.) V. S. O.

12,043. Hvo som spendérer, før han er rig, faar at tigge, før han tror det. 1, 330. — Hvo som spendérer Mere, end han skulde, haver Intet, naar han vilde. Syvs Tillæg.

12,044. Naar Sølv og Guld er fortæret, griber man til Jærnet (ɔ: „Sværdet, og følger Kalveskindet“). 1, 329.

12,045. En Fordøjer (ɔ: en Øder, Ødeland) og Penge ere som Ild og Vand: den ene af dem maa vige. 1, 329.

12,046. Det er ikke Skam at have Lidet, men at have forsæt (ɔ: lagt øde) Meget. 1, 328.

12,047. Alting ød (ødt) før sin Død er det bedste Testamente. V. S. O.

12,048. At øde gjør øde. 1, 328.

12,049. Der er Meget ødt, som ikke derfor er bedre født (ɔ: „hvad der ødes uden Hensigt, er spildt“, eller: „den lever ikke bedst, som bruger Mest“). V. S. O.

12,050. At bygge store Huse og mange Folk opføde, det er den gjenneste Vej, at man snart bliver øde. 1, 204.

12,051. Vand, Ild og Soldater gjøre snart øde. 1, 233.

12,052. Fiske-Fang (Fangst) og Fuglesang, Ølletrang og Nattegang, Trommeslag og Horejagt haver Mangen ødelagt. 1, 329.

Det (de Penge, den Daler) kan hverken øde eller føde mig (ɔ: „det er saa Lidt, at jeg ikke agter det for Noget“). Moth. — Føder den ikke, saa øder den ikke heller (ɔ: „indbringer den Intet, saa tærer den heller Intet“; eller: „den spiser intet Brød“). V. S. O. (brugtes fordum især i Jylland om en henlagt Spareskilling). — Det gaar den Vej, det kommer. 2, 216. — Det gaar, som det kommer. Gr. 2481. — Han fortærer sit Gods, før det kommer i Hus. 2, 207. — Han sætter sine Midler over Styr, over Ende. Moth. (om en Ødeland). — At rutte med Noget (ɔ: holde slet Hus, ødsle der-

med). — At fordestillére sit Gods bort (ↄ: forøde det efterhaanden). 2, 206. — Sætte sit Gods paa Vægge (ↄ: øde det bort). 2, 206. — Han sætter Alting i Kroen, i sin Kro (ↄ: han fortærer Alt, hvad han ejer eller fortjener, ved Vellevnet). V. S. O. — At være til Rotterne (ↄ: at være i Bund og Grund ødelagt). — Efter Helt kommer Hær (ↄ: „den, som hærjer og øder"). 2, 206. (jysk). — Der skulde ikke Skanderborg Slot forslaa til ham. 2, 206. (om en Ødeland). — Ødsel Kvinde kan udføre saa Meget af et Navr-Spor Hul (= en Naver-Bore eller et Navborhul), som en (duelig) Mand (kan) avle ind ad syv Porte. 2, 207. — At lægge under Fæ-Fod; levne hverken Stikke eller Stage. 2, 207. (om den, som lægger Alting øde). — At rykke En (ell. Noget) op med Rode (ↄ: lægge øde). Moth.

Han lever som store Herrer: æder, drikker og holder sig kostelig, men bliver Alt skyldig. 1, 329. — Det er lettere ødt, end samlet. V. S. O.

øde, ødsle, Ødselhed, se 305. 1167. 2870. 4529. 5586. 6239. 6522. 7184. 8294.

12,053. Ond Mand mister gjærne sit ene Øje, at hans Nabo mister baade (begge) sine. (1, 174: „at hans Nabo kan miste begge sine"). P. L. 1134. — Ond mister gjærne ét Øje, naar hans Nabo kan miste to. Gr. 1843.

12,054. For ét Øje (nemlig paa Tærningen) mister Bonden sin Kaabe (Udg. 1515: „sin Ko"). P. L. 271 og 387. — — For et Øje mister Bonden sin Trøje. Gr. 1842.

12,055. Vé vorde krank (krankt ↄ: egl. svagt, ringe, daarligt; Udg. 1515: „ondt") Øje! P. L. 1183. — Vé vorde ondt Øje! 1, 174. (Nyerup bemærker herved, at efter en gammel almindelig Overtro kunde onde, misundelige Mennesker trylle og forgjøre med det blotte Syn).

12,056. Ondt Øje skal intet Godt se. H. Thomesen; 1, 174 og 322. — Ondt Øje skulde aldrig Godt se. P. L. 713. (ↄ: den, som sér skjævt til eller er misundelig over Andres Lykke, fortjener ingen selv).

12,057. Det er ej Alt for Øje, som ejes skal (ↄ: man kan blive Ejer af det, man mindst venter sig eller tænker paa).

P. L. 698. — Man sér ikke Alt for Øje, som man skal have i Eje. V. S. O. — Det Bedste sér man ikke. Gr.

12,058. Man har intet Godt af det Øje, man sér ikke med. 1, 52. — Mig er ej Gavn af det Øje, jeg sér ej med. P. L. 652. — Hvad Gavn har man af det Øje, man ej kan se med? — Hvad duer det Øje, man sér ikke med? 1, 372. — Ondt at have Øjne, og ej kunne se med dem. 2, 32. — Hvad nytter det Øje, man ikke sér med? V. S. O. (om Evner og Anlæg, som ikke bruges).

12,059. Det er Haand som saart (saaret), Øje som kjært, og Hjærte som Rigdom (ɔ: Haanden berører eller føler paa det Sted af Legemet, som er saaret eller gjør ondt; Øjet er fæstet paa det, som er En kjært; Hjærtet hænger ved Skatten, ved Penge og Gods). P. L. 515. — Der er Haand som Saar, Øje som kjært, og Hjærte som Rigdom (eller: som Skatten er). 1, 222 og 2, 253. — Øjet er, hvor kjært er (ɔ: „hvad man holder af, det sér man gjærne“). V. S. O.

12,060. Kommer du (ell. „man“) af Øjnene, du („man“) kommer og af Hjærtet. 1, 223 og 466. — Langt fra Øjnene, langt fra Hjærtet. 1, 371. — Langt fra Øjnene, snart af Sindet. 1, 466. — Vidt fra Øjnene, vidt fra Hjærtet. 1, 313. — Kommer du af Øje, du kommer vel (ogsaa: „kommer du nok“) af Tanke. Moth. — Af Øjet, af Sindet. 1, 222. — Ude af Øje, ude af Sind (ɔ: „det glemmes snart, som ikke mere sés“). V. S. O. — Kommer du af Øjne, da kommer du af Sind; kommer du af Hjærte, du kommer aldrig ind. V. S. O. — Af Syne, af Sind. Gr. 2631. — Ude af Syne, ude af Sind; kommer du først ud, kommer du aldrig ind. F. F. jvf. 7010 fg.

12,061. Smukke Øjne ere fængendes Tønder. Iris. jvf. 4710.

12,062. Ublu Øje er Bud for et ukysk Hjærte. 1, 195. — Ublu Øjne ere Bud for ukysk Villie. Moth. — Ublu Øjne ere ukysk Kvindes Bud. (jysk).

12,063. Øjet er Menneskets Forfører. 1, 372. (ved Synet forføres Mange).

12,064. Øjet er en Skalk. Moth.

12,065. Øjet er et trygt Vidne. 2, 311. — Øjet er et trygt (ɔ: et fast, sikkert, paalideligt) Vidne. 1, 481. jvf. D. Dial. Lexik. S. 612.

12,066. Ét Øje er saa godt som ti Øren. Moth. (ɔ: ét Øjenvidne er lige saa godt som ti Ørevidner).

12,067. Øjet siger sandt; Øret bedrager. 1, 371.

12,068. Mine Hænder have Øjne, de tro det, de se. 1, 489.

12,069. Det Séte afhænger af Øjnene, der se. M. Goldschmidt. — Hvad vi se, afhænger af Øjnene, hvormed vi se.

12,070. Det er ikke godt, naar man skal se med Andres Øjne.

12,071. Mange Øjne se Mere, end ét. 1, 338. — Øjne se Mere end Øje; to se Mere, end ét. 1, 371. — Fire Øjne ser Mere, end to. V. S. O. (siges, naar man vil høre Andres Mening om en Sag).

12,072. Øjet viser Hjærtet ud; derfor naar du er Gjæst, prøv Værtens Øje mest! 1, 372. jvf. 3049. — Øjet er Sjælens Spejl. — Øjet er Hjærtets Tolk. — Hjærtets Bogstaver læses i Øjet. Syvs Tillæg. — Hjærtet dømmes af Aasynet. Moth. — Øjesproget er de Elskendes Tolk. V. S. O.

12,073. Øjet dømmer vissere, end Øret; thi Høre-Savn er tit halvpart (halvgaaen) Løgn. („der er Forskjel mellem Øjnene og Ørene, som mellem Sandhed og Løgn“). 1, 64. — Øjet dømmer bedst. Moth. — Øjet er vissere Dommer end Øret. Pouch.

12,074. Øjet er videre end Bugen. 1, 130. (om den Graadige). jvf. 8720. — Øjet vilde vel, men Bugen taal' (taaler) det ikke. 1, 130. — Maven faar Nok førend Øjnene eller: „snarere Nok, end Øjnene“).

12,075. Surt Øje sér ej gjærne Solen. 1, 385. — Den, der har onde Øjne, kan ej taale Solens Skin. M. M. — Bløde Øjne kunne ikke se Solen og Sandhed. 1, 375.

12,076. Hvo som har kun ét Øje at se med, maa tørre (viske) det des tiere. 1. 52.

12,077. Den, som har kun ét Øje, ræddes altid for det. 1, 104. — Ét Øje er altid ømt. 1, 104.

12,078. „Vár Øjnene!“ sagde blinde Bertel. A. S. Vedel.

12,079. Hvo som bær sine Øjne i Lommen („i Brilleforet“, Foderálet), sér meget fejl. 1, 372.

12,080. Enhver (ogsaa: „man“) sér bedst med sine egne Øjne. Gr. 505.

12,081. Derfor har man Øjne, at man skal se sig for.

12,082. Vinduerne har Øjne, Væggene har Øren. Moth. (siges, naar man vil anbefale Forsigtighed i Talen).

12,083. Hold dine Øjne hos dig selv! Gr. 1153. (pas dig selv, bryd dig ikke om Andre! V. S. O.). jvf. 977.

12,084. De Øjne, man skal trykke i Hovedet, sér man ej Meget med. 1, 312. — Det Øje, man skal trykke i Hovedet, sér man ikke dért (ɔ: ikke synderlig, ikke ret godt) med. Hr. Iver. — De Øjne, man skal trykke i Hovedet, de sér ikke godt. Sv. Gr. 3, 211.

12,085. Det er ikke Enhver givet, at pille Løg uden rindende Øjne. P. Enevoldsen.

12,086. Hvem der er forgabet i sig selv, har gjærne Skade paa Øjnene. Gr.

12,087. Øjnene ere Kjærligheds Lokkeduer. Moth. („ved Syn og Omgængelse fødes Kjærlighed“).

12,088. Øjet er Anfører i Kjærlighed. 1, 222. — Øjnene ere Førere til Kjærligheden. (tysk).

12,089. Paa en god Mand skal det ene Øje stikkes ud, paa en ond begge. („saaledes sige de onde Hustruer, som dølge deres Udyd for Mændene“). 2, 137.

12,090. Man skal ogsaa have Øje i Livet, naar man er alene. jvf. 11, 945.

12,091. Man har ikke Øjne i Nakken. Gr. 3003. — De Kloge har Øjne i Nakken. K. 191. (jvf. Præd. 2, 14). — Klogskab hår Øjne i Nakken. („sér baade for og bag sig“). 1, 123.

12,092. Husbondens Øjne fremmer mere, end begge hans Hænder. R. 705. jvf. 939. 8428. — Herrens Øje fremmer mér, end begge hans Hænder. — Forvalterens Øjne maa kunne trække syv Plove paa én Gang, og saa endda kunne vælte et Læs Gærdsel hjemme ved Gaarden. R. 709.

12,093. Bondens (Husbondens) Øje forer (fodrer) Hesten bedst. V. S. O. (om god Røgt og Pleje). jvf. 3639. — Husbondens Øje gjør Hesten féd (eller feder Hesten). 1, 10. — Det er Herrens Øje, der gjør Studen féd.

12,094. Naar Øjnene se det, de ej før have sét, da tænker Hjærtet det, som det ej før havde tænkt. 2, 224.

12,095. Var det ikke for Synets Skyld, maatte man være tilfreds, at Øjnene våre ude. 2, 224. — „Fanden i Vold med Øjnene, var det ikke for et Syns Skyld!“ sagde Manden. Fr. S. Birch.

12,096. Der blunder nu mangt et Øje, som blidede (ɔ: smilede, saa' friskt og muntert ud) i Fjor. 1, 66.

12,097. Ét Øje i Hovedet, ét Barn i Huset (ɔ: ét Barn er sine Forældrės Øjestén). F. Rostgaard.

12,098. Herrens Øje er den anden Sól.

12,099. „Det er Øjensforblindelse“, sagde Bonden, da (Liniedanseren) Roat gik op til Kirketaarnet, „for Enhver kan jo nok se, at han gaar ved Siden af Tovet.“ Fr. S. Birch.

At aabne Øjnene paa En (ɔ: give En et hél andet og rigtigere Syn paa en Ting“). — At faa Øjnene aabne, eller: at faa aabne Øjne at se med (ɔ: komme ud af sin Vildfarelse, blive bedre oplyst). V. S. O. — At faa andre Øjne at se med (ɔ: „se Tingen fra en anden Side; blive anderledes til Sinds“). Moth. — At se med Andres Øjne (ɔ: lade Andre tage Vare paa sine Anliggender i Stedet for selv at besørge dem). V. S. O. — Der er Taage for hans Øjne i klart Solskin (ɔ: „han er blind i en klar Dag“; kan ej begribe de simpleste Ting). Moth. — Hans Øjne slaar ham fejl (ɔ: „han har et svagt Syn“). Moth. — Det er Faderens Øjne op af Dage (ɔ: han ligner sin Fader). V. S. O. — At have et skarpt, vaagent Øje med En eller Noget. — Han har Øjnene allevegne, baade for og bag (ɔ: han er meget paapassende, forsigtig; lægger nøje Mærke til, hvad der skér). Moth. — At gaa En under Øjne (ɔ: sléske, smigre for ham). Moth. — Være En under Øjne (ɔ: „stride med En“). Moth. — At se En (dristig) under Øjne (ɔ: ikke være bange for ham). — At gjøre, slaa, svøbe eller vende Ens Øjne i Blaar; at sætte En Blaar for (i) Øjnene eller at slaa, spinde Blaar for Ens Øjne (ɔ: forblinde, skuffe, narre). 1, 255. — Der gaar Blaaner for hans Øjne, som Blaargarns Lagen (ɔ: „han er rént forblindet, lader sig skuffe). Moth. V. S. O. — At sætte En en blaa Dunst for Øjnene (ɔ: bedrage En). V. S. O. — At narre En i hans aabne Øjne (ɔ: uden at lægge Skjul der-

paa). Moth. — At slaa, strø, kaste En Sand i Øjnene (ɔ: blænde, skuffe, narre ham). — Sætte En en Søm for Øjnene (ɔ: forblinde ham). Moth. — At skamrose En i hans Øjne (ɔ: rose ham i hans Nærværelse saa grovt, at han bliver skamfuld derover). Moth. — At sige En Noget lige i hans Øjne eller i hans aabne Øjne (ɔ: rént ud, ligefrem, uden Skaansel). V. S. O. — At lyve En op i Øjnene (ɔ: grovt og aabenbart). V. S. O. — Han har intet Øje (ɔ: Sans, Tanke) for hende; han har ikke Øje for Andet, end hende). V. S. O. — At have eller faa et godt Øje til En (ɔ: at have eller faa Godhed, Velvillie for En). — Han har længe haft et Øje paa den Gaard (ɔ: „tænkt paa at kjøbe den"). V. S. O. — At stikke Øjnene ud paa En (ɔ: „blænde, fortrylle"). V. S. O. — At stikke Øjnene ud paa den Blinde (ɔ: hvor der Intet er, kan man Intet faa). Moth. — At holde En Tommelfingeren paa Øjet (ɔ: holde ham i Skranker, have ham i sin Magt"). V. S. O. — At sætte En Fingeren paa Øjet (ɔ: „gaa ham nær paa Klingen; tvinge ham til Bekjendelse"). V. S. O. — Tør du lægge Fingeren paa Øjet og bede Fanden slaa til? (om den, der bevidner Sandheden af Noget). — Fingeren paa Øjet! fortæl nu? (det samme som: „Haanden paa Brystet!"). V. S. O. — At komme, slippe fra Noget med et blaat Øje (ɔ: blive pryglet af). V. S. O. — Dumdristighed sér ham af Øjnene. Moth. („om den, som sér ud til at være uforskammet"). — Han sér ud af Øjnene ligesom Rakkerens Hund. K. 1902. — Han sér ud af Øjnene, som han var stærblind. Moth. — Han har Katte-Øjne eller Los-Øjne (ɔ: „han sér i Mørke og grandt"). 1, 372. — Øjet taler lidet. 2, 224. — Han faar flere Øjne i Dag, end Præsten om Søndagen. („naar der er noget Nyt og Underligt med En, saa Hver vil se paa ham"). 2, 227. — Han gjorde store Øjne (ɔ: blev meget forundret, forbavset). V. S. O. — At maale En med Øjnene (ɔ: betragte En med Forundring eller med en vis Foragt). V. S. O. — Tør jeg tro mine egne Øjne? (ɔ: „har jeg ogsaa sét ret?). V. S. O. — Jeg tør næppe tro mine egne Øjne. (om et meget uventet Syn). — Tør du endnu slaa Øjnene op? (ɔ: „skammer du dig ikke?"). V. S. O. — Han slaar Øjnene ned som en Jomfru. („for Nogen eller for Noget"). Moth. — Han spiler Øjnene op, som de gamle Læger. Moth. („om den, som er meget stolt og overmodig"). — Sig ham det under fire Øjne! (ɔ: i Énrum, uden at Nogen er tilstéde). — Det faar gjemmes for onde Øjne. Moth. („om det, som er godt, som ej hver Mand maa vide"). — Øjnene løber over paa ham derved

(ɔ: blive fulde af Taarer). Syvs Tillæg. — Hans Øjne ere fortinnede med Kjærnemælk. (om den, som har uklare, blandede Øjne). sællandsk. Molb. S. 326. — Mine Øjne drage Straa (ɔ: jeg er søvnig). — At trykke Ens Øjne til (ɔ: lukke dem i Døden; være omkring den Døende, hjælpe, trøste og pleje ham"). — Der hænger et Dække for vore Øjne. V. S. O. (om det, som man ej kan begribe). — Det falder meget i Øjnene (ɔ: „gjør megen Opsigt"). V. S. O. — Ven er Øjestén (ɔ: elskes meget). Moth. — Sønnen (eller Datteren) er hans Øjestén. — Han elsker ham som sin Øjestén. — Rør ikke ved Øjestenen! — At faa En eller Noget i Kikkerten (ɔ: faa Øje paa). — At have En skarpt i Kikkerten (ɔ: iagttage En med en vis Mistænksomhed).

Dine Øjne sidde højt oppe i dit Hoved; men er der en Blegn nede paa din Fod, se de dog ned til dem. P. Plade. (Man skal ikke oversé eller skamme sig ved den Ringe). — Der er jo flere Øjne i Gaarde, end de to, der komme til din Gaard, at du tørst ikke sige: de ville stjæle fra dig. P. Plade. (Man skal ikke afvise en Fattig, fordi han er fremmed, eller have Mistanke til ham). — Hold for Øjnene, saa kan Ingen se dig!

Herre! bevar mig som Øjestenen, Øjets Datter! Ps. 17, 8. (jvf. Zak. 2, 12). — Herrens Øjne skue omkring paa al Jorden, for at han kan styrke dem, hvis Hjærte er retskaffent mod ham. 2 Krøn. 16, 9. — Herren er i sit hellige Tempel; Herrens Trone er i Himmelen; hans Øjne se, hans Øjenlaage prøve Menneskens Børn. Ps. 11, 4. — Herrens Øjne ere vendte til de Retfærdige, hans Øren til deres Raab. Ps. 34, 16. — Mon Han, som dannede Øjet, ikke skulde se? Ps. 94, 9. — Hedningernes Billeder ere Menneske-Hænders Gjerning; de have Mund, men kunne ikke tale; de have Øjne, men kunne ikke se. Ps. 115, 4. 5. (jvf. 135, 15—17). — Som Tjeneres Øjne vogte paa deres Herrers Haand, og som en Tjenestepiges Øjne (vogte) paa hendes Frues Haand: saaledes vogte vore Øjne paa Dig, Herre vor Gud, indtil du bliver os naadig. Ps. 123, 2. — Alles Øjne vogte paa Dig, Herre! og du giver dem deres Føde i sin Tid; du oplader din Haand og mætter alt det, som lever, med Velbehagelighed. Ps. 145, 15. 16. — Lad dine Øjne se lige ud, og skjæv ikke med dine Øjenlaage! Ordsp. 4, 25. — Herrens Øjne ere allevegne, og de beskue Onde og Gode. Ordsp. 15, 3. — Du bo'r hos dem, som have Øjne til at se med, men de se ikke. Ezek. 12, 2. — Herrens Øjne ere over dem, som frygte ham, og han kjender Alt, hvad et Menneske gjør. Sir. 15, 19. — Her-

rens Øjne ere ti tusende Gange klarere end Solen, og de se efter alle Menneskers Veje, og skue ind i de skjulte Kroge. Sir. 23, 29. — Øjet finder Behag i Ynde og Skjønhed, men fremfor begge i Sædens friske Grønt. Sir. 40, 24. — Drag først Bjælken ud af dit eget Øje, og saa kan du se til at drage Skæven (Lindb. „Splinten") ud af din Broders Øje. Matth. 7, 5. — Der faldt som Skæl fra hans Øjne. Ap. Gj. 9, 18. — Salv dine Øjne med Øjensalve, for at du kan se! Aab. 3, 18.

Øje, Øjne, se 443. 865. 939. 1542. 2182. 2408. 2815. 3049. 3223. 3744. 3924. 4118. 4306. 4389. 4754 fg. 4939. 5180. 5183. 5523. 5729. 6065. 6682. 6762. 7006. 7203. 7328. 7704. 8305. 8436. 9100. 9282. 9526 fg. 10,470. 10,861. 11,383.

12,100. Den, som vil Øjemedet, maa ogsaa ville Midlerne.

12,101. Hensigten helliger (ikke) Midlet.

12,102. Naar Øllet gaar ind, da gaar Viddet ud. P. L. 553. — Øllet af Kanden, Viddet af Manden. 2, 52. — Øllet af Kanden, Forstanden af Panden. Moth. — Naar Brændevinen gaar ind, gaar Forstanden ud. K. 1271. (Syv bemærker i Anledning af dette Ordsprog: „de Gamle nøjedes med vort eget Lands Drik, Øl og Mjød i Tønden. De af Adelen, som forsømte at komme til deres Møde i Odense den 20de Juli, skulde blandt Andet give en Tønde Mjød. Der staar vel i Viserne: „den brune Mjød, den klare Vín skal være for dig usparet"; dog brugtes Vín kun lidet. Der blev saaledes ikke drukket Mér, end en halv Amme eller Ame Vín ved et fornemt Bryllup, hvor Kong Kristian den 1ste og Dronningen vare tilstéde". Men i Syvs Tid — omtrent halvtredie Hundredaar efter — „blev der forbrugt til et Bryllup ved tyve Ammer rhinsk Vín, foruden fransk Vín til de Geméne". jvf. 2, 53). — Vinen gaar ind og Viddet gaar ud. — Vín driver Viddet ud. Moth.

12,103. Øl kan gjøre det, (som) Vand ikke kan gjøre. 2, 52.

12,104. Øllet er godt; (det) kan dog kaste Rytteren af Hesten. 1, 72.

12,105. Naar Øl og Barmhjærtighed kommer sammen, giver det gjærne Vand (ɔ: Taarer). F. Rostgaard.

Han véd, hvor David kjøbte Øllet (ɔ: „han véd nok Beskéd, er ikke saa enfôldig"). Molb. S. 307. — At lære En, hvor David kjøbte Øllet (ɔ: vise En, hvorledes Noget hænger sammen eller hvordan det skal være). ogsaa: lære En at være høflig). — At ligge under Ølkones Haand (ɔ: „at have en Rûs"). F. Rostgaard. — Det slaar til lige til Øllet (ɔ: det er lige til Pas, netop Nok). — Han har sin Ølhætte. (ɔ: vil drikke sig fuld). Moth. — Han er en Øldaare, en Ølgjæk. 2, 49. — Den Mand stimer (ɔ: gjør Støj), naar Øllet primer (ɔ: gaar i Hovedet). Moth. (om den, som har en Ølrus). — Øllet taler: det gaar til som i Visen: „Havde Øllet ikke været hans Herre, han havde det aldrig gjort." 2, 50. — Øllet rasler i Halsen paa ham. 2, 50. — Det kommer igjen paa den tredie Dag, ligesom det Romø-Øl. (der var saa daarligt, at det gav Eftersmag tre Dage éfter at det var drukket). R. — Det er andet, end Kjøge-Øl. (siges i Egnen omkring Kjøge, hvor Syv boede). 2, 103.

Nu kan den Fattige saa vel faa en kold Drik Øl, som den Rige. („da siger man: her er godt at slippe ind, her er saa varmt"). 2, 3. — Øl først, i hvor det gaar med Sølvbælte. („som baade Mænd og Kvinder paa Landet bare i gamle Dage"). 2, 52. — Drik dit Øl, før det dovner; tag din Kjærest i Favn, før hun sovner (ɔ: sover). 2, 53.

Øl, se 449. 1336. 1340. 2586. 2835. 3070. 3072. 3190. 3841. 6932. 7230. 8023. 8213. 8299. 9163. 11,396.

12,106. Saa godt er ét Ønske i Aar, som to ad Aare (ɔ: hellere Noget i Aar, end dobbelt saa Meget ad Aare). — Saa god (godt) er Ynsk (ɔ: Ønske, hvad man ønsker) i Aar, som to ad Aare. P. L. 534. 1, 506.

12,107. Vi leve Alle ved én Gud, men ikke Alle ved ét Ønske. 1, 506. jvf. 1691.

12,108. Mange Ønsker gaa i en lang Sæk. 1, 506. — Der gaar mange Ønsker i en Uldsæk. F. F. — Mange Ønsker gjøre en lang Sæk (ɔ: den, som ønsker, men ikke arbejder, bliver fattig). V. S. O.

12,109. Alle Ønsker falde ikke i Tasken. (ɔ: opfyldes ikke). 1, 506. jvf. 363.

12,110. Dersom Ønsker gjaldt, vare vi Alle rige. Moth. — Kunde Ønske altid hjælpe, da gik Ingen at tigge, og da

vare Alle lige rige. 1, 506. („om den, som bilder sig ind, at han er bleven rig efter Ønske.“ Moth).

12,111. Hvo Meget ønsker, bliver gjærne rig. 1, 506.

12,112. Bedre (er) at eje, end (at) ønske. 1, 506. jvf. 3475.

12,113. Ønske vil have navngivet Sted. 1, 506. (efter Saxo).

12,114. Ønske i den ene Haand og Skarn i den anden, saa faar du at se, hvilken før (ɔ: først) bliver fuld. 1, 506. — Ønske i den ene Haand og Skarn i den anden, se saa, i hvilken du har Mest. (om umaadelige Ønsker).

12,115. Ønsk det Bedste! vent det Værste! skik dig vel i begge! 2, 181. jvf. 3344.

12,116. Ønske er udru (udrøjt): i Aar faar man Noget for Noget, i Fjor fik man Intet for Intet. 2, 298.

12,117. Ikke i Ønskers Opfyldelse, men i deres Fornægtelse (ell. Frasigelse) ligger Lykken.

12,118. Det nærværende Onde skal lides, det tilkommende Gode ønskes. 1, 466.

Det er kun et fromt Ønske (ɔ: mere at ønske, end haabe). V. S. O. — Det Menneske maa have en Ønskehat. V. S. O. (om den, som lever bedre, end han synes at have Raad til). — Gid det gaa dig, som du under mig! Moth. — Gid det komme over dig og dine Børn! Moth. — Gid du var paa Sprogø! — Gid du sad paa Sprogø Tofte! — Gid (ogsaa: „jeg var tilfreds“) du sad paa Bloksbjærg! F. F. — Gid jeg maa altid have saadanne Uvenner! Moth. (om slette Mennesker, som ere vrede, fordi man ikke vil omgaas dem). — Gaa ad Hekkenfeldt til! — Gid du var dér, som (ɔ: hvor) Péberen voxer (ɔ: langt borte)! 1, 413. (bedre: „gror“). — Gid du maa leve længe og altid trænge! (Syv bemærker med Rette, at alle saadanne Ønsker ere ukristelige). 2, 117. — Gid du lever længe og lider vel, og faar lange Tænder, og Kroge til at hænge Stakale-Poser paa! 2, 24. — Gid Vorherre havde hans Sjæl, jeg hans Penge, og Fanden hans Rumpe til et Tudehorn! F. F.

Enhver ønsker sig gift og gammel; siden ville de ej være saa. 2, 298. — Jeg var tilfreds (ɔ: jeg ønsker), at det var vel overstaaet. V. S. O. — Sundhed og Salighed! er det bedste Ønske. 2, 31. — Alle de mig kjende, dem give Gud det, de mig unde! 2, 31. — Gid den Tønde var indløst! 2, 298. — Lykønskning: Gud give til Lykke, med et godt, fedt

Stykke! — I sige hannem saa mangen god Nat, som Himmelen er med Stjærner besat! I sige hende saa mangt et godt Aar, som Linden bær Løv og Hinden bær Haar! 2, 298. — Drikkeønske: Det er Dydens Skaal og Frydens Skaal og alle gode Venners Skaal. 2, 298. — Aften-Ønske: Lig blødt, sov sødt! tag Puden i Favn, glem ej Herrens Navn! 2, 299. — Lidkjøbs-Ønske, naar man kjøbte noget Levende, især Heste og sligt: da skulde der være Lidkjøbs-Vidne, og En sige Lidkjøbet saaledes: „Gid det maa voxe og gro, som jeg vil drikke og glo; gid det kunde gaa vel til og vare længe!" 2, 299.

Ønske, se 1428. 1508. 2926. 12,026.

12,119. Skov haver Øren og Mark (haver) Øjne. P. L. 63. — Skoven haver Øren og Marken Øjne. 1, 363 og 465. (Man skal være forsigtig, og hverken i Skov eller i Mark foretage sig Andet, end hvad Enhver maa se og høre). jvf. 4271. — Der er intet Sted, som jo har enten Øjne eller Øren. 1, 465.

12,120. Laan ikke Enhver dit Øre, som vil laane dig sin Tunge! (ɔ: „hør ikke efter Enhver, som vil bringe dig til at tale efter en Andens Mund eller fremføre en Andens Mening"). Molb. 4049.

12,121. Den er og Pris værd, som regérer over sine Øren, ligesom den, der regérer over sin Tunge. 1, 29.

12,122. Enhver Gris har to Ører (Øren); lader os se at finde det andet!

12,123. Giv ham En paa det andet Øre, for at han ikke skal blive skjæv! F. F.

12,124. Det er godt at have to Øren, saa hvad der gaar ind ad det ene, kan gaa ud af det andet. — At lade Noget (Ens Ord) gaa ind ad det ene Øre og ud af det andet (ɔ: ikke bryde sig om eller lægge paa Hjærte, hvad der siges, glemme det hastig). 2, 223.

12,125. Alle Æsler have ikke lange Ører. 1, 57.

12,126. Klæder man Asenet i Løvehuden, saa forraades det dog af Ørene. 1, 58. — Naar Asenet tager Løvehuden paa, forraades det dog af Ørene. 1, 137.

12,127. Hvem der er født en Æsel, beholder gjærne Ørene sin Livstid. Iris.

12,128. Til Talen hører gunstige Øren. 1, 431.

12,129. Naar en Viis taler, skal en Daare bruge Ørene, ikke Munden. Moth.

12,130. Efter en aaben Haand følger et tillukt Øre. M. M. (om Bestikkelse). jvf. 92. 2743. 3307.

12,131. „Vel bekomme dig!“ sagde Mads, han gav sin Broder et Ørefigen. O. Lade.

12,132 a. „Lad Den lægge Øre til, som har et“! sagde Tyven til Bøddelen, han havde allerede mistet sit. F. Rostgaard.

12,132 b. Øret er Vejen til Hjærtet.

12,133. Et Par Øren kan trætte hundrede Tunger. Iris.

12,134. Fuldt Øre og liden Tunge (ɔ: „hør meget og tal lidet“)! Syvs Tillæg.

Holde En i Ørene (ɔ: holde i Ave, under stræng Tugt). V. S. O. — Holde Ørene stive (ɔ: ikke tabe Modet; beholde sin Fatning). V. S. O. (En Spøgefugl sagde engang: „vi kan ikke stamme ned fra Aberne; thi Aben kan ej, som Mennesket, holde Ørene stive“). — Hælde med Ørene (ɔ: blive forsagt, tabe Modet). V. S. O. — At blive héd om Ørene (ɔ: blive pludselig angst og bange, især for Noget, som ventes at ville ské). V. S. O. — Han sidder i det (ell. deri) til begge Ørene, op over begge Øren. 2, 73 og V. S. O. (om den, som er indviklet eller har selv indviklet sig i noget Vanskeligt, Farligt, som han ikke kan redde sig ud af). — Han er gjældbunden eller i Gjæld til begge Øren. — Han har Noget bag Øret; en Skjælm bag Øret. 1, 248 og 2, 255. (om den, som hemmelig pønser paa noget Ondt, har et Anslag for). jvf. Ræv. — Jeg véd nok, hvad du har bag Øret. — Han har Skalken bag Øret. 1, 385. (om et ildesindet Menneske, som hykler Fromhed eller Hengivenhed). — At klø sig bag Øret. 2, 15. (om den, som er tvivlraadig, betænksom ved Noget). — Han ligger (endnu) paa sit grønne Øre (ɔ: sover eller ligger og dovner, skjønt det er langt op paa Dagen). — At skrive Noget bag Øret (ɔ: lægge Mærke til Noget, for at huske det; modsat: „at skrive Noget i Glemmebogen“). V. S. O. — Sige En Noget i Øret (ɔ: „betro En Noget hemmelig“). Moth. — Han hører med Andres

Øren. Moth. (om den, der tror, hvad Andre sige ham, skjønt de ikke altid fortjene hans Tiltro). — Hans Øren staa aabne som en Prokurators Taske. 1, 371. — Han har korte Æsels-Øren (Ører). 2, 37. — At have lange Øren (ɔ: „høre nøje, hvad der skér langt borte; ogsaa: være nysgjerrig"). V. S. O. — At gjøre lange Øren (ɔ: lytte efter Noget, som ikke vedkommer En). V. S. O. — At spidse Øren eller Ørene. (om En, som bliver meget opmærksom; spændt paa at høre). Moth. — At have Øre for Noget. — At være lutter Øre (ɔ: høre til med spændt Opmærksomhed). — Hans Øren ere ikke hjemme; han har sine Øren andetsteds; han sidder paa Ørene (ɔ: „han hører ikke, giver ikke Agt paa, hvad man siger"). V. S. O. — Jeg skal nok lukke dine Øren op (ɔ: „lære dig at høre og tage efter, hvad man siger"). V. S. O. — At ringe for Ens Øren (ɔ: irettesætte, gjennemhegle ham). V. S. O. — Mennesket har én Mund og to Øren. („fordi han skal høre mere, end han taler"). V. S. O. — At ligge En i Øret ell. Ørene (ɔ: baade at „understøtte En med hemmelige Raad" og „at overhænge En med idelige Begjæringer"). V. S. O. — Det kildrer ret hans Øren (ɔ: han hører det gjærne). — Det skurrer i hans Øren (ɔ: det gider han ej høre). — Jeg har Ørene fulde deraf. Moth. (siges, „naar man er kjed af urimelig Snak"). — Jeg skal give dig mit Øre, om det er saa. V. S. O. (en Forsikrings-Formel ɔ: jeg vil aldrig være ærlig, om o. s. v., hvilket sigter til den vanærende Straf, at miste sit Øre). — At lægge over Ørene paa En (ɔ: tiltvinge sig Magt over En). — At sætte En Æsels-Øren paa (ɔ: narre En). Moth. — At gaa paa Øret eller Ørene (ɔ: hen i Taaget). V. S. O. — Slaa Slutøre til (ɔ: lukke Øret, saa det ej hører; give løselig Agt paa Noget). 2, 223. — Han slap héløret (ɔ: egl. uden Ørefigen; ogsaa = hélskindet, uskadt). 2, 232. — Han gaar saa héløret, som man ej skulde kjende ham. 2, 232. — Han kommer saa héløret, som der var ej Bøddel til. 2, 255. — Tier du ikke stille, Dreng, faar Du En paa Kassen (ɔ: paa Øret). — Give ham En paa Kassen. — At faa og at give paa Torsken (ɔ: paa Øret). — At lægge En under Øret (ɔ: „give En et Ørefigen"). V. S. O. — Faar han et saadant Ørefigen til (ɔ: lider han endnu engáng et saadant Tab), er det snart ude med ham. V. S. O. — At nulle Ens Øren (ɔ: „prygle ham dygtig af"). Moth.

Brug heller Ørene, end Tungen! 1, 368.

Hedningernes Billeder ere Menneske-Hænders Gjerning; de have Øren, men kunne ikke høre; de have Hænder, men

kunne ikke føle; de have Fødder, men kunne ikke gaa. Ps. 115, 6—7. — Herre! vend dine Øren til mine ydmyge Begjæringers Røst! Ps. 140, 7. — Hvo som har Øren at høre med, han høre! Matth. 11, 15.

Øre, Øren, se 545. 1066. 1133. 1406. 1590. 2382. 4170. 4280 fg. 4458. 4568. 4621. 5659. 5999. 6337. 7144. 8383. 9140. 9240. 9554. 10,387. 10,889. 10,946. 11,028. 12,028. 12,066 fg. 12,082.

ørkesløs, se lad og ledig.

12,135. Ørnen bygger Rede paa højen Hald (ɔ: paa et højt Fjæld). V. S. O. (om den, der bruger højtravende Ord). — Ørnen bygger i Felden ud. 1, 78. — Ørnen sidder paa højen Hald.

12,136. Ørnen slaar ej gjærne efter Muldvarpe (1, 467: „Fluer“). 1, 5. („den Højmodige forgriber sig ikke gjærne paa den Svage.“ Moth). — Ørnen slaar ikke ned efter Muldvarper. Gr. 3010.

12,137. Nu hugges Ørnene; nu mages de igjen. 1, 223. (om Venner eller Ægtefolk, som snart trættes, snart igjen forliges).

12,138. Der klækkes ikke Ørne ud af Vibeæg („kun de Store frembringe noget Stort“). Moth.

12,139. Ørne udklække ikke Dueunger. P. Enevoldsen.

12,140. Den Ørneunge, som blinker for Solen, er en Vanslægtning. M. M.

12,141. Naar Ørnen flyver for højt, saa brænder han (sine) Fjedre. 1, 93. (om den Ærgjerrige). jvf. 2220.

12,142. Sneglen kommer før til Maalet, end Ørnen (ɔ: ved Betænksomhed vindes tit Mér, end ved uforstandig Il). Moth.

12,143. Det er bedre at klække Ørneunger op, end Kukunger. Moth. (om unge Mennesker, som vise sig utaknemmelige mod deres Plejeforældre). — Det er bedre at klække Ørneunger op, end Øgleunger. V. S. O.

12,144. Hvor Aadselet er, dér samles Ørnene. 1, 146 og 364. (jvf. Matth. 24, 28 og Luk. 17. 37).

12,145. Alle Fugle have Fjedre (= Fjer) og Vinger, men kunne dog ej flyve saa højt som Ørnen. 1, 289. (om den forskjellige Begavelse).

Han er en gammel Ørn (ɔ: en gammel gnaven, knarvorn Mand, som gaar og brummer eller smaaskjænder). V. S. O. — En Ørn kan meget gammel blive, og holder sig ved Rov i Live. — Man er aldrig sikker for hans Ørneblik (ɔ: hans skarpe Blik). V. S. O. — Han har et Haar som en Ørneklo (ɔ: ganske gult Haar). J. Junge. — Guds Penge er som Ørnefjer, de fortære alle andre Fjedre (ell. Fjer), naar de ligge sammen (ɔ: „Fællesskab med de Store er sjælden raadeligt“). Moth. (der sigtes til Kirkers og Skolers Midler i Pavedømmet, der fortærede alle andre Penge, som de kom til).

Ørn, se 1151. 2221. 5012. 7709. 9800. 10,058.

12,146. Øvelse gjør Mesteren (1, 120: „Mand“). Gr. 3012. jvf. 1778. — „Øvelse gjør Mesteren“, sagde Manden, han kastede sin Kone ud af Vinduet, for at lære hende at flyve). Idelig Øvelse gjør en kyndig Mester. F. Rostgaard. — Øvelse er en god Læremester. — Ved Øvelse læres Alting. Moth.

12,147. Øvelse gjør Kunsten let. 1, 120. („man kan let taale, hvad man er vant til, hvor besværligt det end synes for Andre.“ Moth.

12,148. „Der skal Øvelse til“, sagde Pigen, da pustede hun Lyset ud med Arsen (Rumpen). K. 1039.

12,149. Uøvet Vid er føje Vid. 1, 120.

At øve sig paa En (ɔ: gjøre En til Gjenstand for sin Spot eller sine vittige Indfald). V. S. O. —

Den legemlige Øvelse er nyttig til Lidet. 1 Tim. 4, 8.

12,150. Øvrighed uden Magt er som Haand uden Sener. Moth. — Øvrighed uden Formue er som en seneløs Haand. 2, 208.

12,151. Hvo (der) ej kan have Lydighed (ɔ: hvo der ikke har Evner eller Gaver til at skaffe sig Lydighed), skal ej være Øvrighed. 1, 331.

12,152. Stræng Øvrighed er forhadt, mild foragt'. 1, 332.

12,153. Øvrighed tvinger Ingen til at gjøre Godt, men forhindrer at gjøre Ondt. 1, 332.

12,154. Øvrighed skal høre og ikke høre. 1, 331.

12,155. Slipper man Tøjlen, da bliver man snart sat af Sadelen. 1, 330.

12,156. Øvrighed har altid at tage Vare; er som Uro i Sejerværket. 2, 208.

Øvrighed, som Meget vil udspørge og vide, skal og Meget oversé og tilgive. 1, 331. — Øvrigheden bør saa vel at bede for Undersaatterne, som disse for Øvrigheden. 1, 322. — Har Øvrigheden ikke Øren til at høre Undersaatterne, saa har de og (ɔ: heller) ikke Hoveder til at regére. 1, 349. — Øvrighed straffer, som en Fader Barnet, paa det Sted, som (ɔ: hvor) det gjør mindst Skade. 2, 208.

Hvert Menneske være de foresatte Øvrigheder underdanig! thi der er ingen Øvrighed uden af Gud, men de Øvrigheder, som ere, har Gud beskikket. Rom. 13, 1.

12,157. Mangen saa' gjærne Øxen i Hovedet paa En, skulde han ej selv holde om Skaftet. 1, 19 og 249. (om den, som har Villie til at gjøre Andre Ondt eller hævne sig paa dem, uden at have Lyst eller Mod til med egen Haand at sætte det i Værk). — Han vil (nok) have Øxen i Hovedet paa ham (ell. sin Fjende), men vil ej selv holde om Skaftet. Moth.

12,158. Naar Øxen er sløv, vil den slibes igjen. 1, 285.

12,159. Kast ikke Øxen videre, end at du kan naa den igjen. A. S. Vedel.

12,160. Den vogeste eller vaageste (ɔ: ringeste, udygtigste) Tømmermand giver man den bedste Øxe. 2, 117.

12,161. Det sér ud som en Øxe, men er kun et Skaft (ɔ: det har kun Skin af at være Noget, men er i Grunden Intet, f. Ex. et fordringsfuldt, brovtende Væsen, Arbejde m. m., uden virkeligt Værd).

Jeg har hugget Øxen i; nu maa den i til Skaftet (ɔ: „nu faar jeg at drive det til Ende“). Moth. — God Dag, Øxe-

skaft! H. Hertz. — Hvad er Klokken? Svar: Øxeskaft! (om den, som svarer i Øster, naar der spørges i Vester).

Øxen ligger allerede ved Roden af Træerne; derfor skal hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, afhugges og kastes i Ilden. Matth. 3, 10.

Øxe, se 5557.

Indholdsliste.

Trykfejl.

I, 122	Linie 3	fra oven:	En læs: Ene.	
I, 230	— 4	fra neden:	vordre læs: vorder.	
I, 240	— 15	—	: Harevinke læs: Horevinke.	
I, 450	— 18	—	: Kjusu læs: Kjuse.	
I, 481	— 20	—	: Irettesætelse læs: Írettesættelse.	
I, 523	— 7	—	: foran „hende“ tilføjes Ordet „for“.	
I, 646	— 11	—	: Lejhed læs: Lejlighed.	
II, 214	— 18	—	: Môvedet læs: Hovedet.	
II, 293	— 16	fra oven:	Hersz læs: Hertz.	
II, 308	— 4	—	: virke læs: virker.	
II, 519	— 18	—	: van læs: vant.	
II, 612	— 15	—	: dem læs: den.	